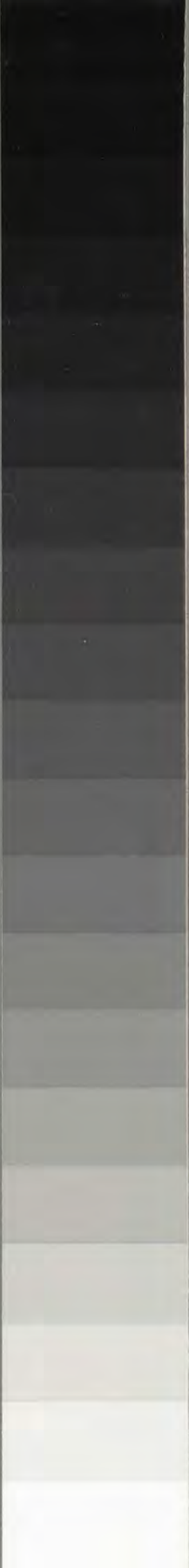


A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19



Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black



7 8 9 0m 20 MADE IN JAPAN 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0m 30 1 2 3 4 5 6 7



N 82

[Handwritten signature]

001074060
国際日本文化研究センター



DE CHRISTIANIS APVD IAPONIOS
TRIVMPHIS

SIVE DE GRAVISSIMA IBIDEM CONTRA CHRISTI
FIDEM PERSECVTIONE EXORTA
ANNO M DC XII
VSQ. AD ANNVM M DC XX.
LIBRI QVINQ.

In annos totidem summa cum fide ex annuis Societatis
IESV litteris continua historiae serie distributi.
AD SERENISSIMOS PRINCIPES
GVLIELMV M PARENTEM,
FERDINANDVM ET MAXIMILIANVM
S. R. I. SEPTEMVIROS ELECTORES, ALBERTVM
F. F.

COM. PAL. RHENI VTRIVSQ.
BAVAR. DVCEB.
Auctore P. Nicolao Trigautio
eiusdem Societatis Sacerdote
Belga Duacensi.
cum
Raderi
AVCTARIO ET ICONIBVS
SADELERIANIS
MONACHII
CIO DC XXIII.

Cum Privilegio Summi Pontificis, et Sac. Cæsareæ Maiest. ad decennium.

SERENISSIMIS

UTRIVSQUE BAVARIÆ

DVCIBVS

GVILIELMO

Parenti

FERDINANDO ET MAXIMILIANO
ELECTORIBVS, ALBERTO

FFF.

NICOLAVS TRIGAVTIVS

Societatis I E S V prosperitatem.



SERENISSIMI PRINCIPES,
incipitis animi mei controuersiam
dirempturus, consilio vsus sim salu-
tari necne iudices vos arbitrosque
compello, singulorum singularia
in me Sinensemque Missionem, cuius mihi procu-
ratio demandata fuerat, merita suo iure grati ali-
quod animi monumentum à me intra dies paucos
Europam æternùm relicturo exigebant. non fui
soluendo, nec tamen bonis cedere placuit ingrata

† 2

fuga

DEDICATIO.

fuga mecum obliuionem exportando, consilium sumpsi à necessitate, nolens eos ab inuicem separare, quos beneficiorum similitudo coniunxerat, nec sum veritus vt nominum multitudine ab omnibus obruerer, dudum magnitudine à singulis oppressus; neque enim me spes satisfaciendi ad soluendum inuitat, quod esset planè temerarium, neque ab ijs expectatur, quorum animi beneficiorumque magnitudo ab vno Deo rerum omnium largitore mercedem præstolatur. Quod igitur nunc ago, breuiter expediam, testatum enim volo Christiano orbi vniuerso non tantùm intra ætatis huius limites angustos nimis tantæ largitati, sed toti quoad fieri poterit, posteritatis memoriæ, quàm pronis animis ad Sinensem expeditionem Christianè promouendam Serenissima Bauarorum Ducum familia magnitudinem suam inclinarit. non autem mihi videor superbè nimis de hoc opere meo sperare si posteritatis æternitatisque memoriam illi promisero, quæ enim sunt naturæ suæ firmitate sempiterna, non indigent ad æternitatem artis nostræ condimentis; neque enim sale silicem illines vt ætatem ferat. Huius operis materia detracto eo, quem ars eloquens circumuestire posset ornatu, innata
sua

DEDICATIO.

sua placebit nuditate, nihil igitur mihi arrogo, sed gratulor, quod materiæ felicitas infelicitatem ingenij suppleat, ebúrque mihi sine colore nitidum, sine condimento æternum subministret, idque faciat, vt sine pudore possit nullo duce ad Magnatum colloquia Musæaque aspirare; nec ineptum videri debet expeditionis apud Sinas Christianæ Mœccenates Iaponensibus triumphis recreare, Iapones coloni sunt Sinarum, ac tametsi superiores armis videri velint, literarum tamen, religionisque principia non diffitentur se à Sinensi Continente in Insulas suas deriuasse, & si fortasse nondum satis aptum gratianimi monumentum appareat, pignus sit non muuus, cuius fide Sinensia quæ deinde venerint, expectentur. A malo quippe debitore desperati stramen ac fænum, vt in prouerbio est, accipiunt creditores, quod de fœtu intelligo, quàm lambentis parentis sui linguam tangit, non quàm seipso habet eam quam modò dixi dignitatem.

Sit hoc igitur Serenissime GUILHELME extremum abeuntis Trigautij (hoc enim tua patitur humanitas) vale, qui prout secum tuam cum muneribus pietatem exportat, ita tibi se totum deuouet, dedicatque & præsentem commentarium de-

DEDICATIO.

uotionis suæ testem, pignusque cum aliud non habeat, pro se relinquit, nec sperat ultra Serenitatem tuam nisi ubi est æterna Serenitas, intueri. Tu vero Serenissime MAXIMILIANE Parentis tui Atlantidis Hercules in his lege, quàm non malè munificentia tuæ opes operamque collocaris, cuius ego munificentia seriem texerem, nisi me prolixitas tereret, tuæque modestia prohiberet. Sed hoc tamen tacere non possum, quod extrema mea in Germaniam excursionem ad superiora beneficia adiunxisti, cum enim officiosè præteritis gratias agerem, etiam futura detulisti, quasi nondum bene factis animi tui magnitudinem expleuisses, cui Deus Opt. Max. postquam speratum dederit incrementum, tum denique tua nobiscum Serenitas exultabit, tandemque aliquando constabit apud Sinas beneficii conscios Bauaricam familiam qua pietate Catholicam fidem in Germania conseruauit, eadem Christianam apud extremos Orientis populos propagasse. Fratri quoque similis fuisti, Serenissime FERDINANDE, neque te à communi familia tuæ piæque fidei propagandæ conspiratione subduxisti, sed insigni quoque liberalitate aptissima ad eandem rem promouendam munera è Musæo tuo exemisti,

DEDICATIO.

sti, maxima cum pietate protestatus nihil esse tibi ita charum quod non libens ad rem tantam promouendam prodigeres, tibi que subtraheres. Sed neque tu, Serenissime ALBERTE, deesse uoluiti, quin communem voluntatem peculiari tua beneuolentia munificentiaque complectereris, quibus omnibus, cum nihil aliud sit, quod rependere possit nostra tenuitas, nisi duo quæ à nobis exegisti, conabimur omnes id præstare, quod à nobis expectatur. Alterum ut frequentibus, quantum locorum interualla permiserint, rerum nostrarum euenta, literis commendemus; alterum ut continuis apud Deum precibus, quod nostri est peculiariter iustituti, Deum Opt. Max. exoremus, uti Serenissimam familiam uestram sua manu tueatur, quod ut faciat precor ac precabor, omniumque nomine labores nostros, quos Christianæ fidei causa ingredimur, ad precum nostrarum tenuitatem iuandam in auxilium euoco, uobisque, Serenissimi Principes confecro dedicoque, Vlyssiponensi ex portu cum Socijs ad Sinas soluturus. Anno salutis MDCXVIII. Mense April.

Candido Lectori S.



am ante biennium è Sinensi regno in Europam redux
velut salutationis officium Christiana apud Sinas ex-
peditionis commentario peregrissem, nunc alium tibi
commentarium de Christianis apud Iaponios trium-
phis valedicturus exhibeo: ac si priorem illum novitas ex tua be-
nivolentia commendavit, nihil dubito, alteram hunc planè in
omnibus admirabiliorem, renovata nostro seculo aurea nascentis
Ecclesie pietas non sine applausu euulgabit, prior enim ille expe-
ditionem ac spes potius futuras, quàm frugem præteritam dedit.
hic tamen si videatur præteritos labores euertere, messis est tamen
ex multorum annorum labore collecta, Sanguis enim Martyrum
(ut est apud Tertullianum) est semen Christianorum. ad Chri-
stiana dein fidei apicem martyrio peruenisse, maturam procul
dubio segetem esse demonstrat.

Nuper edideram breuem de rebus Iaponensibus commen-
tarium, principio factò ab Anno M DC IX. toto triennio gesta
decurrrens nunc insequens quingennium exhibeo; atq; ita habes
à me si utrumq; legeris octennij totius res gestas nulla interrup-
tione sibi mutuo succedentes, quibus addam Deo fauente sequen-
tia ea celeritate quam temporum interualla permittent.

Nobilissimam planè materiam affecutus voluissem ad eam
cōbonestandam plus otij, plus laboris dare, sed continua per Eu-
ropam excursiones, & quotidiana negotia hunc & priorem par-
tum inconditiùs effuderunt, possúm q; tibi sanctè affirmare me
maluisse minùs politè scribere, quàm te res tantas ignorare, quæ
si redolent lucernam, non ideo elaborata prodibunt, sed quia de-
tractis consueto sopori plerumq; suis horis dormitans sæpe me-
cum hanc scriptionem lucerna concinnauit, sed non ideo fides illi
deerit, quia ex nostris annalibus decerpta omnia, duorum quoq;
Iaponia

Ad Lectorem.

Iaponia procuratorum, qui magnam partem omnium spectato-
res fuerunt, censuram prius subierunt, quàm in tuas manus
venirent. Cum enim Iaponiam nunquam attigerim, non nisi
cura hac fidem exoluens, fidem à te ausus sum postulare, lege
quæso ac frueri, mirabiturq; ac dilatabitur cor tuum, cum vi-
deris quod nondum sit abbreviata manus Domini: & plerunq;
paria leges ijs, quæ nobis antiquitas reliquit admiranda. Inte-
rim nos denuo maria sulcamus, ad stationem nostram redituri
cum auxiliari Sociorum manu, qui ad Sinenses Iaponensesq; ex-
peditiones ac triumphos socijs annuentibus accurrunt, vel noua
plantaturi, vel vetera exculturi, pro quorum labore minuendo
fructuq; augendo Deum Opt. Max. comprecare. Vale ex portu
Vlyssiponensi intra dies paucos Sinas meos repetiturus. Mense
April. Die 5. Anno Salutis CIO IOC XVIII.



AUCTORITAS

R. P. PROVINCIALIS.

LIBROS quinque de Christianis apud Iapōnios triumphis P. NICOLAI TRIGAVTI Societ. nostræ, cum Auctario, à destinatis Societ. nostræ Patribus lectos & approbatos, ego CHRISTOPHORVS GRENZING Societ. IESV per Superiorem Germaniam Præpositus Prouincialis ex auctoritate R. P. N. G. MVTII VITELLESII in lucem edi permitto, cui rei fidem manu mea & signo Societatis appresso publicè facio. Monachij XXI. Octobris. MD. C. XXII.

CHRISTOPHORVS GRENZING.

INDEX Capitum Totius Operis.

Liber Primus.

- Quæ Iaponensis Imperij facies sub hæc tempora fuerit. Cap. 1. pag. 1
Quis Ecclesiæ Iaponensis status sub huius procellæ initia. Cap. 2. p. 5
Duplici Crucis præfatio imminetia mala portenduntur. Cap. 3. p. 7
Remotiores totius mali causæ proponuntur. Cap. 4. p. 13
Grauior propiorque huius tempestatis causa commemoratur. Cap. 5. p. 16
Exortæ contra Iaponensem ecclesiam tempestatis exordia. Cap. 6. p. 21
Primi è quatuordecim exulibus virtutes & constantia. Cap. 7. p. 24
Duorum fratrum ex eodem numero ardor admirabilis. Cap. 8. p. 28
In honorarias aulæ matronas inquiritur. Cap. 9. p. 31
Arimensis ex regulis in exilio capitis damnatur. Cap. 10. p. 36
Arimensis dynasta neophytos persequi aggreditur. Cap. 11. p. 42
Præclara coram triumviris nonnullorum confessio. Cap. 12. p. 45
Neophytorum aliquot proscriptiones & constantia. Cap. 13. p. 48
Arimensi ditione nostri expelluntur. Cap. 14. p. 52
Post multa certamina Leo pro Christi fide fortis occumbit. Cap. 15. p. 59
Post sociorum discessum quid Arimæ contigerit. Cap. 16. p. 61
Quo euentu per agrum Arimensem eadem procella sæuerit. Cap. 17. p. 65
Arimensium neophytorum in fide constantia. Cap. 18. p. 70
Michael ac Matthias in fidei causa fortes occumbunt. Cap. 19. p. 76
Neophytorum in regno Figen pietas & constantia. Cap. 20. p. 80
††‡ Quid

I N D E X

Quid in cæteris eiusdem regni locis in fidei causa contigerit.	
Cap. 21.	p. 84
Pacatior aliquanto rei Christianæ status in regno Chicujen.	
Cap. 22.	p. 90
Regna Chicungo, Bujen, Bungo, quid hoc rerum statu pepere-	
rint. Cap. 23.	p. 94
Neophytorum in regno Fingo pro Christi fide certamina.	
Cap. 24.	p. 98
Quid in partibus Cami hoc anno contigerit. Cap. 25.	p. 108
Bonauenturæ neophyto funes cadunt in præclaris. Cap. 26.	p. 113
Ozaxæ Leo neophytus ab hero in fidei causa mactatur.	
Cap. 27.	p. 116

LIBER SECVNDVS.

Recrudescens apud Arimenses mali causa. Cap. 1.	p. 119
Christiana apud Arimenses prælia seriò recrudescunt, Thomas &	
Matthias occumbunt. Cap. 2.	p. 122
Martha martyrum parens cum duobus neophytis in eadem Chri-	
sti causa obtruncatur. Cap. 3.	p. 127
Arimensis Dynasta Franciscum & Matthæum fratres suos ex im-	
prouiso mactari iubet. Cap. 4.	p. 131
Arimensis dynasta adhibito celebri sacrificulo frustra domesticos	
suos peruertere conatur. Cap. 5.	p. 136
Imperij hæres in sua regia Yendo cur sæuieris in Christianos.	
Cap. 6.	p. 140
Atrociter ibidem de Christianis inquiritur. Cap. 7.	p. 143
E vinculis neophyti octo simul obtruncantur. Cap. 8.	p. 147
Postridie alij quatuordecim in eadem fidei causa plectuntur.	
Cap. 9.	p. 150
Christiana virago desertorem maritum Christo restituit.	
Cap. 10.	p. 152
Quatuor neophyti è priuata in publicam custodiam plectendi re-	
truduntur. Cap. 11.	p. 156
Vltimi martyres quinque principis furorem plexis capitibus ex-	
cipiunt. Cap. 12.	p. 158
	Ignis

C A P I T V M.

Ignis supplicium ad terrendos Arimæ neophytos hortatore Sa-	
phioye designatur. Cap. 13.	p. 162
Lapsi quatuor seriò resipiscunt. Cap. 14.	p. 165
Octo Christi victimæ in fidei causa viuæ concremantur.	
Cap. 15.	p. 170
In Arimensi agro Thomas in odium fidei ferro mactatur.	
Cap. 16.	p. 176
Quis reliqua Iaponia rei Christianæ status hoc anno fuerit.	
Cap. 17.	p. 178

LIBER TERTIVS.

Quibus ex causis Imperator auctum furorem in Christianos reuo-	
uarit. Cap. 1.	p. 185
Miacum tristis nuncijs & vnà primus procellæ turbo defertur.	
Cap. 2.	p. 189
Miaci nostri nec non è reliquis Cami partibus remittuntur.	
Cap. 3.	p. 191
Post nostrorum discessum quid Miaci contigerit. Cap. 4.	p. 195
Ozaxæ non absimili à Christianis ardore certatur. Cap. 5.	p. 200
Fuximi & Sacaium suos quoque pugiles exhibet. Cap. 6.	p. 204
Quid circa neophytos, qui sibi constiterant sanxerit Imperator.	
Cap. 7.	p. 208
Vt cæteri neophyti sese pro rescripto Imperatoris habuerint.	
Cap. 8.	p. 212
Canazaua exulum turma Nangasaquim amandatur. Cap. 9.	p. 217
Quis Ecclesiæ status fuerit hoc tempore Firoximæ. Cap. 10.	p. 222
Bungensia prælia. Cap. 11.	p. 226
Apud Bungenses Michael & Linus viui, Maxentiæ truncum cada-	
uer exurit. Cap. 12.	p. 232
Buiensis Ecclesiæ facies. Cap. 13.	p. 236
Facatæ in regno Chicujen Ioachimus & Thomas post grauias sup-	
plicias obtruncantur. Cap. 14.	p. 241
Aquizuqui eodem in regno Matthias in ead. causa capite plecti-	
tur. Cap. 15.	p. 246
	Nobi

I N D E X

Nobilissimo martyrio Adam Aracaui in Insula Xiqui coronatur.	Cap. 16.	p. 258
Quis Arienſium rerum ſtatus hoc anno fuerit.	Cap. 17.	p. 259
De noſtrorum domicilijs Nangaſaquiendi Collegio attributis.	Cap. 18.	p. 264
Nangaſaqui ante exilium geſta.	Cap. 19.	p. 268
Rei Chriſtiane adminiſtri Nangaſaquio ſoluentes tota Iaponia exulare coguntur.	Cap. 20.	p. 273.
Proſcripti è Iaponia ſoluentes partim Philippinas Inſulas, partim Amacaum petunt.	Cap. 21.	p. 278
Iuſtus Vcononus intra dies quadraginta moritur.	Cap. 22.	p. 282
Apud Moſcouitas Nicolaus Iapon martyrij palmam inuenit.	Cap. 23.	p. 288

LIBER QVARTVS.

Atrociffimæ contra neophytos Arimenes perſecutionis initia.	Cap. 1.	p. 293
Primus huius procellæ furor in portum Cuchinotzu deſertur.	Cap. 2.	p. 296
Arimæ in Chriſtianos atrociter ſæuiri cœptum.	Cap. 3.	p. 301
Septendecim Arimæ neophyti martyrij palmam fortiffimè conſequuntur.	Cap. 4.	p. 303
Alij tres ibidem ſuperioribus adiunguntur.	Cap. 5.	p. 312
Intermiſſam Cuchinotzu perſecutionem Saſioye redintegrat.	Cap. 6.	p. 318
De ſingulorum martyrum dictis ac factis.	Cap. 7.	p. 327
In eadem materia pergitur.	Cap. 8.	p. 335
Cæterorum facta dictaque concluduntur.	Cap. 9.	p. 341
Alij quatuor ad martyrij lauream Nangaſaquio accurrentes.	Cap. 10.	p. 346
Alij quatuor ſupplicijs ſuperſtites longam mortem viuunt.	Cap. 11.	p. 352
Quid Satzumana cohors ad ortum in Arimenſi agro turbarit.	Cap. 12.	p. 355
		Tertia

CAPITV M.

Tertia cohors dum quatuor cruciaret, duobus vitam eripuit.	Cap. 13.	p. 359
Tempeſtas in Chriſtianos exorta, ciuili bello ſe remittit.	Cap. 14.	p. 365
Quid reliqua Iaponia geſtum fuerit.	Cap. 15.	p. 369
Belli Ozaceniſis euentus.	Cap. 16.	p. 372
Ozacæ altera obſidio, & mors Cuboſamæ.	Cap. 17.	p. 375
	Caput 18.	p. 378

LIBER QVINTVS.

Proëmium.		p. 381
De Politico Iaponenſis Imperij ſtatu.	Cap. 1.	p. 382
Eccleſiæ Iaponenſis facies vniuerſim.	Cap. 2.	p. 389
De Societatis in Iaponia rebus vniuerſè.	Cap. 3.	p. 394
De Nangaſaquiendi Eccleſia.	Cap. 4.	p. 397
In regno Eigen Paulus Tarofuque pro fide obruncatur.	Cap. 5.	p. 399
Omura dynaſta religioſos Europæos quatuor è ſingulis ordinibus ſingulos obruncat.	Cap. 6.	p. 403
Alij duo religioſi & cum ijs Leo alumnus noſter in fidei cauſa plectuntur.	Cap. 7.	p. 413
Alij religioſi duo pluresque neophyti ibidem comprehenduntur, ex his duo occiduntur.	Cap. 8.	p. 416
De Chriſtiane rei ſtatu apud Arimenes.	Cap. 9.	p. 419
In regno Fingo martyr vnus, cæteraque ibi geſta.	Cap. 10.	p. 423
Quæ Chriſtiane rei facies in regnis Chicujen & Chicungo.	Cap. 11.	p. 428
Variorum certamina ſedè maximè Ludouici ſupplicia grauiffima commemorantur.	Cap. 12.	p. 433
In regno Chicungo Martinus Suguimoto Chriſti fidem ſua morte cohoneſtat.	Cap. 13.	p. 441
De Bungenſibus ac Bugenſibus neophytis vt vnus martyrio.	Cap. 14.	p. 448
Alia nonnulla in ijsdem regnis.	Cap. 15.	p. 451
		De:

I N D E X C A P I T V M.

De Christi Ecclesia in regnis Chungocu. Cap. 16.	p. 455
Froximæ Neophytus in crucem agitur. Cap. 17.	p. 460
Quid in Cami hoc rerum statu ageretur. Cap. 18.	p. 465
Illustre Martyrium Ioannis Neophyti in vrbe Fuximi. Cap. 19.	p. 471
Surungæ neophyti septem, graua supplicia tolerant. Cap. 20.	p. 475
Ex his Neophyti duo in tormentorum cruciatibus moriuntur. Cap. 21.	p. 480
Leprosi sex in Xegiri vico Surungæ contermino pro Christi fide obruncantur. Cap. 22.	p. 486
Petrus & Simon Neophyti post leproforum mortem subaeruantur. Cap. 23.	p. 498
De Simonis Neophyti martyrio in altera Regia, deque reliquis regnis Quanto. Cap. 24.	p. 492

A V C T A R I V M

Martyrium Iaponensium. p. 390

DE

I
D E
C H R I S T I A N I S
A P V D I A P O N I O S
T R I V M P H I S

Anno Domini cio ioc xii.

LIBER PRIMVS.

QVÆ IAPONENSIS IMPE-
RII FACIES SVB HÆC

tempora fuerit.

C A P V T I.



PPRESSAM dudum Iaponensis Imperij legitimam maiestatem cum tyranni armis occuparint, Imperatorem eum appellabimus qui Cæsarei iuris prouincias, quas Tenca vocant, inuaserit. Hoc enim nomine ab Sinis accepto, quam inde in Insulas (quæ à Solis principio lepu- en Sinis Iaponibus Gitpon vel Nitpon vocantur) coloniam deduxere, imparem licet pari titulo nimis vtrique specioso cohonestarunt. Quod enim Sinis Thienhia, hoc Iaponijs Tenca, quicquid sub cælo est, significat, iisdem characteribus expressum dum scribitur, non eodem sono dum profertur.

Annos iam quatuordecim excluso Finde Taicosamæ filio, è quatuor tutoribus vnus imperium ita obtinebat, vt raro Iaponensium Annalium exemplo in pace continua regionum illarum consueta volubilitas sub Imperatore, qui Cubus vel Xogun voluit appellari, quadratam dici possit reperisse firmitatem: felix planè fu-

Sinarum & Iaponum imperij appellatio.

Quis & quomodo impetratur, res.

A

turus, nisi qui potuerat eam quæ sub cælo est Iaponensium Insularum monarchiam paci subijcere, impia in cælum ipsum impietatis arma mouisset & magnas in barbaro Principe virtutes perfidiæ labe fædasset. Verum bella illa in cælum velut sagittæ submissa in eius deinde caput, perturbata Imperij pace, reciderunt, prout huius tragiæ principia cum extremis componentes aduertent.

Is igitur, quem neglectis ceteris eius nominibus Imperatorem appellabo iam ab annis aliquot Imperij sui sedem ab vrbe Miacensi in Surungæ regni metropolim Fuchu nomine, dierum ferè sex itinere transtulerat; ibique custodem ararij sui arcem extruxerat non minus mole suâ visendam quam subita substructione mirabilem, quam credibilem facit ingens mortalium manus à Regulis ac dynastis non ad arma solùm, sed ad Imperatorias etiam moles Cæsareo iure submitienda.

In alio regno Musaxi vrbe regia Yendo vocant primogenitus à parente imperij hæres appellatus, & cum nepte Imperatoris Nabunangæ, quæ sorore est Taicosamæ vxoris & Findestori Principis amita nobilissimis & ad retinendum Imperium aptissimis nuptijs illigatus regiam urbem sibi statuit Imperatoris filius & hæres, tri-duo toto à parente seiunctus in qua dynastarum omnium obsidibus imperium sibi stabilire conatur, & aliquam administrationis publicæ partem capeffens dum prope decrepiti parentis senectutem supplet annos iam natus omnino quadraginta, paulatim sese in eius locum magna illius voluntate, cui carus est, inducit, & morum similitudine sperat se nõ parentis solum imperiũ sed eandem quoque felicitatem assecuturum; nec minùs parem in Christianos atrocitatem Iaponensis in eo Ecclesiæ reformidat.

Verũ Taicosamæ filius, hæreditatis paternæ iustus, vt sibi videtur cõpetitor, interim dũ infidus tutor senescit, annis animisq; sub suæ parentis educatione adoleuit & arce sua tutus ac thesauro parentis terribilis multa molitur, nec impune credit extremum se tyranni diem præstolari. Qui nisi hunc filio suo metum viuens eripuerit, satis credibile est, quod pupillo rapuit eius filio periturum; nam plerique Iaponensium familiarum dynastæ vel Taicosamæ memoriam filio reseruantes vel tutoris perfidiam exosi, vel innata volu-

*Taicosamæ
filius impe-
rii cõpetitor.*

bilitate

bilitate propensi creduntur facile ad Findeyori partes transituri, tametsi, vt est astutus senex, vti noluit suæ tyrannidis initia pupilli sanguine fædaturus Taicosamæ factionem acrius incitare, ita non creditur confirmata nunc tot annorum maiestate, hunc hæredi suo, suæ stirpis hostem tanto periculo legaturus, & vt est rerum sine tumultu conficiendarum cupidus & peritus conatur bellicas illius vires exhausto arario eneruare, nam anno, qui has in neophytos turbas proximè præcessit, euocatum tandem adduxit, vt egressus arce Miacum ad se veniret, vbi maximo apparatu excipiendum in magnos sumptus iuuenili fastu delusum studio coniecit, perfecitque, vt immortalitatem nominis sectatus sanum aggrediretur Vrbi Miacensi suburbanum, in quo Daibut (grande simulacrum sonat) colendum exponeret, quod sanum à parente Taicosama olim incredibili sumptu extructum ignes absumpserant, quos filius (si famæ creditur) duorum triumue vt vocant millionum profusione putatur instauraturus. Cuius colossi monstriue ex arce inaurato magnitudo ita portentosa scribitur, vt ad illius pollicem constringendum palmus defuerit complectenti è nostris cuidam, à quo hoc ipsum accepi. Vt iam facilè sit, ex eo pollice monstrum totum dimetiri.

Lusitanorum ex Amacaënsi Sinarum portu (vt propiora tangamus) ad hæc vsque tempora commercium Imperatori gratum fecerat, quæstus ingens & Sinenſium rerum importatio, quam per suos ideo sperare non poterat, quod Iaponios natura vel exercitatione pugnaces, pacis æternæ cupidi Sinæ horreant, animis que magis quam mari ab ijs disungantur. Imperator igitur tametsi sanctissimæ legis nostræ odium intra stomachum iam diu coqueret, quam ab hoc ipso commercio magnam partem pendere non nesciebat; plus tamen in eo cupiditas quam religio poterat, nec Numinum suorum venerationem lucro, cui ferè omnia famulantur, præferabat. Cùm tamen ante annos aliquot orta Iaponios inter ac Lusitanos Amacaënsis Emporij ciues rixa non sine aliquot Iaponum cæde sedari potuisset, ea non satis fideliter ad Imperatorem in Iaponiam delata ita eius animum alienauit, vt Lusitanorum onerariam, quæ Amacao in Nangasaquienſem Iaponiæ portum de mo-

*Lusitano-
rum com-
mercium
cum Iaponijs.*

A 2

re

Hollandæ Lusitanis commercium eripere conantur.

re appulerat, Arimensi Regulo diripiendam, quæ tamen inter prælium incendio absumpta est, commiserit, ipse verò à Batavis, qui tum primum eò fortè deuenierant, in alienam messem falcem, si possent, iniecturi, quæ à Lusitanis importabantur, postulauit; hi liberalius quàm possent Europæas merces ac Sinenses polliciti optato commercio potiri poterant, si quod liberaliter sponderant, æquè fideliter exsoluissent. Verùm cum Iaponij à læticiuijs abhorrentes eorum caseos neniàsque respuerent, ipsique ab Sinis nullo in portu admitterentur, nouo tamen negotiandi genere, piraticam in Sinas exercebant, dum ipsi ad insulas Philippinas sua deportarent, vt ea deinde mercimonia Iaponijs, quæ non emerant vili precio venditarent. Sed Philippinarum Insularum Gubernator erepta illis præda effecit, vt promissis exciderent & apud Iaponios, qua apud ceteras gentes fide laborarent.

Lusitanis commercium restitutum.

Biennium totum Lusitanorum negotiatio stiterat, ne sponte redeuntes commercium suum iniquis legibus restaurarent, quod sperabant æquissimis breui repetendum. Cùm enim Imperatorem à Batavis delusum facti pœnituisset, missa ad Amacænes è Societate nostra, legatione, quod omnes cupiebant facillè commercium impetrauit. Itaque nauigatio illa solitum cursum tenet: quem ne interromperet atrocissima in Neophytos indigenas procella, ab Europæis tamen illius vineæ cultoribus violentas continuit manus, & cum suorum sanguinem funderet, externorum, qui suis auctores fuerant, proscriptione contentus fuit.

Hæreticorum in Iaponiam nauigatio neophytis periculosa.

Nectamen reuocatis in antiqua commercia Lusitanis Batavi exclusi sunt, qui è Firandensi portu commercij sui statione bellicum subinde apparatus ad suos in Malucas Insulas exportant potius quàm in Iaponiam promissas Imperatori merces important. Et quamuis errorum suorum venena neophytis adhuc propinare neglexerint, lucris suis acriter intenti, non omittunt tamen vbi possunt Euangelij cursum, qui Euangelici videri volunt, impedire, & impudentibus mendacijs illius propagatores in odium vocare, videri vt meritò possint malle Idololatriæ cultum, quàm Ecclesiæ Romanæ fidem propagari, nam ipsi de sua propaganda inter gentes parum laborant. Verendum tamen est, si diutius ea nauigatio

tio tenuerit, fore vt neophytos suis fraudibus in errorem inducant, quod tamen antehac inter tot nauigationes nusquam tentasse cognouimus. Nam tametsi omnia retro secula repetens hæresim nullam reperies quæ Christo gentem aliquam Apostolico instituto pepererit; in multis tamen iam Christiana luce perfusis suas ipsi tenebras obduxerunt.

*QVIS ECCLESIAE IAPONENSIS STATUS
sub huius procellæ initia.*

CAPUT II.

HÆc erat ferè Iaponensis imperij facies, si politicam illius administrationem spectaueris, fidei propagationi, quæ pacem amat, non inepta, ideo vix vlllo tempore post sexaginta retro annos, ex quo coli cœpit hoc nouale fertilius & culturæ fuerat accommodatius. Nam si eius amplitudinem spectes, vix erat vllus illarum Insularum angulus, quò non ipsa fides penetrasset; vbique neophyti numerabantur, nec satis certò numerus iniri poterat, posteaquam ita sese dispersisset. Regna integra iam eo propendebant, vt vnum Christum breui veneratura viderentur si diuturnior quies aspirasset, aut cultorum penuria paratam segetem nusquam fefellisset. Vnus Arimensis dynastæ ager multos iam annos habitatorem nullum nouerat idola venerantem. Omnis inde superstitio, omnis profana religio exulabat, solius religionis Christianæ vexilla Cruces assurgebant, nulli simulacro fanum, vni Deo templa consecrabantur. Oppidum Nangasaquense Arimæ simillimum videri poterat, vrbs Europæ Christianis insignita ornamentis. Vbique templa erigebantur, pietatis instituta, sacri cætus, Xenodochia, nosocomia, pauperum agrorumque remedijs parabantur. Si sacri ieiuniorum dies recurrebant, multa ieiunatio, flagellatio, comploratio; si festiui dies incidebant, frequentia in templis quotannis seipsa frequentior, maior sacrorum rituum maiestas, apparatus, ornamenta. Orationi studebatur, etiam illi, quæ in horas quadraginta continuo cursu perdurat. Denique Iaponensis Ecclesia eam faciem induebat, vt non enasci primum, sed iam in ætatis flore iuuenescere videretur.

Arimensis regni incolæ omnes Christiani.

Magni Ecclesiæ Iaponensis progressus.

*Iaponenses
ipsi Ecclesia
alios admi-
nistros fie-
bant.*

retur. Erat non infrequens Societatis nostræ gymnasium alum-
norum Iaponensium iam diu seminarium, è quo traduces plantæ in
Societatem nostram transferebantur, nonnulli etiam sacris Ordini-
bus initiabantur, & parochorum munera obire incipiebant; ij
omnes etiam ante religionis ingressum, aut sacros ordines, Societa-
tis nostræ Sacerdotibus adiuncti Catechistarum officio fungebantur
eo fructu quem gentis solertia rebus suis ac nostris instructa
suoque sermone loquens promittebat. Neophytorum autem pri-
uatus erat in religionis exercitationibus ardor talis, vt Europæos
nostros æquare sæpe primitiuamque Ecclesiam iudicares. Hæc ana-
nales nostri multis produnt, & quæ his commentarijs dicenda sunt
fortiùs etiam confirmabunt. Non enim potuit incredibile in re-
tinenda religione studium ab alio fonte quam ab ipsa religione ac-
curatè exculta proficisci. Numerus porro neophytorum etsi ali-
quando ad nonnulla centena millia excreuisse scribatur, hoc ta-
men ipso tempore quo furere cœpit Tyrannus non admodum tre-
centa adultorum millia creditur superasse, aliquot enim anni ob
peculiares in priuatis regnis procellas solito steriliores Christianum
gregem paulatim non parùm imminuebant.

*Numerus
Christiano-
rum adul-
torum in
Iaponia.*

*Societas Iesu
prima & diu
sola Ecclesia
Iaponensem
studiosè ex-
coluit*

Hanc vineam prima & diu sola excoluit annos iam ferè septua-
ginta nostra societas cuius alumnus S. Franciscus Xauerius lumen
illud Orientis primus ab orbe condito, quod constet, veri Numi-
nis cognitionem in eas Insulas induxit, cuius Socij exemplo inci-
tati semel inchoatum opus nunquam deseruerunt, & hoc ipso tem-
pore centum & viginti, pusillus grex ad frugum amplitudinem, hanc
vineam excolebant in triginta quinque Societatis nostræ domicilia
distributi, & magnam partem tota Iaponia sparsi, quo sese latius o-
peræ fructus laboresque diffunderent. Horum omnium continui
labores satis ex ipsa occupatione colliguntur, dum alij neophytos
fouent, alij Ethnicos sollicitant, omnes ad omnia collaborant.

*Ad eandem
alij religio-
rum Ordines
excolendam
aduenerunt.*

Ad hunc Societatis nostræ manipulum ante annos paucos ac-
cesserant ex alijs religiosorum Ordinum familijs auxiliares socij
nostri laboris æmuli, & coronæ candidati. Et hoc ipso tempore è
D. Augustini familia quatuor, è D. Dominici nouem, è D. Francisci
totidem cum laicis quinque numerabantur. Hi omnes in suas
quo-

quoque sedes distributi singuli pro viribus Spartam suam orna-
bant, sui que tenaces instituti non sermone magis quam exemplo
progressus faciebant. Quid his omnibus acciderit in communi Ec-
clesiæ illius procella narrabitur cum locus admonebit.

Huius Ecclesiæ Pastor è nostra Societate Lusitanus Ludoui-
cus à Cerqueira clauum tenebat, magna sapientiæ laude venerabi-
lis, nec gregi solùm suo charus sed ethnicis quoque dynastis acce-
ptus, à quibus vel literis vel internuncijs officiosè colebatur. Is ta-
met si sedem suam Nangasaquij in Lusitani commercij emporio
statuisset, excurrebat tamen ad inspiciendum gregem suum quan-
tum tempora patiebantur aut necessitas exigebat. Tanti pastoris
vigilantia inter asperrima huius turbinis tempora gregi suo defuit.
Nam importunè sublatus è viujs, vt suo loco dicitur, sponsam su-
am in tantis locorum interuallis hodieque viduam dereliquit.

*Episcopus Iapo-
nensis hoc
tempore.*

Et quidem etsi à primis huius Ecclesiæ incunabulis nunquam
defuit, qui nascentem præfocare niteretur: nulla tamen alia tem-
pestat maior, nulla communior acrius latiusue omnes illius partes
vno tempore peruasit, quàm hæc ipsa, ad quam modò narrandam
accingimur, cuius atrocitate nolim ita percelli quemquam, vt arbi-
tretur ex ea tempestate illi Ecclesiæ naufragium imminere; non ali-
às vnquam sperari certiùs potuit magnos illius fore proventus, qui
etiam alieno tempore pullulant, magnos affulgere breui splendo-
res, qui medijs in tenebris interlucent.

*Persecutio
hac in Chri-
stianos ma-
xima præ re-
liquis omni-
bus fuit.*

DVPLICI CRVCIS PRÆSAGIO IMMINEN- tia mala portenduntur.

CAPVT III.

NON rarò præteritis temporibus contigit, vt peculiari Dei be-
neficio rerum futurarum præfagia præirent, ne incauti præsen-
tib⁹ malis obruerentur, qui præmoniti futura præuidissent; id iam se-
cundo in Iaponia legimus euenisse, quoties à supremo illius Impera-
tore in Ecclesiâ procella desæuijt. Nâ sub annū salutis nostræ nona-
gesimū antequam Taicosama secūdo fureret, & Euāgelij præcones ite-
rū terris suis exterminari iussisset in Ariminensi agro, ab illi⁹ metro-

*Cruz alterius
persecutionis
1590. præ-
sagium,
poli*

poli Arima leucis tribus ad pagum, cui nomen Obama, prodigiosa Crux intra truncum arboris apparuit Crucis imminentis in quam acti sunt aliquot & tyrannidis proximè venturæ præfagium. Ea multis clara miraculis hodieque asseruatur. Anno etiam qui hanc Ecclesiæ Iaponensis perturbationem proximè præcessit, aliæ duæ visæ sunt illius indices non obscuræ, quæ quoniam ad rem quam modò tractamus spectant, priore omiſsa, maximè quod illis non erit ab similis narratio, quomodo sese prodiderint edicamus.

Cori regio est, in Omuræ terris sita, longa leucam vnam, dimidiatam lata, pagos habet aliquot, è quibus vnum incolit colonus quidam Neophytus Fabianum vocant, is agrum habebat tritici feracem in pago Ixibaxiri, eo in agro arbor erat quædam, quam Iapones Caquinoqui, Lusitani ficulneam Iaponensem appellant, ex eo quod fructus habeat molles, qui etiam passi ad instar ficuum conseruantur; truncus tamen prædurus est, & multum à ficulnea nostra differt; biennium iam arbor infrugifera erat, eam Fabianus amputat, trunco ad domus columnam, ramis ad focum vsurus, truncus ad solem expositus annum integrum arescebat, tandem octauo Idus Decembris anno 1611. ascia truncum dedolans ecce tibi aduertit in vno ex decussis fragmentis esse crucem atrii coloris expressam in trunco suapte natura candido. Eo conspecto filium accersit. Vide ait, Paule, sit ista crux necne. Crux est planè, ait, ac, prodigio similis. Attoniti ambo agere cæperunt quid ei facerent, filius parenti suggestit vt eam taciti asseruarent, non videri eo tempore commodum rem istam euulgare, futurum aliquando, vt eam securius proderent.

Hoc ipso tempore in ædes Fabiani aduenit Laurentius eius germanus, cuius etiam testimonio crux ea supra naturæ vires visæ, eoque auctore quod indecens esse diceret, Crucem Fabianus honestiore loco asseruauit. Biduum crux ibi resedit priusquam euulgetur, sed tandem vxoris Pauli indicio proditur, postridie quippe Michaeli Neophyto Fabiani nurus secretò quidem sed tamen narrat crucem admirabilem in arboris fragmento repertam, ac simul eam exhibet. Et huic etiam visæ est præter naturæ ordinem mirabiliter expressa, erat enim in intimo trunco omnibus suis partibus

*Prodigium
euulgatur.*

abso.

absoluta, longa palmum vnum, brachijs vtrinque cum titulo Crucis superposito iusta symmetria distributis, crassities vbique sibi similis, ad quam effingendam ars humana nulla ratione poterat intimum truncum penetrare. Eam Michael ad pagi sui Neophytos deferendam petijt, sed non impetrauit. Abiens secretum muliebri Neophyto quem primum iuuenit, narrat, is tanta cupiditate visendæ Crucis exarsit, vt eam totam noctem insomnem propè traduxerit. Ergo cum primum illuxit in Fabiani domum aduolat, crucem vt vidit, stupuit, adorauit, & ad parentem suam ægram ea lege deferendam impetrauit, vt mox restitueret. Hinc cum ea res vt fit, erupisset, ad Crucem visendam vniuersi Neophyti concurrere. Magnus fuit omnium stupor, magna veneratio, & quidem is, qui pagi princeps habebatur, tanta est admiratione defixus, vt affirmaret, tametsi aliud nihil in vniuersa lege Christiana reperiret, quod in ea veram esse salutem confirmaret, id tamen vnum videri sibi, esse ad persuadendum satis, maximè postquam neophyto ibidem quattuor laboranti sanitatem restituit, aqua post huius ligni frustulum iniectum epota.

His auditis cœpit Fabianus quem repererat thesaurum preciosius æstimare, crucemque iam sibi suam reposcebat. Interim res ad vnum è nostris in Fudoiana sede quinque leucarum itinere commorantem defertur à neophytis asserentibus rem sacram apud Laicum hominem minus decenter asseruari. Aberat domo Sacerdos noster P. Alfonso Lucena qui diu Omuræ rei præfuerat Christianæ, sed solus qui aderat frater noster accurrit, inuenitque iam Crucem Fabiano restitutam, & publicè vt ab omnibus coli posset, expositam. Voluit socius Crucem Sacerdoti nostro deferre, sed nullis precibus impetrauit, causabatur eam rem ita euulgatam, vt sine dubio ad dynastam breui esset peruentura; vereri se, si eam extra illius fines regulo inconsulto transmitteret, fore vt ab eo plecteretur, aliæque addebat multa, quæ sua homini pietas ad retinendam Crucem suam suggererat. Ergo noster sine Cruce, sed non sine stupore, domum redijt. Triduum aliud crux ea tenuit in domo Fabiani tanto neophytorum concursu, vt pæne obrueretur, neque enim è Cori solùm & Omura, sed è conterminis quoque vicis

Ab uno è nostris Sacerdote.

B

trium

trium quatuorue leucarum itinere concurrebant, omnium eadem erat admiratio, eadem in cruce colenda contentio. nec nulli Fabianum ipsum ad crucis ornatum Oriza, nummis, oleoque ad concinandam lucernam sponte donabant.

Dynaste soror Marina crucem accipit.

Concurfus iste tenuit à Sabbatho in feriam tertiam, tum enim matutinis horis advenit à nobili matrona Marina Omurandoni dynaste sorore, religiosaq; scemina & huius Ecclesie columna, nuncius ad Fabianum, ut eam Crucem extemplo ad se deferret; detulit eam Paulus, quod parens ætate prohiberetur. Non abest inde Omuraleucam totam, tantus tamen fuit excitorum fama concursus, quibus ex itinere satisfacere cogebatur, ut non nisi nocturnis horis adveniret. Crucem nobilis matrona magno cultu excepit. & vna cum Neophytis qui plurimi adfuere venerata magnifice asservavit. Ex Crucis veneratione truncus ipse in precio haberi cœpit, maximè posteaquam accepissent eo cōtrito dilutoq; plurimos tertianas aut quartanas excussisse. Vnde qui frustulū eius fragmenti, in quo Crux erat, obtinere non potuerunt, ad ipsum truncum qui etiam tum humi jacebat refugerunt, quem ita conciderunt, ut exigua mora, qui adveniebant, ne truncū quidem inuenirent, qui ad radices conuersi eas penitus extirparunt, vsq; adeo ut eò nostri sacerdotes duo cū ex itinere diuertissent optassentq; illius arboris frustulū, qui missus ad locū fuerat, ne radicum quidē fibras reperiri nunciaret, tanta fuerat illorum neophytorum pietatis aviditas. Nec mirum ita neophytos exarsisse, cum ipsi ethnici & inanium Deorum sacrificuli, plus veritati quàm odio tribuentes, faterentur eam Crucem rem videri humana maiorem planeq; cœlestem. Et subinde accidit res noua quæ admirationem auxit: nam cum viri primarij ædes à dæmone nocturnis spectris ita infestarentur, ut nullū in vlla re præsidium inueniret, eam crucem sibi tradi exoravit. Noctem vnam Cruce positus est, nec vltra dæmones eas ædes infestarunt.

Longiùs deinde sese Crucis fama sensim diffundebat, & iam in opidum Nangasaqui peruenerat, & quoniam ea crux pro miraculo vulgo habebatur & colebatur, suarum partium esse iudicavit. Episcopus eam rem excutere ac rite statuere an pro miraculo haberi posset & coli. Crux igitur ad eum delata est, aduenere testes ij, qui

Crescit crucis veneratio.

qui nouerant, vnde prodijisset, & quomodo seipsam prodidisset. E testibus iuratis excussa res accurate, deinde cum doctis ac pijs viris deliberatione habita ex præscripto sacrosancti Concilij Tridentini pronunciauit, eam crucem pro vero miraculo haberi colique posse ac debere. Et quia vrbanique quoque neophyti eius visendæ & colendæ desiderio flagrabant, Antistiti visum est externo aliquo apparatu prodigium cœlestis meritò prosequendum. Ergo solemniter ritu sacris de Cruce votiuus operatum est, è superiore loco sermo habitus frequenti cōcione, quo sermone, qui prodijisset, quibus effectis eam deinde Dominus admirabiliter cohonestasset cum fide narrabatur; tū circa templi porticus supplicantiū pompa explicata, qua in pompa Præpositus Prouincialis fragmentū illud admirabili Cruce insignitū, decentiq; ornatu compositū sub conopæo gestabat, ipsum conopæum vrbs primores deferebant, comitabatur Episcopus & socij quotquot aderant omnes. Magna fuit concurrentium ad spectaculum multitudo, quibus ut satisfaceret totam eam diem in ara gestatoria spectanda Crux & colenda exposita fuit.

Alia crux etiam Nangasaqui reperta in suburbanis nostræ Societatis ædibus quas ab omnibus Sanctis appellant. Templum ibi primum est inter omnia, quæ in illo deinde opido plurima assurrexerunt, in illarum ædium interiore atrio Iaponensis, ut superior, ficulnea visebatur, è cuius trunco rami duo velut brachia protendebantur. Iam biennium ramorum alter tres palmos crassus nullos fructus dabat, & vitem proximam vmbra sua infrugiferam reddiderat, ergo ramus ille suæ ac alienæ sterilitatis reus amputatur, tres fere menses iacuit inglorius, donec sexta quadam feria, altero die mensis Martij anni 1612. famulus domesticus lignis indigens securim arripuit & altero ictu tenue fragmentum exilit, digiti crassitudine. Findenti nec aduertenti famulo aderat ex alumnis vnus, qui eo in trunco candido atram crucem conspexit, sed minus distinctam adhuc & expressam. Ergo inclamans famulum admonet, ut tantisper abstineat, manum ictūque suspendat ipse. Fragmentum arripit in eoque crucem bipartitam videt, præcipua pars in crassiore trunco, altera in aduerso fragmento videbatur, securis enim Crucem mediam in longum diffiderat.

Episcopus miraculum examinat & probat.

Alia crux reperitur.

Ad eius conspectum & alumni clamorem domestici omnes accurrunt, ac metu quodam sacroque horrore correpti vtrumque fragmentum in quo Cruces erant ad patrem deferunt rei ordinem enarrantes. Visa ea exultavit, & feriam sextam notans aduertit se quoque ipsa die Sacris de Domini passione votiuis litasse. Illius crucis hæc erat figura. In ipso trunco non planè interiore sed infra superficiem digiti latitudine visebatur. Et mirum videri poterat, vt eam Crucem tenuem & exilem, quanta fere est chartæ quater quinquiesue complicatæ crassities, securis inter findendum nihil læserit, sed eam ita diffiderit ac si compaginatæ tabulas dissoluisset, nulla neque in longum, neque in transuersum laceratione. Eius longitudo erat quatuor fere digitorum transuersorum brachia crucis & ipse titulus iustam habebant symmetriam, & omnium partium eadem erat crassities idem color, verum in titulo crucis nullus character videbatur.

His omnibus rite perpensis nihil dubitavit noster esse prodigio parem, idem que quotquot eam videre iudicarunt. Idem quoque antistes re vt prius excussa pronunciauit, quoniam in hanc quoque eadem concurrebant quibus conficiebatur, eam Crucem naturæ artisque vires superare. Atque in hunc maximè modum duæ cruces admirabiliter hoc tempore prodierunt. prioreo in loco vbi annis superioribus ædes inuentæ Cruci sacra visebatur, altera in eade huius Ecclesiæ prima & antiquissima, vtraque in ficulnea eaque infrugifera vt maiorem pietatis fructum daret. Quid his prodigijs portenderetur, tum quidem ignorabatur, licet non dubijs indicijs timebatur, qui tamen hos de atroci huius Ecclesiæ calamitate commentarios legerit, nihil vt arbitror dubitabit, quin ista Crucis Christi demonstratio imminentem procellam & Christi Crucis imitationem præmonstrarit. Tum tamen orabant omnes vt in bonum monstra verterentur, quod vti esse solet Deo in bonum mala

vertente, ita futurum confidimus, vt crux ipsa Martyrum

sanguine irrigata ramos suos magno cum
fructu extendat ac pro-
paget.

REMO-

REMOTIORES TOTIVS MALI
causæ proponuntur.

CAPVT IV.

NON subita fuit huius ruinae vel inexpectata calamitas, cum enim iam ab ipso regnandi exordio propensissimus in simulacrorum cultum Imperator animum sæpe suum prodidisset, minimè mirandum videri debet, si nouis deinde conatibus aliquot impulsus in barathrum ruit, quo nemine impellente prius incumberat. Nam cum toto suo imperio, ac imperij tempore interdicitum edicto publico esset nobilitati ne Christianis sacris nomen daret, facile apparebat eum vulgus reliquum non mitius tractaturum si se id consequi sperasset, hoc tamen assequi conabatur, vt vilis abiectaque religio passim haberetur, à qua nobilitas, permessa plebi, arceretur: quo suo edicto etsi nõ id omne consequeretur, quod maximè cupiebat, cum plus posset ipsa veritas ac salutis cura, quam humanæ apud multos rationes, id tamen efficiebat, vt impetu minore præceps antea in Euangelium cursus laberetur.

Huius igitur mali causæ plures nec eiusdem omnes rationis fuerunt, aliæ remotiores Imperatoris animum sensim alienarunt, aliæ propiores vltimo impetu deturbarunt, illæ ab regnandi libidine petita in suspicionem induxerunt, hæ ab odio religionis conceptæ prima sæuientium tyrannorum tempora reuexerunt. Hoc loco prioris generis causas persequar, ac subinde posteriores, prout historiæ series admonebit.

Tenera res est regnantium auctoritas, quæ tangi se non sinit, sed tyrannorum suspicax est conditio, quæ solis vmbris territatur. Cum igitur occupata per nefas imperij maiestate, satis habeat intra viscera quod metuat Imperator, nihil mirum si externam potentiam multarum gentium domitricem sibi proximam reformidet. Non ignorabat Hispanos Reges deductis per tot maria classibus ortum & occasum victorijs suis tremefecisse, Indicos vbique portus ferè domitos in continentem etiam penetrasse, Molucas Insulas, Malacam arcem, Philippinas item Insulas occupatas, quæ postremè ita Iaponiæ imminent, vt nauigantium oculis videri ac manibus

Ab initio
Christiana
fides aduer-
satur impe-
rator.

Huius mali
causæ dupli-
ces.

Prioris gene-
ris causæ su-
spicio de Hi-
spaniis.

B 3

prope

Qualis fue-
rit.

Quid porten-
darint.

prope rangi posse videantur, imperuia quippe prioribus seculis maria huic nostro ita paruerunt ac paruerunt, vt nationes olim inter se vix ipsa fama cognita, iam sibi mutuo contigua frequentem commercio dici possint.

Has suspicionum vmbras quas Lusitanicus in oriente ipso splendor excitauit, ab Insulis Philippinis Hispani dum alia cogitant imprudentes condensarunt. Nondum extincta memoria erat oneraria cuiusdam qua Taicosamae praecessoris tempore ad Iaponiae littora in regno Tosa perierat, cum e Philippinis in Hispaniam nouam cursum de more dirigens ad nauigaret. Cum enim ad diripiendas naufragij reliquias iussu Imperatoris e primaria nobilitate quidam accurrisset, Yemondono dicebatur, inter colloquendum in hydrographicam Nauarchi tabulam incidit, in qua ostendi sibi petijt quos in Indijs portus qua regna obtinerent. Attonitus imperij magnitudine, ecquibus ait artibus ab Europa ipsa tot potuistis regna occupare, quibus viribus potestis nunc tueri? Nauarchus de rebus suis magis quam de futura suspitione sollicitus, vt raptori metum incuteret, respondit Hispanos cum vniuerso terrarum orbe nauigationibus suis penetrato commercia miscere, si commerciorum fides seruaretur, nihil moliri, si ius gentium violaretur, vltiores iniuriarum haec omnia occupasse; hoc enim tum agebat Nauarchus vt bene haberetur. Ad haec institit alter; in hunc igitur finem praemitit legis vestrae propagatores, vt similitudine religionis illectos ad res vestras habeatis comparatos? plane, inquit Nauarchus, qui vt metum aueret, calumniam est commentus. Et quoniam Gentilium animi e suis ceteros metientes adduci non possunt, vt credant, reperiri hodie mortales ea in externos bonitate praeditos, vt ad eorum salutem procurandam non dubitent nullo fructu tot labores, nulla spe tot pericula suscipere; procliuè fuit alteri credere quod ipse, qui, vt verum esset, silere debuerat, sponte fatebatur. Quod male audiuit, peius etiam vt fieri solet retulit, effecitque vt ab Imperatore tum, & a multis hodieque crederetur Christianae fidei propagatores, Hispanicae Monarchiae prodromos aduenire. Licet enim Iapones ab infita animi superbia nationes exterarum despiciere potius quam timere ostendant, visa tamen tanta Christiano-

rum

*Nauarchus
Hispanus im-
prudens cau-
sa huius sus-
picionis.*

rum concordia & in suscepta religione constantia, vt pro eius defensione fortunas omnes vitamque suam facile contemnant, haud parum metuunt, ne si maiori numero sint, vires animosque coniungant, & Hispanorum auxilio aliquid contra regnum moliantur. Nec desunt in sectis suis huius rei innumera exempla eorum, qui sub specie falsa religionis suae monarchiae saepe quietem perturbarunt, idque passim ab Hispanis in India factitatum esse habent persuasum, idemque in Iaponiam meditari. Nec ea res vnquam huic Imperatori eripi ex animo ita potuit, vt non recentiore casu non absimili denuo pullularit.

Ex Hispania noua venerat in Iaponiam Hispanus quidam oneraria vectus non maxima, is nauigandi studio portus aliquot vicinos bolide explorat, vt sciret ecquae statio tuta nauibus, quas ingentes venti eo saepe deferunt perituras, occurreret. Eares publice bonaque fide facta a Nauarcho & a Iaponijs absque suspitione conspecta permiffa est. Aderant tum in Regia Hollan-

Hollandi.

di aliquot ex antiquiore naufragio iam Iaponensis linguae vtcunque periti & inter eos nauarchus eorum Anglus natione, qui iam aliquot annorum mora magnatibus notus erat. Hi omnes eo quod in Hispanos odio secum vehunt perciti, & in Catholicam religionem maleuolentia incitati & Hispanos & Euangelij praecones apud ipsum Imperatorem in inuidia vocare potuerunt, docebant enim hanc explorandi portus alienos rationem pro hostili haberi apud Europaeos. Hispanos gentem esse vagam, imperij cupidam & alienorum regnorum domitricem, quasi vero temperantiores essent Hollandi qui legitimam regis sui jugum excutientes non iustis bellis sed piraticam infestatione in gentes omnes nullo delectu grassantur. Addebant, Religiosos illos impostores mentis pietatis furo regna perturbare & Hispanis noua regna quaerentibus via parare, prout iam alijs in locis abunde praestiterat. Quam ob rem affirmabant in Europa ipsa regnis pelli ab ijs principibus qui acutius eos explorantes artes huiusmodi deprehenderat. Ita se apud suos, ita alios factitasse. A deo haeretici suum in Religiosos viros odiu in extremos orbis fines deportant. Quibus apud Europaeos ea fides habetur, qua rebellibus & haereticis haberi debet. Ethnici, qui haec nesciunt, in fraudem inducti plura

Hollandi Religiosos apud Imperatorem calumniatur.

etiam

etiam quam dicebantur crediderunt. Et Imperator, qui hæc audierat, continere se non potuit, quin paulò ante huius persecutionis initium palam diceret. Si reges in Europa principesque suis illos regnis & prouincijs exterminant, quid est cur iniurius in illos videar, si eos eiecero aduenas qui à suis non feruntur. Quibus sermonibus incitatus Imperij hæres, voluit extemplo de Neophytis inquirere, eosque ab regia vna cum suis pastoribus ablegare, arbitratus se hac in re parenti obsecurum; fecissetque, nisi ex Iaponiæ moderatoribus vnus natura pacatior eum à præueniendo in re tanti momenti parente deterruisset, ne parentem docere velle videretur, & pro gratia offensionem reportaret. Exinde igitur quoties de religione coram Imperatore sermo inciderat, non deerant æmuli qui flammis oleum adderent, & ipse non rarò malevolentia suæ indices parum beneuola verba laxabat.

Non parum etiam alienauit Imperatoris animum illa, quam initio attigi. Amacaensis Iaponum cum Lusitanis rixa in qua cum aliquot periissent, & in his Arimensi regulo quidam in paucis carus, qui rixæ superfuerant Lusitanorum causam exasperantes, suam eleuantes effecerunt vt ab Imperatore, Arimensi dynastæ vindicta demandaretur, qua præfecti mortem & onerariæ deprædationem exigebat, verum cum resistantibus acriter Lusitanis Iaponum strages opinione maior edita fuisset, & oneraria, quæ fortuitum incendium initio corripuerat, iniecto in extrema præfecti desperatione in puluere tormentarium igne cum maiori oppugnantium clade tota dissiluisse, vindicta ipsa prope maioris offensionis quam rixa causam dedit. Quæ cum omnia fierent à Christianis, facillè deinde in legem ipsam inuidia facti apud hominem simulacris addictum vertebatur. Sed hæc omnes remotiorem malo causam attulerunt, nunc eam quæ initium proxima tumultui dedit commemoremus.

GRAVIOR PROPIORQUE HUIUS TEM-

pestatis causa commemoratur.

CAPUT V.

Proxima causa inchoanda persecutionis.

TAmetsi non defuerunt huius tyrannidis augendæ, producendæque temporis lapsu causæ vel prætextus, qui suo loco non

omit-

omittentur, hæc tamen quæ nunc tractatur proximam materiam tyranno iam sensim ac dudum comparato tyrannidis obtulit inchoandæ. Ex duorum neophytorum culpâ ipsi religioni sanctissimæ inuidiam immeritò sanè comparante arripitur occasio. Tanti refert integritatem vitæ vnâ cum sanctissimis legibus copulare.

Ioannes Arimensis dynasta ille ipse qui olim Protasius vocabatur, etsi jam diu in Christi militiam adscriptus, & eius strenuus toto Arimensi agro propagator, non bene domitis tamen animi perturbationibus, cum paulatim vita licentiore declinare cœpisset, post admissam Imperatoris proneptem in pellicè filij porius quam coniugem, quippe qui prius Ecclesiasticis ritibus legitimo, quod per nefas reiecit coniugio esset illigatus, post onerariam non sine omnium offensione oppugnatam, cum jam sibi videretur his officijs Imperatorem sibi demeruisse, vt erat animo ad magna proclui, nec facile partis contentus in fortuna conuiesceret, natus fauore fretus ad altiora cœpit aspirare. Magnam regni proximi Figen portionem maiores ipsius ante possederant, eam sibi recuperandam suscepit.

Ioannis Arimandoni mores.

Agebat in aula Neophytus quidam Paulus Daifachi nomine Conzuquedono (quo nemo erat Imperatori carior) multum familiaris & Ioanni iam dudum notus. Is aptus visus est, qui, quod optabat, heri fauore & largitionibus obtineret. Paulus erat astutus & cupidus, vt esse solet eiusmodi harpyiarum Reipub. genus, & occasionem non negligendam lætus arripuit, & promissis largus Arimensis reguli liberalitatem inuitauit. Multa igitur accipit, quæ distribuat, sibi vni omnia seruaturus. Protracta res est in annum & eo amplius cum interim Paulus nouis quotidie largitionibus, Ioannes sola spelactaretur. Denique cum sola spes sine re emunctos iam oculos ficcaret, fingit Paulus ab Imperatore quæ promiserat impetrata, & vt efficacius falleret ipsius diplomatis exemplar, quod prototypo carebat, mittit ad Ioannem, diploma ipsum cui nescio quid sigillorum adhuc deerat, breui destinaturus. Quis non in fraudem induceretur? Ioannes euentu lætus omnia iam tuta credens nullam fraudem suspicabatur, donec ipsa mora, diuturnum Pauli silentium, largitionum nouarum postulatio suspicionem

Daifachi Paulus Ioannem fallit.

C

euoca-

euocauit, Cum nihil certi per literas ageretur, ipse ad Paulum ipsum ire statuit, vel negocium presentia sua confecturus, vel fraudem detecturus. Et quia fauorem in aula sibi præ ceteris aulico conciliare oportet. Imperatoris proneptem vna cum filio secum, eorum quæ texebantur nescius abducebat.

Michael enim filius regnandi cupiditate vitio paterno per se ipse laborans & pellicis suæ hortationibus impulsus, de excludendo parente interim dum noua regna meditatur, secreta dudum cum pellice consilia miscuerat. Querébantur Iaponiæ morem à parente suo damno negligi (solent enim cum iam inclinatae parentis filijs sua dominia tradere, ac se ipsos in exigua illorum parte contrahere) iam sibi annorum satis, parenti nimis ad imperandum, indignum esse proneptem imperatoris post nuptias priuatam degere. Ad hæc timebat ne fortunas suas cum filijs quos ex secunda vxore iusta susceperat, partiretur, vnde parentem inter ac filium, pellice vbi poterat omnia turbante, iurgia grauiora nuper interceserant, ac licet externis beneuolentiæ signis, quod Iapones exactè possunt, simultas omnis tegetur, in filio tamen iam alia machinante manebat alta mente repositum, quod parentis in animo iam amor extinxerat. Cum igitur in aulam euntem viderent, consilio-
rum suorum tempus aduenisse crediderunt.

Iam ventum erat in Fuximi dierum sex itinere à regia, ibi consilio inter se inuito parenti suadent uti subsistat, præiturum cum vxore filium qui negotij statum explorer ac moneat, ipsi enim rem suam absente parente tentare tutius arbitrabantur, ipse rem parum nitidam exponere multorum censuræ non nisi coactus statuerat. Ita proditus parens filium dimittit, eique dat in mandatis uti Paulum urgeat, eumque si tergiuersetur, minetur se ad Conzuquedonum delaturum vel proditæ fidei, vel dilatae. Michael qui piscari statuerat in perturbato negotiorum parentis stagno, impigrè facit omnia & plus etiam aliquanto quàm iubebatur. Cùm interim pellex apud imperatorem & in palatio multa de Arimensi dynasta quereretur, ab eo se parum coli, priuatam viuere, nihil sibi prodesse quod illius sit proneptis quem ille vereri debuerat.

Pau-

Paulus igitur perfriçtè constans quæ hæcenus scripserat intrepidè confirmat, sed cum adhuc moras neceret, ad herum rem Michael totam defert, quid à parente in mandatis habeat exponit, ille rei nouitate attonitus & fœditate offensus timens, ne & ipse in ea re suspectus haberetur, rem totam defert ad Imperatorem, quo iubente Paulus in vincula conijcitur. Ioannes in regiam ad dicendam causam euocatur. Non defuit interim vtrique tempus ad omnia ociosè miscenda, filius enim cum pellice & præcipuè Nangasaquensis Gubernator Sasioye totius tragediæ inceptor multa in Ioannem siue vera siue falsa acriter criminantur. Nominatur huius causæ, quæ atrox visa est Iudex senatus regius, cuius sententia re discussa Paulus impostor, Ioannes alienorum malis artibus affectator declaratur, pœna vtrique debita ad imperatorem reijcitur, qui toti Iaponiæ in Paulo statuens exemplum viuum lentis ignibus exurendum vna cum vxore addicit, Ioannem regno suo abdicat & proscribit. Vxor tamen Pauli interpellationibus vitam ea lege impetrat, ut mariti supplicio intersit, eoque spectaculo in marito inedia moriatur. Is igitur vili iumento insidens per celebriores vrbs regię vicos contumeliosè circumducitur, præeunte reum cubitalibus literis in tabula quæ gestabatur causa simul & pœna. Ergo Aprilis 21. qui dies incidit in sabbatum sanctum 1612. in publico reorum loco alligatur ad palum, & circumstructo ad tres fere passus igne torretur, quo in supplicio tum ille tum vxor presentis semper animo, ita se gesserant, ut ille scelerum suorum pœnitens moreretur, illa maritum officij sui moribundum efficaciter admoneret.

Ioannes autem cùm exilij sententiam ipso die quo Christi Domini mortem atrata luget Ecclesia, recepisset, ipso paschalis festiuitatis die relegatur vna cum vxore, nec plures quam famulos ad omnia officia quinque supra triginta secum ducere permittitur. Ibat militum cohorte stipatus in exilij locum Yamura, regni Cai, quod est Surungano conterminum, à regia non plus triduo ad Aquilonem in pede montis Fugi altissimi & tota Iaponia poëtarum versibus cantatissimi. Ibat igitur

C 2

huma-

Ioannes in
regiam
Sadit.

Michael pra-
mittitur in
regiam

Daisachi
exuritur. Io-
annes pro-
scribitur.

*Ioannes in
exilium
pergit*

humanas res alijs iam oculis intuens, & diuinorum in se iudiciorum in vitæ cursu retro lapsa seriem admiratus agnoscebat se pœnas suis peccatis debitas tandem luere, proque neglectis Christianæ pietatis officijs in eum ipsum diem exilij sui primordia incidisse, quem Christiani lætissimum habent, vt illi Christiana læta festaque celebritas iusto Dei iudicio in luctum verteretur. Rogabat etiam, vt quoniam ipsius captiuitas exilijq; sententia in eum ipsum diem inciderat, quem ad peccati vincula dissoluenda, & inferni captiuitatem liberandam mortalesque ab exilio in patriam reuocandos elegerat, vt illius inquam meritis & virtute peccata prioris vitæ deleterentur, vtque hoc illi exilium in pœnam cederet delictorum. Magna vis est aduersæ fortunæ ad mentis oculos aperiendos, si animo non impotentè excipiat. Sed Ioannem tantisper humanis rebus exutum sibi relinquamus, donec breui moriturum reuifamus.

Ioannis prouincias Imperator Michaeli filio ac pronepti tradidit ea lege vt ille Christi fidem abdicaret, & suos omnes cogeret pariter abdicare, quam ad rem illum Saffoie tradit Christianæ religionis hosti acerrimo & Nangasaquensis portus Governatori, vti eum in omnibus sed maximè in extinguenda religione consultorem ac moderatorem agnosceret. Quibus omnibus assensit miser regnandi cupiditate magis quam quod esset à Christi sacris alienus. Vnde defectorem Christiano posthac nomine non dignabor, cum abdicato Christo simulacrorum sectam, Iondoxu vocant, quam Imperator ipse profitetur, suscepit. Is quas deinde turbas excitarit, & vt regnum hac ipsa qua conseruare nitebatur ratione perdidit, historiae series enarrabit.

Multis iam antè annis Arimandono per suos suaserat Imperator, vti omnino sui causa christianæ religioni renunciaret, indignū esse dicens tanto natalium splendore seruili externæ legis iugo collum submittere: sed cum constantem se semper ille in tuenda Christi fide præberet, nihilque omni suo molimine actum videret Imperator inuitus cessit aliquando, dicens, se illius causa Patribus religionique parcere quam vtique nullo modo approbaret. Hac igitur leui occasione oblata erupit ex eius visceribus ira & furor in Christi

Christi Domini legem, & qui longè maiora flagitia in suis posset sugillare, horum verò duorum Ioannis inquam & Pauli culpam in ipsam religionem retorquens in eam velut doli magistram & alienorum affectatricem, est impotentissimè debacchatus; nec deerant, qui vel eodem religionis odio, vel adulandi studio ignes ignibus adderent, & quæ dicebat omnia comprobarent. Mirum enim est quam apud Iaponios Christianorum vita offendat, si cum integritate legis non conspirarit, cum Ethnicorum atrociora delicta vix aduertantur.

*EXORTÆ CONTRA IAPONENSEM EC-
clesiam tempestatis exordia.*

CAPVT VI.

EXulcerato in hunc maximè modum Imperatoris animo dæmon totius auctor tragœdiæ sibi non defuit, sed nihil vitra cunctandum ratus, id quod per suos ministros disposuerat est aggressus. Et ne dubitaretur cuius maximè fraudibus ea faba cuderetur; subinde res accidit admirabilis. His enim ipsis temporibus energumenus quidam à neophyto interrogatus vnde & quorsum veniret, dæmon respondit, se ex Anglia venire vbi multos annos Catholicis torquendis præfuerat, eo consilio, vt Iapones doceat, quis in torquendis Christianis modus debeat obseruari. Ac tamen si parum habeat auctoritatis auctor falsitatis, nonnunquam tamen vel inuitus obsequitur veritati. Quod ita nunc esse, tum multa, tum Angli nauarchi opera in hoc opus egregie collocata confirmat.

Hoc igitur doctore aggreditur suos ciues tyrannus nihil minus in jis reperturus quam Anglicus furor semper experitur firmitatis, quæ hoc mirabilior est, quod Iaponiæ tirones, Angliæ veteranos pugiles in religionis arenam exponat. Imperator itaque ab aula sua initium sumens, vt exemplo suo ceteros dynastas in eundem furorem concitaret, inquiri iubet ecquis è familia sua contra edicta sua quibus hac secta nobilitati interdicebatur, Christi sacra susce-

pisset, ecquis auderet suscepta profiteri. Delati sunt quatuordecim, quorum aliqui erant è prima nobilitate, tamen si plures omnino numerarentur. Hos omnes interrogari iubet, qua fronte ausi es-

*Ex hoc euen-
tu Imperator
occasionem
persecutionis
arripit.*

*Dæmonis re-
sponsum ex
energumeno.*

*Christiani
14. Impera-
toris aulici
Christum in-
trepide confi-
sententur.*

sent edictis suis repugnare. Omnium fuit vna, si rem spectes responsio in hanc fere sententiam. Vnum esse cœli ac rerum omnium moderatorem, cuius leges ac scita, qui terræ imperant, violare non possunt, sed neque illius legem vlla in re Cæsareis commodis obsequi oue aduerfari, in quibus non tantum non erant hac lege suscepta defecturi, sed cum ea obligari se nouo vinculo vt Imperatori suo fidem arctius obseruarent; qua ex re si quid incurrissent pœnæ, nullâ refugere, ne ipsam quidem mortē ad animi vitâ conseruandâ.

Ea responsio sanè libera, & Christiano nomine digna non placuit Imperatorem, sed furentem incitauit; ergo renunciari iubet omnes quidem legibus suis obnoxios mortis pœnam incurrisse, sed adductis in obsequio suo ad rationes laboribus vitam vnicam impetrasse, cetera perdidisse, nam proscriptione perpetua patriam, fortunâsque omnes, & spes futuras rapiebat. Ac ne fortè mitiorem alibi fortunam inuenirent, tota Iaponia grauibus pœnis interdicat, ne quis Satraparum aut ceterorum, quatuordecim familiares suos à se prosriptos exciperet, aut rebus ad uitam necessarijs sustineret. Ita tyranni dum maximè diuturna morte sæuiunt clementes etiam videri volunt.

Hanc sententiæ atrocitatem Christi pugiles ita tulerunt, vt vnam sibi vitam quam Christi causa exponerent superesse quererentur. Multa de singulis dicenda essent, si singula persequi esset animus. Verum vt hoc semel dicam, ne simillimarum rerum sepius iterata narratio lectorem offendat, plurima omittuntur, ita tamen vt è singulis illustriora quæq; seligentes, fastidium cum desiderio commutemus. Et in hoc quidem facto duo proxima capita totidē nobis horū athletarum facinora proponunt, vt ex ijs reliqua colligamus.

Ibat igitur primus huius pugnæ manipulus vnâ cum filijs & coniugibus, quò eos casus ferebat potius quàm consilium, ita lætus & alacer, ac si deesset nihil, timendum nihil superesset. Vt enim nihil iuuat vniuersa lucrari, animæ verò suæ facere detrimentum; ita qui ea seruata cetera perdidit, nihil se arbitretur amisisse.

Huius porro belli prima præludia Imperatoris affeclas affecura mox vulgato malo in Christianum vulgus eruperunt. Nam vicorum præfecti (quales apud Iaponios esse solent) vt Imperatoris gratiam

*Omnes in-
bentur ex-
ti bonis ex-
ulare.*

*Exulum con-
stantia & a-
lacritas.*

riam aucuparentur propria auctoritate, vt nemo incolendas ædes Christiano daret edixerunt. Vexari cœperunt inquilini, vt cederent, quas incolebant, ædibus, aut quod erant, esse desinerent, cum vtrumque à neophytis æque negaretur, testantibus, se fidem nulli, ædes Imperatori soli cessuros. Causa ad vrbis gubernatorem delatâ, cum neophyti sibi constarent, res metu alicuius perturbationis Imperatoris iniussu procuratæ, sedata est.

Verum sedatus non est neophytorum ardor, qui cum huius certaminis primos insultus viderent, non temerè maiores ominati, acriter se ad futuros comparabant. Nunquam aliàs ira patuit, quam altas in animum radices egisset suscepta religio, nam Patris domicilium frequentari, Sacramentis animum vegetare, colloquijs mutuo se incitare, sacris orationibus interesse, ita fuit per eos dies perpetuum, vt ijs in quos huius rei cura recumbebat, magna esset laboris ac solatijs concertatio; nec vllus modus iniri potuit ad hunc impetum ideo non nihil compescendum, ne Imperator se etiam putaret irritari, qui sibi nolebat repugnari. Nec is ardor intra vrbanos muros continebatur. Magnus erat è vicinis pagis in eadem sacram concursus, ne obeundi martyrij occasio, quæ in manibus erat, cuiuspiam laberetur. Magnus est sanè diuinæ gratiæ impetus, si quem impulerit minimè renitentem. Sed hæc iniriã vix dum tepent, quæ deinde legentur ea sunt vt stuporem iniicere possint, Dei laudē pro-uocare debeant, labores tot annorum in hac excolenda vinea pro bene collocatis haberi debere persuadeant.

Hanc porro animorum incitationem non ipfi solum neophyti in seipsis mirabantur, sed ethnici quoq; suo calculo comprobantes affirmabant in Christiana lege nescio quid supra naturam repetiri, cuius vi quæ tantopere natura horret, alacriter tolerarentur ab illius cultoribus, aut expeterentur. Eò naturæ lumen, conspecto supra naturam gratiæ splendore, sese audacter ingerebat. Iuerat forte id temporis neophytus quidam nobilis Miacensis dynastam nescio quem visitaturus in regno Mino. Primis sermonibus ita hospitem Satrapes compellauit. Semper ego quidem hucusque legis vestræ scita iuraque suspexi, sed post spectatum quatuordecim pugilum cum Imperatore certamen, multū mihi, ad antiquâ existi-

*Neophyto-
rum è plebe
constantia.*

*Neophyto-
rum feruor.*

*Gentilium
admiratio.*

existimationis accreuit. Profectò si humano dumtaxat pede factum metiamur, habeo quod in ijs gloriæ decus inuideam, honoris equidè semen sparserunt, eius fructū sedato hoc turbine collecturi.

Non in solo imperatore stetit primus hic perfidiæ contra fidem impetus, sed eius exemplo per moti ex prætoribus non pauci de familiaribus suis inquirentes non paucos ubique proscripserunt, æquè spoliatos fortunis suis & censu, quem stipendij loco ab ijs colligebant. Inter quos etsi nonnulli vrgentibus parum fortiter cessere, plerique tamen pari cum superioribus alacritate omnia Christi, cuius sacra susceperant, causâ profudere: numerus hoc primo insultu proscriptorum ad quadringentos in varijs locis scribitur excreuisse, triste ubique spectaculum cum tot repente à diuitijs ac delicijs in extremam inopiam angustiasque redigebantur; sed alacritas, quâ hæc omnia patiebantur magnam inspectantibus doloris partem detergebat, maximè quòd neophytorum ingeniosa comiseratio, tyrannorum sæuitiâ in miseris subleuandis superauit.

Hos primos huius procellæ imbres illius Ecclesiæ pastores, & maximè societas nostra, cuius in eo regno præ cæteris est maxima multitudo, ita excepit, vt videret non facilè humanis vijs restingui posse quod exarserat in cendium. Itaque ad diuina, quæ sola supererant, recurrerunt. Episcopi ac Præpositi auctoritate, multa in eam rem sacrificia, ieiunia, voluntariæ corporis afflictationes, horarum quadraginta continuæ preces, supplicantium pompæ, magna omnia religione peragebantur, vti placatus dominus Ecclesiæ suæ pacem restitueret, aut pugiles in fidei agone confirmaret. Quod alterum iam impetratum videmus, alterum impetrandum aliquando speramus: quod interim dum consequimur, constantia nos huius Ecclesiæ triumphisque inter quotidiana prælia partis recreemus ac solemur.

PRIMI E QUATVORDECIM EXVLIBVS

virtutes & constantia.

CAPVT VII.

PRImus ex aulicorum Imperatoris numero, qui spes humanas exutus in melioris domini aulam fortuna meliore confugit, Dida-

Quadringen-
ti varijs in lo-
cis proscri-
buntur.

Preces ad De-
um hoc tem-
pore insisten-
tes.

Didacus Gonnoio vocabatur. Is annos natus quatuor supra viginti ab annis sex non amplius in Christiana militia meruerat, nobilis in primis, & qui clientelarum sibi deuinctos obsequio non paucos numerabat, quin etiam à nonnullis Imperatoris filius putabatur, ex quo Christi sacra suscepit ita vixisse scribitur ab ijs qui hominem pernouerant, vt ab interioris animi purissima integritate Angelus, externa corporis compositione Religiosus potius quàm aulicus videretur. Tanta erat virtutis opinione, vt qui deinceps meliora, ipsum se Didacum fore promitteret. Ipsi ethnici vitam inter aulicos tumultus ac delicias talem sine prodigio transigi non posse affirmabant. Tantus erat in eo transmittendæ in alios quam ipse agnouerat veritatis ardor, vt cum è famulis & clientibus tres dumtaxat ante ipsum Christi sacra suscepissent, ipse intra breue tempus trecentos numerarit, & nouis quotidie artibus id agebat, vt nemo extra Christi gregem è suis periclitaretur. Quod magis mirum est in iuvene aulicis negotijs impedito. In pago è suis quodam, ædem sacram non minimam erexerat, ibidem sodalitiū sub Deiparæ patrociniō coegerat, cuius hoc erat institutum ethnicos ad audiendas de doctrina Christiana quæ à nostris habebantur prælectiones inuitare, ipse quoque primus & in primis domicilium nobis occultum (propter imperatoris legem) in vrbe regia collato in fundum sumptu procurauit, eiusque munificentia potissimum rei Christianæ Pater vnus cum alijs ministris alebantur, vxorem, fratres ac sorores, vniuersamque familiam (si solam parentem exceperis) Christo adiunxerat. His virtutum exercitationibus occupatum procella præsens non imparatum excepit. Aberat tum fortè à regia triduo fere in regno Micaua; verùm primis rumoribus excitus ad spes futuras dimissis quæ tractabat omnibus aduolauit, & omissis quas habebat ædibus ad nos diuertit, in hæc lætus verba prorumpens, iam tandem aliquando aduenit hora tot à me votis expetita, eamque noctem infomnem diuinis de martyrio colloquijs illustrauit, horis matutinis peccatis expiatus sacro pane se refecit, his armis tutior in arenam proditurus. Verum cum adhuc eo tempore res Arimensis dynastæ cum Daifachi penderent, auctoribus nostris ad sua redijt, parendi magis studio quàm propria voluntate discedens, ha-

Didaci vir-
tutes.

Accurrit ad
spem marty-
rij.

D

bebat

bebat tamen ex neophytis aliquot, qui se quamprimum de omnibus admonerent.

Reuersus ad suos Didacus, Sodalitium cogit in æde sacra, quam nuper extruxerat, cereisque in ara dispositis, quos ritibus Ecclesiasticis nuper consecratos asseruabat, ipse ad omnes de re presentis perorauit, eo ardore quem spirabat. Denique cum hæc Micauæ ageret, de eo quoque in aula tractabatur, nam cum absens in numero quatuordecim pugilum merito primas obtinuisset, absens quoque simili cum cæteris proscriptionis pœna damnatus est; Ea denunciatio duos in eius animo motus excitauit admirabiles, alterum lætitiæ, pro eo quod Christi causa dimittebat, alterum mœroris pro eo quod illi vita remanebat; qua vna de causa malè collocatos in imperatoris obsequio labores arbitrabatur, quorum intuitu vita illi pro beneficio concessa dicebatur, hos etiam animi sui motus coniugi, fratribus, sororibus, ipsi etiam ethnica parente renunciauit, quæ in furorem versa contumelijs affectum delirare aiebat, quod non solum sibi ipse suam perniciem volens ac prudens procurasset, sed quod etiam de hoc ipso lataretur. Noua Didaco ex contumelijs lætitiæ seges, sed & mœroris ex parentis cœcitate. Ergo extemplo fortunis cedens vna cum coniuge & bima filiola in proximum pagum extra fines suos gaudio subsultans emigravit. Ex eo pago literas scripsit ad varios è quibus binas excribam totidem verbis absque fuco, vt constet ea quæ superius dicta sunt, aut in posterum de alijs dicentur, nihil à verborum lenocinijs, sed ab vna veritate habere quicquid habent ornamentis.

Ita igitur ad P. Hieronymum de Angelis scripsit, qui rem Surungæ Christianam procurabat. Pater mi, à quo sum in Baptismo Christo regeneratus, & à quo fidei luce illustratus, inueni certam ad salutem viam.

Non parum admiror diuinas in me miserationes, quod cum sim peccatorum maximus non dubitauerit me diuina maiestas hoc insigni beneficio afficere, vt in numerum quatuordecim pro sua sancta fide proscriptorum adscisceret. O mi Pater, quantum est mihi istud beneficium, quod tandem aliquando liberum me vide-

am

*Absens pro-
scriptione
damnatur.*

*Epistola Di-
laci.*

am ab aulicis peccandi laqueis, in quos in aula me continua cum ethnicis nobilibus tractatio conijciebat! Nunc ego me felicem existimo, quod liber sim Deo meo. Prius Imperatori Iaponiæ & simul Imperatori cœli obsequi contendebam, nunc verò humanis obsequijs expeditus totum me ad diuina conuertam, hoc beneficium ego sanè pluris æstimo, quàm quicquid ab Imperatore poteram aliquando sperare. Vna res me angit, quod me mea peccata ab exponenda vita exturbarunt, in eius causa, qui suam pro me in cruce dereliquit. Verum de illius bonitate spero fore, vt qui votum dedit, illud expleat, si hoc ad maiorem ipsius gloriam est futurum. Tertiæ Lunæ decimoquinto.

Didacus.

Ad nostros autem qui Miaci agebant alias scripsit in hæc verba. Ex Daifachi negotio factum est vt Imperator in domesticos suos Christianos inquiri iuberet, ego ex proscriptis vnus fui, sed indignus martyrio quod optabam, nihilominus lætum sum ob labores qui mihi nunc obuenerunt, hinc breui discedam, vt ex alia epistola, quam mitto, constabit. Ita mihi mea fors arridet, vt totus sim in gratijs Deo referendis, quod nihil mihi supersit, quod à mundo sperem. Hoc erat quod semper optaueram, & quod nunc pro insigni Dei beneficio reputo. Desunt mihi verba, quæ lætitiæ meam explicent. Gaudio cor meum exilit cum occurret, quod Orizæ sacci sexies mille, quos in annuo censu numerabam mihi hodie à domino meo cum regno cœlorum commutantur, Sit ille benedictus. Iam mihi mundus videtur esse puluis ac stercus.

Cætera cum nos breui viderimus tertiæ Lunæ decimoquinto.

Didacus.

Scripsit etiam ad reliquos certaminis sui socios, nec non ad neophytos qui Surungæ degebant, hortatrices literas vt in fide persistenter, & omnes huius procellæ fluctus vt maximi futuri essent exciperent intrepidi, tum extremum vale suauissimis verbis, precibus eorum postulatis, dicebat.

Sed omitti non debet, quid illi cum fratre contigerit. Is natu minor annos natus viginti in fidei causa similem fortunarum

D 2

suarum

*Alia eius-
dem.*

*Plorat
fratrem ne se
subducatur la-
boribus.*

suarum facturam in lucro reposuerat, & quia id temporis nauigi-
um è portu in Hispaniam nouam soluebat, eo nauigaturus sese com-
parabat, quod cum rescisset Didacus omnino illi auctor fuit ne id
faceret, hoc est, inquit, venari laudes humanas ultra maria, pro ea
iacitura quam in religionis causa fecisti, hoc est auxilia humana ab
aliquò lucello quærere. Satius erit in Iaponia forti animo penuri-
am, labores, extremam necessitatem, quæ nobis imminet, tolera-
re, hoc enim patrimonium Dominus electis suis legauit. Quibus
consilijs animosus iuuenis fratrem imitatus acquieuit.

*DUORVM FRATRVM EX EODEM NUME-
ro ardor admirabilis.*

C. A P V T VIII.

Admirabilior mihi videtur duorum fratrum ardor, qui cum
inter inquirendum neglecti fuissent, excludi ab eo numero
nulla ratione voluerunt. Duo fratres Imperatoris aulici Chri-
sti fidem biennio ante complexi fuerant, eorum alter Ioachim an-
nos natus supra viginti, alter Bartholomæus decimum septimum
attigerat. Hi dum inquireretur, quod abessent neglecti sunt, quod
cum adhuc nescirent, sed de Imperatoris in Christianos ira solum
inaudissent extemplo accurrerunt, ut ibi victoriam præstolarentur,
vbi prælij pondus futurum credebatur. Et quia putabant ab ædi-
bus nostris inchoandum, ab ijs seiungi noluerunt, sed iterum sacra-
mentis muniti dum primum sua nomina in proscribendorum serie
neglecta deprehenderunt, ita perculsi sunt, ut continuis lachrymis
madidi nullum admitterent solatium, nec cessere nostrorum con-
silijs vrgentium, ut ad sua negotia redirent, ad futuros victoriæ si-
ad prælium vocarentur. Verum assiduo gemitu & suspirijs hæc ipsa
verba sæpius iterasse scribuntur: Eheu nostra nos scelera Surunga
eduxerunt, & à serie Christi seruorum excluderunt, vnde vel Mar-
tyrij coronam vel certam proscriptionem eramus adepturi, quan-
tum perdidimus! quantum lucrari poteramus. Et quoniam sub no-
ctem exclusos se fuisse audierant, magnam eius partē reiecta omni
quiete, suam sortem continuis lachrymis deplorarunt, ea dicentes,
quæ non sine animi sensu audiebantur, à quo serio procedebant.

Die.

Die in sequenti matutinis horis in palatium se conferunt, & *Nomina sua
cum ceteris
ad scribi ro-
gant.*
præfectum cuius curæ suberant conueniunt, diuino quem spirant
igne succensi. Cum de Christianis aulicis inquireretur, in-
quiunt, ideò quod magno nostro infortunio abessemus neglecti
fuimus, etiam atque etiam te rogamus præfecte, ut per te nostra
nomina cum ceteris ad Imperatorem deferantur, quem nolumus
nescire nos esse Christianos. Præfectus his sermonibus turbatus
amicè illos rogat uti fileant quod maximi referret, se pro amicitia
secreti fidem seruaturum. Habitis propensæ in se voluntati gra-
tius, vrgent ne fileat, sibi enim certum esse ad Imperatorem ipsum
adire suam religionem ut aperirent, pro ea si res tulerit morituri; si-
mul dicturos ideò se venire quod præfectus id ipsum rogatus re-
nunciare recusarit. Ea denunciatione magis etiam perturbatur,
quod iam cum alieno periculo proprium videt coniunctum. Et
cum diu frustra illos ab eiusmodi cogitatione deterreret, ne sibi pe-
riculum ex silentio accerferet, rogatus eum adit, cui maximè hæc
de Christianis inquisitio fuerat ab Imperatore demandata.

Is audire tota eodem momento iuniorem accersit, ratus in *Vocatur in-
rior à iudice.*
eo minus fore firmitatis, cuius deinde exemplo poterat alter à pro-
posito deturbari. Vocatus igitur tum demum animum composu-
it, & aulam ingressus inuenit eum qui vocauerat nobilibus stipa-
tum supra octoginta. Quis non adolescentis vice metuat, vnum
id ætatis, inter tot, à fratre separatum, in vitæ mortisue negotio per-
turbatum iri? Sed cum steteritis ante reges & præfides nolite cogi-
tare quomodo aut quid respondeatis, dabitur enim vobis in illa
hora quod loquamini, non enim vos estis qui loquimini, sed spiri-
tus patris vestri qui loquitur in vobis. Qui hoc non vidit imple-
tum, quæ sequuntur attentè legat, ut vim gratiæ præsentis & fidei
victoris aduertat.

Iudex igitur ita eum compellat. Christianus es tu? Bartholo-
mæus elata voce & clara in magno ceterorum silentio, Sum, inquit,
& semper ero diuina gratia aspirante. Ex quo tempore ait Iudex.
Iam fere biennium est, respondet, ex quo Christi domini nostri fi-
dem suscepi, qui cælo terræ que imperat, & est verus vnicusque ser-
uator. Vide, inquit iudex, præcipi tibi ab Imperatore, ut legem
istam.

D 3,

istam.

*Admirabilis
adolescentis
responsio.*

istam abdicēs, quod si feceris, vti faciendum tibi intelligis, ipse te fortunis & honoribus auctum cumulabit. Ego (inquit Bartholomæus supra ætatem responsa sua erigens) accuratè perspexi, extra legem Christi filij Dei salutem nullam reperiri, hanc legem profiteor, hanc in medio cordis mei conseruo, nec ego viuens ab ea discedam, quia æterna homini salus plurius esse debet, quam vita; neque me potest Imperator vlla re cohonestare, si ego me perfidiæ in Deum scelere scœdauero. Quicumque sanctam Dei legem seruant honorabiles sunt, quia sunt filij veritatis, principum verò terræ decora & ornamenta non ea sunt vt contumeliam Deo exhibitam possint occultando cohonestare. Hæc dicebat adolescens ceteris silentio & stupore defixis, itaque cum nemine interpellante non nihil substitisset, hæc addidit vocem intendens. Audiatur cælum, audiatur terra, audiant quotquot hic adstant quæ dicam, & sint mihi testes confessionis meæ. Malo hoc ipso momento viuus ardere, membratim concidi, aut quodlibet aliud vt horribile sit tormentum subire, quàm in minimo deficere à lege sancta Dei mei.

Hæc eo animi impetu dixit, vt nemo non stupuerit, & iudex præ ceteris, facile enim constitit hanc firmitatem non esse huius ætatulæ, sed aliquid intus aspirasse diuini. Ergo iudex nihil ultra Bartholomæum interpellans, Ioachimum fratrem accersit. Ingressus fratrem videt circumfusa nobilitate stipatum, in aula media iudici adstare, ac tametsi quid dixisset ignoraret penitus, ex ipsa tamen vultus alacritate animi latebras introspectit, & propius ad fratrem accedens futuro prælio se accingebat. Verum iudex mutato consilio, ne bis coram tot testibus vinceretur, omnes dimisit; ipse verò nec tentata vltèrius eorum firmitate, imo nec interpellato Ioachimo, rem ad Imperatorem retulit, cuius iussu ad ceteros duodecim adiuncti numerum quem dixi athletarum quatuordecim expleuerunt, & eadem proscriptione damnati hoc suo ardore omnibus admirabili absentiam suam compensarunt. Qua sententia ita recreati sunt, vt animis compositis lacrymæ, suspiria, gemitusque cessarint; nam à iudice triumphum reportantes, cum ad nostros domum rediissent, in hæc verba

ba proruperunt, In æde sacra manibus in cælum elatis Domino gratulantes, Nunc domine, nunc serui tui sumus electi ac dilecti, tua sancta lex nos seruat, tua sancta lex nos honorat &c.

Non eadem fuit vnus è delatorum numero defectoris constantia, nam cum initia certaminis pari cum ceteris animo sustinisset, turpiter tandem à Christo defecit. Is Casioie vocabatur, Imperatori gratus in paucis, & arcis cuiusdam præfectus magna rei militaris apud omnes opinione. Is duobus ante hos tumultus mensibus vnà cum primogenito & aliquot famulis salutaribus aquis expiatus Christo nomen dederat, sed pari sententia damnatus propinquorum hortationibus & iacturæ sensu adductus est, vt à Christo recederet. Eares à propinquis ad gubernatores inquisitoresque delata, & ab ijs ad Imperatorem. Quid expectas? quod illi? gratiam Imperatoris, nouos honores, aut proscriptorum pro munere fortunas? alia omnia consecutus est, nam quod Imperator in alios non fecit, in hunc vnum debacchatur, abiecti animi virum & pusilli appellat, quem fortunarum sensus ab eo quod rectum semel iudicauerat elegeratque, auertisset. Ita miser honore simul ac fortunis excidens, nec sperata obtinuit, nec ante possessa retinuit. Cuius vt est excusabilis lapsus ab recenti legis tirocinio, ita miseranda conditio, cum hodie hominum oculos fugiat, qui poterat cum socijs de tyranno triumphare.

*Deficit vnus
à fide.*

Gratia Imperatoris & bonis nihilominus excidit.

IN HONORARIAS AVLÆ MATRONAS INQUIRITUR.

CAPUT IX.

Non satis fuit ab aulicis suis ac pueris honorarijs turpiter in fidei causa superari, nisi etiam à fragiliore sexu ac ætate turpius vinceretur. Proscriptis igitur vt scripsimus huius certaminis primipilus in honorarias aulæ suæ matronas inquiri iubet. Delatæ sunt statim tres nobiliores vel

*Trium ma-
tronnarum
constantia.*

sanguine vel officijs, in quas nisi respicerent seuerius iussit animaduerti. Iuliam, Luciam, & Claram. Ergo vt primo impetu metum conciperent, in cubiculum tres simul recluduntur, Eo primaria tyranni pellices aliaque nobiles matronae aliae post alias conueniunt & pro se quaeque rationibus ab ira regia, ab aetatis flore, à diuitijs ac sperandis honoribus, à tormentorum metu petitis conantur fortissimas matronas de proposito deturbare. Sed illae viragines ignea nequissimi tela clypeo fidei retuderunt ita fortiter, vt amissa spe defectionis tota res ad Imperatorem denuo deferri debuerit.

Ille quam debuerat in fragili sexu admirari constantiam, eò tulit impotentius, quo faciliori praelio vinci turpius videbatur. Nihilominus dissimulato cum duabus furore, vnam in Iuliam congerit vniuersum. Erat Iulia Corea natione, belli sub Taicosama Coriani militaris praeda, quae ab Augustino illius belli duce domi à teneris annis liberalius habita propter eximia virtutis ac naturae dona, extincto Augustino ad Daifusamam transierat non minus illi grata quam Augustino, vnde cum ipse Iaponiae imperium occupasset, ab eo in praecipuis aulae matronis fortuna sua fortunatior habebatur. Et quoniam apud Augustinum educata Christi fidem altè imbiberat, eam ad haec usque tempora vna cum Christianae pietatis laude conseruauerat. Imperator igitur, Minus, inquit, molestè fero Luciam & Claram sibi constare, verum Iuliam captiuitatis suae immemorem ac beneficiorum quae apud Iaponiae Imperatorem ingrata repererat, iussis meis repugnare, ferenda non est contumacia. Socias itaque nunc quidem liberis suis locis restituant, sed Iuliam iterato aggrediantur iubet.

Nobiliore igitur matronae aliquot ad Iuliam adeunt, monent, nihil ultra cunctandum post formidabilem iram illius à quo tot beneficia inuita sua fortuna recepisset. Ad haec ita Iulia respondit, nam in his hortatorum aries librabatur. Negare se non posse quin Imperatori plurimis maximisque beneficijs esset obnoxia, quibus conata fuisset ante hac semper, & etiamnum cuperet omni obsequiorum genere respondere. Verum esse alium caeli terraeque moderatorem à quo plura recepisset; nam praeter ea, quae sunt illi cum

cum ceteris communia: Agnosco, inquit, in mea captiuitate diuinam manum cuius fauore factum est, vt Augustini beneficio de medio nationis prauae educta verum Deum & vnicam ad salutem viam reperirem, quo scelere me astringerem, si clementis domini beneficia proijcerem, & quae à mortali principe accepi diuinis ac immortalibus anteferrem? Urgebant nihilominus vt ore saltem Imperatori obsecundaret, cor suum Deo suo qui corda inspicit reseruaret, negauit se illi quicquam detracturam, à quo nihil non accepisset. Hoc responso in furias versa hortatrices, Iuliam barbaram, seruam, ingratam, sine sanguine ignobilem, rusticam aliisque nominibus contumeliosè compellant. Sed Iulia contumelijs in patientiae cumulum congestis silentio suo primam tenuit firmitatè.

Quae venerant hortatrices eum furorem secum extulerunt, vt calumniatrices esse maluerint, quàm tantae virtutis in suo sexu laudatrices. Constituunt enim apud Imperatorem illius integritatem in dubium vocare, deferentes clam extra palatij septa nonnumquam excessisse. De hac re secundum iura inquiri iubet Imperator, constititque illam non alias egressam, quàm vt in eadem sacram non sine pudicitiae suae testibus rei diuinæ causa se conferret. Nota item eius probitas virtutum omnium exemplar ipsam omnium calculo calumnia liberabat. Vnde quod maximè voluerant mali artifices, vt alio quàm religionis praetextu infami morte damnaretur, nullo modo impetrarunt; nam integritatis fama non minus quam sanctitate religionis iam ex calumnia clarior hoc solo nomine quod Christum nollet abdicare, proscribitur.

Et quoniam in eius exilio multa sunt posteritatis memorià non indigna, exulantem tantisper comitemur. Primum igitur, in Insulam Oximam relegatur, in eum finem Urbano Praetori tradita. Iacet Oxima ad meridiem regni Idzu, sed ad Orientem Surungae littora respicit. Mirum quantum Iulia hac denunciatione sibi ac Deo gratularetur, exilium in praecipuis diuinæ munificentiae beneficijs merito reponens, ac tametsi fortunis planè omnibus, famulis ancillisque exuta (praeter vnicam quam illi neophyti dederant, & vt eius obsequio vteretur aegrè impetrarant) nihilominus illa praecclare secum actum dicebat quod opes suas id est sacram supellectilem

E

secum

*Iulia sapiens
responsum &
constantia.*

Iulia pudicitia in dubium frustra vocatur.

Insigne in Iulia pro Christo patiendi desiderium.

secum efferre sineretur. Aberat portus Agiro dictus itinere terrestri leucas nostrates omnino quindecim. Eo cum custodibus intra lecticam deportabatur, & quo animo ferret exilium insigni facto demonstravit, nam desiderio patiendi æstuans cum in lecticæ suæ commoditatem animum reflexisset, pudere cœpit, quod in exilium lectica deportaretur. Extorta igitur à custodibus facultate nudis pedibus in terram exilit, aulicis delicijs per vniuersam vitam tenerè educata. Erat iter asperum & saxis obfitum, sed omnia vincebat de Christi tormentis cogitatio Christum dominum cum in Caluariæ montem adreperet, non lectica gestatum, non calceatum, & ad hæc omnia sua cruce onustum in montem euasisse, non sine lapsu frequenti multoque sanguine totum iter designante; quod cum illa ita faceret, vt iam nec vires sufficerent, vi à militibus in sellam retrusa iter suum quo nollet modo profequi cogitur, cum enim vulgò crederetur eam ab ipso portu à tyranno reuocandam, nolabant videri minus comiter sibi creditam tractauisse.

Verùm res aliter cecidit, nam parata eam in portu navicula præstolabatur, è quo breuissimis literis ita post nonnulla Societatis nostræ Visitatorem P. Francisco Passio vale fecit. Magna mecum misericordia vsus est Dominus ex ea occasione, quæ nuper in aula successit. Relegor in insulam Oximam. O quantum in me diuina prouidentia se ostendit inæstimabilem, quod cum nullo antea acto meo in eam obsequio quicquam meruerim, hoc me tam insigni beneficio afficit, quod ego plurimum æstimo, & me comparatam inuenio ad labores quoslibet ærumnâsque alacriter tolerandas. Itaque mea causa nullam curam R. V. subeat, præter eam quæ in sacrificijs ac precibus mei memoriam excitabit, literis etiam suis subinde me solari non omittat, non enim deerunt, in eam insulam qui eas ferant. Vrgeor ad soluendum, ac ideo sum breuior. Tertiæ Lunæ vigesimo sexto.

Aderant, cum solueret Iulia, neophyti quidam, quibus cum tenerrimis lacrymis madida valediceret, ait, duo se in hoc exilio sentire, quod Missæ sacrificio & peccatorum confessione fortasse in perpetuum esset caritura, Et, quod spem omnem seipsam in martyrem sacrificandi deponeret. Ad hoc secundum intulit neophytus audisse se

Litteræ Iulie ad P. Visitatorem Societatis.

se se à quodam è Societate quem nominabat, Ecclesiâ non paucos martyres colere, qui siccam sine sanguine inter exilij labores mortem obierant. Ea re ita recreata est, vt in ipso portu literas ad nostrum scripserit, quibus gratias agebat, quod sibi talem doctrinam opportunissimo tempore per eum neophytum Deo ita volente ingessisset.

Ergo iam lætior soluit in insulam, quo cum peruenisset incolumis, intra dies triginta in vltiorem ac minorem Nyxima nomine denuo relegatur. Aberat à Surungæ littoribus prior leucas 20. posterior à priore leucas quinque. Hic tamen exilij locus ex aliarum mulierum, quæ è Dairi palatio fuerant relegatæ consortio commodior erat, nam cum alias inter se notæ essent sibi mutuo solatio simul esse poterant & auxilio. Sed non diuturna fuere solatia. Nam ad maiorem meriti segetem post dies quindecim in tristem scopulum cui nomen Cozuxima sex vltius leucas tertio deportatur, in quo præter labores ac merita nihil erat earum rerum sine quibus vita non ducitur, nisi quas septem octoûe piscatores tenuissimi arte sua in straminea sua mapalia inuehebant, nec vllū illi ab Imperatore vitæ subsidium suppeditabatur, qui id vnum agere videbatur, vt nouis quotidie laboribus exercitam in suam pertraheret voluntatē.

Verùm operæ precium videre est quantum vnâ cum laboribus fortissimæ matronæ virium animique accesserit, quod maximè colligere licebit ex literis ad P. Moresonium è nostra Societate Sacerdotem à quo baptismum susceperat, & Miaci rei præerat Christianæ; dicebat enim se in eo scopulo sibi videri ditissimam, ac lautius aliquanto viuere, quàm cum in palatio degeret, ita cœlestibus à sponso suo solatijs recreabatur postquâ humana deessent. Nā etsi non parū sentiebat priuari se Missæ sacrificio sacramentorumque vsu conari se tamen quæ deerant quotidiana rerum cœlestium commentatione supplere, qua in commentatione sibi suum scopulum Caluariæ montem esse fingebat, in quo, ad pedē Crucis Christi, sibi statuebat esse cum eo moriendum; à quo deinde petebat enixè sua sibi peccata cōdonari. His exactis fingebat sibi se missæ sacrificio interesse, & ad singulas illius sacrificij partes aliquid de Christi tormentis animo tractabat maxima semper animi suauitate ac cœlestis solatiij copia inundata. Et quoniam ibi vitâ exigere cupit & cogitat, ab

Ter Iulia mutat atque exilij locus.

eo petit sibi libros mitti, quires ab Apostolis ac Martyribus & virginibus gestas continent. Item petit ad suas commentationes distribuendas clepsydrum, & ad sacrificij memoriam excitandam cereos duos ac tintinabulum. Rogat item ut sibi imago mittatur, in qua expressa cernatur aræ, ac sacerdotis sacro operantis effigies cuius aspectu efficacius sacrosancti mysterij memoriam possit renovare, quando eius presentia iam frui prohiberetur. Ita quo remotius ab hominum consortio seiuncta, eo propior cælo videretur continuis cum sponso suo colloquijs detineri. Felices animas, dignasque quas tot periculis ac laboribus per ulteriora, si fuerint, maria vestigemus.

ARIMENSIS EXREGVLVS IN EXILIO

capitis damnatur.

CAPVT X.

IN hunc modum primus tyranni furor in Christi gregem Surunga defæuijt, in altera porro regia yendo nomine, imperij hæres præter edicta prioribus acriora nihil aliud innouauit, nam cum antea solis nobilibus non etiam vulgo Christiana religione interdiceretur, nunc æquè ad omnes legum suarum acerbicatem extendit, & si qua in re parenti sua tarditate defuerat, anno insequente qui fuit salutis nostræ 1613. tarditatem grauitate pœnarum & rerum multitudine compensauit, ea suo loco, seruato rerum ordine, persequemur. Nunc verò antequam in Arimensem agrum quo se proximus turbo intulit diuertamus, Arimensem exregulum Ioannem quem in exilio reliquimus, reuisamus, eique morienti iusta persoluamus.

Degebat Ioannes vna cum Iusta coniuge in exilij sui loco, ita iam alius à se ipso ut hanc illi ad salutem viam clemens Dominus aperuisse videretur. Nam tametsi vitæ antea actus cursus non rarò à recto vitæ Christianæ tramite deflexisset, tanta tamen erant eius in Ecclesiam Iaponensem merita superiorum annorum annalibus abundè cantata, ut hanc à Domino gratiam extorserit, æternas nimirum pœnas cum breuibus commutandi. Longum esset narrare quam vitæ rationem auctore semper Iusta teneret, quæ illum frequen-

Quid in altera regia gereretur.

quenti piorum auctorum lectione ad rerum diuinarum sed maxime dominicæ passionis commentationem tempori accommodatam inuitabat. Qui Ioannem nouerant Arimensem dynastam, non pauci ex eius animo satis impotente conijciebant illum tot malis superatum, sibi more Iaponensi violentas manus dissecto ventre illaturum, sed fefellit omnes subita commutatio, nam quæ multos solet sæpe calamitas tristitiæ nubibus obscurare, Ioanni mentis oculos aperuit, ut videret, quàm vanæ sint mortalium spes, quàm vana per tot labores illarum venatio, quæ si non fallit insectantes, ut solet, sua tamen quam ostentat venustate deludit. Agnoscebat in hoc suo infortunio præsentem Dei manum criminum pœnas à se velut vlcere saniem medica crudelitate repetentem. A coniuge petijt secretorum conscia, uti quæ continuo tot annorum contubernio in se delicta aduerterat in commentarios redigeret, quos ipse postea sapius euoluens ad singula pœnitentiæ animum contententis actus quo sensu poterat iterabat, sæpe cum famulis ea detestabatur, & qua poterat compensatione sarciebat, frequens illi Arimensis Ecclesiæ cura, ne quod in hac rerum perturbatione caperet detrimentum. Vnum sæpe querebatur, nullam sibi per Imperatorem fidei profitendæ spem relictam, ut in Christi causa moriens proprio in sanguine peccata mergeret, & offensionem Ecclesiæ Iaponensi datam exemplo recentiore sarciret.

Et quoniam ad hæc omnia Iustam habebat hortatricem, quæ fuerit illa non erit abs re breuiter attingere. Illa nobilissima stirpe orta primis nuptijs parem inuenerat maritum, quem intra paucos annos lugens annorum viginti præmaturam viduitatem cum Ioanne Arimensi dynasta, agente magno illo Augustino, contrahens solata est. Nondum erat tum Christianis sacris imbata, sed cum Arimam venisset, mariti auctoritatem & exemplum secuta anno post Christum natum 1599. à P. Alexandro Valignano, qui tum Visitatoris officio fungebatur, salutaribus aquis expiata ita deinceps Christianæ pietatis exemplo præluxit, ut nihil mirum sit eam tot annorum exercitationem ad hanc fortunam fortiter ferendam attulisse. Sed ad Ioannem redeamus.

Is tametsi hac viuendi ratione ærummas suas falleret, nonnumquam

E 3

quam

Ioannis in exilio Sincera di cum Iusta coniugatio.

Iusta Ioannem coniunx quæ sit.

quam tamen iniuriarum ab ijs illatarum quibus nihil nocuerat memoria antiquos impotentis animi impetus suscitabat, ac tamen si eos intra rationis limites contineret, videbatur tamen sibi nihil proposito suo aduersari, si calumnias aliquas elueret, si nonnullorum animos datis literis mitigaret, si exilij sui fortunam, infortunio potius quam vllis in Imperatorem offensionibus arrogaret. Ergo subinde ad magnates aliquos modestas de rebus huiusmodi literas dabat. Sed quia pauci sunt qui cum aduersa fortuna conseruent nedum contrahant amicitias, nihil his literis prodesse sibi potuit, nocere quamplurimum, quod nihil intererat amicorum desperato succurrere, inimicorum referebat etiam desperatum opprimere. Nouerant illi Ioannem natura sagacem, nec facile quieturum, nouerant eloquentem, & nonnullis calumnijs oppressum denuo posse emergere. Ergo Michael ipse filius agente pellice Imperatoris pronepte, & Sasioie malorum omnium incentore & consiliorum Michaelis ex Imperatoris mandato, moderatore, filius inquam, pro nefas, parenti mortem machinari maluit, quam sui status amittendi, quem nuper impetrauerat, discrimen incurrere. Sed perdidit, ut videbimus, illius industria, qui tantorum scelerum author fuerat Sasioie. Cum igitur in itinere Arimam repetentes tantisper substitissent, in regiam remittunt, qui nouis criminationibus exulem obruant, nec difficile fuit inauditum & amicis destitutum, presentium ac potentium fauore opprimere. Ergo Imperatoris iam offensi voluntate, capitis damnatur.

Hanc ultimam Imperatoris voluntatem Ioanni renunciandam & exequendam senatus regius gubernatori illius oppidi in quo exulabat, & filio gubernatoris Miacensis demandauit. Ij stipati supra centum & quinquaginta militum satellitio, quinto Iunij anno 1612. cum illucesceret Ioannis aedes obsident, & Ioanni renunciari iubent, ut nisi sententiam in se capitis admittere velit, ventrem sibi de more laceret. Hanc subitam sed non plane inexpectatam denunciationem Ioannes tanta vultus serenitate animique magnitudine excepit, ut pacatissime responderit, non deesse animo fas manus quas sibi violentas adferret, nisi Christiana lege quam a iuuentute professus in morte conseruabat, a tam immani scelere deterreretur, interim prescripturum se rationem, qua regia voluntas effectum sortiretur ita pacate, ut qui aduenerant militibus nullis armis esset opus.

Nam cum in simili casu solenne sit famulis per medios licitorum

*Qua causa
mortem illi
procuravit.*

*Capitis sen-
sentia Io-
anni re-
nunciatur.*

enfes ruere, vel heri mortem ultimos vel inter vlciscendum perituros, omnes ad se quamprimum vocat, rogatque ut ab omni iniuria sibi temperent, neque se viuum aut mortuum villo tempore vlciscantur, memores se Christiana religione mansuefactos a barbaris Iaponiae legibus defecisse. Nec eorum promissis fidens, petijt etiam atque etiam, ut in sui gratiam arma huius expeditionis ducibus tradenda exuerent, hoc vltimum fore, quod eos esset in hac vita rogaturus, postremum hoc aegre, tandem tamen impetratum. Et quoniam aliam esse nouerat consuetudinem superiore ferociorem, ut aliquot est famulis, quos accepta beneficia hero arctius obligassent, discisso ventre vna cum ipso proprijs manibus interirent, quod mortuus impedire non potuisset, accepto a singulis ac iustae coniugi, quae huius auctor fuerat, tradito in scriptis Sacramento, fore neminem qui hoc lugendi genere fidem in herum suum barbarè testaretur, viuens impediuit. Ad haec stupebant est licitoribus aliqui, cum inaudita Iaponiae, Christianae mansuetudinis facinora spectarent.

His ita peractis ad expeditionis duces est suis vnum emittit, qui renunciet Christianos nonnulla quae ad salutem animae suae spectant, hoc extremo vitae suae tempore procurare, petere sibi ad ea concedi non diuturni temporis interuallum. Libenter illi ac urbanè conceditur. Accersit igitur amanuenssem, & aliquot literas scribenti dicit ad nonnullos de hoc in quem deuenerat extremo vitae statu, voluit tamen a solita scribendi formula quae ventrem dissectum sonat abstinere & Christianum loquendi morem apertè substitui. Inter eas literas vnas ad filium dedit, modestas illas & Christiano parente dignas veniam ab eo ipso petens, a quo maximè fuerat offensus. Idem Sasioie per literas officium exhibet, etsi non ignoraret sibi ab illis mortem procuratam. Ad propria deinde morientium auxilia se conuertit, Euangelicam sibi de seruatoris nostri tormentis narrationem praelegi non cursum iubet; tum breuem de poenitentis animi sincera contritione commentarium, cuius actus quam potuit tenerrimos, ut facile mors imminens elicit, iterabat, & ut confessionis partem qua posset arte suppleret, genibus coram sacra imagine positus, grauissima quae tum occurrebant memoriae delicta elata voce coram omnibus famulis commemorabat, ad quos conuersus demissimè praeteritarum in eos offensionum

*Qua cum fa-
mulis egerit.*

*Ad mortem
se comparat.*

veni-

veniam postulavit, ea verborum lenitate ut nemini non lacrymas singultibus mixtas excusserit; tum quod abeuntes aut morituri apud Iapones solent, aut vini aut aquæ feruentis vasculum pulvere cuiusdam herbæ permixtum coniugi primum, ac famulis deinde singulis propinavit, eaque omnia ea vultus serenitate, & animi quiete faciebat, ut non iam moriturus, sed tantum abiturus videretur, quibus ita suorum corda mollebat ut nemo quicquam eloqui, nec nisi singultibus ac suspirijs animi sui potuerit sensa patefacere. Quin ethnicis ipsis aliquot, qui ingressi fuerant, spectatores, triste sed pium spectaculum, ex oculis lacrymas ab utroque motu excitas exprimebat.

Pia moritur.

Demum ad extremam huius tragædiæ catastrophæ venit; duas è storeis more Iaponensi compositas culcitræ alteram alteri superponi iubet, in suprema illarum parte Christi pendentis piæ effigiem inter duos cereos accensos mediam statuit, tum in culcitræ conscendens vestem ad amputandas ceruices sibi ipse componit. Et quia Iapones ignominiosum putant plecti se ab ijs qui eò in eum finem destinabantur, liberum illis est, à quo maximè velint, ictum præstolari, qui tum publicus iustitiæ minister habetur, maximè quod etsi multa in Ioannem accusatores confinxissent, propter nonnulla tamen non ut innocens plectebatur. Hac igitur ex causa vnum ex famulis qui sibi ceruices amputaret, designavit. Aderat huic spectaculo Iusta, quæ animo virili dolorem dissimulans ad eam maritum hortabatur, quæ tempus exigebat. Denique genibus flexis cum aliquo temporis spacio sola mente se Domino commendasset, inclinato capite percussori signum præbens vnico ictu obtruncatur. Iusta caput extemplo arreptum tenerè osculata, truncòque corpori mox reddens sibi hætenus similis in interius cubiculum se recepit, vbi naturæ castòque amoris fræna laxans, lacrymis viam aperuit, ac Domino infortunium hoc suum & exilium, quod ipsa insons patiebatur offerens, suam cum ipsius voluntate composuit, & iam seculo nuncium remittens more patriæ crinem rasit, cuius exemplum quæ illam comitabantur imitata, famulis, ut idem facerent, præiuerunt.

Ad extremum huius spectaculi actum ingressi fuerant duces duo,

duo, quorum intererat & ex militibus alij spectaturi. Horum omnium communis fuit admiratio, nec paucorum comploratio, tum à ducibus herum sepeliendi facultas data: quod factum est more per omnia Christiano comitantibus honoris causa expeditionis huius ducibus cum vniuerso satellitio, sub noctem instituta. Funeris pompa hoc habuit admirabile, quod quidam ex neophytis clarè distincteque cantantium Sacerdotum & alumnorum voces precesque pro vita functis Ecclesiastico more recitari solitas audiuisse referebant. Quod cum famulus ille qui herum obtruncauerat clarè percepisset, ad Iustam accessit interrogans ecquid audiret, audiebam inquit dudum, sed rata me fortè solam audire, dissimulabam. Die tamen insequenti cum ad explorandum nonnulli accessissent nihil ultra audiuerunt.

Atque hunc maximè finem habuit Ioannes Arimensis Exregulus, in quo Deus Ecclesiæ Iaponensis exemplum statuit non impunè à neophytis Christianam seruata fide (quod ille semper fecit ac procurauit integerrimè) negligi pietatem, nec principum rationibus diuina iussa postponenda. Is enim bis graue toti Iaponiæ dederat offensionem, primam cum Imperatoris iussu Christianus Christianorum onerariam inanem pertæsus vindictam apertò Marte conatus est deprædari, alteram cum Ecclesiasticis ritibus illigatum coniugij filium nouis sacrilegisque nuptijs cum Imperatoris pronepte implicari permisit. Et factum est ut inde illi extrema tandem perniciæ obuenerit, ac post eum deinde, ut suo loco dicetur, filio prope extrema, vnde rerum suarum sperauerat incrementa. Elusit quidem Ioannem antiquæ possessionis, qua antè maiores potiti erant, desiderium, quot ut facilius assequeretur, in prædictum libens consensit filij connubium. Licet enim illud nefarium esse intelligeret, alia tamen via id etiam se nolente futurum prouidebat, quo facto grauem sibi Imperatoris iram & filio simultates conflare timebat. Accedebat ad hæc, quod accepta, quam sperabat, prouincia, omnibusque gentilium superstitionibus ex ea euulsis, nouisque Deo templis erectis, contractam culpam abundè expiandam existimaret. Sed eum postea insperatus rerum fefellit euentus, serò lamentantem atque errorem suum fatentem, cum diceret

F

Deum

Deum peccato ad vniuersæ Iaponiæ conuersionem non indigere, neque felices habere exitus, quæ via non iusta procurarentur. Quod si tamen eiusmodi aliquid ex animi sententia aliquando succederet, Dei esse, quicquid in eo boni inesset, ad mortales verò solum delicti sui malum pertinere. Itaque priusquam Surungam proficisceretur omnia ante actæ vitæ flagitia manantibus lachrymis expiauit.

Quod iam diu antè videtur illi diuinitus esse prædictum. Cum enim, vt ante dixi, sub annum 1590. prodigiosa crux Arimensi in agro apparuisset, paulo antè quàm proderetur viso nocturno est in hæc verba præmonitus: Quare in finibus tuis Crucem non humana manu factam, si bene vixeris illius ope te ac tua tuebor, si contra feceris ego te ac tua perdam; quod qui hæc legerit ad finem in Arimensi regno videbit impletum. Sperari tamen merito debet de morte ita piè Christianeque obita iacturam illam, ex peculiari Dei fauore, intra huius vitæ terminos constituisse.

Iusta nondum mariti morte satis luisse visa est Imperatori, quæ non admiserat, nam in eo ipso exilio arctius custodiri iussa est nec ad domestica obsequia permittenda nisi duas ancillas & tres famulos retinere, quam solitudinem ita tulit, vt filio, quem ex primis nuptijs susceperat spondenti, se libertatem impetraturum, respondisse dicatur, sibi certum esse totum triennium ad mariti tumulum preces fundere; quo exacto se illius ossa Nangasaquium vel etiam Maccaum extra Iaponiam vna cum Patribus Societatis, si eo relegentur, elaturam. Eiusdem Imperatoris iussu famuli omnes traditi sunt Michaeli apostatæ, parricidæ & breui tyranno Arimensi; qui spectata heri sui morte mores ita composuerunt, vt qui liberius vixerant, se collegerint & firma de seruanda Christi fide, si ad eam abdicandam ab hero recentiore laceffantur, proposita conceperint.

ARIMENSIS DYNASTA NEOPHYTOS
persequi aggreditur.

CAPVT XL

Non ineptè hæc in Iaponensem Ecclesiam procella, turbini comparatur, qui ab vna cœli parte ingruens omnes quidem simul

*Ioannis olim
somnia ad-
mirabile.*

*Quid iusta,
quid eius fa-
mulis postea
factum.*

*Persecutio
turbini
comparatur.*

mul territat, sed non omnes vnà obruit; ita vicissim illa ex alio in aliud regnum transuolans, pæne singulas Iaponiæ partes afficiens, tandem tamen occupauit vniuersas. Et quoniam secundus imber è regia in Arimensem agrum se transtulit, quam stragem ediderit, & quæ messis imbrem intrepida sustinuerit, ac primum quæ Arimæ, tum quæ in cæteris oppidis gesta sint, videamus.

Nouus itaque Arimensis agri dynasta (quem ex nominis similitudine delufos audio nonnullos arbitrari, eum esse qui Pontifice Gregorio XIII. vnus è quatuor legationem è Iaponia primam ad sedem Apostolicam detulit, hic enim biennio ante in lucem editus legatus esse non potuit) dynasta, in quam, interim dum in itinere parenti mortem molitus cum Saffoie moderatore suo subsistit, præmittit è sua nobilitate quatuor omnino sibi deuinctiores, qui magna stipati militum manu suo nomine regnum adirent possidendum; qui tamen si ne quas absente regulo turbas mouerent, nihil circa neophytos aut religionem, quæ sola erat in eo regno Christiana, innouarunt, edicto tamè cauerunt, ne quis iniussu suo ac sine chirographo Arimensis agri fines excederet. Itaque ad mare portus clausi, terram militares excubiæ vias occuparunt, excundi facultas indigenis non agrè, nostris autem nulla permittebatur, vt pro ijs solis edictum vulgari appareret.

Totos dies quadraginta ea ratio suspensos omnes tenuit, cumque nihil boni ominarentur, meliora tamen continuis à Deo precibus expetebat. Tandem pridie illius diei quo Spiritus Sanctus nascenti Ecclesiæ mirabiliter illapsus est, aduenit ciuium suorum perturbator qui consolator esse debuisset, Ximabaræ portus est Arimensis agri, quò primum appulerat, hic tantisper subsistit, dum principes conuenirent in vnum aduersus Dominum & aduersus Christum eius. In hoc cœtu id potissimum cum impijs agebant: Dirumpam⁹ vincula eorum & proijciamus à nobis iugum ipsorum. Quod vt facerent accomodatius, eligunt è cōfessorum numero tres fidei Christianæ desertores, qui quod fecerant, alijs persuaderent, & efficacius, quòd illorum intererat culpam suam eleuare, & vtraque manu verbo exemploque erroris sui socios euocare. Eos inter primarius erat inueteratus dierum malorum senex, quondam in ea secta, lenxus vocant, quæ animum negatiuam mortalem Sacrificulus, qui temporari seruiens ante annos 30.

*Edictum ne
quis regno
Arimensi
excederet.*

*Consilium
instur cont.
Christiano.*

fidem Christianam in aures, salutare aquas in caput, non ultra, admiserat; alij duo vel à vita licentiore, vel ab honorum cupiditate in defectionis barathrum lapsi secum plures inuoluebant. Huic trium capitum Cerbero committitur uti larratu suo neophytos terreat, atque sollicitent; & ut in malis mora nulla est, ex eo ipso portu edictum conscriptum. Vetari tota Iaponia Imperatoris auctoritate legem Christianam, cui consentiens dynasta iubet eam suis terris exterminari, qui repugnabit legibus, obnoxius pœnas dabit. Fieri tamen liberam cuique sectam quæ magis è receptis tota Iaponia placuerit eligendi, agrum singulis ad restituenda cuique sua fana designandum. Hoc edictum locis omnibus toto Arimensi agro frigidè satis initio edicitur, & tamen hoc primo strepitu non defuerunt qui castra deseruerint, maximè in pagis, ethnicorum agro conterminis quo sese antea cõtagionis aliquid è proximo vulgauerat.

Biduo in his exacto Arimam è portu nouus dynasta contendit, & ne nesciretur, quo animo veniret, obuias aliquot Cruces iussit deturbari. Interim tres illi iudices triumuiratus sui sedem in senioris ædibus, qui ætate ceteros & impietate anteibat, delegerunt, è qua nouo edicto, quos accersere statuerant, & his expugnantis ceteros terrere aggrediuntur. Edicunt igitur, eum qui superiori dynastæ voluntati parere cunctabitur, bonorum suorum, ut leuissima pœna, sit proscriptione contumaciam luiturum; è qua proscriptione rei cum liberis & vxoribus, præter nuda corpora nihil essent elaturi, nec ab amicis quicquam speraturi, quos ab omni humanitatis genere atrocissimæ pœnæ deterrebunt, nec externa subsidia intra fines retinendis circumspicienda, ut inedia palam in ipsis vicis perirent contumaces.

Contra huius edicti atrocitatem pugnaturi neophyti se spiritalibus armis munierunt. Nam præter continuatas in sacris ædibus preces, præter ieiunia, flagellationes, ac ceteras corporis afflictationes, sodalitia ipsa continuis Patrum adhortationibus eum ardorem conceperunt, ut plerique scripto sacramento se adstrinxerint illud ipsum proprii sanguinis chirographo confirmantes se hunc ipsum sanguinem in fide Christiana tuenda fortiter exhausturos & huiusmodi chirographo subinde quingenti se, alias plures paucioresque obli-

Edicto Christi-
sacris in-
terducitur.

Edictum ter-
minis

obligabant. Hic Neophytorum ardor accreuit, cum cœpti sunt à Iudicibus nobiliores euocari, nam viginti aut triginta cum pridie monerentur uti se sisterent triumuiris, ipso diluculo Missæ sacrificio intererant, peccatisque expiati cœlesti epulo vires confirmabant in arenam prodituri. Quod si quis improviso euocatus hoc præsidio caruisset, mox à prælio præmium in eodem conuiuium reperiebat. Et quoniam Sacerdotes in æde Sacramentorum administratio continua detinebat, partita in alumnos ciuitate, vicatim confirmandis ciuibus vacabatur, quin illi ipsi pugiles, qui à prælio victores redibant, in huius laboris partem ideo vocabantur, ut quo ardebant igne ceteros inflammarent. Quin etiam delectæ sunt piæ matronæ quæ vicos obeuntes eodem cum suo sexu munere fungerentur: quæ ratio à Patribus semel introducta, sicubi in narratione deinceps omittetur, nihilominus introducta putat. Hæc enim sunt huiusmodi, ut non nisi cum fastidio sæpius ingerantur. Hinc in neophytis tantum exarsit Christiani ardoris incendium, ut alij alijs seriò gratularentur, quòd in hæc tempora deuenissent. Nec animus iste militares animos duntaxat à natura & exercitatione ad gratiam & huiusmodi constantiam comparatõs inuasit, ne naturæ, quod erat gratiæ referretur, acceptum, sed nec pueros ætas, nec fœminas sexus, nec puellas vtrumque ab hoc impetu retardauit. E quibus frequentes cum ad expianda primùm peccata genibus aduoluerentur, à Sacerdote pueriliter interrogati respondebant, se martyrium affectare. Quos grati docebat, prius Deo suo mori velle, quam mundo viuere ocepissent.

PRÆCLARA CORAM TRIVMVRIS NON-
nullorum confessio.

CAPVT XII.

NObilissimorum Athletarum coram triumuiris responsa & constantem in religione retinenda firmitatem non ingredior, exhausturus id omne quod ea de re scribi potuisset, sed nonnulla de multis electurus, ne in fastidium multitudine, in desiderium negligentia lectorem inducam, sed media incedens via conabor paucitate fastidium, electione desiderium temperare.

F 3

Inpri-

Christiano-
rum ardor.

In primis euocatus, in paucis sibi constitit Thomas neophytus è Cami oriundus, cuius etsi nota esset in alia procella sub Canzue regni Fingo dynasta anno post secularem secundo firmitas, denuo tamen est tentata constantia. Verum ille cum accerfretur ne domo quidem exeundum ratus, paucis verbis scripto conceptis triumuiros illos de sua spe deturbauit, Vt ut sit, scribebat, neque ego neque frater meus Matthias in Deum vllam perfidiam admittemus, in huius rei fidem chirographum propria manu firmuimus principi nostro exhibendum, cuius erit eo lecto de vita nostra fortunisque vt maximè voluerit disponere. Hoc factum excepit totius familiæ ad martyrium accurata comparatio, excidit tunc tamen sua spe, nam per ipsum tyrannum licuit illi peculiari gratia fidem suam publicè retinere, qui ne tali cliente priuaretur, maluit de religione aliquid quam de rerum suarum statu rescindere. Sed in annum sequentem dilata est palma, non sublata.

Damianus alius neophytus omni triumuirorum arte & auctoritate tentatus, hoc vnum respondebat, Christianus sum & ero etiam cum vitæ dispendio. E iudicibus vnus, non nescius quam carus esset dynastæ propter parentis memoriam, qui in bello graui fortiter propatria dimicans perierat, in se suscepit illius negotium. Ergo priuatim aggressus eum, cum lacrymis rogabat, vt procliuem in se heri animum admitteret, tanto suo fructu, tanto illius solatio. Damianus autem sibi notum esse dynastæ animum, in cuius obsequio adhuc cessisset nemini, aut hac vna re excepta cessurus esset, quibus remunerandis vnicam Christianè viuendi libertatè sibi sufficere, Se quidem si duas vitas haberet alteram dynastæ obsequijs consecraturum, sed hanc vnam quã habet se Deo suo maioriq; Domino debere. Iudex dimissum sibi finit, Damianus ad maiora se parat ac si esset extemplo cum tota familia moriturus, & vt constaret, quã libens omnia dimitteret, vniuersam domũ euerri, arma concinnari, supellectilem componi iubet, vt sua omnia dator hilaris eleganter exposita raptoribus exhiberet. Quæ dimisit ille quidem omnia crudeli bonorum proscriptione cum solis vestibus, quas tum induerat vna cum vxore ac filijs quos habebat quinq; relegatus. Secessit ille eadem semper vultus hilaritate æquabilis, in vallem quandam, vbi scopu-

Thomas constantia.

Damianus post multa praelia relegatur.

scopulum paulo commodiorem legens stramine mapale sibi suisq; construxit, ibi cum suis in ediam ac temporis iniurias toleraturus. Et omnium tanta erat hilaritas, vt is, qui non habuit, vbi caput reclinaret, vnà cum ijs commorari, minimè dubitetur.

Quid dicam de Ioanne viro nobili & coniuge Isabella regis Bungenfis olim Francisci priuigna? nam à triumuiris frustra accersiti, tandem proscribuntur nouo illo intra regnum proscriptionis modo, quo illis igni & aqua interdicebatur. Ergo cum solis vestibibus eiecti domo nemora petebant, postea Nangasaquium ire permittuntur, clam tamen voluit illum regulus ab vno è suis præfectis detineri, ne talis viri auxilio destitueretur. Is eum intra stramineum mapale cum suis recipiens media sub vrbem leuca occultauit, ibi distributis horis aliàs orabant, aliàs manuum labore vitam quaerebant. Puerulus annorum tredecim lignatum ibat in montem, vxor in proximo torrente pannos lauabat, ac denique in summis rerum omnium angustijs læti viuebant.

Sed quæ Adriano domi acciderunt omittenda non videntur. Posteaquam enim aliquot iudicum impetus intrepidus elusisset, posthac intelligere cœpit agi de capite, in quo vna eũ cura tenebat dubium an vxori & infantulæ Catharinæ defuturus esset animus ad tormenta; angebatur hoc metu; nec vxori aperiebat, illa verò de se quoque secura eadem circa maritum cura laborabat, nec vltra dissimulans ita eum aggreditur Adrianum noua Natalia (quamuis Isabella diceretur) Consta tibi Adriane, viam salutis aggressus ne declines, esto fidelis Deo tuo, ille tibi; ne terreant tormenta, sua breuitate tolerabilia, oculos in altum erige, vbi Christus regnat & certantes coronat. De me quidem sic habeto, si defeceris in minimo, consortium meum despera, tristis viuam aut moriar, si tale quidpiam audiuerò. Non capiebat se præ gaudio Adrianus, sed denuo stringens vxori manum, nouum coniugium communis non vitæ sed mortis contraxerunt. Filiam ipsam parentum animus corripuit, ait enim mater: Catharina, pro Christo maetabimur, & tibi quid erit? vobiscũ, ait illa, paradisum petã, & seriò velut cũ parentib. moritura. puerilia crepundia inter æquales sponte distribuit, ne quid esset cuius amore à comũni morte pro Christo obeũda retinere-

Nobilis familia exilium.

Insignis alterius familia constantia.

neretur. Sed hic ardor omnis tyranno conuiente intra vota sese continuit.

Longiora cum Thoma neophyto nobili certamina triumuiorum caput senex ille sacrificulus ita clausit, cum iam ira fremeret nec se amplius contineret, Martyrium, inquit, affectas, ego te martyrem creabo, cedo mihi arma tua. Nec mora, lapones animos ponens Christi miles se discinxit, & arma tradens ictui corpus parabat. Verum seni animus non fuit nisi ad minas: quasi verò plus possent, quàm præsentis supplicij terribile spectaculum.

Dum Arimensis nobilitas ad iudices illos vocaretur, non rarò contingebat absentes ac suis aut reguli negotijs extra urbem occupatos euocari, hi ne sibi deessent, alij redibant, alij quod vetarentur, ne quid offensionis ceteri neophyti caperent, solemni se in hæc verba sacramenti formula astringebant, quam formulam ad nostros, vt ceteris exhiberetur, destinabant. Nos infra scripti iuramus per Dominum nostrum Iesum Christum, ac per sanctissimam eius parentem ac virginem Mariam, per omnes Angelorum ac Diuorum cœtus in Christiana religione perseuerantiam, irruat in nos hac de causa quicquid irruerit. Et iterum constanter promittimus, nos huic nostro proposito nunquam, adspirante Dei gratia, defuturos.

NEOPHYTORVM ALIQVOT PRO-

scriptiones & constantia.

CAPVT XIII.

NVllus erit finis si singula constantis in retinenda religione neophytorum animi facinora prosequamur. Quis tamen omitat quæ sequuntur? Insignem neophyti cum filijs duobus proscriptionem ac deinde alterius, huic synonymi mortem fortissimè in Christi causa obitam persecutus Arima discedam, vna cum socijs antiqua sede sua pro eadem Christi causa relegatis. Vterque Leo vocabatur & erat; priori duo filij Michael ac Matthias parenti pares: fortes creantur fortibus. Hi in circum à triumuiris euocati facti sunt in arena spectaculum mundo Angelis & hominibus, nam antequam lacefferetur Leo rugijt in hunc modum, Nihil

acopu-

est, quod nobiscum tempus teratis, neque ego neque filij mei pro quibus spondeo fidem Christi quam profitemur abdicabimus, tametsi hac in causa fuerit moriendum. Quo dicto victores ex arena se, nullo salutato, proripuerunt, ac spectatores illos, aut potius prouocatores victos cum perturbatis animi sui motibus pudore rabieque confluentes inter se dimiserunt.

Leonem in posterum non sunt in arenam ausi reuocare. Michael tamen catulorum alterum denuo tentarunt, Cerberum cum leonis catulo conferentes, præcipua pugna fuit cum seniore ceterorum capite, nam ille simulata lenitate de more se insinuans, hinc spes in dynasta reponendas, illinc pœnas à tyranno timendas proponebat. Simili latratu parabant alij duo sine morsu territare, quos præueniens Michael ait, frustra collatratas omnes: mihi vincendum aut moriendum, quanquam prima erit in morte victoria. Senex ætatem allegat, quam seniorum auctoritati cedere, nedum iuuenili ardore repugnare oportebat, nominat eos qui eodem in puluere cedere non dubitarint. Sed frustra. Viderint alij, Michaeli certum est neminem audire qui alia quam Christi voce loqueretur. Mouit seni stomachum diuturna cum iuvene colluctatio, è quo stygio vomitu antiquum de animis mortalibus errorem ructans, quem Christianus olim in corde seposuerat, nunquam deposuerat, ait; Vnde certus es esse vitam alteram, cuius intuitu præsentem spernis? è cuius inde redeuntis ore pœnas aut præmia didicisti? Certius ait Michael hæc noui, quam vt cuiusquam narrantis fidem exigam, hæc fide didici eo reuelante, qui æquè fallere quàm falli repugnat, tu cum hac luce careas nõ vides, & rationum momenta quibus euinci potes non capis, neque meum est, ea docere, quæ didici, retinere meum est, Christianus enim sum, Christianæ legis doctor non sum.

Non tulere diutius tenebræ lucem, nam è iudicibus duo qui iam cœcutiebant quidem sed nondum lucem omnem amiserant, nouo splendore perstricti vultum auerterunt, & manu opposita occultarunt, non ferentes suam ipsorum defectionem cum tanta firmitate componi; Senex verò qui nunquam oculos aperuerat veritati, ne præsentis quidem lucis splendores aduertebat, sed in rabiem versus, Michael latronem ac degenerem appellauit, latronem

Constantis Leonis responsuro.

Non abstinens filij constantia.

Neophyti præsentem morte constantia.

Quis Enquã
domini sui
causa cupiat
ad inferos de-
scendere?

nem ideo, quod heri sui stipendijs antehac vixisset ad omnia quæ iuberet minime comparatus; degenerem, quod illius causa pœnas infernis in ignibus paratas pati nollet. Ad hæc ita Michael, Nobis hic agendum Christiane non militariter, liberè vttere contumelijs, quas spernit, qui mortem in votis habet. Et hoc dicto parentem imitatus in primo congressu luctantem, ab ita arena bis victor, ad vltiora prælia vires continua comparatione cum parente ac fratre instauraturus.

Quam atrox
esset proscri-
ptio.

Verùm vni Michaeli è tribus funes ceciderunt in præclaris, cum enim tyrannus à triumuiris didicisset quam irritò conatu laborarent valde anceps fuit, quid ageret, ne nihil tamen fecisse contra quod Imperatori promiserat deferretur, aliquot selegit ex ijs qui acrius obstiterant, in quos ceteri propius intuentes, suis rebus alieno malo consulere. Ergo in quinque familias atrocissimæ proscriptionis sententiam pronunciauit, de qua proscriptione cum sæpe sparsum aliquid tetigerimus, nunc aliquid ex professo dicamus, ne alias sæpe repetamus. In ea igitur nonnulla erant ipsa morte terribiora. Primùm enim vniuersa familia id est paterfamilias, vxor, proles omnes detractis famulis omnibus proscribebantur, tum præter vestes quibus tum inclusos esse contigerat, aliud planè nihil efferre permittebantur, deinde à reliquo hominum consortio, oppidorum pagorumque commercio arcebantur, præterea feuerissimis pœnis interdicebatur ne quis vllò humanitatis genere illorum miseriam subleuaret. Denique ab externis auxilijs aliquid sperare ideo prohibebantur, quod Arimensis agri fines egredi per occupatos portus, & interceptas vigilijs vias non licebat. Ex his facile est colligere quanta incommoda nascerentur.

Aliquot fa-
milia ex-
stant.

Egreditur igitur Iunij 20. nobilium familiarum in Christi causa certantium manipulus capitum supra viginti, inter quos Michael Leonis filius cum vxore ac filiolis duobus, & vt esset maior meriti seges è cælo placuit hunc exitum ex Ægypto continuis id temporis imbribus irrigare. Ibant in proxima nemora, & instar mysticorum illorum animalium vnusquisque coram facie sua ambulabat. vbi erat impetus spiritus illuc gradiebantur, nec reuertebantur cum ambularent, in solitudinibus errantes, in montibus & speluncis

luncis & in cauernis terra. circuibant egentes, angustiati & afflicti, quibus dignus non erat mundus. Et Michael quidem cum amico cui nomen Mancius, postquam vxores ac filios clam apud neophytos deposuissent, ipsi ne se ipsos hac de Deo benemerendi occasione priuarent, in proximum nemus inscijs omnibus ab vrbe leucam vnã secesserunt, nec ea contenti penuria, quam secum locus afferebat, indicto sibi ipsis silentio biduum triduũque præter agreste quoddam pomum nihil gustauerunt. Vires iam illos sensim deficiebant, cum egressi nemore ad cogendam stipem incidunt in hominem pluuia è stramine lacerna more Iaponensi tectũ, ad eum cum venissent Michael famulum, famulus herum agnoscit, qui clam Arima egressus, herum suum temerè per agros errans quærebat, inuentum lachrymis magis quàm verbis salutans Oriza cocta, quam secum ferebat, vtrumque refecit. Michael dimissum iubet silere ne à neophytis visitatoribus, qui eos vestigabant, reperti, solatium acciperent, aut solitariae vitæ studium interturbaretur.

Sed frustra, nam inuentos neophyti tum hos tum ceteros pœnarum omnium contemptores omni Christianorum obsequiorũ genere fouent ac recreant: nec illi solùm qui Arimensem agrum incolunt, sed postquam huius proscriptionis fama finibus egressa contineri non potuit à vigilijs quin erumperet, irrupit mox è vicinis regionis ad eos visendos ac recreandos tanta hominũ multitudo, vt sopito primo illo gratulantium & caritatis tumultu tutius visum fuerit nostro Sacerdoti qui eam vineæ partem è latebris quoque suis excolebat, in secretiorem omnes locum cogere, concurrentium frequentiam cohibere, vt vnum omnibus obsequium facilius esset, & in vnã partem concursus minus notaretur. In secretiorem itaque vallem secedentes mapalia singuli sua construxerunt, & Thebaidem illam in Iaponiam transferentes, suis velut cellulis distincti Anachoretarum veterum speciem exprimebant. Ter intra octauum quemque diem ieiunabant, tempus suum horis distributis orationi, rerum spiritualium inter se tractationi dabant. Necessaria porrò ad vitam sustinendam officiorum onera inter se partiti viri nobiles, foeminæ delicijs assuetæ, pueri ludicris exercitijs domi suæ dediti cœnobium quoddam erexisse

Qualis ex-
emplum sita.

videbantur Michael cum vxore Mexia annorum non plus viginti Marthæ officium sibi in culina delegerat, nec adduci vnquam potuit vt in propinquorum ædibus quo eam initio receperant, latitaret. Ad eos subinde noſter Sacerdos excurrerat, quibus Episcopus & Societatis noſtræ Præpoſitus & ſua & neophytorum auxilia clam ſine tumultu, rebus iam melius conſtitutis ſubmittebant. Quin ad eos etiam ex famulis aut ancillis aliqui ventitabant, nec eiſci ſe ſinebant ab herilibus obſequijs. Et fuit ex ijs Agnes nomine, quæ cum in grauem morbum incidiffet redire ad ſuos noluit, ſed hoc exilij loco ſanctiſſimè moriens ad patriam emigravit.

LAPSI NONNULLI RESIPISCUNT, ET
Arimeſi agro noſtri expelluntur.

CAPUT XIV.

Interim dum acriter impetus triumuirorum multi ſuſtinent, non defuere quoque nonnulli, quos fortunarum, honorum, familiæ, vitæ denique amor à propoſito deturbauit, ideo fortaffe præter alia permittente Numinis conſilio, vt qui ſtabant aduerterent, quod non manus noſtra excelsa facit hæc omnia, ſed Dominus. Ex ijs tamen plerique varijs temporibus ita in ſe redierunt, vt teporem ſuum nouo ardore ſarcirent. Ex his meo inſtituto vnum alterumue ſeligam ceteros relinquens æ quo rerum æſtimatori.

Inter primos ab inſtituto cōtra neophytos Arimeſes triumuiratu, quidam euocatus ita reſponderat, vt eluſiſſe iudicum quæſita, potius viſus fuerit, quàm apertè defeciſſe. Huiuſmodi reſponſio pro tacita defectione non ſine offenſione neophytorum habebatur, ac ne ad plures ea diſſimulatio perueniret, ſi religioni ſibi non ducerent, in religione titubare, ſeridò monetur à noſtris, quàm ſiniſtrè accepta fuerit eius tergiuerſatio, quantum inde mali ad cæteros offenſione peruenerit, quantum poſſet ad plures imitatione peruenire. Nō diſtulit emendare neophytus, quod fortaffe potuerat excuſare. Ergo ad ſenem illum è triumuiris primum pergit, clarè aperit de religione quid ſentiat, exponitque quod ante dixerat obſcurius. Proditio eſt iſta, exclamat ſenex, inopina firmitate percuſus.

Dubius in fides profeſſione ſe corrigiſt.

ſus. Neophytus (Leo vocabatur) non proditio, inquit, ſed profeſſio. Ego enim proditor non ſum, ſed Chriſtianus. Hæc omnia iube dynaſtæ renunciari, nam in his mihi propoſui mortem præmium factæ profeſſionis. Et his dictis abiit è cōſpectu, reſ ſuas omnes & maximè ſeipſum proximæ neci, vt arbitrabatur, aptaturus. Verùm aliter planè cecidit, nam ſenex delator à dynaſta reſprehenſus quod eum ſolicitaffet, & quod minimè ſperabat, liberam forti neophyto Chriſtianè viuendi facultatem impetrauit, ideo quod eius generis clientes publicè benemeritos conſeruari oporteret.

Alius cūm varios inſultus ſuſtinuiſſet defecit tandem, quem vxor, Monica dicebatur, eo eiulatu exceperit, ac ſi mortuum accepiſſet, effecitque quod olim illa Monica de filio ne tot lachrymarum maritus periret. Inſpexit ergo ſeipſum & correxit: iuſtis tamen ex cauſis totos quinquaginta dies à ceterorum communionem ſeiunctus, vt Eccleſiæ reſtitueretur nondum impetrabat, quod ſpacium vterque lachrymis communibus expiando crimini decurrebat. Incidit per eos dies, vt hunc ipſum dynaſta ædium ſuarum cuſtodem, quas Sarungæ habebat, ablegaret. Is occaſionem ſibi elabi paſſus non eſt, palinodiam cantandi. Nam per internuncios Arimeſis prouinciæ optimates duos dynaſtæ renunciari iubet, ſe tamen ſi ſciret, quid ſcleris admitteret humanis tamen rationibus adductum nuper apud iudices illius imperio ceſſiſſe, ſed facti pœnitentem, ſummis precibus poſtulare vt ſi Surungæ opera ſua vti vellet, faceret ſibi publicam Chriſtiano ritu viuendi poteſtatem, ſi non impetraret poſſe dynaſtam quem maximè vellet Surungam ablegare. Ad hæc pacatius quam ſperabatur dynaſta reſpondit, ſe nuper rimis edictis ac pœnis Chriſtianam religionem perſecutum, non poſſe ſine leuitatis nota reſilire, aut puerili ludo modò permittere, modò inhibere. Inſtitit igitur per eoſdem internuncios, vt quoniam non impetrabat, mors ſibi vel proſcriptio defectionis ſuæ pœna ne pœnitenti negaretur. Ad hæc dynaſta, cūm admiratio furorem mitigaffet, reſpondit ſibi mortem exilij in manibus eſſe, ſed ne animaduerſio Imperatorem iam monitum, nobiles omnes à Chriſti fide reſceſſiſſe, dubium redderet, aut exemplo lapſos ceteros erigeret, conuiuere ſe ac permittere, vt Chriſtianus ſit & habeatur.

Lapſus ſeipſum corrigiſt.

ita tamen, ut ne minus necessaria suæ religionis ostentatione videatur petulantius insultare. Hoc responso inter nobiles euulgato nondum contentus ad triumuiros illos se confert & defectionis suæ leuitate damnata, in Christiana castra recipitur, cum prius sceleris sui culpam impositis publicè pœnis expiasset, & offensionem nouo animi ardore sustulisset, & ita reddita illi familiæ lætitia ipse ad iter Suranganum sese victor accingit.

Atque hucusque in oues Lupi, tandem etiam in pastores ipsos sæuierunt: aduertebant satis eorum præsentia multos confirmari, nec serio res agi videbatur, donec ipsi ablegarentur. Ipso igitur D. Antonij Paduani, vel potius Lusitani die sacro non multis post edictum diebus (fortasse in eam diem sæuire desierat, ut agre faceret nationi Lusitanæ, quæ ut alias in Oriente permultas, ita hanc expeditionem Christianam cum tanto fructu complexa est) eo inquam die cum nouus desertor cum pellice sua & Sasioie malorum omnium incentore conuiuaretur, duos è conuiuio viros nobiles ad Collegium misit (quàm aptè Herodem cum sua Herodiade imitatus) quibus internuncijs hæc fere Patribus renunciari iubet, Imperatorem suum lege Christiana omnibus interdiceret, eam ob causam sibi omnino non licere Patres illius legis præcones ac ministros in prouincia sua retinere: abirent igitur quò maximè vellent, sua secum efferentes, præter ea quæ Iaponensi de more efferri non solent. Hæc consuetudo est, ut proscripti ædes suas storeis instratas ex more, portis ac fenestris, & cetera lignorum congerie instructas fisco relinquant.

Hoc mandatum extemplo Collegij Rector Matthæus Cores tum Præsuli ac Præposito Prouinciali Nangasaquium, tum reliquis Patribus in singulas paræcias tota ea regione distributis, mittit renunciatum. Quod ubi euulgatum est, dubitari potest utros perculerit acerbius hic nuncius, neophytosne an pastores: illi quippe se deserere dolebant, eo maximè tempore, quo euocari, si abierant, debuissent; his durum videbatur, tot annis cultam vineam vno die vastari, in qua ne vnus reperiebatur pal-

*Patres nostri
descendere A-
rimensi agro
iubentur.*

palmes, qui non in Christo vite vera per Baptismum insertus esset. Ad eum ergo nuncium, qui perculsurus omnes videbatur, frequentiores in ædem nostram concursus fieri cœpti, ijque ita excreuerunt, ut in tyranno, quod assolet, metum suspicionemque sinistram excitarint. Ædes enim sacra ad pedem collis in quo arx eminet extructa omnia conspicienti, obijciebat. Ergo immisissis excubijs lupus oues à pastoribus arcebat. Neophytorum tamen ardor militare in excubando industriam eludebat, aut superabat. Plerique conscensis, quæ minus credebatur parietibus, aut mentito etiam habitu nobiles viri ac matronæ in ædem nostram penetrabant.

Et quoniam post mandatum dissimulante toparcha nostri dies aliquot substiterunt, per eos dies continuo labore diurnis ac nocturnis horis concurrentes neophyti salutariter expiati & Eucharistiæ Sacramento refecti dolorem suum, quem detergere planè non poterant, mitigabant, & futuro certamini parabantur. Et quod de Arimensi orbe dico, non minus de reliquis nostrorum sedibus dictum volo. Et sanè Arimensis Ecclesiæ virtus in hac pro cella superanda talis ab his principijs semper fuit, ut vniuersæ Iaponiæ exemplo esse possit, in retinenda fide nihilo minus, quàm antea fuerat in amplectanda. Interim enim dum triumuiro hoc ipso tempore omnes ad deficiendum prouocant, ipsi breuiem pastorum suorum præsentiam in lucro reponentes in hunc fere modum se ad futura comparabant. Nec solum viri nobiles aut è militari ordine, quibus natura aut exercitatione fere plus est animi ad spernenda pericula, sed ipsi negociatores & agricolæ, ac reliquum vulgus primorum exemplum & auctoritatem præire potius quàm sequi videbantur: è quibus permulti nouo more illustre subeundi martyrij sodalium contrahebant, & adhibito iureiurando & gentis more chirographum educto sibi è digito sanguine confirmabant, alijsque modis necessitatem oppetendæ sibi pro Christo necis imponebant, ne quis fortasse tyrannorum aries concepram animo excuteret firmitatem.

Accepto Nangasaquij tristi nuncio reque in deliberatio è vocata, tamen-

*Quantopere
neophytos ad
nostros hinc
nuncius affe-
cerit.*

tametsi neophytis videretur vti patres omnes huic primo furori cederent clam postea redituri. Patribus tamen visum gregem à pastoribus simul non deserendum, aut potius prodendum. Rectori ergo mandatur omnino, tres aut minimum duos nominet, qui etiam cum vitæ periculo sese intra regni fines occultarent. Fecit ille quod iubebatur, duos intra urbem abdidit, alium extra urbem, cui mox alij duo adiuncti sunt, qui rem Christianâ, quàm prudentissimè possent procurarent. Ceteri magno vtrinque sensu ad mare deducti se Nangasaquium receperunt, vnde proximis consilij, literis, excursionibus præsentia suæ auxilia supplerent. Eò cum postea ipse Arimensis regulus excurrisset, clam ad Ecclesiæ Iaponensis præfulem & Societatis nostræ Præpositum Prouincialem salutatorem misit propinquum quendam suum, quo internuncio multa ad se purgandum causabatur; esse se animo quo semper fuerat Christiano, sed ne patria hæreditate excideret cogi se ad ea quæ faceret, & quamuis sciret quanto se scelere astringeret, sperare se tamen mutatis temporibus omnia cumulatè instauraturum. Sed ea fide qua in Deum laborabat, nihil mirum si apud homines laborauit, cum exitus aperuerit, vel eum finxisse quod diceret, vel paulatim in deteriora prolapsum sensim has quoque scintillas extinxisse.

Multa post discessum nostrorum certis auctoribus portenta contigisse narrantur: sæpe ab excubitoribus, qui eo missi fuerunt, ac per multos dies auditi qui per domum inambularent, sæpe à neophytis auditum campanæ signum sub noctem pulsari solitum ad virginem salutandam, cum tamen non solùm nemo adesset pulsaturus, sed æra quoque campana nostri secum extulissent. Quin etiam ex agro suburbano incolæ narrabant se pulsum ad sacrificia solitum sæpius inaudisse. Sed nihil æque nouum fuit, quàm nocturnis horis, nescio quo die, in paucis apud Arimenses olim celebri ab excubitoribus visam esse supplicantium pompam, quam nostri planè vt solebant, vnà cum alumnis explicabant. In ædem quoque suburbanam Deiparæ sacram cum desertor quidam dynastæ voluntate habiturus concessisset, & postes ac valuas profanis simulacrorum sententijs fœdasset, nocturnis lapidationibus ita vexatum ferunt, vt de deserendis ædibus cogitaret.

POST

POST MVLTÀ CERTAMINA LEO PRO
Christi fide fortis occumbit.

CAPVT XV.

Leo ille de tribu Iuda qui moriens vicit, tulit vnum de leunculis suis & Leo factus est & docuit eum moriendo quoque prædam capere, cælum ipsum, & dum vincitur victoriam reportare. Certaminis huius narratores simus, & simus illius spectatores & admiratores. Leo hic alter à superiore in Arimensi agro natus est in oppido Chingiuua tribus Arima non plus leucis; hic à puero in Christi militiam adscriptus sub prioris procellæ tempore imperante Taicosama, cum nostri Bungo pulsi prope Chingiuam suum collegium transtulissent contracta cum ijs familiaritate tantum in rei Christianæ abdita penetrauit, vt vnus haberetur in Arimensi agro ex ijs, qui nedum concuti multo minus excuti posse crederentur; nec aliorum de se opinionem fefellit euentu. Nam primis huius procellæ diebus cum Ximabaræ nouus prætor de re Christiana euertenda consilia misceret, ipse animo forti procellam ipsam sua sponte laceffiuit. Affinem enim dynastæ adijt Mimbu appellatum, qui Chingiuam regebat, ei exponit se posthac dynastæ quod parenti fecerat non alia famulaturum lege, quàm si sibi christianè viuendi publicam faceret facultatem, & interim dum responsum expectat, ab omni publici muneris parte se libenter continere.

Mutato igitur negotiorum genere, qui reguli sui obsequijs abstinebat, diuina, quod & antè fecerat, totus vnusque tractabat, neque sibi contentus viuere & continua comparatione pro Christo mori, suâ etiam, vt erat apud suos primarius, auctoritate multa perficiebat. Christiano ardore omnia aggrediebatur, cursabat per domos, hortabatur ac prensabat omnes vti officij sui memores sibi Deoque constarent, vt concionator exinde videri malle, quam miles, non mutatis solùm vitæ studijs, sed armis quoque positis discinctus videretur. quam rem cum aliqui nouitatis notarent, aiebat, se pro Christo breui moriturum armis nullis indigere. Oppido deinde ipso cum contineri nollet, in proximos pagos excurrit, sparfitque quo ardebat diuini amoris incendium.

H

iam

Arimensi ecclesia consultatur.

Nonnulla prodigijs similia consigisse narrantur.

iam euulgata in pago proximo moritur neophytus, qui rei Christiana præfectus erat (vt operariorum paucitas in eam Ecclesiam morem induxit) edictorum metu Christianæ sepulturæ ritibus abstinebat, Leo monitum adducere non potuit vti officio suo fungeretur. Ergo ille ipse rem aggreditur, affirmans se vitam ipsam, quam vnam tyrannus auferre poterat, in hac ipsa causa positurum. Contulit quoque se ad visendos intra nemora proscriptos, vt inde ignes suos aueret, quo sua subsidia deferebat: quin etiam in proximum regnum excurrere parabat, vt alijs isthic relegatis omnium fortunarum profusione succurreret.

Bimestri toto hanc vitæ rationem tenuit, nec adduci vnquam potuit, vt aulicis obsequijs vicem suam daret, hoc solo nomine quod nondum libera sibi esset à dynasta palam Christiano ritu viuendi facultas data: imò verò quo tempore in aulicos à triumuiris illis inquirebatur, ipse quoties Arimam petebat palam precatorios globulos è collo gestabat, nec eos vllis amicorum precibus seposuit, ne quam abdicatæ fidei vel debilitatæ suæ firmitatis suspicionem daret. Nec tamen his omnibus prouocatus dynasta seuerius in eum animaduertebat, quem sibi conciliare maximè cupiebat: tamen cum tribus perfidiæ monstris, velut cum Proteo ter Leo noster videlicet cum transfugis fortissimus athleta decertauit. Primus è triumuiris vnus, Camon dicebatur, dissimulato furore officiosis sermonibus blandè venena sua instillabat, afferens videri sibi iustum, vt principi suo libens ac volens assentiretur. Verum Leo, defecisse te Camon à Christo nescis quantopere bonos omnes offenderit, quid erit vbi te auctorem esse alijs vt excidant à religione vulgabitur? Sanè meminisse te oportebat à quo fueris puer educatus, cum à Præpositi Prouincialis Gasparis Cœlij latere nunquam discedebas, cuius in te beneficia id efficere debuerant, vt ceteris titubantibus vnus tibi ipse constares. Hiserubuit Camon: mittamus isthæc, inquit, & vna cum hero si ita collibuerit inferna supplicia toleremus. Non ita, inquit Leo, heri quippe nostri in nos auctoritas angustis huius vitæ spacijs continetur, quibus euolutis alia sunt imperia, diuersæ clientelæ; nam & modò si quem è vita sanctis suis clientibus euocarit, surdo canet. atque
hic

hic hortator importunus silentio victoriam cedens victori se subduxit.

Alter qui cum altero sed non secundo impetu laceffuit, affinis ille dynastæ Mimbu fuit, cuius opera liberam ab regulo Christianè viuendi potestatem petierat, is renunciauit posse si vellet locum & annuos à dynasta census his legibus retinere vt Christianus esset quidem sed ab externa religionis suæ demonstratione quoad fieri liceret abstinere. Gratijs propensæ vtriusque in se voluntati habitis respondit, se prius heros duos habuisse Arimenses dynastas Stephanum ac Ioannem fratres, & quoniam vterque viuens ac moriens Christianam semper fidem in magna temporum varietate publicè retinuerat, non esse sibi integrum ab eorum exemplis degenerem deficere, nec eorum auctoritate contempta nouo nunc per summam in Deum perfidiam cedere desertori; se tamen ei, si quam petijt, faciat facultatem, eam in omnibus extra religionem officijs quam in præcessores exhibuit propensam clientis demissionem, nec aliter exhibiturum. quo responso Mimbu obstupuit, nec vltra nunquam cessurum laceffuit.

Ad triarios iam ea res deuenisse credebatur, cum è triumuiris primipilus senex ille è sacrificulo impostor, ex impostore defertor Yamato ita Leonem est aggressus, initio quidem velut eblandiens propensam suam in eum imò etiam in ceteros neophytos voluntatem exaggerauit, à quo constabat cohibitum nuper dynastam, ne in neophytum Arijensem morte sæuiret: quæso te, interpellat Leo, vt me moneri cures, si quando in eum mortis sententia pronuntiata fuerit, vt hortaturus ad eum & gratulaturus possim accedere. Dissimulato etiam tum scommate ait iudex, quid tibi cum precatorijs illis globulis, abde sodes, nec volens nolentes irrita: cum Christianus, ait Leo, esse desiero. quæ cum diceret, incurrit in oculos superstitiosa nescio cuius Idoli imago seu characteres in pariete: Quin tu hanc ipsam abdis aut mihi tradis exurendam, in quam numos aliquot inutiliter insumpseris, quod si facturus non es ethnicus, neque ego quod iubes Christianus. Tum indignatus senex, non euades inquit, in hac viuendi loquendique libertate, quod deinde noles euenisse. Nihil minus me angit, ait

Leo, cum id vnum sit, quod dudum cupio, & in horas præstolor. quæ cum dixisset abiit, satis certus extremum sibi post hæc præludia instare certamen, quod animi sui præsagium amicis Neophytis per eos dies cum valediceret Iaponensi de more poculum epotans apertè significauit.

Nec spes eum sua fefellit. Nam tyrannus à triumuiris incitatus, & maximè ab aulico imperatoris, quem rerum suarum testem ab Imperatore acceperat, persuasus, opus esse ad territandos ceteros, morte plecti alicuius libertatem, tametsi grauatè sibi eriperet insignem militem & antiquum clientem, mortis tamen in eum sententiam pronunciauit. Et vt res sine tumultu fieret, notæ virtutis animique hominem aggredi palam, aut reorum more comprehendi visum non est, nam ad interfectores ab iniuria tuendos his saepe modis rei plectuntur, ne vel ipsi desperatè vitam tueantur, vel eorū propinqui insolitam mortem ignominiam suam rati velut propriam vlciscantur.

*Occiditur pro
Christo.*

Ergo quo die Assumptæ virginis octiduo celebrata solemnitas clauditur Leoni nostro cælum aperitur. Nam amici tres dynastæ familiares ac Leonis commilitones eum per dissimulationem ad dynastam euocant, qui cum arma cingeret, quæ ante discinxerat, protestatus est, se id facere, ne tyrannum offenderet, si præter morem inermis eum conueniret, ea se positurum cum de morte, ad quam euocari se sciebat, ageretur. Verum sicarij illi, dum in angustijs priorem ei locum cedunt, à tergo adorti primo inter humeros ictu inopinantem sed non imparatum propè diffidunt, qui ruens interim dum è latissimo vulnere copiosus sanguis ebullit, inuocans sanctissimum Iesu nomen arma proijcit illius memor quod ante fuerat protestatus; dum autem dextra manu signum crucis formare nititur expirauit, & intra triumphum suum sepultus vicit. Leo de tribu Iuda, id est, Leo è confitentium turba triumphauit.

Ac ne dubitetur de causa martyrij ab ipso tyranno testimonium repetatur, is enim post extinctum Leonem filio Augustino renunciari iubet, se ipsi annuos parentis census & officij dignitatem confirmare; quem duabus ex causis occidi iusserat, primum quod testatus esset, se postquam Christianis seruierat, nolle sibi seruire
(vtpote

(vtpote desertori, quod ipse reticebat) tum quod nimis videri vellet, nec solum esse Christianus. Quam causam quis dubiam esse posse cogitabit, nisi si quis in ipsa luce meridiana cæcutierit. Sed ad gloriosi martyris nobiles exuias, quas mortalis immortalitatis desiderio consecrauit, redeamus. Vbi auditum est Leonem occidisse, concursus est eo frequentius, quàm spectantis quodammodo ex arce proxima tyranni metus suadebat, ab his crines refecabantur, ab alijs vestium laciniæ truncabantur, à nonnullis tellus imbuta sanguine recenti radebatur. Ad eum deinde terræ mandandum duo nobiles neophyti, quorum alter est ipsius tyranni patruus, accurrerunt, proximo cæmiterio tantum pignus commendaturi. Sed aliquot ex neophytis indignum rati sacrarium illud in profano iam loco, quem desertori attributa possessio scædauerat, asseruari, intempestæ noctis silentio Martyrem exhument, nihil veriti vitæ discrimen, si fortè deprehenderentur, & intra triduum Nangasaquium quàm occultissimè delatum Societati tradunt asseruandum. Illud sine pompa, ne malum aliquod neophytis inde crearetur, in omnium Diuorum ædem inferitur, vt cuius animus in cælis Diuorum omnium consortio fruebatur, eiusdem corpus sepulchri iure in eorundem contubernium societatemque inferretur. Ea mors non solum non extinxit ardorem neophytorum, sed acrius inflammauit. Satis constat ex illis ipsis qui sibi defuerant, plures se in hoc firmitatis speculo inspexisse, damnatæque quam in se aduerterant perfidiæ scædirate lacrimis suis animi maculas eluisse, ac Ecclesiæ redditos blandæ matris amplexus reperisse.

Honor martyri exhibitus.

POST SOCIORVM DISCESSVM QVID

Arima contigerit.

CAPVT XVI.

NEophyti Arimenses postrema quam à pastoribus suis acceperant refectione ex ouibus in leones mutati, vt ait Chrysostomus, ignem spirantes ab illa mensa recesserunt, & diabolo facti terribiles de illius ministris triumpharunt, non ij solum qui nullo accepto vulnere prælium adhuc integri sustinuerant, sed illi quo-

Neophytorum seruos.

H 3

que

que qui titubauerant, sibi constiterunt, qui lapsi fuerant, seipsosexerunt, eamque rem tum demum præ se tulerunt, cum nouo impetu labefactari potius quàm confirmari posse videbantur. Cùm enim cuperent plerique quod negauerant recantare insignem illis publicæ professionis occasionem noua procella subministravit.

Nescio quis simulacrorum sacrificulus cùm arbitraretur fortasse sociorum absentia pudorem defectionis è multorum frontibus detorsum, autor dynastæ fuit vt per speciem exigendi à clientibus sacramenti certam diem diceret quo die in arce ipsa iuberentur omnes Idolorum volumen apud eam gentem sacrum, capiti venerabundi imponere, qui renueret non religionis solum specie reus, sed perduellionis etiam haberetur. Id vbi edictum fuit & indictum, mirum quanta hilaritate Arimenses neophyti spes quisque suas fundendi pro Christo sanguinis innouarint. Lapsi verò plerique non negligendam restituendi lapsus tempestatem minimè neglexerunt, arbitrati nihil solemnius accidere ad fidem faciendam, nihil procliuus ad perfidiæ suæ pœnam plectendam posse contingere. Itaque solemni inter se coniuratione conspirant, se cœtu in medio simul omnes conclamatuos malle sibi ceruices amputari, quàm huius voluminis impia sarcina onerari; quod eum ritum violatæ fidei signum à neophytis exigi satis constaret.

Huius coniurationis sanctè contractæ fama toparcham ipsum permouit ne auderet quod imperauerat exigere, quod videret non solum spem suam eludi, quam auctore sacrificulo de neophytis è sua firmitate deturbandis conceperat; sed etiam intelligeret prope omnes quos tantis laboribus sibi vtcunq; adiunxerat vno momento à se defecturos. Ergo ne videretur rem subodoratus, indictam Sacramento infami diem distulit, non sustulit. Sed neophyti nullius vltra moræ patientes, denuo inter se conueniunt consilium in redubia quæsituri; statuunt primam coniurationem nulla ratione vltra condictam diem prorogandam. Sed quoniam in publico ciuium cœtu quod constituerant fieri posse desperabant, ea ipsa die simul omnes ad primarium Arimensis agri moderatorem se conferrent, eoque teste quod ante fuerat constitutum exequerentur.

Nec mora vbi condicta dies aduenit simul omnes ad moderatorem

*Consilium de
publica fidei
professione
incunt.*

torem regni se conferunt, ac primum præteritæ suæ defectionis palinodiam cantant, expressam religionis suæ professionem pronunciant, librum à gubernatore exigunt, pedes illi non caput oblaturi. Ceterum Arimensi dynastæ Sacramentum clientelæ Christiano ritu deferre se velle protestantur. Quæ omnia morte, vel si iuberet proscriptione, paratos se confirmare potestati rogauerunt vt nomina sua remque ex ordine dynastæ nunciaret, quo præsentē optauerant hæc ipsa pronunciare si res ita permisisset. Ad hæc cùm primarius ille regni moderator, quique interfuerant obstupuissent, non iudicauit eam rem posse celari, sed ad dynastam ingressus Thomam quendam, cuius maximè ardor eruperat, præ cæteris detulit, effecitque vt in eum mortis sententiam pronunciarer, quam tamen vt iuocaret allatis multis rationibus ceteri moderatores euicerunt, & lentam in tristi exilio mortem impetrarunt; quam Thomas ita excepit, vt solatium amissæ coronæ agnosceret, & mitigatam pœnam, pro incremento laborum acceptaret. Alius etiam ex eadem causa, Gaspar dicebatur, omnium gubernatorum machinis impetitus æque blandientes repulit, vt contempsit minitantes. Quin cum iisdem artibus per se ipse dynasta Gasparem aggredere, promissis reiectis vnam mortem aut saltem exilium pro beneficio petijt, & postremum à desperante victoriam tyranno impetrauit.

Horum exemplum secutos deinceps plures cum quotidianis protestationibus gubernatores fatigarent, ad toparcham detulerunt, neminem prope esse qui non resilierit à lapsu, neminem qui adduci possit vt labatur. Quo audito ita excanduit, vt iuuenili impetu pronunciarer in eos mortis sententiam qui ad defectionem suam reuocandam regni moderatoribus se stitissent, quos ipso momento iubeat plecti, nullo alio qui iuris aut iustitiæ ordine obseruato. Verum cum hac ex causa magna in senatu orta esset altercatio contendentium, hoc esse oleum in ignem iniicere, ita omnes vitæ prodigi credebantur, vt plerisque maclatis aut fugatis terra in solitudinem redigenda videretur; euicit tandem solitudinis metus, & constantia pertinaciam superante in mitiorem partem coacta tyrannis inclinauit. E toto numero sex nobiliores armis contumeliosè exuendos & in exilium ceterorum more cum omnium bonorum pro-

Exequuntur.

*Sex familia
proscribun-
tur.*

proscriptione ac tota familia relegandos. Hoc ubi erupit, donec vota pendebant inter omnes certabatur; quæ cum persecutor nominatione diremisset, gratulabantur omnes ijs quibus *funes ceciderant in præclaris*; plerique etiam exclusos ubi se sua spe viderunt, si dicere licet, inuiderunt. Nec ipsa gratulatio aut inuidia sex Athletarum illorum familijs sese continebat; nam si quis illis propinquus sanguine aut amicitia deuinctus erat, ad eum pars magna gratulationis redundabat, nec erat qui non ad eos pertinere velut laboris particeps affectabat.

Ex ijs vnus fuit quem amicus ethnicus eripere huic fortunæ conabatur, sed cum nihil suadendo profecisset, chirographum quàm proximè potuit imitatus, velut amici nomine ad iudices detulit, quo ille Christi fidem eiurabat. Sensit hoc neophytus, & extemplo quatuor alijs neophytis, quos in testes euocauerat, comitatus confert se ad iudices, & multis de iniuria questus, allatum ab amico chirographum, non Christi fidem eiurat, testatus eum sibi amicum esse non posse qui se malis artibus à Christi cruce auertere conaretur, se Christianum semper fuisse, nunc esse, & in posterum semper fore Deo semper iuuante, quicquid illi hac ex causa contigisset. Ergo cum cæteris in exilium mittitur, vnica veste qua tegetur è tota supellectile, quam ipse pessimam elegit, amictus. Sed in hac re illustre fuit vxoris illius factum. Nam cum ad eiurandum chirographum maritus perrexisset, intellexit quàm euidentem vitæ discrimen incurreret, cuius magna pars ad eam Iaponensi ex more veniebat. Ergo festiuus induitur vestibus, vt hilaritatem qua in Christi causa necem operiebatur, ipso cultu præ se ferret. Sed cum relegatus domum redijt maritus, extemplo festiuam exiit vestem ac maritum imitata tritam lacernam eligit, ne meliora sibi reseruasse, peiora Christi causa reliquisse minore merito videretur. Ita non est abbreviata manus domini, cuius instinctu nuper sine Numine populi tantis in eius cultu certant obsequiorum artibus, facilè vt videas, vnum eundemque spiritum hortum suum orbis totius cancellis conclusum suauissimè adspirare, & per omnes
illius angulos plantasque dif-
fundi.

QVO

QVO EVENTV PER AGRVM ARIMENSEM eadem procella sauiet.

CAPVT XVII.

Imber qui ab imperij sede erumpens Arimensem ditionem Iaponiamque vniuersam tandem percurrit, non oppidorum mœnibus duntaxat se tenebat, sed in ignobiliores quoque vicos irrupens vbique suæ calamitatis vestigia reliquit, quæ persequamur. In Arimensi agro multa contigerunt quorum quædam vniuersim omitti non possunt, singillatim vbique repeti non debent. Huius generis instituta vbique martyrij candidatorum sodalitia & proprii sanguinis sigillo chirographa rubricata, magni ad Sacramenta concursus, colloquia de martyrio prope continua, vestes ad Crucem subeundam comparatæ libri de martyrum tormentis manibus triti, flagellatio totius familiæ quæ copiosum sanguinem eliceret sæpius instituta, indicta per dies aliquot intra octauum quemque diem ieiunia & alia huiusmodi sexcenta, quæ ideo nusquam commemorantur, ne alicubi defuisse credantur: quæ peculiaria cuique fuerint in Societatis domicilia celeriter excurrentes percurramus.

Ximabara ideo prius commemoretur, quod primos huius imbris impetus sustinuerit; nam cum ibi à regia redux nouus dynasta exscendisset; ibi primum edicta conscripta, triumuii nominati, Cruces disturbatæ: sed neophyti repentino casu vinci non potuerunt, vulgo sibi constiterunt, cetera cum ceteris communia, hoc singulare. Non defuit vnus aliquis è neophytis ardentioribus, qui fabricari sibi crucem curauit ad eam formam qua Iapones subinde solent reos plectere, vt si forte in eam agi iuberetur, domi paratam carnifices inuenirent, nec in ea fabricanda sua vota differrent, vtq; illius conspectu ad eam optandam sese vehementius incitaret. Ex iisdem neophytis alius copiosus in primis, sed qui præ Christo omnia arbitrabatur detrimentum ad martyrij famam ac spem in vicinum regnum Fingo excurrit. Sed audito iam domi quod foris quærebat posse sperari, domum recurrit extemplo, arbitratus triumuiros opibus suis illectos sibi quam optabat pro fortunis fortunam obiecturos. Sed cum nihil contra eum moueretur, audissetq;

*Ingens mar-
tyrij desideri-
um.*

I

apud

apud Fingenses edictorum crudelitatem recruduisse; dimissa re familiari venatorij canis instar odorem prædæ persequitur, quam si nondum assecutus est, votorum tamen suorum præmio non carebit. Adolescens alius domestica certamina ita tulit, vt nec rationibus nec minis cesserit: quin potius ab impio parente biduum sine cibo ac potu vincetus manus pedesque ita fortiter, vt intumuerint, hilaritate sua parentem adduxit, vt de victoria desperaret, quam Deo gratulaturus ad nostrum sacerdotem, qui clam ibi rem Christianam procurabat, adducitur, & in constantiæ præmium cœlestibus ad vltiora si ingruerint prælia sacramentis communitur. Sacerdotem illum cum Dynastæ ministri ad discedendum vrgerent, ædes sacra sacro apparatu in conspectu neophytorum exui cœpta lamentabilem illorum prouocauit eiulatum, quod in ceteris etiam Arimensis agri vicis scribitur contigisse; Cum verò discessurus portum peteret, tanta fuit complorantium multitudo vt angustijs viarum capi non posset, tamen non ignorarent, intra duas leucas habere se alium sacerdotem cum socio, ipso vt mox dicam dynasta permittente.

In agro Arimensi tempestatis huius vndas euasit vicus vnus, velut scopulus in quem naufragi adnatarent. Is fuit Canayama, cui præerat Georgius Yafengi nobilis neophytus in primis ex Ecclesiæ Iaponensis primitijs à P. Gaspare Villela olim salutaribus aquis expiatus. Is aliquot jam ruinas intrepido capite excipiens, non semel proscriptus, demum in Arimensem agrum Christiana fruge rota Iaponia feracissimum profugerat, è regno Fingo nuper eiectus, fortunarumque suarum quæ fuerant amplissimæ iactura locupletatus. Is venienti dynastæ Ximabaram occurrerat non tam officij causa, quàm vt Christianè viuendi facultatem primus extorqueret, aut ceteris exemplo futurus primus plecteretur. Eum dynasta præuenit, cum enim è superioribus prælijs notam fortitudinem præ se ferret, maluit vltro deferre, quod frustra negare niteretur. Itaque per internuncium è suis propinquis, Mambu vocabatur, ei renunciari iubet, se quidem vt cum Imperatore conspiraret tota sua prouincia Christi sacris interdicturum; illum tamen vnum ex legem peculiari beneuolentia fore, posse sacram ædem

Vicus vnus à
persecutione
liber.

ædem suumque sacerdotem cum socijs ac cetera quæ ad religionem spectant omnia sibi sed occultè tamen retinere. Quæ res huic Ecclesiæ magno solatio fuit, ac maiori fuisset, si diuturnior extitisset. Interim tamen è vicinis locis turmatim in eo permulti rei sacre causa conueniebant, nec vt maximè procuratum fuit, confluentium torrens potuit inhiberi, quin per deuia & aspera loca matronas habitum mentitas prænobiles, pueros ætatis tenerioris præ reliqua multitudine secum raperet, & obuia omnia impedimenta, minarum, edictorum, pœnarumque perfringeret.

In Vico Chingiuua maior quam alibi strages fuit, eo eo quod ethnicorum vicina pestis semper ibi suæ luis aliquid exempli contagione vulgaret. Ibi quoque plerique tamen sibi constiterunt. Sed præloxit omnibus Martha dynastæ Arimensis vxor legitima, quam Fime noua pellex eo retruserat. Illa isthic annum vnum repudij sui contumeliam Christiana animi æquabilitate tolerabat, & patienter cogitabat quæ Domini erant, coniugij iugo soluta. Verum quies illi non fuit diuturna. Pellex enim vxorij suspitionibus inquieta, rerumque dubio euentu sollicita, non satis tutum coniugium sibi videbatur adepta, quam diu Martha ius suum soluta speraret. Itaque machinis omnibus vrget, vt nouo coniugio priores nuptias ac iura desperet. Verùm Martha id sibi diuinis legibus humanisque interdici sciens adduci non potuit, vt sacra prodidisse vel humana neglexisse iura videretur: sed annos nata non plus vnum supra viginti ætate sua viuente marito viduitatis quodammodo continentiam impetrauit, cuius præmium proscripta libens accepit, & stramineo mapali inter duos montes excepta nouis meritis cumulauit, ac nouis subinde exilijs vexata nunquam potuit à sententia dimoueri.

Martha legitima regule
Vxor à pellice
Sexatur.

Cuchinoccu Arimensis agri totius, quem Tacacu vocant indigenæ primum nouale Christiani iugi sulcos admisit à Patre Cosmo Turriano, & ita feliciter, vt cum antiquitate loca cætera superarant, religionis ardore nulli inferior vnquam esse voluerit. Illius incolæ cum huius imbris minas diu ante præuidissent, prius se compararunt, quàm impeterentur. Coacto quippe suorum cœtu statuunt, cum primùm dynasta exscendisset, è suis primores ad eum

legare, qui exponant, se primos Arimensis agri Christianæ legis professores, suam legem annuentibus dynastis omnibus semper saluam sanctamque retinuisse, Sacerdotem apud se cum ceteris rei Christianæ ministris in qualibet varietate temporum conseruasse, petere ut hoc ipsum sibi eius fauore factum esset ac tectum, ut fide Numini seruata, proxima illius iura dynastæ ipsi facta tectaque conseruarent. Quod si per eum non liceret, certum sibi esse sciret, statum, fortunas, liberos, uxores, patriam, ipsam denique vitam ad vnum omnibus in hac ipsa causa prodigere. Hæc rite conscripta, quæ dynastæ ipsi traderentur, singuli subducente se nemine, propria manu consignarunt, & in archiuum suum dum tempus chirographum commune prodi postulare, immiserunt. Hæc bene concepta Christianorum deinde exercitationum, quas paulò antè commemorauimus, accurata comparatione, ad imminentem partum efformabant. Vnde primos parturientium dolores in edictorum eiulatu ita tulerunt, ut de comparatis sperabatur. Si quis ante edicta tepidior ædem sacram rarius frequentabat, ab ea tum auelli non poterat; si quis precatorios globulos è Zona gestabat, eo tempore in collum inferebat, ne illos occultare videretur. Denique omnes commune chirographum denuo in æde sacra coram Sacerdote nostro innouarunt.

Sub hæc ipsa tempora fortè ex Arimensis toparchiæ moderatoribus vnus illac iter faciebat, à quo cum loci primores euocati multis vrgerentur, ut dynastæ auctoritatem & exemplum secuti à Christo deficerent, obtemperantibus præmia, renuentibus pœnas esse propositas, ita responderunt, ut professionis suæ sententiam scripto exegerit, ipsi verò cum chirographum commune protulissent, ab eo iubentur Arimam illud ad triumuiros illos perfidiæ hortatores deferre; quod se non illibenter facturos receperunt. Post moderatoris discessum ex heroico facinore admirabilis exarsit omnium ardor pro Christo, ut sperabant, moriendi. Nemo fuit qui non vestem sibi, uxori, liberis etiam tenerrimis ad crucem subeundam compararit. debita passim alter alteri in perpetuum condonauit, fortunas suas cum egenis multi communes esse voluerunt, instituta mutæ valedictionis gentis more sanctè castèque conuiuia; denique

in signis feruor Christianorum.

publica fidei professio.

denique omnium erat *cor unum & anima una*, tantæque vbi metus esse potuerat, exultatio, ut aliud potius quidlibet ex his quæ optari solent, quàm imminetia supplicia præstolari viderentur.

Nec id animi robur teneriori deerat ætati. Pueri cuidam cum nescio quis è prætoris satellitio occurrisset, cum precatoriam corollam è collo suspensam criminaretur, eam à puero exegit, magis terrendi causa, quàm quod id haberet in mandatis. Negauit puer Christianum Ethnico posse fide integra res sacras tradere. *Maçta Puerorum* bo te igitur, inquit ille; *maçta*, respondit puer, & in genua mox proferuor. uoluit ceruicem aptat iunctisque manibus ictum diu præstolatur. Satelles autem admiratus collaudatum puerum suauiter complectitur illæsumque dimittit. Non absimilis huic fuit octennis virguncula, cuius cum parens disturbatam crucem publicè rapuisset, & in suam domum intulisset, professus coram impietatis ministris, exclamauit eum qui sibi prædam eripere cogitaret sciret sibi prius & coniugi debere vitam eripere, & filiolum intuens ait; huius vnus cura me angit, cui, me sublato, superstiti quid futurum sit ignoro. Ad hæc puella ita respondit, ne hac angaris cura, parens, effice, ut cum moriendum vobis erit, ipsa præmoriar, facile hoc erit à carnificibus impetrare, tum demum sine cura morieris. Nonnulli cum extra ictum sua pignora Arimensis agri finibus emittere cogitarent, infantium fletu deterrebantur, & fuit qui per fraudem abductus puerilibus armis reditum extorserit. Quis ista non stupeat exclametque, *Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem propter inimicos tuos.* Testimonium quippe domini fidele sapientiam præstat paruulis.

Hoc maximè rerum statu nostri ex Arimensi agro relegantur. hic vicus sacerdotem suum dimisit quidem, sed ut in posterum retineret, nam cum ad nauim deduxisset latebras illi post leucas aliquot præparauit, vnde ad se reductum auxilio suo subsidioque conseruat quàm potest occultissimè. Quo ex tempore cum Arimam semel euocati primores excurrissent, non sunt tamen ausi triumuiri notam veteranorum potius quam tironum tentare firmitatem: alia igitur omnia cum ijs conferentes dimiserunt, & omnium spem, sed non merita, fefellerunt. Per eos dies cum è Fingo viginti & plu-

Christi confessores excerserunt.

res proscripti ad eum portum delati aduenissent, concurrentes neophyti fortissimos in Christi causa pugiles à multitudine inter brachia elatos in suas ædes non sine visendo charitatis tumultu intruserunt de nouis hospitiibus prope harpasti ludum exercentes, ac deinde conuiujs omnique humanitatis genere certatim exceperunt, nullusque finis erat, vel commendandæ constantiæ, vel fortunæ gratulandæ. Hæc omnia satis fuerunt, vt vetulam quandam biennio iam apud se commorantem, erroresque suos pertinacissimè retinentem virtutis admiratione adducerent, vt quos antea semper oculos veritati clauferat, in hoc fidei splendore aperiret, ne esset eo in vico qui Christum nollet profiteri, quem omnes obsistente inferno prædicabant.

ARIENSIVM NEOPHYTORVM IN
fide constantia.

C A P V T XVIII.

ARije vicus est Arimensis agri feracissimus, quam naturæ feracitatem gratiæ copia cohonestans longa collegij ac seminarij Societatis quæ ibi diu constiterunt cultura, colonorum spem in communi licet calamitate non sefellit, recenti maximè martyrum sanguine irrigatus. Excepit igitur edictorum fulgetra, minarum grandinem, iudiciorum imbres, eadem ac ceteri comparatione, sed feliciore fortuna. Quamdiu licuit illis pastorem suum retinere, illius vocem & pascua securi cetera egerunt omnia quæ de singulis scribi potuissent. Arimã se recepit ille Nangasaquium cū reliquis, verum deinde à superiore nominatus, vt stationem suam minimè dimitteret, latuit apud reguli Arimensis patruum in arcis pede dies septem, quibus exactis nocte concubia Iaponensis coloni rusticanam vestem & stramineos calceos indutus in preparationem *Euangelij pacis*, per deuia sibi ad suos inuenit viam. Latebat in mapali stramineo iuxta vicum extra itinerum commercia, vnde subinde ad suos excurrerat, nocturna fide tectus, expletisque boni pastoris officijs in suum se mapale referebat.

Hæc

Hæc ad conseruandum à pastoribus instituta; sed neque ad perdendum ouile sua latronibus industria deerat. Arimenses triumviri non dubij quàm graue sibi esset cum excultissimo vico de religione certamen, eò nobilem desertorem fraudibus instructum & promissis excitatum destinant, qui concepta fiducia quod Iordanis influat in oseius, ad eos venit iram magnam habens: sed illi restiterunt *fortes in fide*, nec præter aliquot moderatorum regni affeclas, aut tributorum publicanos quenquam in suas partes, licet adhibito omni conatu pertraxit.

Mittitur apostata ad neophytos sollicitandos.

Ipsi Ariensis agri coloni fortiter sane de illo triumpharunt. Cum enim eos ad deferendum Christum lacefferet, responderunt communi omnes consilio, se maturam segetem minimè secturos, nisi publicam sibi dynasta faceret Christiano ritu viuendi libertatem: quod si nollet, pro segetibus ipsi ceruices, suas tyranno reseandas omnes dabant. Super eare diebus aliquot ita certatum, vt coloni tandem accepta Christianè viuendi facultate cùm primam messem feliciter demessuerant, se ad alteram deinde, quæ sui muneris erat accinxerint.

Nec soli coloni obstiterunt. E ceterorum numero paucos pro instituto seligam, æquè nihil, quàm omnia scribere refugiens: Ariensem vicum pro Principe moderabatur in rebus minoris momenti Iacobus neophytus insignis, apud quem ipse quoque princeps, si quando in vicum veniebat, diuersabatur. Eum in primis exturbandum sibi suscepit Ariensium perturbator: sed ipse tandem post varia certamina de spe sua deturbatus Arimenses triumuiros in subsidium euocauit; à quibus euocatus hoc vnum respondit, se nihil eorum in dynastæ obsequijs refugere, quæ religionem sartam tectamque sinunt, in ceteris nolle desere, quod facturum non erat, speraretur. Decies luctatus scribitur Iacobus, nunquam claudicasse, quem ne tyrannus mactaret, obsequentis viri officia ex moderatorum regni consilio tenuerunt. Susanna quoque Iacobi vxor sæpius territa vel publica sui corporis nuditate quæ intentabatur, vel lupanaris fœditate cui mancipandam extincto marito minabantur, vel filij quem vnicum habebat orbita re, sibi constitit, & cogitare potuit si non

Neophyti raris constantia.

dixit:

Vnus à nostris occultatur.

dixit: *Angustia mihi sunt undique. si enim hoc egero mors mihi est. si autem non egero non effugiam manus vestras, sed melius est mihi sine opere incidere in manus vestras, quam peccare in conspectu domini.* Filius autem ipse licet puer sua firmitate ostendit, quòd *fortes creentur fortibus, nec imbellem feroces progenerent aquila columbam.* Patrum enim suum à quo ad defectionem urgebatur, in multorum confes-
 su cacodæmonis filium appellavit, & aliàs ab eodem incitatum, nefanda fari. Parens verò de filio sollicita ita respondit, sibi vnicum esse, nec alium habere, quem Deo suo offerret meliori utique domino, quàm dynastæ. Huius certaminis exitus Iacobum fortunis omnibus spoliavit: sed religione sua diues *thesaurum sibi non deficientem in cælis referuavit.*

Alium quendam Arimenses triumviri ad se accersitum acriter sollicitarunt, ut quoniam dynastæ annuos census colligebat & ab eo agrum quendam familiæ sustinendæ possideret, illius voluntati obsequi ne cunctaretur: sed maluit agrum dimittere quam centuplum desperare. Illo igitur spoliatus ad sacerdotem nostrum se contulit, intra latebras suas hæc omnia certamina moderantem, ubi cum eo sua gaudia diuidens hoc vnum querebatur, quod tantillum in Christi causa, qui cetera omnia cupierat, dimisisset. Verum intra dies paucos agrum à dynasta ultro recepit, & religionis suæ publicè profitendæ facultatem victor impetrauit. Verùm præ ceteris in hoc pulvere Athletis fratres duo maximè vitæ integritate fideique retinendæ firmitate excelebant; quorum gloriosum in Christi causa exitum proximo capite narraturus, de utroque pauca præmittam, Michael senior, alter Matthias vocabatur.

Erat Michael Ariensibus à prima ætate Christianæ religionis speculum & exemplar absolutissimum. Continentiam ita colue-
 rat, ut illius splendorem ne suspicionis quidem umbra obscurarit. In pietatis exercitationibus primus erat, imò solus; corporis afflictatione valetudinem ac vires ita attriuerat, ut æquè cum morbis corporis atque cum animi motibus certamen suscepisse videretur: colloquia illi de Deo rebusque sacratis continua quia gratissima; sacris mysterijs quot mensibus ut minimum reficiebatur; vulgo creditur nemini vnquam locutus asperius. Denique vitam vivebat
 quam

*Neophyti
 mox marty-
 ris vita san-
 ctissima.*

quam exigere posses à religiosæ vitæ professore accurato potius, quam ab eo qui medio in tumultu rerum mortalium curis tenebatur. Qui sibi talis erat, qualem in ceteros fuisse arbitraris? In Socios à quibus fidei virtutisque præcepta susceperat, ita benevolus semper fuit, ut hoc illi gaudium esset vnicum, si qua in re Patribus sibi videretur obsecutus. Sanè cum ante annos aliquot ex onerariæ Lusitanæ conflagratione res nostra familiaris in extremas angustias deuenisset, effecit ipse per se ac suos ciues ut Ariensis vicus domicilij nostri sumptum sustineret. Eo etiam hortatore ac moderatore sacra ædes labefactata primo splendori restituta, quam ad rem ipse cum operis in siluam ad cædenda ligna pergebat, nec solemnis ieiunij per eos dies rigori quicquam vel ægritudo vel labor indulsit, ab aquæ ipsius etiam potu religiosus ecclesiasticæ inediæ cultor abstinebat.

Eodem in vico alia ædes non procul ab ipsius ædibus assurrexit, eo maximè procurante. Effecit enim ut neophyti centum instituto inter se sodalities, quod à centenario dicebatur, hanc ædem sibi sumerent erigendam penes cuius sodalities præfecturam Misericordiæ procuratio, pro ædis nomine sumebatur, in eaque æde solis extructoribus intra centenarium comprehensis ius sepulturæ seruabatur. Et huius sodalities & aliorum tredecim caput erat Michael; nam etsi suus cuique sodalities præfectus suis temporibus de more legebatur, Michael tamen vnus velut perpetuus sacre reipublicæ dictator à suo munere nunquam amouebatur, idque annis antequam occumberet omnino quindecim. Omnium necessitates ad eum referebantur, nihil denique sine Michaele boni tractabatur, nedum perficiebatur. Quibus omnibus nihil non consequabatur eorum, quæ in illius Ecclesiæ bonum designabat, & alia multa, quæ non procurabat, ut nimirum ab omnibus velut communis patriæ pater coleretur.

Post eiectum ex hoc ouili pastorem ipse omnia quæ pro statu suo poterat officia supplebat, è latebris suis erumpens subinde sacerdos noster apud eum sacris operabatur, & sacramenta ministrabat, cetera quæ ab eiecto fieri palam non poterant, palam ipse perficiebat, sacris aquis infantes eluebat, mortuos Christiano ritu me-

Pastoris officia supplet.

dia die sepeliebatur, etiam in publico cœmiterio, licet iam ex dynastæ auctoritate ad profanos vsus verteretur: nec erat qui vellet, multo minus qui posset Michaelis auctoritati obsistere. Eiecto sacerdote nostro quo tempore Arimæ delituerat, omnium sodalitiarum præfectos ceterosq; ministros in vnum cogit, & admirabili oratione cohortatus omnes admonuit, aduenisse nunc diem illam multorū sæpe votis expetitam, in qua ne à Christo recederetur esset moriendum. Cum permotis iam animis perorasset, eo designatore constituitur, ut singuli sodales suæ curæ commendatos adirent, & in catalogum redigerent eorum nomina qui mori pro Christo coniurarent, ut aduenientibus à tyranno iudicibus eum porrigerent, & à periculosa singulorum sollicitatione sibi temperarent. Nec huius inuenti spes auctorem sefellit. Intra dies paucos mille quingenti nomina, quæ in Baptismo fluminis acceperant, baptismo sanguinis obtulerunt. Nec omitti debet piscatorum è vicino portu legatio. Mittunt ad Michaelē, qui serio queratur se negligi, quod sua nomina nemo exegisset, mox ea querela recreatus Michael, mittit ad eos, qui nomina excipiat, quæ superiorem numerum centum supra quinquaginta signatis auxerunt.

Frater illi similis.

Michaeli frater erat Matthias nomine nati junior, sed senioris accuratus imitator, exemplo domestico, fratri enim conuiuebar, incitatus. Is magnam fundendi pro Christo sanguinis cupiditatem ita conceperat, ut sæpe diceret, O terque quaterque beati, queis in hac causa contigit oppetere? Ideo in martyrij candidatorū vel purpuratorum potius ferie, alter à fratre cui vni cedebat voluit inscribi. Quin cum admonitus esset ab amico, ut si diutius viuere cuperet, à fratris ædibus tantisper sese subduceret, sibi constare mortem illi in eo contubernio imminere; ita respondit, Nisi fratri conuiuerem, hoc euentu illius conuictum affectarem: non est igitur tempus deserendi, quod nunc habes, si tempus erat optandi, si careres. Sane quo die sacerdos noster vico excessit, Michael ac Matthias, & aliquot alij futuræ constantiæ pignus à Patre sacrum viaticum in hac pia coniuratione morituri susceperant, ac sese communi domino velut ceterorum duces generose deuouerant.

MICHA-



MICHAEL ET MATTHIAS, THOMAS ET MATTHIAS OCCVMBVNT.
lib. 1. c. 19. lib. 2. c. 2.

K 2

MICHAEL AC MATTHIAS IN FIDEI
causa fortes occumbunt.

CAPUT XIX.

IN hoc certamine, in quo Michael præliabatur cum dracone, uti victor euaserit, & quomodo fors quoque ceciderit super Matthiam videamus. Desertor ille triumuiratus minister, Canzayemon dicebatur, cum diu Neophytos Arienses frustra tentasset, Arimam repetijt in vnum fremens Michaellem, quo viuo nihil sperandum circa defectionem affirmabat, & multis confirmabat: huic proximum nominabat Matthiam domestico fratris exemplo ita incitatum, ut nisi de his ad territandos ceteros supplicium sumeretur, Arienses dynastæ impune insultaturi viderentur. Hæc apud triumuiros & maxime apud Yamato annosius illud Cerberi tricipitis caput, multis questus euicit, ut in vtrumque capitis sententia diceretur, hoc maximè nomine, quod in serie illorum, qui se Christo deuouerant, ipsi sua nomina primi inscripserant, effecissentque ut plerique dynastæ suo parere recusantes sua quoque nomina contulissent. Ergo fratres duos ex insidijs maectaturi tres omnino sicarij designantur: vnus Michaeli ægro nec repugnaturum sufficere visus est, duo Matthiam iubentur obtruncare.

Illam ipsam nocte quæ Diuo Iacobo diem sacrum præuenit, omnium infcius Sacerdos noster Pater Ioan. Fonsca Arije venit, & in ædibus Michaelis ipso die ac sequenti sacris operatur, & fratres duos eodem die sub vesperam morituros cœlestibus roborat Sacramentis, tanto vtriusque solatio, ut, quod futurum erat, viderentur præfagire. Ipse verò Sacerdos noster sacris mysterijs auroram præueniens priusquam illucesceret in suas latebras se recepit.

Sicarij ergo cum Ariem ipso S. Annæ aduenissent, munera inter se diuiserunt. Qui Michaellem susceperat obtruncandum adhibito in consilium è Reguli publicanis vno, eo auctore statuit nihil esse quod eum ex insidijs inopinantem aggredieretur; gratius illi, & sine discrimine fore si moneretur; nec abnuuit sicarius qui inuitus Michaellem maectabat. Ergo publicanus ille adhibito in socium sicario Michaellem domo euocat, & metiendi ex dynastæ voluntate cœmiterij specie secum abducit.

Michael ac
Matthias ca-
pitis da-
mantur.

Martyrij or-
o.

luntate cœmiterij specie secum abducit. Erat illud cœmiterium centenarium sodalitio deputatum, ædibus Michaelis prope contiguum in quo ille crucem erexerat, quam precibus quotidianis ac sæpe nocturnis asylum sibi delegerat. Illi vero dominus eam crucem triumphum sui locum designarat.

Ingressi locum velut hortum Gethsemani, Michaellem movent, eum ex dynastæ voluntate extemplo ipso in loco obtruncandum: quod vbi audiuit Michael, imperterritus vultu elatis in cœlum manibus, Deo primum gratias egit, quod se vtorum suorum competentem aliquando effecisset. Et ad monitores conuersus ait, Sanè tot iam morbis debilitatus satis metuebam, ut illi me sicca morte conficerent: gratias porro lætinuncij baiulis habeo, quod monitum maluerint, quàm inopinantem aggredi. Tum ad locum Crucis euersæ toties iteratis precibus sacrum delatus, in genua prouoluitur, ictum præstolaturus, sed carnifex effecit, ne ingredientibus nimis obuium iter sanguine fœdaret, ut non nihil secederet, ergo dexteram eligens electorum locum, denuo in genua ruit, & breui oratione munitus, vestem aptat, ceruices molliter inclinat, & oculos in solum deijcit, & ouis mansuetissima iugulantis ictum patientissimè præstolatur. Hic sicarius educta sica protestatur se quoque esse Christianum, sed heri sui mandatis non ausum repugnare, se coactum hoc patrare, petere se primum ab eo veniam; & quia Christi martyr cum Deo mox esset futurus, postulare ut huius sibi delicti ab ipso quoque Deo veniam exoraret. Annuuit Michael, & excipiens ictum primo vulnere obtruncatur. Vix bene ruerat in terram sacrum caput, cum sicarius abiecta sica in genua prouolutus vtraque manu caput venerabundus excipit, & capiti suo superimponit: tum prostratus martyris pedes osculatur, & precatorios sibi globulos decurtatosque crines pro spolio secum effert. Ita Christi Martyr raro exemplo primum veneratorem habuit eum quem habuerat maectatorem.

Sed ad Matthiam conuertamur breui Michaellem reuisuri. Sicarij duo qui Matthiam erant inuasuri, egresso ex ædibus Michaelle, magna dissimulatione quilibet aliud agentes Matthiam saluant, & interim dum hospitibus herbæ illius quam sanctam vocant, fu-

Michael ob-
truncatur.

mum quod Iapones sæpe faciunt, propinandum parat, inopinantem à tergo inuadunt, & altè singuli sicam in humeros adigentes solo affligunt, sacratissima Iesu ac Mariæ nomina inuocantem, quo facto sicarij se non nihil è conspectu subducunt. Ad tumultum accurrere adolescentes duo, qui tum forte sacras vestes in interiore sacello, quibus eo die Sacerdos noster vsus fuerat, complicabant; illi Matthiam spirantem adhuc & in proprio sanguine natantem reperiunt, nec aliud illi repetebant, nisi, fortunate Matthia Christi martyr occumbis, hoc è sicarijs alter inaudijs, & regressus cum spirantem inuenisset obruncat. atque ita fortunati fratres in morte ipsa non sunt separati, cum eos beata mors in æterna vita coniunxerit, quos eodem prope momento extinctos esse, procliuè est ut credatur.

Prima nox martyribus fuit lucis æternæ diluculum, quæ ubi vulgavit inuitis tenebris suos toto vico splendores, tantos concursus euocauit, ut osculantium neophytorum, sacra sibi pignora rapientium, sanguine frontes crucis signo notantium, impetus nemo potuerit, ne dynastæ quidem satellites inhibere. Quo in genere tametsi multa commemorari iure possent, vnus admirabili ardore satis erit lectorem incitare. Annos natus septuaginta neophytus Ioachim martyr fama excitus posuit suos pedes quasi ceruorum, & suæ senectutis oblitus iuuenili passu accurrit, Matthiam obruncatum reperit, quem Michaellem esse credebat, aduoluitur illius pedibus, osculatur, amplectitur, lacrymis suis tepentem adhuc sanguinem diluit. Et ad sicarios etiam tum astantes conuersus supplex exclamabat: truncate, laniate, paribus in pari causa tormentis conficite, vnus sum ex ijs qui vnà cum Michaelle ac Matthia de fundendo religionis retinendæ causa sanguine coniurauit. Vbi verò intellexit Michaelis truncum cadauer in cœmiterio iacere, ad illud etiam accurrit, & eadem repetens hoc etiam addidit nouo sanè charitatis exemplo. nam intinctam sanguine martyris glebulam deglutiens intra viscera recepit, eoque iam entheatus

us ficarium, qui etiam aderat, adoritur, supplicat, vrget, aptat ceruicem, allegat nominis sui chirographum in eadem serie conscriptum; sed nihil impetrat, præter eam quæ talibus votis deesse non potest coronam, ab eo qui vota non secus quam facta remuneratur.

Martyrum victoriam non nemo ad eundem sacerdotem nostrum in tugurio suo nihil minus opinantem detulit, qui mox accurrit, detegi suas latebras posse negligens. Opportunus fuit illius aduentus ad neophytorum concursus auctoritate sua coercendos; eo itaque procurante, vterque in suum sarcophagum immissus in illo ipso cœmiterio, in quo Michael ceciderat, tantisper terræ mandatur, donec alta iam nocte submissi clam neophyti sacra pignora eximunt agro quem intra dies paucos excolendum esse constabat. ea deinde in proximum portum delata Nangasaquium mari vehuntur, ubi in omnium Diuorum ad Societatis asseruantur; quæ si non eo apparatu excepta sunt, quem eorum merita vel nostrorum vota postulabant, id studio factum est, ne honorem mortuis impensum Arimensis dynasta hortatore Safioie Nangasaquij præfecto in viuorum iniuria compensaret. Ea mors Arientes omnes velut iniecto in flammis oleo feruentius inflammavit, cum aduersarij animorum incendia sanguine, velut aqua restinguere cogitassent.

Verum coronidis loco prætermitti non debet insigne Lucie matris visum, quæ hæc duo lumina Ecclesiæ Iaponensi pepererat. nam cum illa paucis ante mensibus ex ea ægritudine decumberet ex qua occubuit, videre sibi visa est vigilans die media, nec vlla vi morbi delirans, elegantem puerulum gemmas duas admirabili splendore pretium suum ostentantes vtraque manu gestantem, cumque illa sibi accedere videretur, euanuit. Altera die reuersus ramos duos flosculis pulcherrimis ornatos præferabat; sed iterum ubi propior vide-^{Martyrij}ri cœpit, disparuit. Tertia denique die rosas duas purpureas gestabat, quas cum puero rapere niteretur, puer vnà cum rosis oculos & gaudia iam proxima delusit. Hæc illa Michaeli

Michaeli moritura narrauit, ille matri silentio indicto, vni è Societate nostra fratri suo reuelauit, à quo deinde, postquam euentus viso fidem fecerat, ea res cœpit euulgari, quæ virorum prudentium iudicio portento similis visa est, nec ad gloriam Martyrum reticenda, quos in horto concluso, nihil dubium, seruo sui sanguinis purpureo coronatos. Cum quibus prima hæc apud Arimenses procella defecit, desperante jam tyranno, quod in neophytis ardebat religionis incendium, edictorum aut pœnarum imbre posse restingui. Vixit tamen in eius animo suppositus ignis cineri doloso, qui postea maiore impetu reuixit. Verum respirent nunc quidem tantisper Arimenses, donec huius procellæ vestigia secuti, reliquam per ceteros calamitatem persequamur.

NEOPHYTORVM IN REGNO FIGEN

pietas & constantia.

CAPVT XX.

In regna finitima vnâ cum hoc turbine delati Arimensi conterminum regnum Fyen inuenimus, in quo non pauca nostrorum sedes visuntur, in quibus maximè perfidiæ furor est bacchatus. Per singulos excurrentes quid fortiter egerint passiq; fuerint neophyti videamus. Nangasaquium intra huius regni fines emporium Iaponiæ totius nobilissimum non tam sustinuit huius fulminis telum, quam vicinas ruinas excepit. nam cum ex Arimensi agro nostri è vicinis regnis multi exulare iuberentur, plerique Nangasaquium vbi Christianæ religionis primaria sedes est & Iaponiæ, vt ita dicam, Roma, velut ad asylum accurrebant, & si suo exemplo neophytis firmitatem ostendebant, suorum tamen laborum partem vel commiseratione, vel subueniendi necessitate in ceteros refundebant, ac velut vicinarum ædium incendia inflammant nondum ardentes, & ruentium tectorum fragorè concutiunt, ita mihi Nangasaquio videtur in hoc religionis incendio euenisse, vt vicinorum vim ac ruinam experiretur, donec suo quoque tempore, vt postea videbitur, communis incendiij fortunâ conflagraret. Ex hac igitur velut specula flammæ mitigaturi religionis incensæ fauillas pietatis aquis temperemus, vbi restingui posse desperatur.

Pieta-

*Nangasaquij
quo loco res
Christianas*

Pietatis exercitationes Nangasaquij placidè intra solitum alueum cucurrerunt: Sodalitia, nosocomia, concio frequens pro sacris ædibus, Sacramentorum vsurpatio, corporis afflictationes aliæque huius generis, nullo non anno cantata, hæc enim solita omituntur, si quando insolentium facinorum narratio locum occupauit. Omitti tamen non potest quod eo ipso tempore quo tota Iaponia sæuitur in Christianos, è concurrentibus ad sua lucra complurimis (omnes enim ciues Christum profitentur) trecentos quinquaginta supra mille anno 1612. duntaxat salutaribus aquis ablutos. quid sperandum de vento prospero, quando in hoc alueo ita feliciter aduerso nauigatur?

Eos inter adscriptus est vnus, qui licet apud suos nostrum haberet sacerdotem, huc tamen accurrit ab eo imbuendus à quo prima Christianæ legis semina iam diu suscepisset. Aiebat enim se olim ab illo sacerdote ad quem veniebat monitum, cum apud suos degeret, vt imbui se sineret illa lege, quæ sola æternam homini salutem promittit ac præstat, cui cætera omnia quæ bona vocamus postponenda sunt, ei qui horum breuitatem expenderit. Hæc aiebat sibi verba nunquam excidisse, sed cum instar seminis diu latuissent, eo tandem erupisse, vt statuerit eam sementem ab eo qui plantauerat, baptismi aquis irrigandam. Tanti est nullam omittere faciendæ frugis occasionem, quæ si nihil alteri profuerit, ad nos reuertetur. Ergo Paulus in baptismo appellatus in patriam redit, quò cum persecutionis imber delatus exilia mortesque deplueret, primus aliquot mensium tiro intrepidè omnia sustinuit, parùmque absuit quin acceptam nuper innocentia vestem proprio sanguine tingeret: sed vita proscripito data si laureolam mutauit, meritorum tamen cumulo mortis in exilio tarditas fortasse nil ademit. Eius exemplo è veteranis deinde multi tironis firmitatem imitati, ex eodem prælio victores euaserunt.

Excursiones in alia loca ex hac nostrorum statione factæ plurimum ad impendentem procellam fortiter sustinendam neophytis virium addiderunt. Visitatus est officiose Satzumanus dynasta eo in portu Cangoxima qui Sanctum Franciscum Xauerium in Iaponiam appulsum excepit, ex itinere confirmati multi magno

*Conuersio
cuiusdam
notatu di-
gna.*

*Excursiones
ad varia lo-
ca.*

L

Visi-

Visitatoris solatio, qui neophytos reperit solitos apud neophytum feruentiorem dominicis ac festis diebus in sacellum domesticum cogi, & ipso tempore quo Missæ sacrificium solenni ritu celebrari sacris in ædibus mos est, ipsi parata in ara cereos & odores incendunt, & oratione communi sacrificij maiestatem, quæ possunt adumbrant, Christianorumque cœtuum sanctitatem imitantur. Quod eo magis æstimari par est, quod eo in regno profani cultus vigent, eorumque sacrificuli magna apud omnes opinione dominantur. Alia etiam excursionem in Insulas Goto nauigatum pari semper fructu, & maximè si vnquam opportunè; cum enim eo quoque procella irrupisset, Insulares illi fortiter sanè se gesserant.

In Firandensi quoque portu venti vtiliter aduersi, dum nostros subinde nauigantes tenent, cum neophytorum vtilitate conspirant. In eos Prætor cæterorum exemplo ideo fortasse non sapijt, quod arbitraretur suis in terris Christiani nominis etiam memoriam perijsse. Viuunt tamen antiquæ pietatis reliquæ, & in pietate perfidiæque à Neophytis ac tyranno non impari ardore certatur. In Mexiam solam certatum est, quæ nurus fuit Firandensis reguli; sed mortuo marito huius dynastiæ hærede iam diu viduitatem Christianis moribus cohonestat, estque illa Omurandoni dynastiæ soror cuius annis prope singulis Iaponensis Ecclesiæ annales meminerant. Illius non cum sola perfidia sed cum ipsa quoque natura certamen fuit in hunc modum. Cum enim illius filius dynastiæ nepos in grauem morbum incidisset, cuius pertinacia medicæ artis quotquot adhibebantur præsidia eludebat, nec ab auo inducti sacrificuli ritibus suis plus quàm medici imò minus etiam effecissent; nihil tamen fingere dubitarunt, pueri ægritudinem matris religioni attribuendam, à cuius defectio-
ne filij salus & vita penderet: hoc enim religionis odio derunt, vt desperatam pueri valetudinem à se remouerent. Ergo dynasta eiufdem religionis odio, & nepotis amore potenti-
bus telis instigatus, Mexiam siue Manciam toties alias victus de-
nuo aggreditur, perfidiam honestiore titulo filij salute ma-
trisque amore cohonestans. verum illa fortiter sanè ita respon-
det: Meminisse poteras, focer, me olim cum filius tuus maritus
meus

*Nobilis ma-
rona cōstan-
tia & pietas.*

meus moreretur non absimili in pugna non cessisse. Nunc ergo tametsi constaret filij mei vitam & salutem à mea defectio-
pendere, quod olim marito negavi, absit vt filio concedam. Nunc autem cum illius salus à Numinis nutu pendeat, subiecit sperare se si per auum matri liceret filium præsidij fouere Chri-
stianis, plus illi quàm profanis sacrificulorum ritibus profuturam. Grauatè quidem responsum tulit focer, sed amor nepotis effecit vt matri quod horrebat maximè permetteret. Exclusis igitur profanis ritibus sacros omnes quos potuit adhiberi procurauit: ipsa verò summis precibus Dominum precabatur, vt honori suo in huius euentus expectatione consulere; quin filium ipsum clam monuit, infantem fuisse Christiano ritu expiatum, docuitque qua ratione sanctissima IESU ac Mariæ nomina tacitus imploreret. Fecit puer, cui necessitas affectum, affectus verba cum ex ore ita expulisset vt auus, qui nepotem Ethnicum credi volebat, in au-
diret, vehementer ille excanduit. Verum cum paulo post despe-
ratam nepotis salutem ad spem primum, ac deinde breui ad inte-
gram sanitatem vidisset reuocatam, ita mansuefactus est vt victri-
ci Mexiæ, quæ sua gaudia domino magis quàm sibi gratulabatur, vltro sponderit se illi sacram ædem erecturum, in qua suo ritu familiæ incolumitatem potenti Deo suo pro arbitrio com-
mendaret.

In vico Tone, sub vmbra Marinæ, quæ est Omurandoni dy-
nastiæ soror, sacerdos vnus è nostris degit solito labore ac fructu, quem promouet exemplo suo matrona nobilis: ac licet hunc tu-
multum non euaserit, excepit illa tamen fratris se ad defectio-
nem sollicitantis nuncium ita obfirmatè ac seuerè, vt omiſsa spe
victoriæ certamen dynasta in posterum detrectarit, sed innoua-
to tamen edicto Christianæ legis veteres angustias arctius co-
arctarit, vetabat enim Christianam se palam profiteri, sa-
cras imagines exponere, sacerdotem euocare aut apud se de-
tinere, aliæque huiusmodi non pauca. Sed quoniam eum qui edictum euulgabat neophytum esse contigit, cursim & perfun-
ctoriè quædam edixit, pleraque reticuit. Vnde res ea plus me-
tus habuit quàm mali. Neophyti tamen se ad omnes impetus

*Quid apud
Omurenses.*

sæpe jam repetitis auxilijs compararunt, & calcar illis fuit ad colendam religiosius, non ad opprimendam pietatem.

Ex ijs quidam cum nescio quo monente, diem sibi extremum imminere sensisset, cum alijs multa in fidei causa pertulisset, ac insultus omnes victor elusisset, demum ad sacerdotem nostrum Omura venit, ubi degebat, viuisque ac valens ea fecit quæ à moribundis exiguntur, distributaque in egenos stipe, quam erat legaturus ad suos redijt, & intra decem dies ægritudine corripitur ac eripitur. Ne autem ad eum sepeliendum sacrificuli (quod ubi possunt solent) etiam non accersiti concurrerent, insigni stratagemate illos delusit. Moneri quippe curat neophytos eo in oppido complures, ut ad sclopeti strepitum accurrerent, signum illud se curaturum per suos dum expiraret. Expirat, signum datur, concurrunt neophyti, & priusquam de illius morte sacrificuli rescirent Christiano ritu sepelitur. Et morientis industria viuorum cupiditatem ita præuenit, ut ne mortuus quidem quicquam cum profanis ritibus sibi voluerit etiam per vim esse commune.

*QVID IN CETERIS EIVSDEM REGNI
locis in fidei causa contigerit.*

CAPVT XXI.

FVndogama nostrorum sedes, ea pars regni Figen, quæ Omuræ terminis imminet, nec procul abest ab arce dynastæ, quem Terrazua Ximadono vocant. Hinc præter solitos domiciliorum nostrorum labores ac fructus, excurritur in finitimos agros Neophytorumque noualia. Ex arce Caratcu vocant, copiosiores fruges conuectæ, maximè ubi ab vrbe regia discurrentis procellæ fragor intonuisset. Nam ubi auditum est, quid Surungæ mouisset Imperator, placuit non imitari solum sed etiam superare. Cum enim ille quatuordecim duntaxat proscripsisset, huius dynastæ furor in omnes æquabiliter fulminauit. Edictum enim, ut intra certum diem, qui Christum reueret eiurare, finibus cederet. Eminebat auctoritate ac diuitijs sed in primis pietate neophytus Leo, qui præterquam quod ceteris exemplo semper præiret, hoc maximè tempore

pore præcurrere videbatur. In eius ædes, aut ædem potius (nam partem illarum optimam Deo dedicarat) ad fulminis fragorem auditis edictis concurrerunt, ibi omnes auctore Leone pro Christo coniurant, & in exilium abituri cum eius consilio & ope deducuntur; ipse autem tametsi non abnuente dynasta publicè Christum profitebatur, vix se continuit quin proscriptis se sponte comitem adderet; nec eum patriæ vel fortunarum amor tenuit, sed, ne athletas, ad certamen, si quod ingrueret, remanentes desereret, nè se ipsum maioris victoriæ spe fraudaret.

Nec ij solum quos edicta eiecerant, sibi constiterunt. Non defuit, qui sexcentos orizæ saccos annum censum sponte dimitteret, ne Christianarum exercitationum libertate priuaretur. Hoc è disciplina Iusti Vcondoni hauserat, dignus tali hero famulus, qui centuplum à communi domino promissi fœnoris reportaret. Alius tametsi à fide iam diu defecerat, nec iam pro Christiano haberetur; vxorem tamen vniuersamque familiam incredibili ardore contra vim omnem defectionisque procuratores ita defendit, ut eos à certamine, desperatione victoriæ, reuocarit. Verùm insignior fuit pueri Ludouici constantia, qui anno superiore Leone hortatore ac patrino aquas exceperat salutare, nihil attendens quod parens vterque ac propinqui omnes sectam Icoxus profiterentur, qua fœdiorem Iaponia nullam nouit. In hoc igitur tumultu vicinia tota cum familia conspirans, puerum vnum frustra suscipit expugnandum: auctoritatem parentum neglectam in eo casu causabatur, quod inuitis ijs imò & inscijs à domestica religione defecisset: quibus cum ille diuinam obijceret auctoritatem, post euictas rationes minas elicuit, non in se solum, sed etiam in parentes ac propinquos; quasi verò qui sibi non timebat, alijs timere iuberetur. Ne tamen furente multitudine alienum periculum euocaret, dies septem ita latuit, ut clam à notis aleretur. Ex absentia creuit ethnicorum furor arbitantium, à parentibus puerum suo furori subductum: quem cum ad pœnam frustra quæsitum exposcerent, remittente se sensim furore, parentes ipsi filij quem insequabantur, patrociniū suscipientes, ut vni puero, à quo nullum dijs patrijs periculum immineret parceretur ægre tandem impetrarunt. Ita Ludouicus è

*Neophytos
nors insignis.*

*Fundogama
est.*

*Pueri con-
stantia.*

latebris suis exiliens, vnus multorum victoriam religione quam publicè exercet, ostendat. Huic puero non inferiores fuerunt, quæ vxori dynastæ intra arcem famulantur. Post multa enim certamina plus etiam euicerunt quàm sperabant, vti liceret certis diebus cœtus neophytorum adire, quod Iaponensis pudor huiusmodi fœminis etiam in alta pace vix permittit.

In eodem oppido Carateu quantum religio Christiana tot arietibus quassata sibi constitit, tantum profanus cultus in summa pace titubauit. Nam horrendi facinoris conuictus vnus obstinationis patrocinio lapsus ruinamque suspendit. Sectarij eo in oppido Iodoxus, qui Amidam elata voce in clamant, ex peculiari instituti ratione vigent vel maximè (Iccoxus enim eundem minus fortasse surdum arbitra silentio suo modestius interpellant) eam sectam multitudo suam dynastam, hic parentem secutus profiteretur, habetque fanum nobile, metropolitæ sedem nostro more appellares. Huius paræciæ mercator nescio quis, proprio ne an alieno delirio correptus incertum, correptus tamen affirmabat, se ad certam diem ab Amida in cœlum euocari, id visum sacrificulo enunciat, cui filiolum in cœnobio educandum committit. Et quoniam huiusmodi commenta magnam stipem emungunt, à sacrificulis vt non procurentur, certè non facillè corriguntur. Et iam dicta dies aderat, qua volator delirus in cœlum euolaturus dicebatur. Concurrerant ad spectandum innumeri; sed volator nescio quo negotio præpeditus post biduum se in omnium conspectu sublimem abiturum promisit, sed ipsum biduum sine ipso auolauit. Sacrificulus igitur hominem in cœnobium euocauit, hac aue aucupium armaturus, sed cum totum diem omnes elusisset, nocturnis horis nihilo leuior quàm diurnis non volabat, si non vt aquila, sed nec vt noctua. Longiorem moram sectæ suæ ludibrium non tulit sacrificulus. Ergo quàm potest occultissimè sibi fidus iuuenes euocat, & monitis quid fieret volatori tradit ad mare abducendum. Ibat ignarus volator, donec in aquas immersus exclamat se ascensum non descensum promississe: sed frustra: madefactis nouus Icarus plumis grauior demergitur, vt in Amidæ paradysum, qui volatu non potuerat, nauigio veheretur. aquis igitur præfocatum cadauer in fanum clam reuehitur. Illud sacrificulus

*Sacrificulo-
rum impo-
stura.*

culus cum suis sub conopœo collocatum podere vestiunt, epomide caput humerosque exornant, manus precatorijs, quibus vtique quoque solent, globulis onerant. Id monstrum pro foribus fani summo diluculo apparet. accurrunt impostores, miraculum in clamant, fingentes eum celerrimo volatu noctu ad Amidam euolasse. Ergo ijs auctoribus multa in eius cultum collata ad cœnobarum loculos conuolarunt. Verùm ea fraus diu latere non potuit. ipsum toparcham ferunt grauius id tulisse, sed, ne sectæ suæ, quam dimittere non placebat, ignominiam inureret, siluisse; exultantibus interim neophytis, sibi que gratulantibus, quod reiectis commentis veritatem sectati in cœlum viam æternamque ibi vitam inuenissent.

Isafay vicus nostrorum habet domicilium in quo egregiè pro Christo in hac rerum nouitate certatum est; quæ priusquam audiretur ab vrbe regia, suum cursum tenebat res Christiana, tametsi dynasta, vel potius illius parens qui omnia moderatur, Christianis sacris infensus Idolorum cultum promouet ac fulcit; cuius animum sua sponte inclinatum grauius in nos excitauit sacrificulus quidam celebris, Sanga metropoli regni Figen oriundus. is enim cum è Quanto regno ad ortum (vbi magna literarum ac virtutis opinione summa omnia consecutus etiam Imperatoris Magister appellabatur) patriæ ac suorum reuifendorum desiderio Sangam venisset, exceptus est à dynasta prout excipi solent ij, qui in adyta principum gratiosi penetrarunt, magnis muneribus cohonestatus omnia remisit, protestatus nihil sibi gratius omniumque munerum instar fore, si externa Christianorum sacra patrijs tantopere aduersantia suo regno exterminaret, quam rem ab ipsa vrbe regia postquam rediisset literis acriter scriptis in memoriam reuocauit. Hinc factum est vt suapte natura propensus, hoc impulsu facillè ad edicta Imperatoria, quæ paulò post aduenerunt animum applicarit.

Ergo de proscribenda religione interdicendis que illius sacris dynasta consilium habiturus Vconem vocat Isafay dominum clientem suum, è cuius sententia constitutum vt tantisper dum quid Christianorum sacris ac Sacerdotibus Miaci factum esset

*Sacrificulo
hortatu in
Christianos
inquiritur.*

esset audiretur, priori in statu cuncta relinquerentur: interim tamen quod fecerat Imperator in eos inquireretur, qui annuos census à dynasta possiderent, à quibus exigeretur, ut aut deficerent, aut plecterentur. Et quoniam Masay plures esse constabat, Vcon ad suos reuertitur in Christianos asseclas suos multa moliturus.

Primus in quem, ceteris iam in seriem relatis, huius procellæ impetus incurrit Thomas dicebatur Vconi à secretis. Euocato enim ad se imperat ut ex Imperatoris dynastæ ac sua voluntate extemplo Christum eiuret. Ille intrepidus abnuat asseruitque se ne hoc faceret ad extrema omnia deuenturum. Pupugit Vconem deliberata famuli libertas; sed furorem continens dimittit, & post dies paucos, ex officio sumens innouandi certaminis occasionem, dynastæ illi diploma in Christianos exscribendum tradit non minus sibi constitit Thomas, negauitque se officio suo in Christianos vlla in re functurum. Vix se continuit Vcon repulsam iterum passus, quin irruentibus iracundiæ fluctibus obrutus à cæco furore in Thomæ perniciem abriperetur. Continuit se nihilominus etiam nunc & toparchiæ suæ moderatori dat in mandatis, ut serio Thomam sibi sumat expugnandum. Fecit ille non semel exhaustis tamen frustra persuadendi locis, postremum telum ab ipsa natura sane potens mutuatur. Habebat Thomas annosum & ethnicum parentem, cui quod viueret ex Thomæ stipendio pendebatur. triplex in eo naturæ, legis ac lucratio pugnatura videbatur. Ergo eum monet, ut filio sibi que subueniat, illi vitæ discrimen, sibi fortunarum imminere. Verùm hic aries confirmando Thomæ non frangendo valuit. Parens enim tametsi ethnicus defectionis tamen in filio exhorruit sceditatem. Respondit igitur filio satis ætatis esse, ut ex hoc naufragio sine auxilio parentis possit enatare. Ipsum porro filium compellans, eum à firmitate præterita collaudauit ad futuram est cohortatus, iussitque nulla parentis habitacione in eo quod honestum esse senserat, sibi constare. Exinde Thomas inexpectata cohortatione parentis firmior ad vltiora se extendit, eorum quæ retro erant certaminum oblitus, arbitratus est enim primam heri repulsam ceterorum exemplo morte sibi luendam; sed ad extremum post varia certamina proscriptione, quæ

solet

Insignis Thomas nobilis neophyti constantia.

solet esse Iaponibus ipsa morte plerunque grauior, longiorem victoriam inchoauit.

Alter qui secundos impetus retudit Iohannes vocabatur. is ante menses non amplius duos elutus, breue tirocinium illustri victoria nobilitauit. Lacesitus enim ita respondit, se nec inscio, nec inuito dynasta Christi fidem amplexatum, ab ea nullis artibus posse dimoueri. diurni certaminis hic fuit exitus. Iubetur fortunis cedere, domo recens extracta abire, commercio ciuium excludi. Magno animo magnam iacturam tulit, ac solus in auia loca secedens in stramineo mapali de tyranno, de rebus nuper suis, de seipso triumphat. Eandem victoriam multi consecuti dum læti mortem expectant exularunt. Sed ne rerum similitudo fastidium pariat, vno altero que contenti, quos peculiaris euenti ratio celebriores reddit, è Figen excedemus.

Paulus à propinquis diu lacesitus ut dynastæ imperio diuinum posthaberet, muliebri certamen animo virili cum matre, vxore, filiabusque suscepit, quarum ut est amor tenerior, ita vehementius in animos insilit & acrius peruat. Lacrimis, eiulatu, omni que muliebri artificio certatum sed frustra, licet omnia serio velut alias breui perituro suaderentur. Mater vltimum certamen cum filio sanè efficax ingreditur. indicit sibi mortem inedia subeundam nisi filius matri, à qua vitam accepit, vitam resipiscendo restituat. Iam triduum sine cibo peregerat. Paulus tametsi, quod naturæ debebat, parentis miseretur, sibi tamen semper similis Deum rogabat, ut quo modo nosset vtrique malo mederetur. Non fefellit spes constantiam; Mater enim diuino procul dubio numine subito immutata cum filio conspirat: ait, se olim vno prælio septem filios dynastæ obsequijs deuotos amisisse, & ingrati sibi videri, si hunc vnum supremo rerum omnium moderatori subtraheret. Moretur itaque pro suscepta lege constanter; se quoque in eandem transire velle, quam ex visa firmitate colligeret ea suis sectatoribus largiri quæ promittit. Hoc cœlesti solatio recreatus è domestico prælio ad nostrum sacerdotem victor accurrit, cum eo sua sibi Deoque beneficia gratulatur. Denique cum dynasta ex domesticorum certaminum fortuna publicorum euentum collegisset, certare de-

M

stitit;

Alterius constantia mirabilis.

stitit; sed atroci pœna damnatum domo fortunisque eiecit, ea lege vt publicè igni & aqua interdictus in ipsa vrbe inedia periret, vt omnibus vicis vagus longa morte ceteros à simili, vt aiebat contumacia deterreret. Is etsi multa pateretur, neophyti tamen occultis officijs contempto vitæ discrimine, extremæ illius necessitati subuenerunt.

Sed à viro digressi, Figensium Neophytorum victorias puerili facinore concludamus. Is cui sollicitandos neophytos Vcon commiserat, nepotem habebat sexennem Vincentium nomine an omine? Is cum per eos dies Auum adisset, cum puerulo vocatus dixit, Christianos omnes in crucem agi propediem oportebit, vide vt cum ceteris ad eam mortem te compares. Cui Vincentius: Parens vterque, inquit, sibi mihi que ac familiæ vniuersæ vestes ad eam mortem decenter subeundam compararunt; sed mora nobis molesta est, cuperem iam horam aduenisse. Infert auus, viginti cruces è metropoli huc mittuntur, tum puer exultans; nihil mihi lætius dici potuit, spero vnam quoque minorem mihi comparatam, tantæque lætitiæ signa edidit, vt stuporem ethnicis omnibus ingesserit, vim diuinam admiratis, quæ initia vitæ cum extremis coniungens, mortis desiderium ijs ingerit, qui vixdum bene vitam inchoarunt. Verùm è regno Figen ipso procellæ turbine delati in proximum Chicuien regnum aduolemus.

PACATIOR ALIQVANTO REI CHRISTIANÆ STATUS IN REGNO CHICUIEN.

CAPVT XXII

NON rarò vna eadèmq; fulminantis Iouis manus leuius alibi præteruolat, quæ alibi omnia desolauit. Ita huic regno contigit ideo quod fauore dynastæ, quem parens in Christiana professione moriens filio legauerat, Christi nouale regeretur. nec tamen nihil passa est Chicuiensis Ecclesia, licet plura formidaret. Cùm igitur in hoc quoque regnum Imperatoris edictum, quo aulici quatuordecim proscripti exilio suo locum reperire vetarentur,

etur, penetrasset; nihil dubitauit toparcha, quin ea res suspensos nostros ac nephytos teneret. Vt ergo animi sui beneuolentiam publica significatione testaretur, Patrem Gabrielem Matos sacerdotem nostrum in arce sua sollemni epulo excepit, nec obscurè significauit, se nostram ædem Parentis sui sepulchrum ac nostros eius magistròs intra sui regni fines, inuito etiam Imperatore, conseruaturum; ne tamen accusationi ansam dedisse videretur, in aulicos suos inquiri voluit in hunc modum. Edicit vt domestici omnes sui à Christo ad Deos patrios deficiant, ita Imperatori, ita sibi placere. aliquot ex honorarijs clientibus tametsi tirones veteranos superarunt, illi enim omni molimine oppugnati à præfectis suis non potuerunt expugnari; quos tamen ideo toparcha, qui rem hanc minus serio tractabat, impunè dimisit. E veteranis vero quatuordecim fortunarum amor à proposito suo exturbauit, extorto quidem consensu atque chirographo, non tamen sine offensione ceterorum. Toparcha verò cum arbitraretur plures occulta professione cum ceteris conspirare, ne cuius maleuolentia apud Imperatorem neglecti edicti deferretur, reliquorum nomina sibi tradi procurauit.

Misit igitur ad dictum Sacerdotem nostrum quatuor è tota nobilitate primores, quorum primus totius regni moderatorem agebat: per eos hæc renunciari iubet. In hac rerum nouitate multos ex aula sibi auctores esse vt multorum exemplo euertat ædem nostròsque dimittat, ac deinde tota ditioe sua Christi sacris interdicit: se tamen parentis sui memoriæ sacram ædem conseruare, quam erexit ille sibi que ad sepulturam quietemque delegit; externorum etiam se misereri, quos ab extremis finibus orbis terrarum in Iaponiam venisse constabat, nulla spe lucròue permotos, quàm vt mortalibus Dei sui cultum euulgarent, quam legem parentis sui auctoritate confirmatam non erat obsequentis filij euertere: velle se igitur vt omnibus qui domesticis suis obsequijs minimè occupantur impune ac libere liceat legem illam retinere ac suscipere. Eos autem excipere se non tam sua quam Imperatoris voluntate, ne quid neglecta edictorum imperia sibi mali ab æmulis accerferent. Et quoniam ex ijs

Qualiter se gesserit Chicuiensis dynastia.

Martyrij desiderium in vno sexenni.

quatuordecim sibi iam obsequerentur, nec dubitaret longè plures eodem studio teneri, velle se ab ipso sacerdote nostro nomina sibi tradi ceterorum, ne à pluribus quàm necesse sit edicti voluntas exigatur, hac ratione paucorum sollicitatione omnium quietem procurari.

Ad hæc noster ita respondit: Non satis æstimari posse insignem dynastæ benevolentiam, sub cuius vmbra decennium & amplius ea sedes tot aliorum regnorum procillas incolumis euassisset: nomina tamen à se tradi sine graui scelere legisque suæ proditione non posse, nec oportere eum qui per tot maria labores & pericula, legem suam euulgaturus aduenisset, sibi ipsi pugnantem eos prode ad defectionem sollicitandos, quos ad Christi fidem amplexandam prouocauit. Denique fieri posse, vt seriem texenti ex vniuerso numero aliquis imprudenter excidat, qui si deinde fuerit deprehensus, minus fideliter egisse credi possit. Et cum non nihil cum dynastæ legatis certatum esset in hunc modum, aliud nihil retulerunt. Res erat periculi plena, cum dynastæ sibi nolint à quoquam repugnari. Ergo vbi renunciaissent, cum nouis mandatis ex templo domum remittuntur, Velle se neophytorum nomina sibi tradi, tametsi hoc lege nostra nefas esse constaret. Ipsi autem primores multa de suo addentes, ceterorum quietem, dynastæ facilitatem, quem constabat minimè scuiturum, imminentem eius iram, antiqua beneficia, aliâque multa commemorabant. quibus cum modestè satisfactum esset, habitæque pro humanitate gratiæ; nihil tamen in priore responso habere se dixit innouandum. Quid expectas? creuerat ex repulsa discrimen, nihilominus ille in cuius manu sunt regum corda, illius animum emolliuit, remisit enim vnum è quatuor qui renunciaret sibi perpensis Patris rationibus abunde satisfactum, tranquillo animo deinceps antiquum retineret. Quo responso nostri hostes qui iam mustitabant siluerunt, & neophyti gratijs Deo actis planè conquieuerunt.

Hoc ipso tempore cum dubio in statu res Christiana nutare videretur, ipsius dynastæ consobrinas vniuersa familia simulacris addicta, mater, fratres, maritus, socer & ceteri propinqui distributis inter se insultibus aggrediuntur: sed omnes retudit impetus, clypeo

*periclitatur
rei Christiana
status.*

clypeo fidei præmunita. Fratres repulsam passi dolis armantur, tres è prima nobilitate sollicitant, qui se à dynasta missos mentiantur, arbitrati non ausuram expresso dynastæ imperio repugnare. Verùm cum illa fraudem præsensisset, sua prudentia præuenit. Misit ad eos, qui venturi dicebantur, nuncium quo se quid cuderetur rescisse significat, valde sibi molestum fore, si secum fraudibus agatur, easque regni primores in se parum cordatè suscipiant. quo nuncio sopita res est, ipsâque nemine interpellante antiquam retinet pietatem.

Ex ijs porro qui defecerant, vnus cum maximè resipiscere voluisset, moriens sacramenti pœnitentiæ beneficium consequi non potuit tametsi sperandum sit, eum virtutis pœnitentiæ beneficio cum Deo in gratiam rediisse, cuius signa magna doloris significatione præ se tulit. Grauius plecti visus est, vici cuiusdam præfectus, qui nulla dynastæ auctoritate neophytos ad defectionem laceffendi negotium ex sola animi malevolentia suscepit. Qui enim casum alijs procurabat, ipse ex equo ruens pede intra sublicem pedaneum, quem stapedem vocant, impedito rapratus interiit.

Amangui alia est eiusdem regni nostrorum sedes in cuius finibus cum præfecti propria auctoritate edixissent, vt neophyti omnes proposita crucis pœna deficerent, omnes prope sibi constiterunt. Magna fuit ad mortem pro Christo subeundam, sed solita comparatio. Verum in solo malorum metu malum fuit, breui enim dynastæ edictis constitit cum solis ijs agi, qui domesticis illius obsequijs occupantur. Ibidem incidit res planè admirabilis. nam in incensæ neophyti cuiusdam domus fauilla reperta est sacra cerei agni effigies, ambusta theca & funiculo quo gestabatur ita integra, vt non solum non sit ab igne liquefacta, sed nec ipsum candorem amiserit. Prodigio etiam simile fuit, quod in exhumati pueri sepulchro repertum scribunt. Nam eius sarcophagum, in quo Iaponensi more corpora condi solent, floribus quibusdam purpuram colore amulantibus coopertum ab exhumatoribus reperiri lego: quin ipsum cadauer intra sarcophagum ramus florum candidi coloris ita texerat, vt studio ad ornatum dispositus videretur. Ea res à neophytis pro miraculo habita, ipsique flores ab ijs ad memoriam venerationemque collecti.

Dynasta consobrinas se gesserit.

Apostata puniatur à Deo.

REGNA CHICUNGO, BUIEN, BVNGO,
quid hoc rerum statu pepe-
rerint.

CAPVT XXIII.

NEophyti qui Chicungo regnum incolunt in hoc rei Christianæ tumultu multa fecerunt, pauca præ ceteris pertulerunt. Cum enim à Gubernatoribus edicto publico Christianis sacris proposita mortis pœna omnibus esset interdictum, viri, fœminæ, pueri ac puellæ de prodigendis fortunis, patria, vita, sanctè coniurarunt, inter quos plerique primorum domestici hoc addiderunt, vt si ex eorum numero aliquis ea de causa publicè plecteretur, communi se in medium prodeundi & publicè eandem fidem protestandi eandemque mortem expetendi, sacramento adstringerent. Nec defuere mercatores, qui solitas ad sua lucra excursions, ne martyrij iacturam facerent, hoc tempore omiserunt. Alij cum ex Ethnico quodam optimato inaudissent intercolloquendum, ideo regni moderatores ab ijs lacessendis abstinere, quod arbitrarentur omnes iam à Christo defecisse; ad eos longe positos se contulerunt hac vna ex causa, vt se in sua fide constantes, nunquam defecisse aut defecturos esse profiterentur. E quibus vnus fuit, qui cum ab ijs serio vrgeretur vt Imperatorijs edictis cederet, ita respondit: nihil miror eos, qui certam in Christiana religione salutem reperiri ignorant, hæc nobis suadere; quod non facerent, si quæ nos affecuti sumus, assequi laborarent. Hinc ad concertationem de Iaponicis sectis venit, in qua cum neophytus ille victor silentio victos damnasset, ad iocum omnia reiecerunt, globulos illi ex sacrificulorum ritu precatorios per vim ingerentes, quos ille seriò reiecit & iocum ioco rependens, asseueravit illos ne manu quidè gestari posse, quod nimium vrerent, alludens ad æternum ignem, quo Idolorum cultus castigatur. Eum deinde iniurijs affectum gubernatores à se reiecerunt, professi cum ijs qui mortalia omnia mortemque ipsam spernunt, frustra certari. Alij autem à gubernatoribus de sua religione interrogati, rogati que constantiæ suæ chirographum alacres obtulerunt

pro

In regno Chicungo neophyti se se gesserunt.

pro eo spem martyrij reportantes. Alij cum hoc tempore simul Christo sua nomina in Baptismo dedissent; commilitonem transfugam ita exhorruerunt, vt nec alloqui aut salutare posthac voluerint: ille verò defectionis suæ ignominiam non ferens, restitutis quæ acceperat sacræ militiæ armis, rosario videlicet ac imaginibus, in morbum incidit primum, deinde sponte suscepto exilio conatus est perfidiæ suæ dedecus sepelire, eaque res valuisse dicitur ad multos qui nutabant in officio continendos. Sed tandem hoc quidem anno omnia conqueuerunt, nostrique domicilio sub Yanagaua velut statione Christi castra tutati sunt.

Buiensis regni turbæ cum anno superiore communem Iaponensis Ecclesiæ tumultum eiectionis nostris præuenissent, hoc anno quietiores, nihil in Neophytos furoris pepererunt. Et licet à nostris visitari non potuerint, procuratum est tamen vt officia salutationis inter Episcopum ac dynastam per sacerdotem Episcopi ministrum in neophytorum vtilitatem cederent & nostrorum absentiam curamque supplerent.

Bungenfia non æque pacatè sidera colluxerunt, eò pars aliqua fragoris calamitatisque deuenit. Eo in regno tria sunt nostrorum domicilia. Tacatá, Nótcu, Xinga: in postremo toparcha nihil mouit, in alijs duobus vsu qui Prætor pristinam beneuolentiam Imperatoris metu vehementius quàm sperabatur immutauit. Nam cum edicta imperatoria in solam nobilitatem ac dynastarum familiares fœuissent, ipse prope sine exemplo promiscuum vulgus, ac ipsos quibus semper parcebatur, colonos diuexauit. In eam rem quatuordecim perfidiæ ministros ac impietatis incentores tota sua præfectura sparsos nominauit, ijs præconibus edixit vt omnes in quatuor maximè capita coniurarent. Primum quod ex proscriptis ab Imperatore quatuordecim Christi pugilibus neminem essent hospitio excepturi, aut vlla re adiuturi. Alterum vt Christum eirarent, & è patrijs sectis quàm maximè vellent eligerent, eamque nominarent, vt & sacrificulum in cuius parœciam erant transituri. Tertium vt omnia Christianæ religionis arma tradere cogerentur, imagines, rosaria, cereas icones agni lustralis, & alia huiusmodi. Quartum vt ab ædis nostræ ingressu posthac abstinere.

Edictum in Christianos.

Hæc

Hæc illi edixerunt. Neophyti porro sibi minimè defuerunt, nam in vnum conglobati ad impetum sustinendum vires animosque strinxerunt. Sacramentorum vsurpation, solemnitas pro fide retinenda obeundaque morte coniuratio, ac sæpius alibi repetitæ comparationes ita exarserant, vt huius procellæ ventus optari potuerit, quo multorum ardorem intra tepiditatis fauillam sopitum excitaret. Nihil per eos dies agebatur, quam quæ cuique mortis metus vnà cum fidei amore colluctans suggererat, multorum annorum peccata expiata exhaustaque sentinæ, dies noctesque domi mulieres, quas in proprio sanguine cruci affixi lauarent, sibi, maritis, filioliis ipsis vestes consuebant, nullus nisi de martyrio domi forisque sermo, commercia, agricultura, solitæ mortalium occupationes ab immortalitatem sperantibus negligebantur.

Hæc omnia perfidiæ sollicitatores in rabiem desperationemque agebant, qui ne nihil obtinuisse dicerentur adhibitis ethnicis neophytorum propinquis chirographorum fidem perfidè mentiebantur: sed hoc ipsum vbi constitit in fraudis auctores redundauit, vulgo enim ad eos concurrebatur, ficta illorum manus repudiabatur, chirographum verum minimè postulantibus obtrudebatur. Quid agerent perfidiæ ministri? vocantur à toparcha gestorum rationem exacturo, qui ne culparentur aut negligentius peracti muneris aut nullius industriæ, inter se conspirant omnes, vt in nostros huius pertinaciæ culpam conijcerent. Multa criminabantur, nostris auctoribus omnia turbari, edicta publica contemni, ad eam rem cætus cogi, cohortationes haberi, sacramentum exigi, aliaque sexcenta. Nostrorum absentiam pudorem neophytis deficientibus detergendum, præsentiam non ferendam illis ignominiam videri.

His toparcham facillè incenderunt impetraruntque vt extemplo nostri suis sedibus Tacata Notcuque pellerentur, & finibus eiectioni Nangasaquium mitterentur, ædes suas sacras ac profanas more Iaponensi instratas fisco relinquerent, nullaque mora illis concessa extemplo mandatis suis parere cogentur. Nec mora, nostri sedibus suis crudeliter eiectioni statuerunt tamen oues suas nullo pacto deserere, sed neophytorum opera in rustica se colonorum mapalia noctu receperunt, tametsi qui Tacatæ residebat, Pater Petrus Paulus

Neophytorum feruor.

De nostris eijciendis agitur.

Eijciuntur nostri ac deinde reuocantur.

lus Sacerdos noster tum grauius agrotaret; quod vbi toparcha audiuit sedato iam primo furoris impetu mollior, conquistum in suas ædes iubet reuocari, & valetudini curandæ quantum temporis satis esset otiosè concessit; & ad eum iuuandum socio qui è Notcu pellebatur commorandi facultatem concessit. Itaque tum hunc annum nostri suas ædes de more tenuerunt. Cum neophytis quoque moderatius actum quàm prima certamina portendebant. In causa duo exularunt, alij duo in vincula coniecti breui libertatem receperunt, vnus munere quod gerebat publicum priuatus est.

Admirabile videri potest, inter eos metus ad quingentos adultos potuisse Christo aggregari, inter quos prodigio similis est energumeni liberatio. Is in eum furorem agebatur, vt contineri vix posset, ipsis ædibus ignem non rarò admouebat, aliaque in heri perniciem multa moliebatur, à quo ad nostros adductus ita pacatè de Christi doctrina perorantem audiebat, vt notos in admirationem raperet. elutus denique planè liberatur.

Alius quoque intra Bungense regnum Toparcha Funay agri neophytos clientes suos exagitauit, idem feruor fuit, eadem comparatio. Nonnulli vincula experti mortem expectabant, alij multorum pugnas, molestias, fraudes, constanter pertulerunt, sed aliquot pro scriptionis nostræ instituto seligamus. Ethnicus maritus vxorem ad magistratus detulit Christianam, ac scripto recepit effecturum se vt Christum abdicaret. Audiit hoc virago Christiana, magistratus adit, fidem profitetur suam, mariti perfidiam reprehendit. Eius impudentiam cum magistratus impotentius increparent, ita respondit; duo rosaria, vt videtis, gesto (illo enim ornatu comparauerat) alterum è collo, alterum è manibus: neutrum se daturam professa est, quin prius raptores illi collum aut ambas manus amputarent; quod si placeret exequi, nihil esse quod aliud tempus locumque deligerent. Quo responso victricem stupefacti magistratus dimiserunt.

Sexennis puella cum occupatam in vestibus ad crucem consuetudinis parentem suam obseruasset, rogauit vt sibi quoque vestem concinnaret. Concinnauit, ait, tibi & fratri tuo minori. Responso læta ad fratrem suum natu maiorem excurrit, Tibi vni vestis non

N

para-

Varia neophytorum praelia.

paratur, quæso si nobis in crucem actis superstes futurus es, etiam atque etiam caue, ne à Christo deficias. Quis non hæc gratiæ prodigia in sexu & ætate bis fragili admiretur?

Certamen grauius fuit & victoria nobilior coloni cum hero suo. Is cum ex agro venisset ad obsequia, quæ debent certis temporibus, exsoluenda, interrogatus est clarè ac dilucidè an Christi fidem eiurasset, & ad sectas patrias se recepisset. Hoc ait nec feci, nec facturus sum, cetera in obsequium tuum omnia non detrecto. Excanduit herus, nec libertatem ferens Christianam, facies, inquit, nunc aut morieris; & ferrum educit; ille in genua ruens ictum expectat. Eiura inquit; Neophytus verò: non eiuro nec moriens. Herus auerso mucrone obtuso ictu collum ferit. Et iterum; eiura, inquit, aut morere. non eiuro inquam. Ictum repetit innoxius, & id magno conatu ac furore cum ter iterasset, toties ille sibi constitit, nec visa morte expalluit. Ad clamorem accurrit vxor, & maritum furenti hero eripit, querentem, sibi martyrium potius quàm se martyrio defuisse. Quod vt continuo dolet, ita facinus egregium & præclaram Christianæ fidei professionem neophyti passim illi gratulantur.

Insigne coloris facinus.

NEOPHYTORVM IN REGNO FINGO PRO
Christi fide certamina.

CAPVT XXIV.

FIngenfi regno adiacent Insulæ minores aliquot, in quibus Xiqui & Conzura nostros habent sacerdotes singulos cum alijs rei Christianæ ministris in singula domicilia distributos. Parent ille Terramanæ toparchæ, à quo non exiguus in hac rerum nouitate metus fuit, nam cum beneuolos hæc tempora dynastas immutassent, quid à maleuolis beneuolentiæ poterat expectari? constabat eum quo tempore has Insulas ex Imperatoris munificentia sibi adiunxerat nostros eiecturum, nisi colonos suis pastoribus destitutos credidisset migraturos, & agrorum culturam dimissuros Insulisque solitudinem inuecturos; rebus autem iam aliquot annorum dominio confirmatis, videri poterat minus formidaturus. Et sanè

con-

constat eum, cum hoc ipso tempore è Caratcu arce sua primaria in Insulas nauigasset, hæc animi sui consilia exportasse, quæ cum inter nauigandum suis aperuisset, non defuere ex domesticis complures qui efficacissimis rationibus ab ipsius toparchæ commodis petitis hanc illi mentem expulerint.

Cum igitur exscendisset animum suum minimè occultauit. nam cum in Xiqui noster Sacerdos P. Garcesius ad eum officiosus uisitor ex more aduenisset, hæc ipse illi significauit: Non ignorabis ea quæ Surungæ contigerunt; his adductus nullo modo mihi videbatur ædem publicè sacram in terris meis posse retineri. Verum ex aulicis meis non pauci multis rationibus à me ne id facerem euicerunt. Manere igitur licebit, & antiquum retinere; sed ita fiat moderatè ne inconsulta rei Christianæ tractatione ad omnia euerenda compellamur: & maximè caute, ne quem ignotum excipientes è proscriptis Imperatoris aulicis contra eius edicta suscipiatis etiam imprudentes, vnde mihi ipsi, nec tantum vobis ingens malum obueniret. Hoc inopinato nuncio recreati nostri, neophytiq; Deo sua beneficia gratulantes ita se intra prudentiæ limites continuerunt, vt tamen officij sui finibus clauderentur.

Periculo imminenti res Christiana eximitur.

De quibus multa, si omnia dici possent. Vnius à simulachris ad Christi sacra conuersio aliquid habere videtur non omittendum. Ethnicus potens qui toparchæ censibus præerat, vir ferox & impotens scæminam Christi sacris iniciatam neophyto marito rapuerat, & aliquot annos ea vt pellice abutebatur. Illa tamen si remissior fuerat ad pudicitia coniugalis iura retinenda, fidei tamen suæ tenax ferocem animum ad Christi suaue iugum sensim mansuefaciebat. Superuenit ad eum edomandum ægritudo, cuius desperatione in spem salutis adductus nostrum euocat, instruitur, remissaque pellice baptizatur, nec ita multò post cum ad extrema venisset suauissimè cum Christo colloquens, ac vitæ finem postulans, ne malitia mutaret intellectum, inter mortuis semper vocibus sanctissima Iesu ac Mariæ nomina pronuncians, vitam in choasse sperari potest, quando mori cœpit.

Mors obita Christiana.

Ad eius funebrem pompam Christiano apparatu instituendam, cum iam omnia comparata essent, & multi mortales ad quatuor

& amplius millia concurrissent, cum iam alumni nostri cantum inchoassent, ecce tibi sacrificuli aliquot, ut corui ad cadauer prædæ odore aduocati, tumulū circumstant, & consuetas deprecationes obmurmurant, alumni nostri numero concentūque superiores obtusa murmura silentij damnant, & spectaturi remanent qui aduenerant cantaturi. Expleta funebri comprecatione, ab vno è nostris alumnis de altera vita ita peroratum, ut ethnicorum somniorum vanitatem & nostrorum scitorum veritatem omnibus probaret, non sine sacrificulorum qui semper adfuerant rubore, & audientium fructu & applausu. Sed grauiora intra Fingensis regni viscera neophytorum certamina contemplerur.

Diuisum inter se Fingense regnum tenebant Canzuye & Augustinus ille Ecclesiæ Iaponensis magnus defensor. Dynastiam hic suam magna ex parte Christiana fide collustrat. Sed eo extincto pristina tenebræ sub Canzuye tyranno non ita occuparunt, quin multis in locis velut terra Gessen Ægyptiam noctem euaserit; quin potius illorum locorum non tirones sed veterani milites ab annis amplius quindecim Christianis prælijs exercitati hac rerum nouitate nihil territi ceteris fortitudinis exemplo præluxerunt. Nam tametsi tyrannus aliquot martyrum coronator vel inuitus, in æquali morte perierit, & filium reliquerit prouinciæ sed nondum per ætatem conditionis heredem; illius tamen moderatores muneris sui esse duxerunt, id facere quod mortuus fecisset parens, aut si per ætatem liceret filius facturus crederetur. Ergo nouis edictis Christianam legem insectati in ijs etiam exequendis noua immanitate, sed citra sanguinem semper & atrocius idè fortasse sequierunt. Longum esset omnia commemorare quæ in libro vitæ conscripta asseruntur; sed tamen singula loca percurrentes è singulis aliquid apum more delibemus.

Cumamoto regni caput, & primaria dynastæ sedes est, ab ea quoque inchoemus. In ea viuebat Romanus, vir nobilis, in quem prima huius certaminis pila diriguntur, dies supra quadraginta Romanus prælio victor, hoc vno responso omnia eludebat: Viuens ac moriens ero Christianus. Quo tempore filium Petrum aggressi hoc responsum acceperunt: nihil æque me angebat cum exagitari paren-

parentem videbam, quàm ne fortè tot machinis cederet, quod ne fieret continuis precibus à Deo postulabam: non est igitur quod speretis id à me impetrandum quod in alio exhorrebam. Natu denique minorem acerrimo præter multa telo inuadunt, Parentis fratrisque dignitatem ac censum illi offerunt, si sapientior illis videri voluerit. æque sibi omnes inter tot tamque diuturnas concertationes consliterunt; quarum finis fuit solita proscriptio, quæ cum cætera omnia rapuisset vnicam illis vestem reliquit frigidum solatium nuditatis, cum qua vna sub Christo paupere diuites Nangasaquium deuenerunt. Nec hi soli, sed non ita multò post in simili certamine non inferiorem victoriam nobiles aliquot alij & negotiatores consequuntur.

Sed admirabilis mihi videtur fuisse Pauli quoque nobilis neophyti ex ordine militari constantia, qui responsum suorum seueritate martyrij palmam extorquere velle videbatur. Hunc ad defectionem sollicitandum regni moderatores duci suo sub cuius vexillo militabat viro ethnico commendarunt. Is pro auctoritate iubet ut Christum eiuret, quod ita iuberet Imperator, iubeat, inquit, Paulus, Fingensis dynasta, iubeat Imperator non sum imperata facturus. Si facere nolis, inquit dux maleuolè beneuolus, Ego pro te chirographum scribam, & moderatoribus dabo. Non patitur, ait Paulus Christi sincera lex istas fraudes: si feceris, ego tale chirographum apud ipsos Gubernatores eiurabo. Stomachatus præfectus in minas ruit; verum ac si filicem silice concuteres in milite diuinus ignis exarsit. Non si me in auios saltus eieceris, non si lento igne viuentem torrueris, non si lignea ferra medium diffideris, non si in frustra discerpseris, non si quo alio pænæ genere excruciaris, aliud impetrabis. Cum hæc totidem verbis edixisset; addidit animo magis ac magis efferuescente: vtinam iniecta in collum recte per omnia Iaponiæ regna raptarer inclamante præcone, idè raptari quod Imperatori Christum eiurare mandanti non obedirem. Obstupuit ethnicus satis dubius an enthei furores illi parum sanæ mentis deliria essent; sed quem in ceteris sapere videbat, in hoc vno quis credat delirare? iudicauit aliquid esse in eâ lege plusquam humanum, cuius intuitu mortales se supra naturæ conditionem eueherent.

Vnius familie constantia & proscriptio.

Admirabilis alterius constantia.

Fingensium rerum status.

Adhibiti sunt ad eundem expugnandam commilitones; certatum est à gubernatoribus spe ac promissis, quæ nobiles animos, quos acuunt minæ, non rarò solent obtundere. Urgebatur ut annuam defectionem admitteret suo postea victurus arbitratur: æquè omnia reiecit, & vnum præ reliquis quæ offerebantur postulabat, uti secum breuitate certaminis labori parceretur, sibi moram morte grauiorem. Sed quod maximè cupiebat impetrare vel potius extorquere non potuit, vita illi ad pœnam conseruata; nouo enim proscriptionis genere in nudam omni apparatu domum relegatur, ibique adhibitis custodibus ad dies nouendecim asseruatur, fame ut arbitrabantur lentissimo, & quod inde fit atrocissimo mortis genere periturus. Verùm miseratio amicorum custodes aut sefellit, aut corruptit. Clam relictus superstes erat imò vegetus, quare hoc quoque martyrij genere desperatò eijcitur. Nec absimili certaminum euentu Michael nobilis adolescens vicit, cuius vxor Agatha mariti consilij tentata ut ad suos se reciperet, maritum deserere noluit, tametsi nuditatem illi publicam neophytis viris ac mulieribus intentatam obijceret. Dicebat enim se ex quo Christo animum & corpus holocausti sacrificio deuouisset, se illius causa nullam pœnam, ignominiam nullam detrectare, quæ in ipsius gloriam cedere posse crederetur. Eadem deniq; bonorum proscriptione exuti intra proprias eades recluduntur, custodiuntur, ac deinde exterminantur.

Quo tempore hæc aliæque in vrbe Cumamoto miscebantur, in alia arce cui Vto nomen est, quæ Augustini sedes fuerat, Neophyti quoque urgebantur, nec ijs ferendis lassabantur, quibus nos aut scribendis aut legendis fatigamur. Bartholomæus ex ordine militari nobilis, sub cuius cura toparchæ census numerabantur, iussus Imperatori parere respondit se legem illam cuiuscuius foret antiquare: qui hæc Gubernatorum nomine renunciabat indignatus ait; atqui scias iam magistratibus certum esse Christianos contumaces intra culeum sine veste confutos toto regno arundinibus vapulatos: atqui plura sunt ait Bartholomæus, quæ ego Christi causa mihi propono toleranda. Apage, inquit ille, deliras, in filio tuo Dario plus humanitatis inueniam. Atqui, Darius inquit, si parens vterque me præsentem defecerit, ego mihi Deo iuuante constabo; nec est quod

Nobile alterius familia certamen.

quod vltra suadendo fatigeris, nobis aut Christianè viuendum aut Christianè moriendum. Non ita multò post Darius annos iam natus tres supra viginti, cum cohortis suæ ducem viseret, in multorum præsentia denuo laceffitur in hunc modum. Ex commilitonibus nescio quis Christianis prælectionibus imbutus in sua cæcitate remanserat; is gloriari solebat rerum nostrarum peritia, vnde petitis argumentis ita concludebat: Christiani martyrium appetunt, certam ut credunt ad salutem viam: ijdem fatentur à religione transfugas posse in gratiam recipi: quin igitur ut prius ex religionis tuæ præscripto appetis, ita posterius tuis commodis nobis gratificaturus arripis? Procul adhuc abes à regno Dei, ait Darius, prius ut licitum appeto, posterius ut illicitum execror, quod ego nec vestra causa, nec vllius alterius sum admissurus.

Cum Patris filijque desperata defectio videretur, ad vxorem Bartholomæi, Darij matrem commilitonum coniuges amandantur: ab ijs armis muliebribus impigrè certatum, sed & impigrè repugnatum. Ad conuitia venit, serpentinum illi cor esse quod mariti filijque pernicie lætetur: dignam esse in quam ignominia omnis à magistratibus intentata laxetur. Et vna; extincto, inquit, marito ac filio mulioni traderis seruitura: at illa: non horreo seruitutem, illius moram queror. Vtinam in hac ipsa arce in omnium conspectu seruirem, lignari palam ad obsequia culinæ nil puderet. Denique post varia prælia, domestica proscriptione conclusi viginti dies totos, sed ne adhibitis quidè custodibus inclusa cū illis principio fames ita teneri potuit, quin illatis ad eam excludendam necessarijs quotidie pelleretur. Eiecti tandem toto regno aliò se cum sua victoria receperunt.

Nullus erit finis si huius generis omnia persequar, nam non in solos militaris ordinis optimates certatum, quibus educatio fortasse plus animi, exercitatio minus terroris adferebat; negotiatores, quibus vtile plus quàm honestū placet, coloni quibus natura paruis assueta vix ad res magnas aspirat, fœminæ quarum anima mollior, pueri ac puellæ quarum sensus tenerior, senes quos ætas vegeta defecerat, iuuenes quos amor vitæ à morte deterret, omnis ætas, sexus, conditio, gratiæ diuinæ fauore naturæ vitia superabant. In ijs

Hiero-

*Non absumi
lis alterius
familie pu-
gnas*

Hieronymus quidam negotiator, cum à Iudice iuberetur Christum eiurare, nec faceret, iussus est hanc suam voluntatem scripto tradere, quod ipso momento fecit in hanc sententiam: Tamen si alijs in omnibus gubernatoribus regni obtemperare, in deferendo tamen Christo, in cuius vnus lege salutem suam mortales consequuntur, nec possum nec debeo, quod ita me sentire propriae manus auctoritate confirmo. Proximum huic illi cum propinquis certamen fuit nocturnum ac diurnum, omnibus in eum artibus sed maxime minibus certabatur. Ad quas vnum erat in hac verba responsum: Pœnarum incrementalætitiæ mihi cumulum facient ampliozem. Minas conuicia exceperunt, feram vocant, barbarum in clamant, emortæ mentis arguunt. Ipse vero tanquam surdus non audiens, & sicut mutus non aperiens os suum. Coniugem tamen minæ, conuiciâque terrebant ac pungebant: quod cum inuictus Christi pugil aduertisset: quid agis vxor, inquit, non aduertis has à Dæmone animi perturbationes immitti? nunc est probanda si locum virtus habet. His dictis eosdem quos spirabat ignes concepit, & mortis cupida non potuit in posterum à sententia dimoueri. Hieronymus quoque filios auctoribus amicis periculo subducere subterfugit asserens, se rapinam in holocausto suæ familiæ cum ipso Deo derestari. Tandem tamen martyrij coronam quam sperabant cum bonorum proscriptione atq; exilio comutarunt. Eandem fortunam post eadem prælia alij quoque multi sunt consecuti.

In alio quoque vico, Comaxiri nomen est, cum alijs multis, sed maximè cum Neophytorum principe in fidei causa decertatum. Is à Dynasta censu annuo ideo cohonestabatur, quod maris patrij peritus probè nauarchi officio in ipsa dynastæ celoce fungeretur, cum in regiam urbem ad Cami littora nauigabat; quod iter, quia inter Insulas nauigatur, qui norunt accuratè, à dynastis illorum littorum dominis æstimantur. Is erat Neophytorum velut parens, cuius domus, asylum, ædes sacra nostrorum cum gregem suum interuiferent refugium. Sollemne illi erat aberrantes in sectarum Iaponensium pelago ethnicos ad capeffenda duce fide velut stella salutis littora prouocare. Hæc omnia quo acrius incendebant sollicitatores ad defectionem vel persuadendam vel exorandam, eo

Præclara nauarchi Christiani prælia.

vehementiora illi prælia præpararunt, quæ non est facile commemorare, quanquam difficilius fuit tolerare. Denique hoc fuit illius præclarum sane responsum: Ex eo tempore quo primum auctore Canzuye in Christi legem edictis pœnisque sæuitum est, vitam in ea causa ponere in votis fuit, qua ex causa nunquam publicam fidei meæ professionem omisi, quin ipso dynasta teste, solitas orationes diuersis precandi globulis quotidianum pensum inter nauigandum exsoluebam: Absit vt iam alius videar à me ipso: Cum libuerit, me familiamque vniuersam in crucem agite nihil est quod aliud à me speretur. Quæ cum dixisset arbitratus optatam palmam emeritæ nauigationis minimè sibi in hac procella defuturam, ad enatandum per sanguinis sui fluctus in cœlestem portum se cum familia sedulus accingebat. Et ne quem amicorum eiulantium, ac velut in funere præficarum voces inconditæ familiæ tenerioris animum emollirent; omnem complorantium turbam ædibus excludens ipse sua constantia vultusque serenitate ceteros confirmabat. Sed neque tum nauarchus optatum vitæ naufragium fecit vt in portum enataret: sed longiorem procellam ingrediens bonorum proscriptione, onus eiciens per varios exilij errores in hoc diutiùs vitæ pelago fluctuauit.

Insigni multis nominibus in alio vico cui nomen Ongaua Petri neophyti certamine Fingensium facinora concludamus. Is fortunarum copia cum veris virtutum opibus certans neophytis ad omnia prælucebat. Ad eum missi de Christo eiurando nuncij hoc ad regni moderatores responsum retulerunt: Tamen si ad opes meas triginta Iaponiæ regna addideritis, & auri massam Vngen altissimo apud Iapones monti parem tradideritis; non sum Christi fidem vel tantillum deserturus. Post hæc non defuere, qui iudices mentito si vellet, chirographo volentes fallerent. Ego verò, inquit, non solum totam Iaponiam, sed vniuersum orbem si opus fuerit ad eiurandum tale chirographum oberrabo. Aduenientes porro nobiles duos ex oppido Yateuxiro ad eum acrius lacessendum hoc admirabili responso ac pæne Apostolico animi vigore à se reiecit. Tamen si Sacerdotes omnes è Societate Iesu magistri nostri, imò & totius orbis Christiani à fide deficerent; eam tamen Deo aspirante non

*Responso
neophyti no-
bilis inter
certandum
admirabilis.*

te non sum deserturus. Mirandum quidem in neophyto. quidem aliud dicebat Apostolus cum diceret, *Quis nos separabit à charitate Christi, &c. Certus sum enim quod neque Angeli, nec ceteri separare nos poterunt à charitate qua est in Christo Iesu.* Et quid aliud cum suadebat, ut nec Angelus, nec sibi ipsi aliud suadenti si fieri posset acquiescerent. Iam domi suæ adhibitis custodibus seruabatur cum hæc diceret, entheosque spiritus ex animi feruentis incendio exhalaret. Inde ad iudices literas scripsit supplices, ut custodum labori parcerent, (pernoctabant enim ad ianuam vicini) nihil esse quod aliud à se impetrari posse sperarent. Ignatio martyri similis videbatur, nisi quod ille feras, hic tyrannos laceſſebat. Et tamen quod optabat, impetrare non potuit. Vnà cum familia relegatus longam mortem vivebat, non amissurus præmium illius quo carebat inuitus. Ita Fingenses hæctenus, qui sua nos constantia dictisque diutius opinione, non tamen sine voluptate tenuerunt.

QVID IN PARTIBVS CAMI HOC ANNO contigerit.

CAPVT XXV.

Cami regiones, vel alio nomine Goquinai, vocant quinque regna, quorum caput est Miacum, Dairi, cuius est legitima in vniuersam Iaponiam potestas, regia. In eo sunt nostrorum sedes aliquot, Miacensi domicilio attributæ, quas ideo eadem tractatione persequemur. In alijs quidem regnis sumpta ex Imperatoris exemplo sæuiendi occasione, sæuijt vnusquisque prout animo affectus erat, vel à cupiditate placendi, vel ab odij vehementia. Cum autem Miacum, ut imperij, sic & superstitionum antiqua sedes sit, eumque velut lernam suam omnium scelerum colluione redundantem, hæc hydra gentilitatis ad incolendum delegerit, exploratum omnibus videbatur, primam post Surungam persecutionis procellam ei imminere. Nullum ergo dæmon per se suosque administratos non mouit lapidem, ut Miacensem Ecclesiam exturbaret. Ea enim destructa totius imperij templa simul ruitura præuidebat. Interea Patres

Patres omnesque neophyti ad excipiendum hunc impetum, ad mortem & exilium assiduis orationibus, sacrificijs, corporisque afflictationibus se comparant, & inter alia, quadraginta horarum supplicationem ante imaginem S. P. Ignatij instituunt, Deum cum lachrymis impensius rogant, uti per illius patrocinium & S. Francisci Xauerij labores in illis regionibus Ecclesiæ adiungendis susceptos, tyranni furorem iramque mitiget. Mira res rebus iam omnino desperatis, vltimo orationis die renunciatur: decretum esse ab Imperatore, uti Miaci res Christiana intacta suum teneret cursum. Perpulit enim Dominus ita Curadonum gubernatorem Miacensem ethnicum, & qui olim Boncius seu idolorum sacerdos fuerat, sed mitem, prudentem, nostrisque in paucis beneuolum. Hic sponte sua Imperatorem adit, cui in primis gratus erat, suadetque ne religionis vnus causa reipublicæ pacem vellet perturbare, cum præsertim tam varijs imo contrarijs inter se placitis sectisue tota Iaponia discissa sit: nec iustum videri ob vnus aut alterius crimen religionem damnare, sic enim nulla stabit, cum illa viam doceat, deuiare autem humanæ sit fragilitatis. Hoc vnum, ait, expertus noui, Miaci neminem Christianis quietiorem, magisque legibus obsequentem reperiri. Mouit Dominus adamantinum tyranni petus, iubetque uti vnum tantum Societatis templum quod Regio diplomate iam pridem in Ximoquio seu in inferiori ciuitatis parte situm, omniumque Cami residentiarum caput erat, integrum intactumque remaneat: simulque declarat Christianam religionem solis nobilibus, aulicisque interdici, non vulgo. Respirare visæ sunt hoc læto nuncio omnes Cami Ecclesiæ; licet enim rediens è curia gubernator alia duo minora templa, Societatis vnum, in superiore ciuitate situm, dissolui, alterum Patrum D. Francisci in ciuitatem Fuximensem transferri iusserit; missus tamen à gubernatore præco, qui hanc vnâ Ecclesiam nostram nouo indulto stabiliri nunciabat, omnibusque ad illam liberum permitti aditum, dolorem minuit, firmavit animos, inimicos compressit. Et hoc indulto dynastiæ suarum quisque prouinciarum ecclesias intactas reliquerunt. Et quoniam deerunt ferè quæ spectentur in arena & puluere certamina, nonnulla pacis ornamenta seligamus.

Sodalitium, cui alienæ miseriæ miseratio nomen dedit, præ ceteris viget. Lepra infecti ad ducentos nostrorum industria sensim ad fidem conuersi, consilio & elemosynis iuuantur, eoque magis mouet hoc pietatis Christianæ officium, quo gentilis Iaponum circa hanc ægritudinem horror insigniorem victoriam facit. Currebat igitur solito cursu Euangelij riuus tamen potius quam torrens, nec nulli ad Christi gregem addebantur, inter quos insignis fuit sacrificuli cuiusdam à simulacris ad Christi sacra conuersio. Is cum in vicino regno Oari, & in ipsa metropoli Nangoya dignitate inter suos emineret, literis verò ac sectarum suarum peritiâ paucis concederet; nescio qua rerum diuinarum cupiditate incensus Magistrum à quo hæc audiret exquirebat; nec alius repertus est aptior quam cæcus quidam ingenio melior quam re familiari, sed Christianæ legis non malè peritus. Nec superciliosus mystes abnuic cum paupere cæco certamen, in quo salutariter victus deposito supercilio manus dedit apertisq; oculis suam cæcitatem damnans, cum ordinarius minister decesset, à nullo alio voluit aquis salutaribus elui, quàm ab eo cuius opera fuerat illustratus, iam in Christi ludo edoctus, quia absconduntur hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelantur paruulis.

Fuximi sedes nostra discrimen adiit ne nobis eriperetur, euasit tamen nobisque remansit, quod eius facies extima retrusâ in interioriorem aream ædæ sacra, similis cæteris ædibus profanis nullam cœnobij formam haberet ac nomine affinis cuiusdam Iusti Vcondoni possideretur. Neophyti quoque ipsi aliquod certamen victores adierunt. In his fenex Gasparis Vilelæ olim neophytus Petrus nomine à dynasta Imperatoris fratre aliquoties impetitus ita resistit, vt etiam suam dynastæ probauerit firmitatem; quam noui census incremento remuneratus noluit eius fide carere, qui datam Deo etiam mortis metu prodere recusauit.

Quæ Sacai nostrorum sedes est idem cum superiore periculum non absimili fortuna euasit, ad cuius conseruationem neophyti octiduum totum distributis inter se horis domino supplicarunt. publicè nihil in Ecclesiam tentatum, priuata nonnulli certamina fortiter subiere. Filium Christianum ethnicus parens ad defectio-

*sacrificulus
ad Christum
conuertitur.*

*proximi do-
mus nostra
periclitatur.*

*tem Sacai
attingit.*

fectionem sollicitans diuinum de filiorum in parentes obseruantia legis nostræ præceptum obtrudebat; cui filius cum de colendo Deo primum maximumque mandatum retulisset, iubetur à parente bonis cedere scriptoque publico id testari. Quid opus est scripto ait filius: ecce tibi clauis cum quibus omnia tuo arbitratu dimitto. Mouit parentem filij constantia, clauibusque restitutis etiam Christianè viuendi filio ac nurui facta potestate cum filio redijt in gratiam.

Apud Iapones est inter cæcos quoddam Reipublicæ vel potius academiæ genus, in qua per varios honorum gradus ad quendam peruenitur, qui doctoratum nostrum referre videtur, quem ipsi Quenguio vocant. His omnibus præest vnus cui ceteri parent. Princeps igitur cæcorum cum inaudisset Sacai cæcum quendam repudiatis simulacris patrijs ad externa Christianorum sacra transfisse, literas ad eum scribi iussit, quibus literis eam rem acriter in eo reprehendebat, iubebatque vt ad patrios Deos eiurata barbarie redderet; sin id facere recusaret, sciret se dignitate stipendiòque dignitati debito esse priuandum; quam ad rem statuendam biduum illi non amplius permittebat. quo exacto Cæci doctores qui Sacai degunt cæcum euocant, & à Christo deficere recusantem dignitate spoliant, eque albo suo expungunt. Ita bis cæci quem ductorem sibi sumere debuerant, doctorem esse noluerunt. Id academiæ genus ex eo apud Iapones ortum habuit, quod cum Imperatoris olim filius quidam cæcus esset aditusque illi esset ad cæteras dignitates interclusus; inuento nouo dignitas illi noua quæ sita est: & vt esset in quo cæcorum industria exerceretur gradusque differrent, scripta eleganti stylo de antiquorum prælijs volumina memoriæ mandant, & pulsata lyra canunt, in cuius rei peritiâ cæcorum gradus distinguuntur. Habent sua insignia, stipendia, immunitates, potestatem; etiam in reliquos cæcos. Supremo ius est vinculorum vitæque ac necis pro criminum grauitate.

Firoximæ Dynasta rei Christianæ annos iam aliquot egregiè fauet, ac nostrorum domicilium suo prope sumptu sustinet, is nihil planè mouit; sed edixit solùm, vt à proscriptis excipiendis Christiani sibi temperarent; ac publicam quietem priuato humanitatis

*Cæci Neophyti
constantia.*

Cæcorum academiæ.

officio præponerent. Ex hac sede in vicina regna nostri ad rei Christianæ auxilia vtiliter excurrerunt. In regno Suuò cui præest Mori dynasta, neophytus falsi criminis delatus, cum aliter non posset innocentiam probare, cogitur more Iaponensi ferrum candens manu tractare, quod bis fecit illæsus, prius inuocato Deo innocentia suæ teste, quam ut hac ratione probaret non sua voluntate sed aliena facere cogebatur. Idem circumstantes neophyti Deum rogabant. Ethnici verò præsens Dei numen in Christianorum causa sua sunt admiratione venerati.

Neophyti innocentia mirè comprobata.

Ferrum candens illæsis manibus tractatur.

Iusti constantiam tentare non audent hostes.

Regnorum Borealium Canga primarium est; in eius metropoli Canazaua nostrorum sedes in Umbra Iusti Vcondoni conseruatur, cuius euertendæ cupiditatem dynasta ex Surungæ rumoribus ostendit, sed ostendit tantum. Cum enim ad Iustum optimates ex aulicis suis duos destinasset, monituros ex æde sacra sibi periculum imminere, rogaturòsq; ut à Christi fide in hac rerum nouitate deficeret, ab altero ex internuncijs deterritus est, tum desperatione victoriæ, quam Iustus toties in maioribus prælijs reportasset; tum quia nihil aliud edixerat Imperator, quàm ne à se proscripti vllibi exciperentur. Posse Iustum proscribi aut mactari, si hoc è regni sui rationibus esse iudicaret; non posse superari. Quibus permotus hoc quidem anno sibi temperauit. Sed multa nobis de Iusto dicenda supererunt, qui nobilem vitam nobilissimæ mortis honore in fidei causâ exul terminauit.

Ex ijs qui recens Christo nomina dedere quidam, dum infanti filio suo consulit, sibi quoq; salutem accersuit. E Iaponensium sectarum somnijs arbitrantur quidam infantes in ea ætate vita functos in conuehendis saxis in quodam loco, cui nomen Sainocauara, occupari: vnde deliri solent subinde ad fluminum ripas lapillos coaceruare, ut infantium laborem tantillum imminuant. Hic moribundum infantem ethnicus parens baptismo voluit expiari, quod audisset eos, qui sic eluti morerentur in cælum euolare. Quo facto cum subito puer in vitæ spem redisset; admiratus parens cum vniuersa familia solitis de Christiana doctrina prælectionibus instrui voluit, quibus ita captus est, ut damnatis erroribus in auditam inclinaret veritatem; nec ita multo post infans recrudescente malo mori-

Vis baptismi.

moritur, quæ res parentes ab agnita veritate nihil auocauit, sed in proposito constantes, filio morienti salutem sibi viuentibus spem salutis suscepta Christi religione procurarunt.

Surungæ (nam præter Imperatoris iras huius tempestatis fulgur, cetera in hunc locum suum reseruauit) domus nostra nobis erepta est, quod Daifachi, quem sua crimina perdiderant, esse diceretur. Euangelij cursus ante exortam procellam Surungæ torrens videri poterat, cum sesquimensis illo, qui eam proximè præcessit quadraginta supra ducentos adulti se Christo adiunxissent. E quibus Ethnicus quidam arcis vnius præfectus, dum contra nocturna spectra remedium quærit, in Christiana religione reperit. Is auditas olim de Christiana lege prælectiones vitæ licentioris cupiditate præfocarat, & cum in ædes nocturnis spectris & lapidationibus infestas incidisset, Sacrificulos qui sacrilegis ritibus eos niterentur expellere semper reiecit, quos tamen eius vxor, quæ maximè torquebatur cum sine fructu admisisset, ipse quod in dæmones illi non poterant, in sacrificulos potuit. Cum enim lapidationes solito acrius in tecta inuolarent, ipse quoque in profanos exorcistas inuolans fustibus expulit impostores. Et eorum quæ domi nostræ audierat aliquando memor ad eam recurrit, audita repetijt, & cum filijs ac famulatio excepit, domus ipsa expiatis incolis visa est etiam expulsis spectris expiari. Idem ethnicam mulierem abortum eijcere cum summo vitæ discrimine laborantem, iniecta in collum sacra cerei agni effigie, ipso momento eiecto infelice partu feliciter liberauit.

Ex eodem numero eorum qui Christi gregem auxerunt omiti non potest mulier (in Baptismo Catharinam vocarunt) quæ in scio marito Christum agnouerat. Is vbi hoc audisset, excanduit, primoque furoris impetu amens coniugem ad eiurandum Christum vrget impotenter. Verum illam constanter renuentem in capillitium iniecto fune ad proximam trabem ligat, exutámq; vestibibus multis vulneribus & proprio sædat sanguine, hoc vnū in clamante marito, ut quæ susceperat sacra abdicet. Verum illa viraginis in modum fortiter respondebat, Christianam se viuere, Christianam se mori, tametsi se in minutissima frustra dissecaret. quo responso in furorem versus domo abiit eamque totum eum diem ligatam sine cibo tenuit, ratur

Vis baptismi contra spectra nocturna.

Christiane coniugis cura marito praestata.

ratus eam pœnam sua mora id impetraturam, quod atrocitate subita non potuerat. Redit ad vesperum: æque sibi constat Catharina. Soluitur ergo, & in secretiorem domus angulum retrusa, omnique colloquio interdicta, multa sustinuit pari semper constantia, nec vnquam adduci potuit, vt sacram supellectilem quam de more baptizata receperat furenti marito traderet. Tandem vicit constantia pertinaciam, mollior tempore redditus maritus cum vxore sibi viuere permissa in gratiam redijt, quod facit illa strenue post domesticam illam quidem, sed insignem ex atroci prælio victoriam.

BONAVENTURÆ NEOPHYTO FVNES

cadunt in præclaris.

CAPVT XXVI.

AD hunc locum spectare videtur Bonauenturæ gloriosum pro fide certamen, ideo maximè quod Christianæ vitæ tirocinium Miaci ingressus & victoriæ laudem remittere censendus est, vbi pugnare didicerat, id quo euentu acciderit scire non erit iniucundum, in quo electionis diuinæ vis in multis elucet. Miaco euntibus in alteram huius temporis regiam Yendo appellatam, in qua sedes est eius qui hereditatis iure imperium sibi Iaponense promittit, occurrit regnum Mino; in quo toparcha degebat, cuius filius adoptionis iure nobili coniugio illigatus vxorem duxerat propinquam Dynastæ regni Oari, qui tertius est Imperatoris filius. Is nescio qua ex causa, sed vocante Deo Miacum venerat, vbi morbo corporis animi salutem quam quærebat inuenit: nam cum incidisset in Religiosum è D. Francisci familia artis medicæ non ignarum, ab eo corpori medicinam, animo vitam accepit. Solebat enim hac arte adhibito socio catechista corpus animumque curare.

Salutaribus igitur aquis elutus cum famulis aliquot Franciscus est appellatus, familiæ totius moderator bene ominatum Bonauenturæ nomen accepit; quam diu Miaci substitit aliquot mensium moram vterque altere admissa in animum Christianæ legis veritate in pietatis officijs exercitatione lucrifecit. Redit in patriam, vxore mariti auctoritatem cum filijs secuta familia prope tota Christi sa-

cris

cris imbuta animi salutem quam depulso morbo acceperat, in plures euulgat. Et quoniam è domestico palatio in vicinum fanum transitus erat, ne quidquam esset sacris profanisque commune ianua parieti continua incrustatur. Sesquiannum ferè tenuit ea viuendi ratio, cum Franciscus recrudescente malo pristino, morbo corripitur, in quo nihil hæsitans sibi constitit de vnica æternæ salutis in columitate sollicitus. Moriens parentem licet adhuc ethnicum rogat vti per eum Bonauenturæ liceat funus suum eo ritu in quo moriebatur procurare, aliæque addidit extremæ suæ voluntatis mandata, omnia ex legis Christianæ præscripto. Moritur ergo Franciscus; ritu Christiano terræ commendatur. Et quoniam Bonauentura heri sui parentisque curator fuerat appellatus, Miacum illi necessario repetendum fuit, tum vt filias duas ex illegitimo toro ante baptismum ab Francisco susceptas elocaret, tum vt indicta pro mortuo sacrificia curaret.

Interim dum Miaci sedulus curat omnia, Imperatorij furoris ab Surunga fragor intonuit, isque tota Iaponia sparsus ethnicum parentem incitauit, vt nulum suam ad patrios ritus eiuratis peregrinis reuocaret. Tenerior erat in fide quam vt ætatem, sexum, præsentemque metum superaret. Dedit manus, permisitque vt ad proximum fanum ianua pateret, pro qua coloni sui fano illi propensiores deprecati fuerant. Interim redit Bonauentura, immutatus ipse omnia mutata miratur, nec dissimulato doloris sensu, multa apud heram queritur, mariti præproperam obliuionem inculcat, violatam ipsi Deo fidem exaggerat. Vidua quod Bonauenturæ opera indigeret, multa causatur, famulo blanditur, & quam conceperat iram intra stomachum vultu facilitatem mentita seponit. Non fefellit Bonauenturam fucata humanitas, multo minùs emolliuit. Zelo enim fortasse intempestiuo correptus in fanum inuolat, simulacrum pedibus calcat atque comminuit, nec ea re contentus aram ipsam fanumque disturbat, & ad colonos conuersus mali auctores multa minatur. Illi malè sibi metuentes, Bonauentura quippe omnia moderabatur, in eo euertendo salutem suam sitam esse nihil dubitarunt.

Itaque ad heram recurrentes numinum suorum contumeliam

P

ac

*Conuersio
Francisci qui
fuit herus
Bonauentu-
ræ.
Francisca-
nus medicus
corporis &
animi.*

*Moritur
Franciscus.*

*Bonauentu-
ræ Miacum
redit.*

Illius Zelus.

ac Bonaventuræ minas amplificat, addunt manifestas Deorum iras in mariti morte desertionem expiisse: quid eos facturos putet, post iniurias grauiiores, qui non tulerint leuiiores. Eos cum famulus in familiæ perniciem prouocet, quid ab eo fidei sperandum, qui perfidiam profiteretur, dictitareque audet si hera demortui mariti mandata violet, me ipsum eiusque filios occidam vxorisque perfidiæ nuncium moriens feram. Credula res est mulier ac suspicax, maximè semel offensa, ergo in posterum animi impotens odium suis rationibus prætulit famulum perditura. Socerum igitur appellat, narrat, quam asperè ab eo famulo excepta sit, propterea quod cum patrijs numinibus in gratiam ipso auctore redierit, quam impotenter colonos suos exceperit. Hæc aliaque huiusmodi minus afficiebant socerum quam nurum, satis certum quo animo famulus in herili obsequio peccasset. ne tamen illa neglectam se quereretur, accersitum Bonauenturam domi recludi & compedibus impediri iubet, & vt heriles molliret iras tempori indulgebat, qui Bonauenturam saluum cupiebat. Quindecim & amplius dies in vinculis detentus ita viuebat, vt moriendum sibi nihil dubitaret. Ergo ex obuiio ligno crucem paruulam ipse sibi fabricat vinculorum suorum solatium & optandæ mortis irritamentum.

Diutius viuebat Bonauentura quam optaret hera, quæ nihilo mitior ab ipso tempore furoris capiebat incrementa, quare mittit, qui cum socero exoptulet denunciætque se ad Imperatorios ministros rem delaturam, nisi soceri sententia puniretur. Socer igitur Bonauenturam euocat, narrat heræ offensionem, addit se ad eam placandam illam ipsam in vinculis moram destinasse, nihilque ad eius sedandos animos oportunius sibi videri quàm si eiurata Christi fide in omnibus fideliter pariturum iureiurando affirmaret. Ad hæc Bonauentura, Satis, inquit, anxius hucusque fui cur detinerer, ac tamen nullius rei mihi conscius quam eius quæ circa mutatam religionem euersumque sanum offensionis intercessit, verebar tamen, ne quo alio prætextu gratia excidissim. Nunc autem vt video de sola religione agitur, si eam desero vita mihi gratiaque restituitur, sin autem mors intentatur. **L**etus igitur

tur hac meæ causæ declaratione profiteor me religionem meam nec vitæ nec herili gratiæ concessurum, cui mille vitas conseruandæ præpono.

In hac sententia firmus omnia reiecit, soceròque volenti famulum nurui conseruare spem omnem exemit. Ergo capitis in eum sententiam pronunciat. Educebatur ad supplicij locum lætus Bonauentura manibus post tergum reuinctis, & pedibus vt prius impeditis, quam diu intra urbem iter fuit gestari se permisit, sed euicit deinde vt pedes incedere sineretur, quod faciebat tanto animi sensu, vt corporis sensum excluderet; pedes enim intra compedes celeritate impetuque laceri multum sanguinem mittebant, donec aduertentes ministri per vim eum in sellam suam reiecerunt. Venitur ad supplicij locum, in quo primum carnifices rogat, vt à corporis laceratione Iaponibus non insolita ad virium & sicarum ostentationem amputatis ceruicibus abstinerent, cupere se Christiano ritu sepulchrum impetrare, quod ille fratri suo natu minori, qui fortè aderat, designauit. Petijt deinde arundinem terræ infigi, ad quam ligneam suam crucem collo eductam suspendi voluit. Petijt & explicari sibi Christi in cruce pendentis papyraceam effigiem quam è domesticæ supellectilis neglecto iam thesauro adferri sibi rogauerat, quàm quia manibus non poterat, ori admotam sæpius osculatus, dentibus ex inferiori parte arripiens ceruicem vnâ cum oculis inclinans ictum excepit, & Iesum in clamans vnâ caput imaginemque dimisit, quam sanguine suo imbuens testari voluit nouo ingeniosæ pietatis genere, se illi sanguinem reddere qui seruandis mortalibus suum prius in Cruce profudit. Ita Bonauentura magno salutis compendio hero fidem Deoque serauit. Nec adduci potuit vt ante sacra religionis arma, quam caput vitæque dimitteret, eo in loco tum sepultus est, nec ita multò post Faximi deportatur.

Bonauentura comprehenditur.

Bonauentura constantia.

Damnatur.

Plectitur.

CAPVT XXVII.

Leonis mihi nomen in huius anni certaminibus ut est fortitudinis ita victoriæ omen videtur fuisse, hic alter est cognominis alteri Leoni cui studio postremum locum pro huius anni librique coronide reseruavi. Ozacæ nostrorum sedes innixa favori Findexori & Taicosamæ diplomati stetit incolumis. Edicti tamen de non excipiendis exulibus atrocitas & Imperatoris exemplum priuatorum nobilium parum bene affectos rebus nostris stomachos commouit & variarum perturbationum humores excitauit. ab ijs in famulos ac domesticos de religione seuerè inquisitum, acriter certatum, constanter repugnatum. Vnus inter multos athletas pugil martyrij palmam secum detulit, dum eiectus ab interfectore spiritus purior è proprii sanguinis lauacro in cælum euolauit.

Is ante decennium Christo adiunctus Leo est Christiano nomine appellatus, Iaponensi Cayemon dicebatur, è regno Figen oriundus scribitur. Quo tempore Christum nosse cœpit, Facatæ Christiano hero famulabatur: quo dimisso, inter ethnicos diu vagatus & tandem Ozacæ constitit, in Ethnici quoque nobilis Imandaxiro dicebatur, administranda familia distentus, is enim totam illi domum, fidem illius expertus, vltro tradiderat. Diuturno quidem cum ethnicis contubernio Christianus in eo virtutum viror siluescebat; sed integræ tamen fidei radices pietati pristinæ suum reddiderunt ornamentum. Cum enim domesticæ occupationes colligendo animo tempus subtraherent, per sollennis ieiunij dies curandi corporis prætextu ex heri facultate animum curaturus in ædes Neophyti cuiusdam ædi sacræ nostrisque vicinas studio concessit. Vbi continua cum nostris tractatione antiquum animi ardorem recipiens præteritæ vitæ maculas à memoria repetens salutari confessione eluit accuratè. diceres illum futurorum præscium imminens certamen præsentire.

His animorum subsidijs per otium recreatus ad herum redit, certus posthac ipsum Christum non solo corde, sed ore si res ferret

pro-

profiteri. nec defuit per eos dies occasio, eo permittente, qui Leonem sibi segregatum ad prælia futura disponebat. Indictum enim ab hero nescio cuius simulacri venerationi ieiunium cum neglexisset, in Christianæ religionis suspicionem facile venit, nec latuit domesticos quo se subduxisset, quam frequens ædem sacram ac nostros adisset. Ea ad heri matrem delata, grauius eam, quod idola *Initio præliorum.* coleret impensius, pupugerunt. Ergo Leonem vrget, ut totius familiæ sacra recipiat, nec vnus externos ritus domum inuehat. Leo qui iam se ad hunc insultum comparauerat ita respondit, se quod affectus esset profana numina, nomina esse duntaxat, à quibus nihil boni sperare, mali nihil timere oporteret, ijs renunciaffe, Christianique fidem è qua vna huius vel æternæ vitæ bona salusque penderent amplexatum; hæc porro duo sibi æquè certò ita constare ut ad ea tuenda vitam exponere nihil dubitaret. quo audito ethnica mulier respondit, eam sibi religionem bene firmam videri quæ suos ita confirmaret, cupere se de ea non nihil inaudire. Herus autem cum verbis acrius vrgeret nec quicquam efficeret, opera in auxilium vocauit, eum enim asperius alloquebatur, tractabat indignius: sed cum æque opera ut verba irritò conatu cecidissent, cum famulo redijt in gratiam, eiusque opera ut prius omnia dissimulans utebatur. Contigit Leonem per eos ipsos dies ægritudine corripì, quam ægritudinem manifestam Deorum iram interpretati dimissa cum eo prælia instaurarunt. Vrgebant ut idolo cuidam, cuius iuxta urbem Miacensem cultus frequentatur, votiua pro salute dona conciperet. Ille verò tantum crimen detestatus, etiam cum infirmabatur potens erat.

Paulò post recuperata valetudine cum iam conquieturus videretur, Ecce tibi noui ab Surunga rumores prælium instaurarunt. Vrget herus ut Imperatoris nec tantum suæ voluntati acquiescat; respondet Leo se ipsi Imperatori idem quod hero, responsurum si per se ipse præsens vrgeret. Tenuit ista concertatio dies aliquot cum per se & per alios à se submissos herus vrgeret; è quibus vni respondit frustra secum teri tempus, se vnum à Christo nunquam defecturum tametsi quotquot erant Ozacæ Christiani à Christo defecissent. Hæc omnia ille Neophyto narrauit apud quem fuerat

nuper

Leonis martyris.

nuper in vicinia nostra diuersatus, monuitque videri sibi rem ad extrema deducendam. Vnde procuraret scire quid sibi in posterum ageretur. in ead nostris diuertens totam noctem in spiritalibus colloquijs absumens sese ad agonem proximum comparabat, ea ediscens quæ ad eam horam opportuna viderentur. Tum primo diluculo amicis neophytis aliquot valefaciens in heri domum sui certaminis arenam se recepit, vbi iam ab Imperatoris metu ac inanium Deorum propensione facta ferocior heri parens filium ad Leonis mortem, si defectio impetrari non posset, incitabat. Postridie igitur quam aduenisset eum in aulam euocat, ibi qua potest vehementia præcipit, vt Christum eiuret, seque Dijs patrijs restituat. negat Leo se facturum, tamen si exilium aut præsentem mortem viderit. Et hoc igitur tibi planè ac deliberatè æternumque fixum & constitutum? fixum, inquit, & æternum constitutum. eoque dicto in genua proruit. Herus furorem ultra non tenens educto ferro propria manu præstolantem maecat. Est enim apud Iapones herile ius in famulos vitæ ac necis, nullo etiam iuris ordine obseruato.

Ita fortissimus martyr septimo Iunij anno salutis 1612. ætatis suæ quinto supra tricesimum purpuratam effuso sanguine animam ei stitit qui, suo nos exemplo ac morte ad eadem prælia prouocauit.

Libri Primi Finis.

DE

CHRISTIANIS
APVD IAPONIOS
TRIVMPHIS

Anno Domini MDCXIII.

LIBER SECVNDVS.

RECRVDESCENTIS APVD
Arimenses mali causa.

CAPVT I.



Non semel in hac temporum varietate apud Arimenses sese remisit aut intendit furor, mirum vt alicui videri possit, vnde sub eodem principe in eadem causa tot rerum vices varient. Id, quia non parum ad historiæ seriem spectat, paulò altius repetendum. Sasioie è fabro vilis terræ filius ad maxima quæque a surrexerat sororis ope, quæ parem fortunam ad intimam cum Imperatore familiaritatem, cui iam senescenti sedulo famulabatur, euexerat. Is annos iam plures Nangasaquiensi Emporio præerat, in cuius portum Lusitanorum ab Sinis, & Hispanorum è Philippinis commercia deferuntur, & ingenio plusquam fabrili multa miscere solitus onerariæ Lusitanæ nuper perniciem procurauit, Christianos etiam malis artibus potius quàm aperta vi acriter insequeretur, non odio solùm falsitatis in veritatem quod esse solet acerrimum, sed etiam quod ea re cupiditatem suam regnandique libidinem tegeter atq; egregiè promoueret. Nam cum

Persecutionum causa.

Nanga-

Nangasaquienſi emporio Arimenſis ager immineat, illi quoque occupando ſibi que adiungendo rotus imminebat. Illius igitur artibus Ioannes Arimenſis Regulus (quem aſutum quoque ſuásque fraudes ſentientem malè metuebat) in exilio vt vidimus periit, Michaelis filij opera, à pellice quoque ſua in fraudem inducti.

Eius prouinciam cum Michael inieſſet, effecit vt ab Imperatore adoleſcentis dirigendi ſpecie, ſed perdendi cupiditate moderator nominaretur, ſine cuius conſilio nihil moueret aut gereret. Et vt intricatiſſimo negotio miſerum adoleſcentem impediret; effecit vt Imperatoris exemplo Chriſti fidem è ſuis terris (quod erat in ea multitudine confirmatàque religione perdifficile) exterminare conaretur: in quo alterum è duobus vitare non poterat, aut nimie crudelitatis, aut remiſſionis notam, quorum alterutrum ſatis erat ad eum loco mouendum, patrioque regno exuendum, velut per ætatem ineptiorem ad ſuam dynaſtiam excluſis ritibus barbaris, patrijs dijs reſtituendâ; quo factò Arimenſis agri gubernatio facilè viciniore & cum Chriſtianiſ Nangasaquij agendi perito videbatur demandanda. Quod adhibita in auxilium Fime reguli pellice donec perfecit, nunquam conqueuit. Ea enim pellex à Chriſtianiſ ritibus vt maximè abhorrebat, ita facilè in hanc terrarum mutationem conſpirabat, cum non eo quo maritus hæreditatis patriæ educationisque vinculo teneretur. Ita miſer in fraudem actus, dum exturbari timet, ipſa prouinciæ conſeruandæ ſollicitudine præpoſtera exturbatur.

Hinc fiebat, vt quoties ille vel religionis memoria, quam inuitus depoſuerat, vel clientum amore, quos nolens vexabat, vel quietis cupiditate non nihil de furore in Chriſtianos concepto remittebat; nouis moderatoris ſui artibus, vel per ſeipſum, vel per ipſam pellicem incitatus, ne mollius ſe geſſiſſe deferretur, nouos ignes concipiebat; non aliter ac ſi viridi ligno focum inſtruas, qui non ardet diutius quam ardere cogitur ſollibus incitatus. Quam durum eſt prauis animi motibus obſecundare! quam ſtultum eſt humanis rationibus quæ diuinis aduerſantur ſua conſilia deſignare! quam difficile eſt in lubrico vitiorum præcipitio lapſum retinere!

Cum

Cum igitur poſt commemorata prima illa præliorum in fidei cauſa præludia Neophytorum conſtantia furorem fregiſſe videretur, opus fuit nouis artibus ad eum innouandum. Non defuit verſipelli occaſio. Solent Iaponiæ reguli, quoties annua ſpacia redeunt (quorum initia pro Sinarum more à Luna quæ vernum præcedit æquinoctium ſolent numerare) in urbem regiam non vacuis Imperatorem manibus ſalutaturi ſe conferre. Cum Regulo itaque colloquens Saſioie (quod in ea vicinia sæpe vel animi cauſa faciebat) ingeſſit, imminere tempus Imperatoris reuiſendi, vereri ſe ne quærenti de Chriſtianiſ exterminio non ſatis aptè reſpondere poſſit: conſtabit enim quàm obſtinatè reſtiterint, quàm acriter inſtiteris non conſtabit: malè metuo ne mollior habearis, aut non ſatis cordatè Dijs patrijs reſtitutus videaris. Non abs re fore iudico ſi hoc ipſum tempus inſigni aliquo facinore celebre feceris, non ſolum terrendis rebellibus atrox aliquod ſupplicium exercens, ſed Imperatori conciliando æmulorumque tuorum obreſtationibus ocludendis accommodum. Non eſt auſus adoleſcens improbiſſimi hominis conſilij, quibus ſe ipſum perditum iuit, repugnare. Ergo fama volat viuos aliquos igni tradendos eâſque victimas retinendæ ſuæ dignitati conſecrandas. ita regnandi libido, vel non regnandi metus innoxio ſanguine tueri ſe poſſe arbitratur.

Erupit facilè huius conſilij rumor, cuius ſinis eò ſolum tendebat, vt territi Neophyti magno numero deficerent, eâque defectio Imperatoris gratiam venaretur. Arimenſes tamen à breui quiete nihil minus quàm huius ſupplicij atrocitatem expectabant, non ſolum non inopinata denunciatione obriguerunt; ſed velut reſectis non nihil viribus vegetiores in aciem redierunt, tantoque numero Arimam concurrerunt, vt ad ludicrum aliquod lætitiæ publicæ ſpectaculum euocati viderentur. Non referam mutuas inter ſe gratulationes, renouata Sodalitiorum Sacramenta, ſpes martyrij colloquiorum igne ſuccenſas. Hoc ſit ſatis eos conuentus tales fuiſſe, vt permotus aut territus dynaſta ipſe moderatorem ſuum per literas monuerit, nihil abeſſe Arimam à tumultu in tanta concurrentium multitudine comparato, quem ſola fama exciuit; vereri ſe ne omnia peſſum eant, ſi ſupplicio ipſo multitudo iam permota grauius irritetur.

Saſioie incen-
sor malorū.

Martyrij de-
ſiderium.

Q

irriteretur. Ad has literas quibus ipsemet Sasioie terrebatur ne tumultus auctor apud Imperatorem male audiret, quem demerendum sibi susceperat, respondit videri sibi nunc quidem conueniendum, temporique seruiendum: ita paulatim qui conuenerant spe martyrij desperata dilapsi neophyti se ad sua receperunt.

*CHRISTIANA APVD ARIMENSES PRÆ-
lia serio recrudescunt.*

Thomas & Matthias occumbunt.

CAPVT II

NON diuturna fuit Arimensibus quies ab eo ipso qui prælia suspenderat hac occasione interturbata. Nam cum iturus in Urbem regiam Sasioie prius Arimam venisset ab ipso dynasta missa celoce propria inuitatus, inter nauigandum quæsiit causas quibus intermissa prælia reuocaret. Remiges quadraginta celocemagebant Christiani omnes, qui etiam religionis suæ arma precatorios globulos & sacram agni cerei effigiem è collo gestabant, nihil dubij quid agerent in eius conspectu, quem non nesciebant Arimensis in se tragœdiæ inuentorem. Eam rem sui contemptum interpretatus, cum ferret impotentiùs, in hæc verba prorupit, vultu ad seueritatem ac minas comparato: Itane verò hæc barbaræ religionis arma in mei ludibrium & contumeliam ostentatis? abijcite extemplò in mare vniuersa, istasque sordes illius aquis eluite; ita iubeo, ita dynasta herus vester, ita Imperator. Ad hæc vnus ceterorum nomine ita respondit sanè sapientiùs ac fortiùs, quam à remigibus posset expectari. Quæ gestamus, in Dei honorem, non in cuiusquam ludibrium aut contumeliam ostentamus: & quoniam quotquot hîc remigamus Christiano nomine gloriamur, hæc nostræ religionis insignia vnà cum ipsa religione retinemus: Qui detrahere parauerit, ceruices prius nobis putet detrahendas, quod non refugimus, sed optamus. Hic sese tenuit Sasioie, nec temere putauit intra celocis angustias quadraginta remiges irritandos: maluisset tacuisse si verba reuocari possent; sed quia

non

non potuit, furorem secum vehens in Arimensem portum exportauit.

Hinc orta est incitandi denuo dynastæ occasio. Cum enim querelas suas apud Fime pellicem de remigibus deposuisset, communi consilio & conatu dynastam aggressi, facile induxerunt vt ad intermissa de plectendis neophytis consilia se referret: quia tamen discessus instabat, nec atrociore supplicio in absentia scire tutum iudicaret; ne nihil egisse videretur, interim dum rediens grauiora meditatur, tria quæ mox à discessu suo exequenda voluit suis demandauit. Ac primo parentis sui patruum Ioannem, senem venerandum & Ecclesiæ illius columnam loco suo mouit. Iussit enim eum Arimensi oppido secedere, ac ruri viuere censu, quem habebat annum, dimidiatam partem detracto; noluit enim vt in eo haberent Arimenses neophyti quem inspicerent, noluit ipse habere quem vereretur, aut æmulis dare quod obtrectarent. nec ausus est tamen planè impius videri in patruum, vel ingratus obsequiorum æstimator quæ suos maiores ab eo accepisse constabat. Non absimili deinde fortuna vti voluit Georgium illum Yafengi, cuius meritis & gratia vnica nostrorum sedes ex Arimensi ditione tota communem ceterarum fortunam euaserat; nec enim ea euersa contentus, ipsum quoque Georgium Arimensium finium proscriptione damnauit: Obsequijs tamen tanti viri dedit, vt quicquid in bonis mobile possidebat secum efferret; quem scribunt mœrorem præ se tulisse, quod mitiore sententia damnatus infra sua vota in Christi causa pateretur.

Tertium atrocius fuit seueritatis exemplum quod Imperatoris gratiæ & vanæ formidini dedit admodum inuitus. Thomam enim ex prima nobilitate magni nominis ducem ac filiolos duos, fratremque Matthiam & vtriusque parentem Martham capitis damnauit. Sed hæc omnia demum cum in regiam tenderet exequenda mandauit. Nam cum triuò quatruiduòue terra iter faciens Nangasaquiensi Præfecto Sasioie nauiganti in portu cui nomen Ximono Xequi occurrisset, ibique à suis literas accepisset neophytorum ardorem quotidie magis accendi; placuit auctore

Q 2

Sasioie

*Christiano
duo nobilissi-
mi Arima-
eijciuntur.*

*Remigum
iustas.*

Safioie quæ prius vtrique rata fuerant extemplo exequi. quasi verò Christianus ardor sanguine sopiri posset, cui caritatis æstus olei non aquæ naturam impertiuuit. Horum gloriosam mortem in qua sunt quæ spectentur, nunc aggredior spectandam exhibere.

Hic ille est Thomas à Cami oriundus, quem anno superiore post heroicam Christi professionem à dynasta legimus publica fidei suæ libertate donatum, quam gratiam dabat ille multis in rebus pub. meritis sub parente suo Ioanne sæpe bello paceque merito, quæ omnia ingrata crudelitas ex animo desertoris expunxit, & quidem non deerant qui Regulum non rectis oculis Thomam eiusque familiam aspicere putarent, eo quod in parentem suum Ioannem demortuum nimis carus & officiosus fuisset. Sed ipsemet in primo conflictu fidei cum Thoma habito anno præcedenti hanc eius mortis causæ dubitationem soluit dicens, Non defuere adhuc viuentem patre meo aliquot contra te querelarum causæ, sed omnia lætus ignosco dummodo in hac vna Religionis saltem ad horam morem geras. quod mihi gratissimum crede maioribusque te beneficijs onerabo. Restitit ei vehementer vt vidimus ad huiusmodi prælia iam sæpius exercitatus veteranus pugil bis in fidei causa proscriptus & quam desperauerat inter prælia lauream, ibi reperit, quo eum prioribus prælijs strenue perfunctum Christiana pax Arimæ agri euocarar.

Huic vltimo certamini causam dedit Thomas congressu cum dynasta nuperrimo. Cum enim suis rebus minus tutum arbitraretur vnum è primarijs ducibus publicè Christi sacra colere, ne vel Imperatoris iras, vel aliorum quorum paria videri merita poterant, inuidiam hac immunitate incitaret; Thomam per se ipse rogat, vt tempori cedat, & heri sui exemplo auctoritatique lubens obsequatur. Ad hæc Thomas ita respondit, Quàm graue sit militi à vexillo ducis sui deficere, ex me ipso didici cum transfugas ducis officio perfunctus semper exhorruui. Ego sub crucis vexillo ducem Christum sequor, in eius militiam ritu sacro sacramento adscriptus: ab eo transfugere grauius puto, quam vitam ipsam quæque infra vitam solent æstimari, prodigere. Hoc animo meo iam diu sedet ac sedebit: velimque vt tandem hoc ita de me sciatur, vt nulla spes muta-

Thomas con-
stantia.

mutationis ultra me sollicitet ac laceffat. Hoc à me postremum habe, nec aliud ultra spera. quæ cum dixisset salutato dynasta secessit.

Satis hoc vnum Iaponensibus regulis ad certissimam mortem euocandam. Sed tamen ea erat viri virtus non Christiana minus quàm militaris, vt ad eum grauius plectendum reguli animus non nisi pellicis, incentorisque sui machinis potuerit permoueri. Thomas interim satis conscius vel Iaponensis impotentia, vel artium Safioie ac meretricij furoris, ad omnia se ipsum comparabat, & cautè obseruabat, non vt subterfugeret sua gaudia, sed ne illis inopinatè caperetur. Ergo continuis orationibus, ieiunijs ac voluntarijs corporis afflictationibus ad maiora præludebat, se ipsum sæpius expiatus cœlesti pane confirmabat, quoties ad eum è nostris sacerdos vnus Arimæ clam rem Christianam procuraturus ventitabat. Non facile dixeris, quæ per eos dies illius colloquia fuerint, non satis se capiebat, quod desperatam toties martyrij palmam, è qua sæpius excidisset, iam proximam teneret potius quam ominaretur.

Abierat iam regulus, nec obscuris auctoribus consilia erumpabant. Pridie illius diei quam tot votis euocabat, sub noctem amicus ad eum adit, monet quid in se, quid in suos machinari dynastæ affectas spargatur, se ipsum nocturnis tenebris in tutum recipiat, si noluerit suis saltem consulat, pietati tribuetur periculo proles eripuisse, se ipsum exposuisse animi magnitudini. Thomas domi suæ filios duos, filiolum vnum, vxorem, fratrem Matthiam & vtriusque parentem Martham numerabat. Erras inquis Thomas, toto cœlo à quo nos abducis erras, nusquam me ac meos tutiores quam sub ictu sicæ Iaponensis molliter accliues puto: vtinam ego omnium truncas ceruices palpitare ad pedes meos viderem prius, quam meas inclinarem. abiit amicus secum gratias boni nunciij baiulus, & stuporem tantæ virtutis admirator efferens. Thomas verò totam eam noctem se, suos, suaque disponens ad crastina prælia pernoctabat; nec eum sua spes, nec spem fefellit euentus.

Nondum Imperator quemquam sola religionis causa, morte, sed exilio aut bonorum proscriptione mulctarat; vnde ipsi quoque dynastæ minis aliisque pœnis suos territabant, & si quos occi-

di iubebant, id occultè aut dolo fieri curabant, ne aut de nimio rigore corripì, aut tumultus in populo excitari contingeret, quod & Thomæ accidit, ut videbimus.

Postridie enim sub horam nonam ante meridiem ab vno è moderatoribus Arimensis oppidi euocatur, causante nescio quid ædificij, ad cuius designationem opus illius præsentia esse simula-
Thomæ mors. bat. Sensit Thomas se ad urbem illam quæ *construitur in cælis viuis ex lapidibus* euocari. Lætatus igitur in his quæ illi dicta erant, ipse sibi dicere videbatur, *In domum domini ibimus*, iam diu enim *stantes erant pedes nostri in atrijs tuis Hierusalem*, hæc enim est illa *Hierusalem, quæ adificatur ut ciuitas Dei*. inde suorum gaudiorum parte domesticos impertitus, omnibus illi, illo omnibus fausta comprecantibus, post mutuos amplexus extremumque vale dimittitur.

Gubernator Thomam mentita vultus hilaritate (quam Iapones egregie fingunt) excipit perurbanè, & postquam de fictis ædificijs perfunctoriè tractasset, domestico prandio (cuius tempus est apud Iapones illud ipsum) excipiendum detinet. Et interim dum famuli triclinium parant, iussit afferri sibi sicam suam, quam glorioso militi Thomæ omnia subodorato laudandam, aut verius probandam ostentaret. Accepit eam Thomas, & militari manu sæpius quatiens admirabatur, & ex animo gloriæ suæ instrumentum collaudabat. Quid tibi videtur, inquit, Thoma, subridens gubernator, probè fungetur officio suo sica mea, nec ictum fallens molliter amputabit? Planè, inquit Thomas, hospitem potissimum illius ictum cupidè præstolantem, quæ cum diceret sicam sicario restituebat: qui nihil moratus, primo ictu altè in eius corpus adacto victorem interimit, ipse verò ferale suum conuiuium innoxio sanguine poluens carnificis munus functus, Martyri meliores epulas, sibi famem æternam præparauit. Sed ad Matthiam veniamus.

Vix bene domo abierat Thomas, cum ab alio gubernatore Matthias accersitur; qui iam nihil dubius quò vocaretur super vtrumque sortem cecidisse gaudebat. geminata oscula & amplexus, faustæ quoque vtrinque comprecationes, pugnante natura cum gratia, sua tristitia lætantem suoque metu confirmatum dimiserunt.

Matthie mors.

runt. Excipitur à moderatore pari vultu Matthias, & sciscitans quid esset in quo illi obsecuturus aduenisset; non mihi, audit, sed hero nostro dynastæ obsecuturus in hoc aduenisti, eductaque sica dum manus in cælum erigeret obtruncatur. Ita fratres duo *quomodo in vita sua dilexerunt se ita in morte non sunt separati*. Eodem tempore, pari mortis genere, in vna causa vitam posuerunt, sibi que mutuo ad æternitatis valuas occurrentes sua gaudia, quæ sine carent, inchoarunt.

MARTHA MARTYRVM PARENS CVM
duob. nepotulis in ead. causa obtruncatur.

CAPVT III.

PROperabam ut Marthæ totique familiæ laureatus boni nunciij baiulus accurrerem; sed ecce à gubernatoribus missi satellites præuenerunt: Hi Martham ita compellarunt: Duo filij tui pertinaciæ suæ pœnas dynastæ iussu morte sua exsoluerunt; Tibi cum nepotulis duobus Iacobo Iustoque eadem ex causa extemplo moriendum; Iustam coniugem ac filiolam dynastæ clementia finit intactas. In re subita licet non improuisa subiti motus variè varios inuaserunt; sed omnes lætitiæ vis & copia superauit. Martha sibi gratulabatur Martyres peperisse, filij se martyre parente iactabant, & breui eorum consortium sibi auia nepotulique promittebant. Vna Iusta, quod negligi se sentiret, mœrori reiecta lætitia fræna laxabat. Nescio quid prius spectem: num Martham nepotulis aniliter gratulantem, aut potius blandientem, in eo ipso in quo cæteri sæuiebant, an puerulos simplices colludentes, an Iustam eiulantem non tam mariti morte quam separatione? Sed quoniam hæc omnia mentis oculis spectata vehementius infiliunt, & muta scriptione segnius irritant animos, cogitationi laxemus habenas potius quàm scriptioni, & ab ea rei totius æstimationem verius exigamus.

Cum itaque diu tota familia cum suis affectibus esset colluctata, sedato iam tantisper nouitatis tumultu, ad huius tragicocomædiæ catastrophem concludendam, applausumque à spectatoribus

Deo

Deo Angelis & hominibus extorquendum sese strenuè compararunt. Martha nepotulos instruxit, seipsam comparauit, nurumque solata est. In his tribus non nihil immorati supplicium sistamus; mos enim est in extremis omnibus etiam quæque minutissima adnotare.

Martha nepotulos ad martyrium disponit.

Accersitis igitur nepotulis exponit parentis ac patruum mortem, quibus in sacrificij complementum ipsa filiorum, ipsi Parentis comites futuri plecti iubentur. Exultate filioli, Deoque ipsi, vobis, ac mihi sortem vestram gratulamini. filiorum gloria in æmulanda parentum similitudine terminatur. Præcessit ille, nos sequimur; quid est quod nos in hac mortalitate detineat? Ad hæc filioli omnis more impatientes hoc vnum scire vrgebant, quando id futurum, & quàm certò nunciaret: Ea ubi audierunt auia pueriliter blandientes, matri suauius gratulantes, domesticis cæteris arridentes, nihil omittebant eorum, quibus exuberare solent animorum sensus. nutricibus suis munuscula diuidebant, suasque reculas inter æquales partiebantur. Tum Martha positis vel ætatis vel viduitatis vestibibus iucunditatis suæ candido induitur apparatu, eoque ipso innocentia teste puerilis puritas insignitur: sibi que ipsi gratulata, post gratias Deo impensè pro beneficijs redditas, Iustam nurum suam, cuius orbitas communia gaudia respuebat, solari aggreditur: docet, omnia è Numinis nutu pendere: cuius sapientia cedere, amoris fidere, voluntati parere mortales oporteret, solari se posse, suum sibi manere meritum cum in tot pignorum gloriosa morte toties moritur, quot ictibus illi feriuntur. Iusta silentio suo, lacrymisque ac singultibus vehementius quàm verbis respondebat. Sed cum denique filiolos vltimo stringeret amplexu, in hæc verba scribitur erupisse: ite filij, fortes occumbite, nullus metus irreat, carnifici ceruices præbete, aptate vestem, ictum pro uocate, neque vos à parentis fortitudine tenerior ætas excusat. Illi verò sicca parenti figentes oscula nisi quantum maternis lachrymis irrigabantur, his vltimis verbis pænè suam parentem affectum variorum tumultu opprefferunt: Imus ad parentem nostrum, & si præcedimus, sequere, ibi te præstolamur.

Hæc cum agerentur, nullumque finem Iusta faceret in suis pignoribus quamdiu liceret retinendis, vrgent satellites, volentemq;

Mar-

Martham ac puerulos gestientes, in sellam gestatoriam iniiciunt, & duplicato incessu ad supplicij locum breui deferuntur. Accurrerat ad hoc spectaculum Arima, totaque se neophytorum effuderat ecclesia, vel ardorem nouum conceptura vel piarum precum subsidio simul cum suis membris pugnatura. Exiliunt pueri saltu leuiore, tum Martha succedit: Ecce tibi duplex Isaac non de victima, sed de litante sollicitus, circumspiciunt intrepidi carnificem suum agnoscere cupientes, cum ecce in circumfusa multitudine se suo splendore sica prodidit, ad eam accurrunt, & eo ipso alter alterum attentius intuiti corde magis quàm ore loquebantur. Tum ingenua ruentes spectatores suos horrore complebant alienoque periculo tremebant, cum nec ipsi timerent suo. Iacobus, vt erat edoctus à parente & auia Iusto fratre biennio iunior annos natus non amplius nocem, fratrem præuenit, aprataque veste ceruicem exporigens sanctissima Iesu ac Mariæ nomina cum tertio repeteret, nondum ea bene inuocatione prolata obtruncatur. Truncum caput, horribile spectaculum fratri accidit ad genua, in quo Iustus æquè sibi constitit ac si nihil præsentis morte moueretur: quam animi magnitudinem qui putet naturæ viribus in hac ætate maximè attribui, ego illum infra naturam sapere arbitror. Iustus igitur eodem vultu, eodem ritu se comparans agnus alter immolatur, dum fratris exemplo inter primam sanctissimorum nominum inuocationem vox interclusa deficiebat.

Spectabat hæc hilari vultu siccisque oculis, & plusquam anili animo Martha, quæ iam nepotulorum cura libera, sibi vni attendebat. Primum sacras reliquiarum thecas collo duas exemit, alteram filia suæ Nangasaquium, alteram Francisco Arimensis dynastæ Io-

Puerorum Armeniæ morte.

Martha gloriosa mors.

R

cofica

co fice ictu caput excutitur, quod dum rueret bis resiliens exultauit.

Sic eadem die mater cum filijs ac nepotulis gloriosè de tyranno triumphantes, quot annorum morte aternitatem compararint, adscribam. Martha annos agebat, vnum supra sexaginta, Thomas vnum supra 40. Matthias octo supra viginti, Iustus vndecim, Iacobus nouem numerabat; qui omnes, licet inæquali curriculo, eandem tamen metam attigerunt.

ARIMENSIS DYNASTA FRANCISCVM

et Matthæum fratres suos ex improviso mactari iubet.

CAPVT IV.

CVM in urbem regiam Arimensis dynasta vna cum pellice & vmbra sua maloque genio Sasioie deuenisset, expletis visitationis officijs proxima fuerunt ea quæ ad exterminandam sua prouincia Christi fidem obsequens Imperatori perfecerat, aut perfecisse se iactabat; quæ cum æque mentientis Sasioie calculo, ad quem nihilo minus spectabat ea res, constitissent, Ea sibi omnia vehementer arridere demonstraui Imperator. Qua demonstratione lætus iuuenis, cum se ad sua recepit, hortatorem habuit ad audenda grauiora eum, à quo paulatim in extremam perniciem rerum suarum imprudens trahebatur. Si hæc, inquit Sasioie, quæ iam inchoasti, tantum heri nostri animum rapuerunt; quid erit si bene coepta ad exitum persequaris? quid non potes sperare, posteaquam nihil ultra timueris? Et quidem duo mihi nunc occurrunt, quibus res tuas stabilire possis atque promouere, mitius alterum, alterum asperius, omnibus quippe remedijs contra grauiora mala pugnatur. Non nescis clientum tuorum animos longa sacerdotum externorum cultura tantum in patrijs ritibus siluescere, quantum in barbaris luxuriabant. Nihil aptius puto, quàm si eiectis nuper impostoribus sacrificulum aliquem nostratem elegeris, cuius eloquentia, vitæ sanctimonia, nominisque celebritas externorum sacerdotum memoriam obliteret, ac desiderium restinguat. Simul illi nominat insignem sacrificulum Banzui dictum.

Illorū quinq; aetas.

Duo Sasioie consilia.

Primum, et sacrificulum insignem nostris sufficiat.

etum, cuius nominis splendor ceterorum in vrbe regia splendorem ferebat illæsus. Placuit adolescenti consilium rato se hac ratione sine crudelitatis nota, sine clientum suorum iactura, sine motuum periculo, quæ ad dittonis suæ conseruationem exigebantur posse impetrare. Hic sacrificulus quid effecerit apud Arimenses proxima narratione subiiciemus, vbi quid absente dynasta perfectum fuerit seruato temporum ordine exhauserimus.

Alterum igitur seipsum conseruandi atque promouendi consilium malus consultor ita suggessit: Non attendis deinde vt in perniciem tuam fratres tui duo sensim adolescant. eorum ad barbara sacra propensionem adultis vix euellere, quos teneros abducere nondum toto conatu potuisti, maximè quod altera hæredum iura, inter publicos tumultus assurgunt; procliue est Arimenses tot à te hæctenus malis irritatos tot in posterum irritandos in tuam perniciem conspirare, quamdiu coniurationi suæ caput è tuo sanguine repererint, in quo etiam religionis suæ propensionem non ignorant. Sed fratres sunt? vix dimidij, cum alius eos vterus effuderit, plus à matre quàm à patre fratres accipiunt si germani non fuerint. huius rei atrocitatem lenit necessitas sibi prima, patria consuetudo qua filij parentis quem sublatum oportuit fortuna inuoluuntur, ne vlturi parentem, iustum habeant ad iniusta prætextum, lenit regnandi libido magnis innata, cui omnia iura etiam naturæ per omnia retro secula & nationes tot Monarcharum exemplo cesserunt.

Hæc aliæque mali genij consilia, quæ filium in parentem nuper armauerant, non ægre adduxerunt, vt nihilo mitior in fratres insurgeret. Ergo ex ipsa vrbe regia mittit ad suos quàm occultissimè, vt vtrumque nullo tumultu quàm secretissimè, priusquam rediret, iugularent. Quid intactum finit in malum semel inclinata defectio! quid enim ab eo sperari potest, qui fidem fregerit immortalibus, in mortales fidei aut humanitatis? Sed antequam crudele parricidium spectaturi Arimam redeamus, ex itinere qui fuerint hi duo parricidæ ac defensoris fratres subiiciam.

Ioannes Arimensis olim dynasta, qui alio nomine prius Protasius dicebatur, ex priore coniuge Lucia filias tres & Michaelem

R 2

Ioannis Arimensis dynasta proles re hunc censita.

Alterum et fratres suos è medio tollat.

hunc ipsum desertorem suscepit. Ex alio deinde coniugio cum Iusta legitime contracto proles quatuor habuit, masculos duos Franciscum ac Matthæum appellatos, & fœminas duas. Priores tres nuptui elocatae sunt viuo etiamnum parente. Michael sublato parenti successit: Franciscus ac Matthæus hi sunt de quorum capite nunc agitur: Sorores horum duæ adhuc infantulæ postea Miacum ad parentem Iustam remissæ sunt educandæ. Miacum enim Iusta, tandem extincto marito, exilio soluta se recepit, cuius in aduersâ fortuna iam probatam in coniugis morte virtutem in hoc quoque filiorum casu Christianè mirabimur.

Franciscus igitur & Matthæus extincto parente apud fratrem Michaelē Arimæ educabantur. Octauum annum agebat Franciscus Ioannis è Iusta primogenitus, vterque in hac temporum varietate sed maximè Franciscus, educationem suæ parentis ac nutricis Marthæ non pueriliter retinebat. Id maximè præ se tulit Franciscus, quando cum Fime fratris sui pellice, quo tempore primum Arimam venit, supra ætatem decertauit. Cum enim illa puerulis blandiens, fortè in re non ludicra luderet, & ab eo exigeret vt Christo renunciaret, Non faciam, inquit puer, iam serius è ludibundo. Nisi feceris, ait Fime, Imperatoris iussu mactaberis. Utinam, ait Francisculus; nihil est quod minus metuam, aut æquè cupiam, quo responso eam ab his sermonibus in posterum deterruit, ac ceteros obstupescit. nec inferior fuit alius cum fratre quoque ludibundo congressus. Cum enim iussisset eum à fide deficere, nihil impetrauit. Sed neque sacram cerei agni thecam vt deponeret extorsit, ex quo enim in Neophytos sæuiri cœptum est, nunquam sine illa coram fratre comparuit: sed maximè cum postridie illius congressus fratrem adiret, obtineri ab eo non potuit, vt eo careret, ne fortè vllam desertæ religionis suspicionem incurreret, aliàs etiam cum in multorum congressu ex Arimensibus illis triumuiris vnus pueri patruus, Camon dicebatur, multa ineptè effutiret; puer ita loquentem interpellauit: Patruè, qualis est dæmon? illius faciem spectare cuperem. Interrogationem puerilem astantium risus excepit. Camon enim vitæ licentioris infamia Dæmon inter Arimenses appellabatur, è quo puerilis iocus salem deprompserat. Et quidem in æ-

*Martyrj de-
siderium.*

tatis illius tenebris tot maturioris iudicij scintillæ interlucebant, vt vel iam à fratre timeri inciperet, cum nondum ipse timere didicisset.

Arimenses igitur ministri cum ab hero suo atrocia mandata suscepissent; nulla interposita mora (solent enim in pœnis quàm in beneficijs exequendis ministri plerunque esse promptiores) spargunt se Miacum illos ad Iustam parentem amandare, sed clam eos intra cubiculum recludunt, vnico famulo, Ignatius vocabatur, ad obsequia necessario illis relicto, quos non pauci ne fortè elaberentur, dispositis excubijs asseruabant. Quadraginta dies totos in eum modum asseruantur, vt hac morâ contingeret illos vnà cum sui memoria sepeliri. Admirabilis per eos dies à pueris viuendi ratio tenebatur (tanti refert ad omnes fortunæ casus à teneris vnguiculis didicisse quod exerceas!) siue enim Christianæ religionis odio, siue vano suspicionum metu, siue vtroque captiui detinerentur, id assequi videbantur quod imminabat, ea sibi breui quæ supererat vitæ spacio comparanda, quæ vel mortem minus formidabilem reddunt præuisam, vel minus periculosam reddunt improuisam. Oratio coram sacris imaginibus quotidiana, ieiunia, (quis in hac ætate credat?) prope quotidiana; nec erat in Ignatij potestate volentes inhibere, qui cum non ignoraret ea, quæ intra paucos dies circa puerorum necem designabantur, ita sibi commissos moderabatur, ne mors præuisa terreret aut improuisa falleret. Eo igitur acrius pijs exercitationibus certabatur, quò propius immatura mors accurrebat.

Et quidem ea ipsa nocte, quæ inopinantes erat oppressura, eum fortè neuter esset ieiunaturus, & iam hora ad cœnam inuitaret; ait Franciscus Ignatio: hodierna quidem dies nulli ex consuetis, ieiunijs illigatur, neque fames cœnam respuit; in cœnato tamen mihi dormiendum, hodiernum crimen aliquod expiatur: illud erat, quod inter colludendum è custodibus nescio quem sibi offendisse videretur. Et vix adduci potuit, vt fratri cœnato comes assideret, tantillum salua ieiunantium religione sumpturus; quæ res in ea ætate tempore, & causa religiosissimam ostendebat in puero mentem. Nec in hoc stetit prælagientis extrema omnia quodammodo

*Fratres clam
in cubiculo
iugulandi re-
cluduntur.*

Francisci sagacitas. Postquam enim Matthæus obdormisset, ipse magnam cum Ignatio noctis partem terens ea prope fecit omnia quæ ad moriendum præmonitus facere potuisset: petijt recitari sibi ab Ignatio nescio quam precandi formulam, quam ut præsentem facilius memoriæ commendaret in papyraceo stabello, gentis more descripsit; tum quinque eam positis genibus decurrens, toties cum Angelo Virginem salutabat, quoties eam precandi formulam repetebat. Inter quæ cum longiorem traheret moram, admonetur ab Ignatio nocturnas iam dudum horas somnum suadere. Cui Franciscus alia omnia in hanc sententiam magno animi sensu respondit: Occurrunt mihi nunc Ignati Christi Seruatoris nostri tormenta, quorum atrocitas lachrymas elicit: quantum mortalibus Deus dedit, cum in eorum salutem mori non detrectauit: eorum me miseret, qui eam rem ignorant. Collachrymari cœpit Ignatius, tum pietatis sensu permotus, tum quod carnificinæ crudelis hora inopinantibus agniculis immineret.

Inde cum iam dormitum esset concessurus, sacris Indulgentijs Virginis Conceptæ iconculæ attributis ineuntis aut potius exeuntis ætatulæ crimina expiabat; quæ cum Ignatius aduerteret auctor puero fuit, ut ex hac ipsa nocte sumens initium consuetudinem sibi faceret, velut qualibet nocte moriturus exitum suum Deiparæ peculiari colloquio compellatæ commendandi, quod ille fecit illico verbis in hanc sententiam religiosè conceptis: Domina mea, Sancta Maria, rogo te supplex per vnigeniti filij tui pro nobis passi tormenta, ut si me hac nocte mori contigerit mei memineris, ego enim in manus tuas, Domina & Mater, animum meum corpusque commendo.

Tricies deinde sanctissima Iesu ac Mariæ nomina religiosè pronunciauit, nec auelli se sinens tertio denique repetiuit; ac tandem vrgenti famulo cedens oculos morti clausurus aqua lustrali ab Ignatio conspersus in cubile concessit. Non tenebat inter hæc lachrymas fidelis seruus, sed & prudens pietatis potius quam commiserationis prætextu celabat: abscedens porro ad orationem non ad quietem secessit, donec sicarij suo, quod ille impedire non poterat, parricidio se fœdassent.

Nocte

Nocte itaque media cum adhuc Ignatius in oratione pernoctans rei exitum præstolaretur; iussu Arimensium moderatorum sicarius thalamum ingreditur, & suspenso pede dormientes aggressus, Matthæo primum cor ictu prætentato transfigit, & mox Franciscum, fauces ipsas ferro petens, iugulat. Vtroque nihil sentiente confecta res est, ita ut regressus Ignatius vtrumque, quo in situ reliquerat, in suo sanguine volutatos inuenerit, pallido vultu non iam mortis imaginem, sed ipsam mortem protestante. Atque ita duplex victima cecidit, quam etsi non constat in religionis causa perijsse, constat tamen ita prætextum vtrumque conseruandi status ac religionis euertendæ id temporis fuisse permixtum, vix ut alter ab altero separari potuisse videretur. Ut ut sit, agni duo sua innocentia inuoluti iugulum præbuerunt, magnūque sui desiderium Christianis omnibus reliquerunt, cum iam intelligerent sibi nihil in Arimensium Dynastarum sanguine ad rei Christianæ restitutionem spei superesse; qua cum vna cum his victimis humanis rationibus æstimata sepeliretur, hoc vnum supererat, ut à diuina manu nihil desperarent, postquam inter mortales nihil erat quod sperarent.

Crudelis porro parricidij tristem nuncium mæstus dedit Iustæ parenti, quam Miacum secessisse diximus, è Societate nostra Sacerdos P. Petrus Moreion, cui animam suam de more commiserat. Quid illam inter hæc egisse arbitramur? quid de illa fide sensisse, cuius prope vnus causa videbat se marito viduam, filijs orbam, terris suis eiectam, ad pœnam viuere, cui non liceret ad solatium mori? videbat ex aduerso parentem suam, fratres ac filium Ethnicos apud Dairi legitimum Iaponiæ Principem auctoritate & gratia in paucis valere, penes quem Idololatriæ ius summum; se verò ex quo peregrina sacra suscepisset partis omnibus excidisse. Nihil tamen simile viraginis Christianæ animum, diuina iam diu gratia confirmatum permouebant: sine vlla perturbati animi demonstratione quasi subridens, ita respondisse fertur: Duo me in huius casus acerbitate solantur, & ut auctori omnium Deo gratias agam beneficij ream permouent ac hortantur: Primum enim ex quo Michaellem priuignum meum, ab infantia

Christi-

*Parricidium
ferale.**Matri Iustæ
nunciatur.*

Christianis elutum ritibus, & Christianè per omnia educatum, non turpiter solùm fidem eiurasse, sed eam quoque immaniter persecuti, eoque regnandi libidine deuenire vt eiecto parenti, suisq; fratribus mortem bis parricida per summum nefas attulerit, grauiorâque in posterum videatur admissurus; magna me nunc sollicitudine liberam video, ne fortè filij mei fratris potius exemplum quàm filij educationem sequerentur, de quibus in hoc innocentia statu sublati id spondere mihi posse videor quod oprare debuisssem. Deinde verò cum ad exorandam Ioanni marito quondam meo salutem æternam Deo Opt. Max. meam filiorumque vitam libens deuouerim ad expianda quæ contraxerat crimina, & quibus in se diuinam iram prouocarat; Id, inquam, omne cum serio Deo deuouerim, quo tempore tristi spectaculo vnà cum illo magis morerer quod mori vetarer, videor iam mihi aliquod æternæ salutis illius pignus accipere, ab eo qui repetere videtur oblata, quod non faceret nisi hoc meum sacrificium in conspectu suo propitius admisisset. Ita se Iusta solabatur, & naturâ superior, de omnibus victrix cum diuina gratia triumphabat: Michael autem iam de fratrum interitu certior factus, vna cum suo sacrificio ad extinguendas Christianæ fidei scintillas properabat. Sed quam in omnibus speratis spe sua exciderit videamus.

ARIMENSIS DYNASTA ADHIBITO CELEBRI sacrificio frustra domesticos suos peruertere conatur.

CAPUT V.

Rediturus ad suos Arimensis dynasta fumis aulicis iam diu cœcutiens, ne qua in re moderatoris sui consilia reijceret, celebrem illum sacrificulum, Banzui appellabatur, de quo paulò superius, comitem adduxit ea spe vt concussos iam (quod arbitrabatur) de firmitate sua neophytos eloquentiæ vi excuteret, & patria sacra in patriam reuocaret. Is vbi aduenit, dici vix potest quo applausu fuerit exceptus à pellice maximè Fime, quod in eo rerum suarum statum stabiliuisse Arimensem dynastam prædicaret. Neophyti

Sacrificulus à Fime Michaelis pellice maximè excipitur.

phyti tamen vt ad eum excipiendum obuij procederent adduci nunquam potuerunt; & si qui ad eum visitandum accesserunt rogatu dynastæ ne illum in re non mala offenderent, id ita fecerunt, vt iniecto in collum precatorio sero fidem suam hac externa demonstratione profiterentur, ne cui offensionem neophyto darent. Et vt primis initijs ipsum sacrificulum demereretur, voluit vt ad conditum diem in arcem veniret, precatorios globulos Ethnico ritu dispositos, & inuocando Amida decurrendo destinatos inter aulicos & aulicas dispertiturus, vt hoc aulicorum exemplo reliquum vulgus facilius ad audiendum sacrificulum induceretur, nihil enim dubitabant, quin initio placiturus ad extremum persuaderet.

Venit igitur sacrificulus Banzui, compositoque ad pietatem, supercilio pauca præfatus mentitæ religionis arma depromit. Aderat Fime profanæ rosariorum distributioni auctoritatem conciliatura, cuius imperio aulicæ virgines ac matronæ iubentur oblata de sacrificuli manu munera acceptare. Quid hinc egisse putamus sinceræ fidei sectatrices? Nihil heræ imperio territæ, minus sacrificuli supercilium veritæ, intrepidè omnia respuerunt; per vim iniecta in manus superstitionis instrumenta, volente manu in terram labantur, nec reperta est vel vna, quæ in fidei suæ contumeliam profanam perfidiæ supellectilem admisit. Sacrificulus interim, qui sibi alia omnia promiserat, cum pudore & ira colluctatus, colores alternis permutabat; nunc liebat iracundiâ, paulò post rubore suffusus pudorem præferebat, & heram intuitus contracto vultu de ancillis querebatur. Iterato igitur imperio distributio vehementius vrgetur, eodem semper euentu, nisi quod ex ijs vna, cui nomen Maxima, vim ultra non ferens, nec sacrificuli iam liberius inuehenti impotentiam, collectum globulorum sero solo erigens in sacrificuli faciem audacter impegit, herile nihil in ea reuerita cuius auctoritate à diuinis imperijs auocaretur.

Fime in furorem versa, furiam diceres, visa sibi est sacrificuli, suam, deorumque iniuriam vltura, si repudiantibus profanam superstitionis supellectilem, sacram eriperet. iubet igitur vt omnes sua sibi precatoria sero detrahant, & in terram abijciant. Cum nemo pareret, ex asseclis vni imperat, vt singulis ea detrahat. is erat

S

Iussa sacra rosaria dimittere non fortè parent.

Rosaria Amida profana inter aulicas distribuit.

Aulicæ omnia respuerunt.

Maxima rosarium in sacrificuli faciem impingit.

fortè Christianus, itaque respondit: non sum rosariorum venator, non licet mihi Christiano sacra profanè, nec aulico minùs vrbane aulicas contrectare. Non ferebat vltra suorum audaciam indignata pellex; dissimulato tamen tantisper furore sacrificulum globulis suis æquè onustum ita dimittit, vt iniuria castigata molliora omnia in posterum futura promitteret.

Dimisso sacrificulo furor in stomachum retrusus, diffusa bile totam viperam occupauit, quem in vnam Maximam colligens iniuriarum virus euomens, nihil indictum reliquit, in quo muliebris eloquentia in rabiem versa solet eminere. Sed verbis facta nihilo mitiora subiecit, iubet retrudi viraginem, ibique vinculis ita constringi, vt nullus propè illi membrorum vsus liber superesset; ad carcerem & vincula in ediam addit, cibo illi potùque eo vsque interdicens, donec aut sententiam de retinenda religione mutaret, aut in pertinaciæ pœnam lento mortis genere contâbescens interiret. interim tamen ad eam laceffendam ethnica matronæ subinde submittebantur, quæ vna cum vinculorum inedia quæ acerbitate conspirantes constantissimæ viraginis animum è sententia deturbarent. Septem dies totos Maxima cum suis vinculis, cum inedia, cum instigatricibus suis decertabat, ea semper animi firmitate quæ Maximam decebat: nec toto eo tempore adduci Fime potuit, vt non nihil de seueritate remitteret. Sed neque Maxima quicquam de confidentia in Deum sua minuebat, continuis ab eo precibus vires exorabat, & in orationem effusa Christi columnâ animo magis quam vinculis stringebat, petebatq; vt ea sibi suppliciorum esset initium, quæ Christum imitata in eius confessione pateretur.

Septimo tandem die vinculis soluitur, sed eodem semper rigore dies alios quinque cibo potùq; interdicit in ediam sustinebat, licet enim tantillum cibi, quo ne vix quidem vita sustineri posset, furtim ei sociæ aliquoties ministrarint, integris tamen viribus, colorèque viuido exijt ac si perpetuis epulis saginata vixisset, eaque res ab ipsis Ethnicis notata prodigio similis visa est. Et sanè fateatur ipsa Maxima se cum semel acrius siti premeretur, aquæ pluuiæ concha quam fortè repererat, repleta, sitim ita temperasse, vt tametsi fel sibi potasse videretur, sitim tamen omnino exclusit. Sed

admi-

admirabilius est quod ipsa subiciebat, sibi aliquando nocturnis horis adfuisse matronas ipso vultu habitùque venerandas, virgiline an sopitæ dubium, à quibus edulio nescio quo ita reficeretur vt & sapor ad suauitatem, corpori ad vires conseruandas addi nihil posse videretur. Vnde nihil mirum videri debet, si ea consolatione vegetior extiterit. Huius certaminis hic fuit exitus. Maxima palatio exclusa in vnus è gubernatoribus domo vilibus obsequijs addicta delicias aulicas cum dura seruitute commutat; quod illa vt perpetuum esset, abrado capillitio gentis more sibi caducas huius vitæ spes amputauit, satis sibi gratulata, quod amissam semel cogente fortuna libertatem (erat enim natione Coorea) recuperatam deinde cum scœnore, volens ac lubens Deo suo consecraret.

Nihilo melius cessit sacrificulo sub vmbra dynastæ globulorum distributio; quid enim melius sperare potuit secundo cum viris certamine, qui primo prælio fragiliorem sexum victorem erat expertus? Itaque cum dynasta sacrificulo blanditurus inter honorarios pueros & asseclas sarta diuidi imperasset, ab vno ex ijs hoc responsum tulit, non constans minus quàm cordatum: Meminisse poteras, here, nos vna tecum infantes ijsdem aquis salutariter expiatos in eadem sacra coniurasse; oportebat te quæ nobiscum accepisti religionis arma retinere, non autem ijs repudiatis auctoritate tua nos cogere, vt sacra profanis per summum scelus commutemus. In cuius responsi sententiam cum cæteri venissent omnes, desperatione victoriæ dimissa concertatio; ipseque sacrificulus iter suum damnans ad eam qua alibi pollebat auctoritatem suspirans aspirabat: Maximè cum è superiore loco perorare voluisset, vbi exceptus est tot neophytorum sibilis & cachinnis, vt explosus descenderit, qui sibi sperauerat applaudendum; quin etiam cum per vicostaret, dieterijs & puerorum ludibrio exceptus domi se continere cogebatur. Et mirabile videri potest sacrificulo fabros ethnicos extra Arimensem agrum necessario conquisitos cum aram sibi ad sacrilega sacrificia, & exedram ad perorandū parare voluisset: repertus est enim inter Arimenses nemo qui operâ suam illi elocaret.

Dynasta in commodius tempus iram referuans, hunc quidem

S 2

sibi

Maxima
Sine mem-
brorum & sus,
cibus potusq;
per septem di-
es interdici-
tur.

Diminuitur
reficitur.

Seruituti ad-
dicatur.

Idem sacrificu-
lus rosariis
Siris obtrun-
dit.
Exploditur.

sibi volens nolens temperavit, ac tandem vidit quàm parùm in sacrificulo esset sibi præsidij ad ea quæ auctore Sasioie destinaret, quem novis artibus non ita multò post in Arimenses neophytos eodem semper pravi consilij fructu sæviturum insequamur.

IMPERII HAERES IN SUA REGIA TEN-
do cur sævierit in Christianos.

CAPUT VI.

Videri possunt Imperator ac filius annuas sæviendi vices alternis permutasse, anno quippe superiori sæviendi principium dedit ille, hic ne intermissione procella mitesceret, tyrannidem leui satis ex causa, non leuiter instauravit. Et sanè satis quieti fuissent omnia intra huius anni curriculum, nisi apud hos Imperij hæres & Sasioie apud Arimenses denuo quietem inturbassent. Quanquam apud Arimenses ipsos atrox octo vt videbimus victimarum incendium & quæ deinde secuta sunt, ab hoc ipso Principis Imperij exemplo euulgata recruduerunt, nec habuisset ex quo suas artes metusque Sasioie fabricaret, nisi ab regia nouæ turbæ supeditassent.

In vrbe Yendo Patres è D. Francisci familia anno superiore (amissa inter dirigendos ad vrbis ornatum vicos, æde quam habebant illic sacra) dum nouam parant, proscripti, magno suo dolore quod excolebant nouale, deserere coguntur. Ex eorum tamen numero ceteris discedentibus P. Ludouicus Sotelus, ille qui postea cum legato dynastæ cuiusdam Iaponij in Europam venit in hac vrbe remansit, vt Neophytis in tanta destitutione alicui esset solatio: qui cum templum nullum esset, aut sacellum in quod rei diuinæ causa Neophyti conuenire possent (erant enim superioris anni edicto in ea ipsa vrbe promulgato ædes omnes sacræ dirutæ) de ædicula aliqua loco minus periculoso erigenda cogitare cœpit. In agro suburbano leproforum ædes aliquot seiunctæ, non tamen in Noso-comij formam redactæ visebantur: loco A sacusa nomen est. Iuxta hunc intra breue tempus collecta Neophytorum stipe ædicula auctore P. Sotelo erecta est, quæ paulò post magnorum malorum occasio-

casionem dedit. Ferunt inter extruendum orta lite puerili inter Ethnicum Christianumque adolescentem, indicio parentis Ethnicici, qui se læsum querebatur, rem quæ diu latere non poterat, erupisse. Et vt fit crescentefama vulgatum est inter militaris ordinis viros, ex ijs venit ad Toparchas, per eos ad principem penetravit. Vulgatum est, inquam, Christianos edictorum suorum violatores produritis ædibus aliam in agro suburbano extruxisse, capacem, altam, elegantem, ad quam multorum concursus, etiam nobilium suspectam reddebat audaciam. Excanduit princeps, & in hæc verba prorupit: Itane verò apud Christianos edicta nostra intra annum obsolescunt? quis legem illam ferat, quæ Principum legibus, cum quibus ipsa illorum religio perstat intacta, volens aduersatur? Quærit deinde ecquis in vrbe sacerdos delituerit, eius operis sine dubio procurator. Nominatur ille, atqui, ait ille, ædem moliri sine multorum auxilijs præ paupertate non potuit, de re sola deque auctoribus serio inquiratur.

Ad eam rem è supremo senatu Senator vnus Iulij 21. Thomam inter Neophytos veteranum, & Gregorium quo dicti Patres ad Catechismum vtebantur, euocat: quærit sint necne Christiani, ex quo tempore, & vbi, eam legem suscepissent. Respondent esse se Christianos, & susceptæ fidei tempus notant, eamque ipsam vrbe pro loco designant. quo audito nihil vltra locutus, arctè vtrumque vinciri, & in carcerem retrudi iubet. Postridie accersiti de æde A sacusa extracta interrogantur, qualis sit, quorum stipe assurrexerit, & similia. Illi quod erat fatentur, ædiculam esse paruo sumptu, opere tumultuario Christianorum liberalitate constructam. Quærit ecquos nouerint Christianos: paucos, aiunt, qui sunt è nostro sodalicio, quorum nomina iussi tradere, non satis prudenter annuerunt, rati fortasse eiusdem esse culpæ cum de fide à legitimo iudice quæsitum fuerit, de alijs vt de seipso reticere, traditis nominibus in vincula remittuntur. Exinde in Christianos inquiri seriò cœptum, quod cum generosi Christi pugiles duo inaudissent, nihil dubitarunt, ad ipsum Senatorem pergere, seipos prodere, & eorum qui secum sodalitiij communionem erant coniuncti nomina etiam non rogati tradere. Leo & Vincentius dicebantur, heroica quidem sed

Principis indignatio.

Thomas & Gregorius fidei causa comprehenduntur.

non satis cauta libertate Christum pro se alijsque professi. Ex eo tempore nobiliores quique ex nominatis domi suæ adhibitis custodibus & vicorum præfectis commendati recluduntur. Priores tamen duo cum socijs prius euocatis in publico carcere asseruantur.

Oprabat pater ille huius mali principia Senatore illo qui inquirebat probè rem vniuersam edocto præfocare. Ergo ad eum perguit: sed reiectus est, nil sibi iuris in alienigenas esse dicens, ita tamen, vt quæreret ecquem haberet indigenam suarum rerum conscium, à quo de omnibus posset edoceri. Aderat Patri Laurentius neophytus, qui sua sponte quod petebatur professus, à Senatore detinetur. Cum interim pararet, ædiculæ suæ culpam eleuare, interpellatur. Ædiculam vidi, ait, quid sit scio, quod superest trade mihi librum in quem Christianorum omnium nomina referuntur, ne de ijs vltra inquiretur; negauit Pater apud se asseruari, quod nouus esset in ea vrbe nec domicilium nisi transiens statuisset; inquit, aigitur: eumque remittit, & mox Ioachimum natione Coream apud quem diuersabatur euocari mandat; ex eo quærit cum aduenisset cuius facultate sacerdotem illum externum contra Principis edicta hospitio excepisset, nominat Ioachimus Sandodonū, erat is principis moderator & eidem à Secretis illi in paucis gratus, imo & parens Conzuquedono, quo Imperator gratiosorem habet nullum. Vade, inquit, & illum domi tuæ reclusum asserua, dum aliud iubeatur. Inde Senator ad ipsum Sandodonum adit, refert quid Ioachimus sibi exposuerit, nec Sandodonus negat: externum illum monachum ait, ægrum vt domi suæ exciperet curarèque permisi. Atqui instat Senator, Coream hac nixus facultate è domo sua sacram Christianis ædem conflauit, in ea continui cœtus contra principis edicta coguntur, eiusque rei apud principem inuidiam sustines, cum quid agatur ignores. Sycophanta est, ait, Coream ille, quem virum probum arbitrabar; quod fecit luat, nolo quemquam fauore meo contra principis voluntatem abuti. Ioachimus ipse domi suæ cum hospite suo eadem excubitorum & vicorum præfectorum fide reclusus asseruatur.

*Ioachimus
Corea cum
hospite suo
domi sua
clausus asseruatur.*

uatur.

ATRO.

ATROCITER IBIDEM DE CHRISTIANIS INQUIRITUR.

CAPUT VII.

EXtraditis sibi nominibus facilè intellexit Senatorius ille inquisitor plures in vrbe Christianos reperiri; quod vt apertius constaret, edici tota vrbe iubet vt omnes vicorum præfecti omnium Christianorum nomina vicatim ad se descripta illico adferant, in qua descriptione sanè multa contigerunt Christiani ardoris argumenta, omnes quippe inscribi gestiebant: quæ cum nomina Senator accepisset, denuo edicit, vt domi suæ singuli recludantur & à vicinis dispositis dies noctesque vigilijs asseruentur. ipsi quoque leprosi (erant enim omnes Christi sacris initiati) intra sua mapalia reclusi multa pertulerunt. Ea res aliquot dierum experimento ita onerosa visa est vicorum præfectis, vt simul omnium suorum nomine ad Senatorem venerint ea de re questuri leuamèque postulaturi. Tum senator, agite & qua potestis industria efficite vt eiurato Christo suo ad patrios Deos redeant: quod si feceritis, & labore leuabimini, & vicinorum vestrorum vitæ consulētis, qua in re nulli labori parcite nec precibus aut minis solum, sed ipsa quoque tormentorum acerbitate certate: si quis perierit, ego vos liberos immunèque præstabo.

*Christiani
à vicorum
Præfectis de-
scribuntur.*

Interim dum hæc agebantur, inscripti neophyti non frustra sua nomina descripta coniectantes, inusitados in Ioachimi domum Sacramentorum causa fecere concursus, quæ res magis magisque magistratum animos abalienabat. Vicorum autem præfecti accepta furendi facultate ad suos redierunt, quæ senator permisisset, retulerunt. Hoc nuncio laxatis frænis infernus in Christi gregem exercitus irruere videbatur. Longum esset referre quid à singulis tentatum, quid intentatum fuerit, preces, minæ, fraudes nulloquam defuere, apud multos sæuitia pietas appellabatur, dum ne morerentur torquebantur, morsque minus pœnæ quam mora mortis habet: alij priuata odia publici boni prætextu vindicabant; à multis per vim extorta, vel per fraudem efficta subscriptio. Denique Ecclesia illa propè tot carnifices experta est, quot vrbs ipsa

*Descripti gra-
uè ad defe-
ctionem sol-
licitantur.*

ipsa ciues numerabat. Multi ergo malis cedentes de animi sui constantia, saltem signis externis expressa remiserunt, magnaue fuit ciuium concussio. Sed neglectis ijs quæ aliena sunt à Christiana firmitate, heroica paucorum facinora de multis seligamus.

Apollinaris sese primus ingerit, casumque suum gestit insigni aliquo facinore resarcire. Is auditis tres totos menses Catechisticis orationibus multa sciscitatus, multa dubitans oculos tandem aperuerat veritati apud Patres è Diui Francisci familia qui eam vineam excolebant, anno porro superiore exoriens ab Surunga non satis intrepidum ferijt ruina. Cessit igitur vanis terroribus nondum satis robusta fides, defectionemque suam proprio chirographo volens nolensue firmavit. Vna cum fide mentis suæ tranquillitate excidens in perpetuo mœrore versabatur, neophytorum conspectum vitabat, & qui seipsum inspiciens exhorruerat, sibi horribilis omnibus videbatur futurus. audiijt interim dum malo medicinam quærit adesse ex eadem familia sacerdotem, cui se sistens quærit an sit vllus pœnitentiæ post lapsum locus, se nihil vt acerbum sit refugere vt sanetur. Ergo in spem reductus iubetur ad eos redire quibus defectionis suæ testem manum scripto tradiderat, apud eos palinodiam recantare chirographum repetere, si negauerint contrarium dare: quo facto rediret, quæ iniungi vltra placeret subiturus. Pergit Apollinaris ad vicinos apud quos asseruari mali sui sententiam sciebat, facit imperata liberalius etiam quàm iubebatur, tum in Ioachimi domum redit, qua neophytorum pro sacra viebantur, iniunctaque corporis coram omnibus flagellatione perfunctus ad expiandum crimen Ecclesiasticis sacramentis restituitur. Non ita multò post de Christianis, quod iam agimus, inquiritur. ergo vicini instant vt posterius chirographum diffingat, priusque quod de eurato Christo seruabant ratum habeat. multæ machinæ adhibitæ sunt, vt denuo excuteretur; sed impetrari non potuit; ergo multa priuatim perpeffus, publico senatoris tribunali vincitus sistitur. Is vbi totius rei seriem ex vicinis audiuit ipsius Apollinaris confessione confirmatam, excanduit, & denuo multis machinis non expugnandus oppugnatur. Vna vox eius erat: Hanc vnam vitam Deo meo consecraui, ne illius gratia denuo exturbarer. Ergo in publi-

publicam custodiam arctissimè vincitus amandatur, insolenti sarellicum sauitiamurè diuexatus: Carceris præfecto commendatus in arctissimum ac foetidissimum ergastulum compingitur, in quo ita se gessit vt virtutis suæ splendore omnium oculos in se rapuerit. Non diuturnum fuit illi cum vinculis suis laboribusque certamen, intra dies paucos inedia, carceris pœdore ac situ interijt, & æternam quietem non longo labore comparauit. Ad eum nuncium Ioannes Mimbo, de quo mox, & Laurentius ille quem iam Senator ille dimiserat, in carcerem accurrunt. humanum corpus expectunt, sed fultibus eiekti nihil impetrarunt. Cadauer vxori ethnicae traditum, à sacrificulo in agro proximo extra fanum concrematur more patrio. Verum neophyti omnium seduli obseruatores frustra flammis eripiunt, sibi que pro sacris asseruant. Quis enim dubitet hunc ipsum non minus quàm ceteros, qui ceruices ferro præbuerunt, pari martyrij laude redimitum?

Verum ad ipsum Ioannem promissionis iam factæ rei veniamus, & nunc quidem qua ex causa comprehensus fuerit, rerum series postulat, mors enim ipsius extremos huius ruinæ casus excepit. Ioannes igitur à prima iuuentute salutis illius ad quam duce natura immortalitatis studio aspiramus, diu per omnes Iaponiæ sectas vagus, nusquam quiescebat, ne apud academicos quidem suos, quibus diu non mediocrem operam dederat. Incidit denique Miaci in D. Francisci Patres, apud quos Catechista cæco doctore, Tobias dicebatur, fidei lumen accepit, & deinde nostris rebus instructus aliquot iam annos catechistam agebat, ipse eo vtilius quod Iaponensium sectarum peritus earum commenta ex proprijs refutabat. In hac ipsa miserabili neophytorum carnificina, quæ vicatim in singulorum ædibus exercebatur, Christiano ardore correptus, facultatem petijt à Patre cui conuiuebat, vt sibi liceret per domos cursare afflictis solatium aliquod præbituro. interrogatus quem sibi periculose alex finem præfigeret, ita respondit; nollem quemquam à fide deficere, vellem aliquid in eorum consortio tolerare. impetrata facultate sese ad opus suum accingit, iniecto que in collum prætorio seruo, è quo ad pectus crux non maxima pendeat, ire pergit, adiuncto sibi comite & adiutore Laurentio. Quid vterque fe-

T

cerit,

*In carcere
variè diuexatus moritur.*

*Ioannes
Mimbo, &
Neophytos
periclitantes
iuuat.*

cerit, quid passus sit in hac dierum aliquot exercitatione, ille nouit, qui nostra omnia compensaturus intuetur.

Die quadam cum exorata ab excubitoribus ingrediendi facultate neophytum nescio quem miserum in modum compedibus manicisque constrictum reperissent retortis in tergum brachijs circuloque ferreo in fauces iniecto miserabilem, quo in tormento iam dies aliquot animose perstiterat, ne à fide desisteret; cum, inquam, illum ad vltiora mortem que ipsam si res daret tolerandam confirmarent; nonnulli ex eodem vico accurrerunt, indignamque rem inclamantes excitato tumultu colloquium abruperunt, volebant quidem vinctum vtrumque iudici sistere nisi intempestiuae noctis tempus auertisset. reducunt tamen in Ioachimi domum, multa de illis coram Patre ac Ioachimo exoptulantes, sed id maxime non ferendum videri esse homines ita proiectae audaciae qui audeant hominem in tormentis positum vt Principi suo pareat, palam ab illa ipsa re auocare. Cui Ioachimus ita respondit: dominorum multi sunt gradus, ego eum veneror praeter ceteris, qui in supremo maiestatis ordine residens ceteros infinito post se relinquit interuallo. Si his proxima officia principi meo defero, quid est cur ordinem violasse reprehendor? nec plura; abeunt ipsi, furorem suum in auroram differentes. Sed non distulit Ioannes eam quae in hoc rerum statu exigebatur animi comparisonem. Totam eam propè noctem duxit insomnem, & iam sub auroram peccatis expiatus & epulo sacro refectus peccatorum indulgentiam amplissima illa concessione consequitur, quae in aedis sacrae quam Portiunculam vocant, consecratione apud Franciscani, ordinis Patres concessa perhibetur; in illum enim diem haec quae mox dixi contigisse narrantur. Vix bene illuxerat cum accepta à iudicibus auctoritate redeunt hesterni tumultus auctores, & domi suae vinculis constrictum intra cubiculum recludunt, ipsis suis vinculis exultantem, in quibus eum relinquamus, nunc orantem, nunc de fide nostra cum ethnicis disputantem, donec eum è priuata custodia in publicam, & inde ad victoriae suae arenam educamus.

Ad martyrium se comparat.

Domus sua elaudatur & vinculis auerit.

E VIN-

E VINCTIS NEOPHYTI OCTO

simul obtruncantur.

CAPUT VIII.

IN priuatis vt dixi aedium suarum custodijs multi tenebantur, è quibus in publicas educti octo capitique damnati. Inter eos iure primas obtinet Sasanda Michael, qui primarius sodalitijs praefectus aedulae extruendae non tam interfuerat, quam prope praefuerat, is parum cautè cum alijs sociorum nomina scripto prodiderat, & domi suae tenebatur, sed tamen vici praefectorum rogatu alio migrarat, apud toparcham nescio quem vinculis vigilijsque asseruatus. Prius ex ijs aedibus quam educeretur, iubetur nominum feriem suo chirographo sigilloque munire & inscribere illam esse feriem illorum qui stipe collata aedulam erexerant, quod faciebat ratus id se non posse salua fidei suae integritate reticere, cum à iudice legitimè quaereretur. Ea nominum series ad principem ipsum delata, negotium dies aliquot, nescitur qua ex causa, suspendit. Consuli placuit Imperatorem à quò mitior sententia sperabatur; inde tamen rescriptum venit, praecipuum quemque nisi Christum ciuraret obtruncandum.

Decimo itaq; septimo Kalend. Septembris, in feriam sextam forte tum inciderat, Ioachimus & Laurentius è suis aedibus ad iudicem euocati ex itinere à militari turma quae illis occurrit eodem pertrahuntur, vbi alij quoq; sex iam aduenientes praestolabantur, Thomas videlicet, Leo, Vincentius, Lucas, Ioannes, Antonius. Varij fuere sibi occurrentium sensus affectusq; diuersi, sed omnes absorpsit gaudij magnitudo, quod sibi viderent in vna Christi causa omnibus extemplo moriendum. Huic omnium laetitiae communi gratulationi coronidè addidit Michaelis aduentus, eductus enim ipse quoque priuata sua custodia vt erat primarius sodalitijs praefectus, iam cum suo duce inuicta Christi cohors praelia domini praeliatura sibi ordine suo videbatur. Sed omitti non potest, quid Michaeli cum educeretur acciderit, satis simile laudato illi facinori animoque, quo Leuita Laurentius Xistum Pontificem suum flebiliter profecutus se negligi querebatur.

Habebat Michael adolescentem famulum in Christiana pietate

T 2

heri-

Cum alijs octo ad iudicem pertrahitur.

herilis exempli æmulatorem. Is in Toparchæ domo in quam Michael è proprijs ædibus emigrarat hero victo fideliter seruebat. Sed placuit hero vexando solatium illi & qualequale obsequium eripere. Romanus igitur (hoc nomine dicebatur) Michaeli subducitur, & in alia domus parte vinculis oneratur. Fortè contigit Michael em dum ad custodiam publicam moriturus educeretur, conspicari, & quid ageretur conijciens ita exclamauit. Quo progredieris, here, sine famulo? nunquid degenerem me probasti? si antehac laboris partem tecum sustinui, quidni tecum admittor ad coronam? si mea me à corona peccata præpediunt, quidni mors in pœnam inferatur? Cui Michael, Quod petis fili, extra herilis potestatis terminos iacet, ab eo pete, qui solus est gratiæ gloriæque distributor; si cordatè hoc optas, ardentèque petiueris, planè vt sperari potest, impetrabis; atque ita Michael à fidei seruo separatur.

Extincto postea hero. Romanus ab vno è iudicibus euocatus ita compellatur, Herus tuus pertinaciæ pœnas luit, te legibus debita seruitus inuoluit, cupis mihi famulari? cupio verò ait Romanus, dum id mihi liceat iisdem legibus quibus Michaeli seruebam: Christiana me libertate dona, in ceteris vt vt voles non inuitam serui seruitutem: atqui, infert ille, non vides hoc fieri nullo modo posse, cum Christiano nulli tota vrbe Yendo vita, nedum libertas Christiana permittitur. Per te igitur moriar sodes, ait Romanus, certum enim mihi est non minus quàm hero si viuere non licet mori Christianè. Sile, inquit ille, ne te dictorum deinde pœniteat, satius est tibi à Christo quàm à vita deficere. Qui nescit, ait Romanus, in hac morte mortales in vitam renasci immortalem, quid mirum est, si ita iudicet, quibus dictis iterum ad sua vincula remissus.

Verum à Romano, qui nos digressionem non intempestiuam destinuit, ad publicam custodiam redeamus. Nouem in arenam prodierunt, coronæ pellucet octo, quis ex toto numero excludetur? Laurentij parens ad iudices appellauit, is vt erat ethnicus spondit se filium ad defectionem pertracturum si mora illi aliqua concedatur. non grauatè impetrat, quod ipsi iudices exoptabant. Itaque magno sensu doloris Laurentius frustra fidem suam protestatus à socijs auellitur, & in ergastulum retrusus noua prælia cum victoriam

etoriam tenere se credebat, præstolatur, cuius in fide tuenda, patiendoque studio firmitatem suo loco postea non negligemus.

Octo igitur qui supererant in strigosos equos iniecti per celebriores vrbis vicos ignominiose raptabantur, hastili ad equorum iugas alligato præfixa quædam vexilla papyracea supra martyrum capita fluitabant. Id apud eam gentem signum est extremi supplicij cum rei eo pertrahuntur. Supplicij locus fuit ille ipse qui reorum ceterorum vrbes inter vicumque Acacusa, vbi leprosi sua mapalia ad ædiculam habent, loco nomē est Tocicoy, ad eum locum ingens spectatorum præcucurrit multitudo Martyrum per vicos circumrapratione accersita. In media spectantium corona ingentem fustibus abacta multitudo aream apparitores aperiunt. In ea quoque media præaltam sudem ad exponendam inscriptionem causæ defigunt: Cuius hæc erat ad verbum expressa sententia. Viri isti quia principis mandatū violarunt; & quia Patrum legi se addixerunt, & quia sodalitorum & cœtuum præfecturam admiserunt: hac pœna plectuntur. Primo die, Lunæ septimæ. Incidit in 16. diem Augusti.

Gaudete & exultate gloriosi Christi martyres, quia nemo vestrum patitur, vt homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor; si autem vt Christianus non erubescat, glorificet autem Deum in isto nomine. Ita sentiebant inuicti athletæ in extremam agone constituti, nam lecta inscriptione inuicem sibi gratulati, non nihil ab inuicem seiuncti genibus prouoluuntur, & singuli prout affectus præsens suggerebat in varia spiritus impetu distracti, concordem orationis discordiam præcinebant. Tandem vbi carnificum indulgentia animo suo non nihil indulerunt, inclinato capite sicam euocantes obruncantur, & in mari rubro circumfusi cruoris, viam sine impedimento, & iter mirabile sunt ad terram uiuentium consecuti. In trunca deinde corpora Iaponensis barbaries sicarum suarum ostentatrix membratim desequijt, & sacras exuias horribili carnificina confudit. Capita ad epigraphen exposita septem totos dies excubitorum fide seruabantur. Sed eam neophytorum sacra cupiditas, aut fefellit aut corrupit; sensim enim subducta omnia, & artuum frustra collecta clam non procul ab ædi-

Octo ad supplicium rapiuntur.

Capite truncantur.

cula humo commissa tubam, cuius sono cuncta suis locis restituta coalescent in partem gloriae venturae praestolantur.

POSTRIDIE ALII QUATVORDECIM IN
eadem fidei causa plectuntur.

CAPVT IX.

Tenaces irae principum non facile placantur, vbi semel ferrum induerint, primo sanguine sitim accendere videntur potius quam restinguere. Die igitur insequenti decimo sexto Calendas Septembres quatuordecim hesternis octo additi atrocitatem & prope numerum duplicarunt. Tertio ab vrbe lapide viuebat in vico, cui nomen Vxingome, Toparcha quidam, Bungenfis illius Francisci dynastae pronepos, ac haeres, sed degener auitaeque pietatis oblitus: ex quo enim Taicosamae Constantinum Francisci filium regno exturbarat, in hunc se vicum prope priuati recepere, qui ad eum attinebant. Is igitur quem dixi pronepos Principis gratiam aucupaturus haberi voluit Christiani nominis insectator. In eo igitur vico acriter inquirens effecit, vt nonnulli deficerent, alij secederent, omnes vexarentur. Ex ijs qui furenti se subduxit Marcus fuit ex eius familia, cuius opinio, si ea quae fidem spectant attenderis, ea fuit apud omnes vt meritum parentis nomen sortiretur; ea enim omnia quae neophytorum salutem spectabant ita procurabat, vt eos omnes in Christo genuisse videretur, tametsi ex ijs non pauci apud Bungenfes olim a puero in Christi militiam adscripti Marcum aetate, nemo tamen virtute superaret.

Illius absentiam cum herus ipse sentiret, viri probitate inductus ei renunciauit, gratum sibi fore si se ad obsequia solita reciperet, intacta licet Christiane viuendi libertate. Redijt Marcus eoque libentior quod in erigendis lapsis confirmandisque nutantibus insignem industriae suae campum videret aperiri. Nec labor industriae defuit, nec vtrumque; sefellit euentus. Intra breue tempus alia fuit illius vici facies, alius ardor, & pristina religionis integritas restituta. Vnde cum ille quoque in aedulam pro sua pietate contulisset, in serie quae iudici tradita fuerat Marcus in primis legebatur, vnde facile coniecit ex ea re sibi ac suis periculum imminere breuique fore vt vrbanum

tumul-

tumultus vicina quoque inuoluerent. Ne igitur imparati improviso fragore consternarentur, quos e priore metu vixdum bene collegerat, sua, si forte contingeret, duplicato labore praueeniebat orbitatem:

Nec intempestiua fuit cura vico, nam ecce tibi inexpectatus ab iudice nuncius vinciri Marcum aliosque tredecim nominatos iubet. Interim de vincis clam serioque inquiritur. inde constitit anno superiore plerisque defecisse vel nutasse, sed eosdem hortatore Marco sibi restitutos. Quare arctiore custodia Marcus in primis, tum ceteri recluduntur, ita vt neque spectare neque spectari, minus cum aliis neophytis colloquia miscere sinerentur. Ea solitudo spacium dedit omnibus ea commentandi quae animos inflammarent, & oratione continua Deo se in odorem suauiter offerendi.

Tandem post exhibitos hesternae victoriae triumphos ad hodiernas coronas Christi pugiles euocantur. e vico in urbem pertracti ad supplicium extemplo hesternae pompae ordine per nobiliores regie vicos circumducti raptantur. Magna fuit plebeculae petulantia: probris, contumelijs, scommatisque omnia personabant. Longum esset quid singuli dixerint, quid fecerint commemorare; ac tametsi iucundum est, nolim tamen in his, cum alio vocamur, immorari.

Venitur igitur in hesternam arenam, cuius adhuc exhalans cruor animos pugilum incitare videbatur. Ex equis abiecti funibus immaniter hinc inde raptantur, donec impetratam fustibus aream in arctum se compingens corona laxauit, quam hesternae frequentior fama conuocarat. Erigitur hastili praefixa mortis causa, ad quam legendam nemo auidius quam ipsi qui damnabantur oculos conuerterunt. Ea cubitalibus expressa literis spectantium oculis ita loquebatur: Hi quatuordecim viri cum in anni superioris disquisitione contra Christianos chirographo dato Christi fidem eiurarint, eo quod postea ad eadem sacra redierint hac poena plectuntur, altero die lunae septimae, hoc est 17. die Augusti. Mirum quantum Christi Martyres hac lectione exultarint, certi iam de corona, postea quam de causa constaret. Nam tametsi ex ijs plerique nunquam a Christo defecerant, patebat nihilominus ideo se plecti quod ad Christum rediissent. Et nihil ultra morati, vna omnes in-

genua lapsi, & Iesum ac Mariam inuocantes obruncantur, plectuntur.

vnaque

Cum alijs
13. Vincis
asseruatur.

Pertrahuntur
ad supplicium.

14. Capite
plectuntur.

vnâque omnes mortalitatis exuijs exuti ad immortalitatem sublimes abierunt: quorum corpora membratim concisa diu lapones ficas exercuerunt: capita clavis affixa tabulam ipsam in qua inscriptio legebatur in auersa parte adornarunt. Ea quoque destructa sensim artusque collecti tandem omnia communem sepulturam inuenerunt, ipsâque membrorum omnium permixtione in vnâ se omnes fidem expirantes conspirasse profitentur.

In diem insequentem quotidiano semper incremento tres alij supra viginti ad eandem carnificinam vocabantur, nisi iudicum alter priorem monuisset videri sibi lentius aliquanto in tanta ciuium cæde pergendum, multitudinem tantam cui sæpe licet impune peccare, non posse totam sine immanitate ad pœnam vocari, tentari posse denuo per vicorum præfectos num aliqui recenti metu consternati deficiant, delictorum enim pœnæ solis reis in pœnam, ceteris in medicinam infliguntur. Placuit collegæ consilium. Vocati vicorum præfecti, ad repetendas cum neophytis preces, minas, tormenta que serio incitantur; sed nihil æque illis commendatur, quam vt ab ijs verum falsumne nihil attineret defectionis chirographum extorqueant, vt ita principis furor pia in ciues fraude mitesceret. quo artificio multi arrepta per vim manu, minus sæpe, quàm decuerat, fortiter aduersati subscripserunt, aut mentito chirographo liberi dissimularunt.

*CHRISTIANA VIRAGO DESERTOREM
maritum Christo restituit.*

CAPVT X.

TOparcha non ignobilis Yamaxiro dono dicebatur, in regia vivebat. is in Christi sacra ita propensus erat vt nisi fortunis suis plus æquo consuleret, ea complexurus facile videretur. Ex herili propensione famuli eo prope deuenerant, vt eo etiam hortatore Christum profiterentur, quos hæcenus in fide constantes ne lacefferat quidem vt Christum abdicarent. Ex eius famulis non pauci collata in ædiculam stipe ita opus promouerant, vt inter inquirendum eorum nomina negligi non posse viderentur. Ergo

Michael

Michael (ille quem primo certamine martyrij palmam paulò antè diximus consecutum) nomina rogatus ab illorum hero exquiri in hac re, quid suis fieri velit. Visum est illi neque prodendos omnes, nec quod sperari non poterat omnes oculendos: illius iussu aleæ ius seligendi datur: illa selectissimos quinque nominauit, quorum nomina iudici tradita ad herum transmissa sunt cum mandatis vt illos domi suæ tutò asseruaret. Faciebat herus quod iuebatur in initio perfunctoriè morem suum retinens propensamque in Christianos voluntatem. Erupit ea res nescio quo indice ad iudicem, à quo serio monetur, vt famulos suos ad defectionem omnino sollicitet, nisi fortunas suas gratiamque Principis exponere discrimini velit, cui certum est minimè arrisurum, si scierit eum famulis, contra quod superiore anno edixerat, vti Christianis.

Perculit ea res herum sua quàm suos auidius retinentem. ergo in transuersum actus alia omnia molitur, & quam remissus antea fuerat ac propensus æque nunc in aduersum contendit ac nititur. Precibus, minis, vi, fraudibus omnes ex urbat, aut exturbare se gloriatur: extorto enim aut efficto chirographo mittit qui iudici significet, nullum sibi domi suæ superesse christianum: & quia nouerat fraudem suam diultere non posse, vt eos sibi conciliaret, quorum chirographum effingi curauerat, ne si fortè fraudem sentirent, eam iudici, quod Christiani plerique faciebant, aperirent, vnde sibi maius periculum crearetur statuit honoratis ijs, qui reuera Christum abdicarant, eos prouocare quos etiam tum sibi constare constabat. Simonem igitur inter eos primarium domestico epulo excipit, vt herili facilitate prouocati facilius ceteri darent manus.

Simonis vxor Maria Firoximæ in regno Aqui educata, insigni mulier pietate defectionem mariti ita exhorruerat, vt si correptum à malo genio maritum, aut ipsum malum genium conspexisset. Verum vxor marito saluti fuit, heroico sanè & plusquam muliebri facinore Magdalenam imitata, nisi quod Magdalena suam, illa salutem procurabat alienam, in qua eo segnior est virtus quò alios quàm se ipsos remissius saluos cupit. Assidebat hero Simon igitur, & vix seipsum insolenti beneuolentia captº capiebat, nec satis attēdebat, quod venenū in auro biberet voluptatis manu propinatum.

V

Irruit

Neophyti per
vicorum præ-
fectos iterum
tentati.

Vamaxiro-
dono topar-
cha suos ad
fidem dese-
rendam solli-
citat.

Irruit interim ex improviso Maria *importuna conuiuio sed oportuna beneficio*: non eam remorata est peculiaris sexui verecundia, non auctoritatis suæ ratio, non mariti vel heri quam vereri poterat indignatio: saluus sit Simon meus, cetera periclitentur. Propior igitur marito facta interruptam singultibus vocem in hæc verba prorupit: eheu me miseram quæ martyris coniunx potui appellari, video me nunc malo genio illigatam! ita breuia æternis permutasti, hæccine reddis domino, aut plus ab hero tuo, quam à tuo conditore beneficiorum accepisti? an fortasse vindicem Dei manum æternosque cruciatus illius ope subterfugies? Ira mulier Simoni, quàm Adamo Eua saniora consilia ingerebat, ad cuius vocem, quæ illi fuit, quod Gallus Petro excusso sopore seipsum inspiciens erubuit, exclamans, Quid me vis facere? toparcha chirographum meum impetrauit. nihil te moretur, ait illa, chirographum, plus fecit ille qui thus adoleuerat Pontificiæ immemor dignitatis. is neque veniam sed neque martyrium desperauit, aliâque multa subiungens effecit, vt ab heri latere præ stupore obmutescens exiliret, & ad eum conuersus supplex sibi chirographum suum restitui postularet. Negabat ille pertinaciter. Simon verò resumptis animis sic herum compellauit: Scire te velim here, Christianos cum eò deuenierint, quò me deuenisse admiraris mortem sibi proponere, qua contempta nihil est quod non audeant. Sic igitur habeto me ad iudices iturum professurumque quibus artibus à me chirographum extorseris, quod ego recentiore irritabo: hoc à me mea religio postulat, è quo mihi soli, non tibi, velim periculum creari.

Herus ad hæc satis intelligens quod rerum suarum discrimen adiret, si suæ fraudes ad magistratus erupissent. Eiecta igitur quam modò suspexerat viragine, & in fidei facinoribus heroina, Simonem solum sibi denuo suscepit expugnandum. Maria cum eiiceretur exclamauit: toparcha vide quid egeris; ea dies quæ totius orbis actiones ad iustitiæ trutinam reuocabit, necessitatē tibi de hac ipsa re satisfacturo imponit; vices inter nos eo tempore permutabimus; in peius tibi, in melius mihi cadent. Eiecta vxore nihilo sibi minus Simon constitit, & post multa chirographum suum tandem impetrauit, ac momento in omnium conspectu lacerauit. Et ne quo spi-

ritus

ritus impetu ad iudices delatus data iudicibus verba & fictam familie defectionem aperiret, domi ab hero in vincula compingitur, qui si martyrium in hac procella non est consecutus, sperare tamen potest arrepta se post naufragium metancæ tabulâ posse in portum enatare.

Hoc ipso Simonis exemplo prouocati ex eiusdem toparchæ famulis duo cum de sua defectione falsum ad iudices chirographum delatum esse inaudissent, ad herum adierunt, Gregorius alter, Paulus alter dicebatur. Constat nobis, here, te nos tua fraude in fraudem coniecisse, defectionis nostræ chirographum iudices habent, cum nos neque defectionem neque chirographum solo somnio destinauerimus; nostri muneris est chirographum damnare, fidem nostram profiteri, quod vt sine tuo damno fiat, vide quid consilij ceperis, nobis certum est maiora damna propria, tuis & maioribus anteferre. Indoluit herus, & iam noluisse famulos suos ad Christi sacra prouocasse, prouocatos noluisse sefellisse, cum videret se vtraque ex causa in necessitatis angustias irrepisse. Sed vt mederetur iam factis, vtrumque multis rationibus eo pertrahere conatur, vt ratum habeant, quod inscientibus illis fieri necessitas imperasset. Hoc maximè vrgebat, legis vestræ præscripto herilem obedientiam contineri, neque legem Christianam rationi vbique consentaneam, alienis damnis ruinâque gaudere. Verum illi cum in sententia immoti persisterent, asserentes hæc omnia infra Deum intelligi, cuius cultus ac veneratio prima esse debet & vnica, si quando non potest cum alijs salua consistere, in domestica quoque custodia compedibus impediuntur, ne quo fortasse ad iudices indicio illius artes penetrarent; Et vt si quod immineret malum in alios deriuatum à se præueniens auerteret. Iudicibus renunciat è famulis suis, qui Christi sacra eiurarant, duos à chirographi sententia resiliisse, & simul Gregorium Paulumque nominauit. De Simone minus laborans quod eius chirographum propriæ manus testimonium esse constaret, in alios fraus ipsa seipsam, si excuteretur, erat proditura, iudices herum admonent vt duos illos dum euocarentur asseruaret.

Duo alij falsum defectis chirographum eiurauerant.

Maria Simonem maritum desertorem Christo restituit.

QUATVOR NEOPHYTI E PRIVATA IN
publicam custodiam plectendi retruduntur.

CAPVT XI.

Laurentij
ad se suos pa-
rentem con-
stantia.

ASseruabatur in publica custodia Laurentius, quem parens eius presentis coronæ promissæ defectionis sponcione subduxerat. Stabat igitur ad filium frequens fidem suam liberaturus, sed filio si potuisset erepturus. Laurentius ne quam offensionem frequenti cum Echnico parente congressu daret, sed maximè, vt se importuna sollicitatione liberaret, secreta cum parente colloquia, sublata in hanc sententiam voce vulgavit. Certum sit omnibus me Dei gratia confirmatum frangi non posse, ac tametsi chirographum viderit quispiam, nemo meum esse arbitretur, omne illud quale quale fuerit eiuro, atque ita parens tum quidem cum sua desperatione discessit, Laurentius porrò alia certamina nobis deinde suppeditaturus in ergastulo suo asseruatur.

In Ioachimi nuper martyris domo Ioannes & Gregorius vna cum prædicto Patre vinculis domesticis tenebantur, quamquam Pater domi quidem sed sine vinculis tenebatur. Currebant iam dies aliquot, cum vici præfectus excubitorum tædio prouocatus, ad iudices venit, excubiarum molestias queritur, petitque totius vici nomine liberari. Quidni efficitis, ait iudex, vt Christum abdicent extemplo vos molestia, illi vinculis liberandi. Facilius ait præfectus, vicus totus eorum continuis hortationibus ad Christi sacra transibit, quam obfirmati resiliunt. Tentate ait denuo, si renuerint, edicite moriendum illis, ex principis voluntate, cuius tamen tanta est humanitas vt vitam illis offerat quoties respuerint, tametsi iam iam sub icu carnificis obruncandi; quod si hanc quoque gratiam indigni reiēcerint, Gregorij ac Ioannis manu firmatum chirographum exigite, quod Principi legendum exhibeatur.

Redit præfectus & vicum euocat, vt extremo ariete Martyrum constantia communibus neruis luxata quassetur, quicquid habet in mandatis explicat, omnes Principis gratiam humanitatemq; collaudant. Ergo Ioannes suo socijque nomine ita respondit: si me primum dicentem patienter audieritis, ego aptè respondebo.

Annuen-

Annuentibus de Iaponensium sectarum vanitate, de Christianæ religionis veritate multa ingessit, addidit deinde quibus pœnis mala, quibus præmijs bona æternitati tradita compensentur. His ita propositis ego vos iudices appello. Credite vos hæc ipsa quæ confirmari pro certis habere non aliter quam nos certa, explorata, indubitata esse profiteamur: velletis æterna breuibus, certa dubijs, magna paruis posthabere; an potius æternitatem vitæ, has miseras felicitati mortis sacræ compendio præferretis. Quid tunc facturi essetis, si nobiscum eadem crederetis, edicite, eosque idem facturos æstimate, si tamen semota omni animorum perturbatione iudicatis. Hanc orationem excepit concio non eodem animi sensu, aliqui cum Ioanne sentiebant, alij se doceri fremebant, vnus ex tota comprobantium multitudine hac oratione permotus baptismum deinde petijt & impetrauit.

Vrget igitur præfectus, vt quicquid secum ipsi statuerint, hoc ipsum scripto profiteri ne grauentur. Tum Ioannes fidei suæ professionem in hæc ipsa verba concepit. Deus vnum ac supremum numen, qui cœlum terram ac cætera condidit, omnia gubernat, & omnibus prospicit, siue in hac vita siue in æterna, vt mortales omnes seruaret ex virgine voluit nasci, & peccatis nostris satisfactorus in crucem agi voluit. Ab huius numinis cultu & amore neque nuncrecedimus, neque vnquam recedemus, tametsi hac ex causa quantumlibet horribili ac immani nos morte plectatis. In cuius rei fidem hoc scriptum manu propria obfirmauimus. Ioannes & Gregorius die 13. Luna septima. Incidit ea dies in Augusti diem octauam supra vicesimam D. Augustino Ecclesiæ Doctore sacram.

Id scriptum ad iudices delatum omnes stupore defixit, & exclamans vnus ait; hoc verè est Christianum, cui mori potius expedit quàm viuere, eaque ipsa die lecto in publico seniorum vrbis, quem tum haberi forte contigit, conuentu decretum vt in custodiam publicam retruderentur, quod vbi domi ab ijs auditum est, compedibus suis non ad fugam sese per vim expediunt, & ad Patrem accurrunt, sobriè se refecerunt, & valedictionis poculum gentis more sibi mutuo propinarunt. Tum ceteris officijs, quæ in hoc rerū statu amor cuiq; suus suggerit exhibitis à se mutuo auelluntur.

V 3

Ioan-

In publicam
custodiam re-
truduntur.

Ioannis ad
Ethnicos ora-
tio.

Ioannes toto itinere concionabundus obuiam multitudinem hortabatur ut cæcitate damnata oculos aperirent veritati.

In carcere
quid passi,
quid egerint.

Abducti ergo cum in custodiam aduenissent, quæsti sunt præfecti longiorem moram; quam ubi rescierunt longiore sermone tractam, imperant præfecti vinctis ceteris ut Deorum contemptores malè plectant. Ingredientibus ferta precatoria crucisque rapiuntur, & pugnis excepti à vinculorum socijs salutantur, quin etiam vtrumque in sublime tollentes, subitoque laxantes solo sapius affligebant, aliæque multa addebant, quæ fex illa reipublicæ laxatis frænis audebat, & ad quietem deinde capiendam in fœtidissimum locum, in quem tota carceris sentina confluebat, retruserunt. Hoc solatio fuit, quod Laurentium inuictum planè pugilem ibi repererint, continua sex dierum siti prope arescentem eam damnatū quod nullum de Christi lege perorandi finem faceret. Cuius orationum nonnullus fructus fuit. In ipso carcere Christo vnum adscripsit, qui breui tirocinio stipendia emeritus, intra paucos dies, postquam eum Ioannes baptismo expiavit, martyrij palmam est assecutus. Inchoatam à Laurentio de diuinis rebus loquendi consuetudinem, aucto iam numero, nunquam intermittebant, nec inhiberi potuit præfecti carceris licentia, qua iubebantur vincti dicentem ita interturbare, ut orator obmutescere cogeretur: allatæ quippe rationes, & Christiana lenitas eam sensim venerationem iauexerunt, ut eam petulans alioqui hominum colluuius dissimulare non potuerit. Ea res delata ad iudices eos impulit, ut differri iam illorum necem non posse iudicarent. Ergo ut eiusdem supplicij comites darent, duos illos, quos herus postquam resipuerant denuo desipuisse detulerat, Gregorium & Paulum in eandem publicorum vinculorum societatem euocarunt, quod in sextum Septembris scribitur incidisse.

*VLTIMI MARTYRES QVINQVE PRINCIPIS
furorem plexis capitibus excipiunt.*

CAPVT XII.

Tenebantur ergo publicis iam vinculis quinq;, Laurentius, Ioannes, Gregorij duo, & Paulus. Pridie quam ad supplicium vocarentur, Ioannis ac socij chirographum ipsi Principi legendū exhibi-

exhibetur. Hoc Ioanni fuerat in votis cum paulo explicatius fidei suæ capita exscriberet, ne Princeps rerum diuinarum ignorantem, ut aiebat ipse, causaretur. Eo lecto iterum iterumque illius iussu repetito, ita pronunciauit: Mori per vim volentes, moriantur. Instant pro Laurentio, quem parens vnicum sibi filium seruari postulabat. Si resipuerit ille liberetur.

Die insequenti, qui fuit natæ Virginis peruigilium & in Sabbathum inciderat, iudices in carcerem mandato principis armati conueniunt, supra nominatos euocant omnes, vnumque Laurentium in hæc verba compellant: Renunciatum est Principi te illius iussu sacra peregrina reiecisse ac tandem sapuisse, qua ex causa vitam ille tibi permittit, verum hoc ipsum an ita sit ex tuo ipsius ore lubentes audiemus. Quibus Laurentius in hæc ipsa verba generose sane respondit, Quod Principi renunciatum est, ne cogitatione quidem sola, nedum verbo ex me profectum est, & hoc in posterum omnibus certum esse volo, tametsi Principi nostro Christiani omnes in deserenda fide parerent, tametsi omnes ab eo crudelissimè necarentur, vnus ego superstes Dei gratia confirmatus nunquam à Christo dimouebor, & quam diu lingua libero sermoni seruiet, non desistam omnes ad eandem Christi fidem cohortari, & quantum in me erit efficiam, ut vniuersa Iaponia repudiatis simulacris suum agnoscat conditorem, vnicumque seruatorem. Quæ cum Christiana libertate ita pronunciaisset, ut palmam quæ iam semel è manibus exciderat, extorquere velle videretur, in ergastulum tamen suum retrusus est, in quo diuturnum pedorem aliaque multa iam patitur; ut tamen viuat sui memor instituti. satisque constat reos nonnullos eum ad supplicia pertrahuntur Christum inuocare, quod Laurentij cohortationibus nihil dubium est impetrari.

Laurentio ita dimisso iudices inter vinctos edicunt, ut si quis eam religionem profiteatur, Christianorum continuis cohortationibus inductus in fraudem, prodiret in medium. Cum ecce tibi silentibus ceteris ille Laurentij præda, nuper à Ioanne baptizatus, exilijs magistro suo palmam erepturus, Ego inquit sum Christianus, & huic legi parata supplicia non reformido. quæ cum diceret extemplo vincitur, & cum quatuor alijs ad lætitiæ cumulum Laurentio substitutus eadem capitis pœna damnatur. Cuius quia nomē ignoram, antiquitatis exemplo in casu

Laurentij in
fide constan-
tia.

In quinque
Christianos
mortis sententia.

casu non absimili Aductum appellemus. Pronunciatur deinde sententia in hunc sensum fidelissimè descripta: Viri isti quinq; quia legem Patrum (ethnici sæpe ita Christi legem appellant) profiterentur, & quia vt illam abdicent adduci non possunt capite plectuntur die 23. Luna septima. qui est septima Septembris. Ea deinde sententia de more cubitalibus expressa literis præferebatur, & in loco supplicij, prout prius narratum est, infixæ sude legenda exponebatur.

Antequam è custodia educerentur, Ioannes ad socios aptam habuit cohortationem, è qua tot lætitiæ signis alacres è vinculis eruperunt, ac si iam è corporis ergastulo educti coronam ipsam acciperent. In strigosos quoque vt locij equos impositi in oculis clarissimæ ciuitatis raptabantur; quam diu per vicos iter fuit Ioannes more suo perorabat, ceteri Deum exorabant. Verum extra muros sibi vacaturus obmutuit. Sed Paulus orationem suscipiens ardore suo incendens concionem suam silentio approbantem continuat. Inter quæ venit in stadium intra quod breui curriculo meta conspecta cursores prouocabat. Non longa fuit mora, quibus mors erat in votis. Genibus nixi cum prius oculos in cælum simul omnes aliquamdiu defixissent, modesta paulò post ceruicem inflexione, fidas euocarunt, quarum beneficio trunca corpora felices animas in cælum præmiserunt. Eorum deinde sæda laceratio neophytorum pietate coaluit, vt potuit, donec è suo quemque tumulo in alteram vitam dies extrema reuocabit.

Eodem supplicio plexus est post gloriosos Christi martyres infamis latro, quem consulto comitem addiderant ad ignominiam augendam crimenque pertinaciæ latrocinio comparandum. Sed cæci non aduertebant quanta gloria magistri sui æmulatores afficerent, quem constat inter latrones medium idem cum illis crucis supplicium non exhorruisse. Omnium capita dies multos præfixa spectabantur.

Sed neque Pater ipse nobis est omittendus, tenebatur ille adhibitis custodibus, vt diximus, in Ioachimi domo, & mortem in horas accurata comparatione præstolabatur. Sed cum de eo apud Principem sermo incidisset, isque illum pari supplicio inuolueret,

è Se-

è Senatoribus nescio quis, indignum putauit, vt ira Principis in terræ vermiculum (ita per contemptum appellabat) aduenamque sæuiret, satis videri si tota Iaponia eiectus aërem patrium tanta labe purgaret. Postmodum igitur in exilium mittitur.

Et quoniam de Patre hoc agimus, cui martyrij palma è manibus lapsa est, propè cum teneretur, nihil dubito, quin multis qui hæc aliæque legerint mirum videbitur, vnde nascatur, quod Iaponijs in suos ita sæuientibus, externis fere parcatur, & cuiquam in mentem venire possit Europæos nostros sacerdotes plus æquo cautos subterfugere ac periculis sese subducere, quod esset gregem suum prodere. & teneris in fide tironibus offensionem dare. Hunc ergo scrupulum quorundam animis puto eximendum. Primum id suauis Dei prouidentia referendum puto, ne in ea locorum distantia tantopere necessarius operariorum numerus imminuatur, quem in finem suum hanc gentem ita disponit vt ab externis sese abstineat maclandis, hoc solo contenta si suis eos terminis exterminet; aiunt enim, sacerdotes illi officio suo funguntur, cuius causa à suis superioribus missi huc nauigarunt, quod in illis culpâ caret; hoc in nostris crimen est, quod externa patrijs anteponant. Putant etiam non inurbanum, sed etiam inhumanum in externos, quos prius exceperis, deinde sæuire. Sed nihil æque violentas illorum manus ab externis continuit, quam ea quæ ex proprijs commodis ratio petitur, quæ fere solet apud omnes nationes plus habere momenti, quam iustitiæ pondus aut species honestatis. Indigent Iaponenses rerum Sinensium copia, sed nulla re magis vt bysso, commercium cum Sinis omne Iaponum merus & horror interdixit. Sinæ Lusitanos solos ex omnibus populis ad commercium admiserunt, ita Deo permittente vt esset ex hoc commercio ianua qua sese Euangelij lux inferret. arbitrantur igitur Iapones se, si fuerint in externos immaniores, Lusitanorum commercio carituros, cuius amittendi metus ab Imperatore licet inuito aliquam extorquet lenitatem.

Et tamen non ita se subducunt periculis mortemque subterfugiunt, quin hoc ipso tempore, quo tyrannicus furor exarsit, excentum ac decem & septem, quos nostra Societas numerabat, tri-

X

ginta

Quinque capite plectuntur.

Subiungitur ad ignominiam infamis latro.

Pater exilio damnatur.

Cur Iapones in suos, non in sacerdotes Europæos sæuiant.

*Triginta è
Societate in
Iaponia oc-
culti ma-
nent.*

ginta sese occultarint, & totâ Iaponiâ vagire Christianâ hodiè que clâ procurent. Et quod de nostra Societate idè de ceteris religiosorû familijs intelligo, quæ pro ea quam illic habebant operariorû paucitate, aliquos etiam intra tormentorum ictum, nõ sine discrimine reliquerunt; ac si proscripsi, vt postea narrabitur, pleriq; cesserunt, hoc exemplo maiorum faciunt, Christoque hortatore, non tam vt vitæ consulant, cuius toties prodigi per tot æquorum pericula satis intelligunt vilitatem, sed ne sua contumacia Principum iras augeant, quin potius mitigent, dum eorum se præ se ferunt decreta venerari. Nam etsi proscripsi abeunt, hoc faciunt annis deinde sequentibus etiam redituri, & ad speciem debiliorem quemque seniorè que dimittunt, iuniores ac robustiores retinent ad diei pondus æstusque sustinendum. Et sane hoc ipso maiorem laudem mereri mihi videntur neophyti Iaponenses, qui sine magistrorum suorum exemplo tam atrocia subeunt in Christiano agone certamina, quorum fortasse aliquando participes eos faciet, qui ea quæsituri orbem enauigant, ille ille qui temporum vel momenta, quæ nostrum non est nosse, in sua posuit potestate.

IGNIS SUPPLICIUM AD TERRENDOS

Arimæ Neophytos hortatore Sasioie designatur.

CAPUT XIII.

Nunc ex Yendo redeamus Arimam, atque ibi exhauriamus omnia quæ intra huius anni curriculum contigere.

Sacrificuli contumelia, quæ pellicem incenderat effecit, vt non diurna esset quies; nam intra menses aliquot, noua in neophytos hortatrice Fime, sed in uentore Sasioie, faba cuditur, qui cum non rarò negotiorum causa regiam urbem repeteret, sub mensem Octobrem Arimensi dynastæ scripsit in hanc sententiâ: Nuper rimis se literis accepisse ab Regia, ipsum ab æmulis recens delatum, quod remissiùs peregrina sacra persecutus ea in suis finibus foueret, nec satis cordatè ad patrios Deos rediisse videretur: ex ea re mutato Imperatoris animo agi cœptum, vt alio amandaretur, vbi nihil in Christianos esset negotij, quod eum ineptum ad exterminandos fi-

nibus

*Armenfis
dynasta, no-
nis artibus
ab Sasioie
implicatur.*

nibus suis barbaros ritus vel ob animi remissionem, vel in proprios clientes indulgentiam iudicarent. videri sibi res eius in extremo discrimine nutare, satisque scire se ab Imperatore cum in regiam venisset excutiendum, vt quis Arimensium rerum status sit intelligatur, facile videri periculosum sibi esse à vero tantillum deflectere, cupere se vt quamprimum apud se statuatur quid hoc rerum statu iudicet expedire; se pro amicitia & aulicorum negotiorum tractatione noluisse, quin eum periculi sui admoneret. His literis adolescentis animus quotidianis fraudibus magis magisq; consternatus expauit, metumque suum cum pellice sua Imperatoris pronepte, à qua fauorem sperare sibi posse videbatur, communicans, grauius semper ac grauius ludebatur. Illa enim cautè dissimulans quam in hac fraude doli mali partem haberet, cum ex composito inter ipsam & Sasioie totares ageretur, rei nouitate velut attonita in hunc fere modum succlamauit: Ecce quod sæpe non vana vates præseni ac prædixi; atque vtinam te ipsum solum perderes, neque me tecum communi ruina inuolueres. Sane cum me tibi auus meus Imperator despondit, omnia mihi fortunata optare, multa dare sibi videbatur, exilium inueni, ludibria patior, barbaros ritus exhorreo. Age age tandem virum te præbe, nec vltra remissionis animi notam tibi obijci feras. non audisti, vt superioribus mensibus in reggia sua Imperij hæres leui satis ex causa sæuierit, prout ipse Sasioie in sua lætatur epistola? quid adhuc fecisti, quod Christianos terreret? nihilne tibi præter ferrum furor iustus in manus dabit? excurre si me audis Nangasaquium, præfectum audi, amicum nostrum & aulicis in negotijs propè educatum; quod eo auctore feceris, illius erit Imperatori probare, quem si ex animo fautorem habueris, næ tu æmularum omnium obrectationes eludes? Ita Fime Christi gregem malis artibus muliebriter infecuta.

Quid hic ageret Arimensis dynasta, amore & metu gemino telo impetitus, accurrit ad genium malum, cui sua omnia sicut ouem lupo commiserat. Sasioie cū adolescente suas artes explicans, nunc illius vicem dolet, nunc obrectatores, quos ipse comentus fuerat, incusat, nunc periculi magnitudinem exaggerat, vt eo facilius ad ea quæ intenderat imprudens pertrahatur, odio nempe in Christianos

X 2

pluf-

*A Fime pellice
contra neo-
phytos in-
flammatu.*

plusquam capitali ad suas rationes abuti. Tandem post varia consilia inter vtrumque ita conuenitur. Redeat Arimam dynasta, optimatum suorum selectissimas familias expugnato capite sibi adiungat, artibus omnibus, machinisque in suam sententiam pertrahat, tamen ad speciem simulatè, si non impetrat, viui omnes cum tota familia lento igne torreantur. Atrocitas supplicij, siquid vnquam, eos è sententia sua deturbabit: sin, ceteros terrebit, aut denique si nihil aliud, remissionis eum nota liberabit, obrectatorefque ipsos silentio suo damnatos ad rerum suarum incrementa adhibebit. Nihil aptius visum est, ac tamen ægre sibi clientes eos eriperet, iudicauit tamen in paucorum iactura totius prouinciæ suæ salutem reponendam.

*Optimates Arimenses o-
ro ad defe-
ctionem solli-
tantur.*

Extemplo igitur Arimam repetens suis magistratibus mandat, vt euocatos ad se quos nominabat optimates octo. omni ope atque opera ad defectionem laceffant. Dictum factum, precibus, præmijs, minis, ita certatum ac si defectione illorum Arimensis Reipublicæ esset incolumitas; sed fortissimos eatenus Christi pugiles non incrementa fortunarum, non heriles preces incendio licet armatae mentis suæ firmitate deturbarunt; itaque rem per alios desperatam dynasta ipse in se suscepit. Singulis ad se accersitis primum præfecti Nangasaquiensis ad se literas ostendit, aperit quo in discrimine Christianorum pertinaciæ Arimensis tota versetur, se iam per tot ætates auita hæreditate pelli, clientes suos in externi principis dominium venire, idque solum ea ex causa, quod peregrina sacra patrijs immoderato religionis studio præferantur; scire se quid sit esse Christianum, non esse cur tantopere à simulata non longi temporis defectione abhorreant, cum in ipsa religionis sanctitate breui malo (si malum vocari potest id quo publica quies procuratur) certissimam habeant medicinam. Petrum ipsum Christi vicarium grauioris delicti veniam inuenisse. Se alia nulla de causa temporari cedere, melioribus annis postea cuncta instauraturum, petere se etiam atque etiam, ne se, ne suos, ne herum suum, ne patriam vniuersam perditum eant, sed in hac vnare sibi hoc tempore in posterum non immemori obsequantur. Quæ cum diceret lachrymis verbainterruptis, tantum potuit, vt ex octo Christi athletis quin-

quinq; defecerint, & initiante sacrificulo patrijs dijs redditi, Christum fictè quidem sed turpiter tamen eiurarint; reliqui tres et si sociorum lapsum extremo doloris sensu profecuti, ex eo tamen apostoli consilio, Qui stat videat ne cadat, facti firmiores seipos ita confirmarunt, vt æquè delusi adolescentis lachrymas vt antè preces, præmia, minasque repulerint.

Tyrannus prælio victor, supra spem & prope supra vota non solum victoriæ lætitiæ non aliqua humanitate cohonestauit, sed insolentior factus, tamen designato numero quinque deiecerat, voluit tamen octonarium numerum illum, si Ambrosio credimus, mysticum referuare, in quo spei nostræ perfectio, summæque virtutum exhiberi perhibetur: nam tamen atrox incendiij sententia decem complexa est, octo tamen duntaxat arserunt. Adrianus cum Ioanna coniuge, Leo cum Martha vxore ac prolibus Iacobo atque Magdalena, Leo alter cum filio Paulo, nam illius vxor Monica cum filia propinquorum fauore eodem incendio damnatae pœnam euaserunt. Pronunciata igitur in prædictos atrocis supplicij sententia, omnes in priuatas ciuis Arimensis ædes adhibitis custodibus recluduntur. Quo ex numero cum se Monica sentiret excludi, nihil est quod ipsa per se, per maritum, per sodalitorum præfectos reliquit intactum; diceres illam pro vita seruanda, non pro impetranda morte sollicitam, sed nihil impetrauit. Dynastæ patruus Monica collactaneus vitam impetrarat. Inuita igitur & reclamans à Martyrum consortio separatur, & in alijs ædibus arctius custoditur mortem quæsitura, quam damnati solent supplicium detrectantes. Incensa tamen vota quis contineat? elabatur delusis custodibus, vt ad ceteros adiuncta veram in vinculis haberet libertatem. Extracta tamen per vim cogitur viuere quæ optabat mori. Quis non in hac ætate nostra nascentis Ecclesiæ primos illos ignes aduertit, à quibus nec ardore nec frequentia Iaponia se patitur superari!

LAPSI QUATVOR SERIO RESL-
piscunt.

CAPVT XIV.

VBi Nangasaquij primis rumoribus increbuit octo familiarum capita florem optimatum ad defectionem aut ad incendium

X 3

rapi,

*Quinque fi-
ctè Christum
eiurant.
Tres sibi con-
stant.*

*Tres illi cum
vxoribus &
liberis ad
ignem dam-
nantur.*

*Vxor sua ex-
clusa quilibet
tentat &
adiungitur.*

rapi, qui Socijs præerat præter eum, qui rem Christianã clam Arimæ procurabat, alium misit sacerdotem, qui grauiter periclitantes neophytos ad inusitata certamina diuinis auxilijs consilijsque confirmaret. Is vbi aduenit lapsos illos quinque deploraturus potius quam confirmaturus sibi venisse videbatur, opportunus tamen reliquis aduenit interim dum lapsi quatuor serio resipiscunt, id vt acciderit, vt spectatum satis fuit ad illius Ecclesiæ mœrorem detergendum, ita narratum satis erit vt plures etiam in nobis affectus excitet admiratione defixis, cum viderimus ea nostra ætate contingere, quæ si olim accidisse legebamus, ipsam antiquitatis venerationem in fidei auxilium vocabamus.

Vbi de pronunciata sententia constitit, ipsique damnati recludi iussi sunt, per dispositos nuncios Sodalitiorum præfecti neophytos omnes de futuro Arimæ spectaculo intra dies paucos monuerunt. mirabile videri potest quod subijciam. Ex Arimensi agro toto omnis gradus, ætas, sexus tanto numero concurrat, vt ad viginti millia excreuerit multitudo; à quibus omnibus contra receptum Iaponiæ morem, nihil armorum, ne fida quidem aut pugio gestabatur, ne repugnare militariter sed Christianè pugnaturi venisse ad patiendum viderentur. Precatorios globulos è collo conspicuos fidei suæ testes ostentabant. Hi omnes non concurrere solum, sed tanta festinatione accurrere, vt nemo de comætu conferendo cogitarit, vel obliuione corporis in diuina rapti, vel quod morituri sibi omnes viderentur, curamque superfluum ducerent vitæ quam exposituri veniebant sustinendæ. Arimensium tamen neophytorum per sodalitorum præfectos distributa sollicitudo illorum suppleuit incurantiam. Latum spectaculum Deo, Angelis & hominibus, in latissimo campo sub arcem in oculis tyranni triduum totum neophyti, præter Arimenses, ad viginti millia martyrij candidati, aut potius iam in animo purpurati, ad martyrium spectandum, & si res ferret expectandum aduolarant. Tota vrbe, campoque toto publicæ lætitiæ signa, qualia vix vnquam in altæ pacis celebritatibus, edebantur. Interdiu Arimenses Neophyti suos hospites modestis epulis excipiebant; nocturnæ tenebræ, dispositis concinnè lucernulis, excitatis ignibus pellebantur, dices illos

Conueniunt ad martyriũ ex agro Arimensi ad viginti millia.

Arimæ publica inter neophytos lætitiæ signa.

los sibi quemque suam pyram ad instar martyrum excitare, tyrannumque prouocare, vt quo omnes ardebant incendio concremaret: Quæ omnia cum impotentius ferret dynasta, edici iussit nisi secederent, se omnes immixtis sclopetarijs confecturum; sed illi tum demum exultare: nec inuentus est vel vnus è tanto numero, quem sclopetorum metus eiecerit, quin potius in globum acti, ne glans vlla temere periret, substiterant. Inter quæ tantus sacrificuli fuit metus, vt in arcem se receperit, sed eius discipulus parum tutum in arce refugium ratus Nangasaquium aufugit, in clamatóque Safoie apud Arimenses omnia turbari, magistrum suum mactari euulgabat. Initio turbatus præfectus verebatur, ne facti, si minus è sententia succederet, apud Imperatorem inuidiam sustineret, sed breui constitit concurrentium neophytorum ardorem ex ipso martyrum incendio concipi, quo ipsi omnes ardere mallent, quam destinatas victimas aris eripere.

Hæc tam insolens neophytorum exultatio, concursus, applaususque postquam Ethnicos ipsos stupore defixerant, in lapsos ipsos (quod vnum ad comunis gratulationis cumulum deerat) exundauit. Ex ijs quatuor se ipsos inspexerunt, inspectosque horruerunt, ex horrore pudor, lachrymæ cæteraque pœnitentis animi signa eruperunt. Constabat lapsis ipsis ad eorum solatium atque remedium Nangasaquio nostris accurrisse. Diu conquesti cum in tanta multitudine non facile reperirentur, non comparebant. Nec illi ultra pœnitentiam differentes, in medios neophytorum cuneos irrumpunt, crimen suum incusant, offensionem deprecantur, lacrymantur, omnium genibus aduoluuntur, Sacerdotem in clamant, auxiliũque deposcunt. Inde ad magistratus excurrunt, palinodiam recantant, suarum fortunarum iuri cedunt, suppellectilis seriem scripto tradunt, petunt vt cum ceteris recludantur, eandem fortunam in pari causa subituri. Obmutescabant stupore defixi magistratus, dicebant in sua potestate non esse, de illorum fortunis ac vita statuere. Nihil agunt illi recusando, nam ad socios delati, crimen suum fatentur, & suum in vinculis locum deposcunt, vrgent custodes, vim inferunt, & tamen aliud nihil extorquent, quam vt in vicinis ædibus tenerentur, donec de illis quid statuerit dynasta pronunciet. Ex hoc ipso carcere literas ad sacrificulum destinant, quibus literis eiurationem suam

Lapsi quatuor serio resipiscunt.

suam eiurantes, defectionemque damnantes, se Christianos esse ac semper fore protestantur, ac rogant ut apud dynastam, ne parato supplicio excludantur, agat. Inter quæ non facile explices quantum omnes exultarint, sed maximè tres illi ad rogam daminati, qui sociorum lapsum plus quam incendium suum exhorruerant, iam læti mortem præstolabantur, postquam eos, qui perierant, viderunt ad vitam reuocatos. Quis neget, in cælis inter cælites gaudium super vno peccatore penitentiam agente, cum inter mortales ipsos vniuersam hanc multitudinem gestientem gratulantemque nos ipsi tanto locorum interuallo disiuncti, sed in eodem parentis Ecclesiæ sinu gratulemur? Et ipsi quidem voluntario carcere detenti spe sua sed non præmio exciderunt. Nam venit à dynasta nuncius minus quidem ille laureatus quod vitam nunciaret; iubet eos secedere sibi que restitui, de illorum vita nihil nunc quidem statuere, paratos fore si euocentur. Acriter pupugit alia sperantes insperata humanitas. Sed parendum fuit, quamquam non sine lacrymis, suorumque criminum detestatione, in quorum pœnam lauream quam reiecerant, priuabantur. Verum sponte susceptam quatenus licet Christianè mortem exuta sibi ciuilitervita interdixerunt. Resecta quippe publicè cæsarie, census quos à dynasta colligebant, reiecerunt, fortunâsque suas exuti voluntario exilio seipsos suosque multarunt.

*Martyrio nō
impetrato
sponte exu-
lant.*

OCTO



OCTO CHRISTI VICTIMÆ VIVÆ CONCREMANTVR.

Y

OCTO CHRISTI VICTIMÆ IN FIDEI
causa vine concremantur.

CAPUT XV.

FAuete linguis, sacrificia non prius audita, non prius visa Iaponijs, Ecclesiæ toti aggredior enarrare. Insolens neophytorum ex vniuersa Arimensi terra concursus initio suspensum tenuit cum suis dynastam. nam tamen discincti omnes inermesque venissent, tanta tamen multitudo obuijs faxis armata damnatos supplicio facile rapuisset, & populariter accensum vulgus in publica omnia nullo negotio inuolasset. Ergo de ijs intra priuatas ædes concremandis agi cœptum. nec latuit ea res multitudinem, cuius repentino concursu cinguntur ædes illæ, ne quo modo sacris martyrum exuijs priuarentur; priuatum quippe supplicium eò dirigi, non ad tumultum vitandum, de quo ne somniabant quidem, cogitarunt. Hic ministris accreuit metus, quem Sodalitiorum præfecti magistratibus supplices facti sedauerunt. Rogant enim omnium nomine, ne huius spectaculi nouitate, cuius causa concurrerant, priuarentur; liceat sibi suos ad supplicium Christiano ritu comitari, iuuare, sepelire; spondere se omnium nomine pacata omnia futura, nec dynastæ mandatum ab ijs inturbandum, qui eodem damnari gestirent. Et si quidem vim pararent, in sua esse manu, potuisse arma accingere, & primo impetureos rapere, nec vllius imperio potuisse multitudinem contineri, si quidem furere voluisset. Sed hæc à Christianis legibus aliena de ijs credi non posse, qui mori malint, quam legum suarum sanctitatem violare.

Hac Præfectorum oratione sedati magistratus auctores dynastæ fuerunt, vt palam exequeretur, quod mandarat; id ad Imperatori satisfaciendum aptius, si non ad deterrendos Christianos accommodatius. Ergo intra primum ab oppido lapidem in latissima planicie lignea domus, aut templum potius ad exurendas victimas extruitur columnis octo incumbens, cuius tectum stramine, arundine, lignisque ad concipiendum ignem accommodatis insternitur. Circum ædem ipsam crassiora repagula arcendæ multitudini altè

defiguntur, spacium quod est à repagulis ad columnas, ignium pabulo completur, vt inde sensim adrepens ignis ad columnas alligatos lento igne torreret, donec in tectum euadens flammis omnia simul inuolueret; hæc extra urbem spectantibus, gestientibusque neophytis parabantur.

Intra urbem monentur victimæ, aram parari, sacrificium instrui, holocausti horam aduenisse, (inciderat in feriam secundam Octobris die septimo anni 1613.) Ad eam vocem exultant fortissimi, pugiles & in genua prouoluti vno omnes ore Deo sibiq; proximam sortem gratulantur Non defuit illis in hoc agone nostrorum sacerdotum auxilium, quorum opera, cum peccata expiassent, seque sacro ad hoc iter viatico, paulò antè quàm in vltimam custodiam traderentur, confirmassent, admirabiliter exarserunt. Nec minus Patres nostri eos in vltimo agone comitari gestiebant. Visum tamen est ipsismet Christianis, nullo modo expedire, vt nuper eiectione in publico ceterorum comitatu nostri palam comparerent, ne simili subsidio, si res ferret, eiectione iterum & arctius custoditis nostris, alij priuarentur. Sodalitiorum ergo præfectis, quorum omnium princeps Gaspar vocabatur, tota res à nostris designata commendatur.

Vix putem aliud vllum per omnia retro secula gratius in re præsentis spectaculum legi, & vix aliàs vnquam victricem Ecclesiam in simili fidei certamine speciosius triumphasse. nam tamen fremerent Ethnici, tyrannusque rumperetur; multitudinis tamen circumfusæ metus vim omnem cohibebat. Euocata igitur ad spectaculum multitudo à præfectis in sua sodalitia diuiditur. Seni incedebant, incensos cereos, vel tera precatória manu gestabant, supra viginti Christianorum millia latissimam, ac lætissimam supplicantium pompam explicabant, præibant plerique, ceteri sequebantur; in medium agmen egregiæ victimæ, inter duos sodalitorum præfectos incedebant, Viri candidam sodalitij super induiti, reuinctis post terga manibus gradiebantur. Vn° iacobus annorum vndecim ligari nõ potuit, vt maximè voluerit, negatibus ministris se pro puero funes attulisse. Mulieres mundum omnem ad diem solemnitatis & lætitiæ cõtulerant, ligatæ quoq; procedebat. Si quis perturbato pompe ordine forte propius accessisset, gratulabundus acclamabat, si quid

Martyres futuri à sacerdotibus nostris ad agonem arman-

Præfecti sodalitorum metum tumultus magistratibus eximunt.

Locus supplicij apparatus.

Supra viginti Christianorum millia supplicantium ritum Martyres ad supplicij locum comitantur.

de vestibus poterat, sibi rapiebat. Sed mox futuri martyres honorem deprecati preces omnium postulabant, tanto se nomine indignos inclamantes: Iacobus maximè qui cum à nescio quo martyr fuisset appellatus ita respondit, Expecta sodes præproperè festinus, video coronam, nondum teneo. Eneophytis nescio quis Iacobum cum in humeros tollere pararet ita respondit, Permite me peditem certare, ducem nostrum sequimur, ille non equo, non sella montem conscendit; sed cruce sua onustus; satis tibi sit quod cruce careo, labori nunc indulgendum, æternitas nobis longam ac securam quietem parat. Nemo est, cui non ea vox lacrymas ciuerit, nec tamen Iacobus baiulum suum exorauit. Vi abreptum in humeros iniicit, & Christophorus alter videri voluit, dum ad supplicij locum veniretur.

*Iacobus puer
alterius hu-
meris effe-
ritur.*

*Christiani li-
anias de-
antant.*

Ibat igitur alacris & ad lætitiæ cumulum non muta multitudo velut castrorum acies ordinata. Itinere toto Deiparam Diuosque omnes ex ordine, sollemni Christianorum ritu & carmine inuocantes, alternisque inuicem sibi grato concentu respondentes, ad diuos singulos, vt pro eis orarent, exorabant. Inter quæ venit ad torrentem (quis impedit quin Cedron appelletur) ultra quem ædes ad sacrificium, vel ara potius iam in conspectu posita visebatur, quem nauigio transmittentes dicere poterant cum Psalmista, Transibimus per aquam & ignem vt educamur in refrigerium. Ceteri vado viam quærentes transuadarunt.

Iacobus puer in eo itinere cum nonnullos lachrymantes aduertisset, exclamauit, Lachrymas tenete, lachrymas tenete, alacres incedite, prout me videtis exultantem. Quæ cum diceret vehementius, plorantes incitabat vel commiseratione vel gaudio, cui sunt etiam suæ lachrymæ, incitatos.

Venitur interea eodem semper ordine & pompa ad sacrificij locum, cuius apparatus quamlibet victimam solo aspectu terruisset. Sed nihil eo perturbati vbi columnas inspexerunt, singuli suam amplexati, si non iisdem verbis, non ab simili tamen animi sensu quo suam Crucem Andreas, salutarunt. Interim circumfusæ multitudinis gratulationes, applausus, acclamationes bene ominatis verbis sacrificium prosequabantur. Et dum singuli promptis ani-

*Singuli colu-
mnas ample-
xati alligan-
tur.*

mis

mis hilarique vultu vincula induunt ad palos alligati, Leonum alter (Cayemon vernaculo nomine dicebatur) in tectum euadens in dicto silentio rugijt in hæc verba, quæ velut sacra temerarem, si hoc tempore, hoc habitu, hoc impetu dicta inferioris eloquentiæ fucos inducta producerem. Hinc scitote, fratres mei qualis sit fides Iesu Christi Crucifixi, quam Arimenses Christiani profitemur, cum eius causa tanta animi promptitudine moriamur: Morimur enim pro Dei gloria, & quia nusquam extra Iesu Christi Domini nostri fidem salutem esse profitemur, nihil dubitamus quin corpora nostra in die iudicij nunquam postea moritura in meliorem vitam reuocentur, quo tempore damnabuntur, qui sanctam eius legem persequuntur. quod patimur breue est, quod illi patientur, æternum. Aberrant à recto salutis tramite, qui sanctam Dei legem respuunt, in qua omnis veritas continetur. Fortunati sibi videantur, qui nos cum pari moriendi desiderio comitantur, ex hoc enim desiderio mors æque felix illos manet. Valedicturus hoc vnum vos obtestor, vt legem Dei sanctam conseruetis, eam à cordibus vestris nunquam separatis, illam defendite semper, nihil vitam, nihil fortunas æstimantes. Este nobis testes coram Deo & hominibus, quod illius vnus causa morimur. Hæc dicentem & plura, secundus suæ conuersionis applausus, lachrymæ, acclamationes interpellarunt, & cum intelligi iam ultra non posset, ad columnam suam reuersus, sua gaudia gloriamque prælibans tenerrimè amplexatur, & ad eam alligatus circularis sacrificij peripheriam octauus impleuit.

*Leonis ad
multitudi-
nem oratio.*

Tum Gaspar supremum sodalitorum Arimensium caput, vt erat à nostris instructus, sacram Christi Seruatoris cum ad columnam alligatus flagellabatur effigiem explicans hastili erexit, in hæc verba exclamans, Ecce quem aptius quam alias vnquam hoc habitu ad columnas alligati refertis, Ille ille, cuius causa mortem expectatis, viuit & regnat in cælo; ille vos certantes intuetur, fidem in se vestram coronaturus. Durate, & vosmet rebus seruate futuris, ille vos ad gloriæ ianuam, cuius est omnis gloria præstolatur. Quæ vbi dixisset simul ex omni parte incendium excitatur, cuius vim sanctissimæ victimæ dum ad se pertingeret votis suis præuenientes prouocabant, seque maioribus intus flammis inflammabant; quo-

*Incendium
excitatur.*

Y 3

rum

rum vota circumstans fidelium multitudo suis prosecuta in genua prouoluitur, plerique symbolum Apostolorum fidei nostræ summarium pro fide certantibus præcinebant, alij orationem dominicam pronuntiabant, alij virginis ab Angelo salutatæ carmine opem implorabant, alij cum propius iam vrgeret incendium pectora tundentes, magnis vocibus lamentabili eiulatu permixtis Dei misericordiam sæpius iteratis vocibus inclamabant. Spectate mecum qui hæc legitis, & quod verbis deest, cogitatione supplete. Spectabat cælum vniuersum, spectabat innumera multitudo, victimæ nostræ suos ignes intrepidi, socios gratulabundi, neophytos reliquos modesti spectabant. Quid habuit à multis seculis Ecclesia illustrius? In extremo orbe gens nuper sine Numine, fidei suæ tirocinium his ipsis ignibus illustrauit.

Leo Suqueyemon Iesum ac Mariam mirabiliter inclamans expirat.

Sed interim dum spectamus ignis, qui iam diu sua propinquitate lentè correbat, victimas nostras incendit. Leo ille noster orator, ex quo vincula induit, oculos cælo fixerat, vt eos nullo momento auocarit. Videre videbatur eos, à quibus inde spectabatur & expectabatur ad coronam. Leo alter (Suqueyemon vernaculè) tanto impetu flammis vrgentibus spiritum explosit, vt inclamans sacra Iesu ac Mariæ nomina, rugisse potius quam locutus videatur, Christo ipsi morienti hac ipsa vocis contentione simillimus; satis constat eam vocem supra naturæ sed maximè deficientis vires fuisse, ex eo quod inuito flammaram crepitantium fragore, inuito circumclamantis multitudinis murmure, nemo fuerit ethnicus aut Christianus, quem non ea vox distinctè perculerit, & vltra spectatorum coronam sese procul intulerit. Magdalena verò nostra virgo, non ætate solum sed & voto annis aliquot ante concepto, illustre facinus & ad posteritatis memoriam rarum inter medios ignes spectandum dedit: nam cum ignis sparteos funes adhuc spiranti soluisset, non refugit horrente natura, sed iam naturæ, sexus, ætatisque victrix ardentis prunas vtraque manu corripens capiti suo venerabunda pro seruo imposuit, & deinde pacatissimè succumbens cum se prius ipsa coronasset occubuit.

Magdalena se ipsam prunis coronat.

Quid Iacobus Magdalenæ frater? inter maiores victimas agnus expirans, cum iisdem ignibus sua vincula dirupisset, per medias

dias prunas flammâsque matrem quæsitam amplexatus, cum ab ea hæc verba audisset, Fili mi cælum intuere, fili mi; Iesum ac Mariam ter inuocans & in parentis sinum corpusculum reclinans suavissimè obdormiuit. Et ita tandem omnes exeuntem animam igne leuiore, vltra eius spheram, in cælorum supremum inferentes, ex ipso incendio meliore sui parte auolarunt. Quis nunc neget aurea illa nascentis Ecclesiæ tempora, in hæc nostra tempora refluxisse, cum nihilo inferiora videamus ijs, quæ stupentes legebamus.

Sed nondum rerum admirabilium finis. Cum enim spectatores neophyti aduertissent, hostias illas in odorem suauitatis expirasse, vltra se non continuerunt, quin, repugnantibus frustra ministris, in medios ignes inuolarent, sacras exuias flammis erepturi. Et licet ambustis vestibus, corporibusque, ignium vestigia secum retulerint, nullum propè doloris sensum fuisse referebant, cum intrepidè prunas, & stillantia cadauera extraherent: quod an ardentibus animis, corporaque negligentibus referri, an cœlesti prodigio debeat, iudicet qui legerit. mihi certè vtrumque prodigio simillimum videtur; nec minus admiror animorum ardore incendia minus sentiri, quàm ignibus ipsis vrendi vim minui, cedente natura. Sacra igitur pignora pro se quisque rapientes, tandem in id omnes conuenerunt, vt Nangasaquium in Societatis nostræ domicilia deponenda, deferrentur. Etiam ipsi post aliquot dies Conzurani, quos subducto Magdalenæ corpore rapinam in holocausto fecisse pœnituit, sacrum virginis cadauer ad cætera retulerunt. Cæterorum quæ incendio superfuerant nihil à tanta multitudine neglectum, ligna, columnæ, prunæ, cinis ipse collectus in hodiernam diem omnia neophytis sacra, vel monumentum victoriæ, vel virtutis incitamentum asseruantur. Denique composito iam non nihil sedatòque tumultu, per otium omnia ad sacrorum canonum normam, Episcopo inquirente, discussa in publicas tabulas relata ad posteritatis fidem asseruantur. E quibus hæc ipsa prout narrata sunt, inde ad nos transmissa descripsi, ad eius gloriam, qui

Neophyti in medios ignes inuolant.

Sacra corpora Nangasaquum deferuntur.

sunt, inde ad nos transmissa descripsi, ad eius gloriam, qui cum suis martyribus pugnat, vincit ac triumphat.

IN ARIMENSI AGRO THOMAS IN
odium fidei ferro mactatur.

CAPUT XVI.

POterat hac immanitate contentus dynasta tantisper à cęde quiescere, nisi furijs actus in dies nouis, nihil inausum relinquere statuisset, nihil intentatum, vt se vnde propediem ruiturus erat, ibi stabiliret. Virum quippe innocentissimę vitę maleuolorum calumnijs oppressum impulit ad ruinam, si ruina dici potest eius, qui ruit, vt resurgat. Erat nuper Arima proscriptorum in causa fidei refugium asylumque tutissimum, in quod se referebant, qui alibi Christianę viuere prohibebantur. Id fecerat Thomas, Iaponensi nomine Cauacami appellatus, quo enim tempore ante annos nouem octoue in Fingenfi regno Canzuye tyrannus neophytos exercebat, Thomas Arimam venerat Christianę libertatis amore inuitatus; quod vt faceret exactius vna cum rescissa cęsarie curas sibi reliquas amputauit; qua viuendi ratione per annos aliquot ita se nostris sacerdotibus probauit, vt aptum iudicarent, cui vices suas in excolenda illius vineę parte demandarent. Solent enim nostri sacerdotum penuriam hac arte sarcire, & locorum, quę vni commissa sunt inter se distantiam hac rei Christianę pręfectorum nominatione supplere.

In pago igitur Vrique Arimensis agri ædi sacrę pręerat, illius ornatum nitoremque serio procurabat, neophytis exemplo pręibat, ac sermone prouocabat ad ea omnia quę Christianorum officiorum sanctitate continentur. Id vt semper fecerat accuratę, post exortę tamen procellę turbines studium laboremque geminabat, quibus officijs id consequbatur, vt plerique sibi constarent, & si qui ruerant, damnato lapsu fortiores assurgerent. quam rem cum ij, quibus exterminandę fidei causa incumberebat vltra non ferrent, dynastam monuerunt, vnum Thomam apud Vriquenses instar omnium esse, illius auctoritatem ceteros vereri, nec eo viuo posse à neophytis quicquam è dynastę voluntate extorqueri, eo sublato ceteros facilę defecturos, totamque illius Ecclesię molem subducta illa, cui innitebatur columna, facilę ruituram. De-

struere

struere omnia paranti facilę fuit annuere, quod gratum erat postulari.

Per suos itaque moderatores ficarijs duobus mandat vt Thomam fidei Christianę propugnatorem extemplo conficiant. Feria sexta ominato ad coronam die, matutinis horis ficarij domum ingressi, Thomam inelamant. Dormiebat etiam tum ille, quod pridie longo sermone apud neophytorum cętum, de rebus, quę homini sunt extrema, in altam noctem perorasset, eo animi impetu & eloquentia, vt extrema sibi omnia pręfagire coniectares.

Inclamantium voce somnum expulit, cuius ictu primo dextera manus, quę naturę imperio, scuti munere functa erat, excutitur. Nec plura; iam quid ageretur affecutus, coram Christi è cruce pendentis effigie in genua prouolutus cancellatis in crucem brachijs vulnera excipit, Deo gratiam illam qua poterat voce gratulatus. Eum à tergo ficarij certatim inuadunt, multisque vulneribus lacrum egressi dimittunt. Sed cum spirantem adhuc exorantis voce deprehendissent, altis denuo vulneribus luctantem animam eluctantur. Et vt regni moderatoribus fidem facerent cędis perpetrata, ex animi alteram aurem amputant, eamque corporis partem, qua fides ex auditu in animum penetrarat, illi eripiunt, cui iam beata eorum, quę audiendo crediderat, visio fidem sustulerat, & in melius commutarat.

Erupit inter neophytos extemplo tristis, an lætus, nuncius: accurrunt omnes, sacrum corpus colligunt, venerantur, ac viri vitam fortemque in morte collaudant, collecto sanguine, ac distributis inter se veltibus, quam de viri morte opinionem haberent, prodiderunt. de quo nunquam dubitatum est, nec dubitari potuit, in Christi causa vitam posuisse. Sacrę mortalitatis exuuię à neophytis Nangasaquium delatę in Societatis æde, cui à Diuis nomen est, in ceterorum martyrum consortio iacent, quorum, nihil est dubium, eum in æterna beatitudine, societate gaudere. In cuius certamine ac triumpho Arimenses interim reliquamus, dum se ad maiora parant, & quę alibi sparsa sunt fidei certamina, vel virtutis exempla colligamus.

Et quidem Arimensibus Omurenfis Neophyti facinus egregium

Z

gium

Thomas Cauacami in pago Vrique neophytis pręerat.

Noctu à Sicarijs conficitur.

Sacrum corpus Nangasaquium deferretur.

*maurensis
neophyti Sa-
a certami-
a.*

gium vicinitatis iure coniungamus. Illum sacrificuli ethnicis alijs permixti rogant, vrgent vt à Christo deficiat, frustra omnia tentantur, æquè frustra intentantur, à minis ad manus venit, verberibus, fame, fici omnique sæuendi genere certatur, ex omnibus machinis vna victoriæ desperatio reportatur. Sed ab ipsa desperatione desperata consilia mutuati, intra stramineum mapale arsurum includunt. ipsa siccitas flammam vocabatur, momentoque conflagraturus videbatur: vrgent vt Christum eiuret, sin, ignem ostentant, intra cuius pabulum tenebatur: quibus illa ex ara sua hostia, vt rebatur, ita respondit: vt vt vultis ita sit, nulla me res à Christi fide in qua vna est salus, auocabit; hoc ipsum quo me deterretis, ambio, supra vitam. Nec mora, sacrificulorum furor ad neophyti constantis petram collisus ignem dedit, ardet mapale, sed ardet quoque ardendi desiderio neophytus, constat sibi, nihil mouetur suo periculo, cum incendiarij ipsi mouerentur alieno. Cum enim hæc omnia eo vergerent, vt à fide, non à vita deficeret, ignem sistunt, & è medijs flammis iamiam arsurum eripiunt, hoc vno repugnantem quod præsens è manibus corona laberetur. Sed ille qui bonorum nostrorum non indiget, operum præmia non tam facto quàm voluntate metitur; interim tamen festinati supplicij acerbitatem proscripserunt exilij tarditate compensauit.

*E medijs
flammis ere-
ptus in exili-
um mittitur.*

QVIS RELIQUA IAPONIA REI

*Christiana status hoc anno
fuerit.*

CAPVT XVII.

Cum in hoc volumine id mihi scribendum maximè proposuerim, in quo Iaponensis Ecclesia fortissimè in fidei causa decertans triumpharit; quidquid alibi gestum est, vbi mitius oppugnata mitius repugnauit, id solum sicut omitti planè non debet, ita debet calamo currente perstringi, quod hoc vno capite faciam breuiter velut è specula Iaponiam lustrans, & loca Christianorum cultu celebra calamo velut digito indice singula demonstrans, postquam obtutu in vno prius exhibuerim vniuersa. Ecclesia quippe Iaponen-

ponensis (si Arimensem agrum, regiàmq; Yendo exceperis, de quibus supra fusè) alibi concussa est, alibi trepidauit, alibi proxima mala prospexit, alibi deniq; pristinam pacem cursumq; retinuit. Et in hac quidem rerum varietate satis mirum est, & ad detergendum, mœrorem efficax videri potest, quater mille trecentos & octo supra quinquaginta hoc ipso anno Ecclesiæ nauem ingressos, adultos omnes in portum salutis aspirasse; hinc vt colligi possit, quanto numero nauim hanc sint conscensuri mari tranquillo, cum tot præsentem non exhorruerint procellam. Verùm breuitatis nostræ memores per singula saltitemus.

*Baptizati
anno Svo
4358. adu-
ti.*

Nangasaquij vicinisque in domicilijs solita omnia, nihil insolens, nisi quod hoc etiam anno crux alia par ferè superioribus in pago Varacami reperta sit, quâ Crucis hostibus heris suis famuli Christiani, qui repererant tradere nolentes, exilium, crucis inuentæ conseruataq; præmium, susceperunt. In oppidis Xiqui & Conzura nihil dum hoc anno circa nostrorum sedes immutatum. Conzuræ hoc præclarum; Ethnicam mulierem in lethali ægritudine suscipiendæ fidei nostræ cupiditas incessit; vocantur nostri, instruitur, baptizatur, nec ita multo post ad extremam luctam vi morbi deuenit; aderat luctanti neophytus cordatæ pietatis vir, qui orandi causa in secretiorem thalamum se recipiens à Domino postulauit, vt sacri fontis vim in animos vires suas exerentem signo aliquo externo demonstraret, vti testibus etiã ethnicis fidei suæ authoritati cõsuleret. mira res. vix benè redierat ad ægram cordatus orator, cum se quod postulauerat exorasse cognouit; eo quippe tempore, quo mulier animam exhalauit, vniuersam domum splendor illustrauit, qui sensim se in sublime recipiens creditus est splendentem recenti nitore morientis animam in cælum deportare; quâ rem ipsi neophyto sed spectatori ethnicis multo magis admirationi & stupori fuisse referebat.

*Cruce admi-
rabilis in
Varacami.*

Non ab simile prodigium Facatæ fuit in regno Chicugen. nam cum dynasta inde nostros eiecisset, & ex alio suo oppido Amangui satis illibens, & Imperatoris metu adactus, templumq; amplum illud & percommodum solo æquari iussisset; insolito quoq; splendore cælestique calculo res est improbata: nam continuas septendecim noctes fulgor admirabilis illustrauit, primum quâ in parte principum

*Baptismi S
miraculo
comprobata*

*Fulgor adm-
rabilis per
17. noctes.
valua-*

valuarum peristylum sacrum Iesu nomen affabrè sculptum exhibebat. Auerfa ex parte planè ex æquo oppositi tres ignes alij cernebantur, quorum qui medius erat, reliquos duos claritate superabat. latitudo ignium pedalis erat, sex cubitis in sublime confurgens: ad quod spectaculum toto illo tempore multi conuenerunt, & è nostris frater vnus, alijque domestici plures oculati testes prodigium spectauerunt, quod æquata solo per eos dies æde sacra nunquam alias deinde comparuit. Sed & aliud in eadem æde diruenda portentum fuit. Fabri petulantius inter diruendum Christi sacra & Ecclesiæ ministros prosequentes, subitâ trium columnarum ruina, qua parte minus illam minabantur, oppressi tres, ipso momento perierunt, è cæteris faucios triginta sex ex illo numero breui morituros cæteri extulerunt: territiq; omnes à blasphemis deinde scomatis, dicerijsque sibi temperarunt. Dynasta ipse ausus non est è lignaria ædis strue in vsus suos quicquam conuertere, sed vniuersam scaphis impositam Nangasaquium ad nostros voluit deportari.

In Regno Chicungo, Xanagauæ domicilium nostrum eadem tempeftas inuoluit, quam dynasta quoque, quàm diu potuit suo fauore suspendit, ac tandem vbi se suaque, ni faceret, in discrimen videbatur adducturus, multis se apud nostros excusans eos per officiosè dimisit; ædem tamen sacram ac priuatas, adhibitis, qui eas curarent, certis hominibus, intactas esse mandauit, nec adduci potuit etiam ab vxore rogatus, vt eas sacrificulo nescio cui traderet, quod diceret, se breui nostros, cum primùm liceret, ad se reuocaturum: & apud similes dynastas nostri maiore libertate suas excursions ad visendos subinde neophytos exercent.

Apud Bungenfes tria nostrorum domicilia steterunt illa quidem, etiam hoc anno; sed postulante regulo, exercitiorum publica libertas non nihil est imminuta, quod Euangelij, cursum stitit quidem, sed non planè siccauit.

Firoximæ dynastæ fauore Christiana res solitum cursum tenuit, nihil imminutâ inter tot procellas libertate; nam tametsi non defuerint obrectatores, qui omnia euersa voluissent, illis tamen surdas aures præbuit, & vt beneuolentiam augeret, submissa Orizæ magna vi, cæteroque sumptu, magnam partem domesticæ tenuita-

tis

tis laxauit angustias. Publica igitur neophytis defuere pro fide certamina, priuatim quidam fortiter decertarunt. Christiana virgo nubilis ethnico marito per fraudem datur, qui se fingeat esse Christianum, in cuius ædes cum aduenisset, detecta fraus est: Ethnici ritus acriter suadentur, frustra: domi recluditur, incassum; nemo ad eam solaturus admittitur, ipsa sibi suffecit tanta etiam moderatione, vt nullum irati animi signum in ea posset deprehendi. Tandem cum ærumnis colluctata morbum contrahit, lentâque febricula sensim contabescit, & res iam ad extrema deuenerat, cum miseria mortis imminentis miserationi tandem locum dedit. Sacerdos noster eius rogatu admittitur, expiatur, moritur Christianè, tantumque sui desiderium virtutis admiratio reliquit, vt Christianum mortuæ funus curauerint: vestes ac cæteram eius supellectilem velut sacram tangere veriti religioni sibi duxerunt, nisi eam ad nos remisissent. ac deinde octiduo post veritati diutius oppugnatae modò cognitæ manus dantes maritus ac frater in Christi castra transierunt.

Alia mulier infantis ethnici nutrix adduci nunquam potuit, vt à fide deficeret; in arce degebat solita matronarum solitudine detenta, neque illi cum vlllo neophyto facultas erat colloquendi, ergo cum dies abirent ac menses, ipsa sextæ feriæ sabbathique ordine, labente memoria, excidit, tantâque fuit in ea Christianorum rituum obseruatio, vt carniū sibi edulia perpetuò interdixerit, ne si aliquando vesceretur Ecclesiastici præcepti vim etiam ignara violaret, eaque res duodecim totos annos tenuit, donec illi tempus sacramenta suscipiendi commoditatem dedit.

Excursione quadam ex hoc Firoximæ domicilio sacerdos noster incidit in rem nullo modo prætermittendâ. E regno Chicuien neophytus quidam pulsus duodecim iam annos totos exulabat, is in regnum Nagato veniens viculum quendam familiarum septuaginta reperit, in eoque sedem sibi delegit, eo consilio vt incolas ad Christi fidem adduceret. Res illi successit ex voto, nam concionatoris partes agens, ad Christum adiunctos, sacerdotis penuriam supplens omnes ritè baptizauit, ethnicosque inde ritus ita proscripsit, vt nullo alio nisi Christiano nomine, Iaponensibus exclusis, vocarentur. Fortè non procul inde sacerdotem nostrum transire fa-

Z 3

ma

hnicu bla-
bemi tres
pressi de re-
nte, 30. ad
ortē saucij.

ynastarum
eorundam
more res
bristiana
antè pro-
dit.

Christiana
virginis
ethnico per
fraudem nup-
t. & patientia.

Abstinentiæ
à carnibus
singularis ob-
seruantia.

Neophytus
exul sicum
integrum cō-
uertit, bapti-
zauit, Christi-
anè instruxit.

ma vulgavit, qui ab ijs euocatus, cum in vicum ex itinere deflexisset, dubium an lætitia magis quam admiratione correptus fuerit, ita ritè baptizatos, ita Christianè instructos, ita obseruantes inuenit. Ut igitur cætera suppleret, Missæ sacrificio nondum ab ijs viso neophytos recreauit, pœnitentiæ sacramento tum primum expiauit, ceteraque addidit omnia, quæ deesse videbantur. Erexerant illi honesto in loco crucem ad quam oraturi conuenire, litanias decurrere, statis se diebus flagellare, defunctorum corpora inferre consueuerant.

Quid hoc anno Miaci.

Apud Miacenses pacata hoc anno omnia solito cursu pergebant; hoc peculiare, quod nunc primum in Dairi regia Christianæ fidei rudimenta ipsius mater, vxor, matertera inaudierint, itaque probauerint, vt in æde sacra nostra curiosius omnia contemplatæ, spem fecerint illius suscipiendæ, nisi annui census amore quem è prophanis cœnobijs, quibus præsunt aliquæ, alijsque impedimentis tenerentur. Ibidem Iusta Ioannis Arimensis quondam vxor Miaci viuit ab exilio reuocata, suam retinet pietatem, nec adduci potuit à consanguineis Dairi familiaribus vt Christum eiuraret. Iulia in deserta sua Insula, eadem semper animi fortitudine tolerat exilium, seque diuinis gaudijs orationi apprimè dedita solatur. Fuximi, Sacai, Ozacæ, quieta omnia. E neophytis Fuximi vnus vir nobilis suo sumptu alit quatuordecim illos aulicos ab Imperatore proscriptos, neque ab ea re fortunarum aut capitis discrimine deterretur. Atque hîc Anni huius res gestas claudimus ad maiora paulatim properantes.

Libri Secundi Finis.

DE

CHRISTIANIS
APVD IAPONIOS
TRIVMPHIS

Anno Domini MDCXIV.

LIBER TERTIVS.

QVIBVS EX CAVSIS IMPERATOR
*auctum furorem in Christianos
renouarit.*

CAPVT I.



Vi tragedias scribunt, eas in suos actus & scenas ita partiuntur, vt à leuioribus malis ad atrociora continuo velut incremento delati catastrophæ eò perducant, quò altius fortuna sæuiens vix possit intumescere. Hanc ego tragico comœdiâ scribens, nihil habeo quod de continuo laborem incremento, res enim ipsa hunc ordinem secuta ita succrescit, vt quæ præcesserunt præludia dici possint futurorum; verum in fine deficiens pro catastrophe coronidem nobis applausumque suppeditabit.

Antehac Arimæ ferè aut in regia vtraque sæuitum, regna cetera fragorem potius quam calamitatem sensisse dici possunt. Et quidem Miaci, Ozacæ, ceterisque in locis, quæ Cami nomine includuntur; apud Bungenses, Fingenses, Fijenses, & alibi, vel antiquo li-

ber-

bertatis torrente Christiana res voluebatur, vel conuiuentibus dynastis Euangelij cursus non nihil sistebatur potius quam arescebat. Nam tamen plerisque in locis fulgetra quosdam priuatim perstringebant, & vbiq; non vani timores angebant, in solo tamen metu fere mala sistebant, neque ita mordebat Cerberus, vt latrabat. At nunc & deinceps ex omni simul plaga ingruente procellâ, Iaponense cœlum obuoluetur, & vnico impetu tempestas præsens occupabit vniuersa (quæ hoc libro describemus prope ad finem, qui cœlum rursus absterfis nubibus aperiet) Nunquam alias æquè sæuitum, nunquam aliàs æquè se procella diffudit.

Anni superioris ab Imperatore quies sopitæ tempestatis benignum sidus ostentabat, donec ab Yendo alterâ regiâ secundus ab Imperatore furor in Arimensem agrum delatus, prout retulimus, vtrobique sæuisset. Atque vtinam seipsa contenta lues nihil vltra suos limites mali contagione vulgasset, tolerabile fuisset, quod cum tanta Dei gloria coniunctum optari potuisse videbatur. Verum ex hoc iterato furore accidit, quod in morbis, qui maiore periculo recrudescunt. Non ferebat annos iam sexaginta quinque, ex quo Societatis nostræ opera nouale hoc eruderatur, humanæ salutis hostis implacabilis, tot sibi quotidie prædas eripi, & Iaponiam sensim in cœlum emigrare, quæ nuper nullum aliud iter nouerat, quàm quod eo doctore ac ductore in Orcum didicisset, & diuinorum iudiciorum venerabilis homini potius, quàm scrutabilis profunditas huius Ecclesiæ tentandæ tempus designarat. Hinc omnis causa peti ac pendere debet; nam cætera sunt primæ huius causæ, quæ cum illa conspirant, adiutrices. hoc solum inter vtrasq; discrimen inuenio, quòd etsi secundæ causæ peccent committendo, prima nihil peccat permittendo, cuius sapientia fit, vt mala nostra ipsius bonitate in meliora translata quodammodo corrigantur. Nihil tamen minus, quibus causis permota mortalium malitia eo vsque sæuierit, ad historicum pertinet expendere; non ideo tantum quod ex ijs rerum series texti debet, sed vt etiam constet, quanta innocentia morumque integritas hæc ipsa certamina cohonestarit: cum multum referat ad malorum quæ patimur solatium, cum sola pœna sine culpa conflictari,

Primum

Primum itaque proponamus nobis Imperatorem simulacris additissimum hoc ipso à Christi sacris abhorrentem, quæ non vt cætera Iaponensium sectæ, sæcum reliquarum sacra patiuntur, nec ita se tueantur, vt tamen alia non evertant. Sed arca Domini ab eodem Maiestatis ac diuinitatis throno Dagon excludit, & Christi religio sectatoribus suis ita salutem promittit, vt ab ea cæteros intercludat. Proponamus nobis eundem non vno religionis titulo Christianis aduersantem, sed qualem initio proposuimus, suspicacem in ea parte, quæ regum pupilla dici potest, quæ sola refugit quodlibet aliarum rerum etiam in solo contactu consortium: ea est imperandi libido, quæ id omne metuit, vnde vel ex umbra territur. Proponamus denique hunc ipsum ita seipso comparatum, ijs quotidiano conuictu congressuque vallatum, à quibus ipsi Principum nutus adorantur, qui cum ipsi quoque eadem scabie laborarent, quid mirum si quoties pruriebant, se mutuo perfricarent, malumq; ipsum augerent renouando. Nunc quid hac ratione nutantem proximè impulerit ad ruinam expendamus.

Post aulicorum suorum proscriptionem nihil amplius mouerat Imperator, neque de re Christiana nisi fortè apud Arimenses incensore Sasioie admodum laborabat, cum ecce tibi rumores in filij regia excitati sopitum intra cineres incendium prodiderunt. Negligi à Christianis Imperatorum edicta, plus apud eos posse barbarorum mystarum auctoritatem, quàm suprema Iaponensis reipublicæ imperia, in media vrbe palam ipsi principi repugnatum, nihil eum clementia, nihil minis, nihil tormentis, ipsaque morte impetrasse. Neque hanc pertinaciæ notam paucis vnus vrbes ciuibus irrogatam posse in fauorem eleuari, cum non ita multò post apud Arimenses grauiora contigerint, vbi nihil dynasta precibus infimis, nihil puerilibus ad indignitatem lachrymis à suis impetrauit; ne vt ad vnum duntaxat diem conuiuerent, & principi suo res suas tuerentur; in ea pertinacia lentos ignes cum gaudio non à militaribus solum animis, sed à debiliore sexu, ab ætate teneriore ita tolerari, vt à cæteris optantur quæ sibi quisque conducibilia arbitrat. Incidit tertium intra idem tempus Christianorum scelus, quod

Aa

ligio-

*Imperatoris
in Christianos
odisum.**Eiusdem
speciones.**Traducuntur
apud Imperatorem
Christiani,
et qui edicta
contemnunt
vt pertinaces**Vt impij.**Causa remotiores.
Dæmonis inuidia.**Dei permisso.*

ligionis prætextu adorarint. E quibus quis non videt eam legem, quæ Principum est contemptrix, quæ pertinaciter mori decorum arbitratur, quæ reorum infamiam numinum cultu cohonestat, ex ipsa orci face sentinæque in orbis perniciem exhalasse. Et ut sapienter, velut sibi videbatur, & ex legis Christianæ adytis dicta confirmet, ineptè blasphemus Sasioie frater Christianos ait, Deum colere, qui infami reorum supplicio inter latrones medius expiravit; hinc fieri ut ipsi ad Magistrum similitudinem aspirantes, putent se non posse fato nobiliore interire.

*Ut Imperio
Iaponia per-
iculosa,*

A lege damnata venit ad eas rationes quibus Imperia stabiliunt, qui videri malunt quàm esse sapientes. Quis ferat eam gentem cuius industria tanta est, ut prope balbutiens civibus nostris persuadeat patriæ religionis numina esse nomina, eos qui ea per tot ante secula semper coluerint, amentes vixisse, arduos interisse; cuius auctoritati cedunt multa ex ijs damnanti, quæ veneranda tot sæculorum usu antiquitas comprobavit, vilius esse propria quàm aliena manu mori, non esse iustum quicquid armis occupatur, coniugia coarctat, multaque alia persuadet, à quibus natura abhorremus. Sed quàm pertinaciter magistrorum suorum dicta retinent palpamus. Quid non ijs auctoribus perficietur, à quibus ciues nostri hunc in modum fascinantur? nihil est quod non timere possis ab eo cui persuasum est semel scelestos venerari, principes contemnere, mortem exoptare. Hæc aliaque multa coram Imperatore de Christianis disputata, id ab eo impetrarunt, ut eam legem impiam, periculosamque pronunciaret.

Triples igitur accusatio, aut vna potius tribus euentis confirmata, inauditam legem nostram non iniquè minus quàm ineptè damnavit, quibus ut satisfaciam superfluum puto apud eos, qui aliis oculis obiecta intuentur. Solum superest, ut vnde orta fuerit offensio quæ de adorato reo ferebatur subijciam. Nouembri mense anni superis neophytus quidam Nangasaquiensis ciuis Miaci actus est in crucem & alij quinque ethnici cum eo plexi sunt capite, eo quod argentum contra leges sine Principis consueto sigillo distraxisset. Eum aliquot Christiani ad supplicium comitantur eo consilio, ut adsint morienti, sicut & Bonziji suos ethnicos comitati sunt.

*Ut qui reos
adorent.*

sunt. Et fortè cum iam Cruci alligatus lancea de more cor transverberatur, neophyti qui aderant in genua prouoluti exeuntem animam fufis ad Deum precibus Christianè comitantur; quam rem ex astantibus ethnicis nonnulli satis imperitè venerationem cultumque interpretati iocosè sparserunt coli reos ex Christianæ legis instituto. Ex quo araneæ aulicæ, & præcipue Sasioye, ut suam apud Arimenses crudelitatem excusaret, venenum suxerunt, ac Imperatori telis suis irretito propinarunt; vnde si apes fuissent, caritatis inter Christianos muræ mellifluum suxissent fauum.

Ab alienatis in hunc fere modum Sasioye industria omnium animis infenso Imperatori superuenit ipsemet opportunus, is enim commercijs regijs in Emporio Nangasaquiensi præpositus, dimissis aut exceptis quæ suis temporibus appellunt vndiquaque nauigijs in regiam recurrebat, inuenit Imperatorem venationibus occupatum & à ferijs feriantem. Incidit cum eo de Arimensibus sermo, quem, ne sibi deesset, non Christianos minus extinguere, quàm dynastiam exturbare cupienti, ita texuit ad Imperatoris ingenium appositè, ut quicquid in Christianos iam diu coquebat, impetrarit. Conclusa sunt igitur in Christiani nominis extremam perniciem, quæ subijciam. Religiosi omnes Europæi & indigenæ sacerdotes & Ecclesiæ ministri tota Iaponia expellantur: ijs eiectis templa omnia diruantur; Christiani omnes exscriptis vbique nominibus feriò modisque omnibus ad deficiendum à Christo laceffantur: qui renuerint tormentis atrocissimus vrgeantur, pertinaces moriantur, eorum corpora Christianorum cultui subducantur. Hæc anno superiore per Decembrem exeunte constituta breui ad Christianos eruperunt.

*Imperator
ab Sasioie in-
cendetur.*

*Nova contra
Christianos
decreta.*

MIACVM TRISTIS NVNCIVS ET VNA
primus procella turbo defertur.

CAPVT II.

Sasioie quippe primarius malorum incentor, ut facti huius inuidiam à se amoueret (quasi verò illius fraudes quemquam laterent) nunciū expedit, qui Collegij nostri Rectorem de tota

Aa 2

re

re admoneret. Literarum breuitas me admonet, ne illarum exemplar omittatur. Cursorem hunc expedio nulla alia ex causa, quam vt te moneam, quod Imperator cum inaudisset Christianos reum illum, qui argentum informe distraxerat, & Miaci in crucem agebatur, veneratos, dixerit eam legem, quæ persuadet coli reos legum publicarum violatores, & latrocinij conuictos, eosque, qui a suis Principibus maectantur aut concremantur, legem esse à malis genijs inuentam, quæ ab illius ministris non sine immani scelere euulgatur. Eam rem ex animo doleo, dolorisque mei testem hunc nuncium expedio. Hæc Sasioie. Idem paulo explicatius etiam constitit alijs literis eodem tempore ad neophytum transmissis, ab vno è familiaribus Imperatoris, à quo dudum neophytus ille alteri amicus ad eiurandam Christi legem sollicitabatur.

Christiani Miaci & vbique tota Iaponia Christi Domini Natalem magna celebritate peregerant; cum biduo post Miacum tristis nuncius aduenit, è quo, tametsi sæpe timendo minus iam timere didicerant, sapientiores magna imminere mala conieciarunt. Collegij nostri Rector ad Sasioie mittit è fratribus nostris indigenis vnum virum prudentem, qui de Miacensi reo explicet, offensionisq; causam diluat. Interim quia parum in eo præsidij sperabat, in ceteris nullum; antequam vltius sciretur, aliquot è nostris tempore occultauit, ne cum nomina omnium exciperentur, tardius esset re desperata consilium, quod fuisse in primis salutare comprobauit euentus. Frater noster à Sasioie non reiectus solum, sed & increpitus, quod alieno tempore in regiam aduenisset, desperata iam esse omnia, extra Iaponiam excepto nemine pellendos omnes, nullum superesse deprecationi locum, aditum nullum ad rem restituendam posse aperiri. Et verè sanè, quod ipse qui clauem gestabat, aditus omnes occlusisset.

Prius Miacum, quam tonantis Iouis fragor audiretur, fulgur præcesserat, rerumque futurarum metu consternarat. Nam Miacensis Gubernator die 27. Decembris anno superiore exeunte tota vrbe edixerat Christianos nominatim & sectarum Iaponensium sectatores separatim pro sua quemq; secta describi. Sed quoniam in solos Christianos faba cudebatur, quod vitandi tumultus causa

cœptum

cœptum fuerat, conquerentibus ceteris, momento conqueuit, & deinceps soli Christiani in tabulas referabantur. Ex insolenti factodum coniectura veritatem venatur, adueniunt literæ Sasioie, ac paulo post aliorum, quæ rei veritatem, quæ inquirebatur, prodebant. Ea descriptio ex Yendo regia desumpta nouo inuento furori materiam præparabat, ne esset qui se malorum atrocitati subduceret, postquam aliorum pœnæ timere docuissent.

In hac descriptione certamen fuit Christianos inter ac descriptores edicti ministros, sed aliud quam sperabatur; hi paucos excipere laborabant, ex illis nemo se patiebatur excludi. Et quidem vbi familiarum capita suffecissent, filij, vxor, filia, famuli, ancillæ sua nomina obtrudebant; quin pro ijs quoque sollicitæ matres, qui sui curam per ætatem gerere prohibebantur, lactentes infantesque adhuc mutos ipsæ matres prodebant, ne esset è tota familia, qui se Christianæ fidei subduceret. Ipsi quoque id temporis catechumeni, quos nondum Ecclesia Christo pariens in fidei lucem eduxerat, pro Christianis excipere se contendebant. Satis constat per eos dies ad sexaginta Catechumenos properato partu iustum tempus præuenisse, præcocemque in baptismo vitam impetrasse, ne mori pro Christo non possent, qui Christo viuere nondum inchoassent. Prima igitur descriptione, tametsi multi sua nomina in tabulas referri non impetrarant, supra quatuor millia numerus excreuit. Quam multitudinem non ferens gubernator (tametsi ab ea, quam Imperatori quadraginta millium dixerant, procul abesset) ne forte illi vitio verteretur, aut ne Christiani quibus illibens aduersabatur, acrius vexarentur, eam descriptionem iussit repeti, & quam paucissimos referri: nec tamen impetrari potuit, quin mille septingenti censerentur: tanta erat omnium concertatio, vt etiam qui se nulla sua culpa expunctos inaudierant, neque reclamarant, id sibi deinde religioni duxerint, vt infra narrabitur.

Ista porro nominum exscriptio multa secum neophytis adferebat incommoda. Primum enim cum illorum plerique in conductis ædibus habitarent, veriti qui eas elocauerant, ne religionis odium in ipsorum aliquam perniciem resiliret, acriter laborabant, vt vel à Christo abirent, vel ab suis ædibus. Nec pauci fuere ita im-

Aa 3

mites

Certatim omnes describi solunt.

Etiam Catechumeni.

Quam incommoda Christianis hæc descriptio.

mites vt asperima hyeme cum omnia gelu rigerent ac niuibus opplerentur, inquilinos suos eijcerent; quos sæpe contigit, cum diuersorij omnibus excluderentur vnà cum familia tota in medio vico sub loue frigido pernoctare, donec ab alijs neophytis excipi, aut in alias ædes emigrare licuerit. In quo sanè officij genere alij alijs fidelem operam præstiterunt, & sæpe angustias suas caritatis spacijs dilatarunt. Neque cum solis ædium dominis certamen fuit. Eo ipso tempore Ethnicis complures vel propinquitatis iure, vel amicitia vinculo Neophytis illigati cum eorum periculum, suum putarent, acerrimè illos expugnandos sibi susceperunt. Sed illi qui iam atrociora prælia spe, victoriasque nobiliores voto deuorabant, hæc facile præludia reiecerunt. Triginta totos dies ea descriptio tenuit, quod spacium sibi neophyti seriaz comparationi seponentes, ea sibi virium conquirendarum auxilia compararunt, quæ deinde in futura certamina exerent; quas comparationes iam sæpe cantatas nolim vbi præcliora me vocant recantare; & vt non nihil præludam, interim dum Christiani publico magistratuum certamine laceßiti pugnant, vnum alterumue priuatorum præliorum specimen prælibabo. Adolescens annos natus omnino sedecim trimestre tirocinium veterani militis constantia cohonestauit. Vnus in ethnica familia Christum nouerat, & spem pinguis cœnobij patruo sacrificulo cesserat, quæ adolescentem præstolabatur. Eam rem parens ethnicus tulit impotenter, & primo furore se patrem oblitus filium suspensum atrocissimè flagellat, inde domo eijcit, exhæreat, nihil horum Christi causa recusantem. Interim domi nostræ degebat donec à parente reuocatus sibi Deoque victor pro arbitrato viuere permittitur. Alius à nobilissima matrona Taicosamæ olim Imperatoris vxore sollicitatus illius gratiam ac fortunas omnes ne Christum amitteret, libens amisit, refectioque crine ne quid super flueret, omnia abdicauit. Illius vxor maritum secuta tantis gaudijs incedebat, vt in ædem nostram pedes leucam prope gradiens accurreret, hac vnade causa, vt Deo de collato beneficio gratularetur. Puerulus quidam tentatus à matre ita respondit: Natus in fide mater? ego martyr esse volo, neque Christum abdicabo vel si quidquid est rerum vbique mihi efferatur, quibus verbis

*Christiano-
rum cum
Ethnicis a-
micitia certamen.*

*Illustre ado-
lescentis cum
Parente
ethnico cer-
tamen.*

aliud.

bis contentam parentem cura liberauit. Sed nullus finis erit, si hæc minutiora persequar, ad maiora properemus.

MIACO NOSTRI NEC NON E RE-
liquis Cami partibus emittuntur.

CAPVT III.

In hac neophytorum descriptione nostrorum quoque nomina excepta sunt, eo consilio ne quis exilio se subducens procelloso tempore illius Ecclesiæ nauem è latebris suis moderaretur, naufragioque subtraheret. Sed non est consilium aduersus Dominum, cuius instinctu prælagus rector, vt iam dixi, præuenerat. Vix vnquã alias Miacensis nostrorum domus æque floruerat. Octo sacerdotes è nostris, fratres septem, alumni ad viginti eam incolebant, insolens in ea operariorum paucitate multitudo. Ex ijs sacerdotes tres; fratres totidem alumni sex exscripti, cæteri iam in suas latebras distributi exscriptioni publicæ, quæ satis obiter fiebat, subducti sunt diuino planè inuento, non enim nisi in hac multitudine id fieri poterat, alibi nostrorum paucitas piam fraudem excludebat. Hi deinde per vrbes proximas distributi nocturnis concursationibus omnia lustrabant, nec alicubi deerant, qui nusquam subsistebant. Volebant quidem omnes pio inter se certamine intra periculi aleam relinqui. Sed Principi dari oportuit aliquid ne totum exigeret.

Ex ijs quæ de Christianis sancita nuper fuerant, seruato sensim ordine singula seruabantur. Exscriptis iam Christianis pastores à grege separari oportebat, vt facilius in eum lupi sæuissent. Et quidem tametsi tota Iaponia proscribendos esse constaret, initio tamen Nangasaquium dimitti iubebantur, vt ex eo deinde portu simul omnes solita soluendi tempestate ad suos renauigarent. Vnde fit vt rei ordinem secuti, sensim omnes comitemur, & exhaustis quæ alibi gesta fuerint omnibus Nangasaquium accurramus exules reuifuri, & è Iaponia soluentes dimissuri atque solaturi. Nunc autem quoniam quotquot in Cami regione, id est Miaci, Ozacæ, Fuximi, Sacay versabantur in vnâ exulum prope iustam classem conuenerunt, eos à se inuicem non iudicauimus separandos.

*Nostris descri-
buntur sed
non omnes.*

*In proscrip-
tione seruatus
ordo.*

Quæ

Quæ de nostrorum exilio Decembri mense exeunte decreta fuerant, non ante Februarium insequentem cœpta sunt fieri, In cuius diem quartum ac decimum incidit ab urbano prætore sententiæ legitima denunciatio. Iubentur nostri omnes intra septiduum Miaco excedere, quotquot exscripti nuper ad eam proscriptionem legebantur. Nangasaquiū nauigent, ibique urbanis præfectis, ac totius prouinciæ præposito suo tradantur, donec sibi traditorum ratio exigatur. Interim sua secum efferant, ædes fisco relinquant Iaponensi de more instratas, ad efferendam supellectilem nauigia ex publico designentur. Ea denunciatio quàm acerba nostris ceciderit, quàm luctuosa neophytis, cogitari malim, quàm explicari. Videbant illi se sua sede, quã annos supra sexaginta tenuerant ab eius auctore S. Xauerio, exturbari, quam in tanta temporum varietate toties desperatam conseruarant. Videbant hi se sacra æde solatio suo, sacrisque ritibus in posterum carituros. Iterum videbant illi se gregem lupis dispergendum dimittere; hi pastores suos importunissimo tempore sibi subtrahi deplorabant. Ingens igitur per eos dies in ædem concursus fuit, diurna simul nocturnaque Sacramentorum expiatio, pia collocutio, ceteraque huiusmodi, quæ in pari casu eadem vbique contigerunt.

In his auolant dies constituti, & primus supra vicesimum tristis illuxerat, cum ad Sacrificium magno numero conuenerunt, in quo fluentibus per ora lacrymis, compressisque singultibus dolorem testati, secum taciti expendebant, se hoc postremum sacrificium publico ritu spectare, pro quo singuli se in sacrificium substituebant corpus corpori, & sanguinem sanguini reddituros. Expleto per otium Sacrificio, ad exuendam suis ornamentis ædem, & sacro apparatu aram deuenitur; nuda templi facies attonitos omnes ingenti horrore consternauit, post quem orta omnium comploratio lamentabili omnia complebat eiulatu. Eum nostri, tametsi solatio indigerent, dissimulato dolore, temperarunt, appositaque oratione, ad malorum tolerantiam, ad meliorum spem prouocarunt. Inde domum dimissi quod comitari vetarentur, vix à socijs auelli potuerunt, ipsique se ad imminentem discessum accinxerunt.

Collegij Rector Pater Gabriel Matos priusquam abiret

ad

ad urbanum prætorem pergir, à quo benignè exceptus extremum auditur; ait optasse, se modis que omnibus procurasse, ne Imperator de nostra innocentia dimitteret inauditos. Id per eos qui aditus omnes occluserant, obtineri nunquam potuisse; quam ob rem se conceptis verbis pauca in eam sententiam scripsisse, ne veritati defuisse videretur; petere se pro continua in se, ac suos humanitate, vt scripti exemplum acciperet, & si quando res ferret, Imperatori legendum daret. Sperare se innocentia locum aliquem & veritati fore. Prætor amicissimè respondit, & omnia liberalissimè detulit, quæ in eius essent potestate. Sed vana fuerunt omnia, non quod ipse in Christianos animo esset alieniore, quos imerito vexari dolebat, ac dolere se præfererebat, sed quod aliena pericula pauci propulserunt suo, rarique sint, qui apud Principes infensos innocentia patrociniū veritatisque suscipiant.

Sed vrgentibus discessum ministris prosriptos nostros in portum abducamus. Miacum interluit fluuius non maximus, quem aqua suæ subinde fere desererent, nisi ars in naturæ auxilium euocata eas intra angustiorem alueum contraxisset, & nauigijs seruire coëgisset. Ad eum fluuium, quoties eluione alueum egreditur, transmittendum, pontes duo ligneo, sed visendo tamen opere, in suos arcus curuantur, ad quos celebriores vrbs vici feruntur. Ad eos pontes rei solent concurrenti multitudini ad exemplum sua supplicia ostentare; in celeberrimo ex ea regione vrbs littore Prætor nostros soluere iubet, vt nostrorum exilium tota vrbe constaret. Et quoniam in exportanda supellectile locus innotuerat, in eum locum ingens conuenerat multitudo, sed ethnicorum ferè, quòd illo ipso tempore Christianos intra suas ædes adhibiti custodes detinerent. Et tantæ multitudinis non vnus erat sensus; sed plerique tamen nostrorum vicem miserati prædicabant, qua vitæ innocentia tot annos externi homines in ea vrbe vixissent; nec vllus fuit ex astante hominum corona, qui fortunæ insultaret; amici autem multi dolorem præ se ferentes, vel muto silentio, vultuque tristiore, vel efficacibus verbis eum testabantur. Neophytorum autem, qui non pauci ædibus eruperant, tanta fuit comploratio vt soluere Paulus Mileto videretur. In nauigia tandem cum custo-

B b

dibus

Iubentur nostri intra septiduum Miaco excedere.

Christianis solentur.

Rector scriptam prætori defensionem offert.

Nostri Miaco solunt.

dibus impositi secundo aluo labi cœperunt. In utroque ponte spectatores erant innumeri, è quibus aliqui exigua petulantis plebeculæ signa cum edere cœpissent à militibus cohibiti conticuerunt, quorum militum cum suo duce tanta fuit toto itinere in nostros humanitas, ut non in exilium rei deportari, sed cum amicis animi gratia nauigare viderentur. Id habebant à Gubernatore in mandatis, & quidem hoc nominatim ut frequentibus conuiujs à duce inuitati dolorem suum fallerent, & iniuriæ sensum mitigarent.

Fuximi & Ozaca exulum classis excreuit.

Abest Fuximi sexties mille passuum itinere, eo ubi peruenerunt patres è D. Francisci familia cum aliquot Christianis æquè proscriptis in nauigio præstolantes inuenerunt. Ii quoque Miacensis cohortis præfecto traditi vna cum nostris nauigare cœperunt Ozacam versus, quæ septem leucas abest, quo priusquam illucesceret appulerunt, è quo portu in mare egredi Nangasadium versus exules oportebat, ibique ad fluminis ostium exulum classis excreuit. Nam præter sacerdotes nostros duos, adiutorem vnum, Catechistas tres Ozacæ descriptos è Franciscano ordine tres cum suis alumnis accesserunt. His adiuncti sunt, ex aquilonaribus regnis Sacerdos vnus è nostris cum suis catechistis qui iam præcesserat inde proscriptus, ut suo loco videbimus. Antequam nostri Ozaca soluerent Miacensis collegij rector Urbano prætori apologiæ quæ scripserat alterum volumen dedit, cuius fructus in sola vrbantate constitit, propensaque hominis in Christianam religionem voluntate, quæ postremo cum quodam sacerdote nostro congressu non parum visa est accreuisse. Dicebat igitur valedicenti, duo se in Europæis sacerdotibus admirari, alterum quod tot pericula sponte suscepto per tot maria exilio contemnerent, alterum quod cum tanta vitæ innocentia tot mala tolerarēt. Cui noster ita respondit, se hæc ipsa pericula, quæ adirent, hæc ipsa mala, quæ tolerarēt per tot maria querere, quod apud suos ea non inuenirent. Ex quo, aiebat, Iaponiã attigimus, viti caput impositum credimus, quod leuiter cõtorta vite facillè detrahatur à ceruicibus. Habere se tamen aliud quod sentiret, vnã scilicet filiorum quos Christo pepererant orbitatem, ac si è nostris aliqui, quod facimus, latebras querimus, non metu, sed eorum commodis prouocamur.

Ozaca Prætor duo in nostris admiratur.

uocamur. Obstupuit ille affirmans, eam rem sibi tantam videri, ut, aiebat, cupiditas mihi tantæ legis discutiendæ ingeratur, quod facturus sum, ubi sese remiserit hæc procella.

Soluit tandem Ozaca iusta proscriptorum classis nauigijs septem exportata, præter alia quibus duces militesque vehebantur. Et postquam dies octodecim pari semper ducum benevolentia nauigassent Nangasadium tenuerunt, ibique singuli magistratibus *Exules Nangasadium* traditi exscenderunt. Duces autem *gasaquium* accepta totius rei fide publica Miacum redierunt. Nostri quatuor *perueniunt.* domicilijs excepti & in vicinas sedes distributi cum alijs, qui ex varijs deinde partibus aduenerunt, rei finem præstolabantur. Nos ad eos deinde suo tempore redituri, nunc ad Miacensium neophytorum pro fide certamina redeamus.

POST NOSTRORVM DISCESSVM QVID
Miaci contigerit.

CAPVT IV.

EXscriptos Miaci neophytos intra suas ædes excubitorum fides lasseruabat donec ab regia iuberet Imperator quidquid conspectis nominibus furor suggessisset. Ferunt eum conspecta multitudinem, quæ ad tantam nihilominus sese contraxerat paucitatem satis impotenter excanduisse, & Miacensem prætorem acriter sugillasse, quod eius incuria, eorum qui sua imperia spernerent (ita Christianos describebat) tantopere turba succreuisset. Noluit igitur illi plectendorum, aut potius sollicitandorum neophytorum negotium committere, ne segniter ab eo transigeretur, cuius immo dica lenitate malum paulatim irrepsisset. Habebat in aula filij principis moderatorem (Sangamidono dicebatur) ducem in paucis strenuum, cui si hoc negotium committeret duo sibi consecutus videbatur, nam & suspectum sibi magnatem honesto prætextu à filio amouebat, absentem arce sua nullo tumultu priuaturus, quod *Imperator Sangamidono* habebat in votis, & Christianos tantinominis duce in sui perniciem misso perterritos, sine viâ sine sanguine, sibi dijsque patrijs restitutus credebatur. Ergo cum selecta trecentorum *centis militibus Miacum* mili *mittit.*

militum equitum ac peditum dimidiata manu, ducem, vt Christianos insequatur, amandat, non Miacum solum, sed & in reliquam Cami regionem. Et quia sperauit rem posse sine suppliciorum atrocitate confici, nullam ei proscribendi mactandive facit facultatem; sed hoc postremum quod omnes initio ignorabant, euentus declarauit.

Sangamidonus igitur imperatoriae fraudis ignarus ita ueniebat, vt sibi de hoc munere gratularetur, & gratiam ex hac neophytorum persecutione ueniret. Miacum 26. die Februarij formidabilis ingreditur; & ne iniectum pauorem otiosa intermissione remitteret, die insequenti aedem nostram sacram, aliaque sacella duo, quae hucusque steterant, magno tumultu diruit, & egestam inde lignorum congeriem ad fluminis ripam sub urbem mittit, eoque ipso die edicit Christianos omnes, quotquot Christum suum eiurare, & in patrios ritus coniurare renuissent, hac ipsa aedis suae congerie ignibus correpta simul absumendos, & ne qua mora esset, pertinaces sibi ad supplicium columnam dedolarent. Nullus fuit vrbe tota, qui Sangamidonum nosset, cui non haec agi serio uiderentur: & tamen neophyti non solum non hoc primo metu consternati titubarunt, sed rem sane posteritatis memoria dignam aggressi tyranno unam rei conficiendae desperationem reliquerunt; neque enim solum sibi multi columnam suam illico compararunt; sed ne dubitari posset, quis exuri potius uellet, quam Christum eiurare, aliqui suas columnas pro foribus statuerunt & saeuenti tyranno conspiciendas obiecerunt. Generosa est diuina uirtus si cuius animum semel occuparit. Ecce tibi non superliminaria paschalis agni sang uine conspicua, vt angelo percutiente sine vulnere transiliantur, sed ad proprii corporis sacrificium columnae iam incendia prouocantes, ne sine vulnere a tyranno negligantur. Iucundum plane spectaculum, cum tot columnae prostarent eorum, qui Christum professi ad nobilissimum funus aspirabant. In eaque re tanto a neophytis ardore certatum est, vt non desuerit, cui etsi paupertas columnam negauerat, sibi uelimenta detraheret. Foeminam ferunt Zonae suae precio columnam comparasse. Sed omnium uota Sangamidonus elusit, cum sine suis uictimis in gloria ligna intra dies

Sangamidonus aedes sacras diruit.

Christianos omnes comburendos edicit.

Christiani columnas ad quas exurantur pro foribus statuerunt.

dies paucos publico damnauit incendio, in quorum conspectu conceptum dolorem sibi neophyti deterfissent, si una cum aedis suae fauilla liberis in caelum animas emittere licuisset.

Ex praclaro Christianorum facinore tyrannus alia nulla re minus quam mortis, cui se deuouerant omnes, metu deterrendos intellexit. Praetoris igitur urbani, qui suorum ciuium sensa pernouerat, consilio usus imposterum aliam debellandae religionis inuuit rationem. Vicorum praefectis mandatur, uti singulos, adhibitis propinquis amicis, precibus minisque eo lacefferent, usque dum nomina sua publica descriptioni detrahi permitterent; quod si renuerent, nihilominus expungerentur, sparso rumore, quod expungi se permisissent. Huius fraudis scopus is erat auctoribus, ut Imperatori nominum falsa obliteratione satisfieret, quem uera descriptione offensum fuisse constiterat. Irruunt igitur omnes eodem tempore in Christianorum aedes imperata facturi. Et primo est sacra suppellectile, quam apud eos inueniant, harpastum exercentes omnia diripuerunt, tum ad suas artes conuersi, quid non fecerint facilius erit expendere, quam quid fecerint explicare. Decem totos dies ea concertatio tenuit hoc euentu, quem triplicem esse si dixerem, nihil praetermittam. Primi precibus minisque cedentes Christum quidem aperte non eiurarunt, sed ut est libro uita nomina expungerentur, parum generose consenserunt: Alteri non hoc quidem permiserunt, sed per vim ab alijs factum parum cordate dissimularunt. De his erit suus alibi dicendi locus. Nunc eos solos canimus, qui neque expungi uoluerunt, neque dissimularunt, sed cum fieret, fortiter reclararunt, & fraudem omnem, qualis qualis esset illa, exhorruerunt, & iudicum iras suppliciaque animose prouocarunt.

Vicus erat in vrbe Miacensi, quem Christianorum appellabant, ideo quod eo in uico praeter unum ethnicum ceteri Christum profiterentur, quod nobilissimo quondam uiro arcis uicini praefecto debebatur, exemploque superstitis coniugis Mariae conseruabatur. Eum sibi uicum fidei hostes acrius exagitandum, deque sua firmitate deiiciendum frustra susceperunt. Primum duas familias, quarum capita Christianorum duces esse non ignorabant, extra uicum siecerunt, ut ijs sublati minus ceteri repugnarent. Sed illi nihilo

Vicorum praefecti Christianos sollicitant.

Christianorum tria genera.

Miaci Sicius Christianorum dictus.

secius artes omnes minasque constanter eludentes, tertio chirographum suæ constantiæ rogati tertio tradiderunt, tandemque in verbórum auxilium ministri operam euocarunt. Nam tertio Martij Prætoris vrbanifamulus è primarijs, heri sui, & Sangamidoni nomine in vicum venit, ædibúsq; suis Christianos omnes educit, arreptásq; illorum vxores ac filios intra stramineos saccos Orizę vel tritici receptacula, singulos imponunt, funibúsq; fortissimè colligatos omni membrorum motu destituunt: viginti septem primo furore constricti, & in vnum omnes cumulum alij super alios iniecti. sed paulò post cum appareret aliquos superimposito pondere præfocandos, singuli iuxta se mutuo dispositi longum ordiæm explicarunt: totum eum diem noctemque detenti spiritus ardore frigus acerrimum niuesque depluentes sub dio temperarunt. Non defuere qui tormento huic vna cum ignominia coniuncto in oratione defixi preces adderent; sed nemo repertus est qui cederet. reperti sunt etiam pueri aliquot qui supplicium illud precibus importunis ad parentum suarum similitudinem flebiliter impetrarint.

Die insequenti redeunt iudices & à fœminis puerisque victi ausi sunt cum viris certamen suscipere, spem aliquam ab ipsa desperatione mutuati. Exclamant igitur maritos qui suarum coniugum iniuriam non sentiant virorum appellatione indignos videri, nec indecorum esse, vt in fœminarum locum semiuiri vocarentur. Ergo dissolutis alijs ipsimet intra saccos eosdem arctissimè vincti compinguntur, vrgentur deinde vt Christum abdicent, sin fecerint fore vt tota vrbe in eo habitu palis impositi baiulorum humeris deferantur. Sed cum æquè omnia reiicerent, ethnicorum cuneus ex composito euocatus accurrit, qui fictis precibus facile exorant vt soluti vinculis sibi tradantur spondentibus se defectionem à Christo procuraturos. Nec valuit ad eam rem impediendam quod fortiter ipsi neophyti reclaimerint, cum tota res ex composito ageretur. Traditi ergo ethnicis ne verbo quidem ad deficienti à Christo sunt laceffiti: & tamen à ministris clam libello expuncti numerum iminuerunt, sparso rumore quod à fide defecissent. Alibi quoque simili saccorum ignominia supplicioque certatum, de quibus multa dicenda superessent, si nihil esset omittendum. Sed omitti non

Christianorum
vxores
ac filij in sac-
cis stramine-
is colligan-
tur.

Viri in eosdē
compingun-
tur.

Soluuntur
et libello
expungun-
tur eorum
nomina.

non potest Benedictus, quem domi suæ velut frumentum Christi compactum spiritus ardor continere non potuit, precibus, clamoribusque vt in publicum educeretur obtinuit: sed cum illi ad tegendam iniuriã vultus intra saccum reclusus ab amicis fuisset, tantum effecit, qua poterat membrorum contorfione vt caput erumperet, seq; transeuntibus proderet cognoscendum, ideò quod honori sibi, non dedecori duceret in Christi causa ludibria tolerare.

Quid dicam autem de fœminis alijs atque virginibus in quas maximè tyranni sese furor exeruit? Illę duce Iulia matrona grauissimā voto castitatis ritè concepto (neque enim apud Iapones hoc tempore Christi consilia ignorabantur) communem vitam in pietatis exercitationibus sanctissimè traducebant. Iulia porro postquam præmaturam viduitatem ethnicorum cœnobiorum austeritati annis quatuordecim consecratur, iam ante annos prope viginti Christum agnouerat, primaque Christianę vitę tirocinia sacrificulorum odio, quod simulacra quædam Vulcanò tradidisset, futuris præludens consecratur, ac deinde cœtum hunc Christianę perfectionis æmulatione coegerat. Eas quod nescio quid sacri habere viderentur, ethnici atrociter aggressi, splendorem virtutis non hebetarunt, sed acuerunt. Ergo cum iuniores huius tempestatis initio nebulonum libidini subduxissent, seniores extra pudicitię aleam posita ad martyrij coronam adspirabant.

Ad eas expugnandas quinque dierum mora laborem lusit: exponebatur ijs optatam mori cupientibus mortem defore, sed nudas petulantis plebeculæ ludibrio per vicos exponendas, ac postmodum singulas separatim vt auxilio solatióque mutuo priuarentur proscribendas, nisi sua expungi nomina non negarent. Illæ verò; si expunxeritis, inquit, vicitim excurrentes in clamabimus esse nos Christianas, fraudemque nobis ac Imperatori fieri propalabimus. Hac illæ constantia cum carnifices euocassent, vbi senserunt aduenisse, obuia occurrerunt, momentoque in saccos compactæ, omnique per vinculorum atrocitatem motu destitutæ, baiulorū humeris è sudibus suspensę per celebriores vrbs vicos nõ sine militū manu armorūq; strepitu gestabatur. Eductæ sunt in suburbanū agrum reorum supplicij infamē, in eòq; temerè iacentes diē illum,

Virgines sa-
era duce Iu-
liã.

Compingun-
tur et ipsæ in
saccos.

illum, & insequentem totum, contumelias, vincula, frigus niuemque hilarissimè tolerarunt. Inter spectatores aduenit sacrificulus, qui sexum ignorationis notans earum salutem in se suscipiebat, quem illæ risu iocisque à se remouerunt.

Vnius factum admirabile.

Admirabilis fuit vnus ex illis pro Christo patiendi ardor. nam cum propinqui, vt vinculis saccoque suo eximeretur, impetrassent, cum in parentum domum sella gestatoria inuitam reducerent, vicatim proclamabat, Christiana sum, inuita abducor. Ea cum in parentum ædibus sibi relicta esset; clam se non ita multò post subduxit, & ad socias per decem amplius vicos recurrens, vnà cum sacco suo, quem nunquam dimiserat, vt iterum vinciretur, exorauit, quo facto nõ se solùm, sed socias, cum spectantium admiratione, recreauit. Die insequenti, sub noctem, iudices illas reuisunt, iubent vt vinculis saccoque suis eximantur. Sed illæ iam ex alijs fraudem edoctæ senserunt id fieri vt de illarum defectione fama spargeretur; Ergo inclamant, Christianæ sumus, nec hinc abduci nos patiemur, nisi præeunte præcone Christianas esse nos vicatim publicetur. Nec instantibus negari potuit. In humeros relati denuo terræ promissionis botri, præconem adiuuabant succlamando, quoties ille voce languebat. In neophyti domo depositæ sacram suppellectilem receperunt, ibi donec de ijs statuerit Imperator conualescant.

Omnium ardor Christianas se profitentium.

Et quoniam de Orizæ, triticique saccis ethnici tormentum confecerunt, videtur oraculo non carere, quod per eos dies ethnicus coniector de hac ipsa re quæsitus pronunciauit, Orizæ triticique sacci seminis copiam notant, ea re multiplicandos Christianos interpretor, quantumuis coarctentur; faxit Deus qui Caiphæ ore vaticinium pronunciauit, efficiatque vt hæc frumenti grana non sola maneant, sed fructum multum adferant.

Sacci quid portenderint. Coniectoris pronunciatum.

OZACAE NON ABSIMILI A CHRISTIANIS ardore certatur.

C A P V T V.

SAngamidonus, cui Cami regiones commissæ fuerant, à peregrinis Christianorum sacris expurgandæ, quem tenuerat apud Miacen-

censes ordinem Ozacæ voluit obseruari. Committit igitur prætori vrbis (Ichino Camidono dicebatur) vti Christianorum nomina curet exscribi; & licet solos negotiatores artificésque mechanicos in tabulas referri mandaret Miacensi prætore astutius, ne nobiles ac militaris ordinis viros contra edicta Christianos esse constaret; impetrari non potuit, quin aliqui ministros fallerent, & sua nomina traderent, ne huius coronæ tempestas illis absque fructu laboretur. Admirabilis fuit neophytorum ardor, nam ad eum nuncium multi quos negotia forte alibi detinebant, ea abrumpentes redibant, vt profiterentur singuli in ciuitate sua, si quos alios negotia necessario prius auocarent, quàm in suum vicum descriptio perueniret, vltro præueniebant, datoque chirographo ac redivis sponione discedebant. Exscripti non secus ac Miaci post discessum nostrorum, intra suas ædes asseruantur: immissi quoque in eos propinqui & amici, vt verum esset, Inimici hominis domestici eius, hostiliter se gesserunt. Dicerem pueros atrociter flagris cæsos, dicerem alios in antra domorum angustissima redactos, aliquot dierum in ediam tolerasse, dicerem alia multa, nisi toties recurrerent, & grauioribus locum cederent non illibenter.

Ozaca describuntur Christiani.

Eorum ardor in profitendis nominibus.

Vix bene nostri discesserant cum Ozacæ præfectus Sangamidonius iussu in ædem nostram sæuiens, eadem qua Miacensem fortuna damnauit: ligna in insulam, quam fluuius aperit, comportata publico incendio exarserunt. Sed non est hic ausus Ozacæ quod Miaci malè cesserat, dum neophytos iisdem ignibus conflaguratos minabatur; ne nihil tamen auderet, edici iussit omnes qui Christum abdicare recusarent, die insequenti maectandos. Vix credi potest quanta inter omnes exultatio, totus dies abijt in gratulationibus, & cæpere multi quæ habebant in pauperes erogare, vt elemosyna martyrij meritum cumularent. Incidit inter duos neophytos lis in forensibus iudicijs inaudita. Sodalitij præfectus quidam lethali ægritudine correptus decumbebat, & prope occumbebat. In cuius vicem noster sacerdos antequam abiret alium subrogarat. Ad ægrum peruenit nescio quis de postridiana Christianorum carnificina rumor; & quoniam primi sodalitiarum præfecti

Sangamidonius ædem sacram dirui subet.

Christianos omnes maectandos edicit.

Aeger sanolitem intendit pro subeundo martyrio.

petendi erant, sibi suffectum accersiri iubet; & coram aliquot neophytis æger sano litem intendit: cum adhuc viuam, inquit oportet me in hoc fidei teatro præfæti personam sustinere: non fuit ea mens nostri Patris, vt me martyrio priuaret, & quoniam ægritudo me breui extinguet, alia nulla post hanc occasio se mihi offeret pro Christo moriendi, si hanc neglexero, tibi prout res sunt, alia deesse non potest præterquam quod Ecclesiæ Ozacensi minus incommodi ex mea morte, quàm ex tua, qui viuus & vales enascetur. hæc ille, aliaque ita seridò ac si de alicuius hæreditatis possessione adeunda litigaret. Alter autem auctoritatem nostri sacerdotis testabatur, eum iam ex præfæctum excludi, quod sine præuio labore, præmia consequeretur, hoc illius voluntate fieri cuius in manibus sunt *fortes mee*. Sed dies altera litem diremit, dum vterque spe sua excidit, sed non merito, cuius præmium ita incensa cupiditas non amitteret.

Vbi dies multorum votis bene ominatus illuxit, in reorum locum trecenti supplicij horam præuenientes præstolabantur, nec fuere plures, quod ceteros propinqui amicique domibus suis clausos ire prohibuerant. Aduenere iudices satellitio suo stipati, quos conspecta, tanta multitudine satis pœnituit irritasse crabrones. E toto nihilominus numero octo supra quinquaginta, reiectis ceteris, viri ac mulieres nullo fere delectu temerè seiunguntur. ij ad vnum omnes in faccos compacti & artissimè colligati, prout apud Miacenses eodem tempore fieri narrauimus, delatq; ad publicam ignominiam secundum celeberrimos pontes exponuntur. Hos commitabantur ceteri vel palam suam fidem profitentes, vel neophytis currentibus calcar admouentes, quæ duo ne facerent nulli satellitum fustes impetrarunt, vbi erat atrocior verberatio eò concurrèbant, verbera pro faccis in meriti compensationem accipere gestientes. In hoc Christiani frumenti aceruo, grana erant selectæ nobilitatis germina: sed nemo nobilior Ioanne Reguli Aua nepote, nemo illius coniuge Magdalena, æquè nobili, quam à cupiditate martyrij nõ imminens partus abortusque periculum deterruit.

Totum eum diem in hoc tormento transegerunt. sub noctem vnà cum iudicibus ethnicorum cuneus in fraudem corruptus accurrit, rogat iudices vt soluantur, sibi que sollicitandi tradantur: quod

quod cum fieret, illis frustra reclamantibus, magnus omnium tumultus vocem extulit, defectionem inclamando. Dimissi ergo, præter quatuor & viginti, ceteri ad suas ædes redierunt, hi qui vinculis superfuerant, vt qui notiores ac nobiliores essent Christiani in custodias immissi sententiam ab regia mensẽ vnũ præstolati multa patiebantur, sed magna tamen hilaritate sperabant à gratia, quod à natura formidassent. Ex vnus epistola operæ precium est audire vt Deum suum etiam inter tormenta spirarent. Ad Ozacensem nostrum Nangasaquium inter cetera vnus scribit in hæc verba, Decimo octauo lunæ currentis in publicam custodiam ego, coniunx ac tres filij compingimur, & nunc 23. dies labitur. Peto vt nostri sis memor in tuis sacrificijs, vti nobis ad finem vsque constemus, non excidere nobis quas à te audiimus, piæ meditationes, nos tametsi peccatores spiritali quotidie communionem reficimus, sacrificij salutaris nobis præsentiam proponentes, sanctè nobis apprecare, veniamque à Deo nobis impetra eorum quæ mente, quæ verbo, quæ opere deliquimus. Memores diuinorum in nos beneficiorum, labores non timemus, neque vitam æstimamus, imò has ipsas vires animumque quem in nostris pectoribus experimur Dei Beneficium esse intelligimus & laborẽ fructus ac præmia quos in educatione nostra Christiana subiisti, pro quibus ex animo gratias agimus. Audio socios reliquos egregiè sibi constare, quod mihi summæ est voluptati, dies noctesque illorum memini, finio postulans vt Deo nos commendes. Vale.

Hæc Urbani Neophyti. Sed ipsi quoque suburbani certant ac vincunt. Illustre est in paucis quod subiungo. In vicino pago adolescens Christianus villico Fideyori Taicosamæ filij seruebat; is vt erat ethnicus audito eo quod in vrbe gerebatur mille artes adhibet ad adolescentem à Christo auertendum: sed cum omnia frustra tentasset in furorem versus adolescentem nudum ad sudem alligat, & arundinum ardentium manipulis totum corpus lentè ambulit, crudeliùs vitæ parcens in lento supplicio, quàm si breuiore luctantem animam expulisset. Diu tenuit ea supplicij ratio coronam inuidens lenti sed atrocioris inde certaminis. Sed non defecit animus adolescentem etiã cū lentos inter ignes patientissimè torreretur.

Inuisi soluentur nonnulli

24. in custodia missi

Vnius ad Patrem epistola

3. in faccos compacti.

Nobiliores duo.

Christianus adolescens lento igni non cedit.

Ereptus est tandem supplicio ne morte lætaretur, bonisque exutus insignem secum victoriam exportans exulauit. Excurramus nunc in reliquas Cami regionis vrbes, ad Miacenses, & Ozacenses extemplo redituri.

*FVXIMI ET SACRIVM SVOS QVOQVE
pugiles exhibet.*

CAPVT VI.

FVximi Taicosamæ nuper Imperatoris sedes frequentior, arcem habet ex primis Iaponiæ, frænando Miacensi emporio ac reliquis Cami regionibus aptissimam, eam duces quatuor tuentur sex præfidiariorum millibus instructi. Ea in vrbe nostri annos iam ferè duodecim sedem statuerant, sed quoniã regio diplomate nondum fuerat stabilita, retrusa in interiora æde sacra, priuatas ad plateam transeuntium oculis exposuerant, easque ciuis primarij nomine possidebant. Tenuit ea ratio annos omnino decem, donec ante biennium primo illo huius procellæ motu excussus noster sacerdos Miacum se recepit, & ne disturbarentur ædes neophytus ille, cuius nomine possidebantur, Marcum appellabant, in eas emigravit, sacerdoti nostro, qui Miaco ad festos dies pridie (abest enim miliaria omnino sex) recurrebat, interiora relinquens. Quod cum aliquot menses factitaret, remittente se primo illo furore, nõ dubitauit antiquum tenere, ad quem neophyti de more conueniebant nemine obstrepente, donec recrudescente malo compulsus est cum socijs, ut iam diximus, exulare.

Nominum exscriptio & cum propinquis certamina nihilo minore constantia quam Ozacæ vel Miaci processerunt, & hoc peculiare quod per eos dies non infrequens concursus fuerit ad baptismum, ita gratia de natura triumphabat. Multa mihi dicenda essent omnia persequenti, verùm iniurius mihi in fortissimos Christi pugiles videbor & iniquus posteritati, nisi pauca selegero. Habebat Oquidonus imperatoris germanus frater, qui arci præerat vna cum alijs quatuor præfidiij ducibus militem verè Christianum Petrum nomine (de quo inc. 25. præcedentis libri egimus) cui quod

quod multum fideret, beneuolus videri voluit, in eo ad defectio- nem laceffendo, quo carebat illibenter. Varia prælia nihil intenta- tum dimiserunt, donec ad extremum misit, qui hæc ei renunciaret. Imperatori iam constitutum Patres ad vnum omnes proscribere, templa diruere, Christianos omnes cogere, ut vel Christum vel vitam abdicarent. quo ita posito, quid ultra præstolaretur aut spe- raret extrema sibi denunciatione renunciaret. Miles ita Chri- stianè respondit, Non suscepi Christi fidem ut Christianorum ce- terorum societate gauderem; quod sine exemplo cœpisssem sine exemplo conseruabo, templorum ruinas & sacerdotum exilia fe- ram quidem grauatè, sed si ad eandem proscriptionis pœnam vo- cer, Deum qui nusquam deest licebit in exilio quoque reperire, cuius vnica causa Christum me profiteor venerari. De cetero ne- mo mihi molestus sit, proscribi me oportet aut mactari. Nec mo- ra, fortunis omnibus exutus iubetur cum duobus commilitonibus exulare: Quorum certamen ac responsa ipsa rei similitudo, dum reticet, enarrabit.

Maiores machinis Marcus ille nostrarum ædium inquilinus impetitur. n. m. cum vir esset, atque haberetur, in pauperes benefi- cus, cum quibus opes suas libens partiebatur, auctoritatem ex vir- tute, beneuolentiam ex beneficio, sibi apud omnes facilè compa- rarat. Ne igitur tali ciue priuarentur ad eum retinendum omnes, ut sibi videbantur, amicè sæuiebant. Alios ut rueret alia spes per- mouebat, nam cum neophytorum facile primus haberetur, mul- tum ad ceteros inuoluendos illius lapsus pertinebat. Sed conatus omnes irriti ceciderunt. Ergo Nangasaquium tandem emittitur, sed ille pro Christo patendi cupiditate prouocatus, ab hac senten- tia leniter appellauit. Aiebat Nangasaquij se amicis abundare, quos domi suæ diuersari constabat, non esse aptum exilij locum, si ad pœnam irrogatur. Sed quia Imperatoris metus non iudicum vo- luntas reum emittebat, pœnam lenire potius quàm irrogare con- bantur. Nangasaquium igitur ire cogitur, qui optaturus putaba- tur. Sed antequam solueret amici rem dilatari iudices rogant Mar- cum sibi tradi, sperare se effecturos uti resipisceret; & verò liben- tissimè annuerunt. Sed Marcus post increpitos acriter amicos ad

*Solicitanti se
Duci Miles
Christiane
respondet.*

*Marcus neo-
phytorum fa-
cile primus.*

*Fuximi no-
strorum se-
des.*

*Exscribun-
tur Christia-
ni.*

iudices se contulit, affirmans operam ludi, se nullius amori hac in re cessurum. Ergo collacrymantibus ipsis iudicibus Nangasaquium dimittitur.

*Eiusdem cū
Soro exili-
um.*

*Iterata Soro
vis certami-
na.*

Ibat Marci comes Marina coniunx, & adoptionis iure filiola cum famulis aliquot. Vbi Nangasaquium peruenisset, non diuturna fuit quies, qua ex causa non satis constat, nisi fortè ut nouo ariete viri constantia quateretur. Marina reuocatur, quæ res Marcum sanè pupugit Marinae periculo trepidantem. Sed dimitti oportuit. Repetita igitur leucarum prope ducentas navigatione Marina cum filiola patriam repetit nouum certamen initura. Illa igitur capillitium deronsa, quod Nangasaquio soluens fecerat, iudicibus sistitur, quibus multa laceffentibus ita respondit, Si me hac ex causa Nangasaquio reuocastis, nunquam defecturam maestate, aut æterna seruitute damnate. Qua mentis firmitate tandem euicit, ut quo vellet abire sineretur, & mox Nangasaquium repetens tertia navigatione ter victrix & exul ad Maritum est reuersa.

*Neophyti de-
fectoris pali-
nodia.*

Ex his qui nomina sua è libro vitæ expungi parum generosè diximus permisisse, vnus Feizaimon Ioannes se deinde intuens vires animumque collegit, cum quo reuersus ad iudices ita palinodiam recantauit, Feci quod non debui Imperatori iniqua iubenti obediturum ostentans. Eius me rei ex animo pœnitet ac pudet, Christianus sum, isque viam ac moriar, vestrum est de me statuere pro arbitratu. Ea res Iudices ita permouit ut atrox illi tormentum, quo defectionis scelus magno meritorum cumulo expiaret, extemplo compararint. Nam è publicis vinculis, quo ex priuata custodia migrauerat, e ductum celeberrimo vrbs vico, ad palum conuolutis toto corpore funibus atrociter colligarunt, & ut acius torquerent pectus illi arundinū fasciis alligatur. Quinq; dies totos ieiunus, sub dio pluuiū per eos dies cœlū tulit constantissimè, tametsi nemo ad solatium cum eo colloqui sineretur. Expleto iam spacio quod citra mortē ultra non videbatur posse prorogari, soluitur in publicū carcerem quamprimum detrudendus, quo in pædore totum annum agens, in sequenti scribitur capite minor martyrij palmam consecutus uti suo loco videbimus.

*Torturamentum
atrox.*

Interea dum Sangamidonus Christianos toto Cami persequitur

tur Imperatori obsecutus, ad Miacensem prætorem literæ veniunt quibus perduellionis ac perfidiæ reus ab eodem Imperatore declaratur, arce fortunisque omnibus exutus, præter tenues quos in Omi regno census habebat, eo relegatur. Et obseruatum est non sine stupore, cum arce sua exutum, eo ipso die quo Christianorum ædes Miaci concremari iussit. Ita nihil misero profuit, Imperatoris gratiam Christianorum venatione persequi, cum pro gratia exilium omniumque bonorum iacturam reportarit.

Sangamidonus Christianorum persecutor fortunis exutus relegatur.

Sacay sesqui mense tardius, quàm alibi toto Cami describi cœpti sunt Christiani, ex eo quod gubernator ante nouum ab Imperatore rescriptum nihil mouerit. Sed tarditatem atrocitate compensauit, quam neophyti tales exceperunt, quales alibi suat laudati, nec repero; sed duo solum sine nota non sum ausus omittere. Gregorius in primis exscriptus, quia fidem sibi euelli minimè patiebatur, domus recluditur, quarto post die velut iā capitis damnato compedes iniiciuntur & domus ianua ferreis clavis occlusa obseratur; dies duodecim adhibitis custodibus, asseruatur, apud quos etiam clausa ianua, ex fenestra declamans ita permouit, ut ab ijs ipsis fortiter occumbendū prouocaretur. Non defuere ethnici, qui conpedibus pedes exuere voluerant, sed ne fama desertæ ab se fidei hac occasione spargeretur, adduci non potuit, ut annueret. Educitur tandem post diuturnam comparationē conpedibus impeditus, & manibus post terga reuinctis, aut exportatur porius supino super asserem corpore. Venitur ad locū supplicij, in quo rē seriò agi nihil dubitans Deo, sublata voce coram infinita, quæ ad spectaculū concurrerat multitudine, gratias reddit immortales, quod se tanto beneficio afficeret inmerentē. Tum sacra Iesu ac Marię nomina sæpius inuocans ceruicē præbet, intentatū sæpius frustra ictum præstolatus; hæc enim omnia terrendo, quod in mandatis aliud haberent nihil, nō iugulando pugili parabantur. Soluitur tandē satis inuitus, & in arreptam manum calamū immittentes inuitum chirographum per vim exprimebant. Verum ille laxata manu calamum dimittens præstolantes elusit; & tamē excitato tumultu succlamatur. Defecit à Christo. Sed Gregorius altius vocē tollens, inuito murmure clarè exaudiebatur cū diceret, Nō defeci, sed nec deficiā, & tamē soluitur libèrque dimittitur. Nec ita multo post insigne facinus ethnici quidā admirati, Gregorium

Sacay describuntur Christiani.

Gregorius domi sua clauditur.

Cum morte luctatur.

Vincit.

Prætor ab ethnicis de- pingitur.

Sponte exu- lat.

Sexennis pu- eruli con- stantia.

rium in throno victorem pingunt, abiectis ad eius pedes viris decem à quibus delatus credebatur ad iudices, Inscriptio addita erat, Christianus permanfit. Ea pictura ad delatores delata. magnam Gregorio ceterisque neophytis velut insultantibus invidiam conciliauit, cui vt cederet, ne exasperatis ciuium animis grauius in Christianos sæuiretur, Nangasaquij ad hanc diem sponte exulauit.

Nescio an admirabilius sit in puero quod sequitur, quàm quòd in viro præcessit. Id temporis nullus sermo, nisi de martyrio inter neophytos: quid enim potius? Ergo parentes puerum sexennem Thomam vt probarent adorti dixerunt, Breui nos pro Christo moriemur, tu superstes quid acturus es? martyr ero, ait puer, non superstes. tum parentes: martyrium difficilius est. quàm putes, aut enim actus in crucem lancea cor transuerberaberis, aut lento viuus igne torreberis; si ferri candentis particulam manu tractare nõ potes, quì poteris maiora tolerare. Tacuit puerulus & forcipes in igne iniiciens candentes arripuisset, nisi parentes qui eum obseruabant, impedissent. quod ille ferens molestè non potuit à lacrymis cohiberi, nisi postquam audiuit, se iam satis animi habere ad martyrium tolerandum, ad quod euocati eum essent secum abducturi. Hac igitur ex multis Sacay contigerunt, in quibus enarrandis interim dum immoramur de neophytis in fide sua pertinacibus vt aiebant ab Imperatore responsum aduenit.

*QVID CIRCA NEOPHYTOS QVI SIBI
constiterant sanxerit Imperator.*

CAPVT VII.

Miaci & Ozacæ plures in domesticis vinculis suæ in seruata religione firmitatis à tyranno pœnam, à supremo Imperatore præmium expectabant. Ineunte itaq; Aprili ex aula rescribitur non vna in omnes sententia. Triplicem supra neophytorum classem insinuauit, Infimam eorum qui ex Christianorum albo nomina sua expungi consenserant, mediam eorum, qui non consenserant quidem sed factum dissimulauerant minimè reclamantes, supremam eorum, qui nullam remissioris animi notam, nullam fraudis suspicionem admiserant. In hos duplex rescriptum fuit. Nam Iulia cum

cum reliquo suo sacratiore gynæceo Nangasaquium amandatur, eandem cum patribus extra Iaponiam nauigaturis aleam fortitura; ceteri neophyti supremi ordinis in extremam Iaponiæ oram, vt mox dicam, relegantur. Infimæ ac mediæ classis, tamen si multum re ipsa inter se discrepant, nullum discrimen apud Imperatorem fuit. ideo quod æquè omnes à Christo defecisse dicerentur. De his hoc rescriptum fuit, vt eligerent è sectis Iaponensibus in quâ transirent, eque sacrificulis magistrum cuius se disciplinæ traderent recudendos, eiusque rei tum à discipulo tum à magistro scriptam sponsonem exigerent magistratus. Cum itaque tres neophytorum ordines in duos sese contraxerint, eum sequar ordinem, de supremo prius, de infimo capite insequente, de vtrisque illustria sanè Christianæ constantiæ facinora tractaturus.

Indicitur ergo Miaci & Ozacæ, vt ad certam diem quæ fuit Aprilis 13. Miacenses septem supra quadraginta, Ozacenses quatuor & viginti pro foribus palatij, in quo Miacensis prætor degebat, se sisterent, ex eo loco simul omnes cum armata militum manu exilium suum ingressuri. Exilij locus Tzugaru dicebatur, extrema Iaponiæ in Boream plaga, sua prope solitudine cæli inclementiam solique sterilitatem incusans. Ergo ad condictam diem neophyti vnus supra septuaginta iustum agmen, omnes in ea veste quam sibi quisque lætissimam ad alacritatis indicium elegerant, pro foribus Prætoris constiterunt, ibique ab eodem traditi præfectis militum duobus qui dynastam tristis exilij dominum agnoscebant, maiori exulum voluntate dimittuntur, quàm præfectorum qui eos abducebant. Nam cum aduertissent, ex ijs plerosque nobilitate ac militari laude conspicuos haberi, refugere cœperunt eorum curam cū exigua militum manu suo periculo suscipere, nisi vinculis aut inusto cauterio fugam desperaturi mitterentur. Subrisit prætor, aitque. Facile apparet, vos huius sectæ scita, & illorum, qui eam profitentur animos ignorare, quos ego fustibus ac vinculis nõ continebo, quin exilio damnati discedant, vos illos fugâ metuitis vt quærant libertatem; libertas in eorum manibus est, vnico eam verbulo possent si vellent recipere, atq; vtinam in mea esset manu; tales animos à me non amandarem. Ite, pro illis ego spondeo, & fugæ damnū, si quod

Rescriptum ex aula in Christianos.

Aliud in desertores.

Sistuntur a palatii 71. in exilium abitur.

Prætoris de neophytorum constantia certitudo.

erit, meo periculo præstabo. Omnes igitur humanissimè salutatos rebûsque ad iter necessarijs donatos, equites etiam illibens à se prætoramandauit. Fortè subduxerant parentes ex proscriptorû numero puerum, & equus vnus cum ceteri conscendissent, sefforem expectabat. Eam rem præfecti nondum de fuga securi querebantur, quærebantq; quis è numero deesset; adolescens alius qui tum fortè aderat diuino repente ardore correptus exclamat: nemo inquam deest, adsum ceteris: & alacriter in equum sponte exulaturus insilijt, & pia sollicitos exulum præfectos fraude delusit: ac tametsi Petrum dici non nesciamus, huic etiã Adacti prænomen præfigatur.

Novus Adactus locum absentis occupat.

Educuntur in exilium.

Ibant medio die per celebriores vicos in otulis clarissimæ ciuitatis, velut castrorum acies ordinata. Filix Miacenses venite, & videte Christi confessores cum coronis quibus coronauit eos dominus in die solennitatis & lætitiæ. Nec frustra euocantur ad hoc spectaculum: concurrerat prope seseq; effuderat ciuitas vniuersa, cuius tametsi sensus fuit varius, in vna tamè omnes tanti facinoris admiratione conuenerunt. Neophyti magno numero totum illum diè abeuntes profecuti pompam augebant, suamq; fidem profitebantur. Inter ea die trium leucarum fuit ad ingentem lacum, quem à magnitudine lapones aquæ potabilis mare appellant. In eo nauigaturi neophyti postera lucem expectarunt. Cum neophytis Miacû redituris nocturna fuit collocutio, tanto animi sensu erumpens vt inde pleriq; animos quos postea præbuerût credi possint resumpsisse. Optabant nostri cû proscriptis solatio futurû è numero suo, qui Miaci ex latebris rem Christianâ procurabat, sacerdotem destinare. Sed alia nostrorum facies totiûsq; oris compositio nihil à mutata veste secreti habet. Ergo vnum ex alumnis indigenis, quorû opera in huius Ecclesiæ gubernatione vtuntur, rogat qui cæteris præerat, vt voluntarium exilium pro Christo suscipiens, nostrorum vicem subire ne grauetur: quod ille, vt erat religiosus, aggressus est perlubenter; & vt erat rerum diuinarum bene peritus, perfecit sapienter.

Exules Tzuruga diu detenti.

Intra dies aliquot ad portum vnde in Boream suum erant soluturi deuenerunt, loco nomen est Tzuruga in regno Yechijen. Et quoniam nondum aduenerat solita nauigandi tempestas, multos dies in dimidiatum vsq; Maium ibidem substiterunt. Operæ pretium est

cum

cum ijs tantisper immorari ac videre quibus exercitationibus exilij sui molestias fallerent, tametsi corpusculi labores auerent. Et quoniam per eos dies Miac & Ozaca plurimi ad eos visendos accurrerunt, ne quid augere videar, narratricem neophyti visitatoris epistolam ad nostrum Sacerdotem. P. Baptistam qui Ozacæ porro præfuerat inferere à narratione nostra nõ videtur alienû. Ita se habet.

Vicesimo ac secundo die, lunæ tertiæ (qui fuit Aprilis 30.) ad visendos exulès nostros excurri, & eos in Tzurugano portu etiam tû præstolantes inueni; omnium quæ apud eos transiguntur fui admirator, & ita redij affectus, vt Ozacensibus nostris ea referens expleri non possim. Sanctè affirmo me quoties tantæ alacritatis in tot laboribus recurrit memoria, mirum in modum interiore mentis iubilo exultare, sed continuo pudere, quod ab ea virtute mihi videar tanto remotus interuallo. Ad vnum omnes viri ac mulieres crinem raserunt, (quod cuius gratia fiat sæpe iam monui) nullo non die ter ad orationem comunem vnus horæ conueniebant, reliquû tempus distributis inter se officijs ad comunem laborum leuamè exigebant. Ludouicus ille noster ita vt nouimus tenerè semper educatus me sane permouit; annos tredecim non amplius natus nullius muneris abiectione terretur, vidi illum patinas eluentè ceteraq; vilia seruitiorû obsequia honorantem. Illis ipsis narratoribus audiui, eos, cum primum aduenissent simul omnes in horreû imissos, & instar pecorum numeratos illa ipsa nocte in nuda humo pnoctasse, sed summa omniû exultatione quod tum inciperent primos illos nascentis Ecclesiæ Confessores rerum asperiorum tolerantia imitari, nocte insequenti lautius habiti singuli singulas storeas acceperunt. Cibus erat illis Orizæ vulgarioris scutella cû leguminum iusculo, q̄ sola fames absumeret; bis quotidie reficiebantur, eamq; viuendi rationem tenuerunt, quam diu eo in portu substiterunt. Loci primores paulatim ex eorû viuendi ratione in admirationem versi benignius illos habere cœperunt, & officiosis subinde conuiujs ex ijs aliquos frequentare. Præfecti militû primoribus narrabant, se cû Miacio discederent, subuertos hâc multitudinè parua militû manu educere, sed mox sententiã mutasse: & nunc intelligere legem eã quæ volûtaria exilia suscipit verã esse, & in ea quæ à sui sequacib' similia impetrat, salutem pcul dubio

Quid ibi egerint.

Ethnicorum militum de fide nostra ductum.

inueniri; quam, si aliud fecissent, æterna falsitatis nota damnassent, seque ipsos nisi tanto Imperatoris rigore ab ea suscipienda detererentur, de illius veritate quæ docentur audituros. Hæc & alia tum milites tum loci primores, per eos dies inter se conferebant, permoti ea vitæ sanctimonia, quam Dei serui omnium oculis exhibebant. Hæc omnia vidi meis oculis, & alia quamplurima, quæ me omnia scribere posse despero. Hæc ille, Nostri autem exules 20. Maij ex eo portu soluentes prospera navigatione exilij locum tenuerunt, ubi à dynasta perhumaniter excepti scribuntur etiam ad vitam sustinendam necessarijs subsidijs ex eius liberalitate instructi.

Iulia ac matronæ in exilium amantur.

Dimissis in hunc fere modum fortissimis Christi pugilibus, in Iuliam ac socias, & in alias nouem matronas, quæ separatim inter se quoque conuiuiebant, exilij sententia executioni demandatur. Pari ergo cum superioribus alacritate, ordine, apparatu, dimittuntur, & prospera navigatione Nangasacium appellunt, ubi ab omnibus excipiuntur prout earum virtus, labores, ac merita postulabant. Iis misericordiæ sodalitijs de necessario sumptu prouidit: & quidem eo in portu tantisper conquiescant, donec à nobis reuifantur.

VT CAETERI NEOPHYTI SESE PRO RESCRIPTO Imperatoris habuerint.

CAPVT VIII.

NON fuit eorum neophytorum, qui domi remanserant, melior conditio, quotquot enim nolentes aut volentes, conscij vel inscij ex primo Christianorum albo expuncti reperiebantur, in eos æquè omnes ex Imperatoris rescripto, lege agebatur, vt sectam ac magistrum scripto eligerent, & ab eodem in disciplinam admitterentur. Neophytorum non fuit vna in hoc negotio procedendi ratio; quidam absentia sua futuras molestias fefellerunt, alij tempori potius quàm æternitati seruietes, Imperatori verba dederunt, Deo cor suum, non satis cordatè reseruarunt. Pleriq; cum negarent se Iaponensem sectam aut sacrificulum aliquem in magistrum electuros, à parentibus, propinquis, amicisq; quorum opera nomina per fraudem tabulis publicis subducta cõstabat, ab ea mente de-

Qui desertores credebantur quo modo se habuerint.

te detererentur, veritis, ne detecta fraus in auctorum perniciem resilliret, & si nihil impetrabar, c. dolū dolo velut centonem consuentes, facile à sacrificulis tenui largitione impetrarūt, vt falsum chirographū vel acciperent, vel ipsi darent. Et fortasse aliqui neophyti, fraudem pati, non facere religioni sibi ducendū non putarunt, multi tamen initio se fraudē passos ignorarunt. Has omnes artes ac dolos nō erat difficile magistratibus obtrudere, quod falli mallent quàm refelli.

Hinc factum est vt duos fere menses Christianæ res satis quietè fluerent, totaque iam furoris Imperatorij flamma sopita videretur. Sed ignes suppositi cineri doloso breui reuixerunt, non à magistratibus excitati, qui eos vel extinctos, vel sopitos esse negligebant, sed nouo neophytorum ardore, qui diutius tegi dolis non potuit, aut intra cordis latebras contineri. Cœpit incendium ab inferiore vrbis regione (in duas quippe diuiditur) habentque sub vno gubernatore suos singulæ magistratus; ibi permulti erant, qui tametsi nullo modo defecerant, offensionem tamen dedisse sibi religioni ducebant ideo, quod in re tanti momenti conuiuerent, & passim pro desertoribus haberentur. Ergo ad eos magistratus se conferre cœperunt, & apud eos testari se neque hæcenus defecisse, neque in posterū à Christo defecturos. Illius regionis moderatores, quod scirent vrbani prætoris mentem id maximè spectare vt Imperatori satisfaceret potius, quàm Christianos vexaret, mitius recantatores recepere, nobiliores enim amicè monebant, se nihil de ipsorum religione curare, sed monere vt sine tumultu id facerent, ac Imperatoris offensione. Vulgus autem acriter increpitum famuli fustibus extrudebant, aut vincula se iniecturos minabantur aliàsque pœnas intentabant. Nemo tamen inde discedebat qui non obtrusisset etiam inuitis fidei suæ scriptam professionem, vico etiam in quo commorabantur adiecto.

Fraudem sibi factam detegunt & queruntur.

Non eadem fuit in supremæ regionis moderatoribus lenitas, vel quod prætoris mentem ignorarent, vel quod remissionis in se notam suscipere nollent. Quotquot enim ad eos veniebant de facta sibi fraude queruli, aut suæ fidei professores, eos domi suæ denovo adhibitjs custodibus iubebant asseruari. Ethnici autem veritine fraudis rei pœnas luerent, perfidiæ neophytos inculabant, quod

in suos errores relaberentur, quos prius eiurarent: ita perfidia fidem ludebat, mutatisque nominibus ac mentito vultu alia pro alia sumebatur. Multa in hoc genere sanè præclara contigerunt. selectiora pauca meo persequar instituto, quo statui nec omnia percurrere, nec omnia exhaurire.

Ineunte Iulio neophyti duo (quorum alterius mater ac frater senior exilio superiore patriam amiserant vt fidem conseruarent) cum apud iudices fraudem aperuissent, sibi que factam iniuriam quererentur in domestica vincula retrufi præterita cum amicis prælia fortiter integrarunt, & tandem ad prætorem adducti pœnam sperabant. Prima die audiri non potuerunt, ergo domum reducti in diem insequentem differuntur, diuino fortasse cõsilio, vt tres numero sacro depugnarent. Ipsa enim nocte alius eadẽ professus, qui ceteris auctor erat gloriosi pro fide facinoris, rogabat die insequenti ad prætorem duci, quod & impetrauit. Ergo cū tres cum vniuersa familia tredecim omnino capitum in curiam venissent, traduntur excutiendi prætoris ministro primario, cui res Christianorum fuerant demandata, ab eo rogantur tertio ne antiqua vlcera refricent, sed in sua pace per ipsum prætorem permiffa conquiescant, neque relicta iam peregrina sacra repetant. Atqui hoc est, inquit, quod aduenimus negaturi, Christi que fidem etiam proposita morte professuri. Eo responso minister excanduit; & mox iniecto in funem collo, & manibus post tergum ita reuinctis, vt extemplo intumuerint, Prætori sistuntur, durisque verbis increpiti iubentur aut Christum negare, aut ignominiosè per vrbs vicos eo habitu trahi, mulieres verò in lupanar abduci. Cum Christum nihilominus confiterentur, lenonibus tribus lupanarium præfectis, qui ad eam rem venerant, euocati, traduntur. Sed lenones eam modestiam reueriti restiterunt, profitentes sibi non licere sine suo periculo tales in fidẽ suam recipere, quas satis certum esset illatis sibi manibus aut fuga honori suo & integritati consulturas. Fallimini, ait prætor, hoc hominum genus in religionis causa fugere nescit, & sibi manus afferre nefas putat. Abducuntur igitur, quas deinde numero mox aucto gloriosi facinoris admiratione defixi reuifemus.

Viri per habitatores vrbs vicos ad pontem alterum reorum supplici-

*Christi fidem
profitentur.*

*Matrona in
lupanar ab-
ducuntur.*

supplicio destinatum pertrahuntur, præeunte præcone qui diceret: Hi quia Christianam fidem, quã reliquerant, denuo repetiuere, plectuntur. Sed, cum dixerint omne malum aduersum vos mentientes propter me gaudete & exultate: secum ipsi repetebant, totum eum diem inspectante innumera multitudine substerunt. Interim ex alio vicolo alij duo pari de prætore victoria potiti, præmium illius similem pœnã impetrarunt, & ita pœne duplicato numero & gaudio quinq; spectabantur. Ad eos confirmandos alumni tres à nostris, qui per cuniculos Infidelitatis arcem expugnabant, dimiffi, è quibus vnus ad neophytos intra illum vicum, quem Christianum supra diximus appellari, excurrit, monuitque vt distributas inter se horas quadraginta solida oratione decurrerent, Deumque pro neophytorum constantia exorarent. Sub noctem in custodiam publicam abducuntur, solutisque vinculis collum circulo ferreo cinctum funibus astringitur, itaque totam noctem in nuda humo pernoctant.

Primo diluculo neophytorum charitas carnificũ tormenta præuenit. cum enim suspicarentur fore, vt repetita ignominia iterum tentarentur, reficiendis corporibus obsonia cõtulerunt, quibus vix bene confirmati, à tribus prætorianis ministris qui frequenti satellitio stipati aduenerant in vicum publicum educuntur, ibiq; denuo sua vincula induti ad alium pontem æque reorum supplicio infamem abducuntur, ibiq; totũ diem spectandi ad ligneos pontis cancellos alligantur. Quod dum fieret vnus è ministris prætorianis ira carnifices dicitur cohortatus. Gubernatori nõ satis probata est hesternæ vestra remiffio, qua factum est, vt rei nullius collum inserti funes amputarint. Agite nunc & hodierna contentione hesternam remiffionem compensare; cuius vita periclitabitur, id erit meo periculo, ego vos indemnes impunèsq; præstabo. Facile sæuierunt ad sequendum inclinati, nam in pedum extremos vngues erecti nõ amplius insistebant, quã quantum ad sensum tormentorum incolumi vita satis esse videretur. In quo tormento cum pœne incluso spiritu præfocarentur, duo à sensibus abalienati ita defecerunt, vt neophyti Iesum ac Mariam in morientium auxilium inuocarent. Et sane nisi astantium precibus carnifices inclinati aliquid laxassent, ad vnum omnes incluso spiritu periiffent.

Interim dum nostri athletæ torquentur ac spectantur, alius neophy-

*Viri ad reorum locum
ignominiosè
trahuntur.*

phytus à vicinis ad prætorem defertur, quod ausus esset non secus ac ceteri Christi fidem denuo profiteri. Euocatur extemplo, sed eum tantus repente lumborum dolor inuaserat, ut quo animus volebat corpus ire renuerit. Ergo asseri, supino corpore, impositus deportatur, quem prætor tentata incassum constantia, iussit sub vrbem ad ripam fluminis ubi iumentorum cadauera computrescunt, exportari. Hic reliquum diem continuo imbri expositus mansit. Nocturnæ tenebræ neophytos hominem fœtori, dolori, pluuióque cœlo subducentes adiuuerunt. Sed illius vxor ac filia, quin ad publicum lupanar cum ceteris ducerentur, impediri nõ potuit, ubi in reliquarum comitatu, didicerunt à marito Deum vbique præsentem, posse vbique reperiri.

Sub noctem denuo qui ad pontem spectabantur, in pœdorem suum retracti nouo in labore nihilo quàm heri mitiore quieuerunt: iterúmque insequente diluculo educti ad tertium pontem eundem in modum vincuntur. Inter spectatores aduenere sacrificuli nonnulli, quos vincti nostri linguæ, cuius vnus libertate fruebantur, relis à se propulsarunt. Impostores illos appellabant, quorum fraudibus tot mortales æternum interirent. Non defuere etiam qui cõspuitos eos Christiano fastidio simulacrorum horrorẽ testante execrarentur. Ad reliquam verò multitudinem placidè conuersi hæc in verba proruperunt. Aduertite nos qui hæc sponte patimur id facere inductos ea lege, quæ salutem mortalibus æternam promittit & confert, quæ nisi veritas nobis clarè constaret, planè dubia præmia certis pœnis emere detrectaremus. Nox tandem ut prius pœnam locúmque mutatura superuenit, nec amplius in arenam reducti spectati sunt: sed in publico pœdore annum integrum, ad Imperatoris mortem vsq; lenta morte cū multis quotidie malis conflictati moriuntur. Sed nihil de semel concepta firmitate dimittunt, & alacres diuinum de se nutum præstolantur.

Sed quid matronæ nostræ in suo meretricio vico in aliquot lupanaria distributæ? decem fuisse constat: quarum hoc fuit primum, scisso capillitio nuncium rebus omnibus, quanto magis impuris voluptatibus remittere, tum oratione frequenti lupanar in ædem consecrare. Nec defuere aliquot quarum forma fortasse libi-

Alius inter iumentorum cadauera Simus projicitur.

Tertiò exponuntur.

C
99

B
6
di

Matronæ in lupanari quid egerint.

libidinem incitasset, quæ non sine antiquitatis exemplo vultum sibi vel leui vulneratione effusoque sanguine fœdarent, ita ut horrorem potius quam libidinem incitarent. qua ex causa lenonum, qui lucra spectabant, vincula pistrinúmque tolerarunt. Constat deinde à neophytis precio eductas apud probum virum æquè Christianum asseruari, & magnam diei partem sacris exercitationibus absumentes, diuinam de se voluntatem deque coniugibus hæctenus præstolari. Hoc paucorum exemplo constantiæque, scribunt nostri plerosque neophytos qui aliquid humani patientes quoquo modo defecerant, resipuisse & fidem professos offensionem sustulisse.

CANAZAVA EXVLVM TVRMA NANGASAQUIUM AMANDATUR.

CAPVT IX.

Imber subitus ex alto cadens in varios torrentes excurrit, donec in vnum concurrentes aquæ vno eodemque cursu in mare deferuntur. Non absimilis huic mihi videtur apud Iaponios hic Imperatorij furoris turbo è summo dignitatis vertice decidens, qui varias regiones percurrit & ingentem proscriptorum concursum Nangasaquienſi in portu cœpit. Hic torrentium concursus à suis originibus eductus à varijs partibus, sensim à nobis Nangasaquium adducetur, ut inde collecti fluctus extra Iaponicas insulas in mare deferantur. Et quoniam in æquor australe decurrunt, postquam imperij culmen Miacum suas aquas, ut vidimus, emisit, remotissimus ab Aquilone torrens ut Nangasaquium excurrat aduocetur.

Borealia regna Iaponij Fotiocu vocant, tribus dynasta Fyendono, Cangam Notum & Yechú moderatur. Canazauæ, in regno Canga Societas nostra sedem annosiam duodecim fixerat, in vmbra Iusti Vcondoni, quem annales nostri notioſem fecere, quàm ut opus sit alio quam proprio nomine tantum virum compellare. Is aliquoties exul quocumque ferebatur Christianæ secum religionis coloniam deducere videbatur. Et quoniam dynasta rei Christianæ fauere credebatur, ex varijs eo regnis non pauci concurrerant, quos

Ee

ille

Canazauæ
quis rei Christi-
ane statui
ante persecu-
tionem.

ille annuo censu pro sua quæque dignitate cohonestabat: quibus fiebat ut non paucos haberet ordinis militaris apud se Christianos, quos alia regna in hos Iaponiæ fines eiecerant. In eo domicilio sacerdos è nostris vnus cum socio alijsque administris sumptu Iustri Christianam eo promouerat, ut iam Canazaua paucis cederet Iaponensis Ecclesiæ noualibus, & propediem plura sponderet, nisi spem in hac procella sefellisset.

Hic erat rerum status Canazauæ, cum ex improviso auditur, quid de Christianis ediceret imperator, eaq; fama ita tardè huc delata est, ut simul fere cum imperio & edicto veniret, tempusq; Iusto defuerit ad sacerdotem nostrum ne pelleretur occultandum; dimitti illum oportuit eo sensu luctuq; quem alibi tetigimus, nec ubiq; repetimus. Venit is Ozacam, & inde cum ceteris, qui è Cami pellerantur Nangasacium, ut supra vidimus, nauigauit.

Triduo post nec amplius quàm nostri Canazaua discesserant, dynasta sanè illibens Imperatoris voluntatem Iusto, ac Ioanni nobilissimarum familiarum capitibus denunciatur, ut vel Christum abdicent, vel Miacum ad vrbani prætoris ablegentur à quo sententiam de futuro suo statu expectent. Ad hanc denunciationem cum amici plures suas preces addidissent, firmissimis, ut sibi videbatur rationibus comunitas, aliud nihil audierunt, quam vultu ad seueritatem composito hanc æquè seueram compositamq; sententiam: Apud eos qui iam diu norunt quid sit esse Christianum, nec serio nec ioco quæ dicitur obtruduntur. Ergo venerandi senes duo plusquam sexagenarij, bis exules nihil morati se ad iter cõpararunt Iusto erant nepotes quinque in ea omnes ætate, ut adolescere domestica copia potius quam exilij laboribus & inopia deficere deberent, nam natus maximus annum sextum & decimū, minimus octauum nondū excefferat. Iusta coniunx marito simillima. Vtriusq; filia iam coniugio illigata cum primario gubernatoris horum trium regnorū filio, qui iam hereditatem paternam aditurus quadraginta prope aureorum millia numerabat, & tamen parentem sequi maluit inopem, quam apud copiosum maritum remanere, qui volebat ipse quoq; dimissis omnibus eandem fortunā sequi, sicut vtriusq; suasu occultè quidē fidem susceperat, nisi Iustus socer generū impedisset, quem ad spem fami-

Canazaua
Nostris pellunt.
1597.

Obditissimi
duo Iustus ac
Ioannes cum
familia pro-
scribuntur.

familiæ superesse voluit, cum minimè pelleretur. Ioannes verò quondam regni Tambæ regulus è regno Fingo deinde Christi causa proscriptus huc venerat, & tamen seniu vrgeret aduersaq; valetudo, Christianæ tamen legis amor omnia superauit, propter eum qui dilexit nos. Parentem secutus est Thomas iā familiæ suæ caput, ab ipso quoq; Fyendono nominatim proscriptus.

Hi vna cum suis iustam cohortem Iusto duce conficiebant, quibus ad exilij longioris comparisonem hiberno maxime tempore cum Februario mense gelu ac niuibus maximè apud Boreales rigerent omnia, dies vnus cõceditur, qui prope totus abiit in vestibus ad propulsanda frigora cõcinnandis. In discessu maxime patuit, quanta animi magnitudine omnia pro Christo dimitterent. Iustus enim ad dynastæ fratrem natu minorè Chiuçtendonum qui Canazauæ imperitabat totius prouinciæ hæres sexaginta auri segmenta, quorum singula quinquaginta aureos nostrates valēt, dono misit in hæc verba; se pro eo quod huius anni censum collegisset, quæ in herilibus obsequijs expendere non licebat, hæc mittere ad demonstrandam propensam obsequendi voluntatem. Et ad Figendonum vas quod apud ipsos in magno precio est, ad certam herbam conseruandam. sed hic dolens de Iusti exilio munus cum fœnore remisit, in exilij solatium expendendum. Domestica tamen supellectilis magnam partem quam distrahere possent sponte dimiserunt.

Februarius igitur cum vigesimum quintum numeraret exilibus nostris diem dixit. Eum diè dynasta cum suis non sine armis obseruabat, veritus ne fortè iniuriam vlturi Iaponensi more sæuirent, qui arma iam diu tractarant ex eaq; tractatione per tot iam annos nomē sibi compararāt. Subodoratus est Iustus quod erat, missoq; ad dynastam Chicuzendonū nuncio significauit nō solum se ab amicissimo dynasta nihil repetere, sed multo minus Christianis sibi legibus licere ut exiliū suum vllius iniuria se daret, alijs se nunc armis dimicaturū quā olim cõsueffet. è Christi mansuetudine ac patientia petitis, quibus se ipsos potius quā alios vincere docentur Christiani. Ad eā denunciationē conquieuerunt omnes, effusiq; illos cominantur quos ante suspectos habuerāt. Nō pauci lachrymis in ocentiā plecti deplorabāt, & comiseratione permoti plus sentiebāt aliena damna, quàm illi propria. Nonnulli rei magnitudinem introsipientes ex-

Omnia pro
Christo gene-
rosè dimittunt.

Canazaua
excedunt.

clamabant, planè res magna est lex Christiana, cuius causa viri tantò tanto iudicio tantàque virtute præditi non dubitant fortunas, honorem, vitamque prodigere.

Vnum diem aberant Canazaua, cum ecce tibi sub quietis initia rumor increbuit armatos milites imminere, qui ad eos obtruncandos mittebantur. Iustus noui iam ductor exercitus nihil dubius ex Iaponensi consuetudine fieri posse, vt non sine causarum aduenisset, suos cohortari armisque cœlestibus munire occæpit. Mortem vt omnes arbitrabantur, imminentem genibus nixi præstolabantur, à Deo postulantes, vt verum esset, quod naturâ timebatur. Sed paulo post discussa falsitatis nube veritas sese exeruit, & constitit rumorem illum à famulis sola suspitione permotis erupisse, piguitque sperantes minus vera sperauisse. Pergunt igitur, perque asperos montes niues calcant, non iumentorum solum vngulis, sed proprijs subinde pedibus cum itinerum angustia id postulant, in quibus Iustus ætatis immemor ceteros anteibat. & nepotibus auus addebat exemplo quod nondū ætas concedebat. Hoc fuit primum in quo tenera Christi cohors inexpertos labores experta supra ætatem, sexum, educationemque se promouit, & in huiusmodi laboribus decimo die in oppidum Sacamoto tribus ab vrbe Miaco leucis constitit non nihil quietis accepturus, donec à prætore, quid de se statueretur, inaudirent.

Audito Iusti aduentu cum sua cohorte, prætor satis formidauit fore, vt Miaco ingressi Neophytorum animos exemplo constantiæ ita augerent, vt lapsi quoque ipsi damnato lapsu assurgerent, nedum qui ad id tempus steterant, sibi magis magisque constarent. Ergo per literas monet duces quorum custodia commendati veniebant, vt eodem in loco subsisterent, donec ab Imperatore nouum rescriptum adueniret. In eo igitur oppido triginta totos dies substiterunt. Quo tempore non defuere, qui nepotes saluos cuperent, qui familiam suaderent conseruandam. Verum ex hac ipsa concertatione Iustus ac Ioannes exulum primipili intellexerunt fieri posse, vt è tribus vnum ab regia deueniret, vel vt ibidem mactarentur, vel vt in regiam ad supplicium exemplumque ceterorum abducerentur, vel denique, vt alij ab alijs diuisi varias in regio-

nes

nes abducerentur eò facilius à Christo defecturi. Hoc postremum præ cæteris metuebat Iustus periculi magnitudinem attendens, cui vt mederetur effecit, vt communi coniuratione conspirarent nemini se vel iurato credituros aut assensuros, filium, nepotem, nurum, socrumue aut quemlibet alium à Christo defecisse.

Verum huius coniurationis fructus in sola stetit voluntatis in suam fidem propensione. Nam post dies triginta rescribitur ab Imperatore vt viri puerique omnes Nangasaquium amandarentur, fœminæ ac puellæ Miaci habitare sinerentur, ita tamen vt vtrisque famuli ad necessaria vitæ obsequia subtraherentur. Sed reperiri non potuit vel vna, quæ non voluerit cum suis exulare. Detracto igitur omni satellitio ac famulorum auxilijs, soluunt Nangasaquium versus, & initio gens delicijs assueta seruilibusque obsequijs delinita, sibi seruebat ipsi (cum nihil sit quod Christi causa refugiat, qui eius amorem omnibus anteponit) donec ipsi nauæ tanti laboris commiseratione permoti pro famulis esse cœperunt, quorum auxilijs subleuati tandem Nangasaquium peruenerunt, & nostrorum ceterorumque benevolentia excepti præteritos labores obliuiscuntur, & interim dum longius amandantur Christianæ se legis libertate solantur.

Nangasaquium amandantur.

Ita Iustus à suis abiens suos inuenit, Deumque ipsum cuius immensitas occupat vniuersa. De Iusto Buiensis dynasta, postquam exulare percrebuit, dixisse fertur, Nunc quidem Iustus hoc vltimo suo facinore vetera sua facinora velut sigillo muniuit, quod nisi fecisset fœdauerat vniuersa.

Canazauæ non solus Iustus aut Ioannes cum suis, huius furoris impetum excepit. Thomas alius nobilis ex ordine militari iubetur exulare in extremas Iaponiæ oras, quo Miacenses neophyti missi fuerant amandatus. Is postquam Xacam post filios iam Christianos obstinatè coluisset, Christum tandem agnouerat, serò quidem sed serò, nam in suburbanum secessum orationis causa sapius secedebat, etiam posteaquam ad regni gubernationem admotus à dynasta, vnus è quatuor omnia quæ ad lites pertinebant moderabatur. Hinc habuisse credi potest eam firmitatem, qua deinde prælijs

Thomas nobilis neophytus relegatur.

Ec 3

acer-

Tribus à Miaco leucis subsistunt.

acerrimis impetitus sibi constitit, donec fortunis omnibus exutus vna cum tribus filijs exularet.

Sed neque indictus nobis abire debet inuictus Christi Athleta cuius certamen in idem ferè tempus ibidem incurrit. Nobilis quidam toparcha Christianos habebat asseclas nonnullos. Exijs vnum aggressus vt à Christo discederet hoc responsum accepit, Ego, here, tanta luce Christi fidem penetraui; vt ab ea discedere non possim; qua in re nullam tibi me arbitror iniuriam facere, cum hac ipsa lege arctius tibi obsequendi legibus astringar. Sapiens responsum parum sapienter herus tulit, & educto pugione grauiter illum vulnerat; cumque pergeret in genua nixum secundumque vulnus præstolantem confodere, astantium misericordia ereptus martyrij coronam amisit, si amissurus est quod sua culpa non dimisit. Dicuntur Neophyti qui eum eripuerant, piè magis quàm doctè dubitasse num sine religione liceret illius vulnus obligare, artèque medica morti gloriosæ Christi martyrem subducere. Sed euicit tandem pietas Christiana, ipseque prope martyr doluit ereptum se fuisse periculo, maluissetque hoc euentu crudeles in se neophytos quam piose periri.

QVIS ECCLESIAE STATUS FVERIT HOC tempore Firoxima.

CAPVT X.

Firoxima in regno Aqui diuturno dynastæ fauore (Tayudono dicebatur) ita Christi gregem annuis augebat incrementis, vt hoc tempore nullo loco res Christiana esset ornatio, verum in communi ruina lenius quidem sed oppressa tamen est, non illibente tantum sed inuito quoque regulo, ne res suas alieno fauori posthaberet. Degebat ille tum in aula principis Yendo, vnde post Imperatoris edicta scripsit literas, quibus mandabat vti nostri maximo cum honore, sed tamen omnino dimitterentur. In Christianos sed solum ignobiles ad speciem sæuiretur, Patres vt Nangasadium honorificè remitterent. Quæ omnia quàm faceret inuitus datis ad nostros literis officiosè significauit, & diploma regium exilij

Neophytus quidam ab Hero prope occiditur.

Firoxima Nostri ab inuito dynasta dimittuntur.

exilij asperitatem à se amoturus transmisit. Nec absimilis parenti filius qui domi remanserat, tertio ad nostros misit qui suo nomine condoleret, quorum auctoritatem imitari asseclæ tametsi ethnici omnes doloris significationem præferulerunt. Neophytorum, lachrymæ concursus ad sacramenta nihil habuit quam alibi minus, vt etiam nihil peculiare. Nostri sacerdotes tres erant, laici fratres duo cum alijs ministris. Europæi sacerdotes duo cesserunt, quod incommodius tegi posse viderentur. Sacerdos è nostris indigena, non sine pia sociorum inuidia oris compositioni victoriam tulit acceptam, cuius beneficio diurnam non minus quàm nocturnam neophytis operam erat præstiturus.

Post dimissos nostros in Christianum vulgus edictis pœnisque propositis ex Imperatoris voluntate certatur. Et quamuis dynasta leniter & ad speciem omnia geri voluisset; magistratus tamen neophytis sacram suam supellectilem per vim eripuerunt, & eos qui sua prodere noluerunt vnum aut alterum comprehensos in orizæ saccos prout Miaci compegerunt. Quod dynasta factum reprehendit, & vltra speciem progressos pronunciauit, Sacra verò arma Christianis erepta iussit honesto loco velut sacra conseruari. Inter hæc sacrificulus vnum Christianum aggressus vrget vt Idolo quod secum attulerat venerationem exhibeat. Sed neophytus pro honore contumeliam referens, sputo sacrificulum simulacrumque scœdauit. Quam iniuriam questus impotenter effecit vt contumeliam ignominia lueret: nudus enim toto triduo dies noctesque ad palum alligatur, quem neophyti reliqui fouere non destiterunt. Exacto triduo victor non sine hostium admiratione soluitur, & in eo quod pro Christo non erubuerat, gloriatur.

Ex aula, Tayudono ad quatuor è suis ducibus scripsit in hanc sententiam. Quid iubeat Imperator nostis, cuius vt imperio pareatis vos hortor etiam atque etiam, qua in re mihi quoque non mediocriter obsequemini. Has literas ex itinere legerunt illi ipsi cum in eandem regiam se conferrent, responderuntque se presentes responsuros.

Cum igitur aduenissent ad herum mittunt, qui hæc ipsa verba renun-

Sacerdos & noster indigena occultus manet.

Neophyti in orizæ saccos compinguntur.

Vnus Idolum & sacrificulum sollicitantem contempsit.

Duces quatuor Neophytarum liberè dynasta respondit.

nunciet, Dolere se quod id ab ijs exigeretur, quod esset nefas præstare non lege diuina solùm, sed aulicis quoque ac militaribus institutis, nullaque se re magis ineptos fieri ad obsequendum, quam si se hac perfidiæ labe fœdarent, quæ honorẽ illis apud alios, sibi ipsis animum detergeret. Possè se hoc vnum; Christianæ videlicet religionis vti exercitationibus ita moderatè, quam diu in regia substituerint, vt nullius incurrant in oculos ipsi hero malum creaturi; quod si hoc minimè sufficeret, se ac suos fortunarum iactura, exilio, vitæq; ipsa constantiæ suæ culpam, si contrahi visa est nõ grauatè luituros. Ad hæc dynasta planè obmutuit, & se in penetralia recipiens, creditus est immoderatus tulisse libertatem: verùm postea collaudatis ijs satis ostendit, quid sentiret, & posthac vetuit nobiles ad defectiorem, sed & nobilium famulos etiam solo verbo laceffiri.

Non absimili euentu vnus è pueris honorarijs strenuè depugnauit. Collegæ illum sui sæpius ad eiurandam Christi fidem laceffebant, & die quadam fingunt ab hero sacram supellectilè exigi, quam ille nec precibus nec minis dedit; & illi victos se non ferentes victorem deferunt, ac si reuera Christum eiurasset. qua de re cum ex eo dynasta quæsiisset, ita respondit, A puero Christianus sum vt nosti, nec vlla me res ab hac lege auocabit; in ceteris obsequar, in hoc vno est nefas, & si hac ex causa ceruicem petis, ceruicem præbeo, nudatamque porrexit. Nemo fuit qui ex Iaponensi consuetudine dubitarit, quin euocata sica liberè, suo impotenter officio fungeretur: sed planè contrarium euenit. Responsum, animum, puerum dynasta laudauit, & in posterum habuit chariorem.

Hæc Firoximæ nec grauiora contigerunt, quæ tamen neophytus quidam moriens videtur præuidisse, & etiam prædixisse. Vixerat insigni cum pietatis laude, quem dynasta virtutis admiratione permotus arci seruandæ loco periculosiori præfecerat, è quo ipse prohibitus sacrificio interesse, sub aperto cælo ad ædem conuersus in omnium oculis sacrificij tempore Deum precabatur ita intensè, vt fassus aliquando fuerit se ex eo ipso loco velut præsentem sacrificantem videre audireque sibi videri. Is leui ex morbo intra biduum bis expiatus extinguitur: sed prius filiam quam habebat vnicam ita dicitur allocutus, Vide, inquit, ne parentem quem viuum coluisti,

Puer honorarius etiam ceruicem porrexit.

Pius neophytus persecutionem prædixit.

coluisti, mortuum ignominia afficias, quod facies si te piguerit esse Christianam; compara te ad martyrium, imminet enim Ecclesiæ Iaponensi atrox procella. Quæ cum dixisset, inuocato Iesu ac Maria, ipse se in portum nondum orta tempestate subduxit. Hæc enim Nouembri mense anni superioris edixit, cum de nouo Imperatoris edicto nec metus esset, sed Ecclesiæ ijs in locis alta pace frueretur. Eam prædictionem filia sacerdoti nostro mox narrauit; quam donec euentus comprobauit, non omnino à neophytis neglectam viri probitas intra memoriæ thesaurum conseruauit.

Priusquam abirent nostri, quod in Februarium incidit, eo anno ad centum adultos supra sexaginta nec quicquam reluctantè procella in Ecclesiæ nauem receperant, & fuit vnus ad Deum non omittenda conuersio. Is propinquos omnes iam habebat Christianos, nec adduci poterat, vt familiæ auctoritatem sequeretur, ideo maximè quod ab eo meritura parens sacramentum exegerat, quo se in simulacrorum cultu vitam positurum astrinxerat, & perfidum ac impium in parentem videbatur ab huiusmodi sacramento resiliire. Patrum rationi surdum Virgunculæ neptes duæ vix bene duodennes precibus à Deo expugnandum susceperunt, & iam intra spacium semestris millies ac sexcenties virginem angeli verbis salutauerant, cum repentino prodigio immutatur. Ne posillius iam Christianus ignota ægritudine tenebatur, quæ malum genium habere credebatur auctorem. Cum enim ea corripiebatur indigna quædam effutiebatur ab adolescentis, cum sanus esset probitate, admodum aliena. Nihil ommissum quod ad eius salutem procurandam ab humanis remedijs peti posset, quibus denique damnatis ad sacra recurritur. Noster sacerdos cupream iconculam Pontificis auctoritate sacram, & quæ SS. Ignatij atque Xauerij ex vtroque latere præferebat imagines, ex eius collo suspendit, iubetq; vt nullo tempore sibi eam detrahat. Quamdiu fecit, ab ægritudine liber fuit; sed cum eam nescio qua ex causa fortè detraxisset subito corripitur. Verùm increpitus à nostro eam sibi restituit, & instituta peccatorum accurata confessione planè conualuit. Quo viso patruus nihil vitæ cunctandum duxit, quin eam legem comple-

Adulti v 60 baptizati.

Insignior gentes conuersio.

Cuprea iconcula sua.

eteretur, quam diuinis prodigijs viderat illustrari. Sacrilego itaq; sacramento se liberans sanctiore se in Christi militia illigauit.

BUNGENSIA PRÆLIA.

CAPVT XI.

*Nostris è re-
gno Bungens-
si eiekti.*

Bungensium neophytorum aut veteranorum potius firmitas grauius tentata diuturnam à Francisci Regis temporibus in Christiana disciplina exercitationem non fefellit. Postquam enim nostrorum sedes tribus in oppidis, Tacata, Notcu, Xinga, eandem cum ceteris fortunam subiissent, eiekti nostri, ædes disturbate, pari semper Christianorum sese ad extrema comparantium concursu sensuq; ; tum demum in oues suis pastoribus destitutas atrociter sanè sæuitum, è quibus quæ illustriora contigerunt pro instituto seligamus.

Primi qui huius certaminis arenam ingressi sunt septem fuisse scribuntur, viri duo cum suis vxoribus ac liberis tribus, è quibus vnus duntaxat martyrij lauream secum in cælos detulit, ceteri meritum etiamnum præstolantur. Hi ergo cum multis in Christiana fide prælijs prouocati æquo semper animo constitissent, iussi sunt à iudicibus planè nudari satisque barbarè leucam vnã circumraptari, quam ignominiam concurrente ad spectaculum multitudine ita tulerunt, vt gloriam ex ea sperare facile viderentur. Sanè Benedictus ex ijs vnus totum illud iter continua corporis sui flagellatione consecrauit, vt ipse sui carnifex tormentis per alios illatis non potuerit satiari. Idem, cum in collem adreperent utcunque arduum atque difficilem ita socios compellauit: Aduertite quoties hunc non sine fatigatione collem conscenderimus, nunc autem etiam cum voluptate conscendamus; id sine dubio illius beneficio contingit, cuius hæc vnus causa toleramus, cui præter laudes & gratias quid est quod aliud referamus? Idem intra vacuam arundinem quam læua manu gestabat aquam lustralem circumferens, socios velut ad refrigerium subinde aspergebat.

*In saccos im-
missi alij se-
per alios ta-
stantur.*

Deueniunt tandem in destinati sibi supplicij locum, in quo erat defixis repagulis area circumsepta, in ea singuli in suos saccos im-

immissi arctissimis toto corpore vinculis constringuntur, eum in modum quo Miaci plures depugnarunt. Id tormentigenus vni Benedicto lethale, ceteris prope lethale fuit. nam alij super alios coniecti nobilem aceruum erexerunt: Benedictus in imo ceterorum pondere oppressus diem vnã noctemque ita deficere cœpit, vt cum iam moriturus videretur eum custodes exemerint, deportatumque in vicinam neophyti domum denuo ad defectionem sollicitarint. Sed cum id frustra fieret nonnihil ad vltiora tormenta refectum eodem includunt sacco ac inferiori loco restitunt, vbi cum alium diem perstitisset, vna cum occidente sole denuo occidebat. Ergo eadem immitti lenitate soluitur, & ad eandem ædes reportatur, vbi paulò post Iesum ac Mariam implorans suauissimè post exactum laborem in æternam quietem obdormiuit. Et ne fortè, quod Christianis erat solemne, mortalitatis exuuias immortalitatis amore neophyti venerarentur; exanime Benedicti cadauer ad fluminis ripam flammis damnatur, illiusque cineres in flumen sparguntur. Sed quoniã semi iusta ossa esse constabat ignibus superesse; non defuit neophytus, qui piscatione simulata, nonnulla eduxerit, eaque Nangasaquium ad nostros vna cum ceteris asseruanda deportarit. Aprili mense passus scribitur vna cum socijs, qui omnes mortuo Benedicto soluti proscribuntur iubenturque Nangasaquium commigrare. Benedictus ille in regno Izumo natus è sacrificulo inanum Deorum ad Christum transierat ijs in terris quibus Iustus Vcondonus imperabat. Et toto eo tempore quo veritatem agnouerat toto eam studio complexus fuisse narratur, vt hoc animi ardore martyrum gloriam impetrasse dici possit.

Secundum huius procellę imbrem sustinere alij, è quibus tres gloriose sanè de mortalitate triumphantes immortalitatem compararunt. Sed quia ijs proximum caput daturi sumus, hoc reliquo nonnulla sine sanguine prælia, tametsi fortasse non inferiora, persequemur. Nobilis in primis neophytus sepius per internuncios à dynasta suo vt à Christo deficeret laceffit, sibi semper æquè constitit. dynasta non ferens eum sibi clientem detrahere, non dubitauit seipsum infra suam dignitatem abijcere, vt stantem deijceret. Ergo in clientis sui domum pergat, seipso fortasse impetra-

*Benedictus
pondere op-
primitur.*

Nobilis neophytus dynastiam laceſſere parantem liberè prauent.

Obruncandum se cum suis offert.

Proſcribitur.

Nobilis neophyti conſtantia

Hac familia Monachij Bonorum in theatrum cum magno ſenſu ſpectatorum eſt producta.

urus, quod adhibitis alijs desperarat. Reſciuit neophytus, & extemplo arma diſcingens, ſine quibus nobiles Iapones publicum non vident, ne repugnare velle videretur, hero occurrit, eumque his ipſis verbis ſanè animoſè compellat: Here, ſcire te velim mihi certum eſſe Chriſti fidem nequaquam eiurare, quod in ea vna ſalutem ſperem: ſi ad me laceſſendum veniſti, nihil eſt quod vltra te fatiges, potes hoc ipſo in loco reuentem obruncare. Quod cum dixiſſet extemplo ſe pube tenus reiecta veſte nudauit. Vix dum ſe nudauerat, cum nouennis filius accurrit, patremque imitatus eadem nuditate ficam prouocabat. Secuta eſt pueri mater, ac deinde auia, nudatis quoque ceruicibus eundem ietum præſtolantes. Sed ea conſtantia iram molliens pro fica tyranno lacrymas excitauit, quibus obortis vultum auertens domum repetijt. Nec ita multò poſt Imperatoris metu prouocatus inuitus ſanè paratum ad cædem ſed ab laurea auocatum cum vniuerſa familia proſcripſit, quæ Nangaſaquium ad ceteros exules ſe recepit.

Sed præ multis admirabilis mihi videtur neophyti nobilis (Titum appellant) animi magnitudo, quem ſi quater aut Abrahamum aut alterum Iobum dixerò, nihil auxiſſe mihi videbor, cuius ego factum tragicomico malleſſem cothurno ſpectandum exhibere, quàm intra contractæ narrationis anguſtias ſtringere. Habebat ille filios duos, nouennem alterum cui Matthæo nomen erat, alterum annos natum ſedecim is Simon dicebatur. Habebat idem filiam Martinam nomine virginem annorum quatuordecim, & præter hos æquè carum pignus vxorem, quæ Marina dicebatur. Is igitur à dynaſta ſuo euocatus ad Chriſtum eiurandum, precibus, minis, imperio, nulla non arte omnique contentione tentatur, ſed omnium victor domum remittitur, grauiora in ſuis abſens prælia quam ſeipſo præſens depugnaturus. Nam poſtridie mittit ad eum tyrannus qui quærat idem ſentiat necne, quod pridie, quod ſi fecerit iuniorem ad ſe filium mittat, vt ab eo fidem ſuam vel vitam tormentis extorqueat. Acre fuit telum nouennem puerum ad carnificem amandare: amandauit tamen ijs monitis inſtructum, quæ tempus ferebat, nec ætas reſpuebat.

Post biduum denuo remittit qui nunciet ſe Matthæo vitam quod

quod fidem deſerere ſuam noluerit, eripuiſſe. Ceterum ſi etiamnum in ea ſententia perſtaret, Martinam filiam ad parem carnificinam ablegaret. Quid ſenſerit Titus cogitate, quid filiæ dixerit æſtimate. Nonnulla ſunt quæ facundia ſilentio explicatura commendat. Iterum poſt dies aliquot Martina periſſe nunciatur, Simon primogenitus periturus æquè poſtulat. Cui parens, vade Simon, inquit, & ſicubi ſanguinis veſtigia notaue- ris, fratris conſtantiam, ſororisque ſpirabunt, caue vt degener habearis qui ætate ſuperas, itaque dimiſit. Nondum præliorum finis, nondum expleta tot victimarum ſacra. Breui ſpacio interiecto, nunciatur Simonem ad ceteros acceſſiſſe, Marinam expeti, ſi nondum pertinacia defeciſſet. Nec illibens mater ſua pignora ſequitur, quæ matrum voto noluiſſet præceſſiſſe. Maritus vxorem emittit, breui, vt ſperabat, ſecuturus. Denique vltimus internuncius narrat Marinam quoque tormentis animam expulſiſſe, ne fidem ſuam expelleret. Ipſe quoque Titus, niſi iam ſuorum exemplo ſapuiſſet, ad familiæ fortunam vocabatur extremus. Internuncio reſpondet Titus, eum, qui iam quater mori potuit, quintam pro Deo ſuo mortem minimè reſugere. Cum igitur in arcem perueniſſet, poſt iteratas tyranni minas, preces fraudesque ſuperatas, admiratione conſtantia victoriam de ſtupente dynaſta reportauit. Euocatur vxor, filij duo cum filia, Tito omnes victori victores redduntur, vnà cum Chriſtiane viuendi, quod adhuc faciunt, libertate. Ita Titus quatuor Deo victimas viuus tanquam mortuas obtulit, quatuor velut rediuuas recepit.

Sed jam domum reuerſos audiamus ſingulos parenti maritoque ſua cum tyranno prælia interim dum in arce verſarentur enarrantes. Singuli enim in varia loca retruſi mille artibus ad fidem deſerendam fuerant prouocati. Matthæo puero aſperſo hyemis tempore aquâ gelida ſupra caput effuſa totum prope corpus obriguerat. Idem Marina ſupplicium veſtibus ſuis ad contumeliam exuta ſuſtinuerat. Martina filia tridui ſuſtinuerat inedia. Simoni retorta in tergum immaniter

Ff 3 brachia

Credita ſuorum cæde lentè torque- tur.

Viuos omnes victor victores recipit.

Sua ſingulis quæ paſſi reſerunt.

brachia adolescens corpusculum prope luxauerant. Et tamen in his omnibus ætas sexusque fortiter de tyranno triumpharat. Titus tamen cum ceteris crediderat, uti nunciabatur, suos omnes perijisse, & interim quidquid passi fuerant patie potuerant fortiter tolerarat. Et sanè mitius est supplicium mortis breuitate pœnas redimere, *morsque minus pœna quàm mora mortis habet.* Dignus planè Titus elogio longiore, quàm quod historico permittitur; sed illud ab eo præstolatur, qui cum pugnavit, qui cum eo triumphavit.

APVD



MICHAEL ET LINVS EXVRVNTVR MAXENTIA TRVNCATVR.

APVD BVNGENSES MICHAEL ET LINUS VINI, Maxentia truncum cadaver exuritur.

CAPVT XII.

Sed idem quoque Dominus insignem quidem victoriam sub fidei vexillo per aliquot pugiles suos ibidem de perfidia reportauit. Eos inter, qui primis huius turbinis iniurijs exagitati fuerant, Clemens vna cum filijs Michaelis Linoque fortiter repugnabat, desperatâque defectione dimissus sibi viuere ac Deo, nemine prohibente, donec hoc ipso anno nouus ab regia edictorum fragor intermissa praelia reuocauit. Clemens igitur cum filijs denuo lacessitur, & ita ut hoc secundo certamine remissior planè defecerit, propriaque manu scripserit se cum filijs Christi sacris renunciare. Fecerat hoc Michaelis Linoque inscijs, quos pupugit acriter se quoque vnâ cum parentis casu nescientes opprimi. Ergo ad eum vrbes moderatorem pergunt, qui scriptum exceperat, Parentis factum incusant, à se remouent, suamque fidem profitentur; eam si per eum sibi retinere liceat gratum futurum, sin minus quidquid de se statueret non ingratum. Respondit moderator sollenni se iureiurando obligari ne qua in re Christianis faueret, aut in eos remissius ageret, domum redirent, se cum collegis collaturum, quid facto opus videretur. nec promissis defuit. Eo ipso die pomeridianis horis Clemens (quem iam adiutoribus filijs facti pœnituisse satis constabat) & vna Michael ac Linus in custodiam publicam pertrahuntur; nec ita multò post Clemens ipse & Maxentia Michaëlis vxor cum filijs, quorum natu maximus nondum supra quartum & decimum ætatis annum adoleuerat, in vinculorum societatem abducuntur. Ibi singuli singulis locis distincti, vti facilius vincerentur. Sed cum fortiter restitissent in vnum omnes locum compinguntur; vbi postquam omnia tela æquabili semper animo elusissent, ad mias ac tormenta deuenitur.

Et ut cæteros terrerent, tres ex toto numero selegerunt, quos torquerent, Linum videlicet, Maxentiam ac Petrum è filijs natu maximum. Vestibus igitur planè spoliatos intra saccos asseruando tritico

Linus & Michael ne patris defectione inuoluantur fidem profitentur.

Cum Patre & familia comprehenduntur.

tritico destinatos, quo sæpius dictum est modo, arctissimè vincuntur, & ut amplius torquerentur siccas aristas in ijs reliquerant, quos cum è carnificibus vnus Maxentiæ misertus priusquam alligaretur excuteret, illa inhibuit, testata dolere se quod vnum corpusculum haberet, quod Deo suo offerret, se si decem haberet totidem oblaturam, nec ante acquieuit, quam pari cum ceteris pœna plecteretur. Petrus intra saccum concionabundus Matrem ac patrum hortabatur, ne remissioris animi signum præ se ferrent. Et ad spectatores Ethnicos conuersus exclamauit: nemo sit qui ex vobis audeat falsum defectionis chirographum pro me scribere; quod si quis fecerit, in regiam vsque nihil dubitabo excurrere plagiarium delaturus. Linus interim sacras preces elatiore voce recitabat; quod cum ethnici ferrent molestius, nec ipse se pateretur inhiberi, ex fissis arundinibus frænum ori, quo silentium indiceretur, immiserunt; quod cum illi mox sustulissent, importunis precibus euicit, ut denuo frenaretur, totoque die ita perstitit animo suas preces, quas ore non poterat otiosè decurrens. Eum ex ministris vnus præsentem malo proximæque morti eripere cupiens effecit, ut solueretur, & abductum domum ipse cum suis obnixe rogat, ut saltem ad triduum à Christo deficiat, se vitam illi & non pœnitendam pecuniæ summam impetraturum atque largiturum. Sed æquè vitam ac numos spernens negauit se vllius rei causa fidem agnitamque semel veritatem deserturum. Ergo in vincula Linus reducitur, Maxentia porro triduo in sacco suo angustè vel potius augustè habitauit. Moniti Iudices frustra in ijs laborari, de extremo inter se supplicio statuere cœperunt.

Quod cum vincti non ignorarent, accurata comparatione ad futurum agonem præludebant. Operæ precium foret ardorem in literis legere, quem inde ad varios sparserunt. Vna Lini breuior epistola erit instar omnium, quæ totidem verbis ita se habet. Cum gratia spiritus sancti hanc epistolam scribo ex ipso carcere. Ego tametsi peccator & malus, totam meam fiduciam in domini misericordia colloco. Rogo vos quàm possum demissimè, ut pro me Deum, Beatam virginem, ac diuos omnes rogetis ut in finem perseuerem. Ego licet indignus intra saccum compactus,

Gg

diem

Tres ex ijs in saccos compinguntur.

Eorum in sacco Christiana libertas.

Lini ex carcere epistola.

diem vnum noctemque perstiti quod Christum nollem eiurare; inde nos in vincula reduxerunt. Multum animi sentio, multum comparationis adhibui vt in obsequio diuino ad mortem vsque perstitam, gratia illius auspice & cum precum vestrarum præsidio; quibus iterum etiam atque etiam me commendo, ideo quod sim magnus peccator, nec vllam aliam spem nisi in eius bonitate collocarim. Die sexto lunæ sextæ.

Septimo post die quàm in vincula retrufi erant, Iulij 13. in Michaellem ac Linum fratres atrox sententia viuos incendio damnauit, quare ita sunt recreati, vt in egressu carceris cum ad supplicium traherentur, Linum Michael in hæc verba compellarit: Ergone fieri potuit, vt hanc pro Christo moriendi fortunatam sortem soli duo præ ceteris fuerimus consecuti? & cum eandem fortunam toti familiæ optarent; ecce tibi Maxentia conspicitur, quæ sacco exsoluta ideo ad spectaculum trahebatur, vt horrore deficeret, aut mitiore saltem pœna plecteretur. Quorsum traheretur neuter sciebat, nisi quod vterque pro voto suo sperabat vt supplicij ita gloriæ societatem adipisci. Exitinere cum eum locum attingerent, in quo Benedicti cadauer arserat, martyrem venerati nouos animos conceperunt: sed ijdem honorem sibi à neophytis velut mox martyribus exhibitum deprecari suam indignitatem causabantur. Totum iter quod fuit prope vnus leuca pedibus, & nudis ita confecerunt vt oblatos etiam calceos respuerint, protestati cupere se in præacutos lapides offendere, vt breuitatem vitæ patiendi ardore compensarent. Maxentia maximè fuit admirationi, cui diuina gaudia, quibus delibutam esse apparebat, omnem doloris sensum quatrduo iam tortæ, nec laboribus affuerat adimebant.

Cum ad supplicij locum peruenissent, altè præfixas sudes tres cuique suam inuenerunt: quas cum amplexu suo elegissent, dimidiatam horam in preces nixi expenderunt.

Tum fratres duo sacram suam supellectilem, ne simul arderet, neophyto tradentes, superiori seipfos veste exuerunt, & ad sudes alligari cœperunt. Maxentiam interim vrgebant nonnulli, vti quolibet signo defectionem præse ferret ignem minitantes. Sed illa,

Michael & Linus educuntur ad supplicium. Adiungitur Maxentia.

Linus & Michael sibi imburuntur.

illa, cum iam ligna ignem concepissent ter in ipsam incendium conata est inuolare: fecissetque pari, vt credi potest, spiritu, quem ex antiquitatis exemplo colligimus, nisi fune quo ad collum alligabatur, ministri proficientem cohibuissent. Ardebant interea fratres & medijs in ignibus apostolorum symbolum Michael, Linus Iesum ac Mariam pronunciantes vna cum ipsis ignibus expirarunt. Maxentia tamen sibi constabat nec extinctis fratribus in vicinas ædes abducta potuit à sententia dimoueri. Ergo ad locum supplicij reducta bis adacto in guttur nudo mucrone terreri non potuit, sed minas ridens ait: Lepidum est quod facis; non terremur ijs quæ optamus, promitte vitam si terrere volueris; nam post talem mariti mortem superstes esse sine sensu quî possum? Quod cum dixisset, sparsum in occipitio crinem reiecit in sinciput, & ad carnificem conuersa vti suo munere fungeretur generosè lacessiuit. Nec diutius ille differens sacratissima Iesu ac Mariæ nomina inuocantem obruncavit. Truncum cadauer in rogam conijcitur, & vnà cum fratrum exuuijs in cinerem reductis, sportis etiam exportata humus in flumen abijcitur, ne quidquam neophytorum piæ venerationi reliquum superesset, non tamen defuit, qui prius ex illo holocausto frustula temporari eriperit.

Sed maximè mirandum est quod certa Christianorum relatione comprobatur, In medio fluminis, noctu stellas quasdam affulxisse, quarum ducti fulgore sanctorum reliquias inuenire potuerunt, quæ Nangasaquium ad Patres Societatis asportarunt.

Duorum fratrum soror morientium generosa spectatrix supplicio interfuerat; ea mox in carcerem excurrit, Parenti Clementi, ac ceteris quos etiam tum vincula detinebant, omnium fida narratrix. Quæ cum è spectaculo animum concepisset, vinctis maximè auctor fuit vt pari constantia ad non absimile funus aspirarent; quod faciebant ipsi; sed Clemens maxime, qui non semel coram Iudicibus defectionis suæ ignauiam detestatus, quod semel admiserat abunde reuocarat. Sed illi nihil vltra scæuientes, vinctos reliquos liberos domum remiserunt, sibi Christoque viuere permisos vt maximè voluissent.

Maxentia ter conatur in ignem inuolare.

Sollicitantibus etiam insulat.

Maxentia obruncatur.

Reliqua familia domus remittitur.

Non exigua Bungenſis regni pars illi dynaſtæ paret qui Buienſes moderatur. Hinc factum eſt vt in hoc caput quædam reiecerim, quæ apud Bungenſes conſtat contigiffe; ſed quæ propria ſunt Eccleſiæ Buienſi prius perſequamur. Yechudono dynaſta, quo tempore in regna Yendo ſauebat hæres Imperij, degebat ibidem ſuiſque oculis omnia ſpectabat. Et quanquam diuturna beneuolentia Chriſtianos, etiam cum noſtros inuitus ante biennium exegiffet, ſante hac tueretur, non eſt auſus tamen edicti Caſarei ſeueritatem negligere, quod res ſibi ſuas in diſcrimen adducere non temere fortalſe videretur. Mandat igitur ab regia vt ad defectionem neophyti omnes quouis modo laceſſantur. Et vulgus quidem poſt multas artes machinâſque concuti non potuit, donec ad eos terrendos de nudandis vxoribus ac puellis, ac vicatim circumtrahendis agi cœptum. Ea res quippe cum ſupplicio quouis grauior habita fuiſſet, multos imo pleroſque de mentis firmitate deturbauit, effecitque vt tempori cederent, externôque ſaltem aliquo ſigno Chriſtum ignauiter abdicarent.

Nobilitas planè ſe geſſit generoſius, etſi fortè nihilo mitius tentata. Primas in ea tenebat Faitodono Didacus in vrbe regia Yendo arci extruendæ pro dynaſtâ ſuo præfectus; hoc enim obſequium clientelæ Imperatori à dynaſtis debitum (quod alibi dixi) multos iam meſes operarum ſupra quinquaginta millia ex tota Iaponia detinebat. Hunc dynaſta non eſt auſus adhuc aggredi, vel deſperatione victoriæ (non neſcijt enim inter eum & dynaſtæ familiariffimum conueniſſe vt cum de fide deſerenda ageretur, primo nuncio capitis ſententia non deſectio imperaretur) vel quod ſatis conſtaret eum ſi martyrij ſpes affulgeret dimiſſo cui præerat arci opere, cum ſuis totum ad Euangelicæ turris ædificationem ſe accincturum. Quin eiufdem vxor, quæ domi remanſerat, ex abſentia mariti clientum ſuorum curam gerens miſit quaquauerſus qui moneret heri ſui mentem eſſe, vt in religione perſiſterent, neque

Vulgus à fide reſicit.

Nobilitas cum ſua Diſtincta cum ſuis non ſtantia.

neque vererentur ſua firmitate malum illi creare, qui iam apud ſe ſtatuerat ſuorumque ſalutem fortunis vitæque præponere.

Tentatus eſt tamen eius gener iuuenis nobiliſſimus, ſubmiſſis primùm regni moderatorum voluntate amicis regni que primoribus, quibus deinde fatigatis ſuccedunt ethnici propinqui, mater maximè; qui precibus, lacrymis, auctoritate ac propinquitatis iure acrius decertarent. Sed vtroſque cum ita reieciſſet, vt intelligeret vltiore ſibi prælio decertandum; mox vbi audiuit ſuum dynaſtam ab regia domum reuerti, miſit qui Nangaſaquo vnum è noſtris quàm occultiffimè accerſeret, cuius ſe opera efficacibus ſacramentorum præſidijs ad hunc agonem præmuniret; quod fecit accuratè ſanè, poſtquam non ſine ſuo ſacerdotis que noſtri periculo illum admiſiſſet. Redit igitur dynaſta, intelligit ab regni moderatoribus quam acriter Faitodoni gener oppugnatus eſſet, quam acriter reſiſiſſet. Non arbitror, ait dynaſta, eum per ætatis licentiam de ſalute ſua ſollicitum adeo repugnare, ſed ne ſocero ſuo in conſtans videatur ſibi conſtare. Ergo ad eum mittit qui renunciet, vt hanc viri conſtantis deponat vanitatem: aliud velle tempora, non de fore illi per ætatem annos quos in ſalute procuranda ſine villo periculo collocaret. Reſpondet ſe cum Chriſti ſacra ſuſciperet, ſui, non ſoceri; ſalutis, non exiſtimationis habuiſſe rationem, cuius procuratio vt eſt æternitatis ita ad omnem ſpectaret ætatem.

Ex hoc illius reſponſo impotentius accepto factum eſt vt ad eius voluntatem pertentandam ad extrema prope omnia deueniret. Mittit enim ad eum ſchedas duas alteram in hæc verba conceptam. Tametſi iuſſerit imperator, aut hæres imperij vel dynaſta meus Yechudono; Chriſtianus eſſe nunquam deſinam. Altera in contrariam ſententiam concepta ita legebatur, In gratiam Imperatoris, principis, ac mei dynaſtæ proteſtor me Chriſtianam religionem abdicare. Cum his ſchedis mittit qui renunciet, diligenter etiam atque etiam diſpiciat, vtra ſcriptio ex ipſius re ſibi videatur, illique quam elegerit propria manu ſubſcribat. Internuncio iuuenis animoſè cordatè que reſpondit, hæc omnia dudum accurate

Gg 3

ratè

Gener eius ſollicitatur ſed fruſtra.

ratè meditata nihil nouæ deliberationis exigere. Tum extemplo priorem schedam nomine suo insignitam remisit ad toparcham. Eam rem qui tulerit nondum dynasta demonstrauit, creditur tamen Faitodonum præstolari, vt vno prælio cum socero generoque decertet, non putatur tamen ex Iaponensi consuetudine tantam libertatem impune laturus.

Sagaci quidem vir est iudicio & in huiusmodi occasionibus sui minimè potens: sed eos peculiari studio prosequitur qui debita fide ac reuerentia dominos suos colunt, & nec mortis aut alicuius dispendij metu ab instituto bono possunt auocari; dicere solitus eos qui formidine, aut minis à recta ratione & boni prosecutione deterrentur, hominis nomine indignos esse, minimèque aut præfenti, aut futuræ vitæ idoneos.

Quod cum Christi pugil Christiani facinoris sibi conscius minimè ignoret; palatio abstinet, seque totum futuro certamini lætus accingit. Sed nec alij plures defuere à quorum certaminibus materiæ similitudine abstinemus. Inter quos vnus fuit, qui ereptum sibi à iudice per vim rosarium ita tulit molestè, vt vxorem suam iudicis propinquam repudiarit, nisi à propinquo suo precatorios globulos sibi recuperaret. Quod illa perfecit nec dubitauit alienissimo alioqui tempore maritum imitari, Christum professa, vt aiebat, hac spe vt cum marito martyr euaderet.

Et ne perpetui simus in pugnando repugnandoque, duo subijciam quæ cælestis prodigij similitudine non paucos in fide retinenda confirmarunt. Apud Bungenfes neophytus erat, quem tepor suus eiectum de ore Dei Satanæ tradiderat. Energumenus ab hospite suo importunè vexabatur. Et quoniam hoc illi malum ad animi salutem ipsi alijsque multis obuenerat, secretissima quæque scelera tepidioribus neophytis maximè, sed & ethnicis subinde aperiebat. Si quando neophytus aliquis ardentior eum adiret modesto silentio se continebat. Ethnicos suos vocabat, aliæque huiusmodi multa dicebat, quæ non paucos permouerunt. Cum illi aqua propinaretur cruce quàm occultissimè lustrata; adduci nunquam potuit, vt ex ea guttam attingeret. Ecclesiasticis tandem exorcismis liberatus pristinum teporem exoussit, *ne fierent hominis illius posteriora deteriora prioribus.*

Aliud

Aliud suo genere lætius nihilo minus admirationis habere videri potest. Ethnica mulier ad Christi sacra diuturnis iam votis aspirabat, verum Ethnicum maritum verita non se satis expediebat. Nocte igitur quadam, à matrona maiestatem supra mortalem præferente, vt Christiana fiat in somnis se monitam refert. Hoc viso confirmata Christianis prælectionibus vt imbueretur modum inuenit, iamque satis imbuta baptizatur. Resciuit hoc non ita multo post mulieris socer ethnicus, eamque rem ita vehementer tulit, vt eiectam domo nulum abdicarit. Illa nunc in parentum domo in suscepta fide religiose perseverat, narratque visis non infrequentibus dormientem confirmari, & à matronis grauissimis sæpe moneri vti persistat, sibi curæ fore vt illi à Deo salutem impetrent, quam in suscipienda religione spectauit.

Ethnica mulier Sisis nocturnis ad fidem adducitur.

Stratagemata Christianum pro recuperando rosario.

Fidei desertor à demone possidetur.

FACA



IOACHIMVS ET TOMAS CAPITE PRIMVM ENVERSO SVSPENSI
DEMVM OBTRVNCATVR.

FACATAE IN REGNO CHICVIEN IOACHIMVS & THOMAS POST GRAUIA SUPPLICIA OBTRVNCANTVR.

CAPVT XIV.

Expulsis anno superiore Facata & Aquizuqui nostris, vbi sub Chicujendona confidebant, in hunc annum nihil in neophytos acerbius fuerat constitutum; hoc tempore ineunte Martio procella, quæ vbiq; sauebat nihilo mitior hic videri potest. Tamen etsi inuitus dynasta Christianum nomen insequeretur, voluit tamen videri Christianos ad vnum omnes suis in terris pro Imperatoris voto extinxisse. Tota res in hunc modum scribitur contigisse. Edicitur itaque Martij 12. vt in forum quoddam neophyti omnes conuenirent, & quoniam vrbis duas in partes aliquantulum distitas diuiditur, alteram quæ peculiariter Facata, alteram quæ Fuciosa nominatur, forum autem illud in hac vrbis regione continetur; solum eo conuenerunt ij neophyti, qui huius regionis magistratibus parebant, à quibus edictum ipsum duntaxat exierat. Hi ad centum numerati sunt capita familiarum, neque enim ceteri acerbantur. Ex alia porro vrbis regione poterant supra mille numerari. Ad eos excutiendos iudex Oribedono huius regionis præfectus cum assessoribus quatuor è regione fani cuiusdam, cui nomen Chifugi, confedit. Liber erat solo titulo inscriptus in hunc modum. Nomina eorum qui fidei Christianæ renunciant. Hic singulis proponebatur, vt propria manu sua nomina inscriberent. Quosdam mortis ac suppliciorum metus eo adigit, vt maluerint breui scriptione multas molestias redimere; alij cum negarent se id facturos, vt aliena manu tamen inscriberentur ignauè satis annuerunt: multis arrepta manu, immissoque in digitos calamo illata vis, ita tamen vt non satis fortiter repugnasse dicerentur. Denique toto ex numero præter duos nemo fuit, qui non perfidiæ infamia vel suspitione laborarit.

Duo igitur illi, digni qui nominentur, quoniam è libro vitæ expungi noluerunt, Thomas & Ioachimus dicebantur. E quibus euocatus Thomas ad scribendum inuitantibus ita respondit: Nihil

Hh

Neophyti sollicitantur.
Multi deficiunt.
Duorum insignis constantia.

quæ facile quàm nomen meum pingere, sed libri titulus non placet. Cum enim Christo renunciare nullo modo velim, nemo quoque me adducet, vt in hoc perfidiæ libro ignauus ascribar. Vrgent hominem Iudices, vrgent vicini ac propinqui, & allegant nescio quot, qui cum initio acriter restitissent, cesserant tandem dynastæ voluntati. Eorum, ait Thomas, constantiam quam diu ad ignauiam minimè degenerauit, imitari contendam. Ioachimus ad nobile fidei certamen non venerat imparatus, quippe qui edicto illo quo Christiani ad arenam vocabantur, velut classico incitatus ad arma confugerat, breuiter enim composita re familiari vnam in orationem effusus ea quæ natura horremus votis cælestibus præueniebat; ad quem cum neophyti velut ad parentem conuenissent, orantem inuenerunt, ex eoque hæc quæ animo tractabat acceperunt. Tempus quidem coronam martyribus necit, eam etsi despero si meritis datur, minimum tamen ad exilium adspiro; quod si contigerit vna cū coniuge stipe ostiatim conquisita vitam læti extrahemus.

Ad eum paulo post amici à Iudicibus missi, quam verebantur in prælio firmitatem, conati sunt ante prælium infirmare. Hanc illi præ ceteris humanitatem exhibebant, ideo quod continuis in plerosque beneficijs omnes sibi conciliarat, arte maximè medica, qua valere putabatur eaque gratis in pauperes exhibita gratior habebatur. Verum ille hostiliter amicos ita repulit, vt ad iudices retulerint, in medico spem salutis esse desperatam. Euocatus itaque ab iniqui tribunalis præside, interrogatus num in retinenda Christi religione animum obfirmasset, ita respondit, Ego medicus & alumnus Patrum Societatis, ab ijs salutariter educatus, debueram me vltro sanè exilio in magistrorum meorum societate damnare, sed me rationes meæ atque alienæ adhuc tenuerunt. Nunc quod hucusque distuli abrumpam, si mihi per vos esse Christiano non licet.

Ioachime ait Iudex, nunc quidem de exilio non agitur, sed de Christo eiurando. De hoc ego, Ioachimus ait, ne agi quidem volo, vt vt de me meisque disponatur. Tum iudex collatis cum assessorum senatu capitibus Ioachimum vinciri sponte manus ambas offerentem & in partem alteram separatim abduci iubet. Interim ex arce nuncius examini, quod in noctem declinauerat, imponi finem dynastæ

dynastæ iussu monuerat; quod vt fieret, elata præconis voce conclamatur, vt si quis inuitus in album relatus esset, id palam protestetur. Ignauo sanè silentio præter vnum omnes siluerunt, tametsi constaret non paucos vim vel fraudem tolerasse. Vnus ille Thomas fuit de quo nondum quicquam fuerat acerbis constitutum. Prodit igitur Thomas, seque in eadem esse ac semper fore sententia profitetur. Cui Iudex, Christianos omnes exterminari iubet Imperator, tu vbi consistes? vbi vbi voluerit, ait Thomas. Intra saccum in flumine maceraberis vt Ozacæ tuis factum audio; non displicet, ait Thomas; vel in cruce subdit iudex: hoc etiam magis placet, nihil excipio, quicquid eligatis. Excurrit interim iudex Oribedonus in arcem, & extemplo reuersus ceteros dimittit Thomam non secus ac prius Ioachimum vinciri iubet; quod cum satellites atrocius facerent, laxari iudex imperauit negans eum qui sponte vincitur eum in modum stringi oportere. Sed Thomas ardore patiendi accensus laxari renuebat.

Hinc in publicam custodiam retrufi dynastæ sententiam alacres præstolabantur. quo tempore submissis denuo primoribus alijs post alios variè est illorum tentata constantia. Sed Ioachimus cum socio defectionis simulationem, quæ sola exigebatur, eque ac ipsam defectionem exhorruerunt; suaq; tandem constantia, quæ verbulo subterfugere potuissent supplicia prouocarunt. Nam dynasta lenitate in furorem versa, in pinetum vtrumque abduci iubet, ibique ex altissima pinu pedibus suspendi, donec à sententia recederet. Pinetum est suburbanum primariæ vrbs portæ imminens, & idem vel icineris vel animi causa frequens. Eò Ioachimus ac Thomas Martij 13. abducuntur. Et Ioachimus prior ex altissimo ramo pendens, infra se pendentem Thomam ita despiciebat, vt capite pedibus illius imineret. Et tamen ab imo Thomæ capite ad solū alij duo pendere potuissent Cōcurrerat ad spectaculū ciuitas vniuersa; qua teste pendētium è sua cruce constantia nobis constitit, nec videtur omissenda.

Pependerant iam aliquo spacio, cum Ioachimus Thomam ita compellauit, Thoma frater memor esto eorū quæ nostra causa Iesus Christus Dominus ac Magister noster in cruce tolerauit: grates illi referamus, qui imerentes hac nos sui similitudine in ligno pendentes coho-

H h 2

nestat,

*Generosa
Thomas re-
sponsa.*

*Ioachimus
& Thomas
ex arbore pe-
dibus suspen-
duntur.*

*Alter alteri
solatur &
confirmat.*

nestat, nōsque Diuo Petro simillimos capite demisso pendere permittit. Cui Thomas: Eadem agitabam animo, qua commentatione ita dolores meos leniri sentio nihil vt mihi videatur quod patior pro eo quod pati desidero. Ita se Christi athletæ his ipsis verbis solabantur. Pomeridianis horis duabus cœptum supplicium totum eum diem ac noctem tenuerat, eum altero die frequenter ab vrbe tota in pinetum concurritur. E spectatoribus Ethnici nescio qui alternis insultantes suadentēsque vti saperent, in hæc forte verba proruperunt. Mirum est sanè reperiri vsque adeo emotæ mentis homines, qui supplicijs præsentibus salutem incertam ac nunquam fortasse futuram insectentur. Hæc illi cum inter se pluribus agitarent; Ioachimus diuturnius silentium in hæc verba interrupt. Hactenus filii, quod præsens rerum nostrarum status neglectus mortalibus cum immortalibus colloquia miscenda commoneat. Ne tamen pœnituisse nos, aut hæsitare quis arbitretur vnum percunctabor eos omnes compellans qui à dynasta nostro census annuos aut alia recipiunt. Fingamus ex ijs aliquem eo deuenisse, vt eum mori oporteat, aut perfidiæ in beneuolum principem se labefœdare. vtum illi credetis eligendum? an non ipsam mortem qualibet etiam suppliciorum tarda grauitate terribilem? Quod si verum est, vt est: quis neget eodem nos ac tanto maiori fidei vinculo obligari quanto maior est is pro cuius fide tuenda hæc patimur, & quanto maiora sunt ea quibus illi nominibus astringimur. Quæ ratiocinatio muto audientium stupore comprobata importunos hortatores abegit. Ergo in diem insequentem, qui erat tertius, prope vsque ad meridiem ita pependerunt, vt toto illo (si paucas horas dempseris) triduo ne frigidæ quidem haustu refici per satellites potuerint. Tandem iubente dynasta, quod in pinetum animi causa de more cogitaret, deponuntur. Sed neque depositis quies aut virium instauratio permittitur; nam tametsi Ioachimus refici cuperet, quod inedia supplicioque prope cæcutiret; ac vereretur ne ad vltiora supplicia non satis præsentem animum aut nouas vires adferret, non potuit tamen impetrari. Sed ad meriti cumulum in nouum crucis genus aguntur. Transuersis quippe lignis in scalas immisissis pedes manusque fortiter alligantur. Ad eos in hac noua

cruce

Ioachimi
pendentis ad
ethnicos ra-
tucinatio.

Tertio die de-
ponuntur.

Cibus eis ne-
gatur.

cruce velut quiescentes (si minus hoc tormentum cum atrociori comparatum aptè quies appellatur) neophyti propius accedentes quarunt vti se habeant, satis admirati hominibus post eam supplicij grauitatem ac moram, vitam nedum loquendi facultatem superesse potuisse. Ioachimus in hæc ipsa verba respondet: Multa olim & sanè grauia tui cum militiæ operam darem; sed si cum priore supplicio conferantur vniuersa, ludus fuit. videbar mihi quippe ab alto ad imum serra diffindi. Verum continua tormentorū Christi commentatio ideo me solabatur, quod viderem supplicij mei tenuitatem, cum ad eorum quæ passus est grauitatem tanta imparitate componebatur. Vnde ne nihil esset illud exiguum quod tolerabam, dolores meos cum illius doloribus coniungebam.

Interim dum nostri athletæ ad arboris suæ pedem cum neophytis colloquuntur, dynasta in pinetum animi causa superuenit. Satis constat eum cum impotentius ferret se ceterorum victorem à duobus superari, minatum se cum in pinetum venisset vtrumque selopo traiecturum; quod ideo fortasse non fecit, quod spectantium multitudo eum ab impotentia deterruerit. Vbi tamen rescituit illos neque supplicij grauitate, neque tarditate à proposito elanguisse, dixisse fertur, Nihil est quod vltra meliora sperentur ab ijs quos hucusque perduxit obstinatio, quam truncatis capitibus actutum luanat mando. Nec mora: Iuuenes aliquot accurrunt, & vtrumque in supplicij locum abducunt. Ioachimus vires defecerant, e-

Capite truncatur

Sacra eorum corpora in eodem pineto condita dies aliquot iacuerant, donec à neophytis subducta in eum locum inducta sunt, vnde ad debitam illis venerationem educi poterunt cum illi Ecclesiæ serenitas redierit. Capita tamen mox aliqui neophyti surripuerunt, & ad ceteras martyrum reliquias Nangasaquium delata Societati sunt tradita, quæ facile dignouerunt ij qui cum viuis ante tractauerant. Eorum mors atque constantia tanti habita est ab ipsis

ethnics sacrificulus martyres commendat. ethnics, dicere vt non dubitauerit ad frequentem concionem è superiore loco nescio quis sacrificulus. De illorum salute quis dubitet, qui pro sua lege ita certauerunt, vtinam vos ea contentione salutem procuretis.

AQUIZUQUI EODEM IN REGNO MAT-
thias in eadem causa capite plectitur.

CAPVT XV.

Neophytorū constantia.
Trecenti milites in Christianos im-
missi.
Aquizuqui frequens erat neophytorum cætus, qui auctore Michaele Soyemondono eius quondam loci toparcha coaluerat: sed eo iam vita functo, cum præfectura tota in alterius iura transfisset, soli ferè coloni negotiatoresq; remanserant, nobilitate vniuersa, quod in huiusmodi regnorum vicibus in Iaponia fieri solet, hinc inde diffluente. His præerat senex quispiam olim sacrificulus, & quod idem est Christiani nominis hostis acerrimus, qui cū ex Imperatoris ac dynastæ voluntate Christianis vti se ad patrios Deos referrent edixisset, plus in ijs quam cogitauerat inuenit firmitatis. Euocatos enim cū singulos exscripsisset, iubebat vt qui Christū negarent figurā nescio quam nominibus suis subscriberent, qui tibi constarent, supra nomen inscriberent. Et cū pleriq; velut seipsis superiores hoc extremū auderent isq; numerus ad septuaginta eosq; potentiores peruenisset, Christianos omnes criminaturus scribit ad dynastam, Aquizuqui neophytos in vnum coactos tumultuari, nec esse qui velit edicto parere. Ad eos igitur in officio cōtinendos trecentorum militum manus sub ducibus quinq; in eos imittitur. Hi tametsi pacata omnia reperissent, facileque aduerterent ab odio religionis calumniam, non ab amore publicæ quietis, exortam, irrunt nihilominus in neophytorum domos easq; omni sacra supellectile religionis indice violenter expilant, & secum vinctos atrociter abducunt. Pauci eo in tumultu defecerunt, alij chirographis adueterinis à propinquis frustra reclamantes liberantur. Ceteri nec interrogati, sed nec auditi dimittuntur, sublato militariter clamore quod omnes à Christo defecissent, facile vt ex modo constitit omnia coniuente dynasta ita fieri vt Imperatori fieret satis, magis quàm

vt

vt Christi fides exterminaretur. Quod vt certius fama vulgaret, placuit ex omnibus vnum eligere quem sibi præ ceteris constare senserant. Sors autem cecidit super Matthiam.

Erat Matthias Aquizuqui Neophytos inter veteranus. nam in primis Christi fidem quondam satis cursim in primo illo Euangelij cursu susceperat, sed continua deinde nostrorum cura ita se sensim excoluerat, vt continua Christianæ pietatis exercitatione de virtute in virtute ascensiones in corde suo disponens vnico martyrij saltu ad videndum Deum in Sion exultarit. Cum igitur inter primos nomini suo figuram religionis suæ testem præ ceteris animosius inscripsisset, domum repetijt ea facturus quæ generosus animus post heroicæ cōfessionis facinus præ sagiebat. Et quoniam ipse sibi crucem spe votisq; proposuerat, illico vestem sibi parari iussit, cum qua honestè pudenterq; penderet. Sensere propinqui quid Matthias fecisset, quid in posterū facere cogitaret. Prima igitur prælia cum ijs miscuit, de quibus sacræ literæ affirmant, quod inimici hominis domesticus eius. Sed hæc erant huic animo præludia. Victor à se repulit vniuersos. Alterum agmen fuit eorū qui deni fere duodenue à moderatore quondam sacrificulo submittebantur, à quibus ante communem sacræ supellectilis stragem, priuata Matthiæ petulanter expilatur. Matthias militares animos Iaponēsi ex more ad sacra transferens eā iniuriam ita parum moderatè tulit, ac si armis quispiā eum suis exuisset, fleuit, infremuit, excanduit: donec aduertens tandem quid faceret, seipsum incusauit: Itāne Matthia militariter & parum Christianè turbaris? Christi fides habet hæc pro signis solū sine quibus sarta tecta q; consistat; faciā Deo iuuante vti constet his me sine religionis meæ detrimento carere potuisse. atq; ita re quam meditabantur infecta, qui submissi fuerant ad moderatorem redierunt.

Cum deinde militum trecentorum cohors gubernatori Ex-sacrificulo suppetias latura concurrisset. Matthias à iudicibus euocatur, eoq; ipso tempore quo refici volebat. Sed cū adduci vix ab vxore potuisset, vt paululum sumeret, excusso prandio assurrexit in hæc verba prolocut⁹. Agedū, eamus, cū eo vocemur, vbi reficiēdicorpusculi legib⁹ exsoluemur. Cū igitur in præstolantiū iudicū tribunal deuenisset ita interrogatur, Tūne es Matthias Xichirobioye? sum ait.

Tūne

Matthias se ad crucem parat.

Prima Matthia certaminat.

*liberè iudi-
cibus respon-
det.*

Tūne ille qui scripto confirmasti te Christi fidem nunquam defer-
turum? Ille ipse. Tūne in hac sententia tibi constas? Consto, inquit,
nec est quod ultra vos fatigetur Deo bene iuuante æternum mihi
constabo. Amicè tibi auctores sumus vt aliquid de hac animi con-
tentione remittas, ne ducum qui ad sollicitandos Christianos ac-
currere vim experiaris, tum maximè cum tibi subuenire nobis non
erit integrum. Quod, ait, respondi semel, vnum erit apud omnes i-
demque semper responsum. Quo dicto separatim iubetur præsto-
lari, dum ceteri non absimiliter excutiuntur. Nec ita multò post
dissoluto conuentu Matthias ad gubernatorem ducésque pertra-
hitur. Occurrit ex itinere sacellulum in quo Iaponius Mars, Fachim-
man vocant, colebatur: in cuius conspectu (ne dubitari posset in
qua causa pateretur) solo afflictus fustibusque contusus arctissimè
vincitur, non manibus solum sed iniecto quoque in collum fune ita
propè præfocabatur, vt sacratissima Iesu ac Mariæ nomina, quæ
sedulus inuocabat, ad audientes egredi laborarent. Eum funem cū
aliquid elocuturus remitti non nihil postulasset, hoc ab immitti sa-
tellitio responsum accepit, Cū tu tibi huius mali causa sis, mala
tua tibi habe. Bene monetis interclusa voce susurrat Matthias, pro
Deo meo pati certum est quicquid occurrerit, nec passus est funem
à volentibus deinde laxari, cū diceret, finite me amabo reliquam
vitæ breuitatem suppliciorum meritis cumulare.

*Coram gu-
bernatore fir-
dem constan-
ter profitetur.*

Matthias igitur cum in gubernatoris ac militiæ ducum tribu-
nal deuenisset, rogatur edito iam nomine num à Christiana lege sa-
lutem illam quæ post fata speratur expectaret? planè, inquit. An et-
iam in Iaponiæ sectis eam reperiri putas? minimè gentium. si ita
sentis, inquit, quid est causæ cur imagines ceteraque tuæ religio-
nis arma tradidisti, scriptoque Christiana sacra patrijs dijs redditus
eiurasti. Priora, inquit, per vim erepta sensi acrius, quàm pro Chri-
sto patientem oportuit: posterius nec feci, nec faciam, nec si quis
meo nomine fecerit sum conscius, aut ratum aliquid habeo, quàm
quod præfente ac iubente gubernatore firmavi. Næ tu, inquit
pertinax es, aptusque ad omne scelus etiam perduellionis perfri-
ctè patrandum. His alijsque conuicijs affectus Matthias eiectusque
ibat gaudens à conspectu concilij, quoniam dignus habebatur pro
nomi-

nomine Iesu contumeliam pati. Nec mora in eiectum capitis sen-
tentia dicitur, dictaque non differtur, sed abductus in reorum are-
nam cum iter totum precibus consecrasset, in genua ruit hoc v-
num prolocutus. Testes mihi estote quod in Christi fide retinen-
da vitam pono, quod cum dixisset obtruncatur, eo ipso die quo
Ioachimus & Thomas Facatè in eodem regno fortiter occumbunt,
Martij nempe quinto ac decimo. Nec absuit prodigium, constat iu-
ratis testibus ipsoque carnifice, truncum caput tertio Iesum incla-
masse: tertiamque vocem non solum non elanguisse, sed ac si se-
ipsam validius intendisset, clarius exauditam. Sacrum caput & re-
liquas mortalitatis exuias Diuorum omnium aedes à Societate Ie-
su asseruandas excepit, & sociæ ceterorum martyrum sepultura do-
nauit.

*Capite trun-
catur.*

*Truncum ca-
put tertio Ie-
sum incla-
mat.*

Non vnus Aquizuqui pugnauit Matthias. matrona quædam
Anna nomine sine sanguine, sed non sine animo repugnauit. E
quinque ducibus vnus ad eam nuncium miserat qui rogaret vt in
eiurando Christo dynastæ nec non Imperatoris mandatis obtem-
peraret, Cui illa Satis admiror, inquit, qua fronte missus ad me fue-
ris lacessendam, cum hero tuo constare debuisset me tamer si fœ-
minam non esse de numero transfugarum. Forte post dies aliquot
obequitans ille, qui nuncium miserat, matronæ aedes transferat, quæ
redeuntem obseruans, nondum decocta memor iniuria domo e-
rumpit, equi frænum corripit, sessoremque in hæc verba compellat,
Ego Christianè viuo si nescis & moriar Christianè quibuslibet et-
iam supplicijs lacessita. Eques rubore suffusus illam in aedes remi-
sit, spondens neminem in posterum illi molestiam creaturum quæ
cum se recepisset, cœpit quem conceperat animum toto suo sexu
vulgare, apud quem auctoritas illi multa, quod fœminas prope o-
mnes Ecclesiæ matri renascentes consuetis ritibus, si dicere licet
obstetrix accepisset. Huius constantiam nonnulli exilio, aliqui et-
iam grauitè luxati non dubitarunt imitari. Sed quia ma-
iora nos vocant à communibus

*Christiane
matronæ
constantie.*

abstinemus.



ADAM ARACAUA NVDVS PENDET ET DEMVM CAPITE TRVCATVR.

NOBILISSIMO MARTYRIO ADAM ARACAUA in Insula Xiqui coronatur.

CAPVT XVI.

Insula Xiqui pars regni Fingo sub Augustino quondam Christiano agnouit, hodie paret Ximadono, qui Figenfi in regno arcem incolit cui Caratcu nomen est, Insulasque Xiqui & Conzuram suffectis sibi praefectis moderatur. Ante hunc turbinem serena ibires Christiana, fauente non Ximadono dynasta minus quam Insularibus, eius exemplo, praefectis. Sed vbi detonuit ab aula praesentis procellae fragor, quisque rebus suis consulere, quam fauere maluit alienis. Ergo ad praefectos suos admodum imperiose ad nostros non inurbanè scripsit, vt exemplo nostri cedant Insulis seq; recipiant cum domesticis quo maximè placuerit. Scriptum, factum, iubetur ex Insula Xiqui sacerdos noster P. Garcesius cum socio alumnisque die postquam moniti fuerant horis matutinis abire. Parendum fuit eo neophytorum sensu, quem extremi luctus extremum sacrificium interrompentes testati sunt. Ne tamen omni cultore vinea destituta planè siluesceret, relictus est quam fieri potuit occultissimè apud filium senex quidam annos natus 60. quorum plurimos domi nostrae domesticis obsequijs triuerat lubens ac volens ex eo tempore, quo ab Arimensi rectore praesentis neci, quae ab hero illi designabatur, ereptum se fatebatur. Is Arimensi ex agro oriundus Aracauae pagum (Arima duas fere leucas distat) natalem agnoscebat, à quo etiam Aracaua dicebatur. Commendatur Adamo igitur, vt quantum laico licet, Patrum suppleat absentiam, infantes eluat, mortuos sepeliat, ieiunia, dies festos statasq; preces indicat.

Quae dum curat nemine vel aduertente vel prohibente non indiligeret, Ecce tibi à Ximadono litera cum regiam peteret adueniunt, quibus & auctoritate & Imperatoris exemplo adductum se scribebat, vt ne vnum in suis terris pateretur Christiano nomine censeret, idque ita seuerè suis edicebat praefectis, vt scirent ex hac vna re dynastae sui salutem ac totius Insulae incolumitatem dependere. Hinc factum est vt Xaroiemon supremus Insulae praefectus subita metamorphosi visus fuerit ex agno in leonè esse conuersus, & qui fauere solebat furere coeperit atq; bacchari, ita tamen vt omnia gesta perfunctoriè furoris potius apparatus, quam furorem

Nostri ex Insula Xiqui pelluntur.

Rei Christianae procuratoris sensu Adamo commendatur.

*in alios Chri-
stianos fide
in Adamum
serio inquiri-
tur.*

ostentarent fictis enim chirographis tumultuq; hoc agebat, ut nemo videretur, nō ut nemo esset Christianus. Quia tamen oportebat Neophytos auxilijs suis destituere, vel exemplo terrere, aut etiam aliquid quo serio res acta credi posset ostentare, visus est Adamus vnus ex omnibus aptissimus in quem tota procella sauiet, quem si pauidum ruina feriret, eadem multos inuolui procliue erat, sin sibi constaret, cetera sibi hostes videbantur consecuti.

*Sollicitatus
ad defectio-
nem liberè
respondet.*

Adamus igitur vnus ad supplicia quærebat, & quoniam gregem suum lustrabat inscius fabæ quæ in eum cudebatur, apud nonnullos etiam neophytos in suspicionem venit adornatæ fugæ furorisque declinati. Inuentus est tandem ab vno è neophytis, totiusque rei factus certior laureatum nuncium sublati in cælum manibus gratulabundus excepit, nec mora, moras omnes abrumpens domum repetijt, in qua neque se periculis obijceret non vocatum, neque se subduceret conquisitum. Ad eum continuo ethnicorum concursus facti, qui hostiliter amici suaderent ut id faceret exemplo, quod tandem esset vrgente præfecto aliquando facturum. Quibus in hæc verba respondit. Ego neque præfectum, neque dynastam, sed nec Imperatorem curo quoties de hoc negotio salutis agitur, ideo quod Christianus sim & à solo Deo salutem sperem. Quibus verbis ac similibus cum importunos à se repulisset hortatores, ad Duumuiros qui de Christianis inquirebant amandatur, apud quos blanditias, minas, fraudesque ex vna omnes impietatis pharetra sagittas illæsus exhaustit. Vincit igitur in arcem raptatur ad præfectum tertio ante Dominicam Palmarum die, satis lætus quod sui suppliciorum dies cum Christi tormentis conspiraturi nō causa solum sed ipso quoque tempore videbantur.

In arcem venerat Adamus inclinata iam die, dilato igitur in aliam diem examine præfectus eum iubet, ut in crastinum mollior esset, tota nocte aliquo supplicio macerari, ita suspensum, ut extremis prope vnguibus corporis moles vniuersa consistere videretur. Postridie vocatur ad tribunal, præfectus vultu ad humanitatem lenitatemque composito, protestatur se nec sua, sed nec dynastæ voluntate in Christianos debachari, sed hoc vnus Imperatoris voluntate fieri, cui serius aut citius velis nolis sit parendum. Ego, inquit Adamus, mortales negligo in hoc negotio immortalitatis, iubeat qui

qui voluerit, vni Deo pareo, à quo vno quæ sunt æterna præstolor. dynasta ne statu suo excidat, quod iniustum est, facit, ego ne vita excidam immortalis à iustitia non recedo. à qua si excido, neque tu præfecte, nec dynasta, sed nec Imperator à morte me liberabitis æterna. Sed esto liberent, neque diuini Numinis, neque beneficiorum illius in nos magnitudo hanc in generoso pectore defectiois patitur vilitatem. De me statue præfecte, ut voles, non sum à Christo nec alius vllus me auctore defecturus.

*Nudus per
Arcem raptatur.*

Excanduit hac respondentis libertate præfectus eique qui sum pectus aperuerat totum corpus iussit ad ignominiam denudari, perque arcis compita inclamante præcone pertinacem rebellemque raptari. Cum iam celebrioribus vicis lustratus ignominiam insignem latissimo semper vultu animoque tolerasset, iubetur in frequentissimo triuio in nouum crucis genus agi, in quo ludibrium suppliciumque ita immitti lenitate temperabatur, ut esset sine morte diuturnum. Duo in terram stipites alti palmos octo vel nouem, quinque fere palmorum spacio alter ab altero defiguntur, ab utroque stipite transuersus alter ita visebatur ut eo leuiter inniti non sedere posset colligatus ad palos, supra funis ab utroque item transuersus capiti reclinando leue solatium erat præbiturus. In hac Adamus machina nudus ut erat ita colligabatur ad cubitos ut extremis vnguibus insisteret, in eoque supplicio totos dies nouem ad Sabbathum quod sanctum vocamus planè otiosè detinetur, ne tamen aut ætas grauior aut recens ægritudo huius supplicij moram & nocturnum frigus non ferret nocturnis horis soluebatur, inque vicina domo seruabatur. Iuuat in hac mora non nihil immorari & Adamum nostrum ætate venerabilem, facie semper alacrem, fitique ad pietatem composito visendum intueri, eiusque facta dictaque pleuraque ab interitu vindicare.

*Novem die-
rum suppli-
cio torque-
tur.*

Ethnicus nescio quis ex aduentu famuli quem Adamus priusquam caperetur Nangasaquium amandarat, sumens occasionem ita illum interpellauit. Quæ te spes alit miser, cum iam patres tuos tota Iaponia eijs Nangasaquienses ædes sacras intra breue tempus dirui nuncietur. Spes mea respondit non in Patribus, non in ædibus sacris vnquam stetit, sed in solo Deo cæli terræque Domino ac seruatore nostro Iesu Christo, à quo in supplicijs omnibus vires &

*Adami dicta
in tormentis
ad ethnicos.*

æterna deinde gaudia constanter certoque præstolor. Ad omnia prope quæ sita hoc erat solum vnicumque responsum, quo repetito importunos à se interpellatores amouebat, qui si rogare pergerent, oculos claudebat, quod aures non posset, vel sublatis in cælum vnà cum vtraque quæ à cubito pendeat manu in attenta oratione ita defigebat vt absorptus in ea suauiter conquiescere videretur, fiebatque tanquam surdus non audiens & tanquam mutus non aperiens os suum. Christianos porro quoties id custodes permittēbant amicissimè compellans hortabatur ne à fide deficerent Deoque fiderent, fore vt in tormentis eius gratia fulcirentur, quoties eius nuditatem horroremque miserti vinum illi more gentis calidum propinarent, causabatur id orandi sibi studium impedire, nec adnittebat nisi vrgente necessitate perraro. Martyr compellatus se peccatorem in clamabat, indignumque hoc nomine profitebatur, quin potius constantiæ sibi ac perseuerantiæ virtutem precibus ad Deum fufis obnixè postulabat exorari. Denique nihil agebat nihil loquebatur, cogitabat nihil quod non sanctimoniam pietatemque redoleret.

Primis diebus pendeat in vico quodam cui ædium vmbra vim ventorum frigorisque non nihil refringebat. Verum id illi quoque leuamen invidentes translata in apricum cruce iuxta portum etiam vbi maior esset concurrentium frequentia, supplicium simul cum ignominia duplicatum, additaque sensim alia multa quibus in dies grauius petulantiusque torqueretur. Sed ille rupis instar non constitit sibi solum, sed alios etiam ad æmulationem fortitudinis inflamauit. In initio cum Adamo alij duo pendeant neophyti, sed nec planè nudi nec diu, quod propinqui facultatem Christianæ legis factam illis mentientes, pro eorum defectione spondentes, eos ex gubernatoris voluntate liberarint, nec idem beneficium Adamo præstitisset illibenter si quispiam pro eo fide iussor accessisset. Ad extremum cum per tot dies constantia de pertinacia triumphasset Adamus exsoluitur, & in amici neophyti domo iubetur custodiri, quanquam non ita multo post spondente pro eo ædium hero custodes amouentur, vnde factum est, vt Adamus trimestri toto in Christianis liberè confirmandis, seque ad martyrium comparando per otium occuparit, quod spacium, in quo multa posteritatis memoria

ad Christianos.

Tormento exsoluitur trimestri toto detinetur.

moria dignissimã contigerunt, non videtur cursim mihi transigendum. Siue enim secum ageret, siue cum ethnicis, seu cum ipsis denique neophytis, planè fuit admirabilis, quem si ordinem seruauro nihil mihi videbor omissurus.

In ædium penetralibus cellulam inuenerat à tumultu remotiorē eam dies noctesque incolebat, orationi aut piæ lectioni, quoties ab inuisentium sacris colloquijs se propinabat incumbens. Libellus illi de Christo imitando carus in primis & frequens; nec solatia illi cœlestia defuerunt, maximè post heroicum ad gubernatoris minas horribiles responsum, ex eo enim tempore cœlestibus solatijs ita rapiebatur vt iã ea consecutus non sperare videretur. Satis constat ipso narrante Deiparam oranti Virginem quæ crucem manu gestabat adfuisse, quo ex tempore certior de martyrio factus iam non vt prius id nomen respuebat, sed Deo sua beneficia gratulabatur, prædicebatque fore vt extremo supplicio plecteretur tametsi res, vt mox dicam ad exilium inclinatura videbatur. De hoc cœlesti viso cum ex eo quæ sisset neophytus an Dei matrem sanctissimam clarè conspexisset, initio conticuit velut dubius silendumne potius an respondendum, sed paulò post hæc ipsa verba scribitur reddidisse, Crucem in manu sanctissimæ dominæ nostræ clarè conspexi. Nec hoc vno cœlesti viso recreatus creditur, sed quod inter colloquendum cetera subobscurius significasset omittuntur.

Ex eo quod ita secum ageret Adamus, quicquid cum ceteris ageret velut ex fonte nascebatur. Cum Ethnicis primum breuis & nervosus paucis verbis eos à se remouebat, quod vt cū importunis ageret liberius, cellulæ ianuam quam opponeret ab hero custode impetrauit. Multa illi cum ijs prælia victoriam quotidie celebriorem frequentioreque comparabant. Sed nihil nobilius quam susceptum cum gubernatoris internuncio minisque certamen. Cùm enim aduerteret eum nullis machinis moueri, misit qui moneret, sibi iam certum esse nisi tandem aliquando à Christo deficeret, digitos illi pedum ac manuum amputare, sed ita vt ad supplicij tarditatem, nō alium prius amputato quam prioris vulnere persanato, nec se à lenis supplicij cessaturū donec sententiam permutaret, mortē porro, quā tantopere pro Christo suo exoptabat, se ad pœnā illi negaturū. Magna vis Christianæ fortitudinis, cui mors tantopere sit in votis vt negata

Eo trimestri quid egerit. Quid secuta

Quid cum ethnicis.

negata sit pro minis. Huic internuncio athleta noster in hæc ipsa verba respondit, Ad hæc aliaque supplicia grauiora comparatus confido mihi vires à Deo meo minime defuturas. Si mors ex ijs sequatur gaudium erit mihi suis numeris absolutum, sin peccatis meis debita supplicia Dei causa tolerasse mihi ad solatium plus est satis. Vnum peto vt quoniam iam hæc mihi supplicia decreta sunt ac certa, nihil moeretur exequi, ne ingrauescens iam ætas parumque firma valetudo mihi mea gaudia meritæque præripiat. Obstupuit responso gubernator, iussitque vt crudelem carnificinam inchoaret. Sed ille cui fuerat demandata horrore supplicij sanctique senis innocentia deterritus tam diu distulit, donec mollior post dies aliquot præfectus sententiam ipso intercessore reuocaret.

Cum Neophytis porro non inferiora contigerunt, omitto quotidianas de rebus diuinis colloquutiones eaque omnia quæ viri virtus persuadet esse vulgaria. Duo non possunt insigniora prætermitti in quo vtroque prodigium est euidens, & quod negari non possit prophetici muneris argumentum. Neophytus quidam cum animo tractaret attentius quibus supplicijs à Christo posset auocari, restitit in vno satis dubius quid ageret, si contingeret septem quas habebat proles se præsentem torqueri, aut coniugem suam populo inspectante nudari. Ea cogitatio dies aliquot hominem suspensum tenuit, satisque mæstum, quod inuenisset in quo vt tum sibi videbatur, gratiam natura superaret. Hæc illi cogitatio nullis sensuum limitibus egressa intra mentis arcem tenebatur, cum qua visens Adamum forte vt seipsum tanto hortatore solaretur, priusquam verbum daret ita est ab Adamo compellatus, Heus tu quam altè in animum tuum prolium tuarum tormenta coniugisque ludibrium penetrarunt. nescis heu nescis eum qui tibi ad cetera animum subministrat ad hæc quoque vires minimè negaturum. Obstupuit ille qui sciret, hoc ex animo suo in Adamo notitiam nullo sensuum vehiculo deuenire potuisse, suoque stupore confirmatus didicit spes suas in vno Deo non in se collocare.

Alius importunis vnus è ministris precibus Christum inuitus & simulatè sed tamen eiurauerat. Is deinde facti pœnitens, sed nondum satis efficaciter. Adamum inuisit dum in sua cellula tenebatur,

batur, à quo est in aliquorum præsentia satis asperè increpitus, cumque discessisset hæc de eo dixit astantibus. Ipse quidem nimis ignauè se gessit, sed non ita multo post, diuinum honorem suumque abunde refarciat. Prædictionem probauit euentus. Vix bene Adamus martyr obierat, cum ille ipse ministrum adiens à quo fuerat ad defectionem prouocatus eum coram testibus ethnicis in hæc verba compellat: Meminisse potes quàm importunè nuper à te lacessitus nimis turpiter in fidei causa defecerim, nunc te ipso ceterisque testibus profiteor me nunquam ex animo Christi fidem posuisse, sed contra doloris mei testem conscientiam ex eo tempore nunquam conqueuisse, tametsi quotidiana corporis flagellatione assiduæque comprecatione conatus sim immane scelus eluere. Nunc rogo te vt posthac me pro Christiano habeas Christianèque viuendi facias facultatem. Excanduit ille cumque se ac præfectum quin & ipsum dynastam negasset hanc facere posse facultatem, iniurijs affectum eiecit è confesso. Tum ille magno planè animo facinus aggreditur animo dignum pœnitente. In proximas enim ædes irruens candenti sibi ferro bene conspicuam in fronte crucem inurit. Tum in confessum redit in hæc verba prolocutus, Quis hoc signo inustus dubitabit me iam Christum fidem profiteri, cuius causâ quidquid est vbiq; suppliciorum irrogate, qui ad hoc animum ingessit, ad cetera vires non negabit. quo dicto se à confesso proripuit silentium illis ex stupore relinquens. Non nesciuit hoc gubernator iamque statuerat atrocibus in eum tormentis animaduertere, sed quod intelligeret plerosque Adami exemplo recentique facto inflammatos in eandem arenam prodituros abstinuit, Christi que seruus suo cauterio conspicuus in totam vitam liberè se pro Christiano gerit, præfecto velit nolit coniuente.

Sed tandem aliquando ad Adamum nostrum redeamus. Interim cum ipse sua cella detinetur diuque spes præfecti suspendit, incidit forte nobilium de eo cum præfecto mentio. Multis videbatur in eo torquendo demandatum sibi munus excessisse, cum enim domesticus esset noster, videbatur ex dynastæ sententia solo exilio non supplicio plectendus, nec vllum mactari oportere, cum dynasta nullum in Christianos ius necis concessisset. Præfectus itaque

K k

satis

*Virum etiã
rudelissimam
attendi de-
siderium.*

*Cum neophy-
tis quid ege-
rit.*

*Secreta cor-
dium diui-
nistus cogno-
scit.*

*Futura præ-
dicat.*

*Desertor fidei
palinodiam
recantat in-
signis liberta-
te.*

*Candenti
ferro sibi ipse
crucem inu-
rit.*

fatis dubius quid ageret, renunciari iubet hero cui Adamum commendarat, iuaderet Adamo uti se clam Nangasaquium recipiat. Cui Adamus non faciam, inquit, nisi publica iudicis sententia iubeat exulare, sed neque id sum facturus nisi publico scripto munitus, quo constet me à Christi fide deficere noluisse. Quod cum audisset præfectus, statuit cum ceteris regni moderatoribus absente dynasta rem agitare. Ergo cum in arcem se Caratcu dynastæ sedem contulisset, placuit præter omnium expectationem Adamum toties rebellem tamque insigniter peruicacem obtruncari, non dubiam esse in simili casu dynastæ voluntatem. Hanc moderatorum sententiam illi pronuntiarent, si ea territus respiceret, viuere sineretur, sin verò, plecteretur.

Hanc mortis sententiam Adamus ita excepit sicut semper optauit, ad quem fama rem vulgante tanti subito neophytorum concursus facti sunt, ut de publicè plectendo consilium deposuerint ne sacra martyris exuuias ad cultum, quod nuper Arimæ fecerant, per vim sibi raperent Christiani. In arcem igitur ex custodia sua reductus eo prætextu, ut in suam denuo crucem ageretur, post aliquot deinde dies palam obtruncandus. Neophyti tametsi fraudem facile sentirent, nullo tamen modo illius martyrio per custodes interesse potuerunt. Illa igitur ipsa nocte clam magnòque silentio Adamus educitur sub gallicinium eo gaudio delibutus, ut omnes obstupescerent. Iter erat asperum ac præceps è summo monte in quo arx sita est ad littus, & tametsi alij qui eum ducebant sapius laberentur, quod ad secretum nulla face iter regerent, ipse senex vincitúsque saltitans nusquam offendit, sed potius cum à carnifice de loco periculoso moneretur, exilijt eo animi corporisque impetu, ut eum qui funem trahebat post se raptaret. In supplicij loco breui perorans, cum rogasset carnificem, ut vna cum filio fidem susciperet Christianam, ipsèque se facturum recepisset, ceruicem fortiter præbuit amputandam. Verum in tenebris aberrans sic humeros tetigit, ipseque immobilis ac Iesum in clamans, alterum ac tertium ictum, quo demum decussum caput exilijt, expectabat. Ethnici qui soli aderant, affirmarunt, truncum caput postquam in terrâ excidisset, bis Iesum ea contentione vocis in clamasse, ut tota vallis insonue-

Mortis in Adamum sententia.

Capite truncatur.

Truncum caput bis Iesum in clamasset.

in sonuerit, quo permoti dicebant, hanc mortem aptam esse, ad Christi fidem persuadendam, orationem. ideo quod fieri non posse videretur in ea lege in qua tanta viri virtus cælestibus prodigijs honoratur, salutem minimè reperiri. Sacrum cadauer vna cum capite reti inuolutum, altum scapha conscendentes saxiq; prægrandibus depressum in mare demerserunt, priusquam neophyti qui paulò post accurrerunt, concurrissent. Sed recenti cruore tepesactam adhuc humum colligentes, ethnicos qui paulò post aqua maris sanguinem venerant diluturi, præuenerunt. Sacrum corpus & caput sedulo cõquisitum reperiri non potuit, tametsi ex luce, quæ supra locum, vbi demersum dicebatur, frequens visebatur, in spem venissent illius educendi. Lux etiam in eo ipso loco in quo fuerat obtruncatus, sæpius illuxit, quod vtrumque iurati testes permulti confirmarunt, & aliquando contigit ad octoginta simul omnes eam lucem eminus conspiciari, & quosdam, qui eam videntibus ceteris non videbant, precibus ad Deum fufis ut viderent impetrasse.

Lux in loco supplicij visæ.

QVIS ARIMENSIVM RERVM STATVS
hoc anno fuerit.

CAPVT XVII.

DIu iam tota Iaponia vagati sensim redigimur in angustum; reique Christianæ maximam cladem cultorum illius vineæ expulsionem persecuturi in extremum Iaponiæ angulum compingimur. Et quoniam à Nangasaquienfi portu proscripti exulare iuebantur, prius loca viciniora circumlustremus quàm Nangasaquiũ repetamus. Arimenses primũ nobis reuisendi sunt, cũ Fijensis regni domicilia (in quo Nangasaquienfis portus ipse numeratur) percurremus, ac demum Iaponia soluturi Nangasaquij conscendemus.

Redire velim in memoriam ea quæ libri secundi principia de Saffioie fraudibus aperiunt, quæ tandè hoc año eos quibus incubabant foetus excluderunt. Ea vti contigerint & anno sequenti tragediam horribilem prepararint, aggredior explicare. Arimensis regulus cũ aduerteret Octobris elapsi victimas ita arsisse, ut in reliquum Arimensem agrum incendia sua vulgarent, & Neophytos omnes intelligeret vehementius votis quàm flammis ardere; satis intel-

intellexit, ex Saffioie principijs in quæ iurauerat nimis inconsultè dynastix suæ statum ab offensi imperatoris nutu velut à filo pendere, eo maximè telam intercidente, quam non aduertebat sibi texere, quam alteri retexebat. Ergo vt malum præueniendo minuëret, aut in melius etiam noua illectus fraude commutaret, ad Imperatorem auctore Saffioie rescripsit in hunc modum, Sibi iam diu patrijs dijs post eiurata barbara sacra restituto nihil magis cordi fuisse, quàm vt clientes suos auctoritate, minis, precibus, ac demum supplicijs eò pertraheret, quò ipse iam exemplo præuenerat. Sed cum omnia cum peruicaci hominum genere sibi in vanum recidissent, nec aliud ad sperandam victoriam telū superesset, cupere se etiam atque etiam vt permutata prouincia sibi liceat in eam regni partem commigrare, in qua non sit ei cum ea pertinacia colluctandum. sperans fore vt ampliorem hac via ditionem aulæ que propinquam ei darent qua ditiores ac securiores essent; id sibi coniugique, Imperatoris pronepti gratissimum ideo fore, quod esset expectatissimum.

Interim dum ex literæ non tam itinerum quam aulicas moras expertæ responsum differunt, auditur, fama vulgante, quid Miaci, quid toto Cami, reliquaque Iaponia Christianæ religionis odio turbetur: inde factum est vt & ipse dynasta eodem semper metu palpitans ne iners incuriusq; videretur intermissum aliquot iam menses in Christianos furorem renouare meditaretur. Re in dubitationem vocata, supplicia, exilia, minæ, ceteraque huiusmodi, quòd parum nerui habuisse constaret, non satis placuere. grauiora quærebantur. Ea ex studio virtutis petita, laborarunt, vt virtus, si fieri posset, secum ipsa pugnaret. Nam statuunt alia nulla re moueri acrius posse neophytos, quam si vxores ac filias nudatis corporibus per compita circumraptarent, petulantique vulgo ad ludibrium exhiberent. Ea res omnino pudoris ac verecundiæ cultores acriter permouit, non vt fidem pudori posthaberent, sed vt inusitatis modis animosè sanè, sed nimis fortasse militariter fidem pudoremque simul in tuto collocarent. Quibusdam videbatur tuendæ castitatis causa posse vxores ac filias simul omnes potius iniectis ignibus conflagrare, quam se igneis libidinum telis exponere. Quibusdam

*Arimensis
dynasta petit
prouinciam
sibi ab Impe-
ratore per-
mutari.*

*Minatur
neophytorum
vxores ac fili-
as nudas cir-
cumraptari
debere.*

*Varia contra
neophytorum
consilia.*

dam mitius credebatur armis tuendum pudorem, ne de viuis impudentia triumpharet. Placuit tamen ad extremum vt sodaliti-orum præfecti ad dynastam pro ceteris legatione fungerentur, supplicesque exorarent vti supplicijs vsitatis contentus ab ijs abstineret quæ barbarum erat non exequi solùm, sed etiam designare, ne fortasse inaudita ludibria læsam patientiam verterent in furorem, cui dedisse causam nemo non prudens iudicaret eum qui barbara in non barbaram gentem supplicia fortasse primus inuexisset. Continuit ea res impetum, ac metus ratioque malefana consilia suspenderunt. Ne nihil tamen fecisse, solòque metu elanguisse, non etiam rationi cessisse videretur, sicca nihilominus ac sine sanguine tela in vniuersam nobilitatem euibrauit. Edixit enim, vt quisquis ab eo censum siue annuos redditus acciperet, extemplo aut religioni cederet, aut fortunis. Nec mora, familiæ omnino quinquaginta à splendore atque opibus ad pædorem extremamque inopiam libentes deuenerunt, ideo quòd Apostolo doctore didicissent, *omnia vt ster-eora arbitrari vt Christum lucrifacerent.* Cætera quæ in Christianos moliebatur in Saffioie redditum ab regia Imperatorisque super prouincia permutandæ responsum differebat.

Eam moram Christiani (pudet enim prope in posterum veteranam horum pugilum virtutem neophytorum nomine compellare) eam inquam moram in lucro reponentes toti erant in accurata comparatione ne telis improuisis obruti cederent. Nec pigebit interim dum Saffioie præstolamur, ne otiosi simus, hæc animorum incendia propius, vt incallescamus, contemplari. Solenne illis iam erat intra octauum quemque diem vnum ieiunio piæque flagellationi dedicare; alterum addiderunt, statas preces duplicarunt, & eas quæ in horas quadraginta nunquam intermissæ producuntur varijs in locis indixere, sacramentum de non eiurando Christo solenniter innouarunt. Tum Nangasaquio clam Sacerdotem è nostris vnum alium euocant, à quo intra dies paucos octingenti sunt magno eorum solatio à peccatis expiati.

Ipsi pueri, qui infra quintum ac decimum annum sub auspice D. Iosepho ex nutricia Christi pueri cura, puerorum archipatriarcha cogebantur à sacramento excusari per ætatem ac iura noluerunt.

*Christianos
nobiles fortunis exiit.*

*Christiani
ad martyri-
um se com-
parant.*

*Pueri è Iose-
phi sodalitate
construant ad
martyrium.*

rant. Illud in hac fere verba non pueriliter conceperunt. Tamen si nobis unguis euellantur, aut sigillatim dentes eruantur, tamen si aqua torqueamur, aut viui conflagremus, aut quidlibet aliud pati nos oporteat, nunquam à Christi fide, quam hoc profitemur sacramento, discedemus.

Vbi aduenit Arimam Sasioie, nihil prius habuit quam vt duodecim ad se sodalitorum praefectos euocaret, ij quoniam de martyrij palma nihil dubitarent agi, dictu est incredibile quam læti se stiterint euocanti. Nec ij solum, sed alij quoque permulti ad spes proximas non vocati, dum vocatos comitantur seipsum inuitabant, ijque tanto numero vt propè aulas omnes atriisque oppleuerint. Arimensem dynastam vna cum Sasioie reperiunt, à quo sunt in hanc sententiam compellati. Peruicacia vestra in barbara religione retinenda non solum res vestras eò detulit, vt inter supplicia perpetuo timoresque aut moriamini aut viuatis, sed principis vestri, quem per tot iam auorum atates coluistis, prouincia est in extremum adducta discrimen. Huc igitur à me estis auocati, vt admoneamini, saniora consilia, non vt antehac respuentes, an vitio vestro dynastam vestrum perdere vósque ipsos innumeris in posterum velitis calamitatibus inuoluere? Deliberaturis de tanta re spacium damus, & saniora consilia optamus. Huic orationi qua prona videbatur ad quidlibet extorquendū, vnus cæterorū nomine in hac ipsa verba respondit. In religionis causa iã dudū omnia extra deliberationē statuendo posuimus. De Arimensis prouinciæ ac principis periculo aut etiam pernicie nihil vitio nostro religionisue aditurum arbitramur, cum illius legibus nostraque omnium propensione fidem illi non secus ac parenti simus seruaturi; quem in finem fortunas nostras omnes ac ipsam vitā, salua duntaxat religione, deuouemus. Si cuiuspiam vitio principi nostro clades accersatur, liberi sumus à culpa, infortunium commune, prout par est, deplorabimus. Nec ideo tamen Arimensi regno cælorum regnum, nec vitæ breuitati æternitatem postponemus. Cum hoc responso dimissi iubentur nihilominus rem denuo in deliberationem adducere, antea quàm res adhuc integræ eo deueniant, vt nullus consilio locus supersit aut modus.

Tentatis in hunc modum Arimensis opidi incolis ad alios etiam
ex

*Sodalitorum
praefecti à Sa-
sioie tentan-
tur.*

Respondent.

ex agro transitur. Cuchinotcu principium dedit, sed & finem quod eorum constantia victoriæ spem etiam cum ceteris fecisset desperatam. Ea constantia magnam partem, secundum Deum, accurata illorum comparatione debetur, quam ne referam materiae similitudine deterreor. In renouato tamē fidei sacramento, noua suppliciorū genera expresserunt in hunc modum. Tamen si exilia, bonorū proscriptiones, proliū coniugumque nostrarum seruitus ac ludibria proponatur, tamen si frustatim secari, viuos affari, frigi nos oporteat, tamen si quolibet alio supplicij genere torqueri nos cōtigerit, nunquā à Christi Dñi ac Seruatoris nostri lege recedem⁹. Id iuramentū educto sibi ex digito, more gentis sanguine nomē ascribentes cōfirmarunt. Ac ne fortasse herorū sodalitia nota ex cuiusquā defectione inurertur non nisi selectissimū quemque; inscribentes vltra centuriā censerī noluerūt. Ex eo igitur pago primores quinque; Arimā euocantur, cū quibus Sasioie similibus formulis pugnavit, illi pari responso repugnauerūt hoc solū supra Arimensiū responsum addentes, quod deliberationē etiā post altera iussa admittere noluerint, itaque responderint, vt Sasioie impotenter se ex tribunali proripuerit, & in proximum cubiculum receperit. Cum hac victoria reduces ita ciues suos incendunt, vt ardere omnia iam proximo persecutionis igne viderentur. Sodalitij sacramentique; centuriam candidatorum torrens extra suū alueum in alias quatuor centurias vno hoc impetu exportauit, nec vltra limites pati voluit numerum indignata. Fuit vnus aliquis quē suppliciorum imagines menti oblata terrere non poterant, nisi ea quæ lentum incendium minabantur. Statuit experiri, luculento igni nudus assedit, sudauit, prope ad delirium æstu iam caput corporis arcem inuadente, turbatur inde ac trepidat veritus ne huic supplicio cederet, sed à nostro sacerdote edoctus hac virtuti supra naturam, quæ suo tempore copiosè confertur, accepta deberi, merum ponens animo conqueuit. His aliisque pluribus Arimenses ad insequentis anni atrocissima prælia nobilesque victorias abundè comparati, nihil enim vltra molitus est Sasioie, vel dynasta neque est hoc anno vltra sæuitum.

Sasioie interim cum dynasta de permutanda ditioe consilia miscens persuasit ne mutaret, noua fraude adolescentem deludens. Eo enim maximè adnitente alia iam illi prouincia erat assignata in regno funga, aliquanto Arimensi agro inferior, eaque

*In Cuchinot-
cu Christiani
tentantur.*

*Sodalitium
Martyrum
sacramentū
renouat.*

*Mirum Mar-
tyrij deside-
rium.*

*Arimensi dy-
nasta ditio
permutatur.*

in parte in qua vicinos parum fidos erat habiturus primo in tumultu competitores & fortasse qui per vim inuaderent. Scribitur igitur in regiam, Sasioie omnia spondet ne Arimensem agrum alteri eripuisse, sibi rapuisse videretur. Sed fictè omnia, iam enim aleam iecerat, nec vllius conatus aut gratia profuit. Ergo breui ex aula rescribitur, vt Arimensis dynasta in designatam sibi extemplo transeat prouinciam, eique velut proscripto, qui tot infontes proscriserat, dies intra quos abire, suaque cogatur efferre designantur; eiusque rei exequendæ negocium Sasioie mali totius architecto demandatur. Mirum quanto mœrore confectus abierit, maximè quod ex clientibus neminem permittebatur abducere, qui non prius Christum abdicasset. Ne tamen solus abiret dissimulandum illi fuit, nam apud ipsum eo tempore supra 300. palam Christi fidem profitebantur. Multa illi ex itinere incommoda terra marique contigerunt, demersis nauigijs amissaque supellectile, planè vt constiterit iratum Deum defectionis ab eo pœnas repetere, quibus vtinam saperet, seque, quod nondum facit ad frugem reciperet. Ita miserijs ipsis artibus, quibus auitas terras conseruare tanto conatu cogitauit, quia non est consilium aduersus dominum inconsultus amissit; quod si in parentis sui funere attendisset expressum, non dedisset ipse filius experimèta recentioris toti Iaponiæ documentum. Hæc omnia post mensem Iunium, quo Sasioie ab regia redierat intra hunc eundem annum perfecta contigerunt.

DE NOSTRORVM DOMICILIIS NANGA-
saquiensi Collegio attributis.

CAPVT XVIII.

EXtra emporium Nangasaquiense finitimus ager magnam partem Christum profitebatur intraque regnum Figen in quo est ipsum emporium nostri sedes aliquot numerabant. Earum in communi malo par fuit fortuna, sed de singulis pauca seligamus. Isafay sub vmbra sui dynastæ licet amicissima procellæ vim euitare non potuit, sed tamen minore damno tolerauit. Iussus est sacerdos noster Nangasaquium se recipere, clam quoties ad neophytos

velleret

velleret rediturus. Aedes sacra diruta, sed ad eam suo tempore restituendâ quæ integra ante ruinam fuerunt dynasta iubente seponuntur. Aedes nostræ priuatæ stare permittuntur nec ad eas conseruandas, sed maximè fouendos Christianos duo alumni nostri expelluntur. Cû neophytis præter edictum vix aliud tentatû. nam tamen singuli ad iudices excutiendi vocarentur, ab ipsis tamen iudicibus moniti hoc Imperatoris gratia fieri, posse Christi fidem liberè sed non palam profiteri, ne dynasta malum pro benevolentia reportaret. Ex toparchis tamen intra eosdem fines minoribus non defuere qui priuatim in domesticos suos vel religionis odio, vel priuatis ex causis vtcunque sæuirent, quorum prælia & triumphis tamen à nobis omittuntur, non sine suo præmio, Deo teste, conseruantur.

Alia nostrorum sedes ex qua Iaponensis Ecclesiæ instituto sacerdos noster vicinos Christianæ fidei limites moderabatur. Fundoyama vocamus. In Omuræ regione sacrificuli dynastam incitarunt vt Iaponiæ totius exemplo in Christianos sæuiret. verum ille renuens ait se religionis causa nolle suis terris inferre solitudinem aut quos clientes supplicijs sollicitare, certarent ipsi qua se valere profitebantur facundia vel causæ bonitate, in quo tamen sibi non defuerunt, neophyti tamen, qui iam eorum artes norunt, ipsi quoque sibi adfuerunt, pecuniaria tamen multa illi qui nostros recipere impedit, sed nunquam exacta. Ximadono arcis suæ neophytos Caratcu vocant acius tentauit, nonnullos enim exilio bonorumque proscrisptione damnauit, è quibus insignis Christi confessor Acafoxi Georgius breui martyr spretis omnibus vnâ secum fidei margaritam exportauit. A Nabexima, qui maximam Figenis regni partem obtinet, eiectioni nostri sua sede quæ in dynastæ erat potestate sacram ædem à ruina tueri non potuerunt. latuit nihilominus diu vnus è nostris, qui deinde subinde ad suos recurrebat postquam se Nangasaquium recepisset, sacellum vicino in pago sibi commendatum Clemens in eoque sacram imaginem asseruabat, vrgentibus vt traderet, ceruicem obtulit, imaginem negauit. Cûmque fugam ab eo post hoc facinus adornari metuerent priusquam dynasta moneretur, protestatus est fugam fore sibi pro defectione si eam adornaret. Monitus dynasta Clementem proscrisptione

LI

ne

Dies ad abe-
undum tan-
quam pro-
scripto desi-
gnatur.

Isafay.

Fundoyama.

Caratcu.

ne damnauit; abiit ille quidem sed victor, imaginem quippe suam controuersia principium exportauit, ita lætus, ut nihil amisisse sibi videretur. Inter eosdem neophytos magnus pietatis ardor erat, quem Deus cælestibus prodigijs videtur cohonestasse. Ex agitudine paralyfin contraxerat iuuenis ingrediendi facultate planè destitutus. Vouet se in ædem nostram confessionis causa venturum. Nec mora, cum tentasset ingredi, ad eam facile se contulit vltra tres leucas constitutam. Neophytus alius in fano pernoctabat, quod domo careret, quem cum nocturna spectra terrerent, imaginem B. Virginis eo in angulo suspendit, in quem se recipiebat. Eam spectra spectare cum non ferrent, in perpetuum diffugerunt. In pago Vracami, & Mongui sedes nostras Collegij Nangasaquienfis vicinitas tam diu defendit, quam diu ipsum stetit.

Fucafori.

Fucafori pagus est in ore portus Nangasaquienfis, ædem ibi sacram eius dynasta, hortatore Sasioie, diruit, ne cum suo, quod ibi erexerat, exiguo fano certaret. Hoc anno superiore. Præfens annus in ipsos sæuijt atrocius Christianos; præfectus enim propositis grauibus pœnis edixit, ne quis esset Christianus. sed surdis cecinit edictum, in vnũ corpus facti de Christo nõ deserendo conspirarunt. Primores præfectus ad se accersitos dementia inculcauit, quod in religione barbara & insuaui salutem quærerent, quam patriæ sectæ sine fortunarum ac vitæ periculo spondent minus inclementer. Cui vnus ceterorum nomine ita respondit, Atqui hoc est Præfecte, quod controuertitur; neque enim eam legem elegissemus, nisi prius planè apertèque nobis constitisset, in ea vna salutem, non in cæteris reperiri, quæ tota Iaponia mortales sua falsitate demerant; quo ita constituto breuia non debent æternis anteponi. Præfectus in re seria iocatus ita retulit. Quis ab æterna vita cursor aduenit, cuius auctoritati quæ creditis innitantur? Alter verò, rationes quibus adducti nobis in animum induximus hanc legem sequi, pluris nobis sunt, quam quæ à cursoribus noua sparguntur: catechisticas prælectiones excute, si nostræ legis veritatem, si Iaponensium sectarum inanitatem tibi voles sine fraude constare. Locus in furorem vertitur, ferta rosaria, tradi iubet.

Paralyfis diuinitus curata.

B.V. imago spectra fugat.

Neophytus præfecto libere respondet.

bet, sed iuuenis, Petrus dicebatur, excanduit. Nemo fidem & rosarium sertum nemo tradet, pro quo vitam ponere venimus comparati. Petri focer ethnicus iudicem postea rogauit, ne adolescentis libertatem, pro eo quod merebatur plecteret, spondere se facturum ut positis iuuenilibus animis intra superiorum se iussa recipiat. quod cum Petrus inaudisset, indoluit, extemploque vxorem ac proles ad socerum amandauit. Filia tuæ, ait, ac nepotum amor immodicus effecit, ut pro me nolente sponderes, tu tibi illos habe, ego sine illis liberior, si res tulerit, mortem feram. Præfecto autem sicam suam dono misit, se, qui breui pro Christo moriturus esset, sicam non indigere. Socer tandem vbi domesticis prælijs generum frustra tentasset, filiam illi remisit ac proles, protestatus, velle se, ut mariti, ac parentis periculum sustinerent. Sed gubernator mentito foceris chirographo, ad speciem defectionis, contentus, Petri spes infortunium suum deplorantis elusit.

Fortunatiores fuere Cosmus & Ludouicus fratres, hic martyrio, alter exilio. Cum enim de varijs interrogati hoc vnum respondissent, esse se Christianos, pro ea causa mori paratos, domum fereceperunt, donec per internuncium præfecto iterum vrgenti, maximè à cognominum similitudine, & aliqua propinquitate, hoc ipsum, nec aliud responderunt. Domus igitur vtrique in custodiam designatur, dum statuatur dynasta, quid hac pertinacia fieri iuberet. Interim dum responsum expectatur, ipsa nocte Nangasaquium excurrunt, peccata expiant, preces aliorum postulant, ipsaque nocte domum reuertuntur, vbi ad martyrium vestes, ac cereos etiam, quos gestent manu parant, tantoque desiderio ad dynastæ responsum anhelant, ut aliud à visitatoribus nihil prius exquirerent.

Interim præfectus accepto iam responso, Ludouicum secum ad piscationem, quam animi gratia meditabatur, inuitat. In eum diem forte inciderat, quem à Christi corpore solennem appellamus. Parum absuit, quin Ludouicus celebritatem causaretur. Sed cum incidisset, esse posse quod tantopere cupiebat, scapham cum præfecto conscendit. Vix aberant à littore leucã vnã cum præfectus ita

Ludouico ca-
ut amputa-
ur.

Cadaver in
mare demer-
sum noctur-
na lux pro-
st.

Ludouicum compellat. Constat tibi Ludouice in eo quod circa religionem tuam nuper es professus. Planè ait ille, & hilaris & ad moriendum comparatus. Responsum qui aderant sannis & dicterijs spernente Ludouico exceperunt. Itaque præfectus ceruicem illi iubet amputari. Ruit extemplo Ludouicus in genua & suauissimè Iesum ter inclamans altero ictu obruncatur. Cadaver & caput alligatis saxis demersum piscationem fictam quæ in hoc solum adornabatur absoluit. Reuersus præfectus fratris utriusque domum diripit, & familiam utramque perpetua damnat seruitute. Solum Cosmas extra fines iubetur exulare, satis tristis quod ipse senior fuisset à iuniore præuentus. Neophyti porro Nangasaquienses non fictam piscationem adornant, sacrum sicubi reperiri posset cadaver extracturi. Dies quinque iam frustra lapsi erant, cum nocturna lux locum notat, ut iurati testes confirmauere: eaque duce per facile sacrum pignus eduxerunt, & Nangasaqui societati nostræ commendatum ad ceteros martyres est adiunctum, donec pace reddita in patriam remittatur.

NANGASAQUI ANTE EXILIVM
gesta.

CAPUT XIX.

Quam inuiti se ad exitum è Iaponia comparant exulaturi, antiquam stationem breui deserturi, tam inuitus ad eius narrationum accingor, malique nunciij baiulus non possum non claudicare. Gloriosum est quidem in Christi causa mori, gloriosum est pro retinenda fide proscribi, sed quia apostolicum est pro fratribus anathema fieri, non potest etiam pastoribus oues deserentibus exilium non esse luctuosum, ijs inquam qui salutem alienam propriæ gloriæ quantum licet libenter anteponunt. Sed tamen ut in partem laboris si non patiendo, compatiendo saltem veniamus ad id quod inuiti facimus, ut ut fuerit accingamur.

Vix vnquam mala sola irruunt, catenati labores alterum ex altero cudunt, filoque continuo se mutuo inrertexunt. Primus Nangasaqui naufragantis ecclesiæ fluctus nauarchum excussit, viduū-
que

que gubernaculum arte sua destituit. Ineuntis quippe anni, qui Iaponensi ecclesiæ criticus fuit, initio Februarij mensis die sexto ac decimo Iaponensis præsul diem suum obiit. Is erat è Societate nostra Ludouicus de Cerqueira Lusitanus, vir ijs dotibus præditus, quæ ea dignitas exigit, etiam in ecclesiæ nascentis incunabulis difficiliter occupata. Trimestris illum sustulit ægritudo, cui causam continuus ex sponsæ suæ malis conceptus dolor dedisse creditur, secundum hunc inter humeros à dextro nonnihil latere dolor internus accesserat qui dies ante obitum quindecim in apostema duplex erupit, quod malum cum omnia medicæ artis præsidia pertinaciter eluisset, Iaponensis ecclesiæ lumē extinxit eo maximè tempore quo tenebris ingruentibus optabatur.

Quo sensu iacturam communem omnes exceperint, satis testatum videri potest ex incredibili ad funus prosequendum concursu, ex publica comploratione, iustisque fenebris omnium ordinum consensu qua fieri potuit pompa celebratis, quæ omnia persequeretur nisi me alia vocarent, hoc vnum sit satis, Ecclesiastico splendori nihil defuisse, neque apud Nangasaquienses in hoc etiam rei Christianæ tirocinio, Europam desiderari potuisse. Non me teneo tamen quin elogij loco viri virtutes per summa capita percurram, hoc ipso luctum fortasse communem solaturus. Quam ex religiosæ disciplinæ diuturna exercitatione virtutem hauserat, ad Episcopale munus cum attulisset, mirum quantum supremo illi apud Iaponenses neophytos muneri contulerit dignitatem. Vnica illum sui officij cura distinebat in pauperes, proscriptos maximè, quod effunderet, de non opimi beneficij tenuitate subtrahebat. Clericis suis licet adhuc in hac ecclesiæ nascentis infantia paucis, ipse non raro de conscientia casibus quæ nuper ediderat, ad tempus accommodata prælegebat, charus erat prope ex æquo omnibus, ijs etiam quos ex officio suauiter fortiterque corriperebat, ipsi ethnici magnates etiam, per omnes honorum gradus ad Casarem vsque benevolentiam suam quoties inciderat venerationi mixtam testabantur. Qui in ceteros talis fuit, qualis erat in seipsum? qualem planè religio finxerat, honor, morum non rarus immutator, nihil innouauit. erga Societatis Præpositos & maxime Generalem,

Ludouicus de
Cerqueira
Iaponensis e-
piscopus mor-
itur.

Mortuo pa-
rentatur.

Episcopi Ia-
ponensis elo-
gium.

pro ea, quam exhibere non poterat obedientiæ religiosæ demissione, promptam & voluntariam obseruantiam perpetuo substituit. Domus Societatis ordinem æmulata, orationum tempora datis signis partiebatur. Denique non religiosam vitam deseruisse, sed ad eam pastoralis officij munia addidisse videbatur. In ea ægritudine quæ illi suprema fuit, socio sæpe affirmavit, terrena iam sibi omnia diu viluisse, cuperéque cum apostolo dissolui; sed vnam superesse curam, vt quam in infantia rudiorum acceperat ecclesiam, nouis præceptis, prout adolefendo capax fiebat, erudiret, quam ad rem summi Pontificis, quem de multis consuluerat, responsum præstolabatur, circa quæ multa mihi dicenda essent omnium conscio, nisi hoc remotius esset ab instituto; in ijs saltem toti Romanæ curiæ constitit, quam exactum haberet Ecclesia in extremi orbis angulo, sacrorum Canonum obseruatorem. De quibus tamen responsum non est assecutus, quod laborum mensuram præmia compleuerint, non defuit ecclesiæ tamen ex Christi vicarij liberalibus indultis, vnde sui laboris absentiam desideriumque leniret, interim dum ille nouus à Lusitania præsul aduenerit, è Societate nostra nuper nominatus Dominus Didacus Valens, in cuius consortio hoc ipso anno, quo hæc scribimus, ad Iaponas Sinasque nostros cum selecta sociorum manu bene ominatum, vt speramus, iter repetimus & per immensa maria Deo duce renauigamus.

Præsulis obitum crudelissima huius anni tempestas excepit, cuius pondus ex Clericorum electione canonica in P. Valentinum Caruallium præpositum Prouincialem est reclinatam, in quo clerus ille cum summi pontificis voluntate nihil aduertens planè conspirauit. Cum enim auditum est Romæ, Iaponiæ præsulem ecclesiæ suæ decessisse, ne quid ex longa successoris mora in ea locorum distantia caperet detrimenti, suprema Pontifex auctoritate sancit, vt quoties illam Ecclesiam suo viduari pastore contingeret, vicarium munus, nulla noua electione, in eum recideret, quem tota Iaponia supremum Superiorem Societas Iesu agnosceret, quocumque illum tandem nomine appellaret. Is igitur ex officij sui ratione procellam ingruentem auersurus, in regiam misit è nostris P. Iacobum Mesquitam, qui diu Collegium Nangasaquense moderatus præf-

cto

cto Sasioie notus & charus esse (si quis illi rei Christianæ administer vnquam charus fuit) in paucis credebatur. Degebat tum in aula Sasioie, à quo neglecta propter odium in Christi religionem amicitia, qui missus fuerat, ne ad Cæsarem adiret planè est impeditus; quod diceret, principi certum ac statutum, omnes ad vnum ecclesiæ ad ministros Iaponia pelli, nec vnū Iaponia tota neophytum superesse.

Ex hac extrema rerum desperatione humana remedia damnari ceperunt, diuina euocari; in quo sanè tanto à neophytis ardore certatum est, vt nemini molestam arbitrer fore narrationem, si solito enucleatior inferatur. Ea quæ à neophytis in hoc genere patrata sunt, si priuata partim fuisse dicam, partim publica, nihil prætermitam. Priuatis facem præluxere nostri, dum intra domesticos parietes id ceperunt, quod ab alijs erant exacturi. Ex præpositi prouincialis voluntate sacrificia complurima, corporis afflictationes, oratio continua potius, quam in horas quadraginta de more sæpius distributa, ad quam intra secretius sacellum augustissimi sacramenti præsentia intuentium oculis exposita, precantium feruorem incitabat. Hinc profecta sunt & ex aliorum ordinum familijs, quæ deinde ad neophytos eruperunt. Omnes in sua sodalitia distributi domi primùm suæ solita pietatis exercitia insolito ardore sunt profecti, ea deinde in ædes sacras penetrarunt, quæ tetigisse satis est ijs, qui ex re nata facile sunt cetera collecturi.

Publica vero ita inusitata fuerunt, vt facile testentur priuatum, vnde nata sunt, incendium. Teneri quippe nullo modo potuerunt, quin inconsultis suis rectoribus in publicum erumperent, ardore fortasse magis pio, quam prudente consilio, quod ex hac ipsa causa, vt deinde constabat, ethnici obtretratores calumniæ anfam arripuerint. Sed culpari non possunt plerunque, quod spiritus imperus abripit ultra quàm humana consilia detulissent. Ergo neophyti, ad impetrandam diuinam opem, supplicantium pompas explicant, totaque vrbe sua vota, frementibus licet, qui præerant ethnicis, euulgant. Maio mense duplex huiusmodi pompa præcessit, in qua, præter reliquum apparatus, in seipos supra mille flagellis sæuebant ijs, quibus cruor copiosus exprimitur. Alij multi suppliciorum in se novorum inuentores sponte imitabantur, quæ

alibi

*Prouincialis
Iaponia sede
vacante vicarij
generalis eligitur.*

Aditus nostro ad Imperatorem à Sasioie præcluditur.

Extrema omnia Christianis intendantur.

Neophyti ad martyrium se comparant. Priuatum.

Publicè.

Variæ in supplicatone corporis afflictiones.

alibi Tyrannis in Christi martyres intentarat. Quidam intra stercoras compacti neophytos Miacenses, totiusque Cami referebant, alij tibias intra præduras arundines prensabant, alij crucem imitabantur: nonnulli nuda pubetenus corpora spinis inuoluebant; nec pauci ingentia saxa humeris gestabant: quidam manicis compedibusque manus pedesque induebant; multi pectora silicibus tundebant: quidam aliorum humeris ad transversa ligna pedes manusque extensas colligati gestabantur. Nullus erit finis si omnia pœnarum comprehendere nomina tentem. Hos pueri sequebantur Christi tormentis quæ capite manûque gestabant insigniti, à quibus Diui omnes ex ordine in auxilium vocabantur, idque voce ita lamentabili vt multis lacrymas excitarint, etiam ethnicis, qui communem vr̄bis luctum siccis non poterant oculis intueri. Nec vna fuit huiusmodi supplicantium turma. exinde plures ac plures ita increuerunt, vt die quadam sex sepr̄m̄ue in hoc apparatu prodierint, nec temerè affirmari posse putetur nullum tota vr̄be fuisse cuiuslibet ætatis aut sexus, qui non aliquoties supplicaturus prodierit, ac sese palam peculiari corporis afflictatione, quam cuique pietas suggerebat castigarit.

Nangasaquiensibus neophytis consuetudo impingitur.

Ex his vr̄bis moderatoris ethnici Sasioie famuli & familiares veriti ne quis tumultus oriretur, cuius ipsi culpam sustinerent, maluerunt calumnia imminens à se malum remouere, quàm veritati patrocinari. Ergo ad eum scribunt iam ab regia reuertentem, Christianos publica totius vr̄bis coniuratione ad Imperatori repugnandum conspirasse, neque passuros videri, vt sui pastores Iaponia tota exulaturi nauem conscenderent. Has literas si ex itinere præfectus accepisset leuius malum futurum erat, quippe quod longa cum Christianis tractatione, quid agerent non quid molirentur assecutus. Sed cum nuncius obuiam minimè reperissent, Surungam vsque peruenit, literasque illius sorori tradidit, quam alibi charam inprimis Imperatori familiaremque esse monui. Illa fratris amore ac muliebri furore amens Imperatorem adit, fratris periculum explicat, eoque credulum redigit, vt senex iuuenili furens impetu sicam corripiens exclamauerit, se ipsum Nangasaquium deleturum, nisi remotius abesset, Satis enim vereor, ait, ne Sasioie rei bellicæ

bellicæ non satis peritus minus appositè hunc tumultum sedet. Et mox ad consilium refert, vti dispiciant, nequid respublica capiat detrimenti. Cuius auctoritate militum præfecto nobili qui Fuximi in arce præsidio erat, mandatur, vti Nangasaquium cum copijs extemplo aduolet, & præfecto supererias ferat, communique consilio atque opera decretum in Christianos exilium executioni mandetur; quod vti perfectum fuerit denarrabo.

Militum præsidium Nangasaquium mittitur.

REI CHRISTIANÆ ADMINISTRI NANGASAQUIO soluentes totà Iaponiã exulare coguntur.

CAPUT XX.

Venerat interim die supra 23. Iunio mense Nangasaquium ex aula Sasioie, qui ciuitatis statu accuratius expenso facile animaduertit Christianorum ardorem plus in seipos sæuissè, quam in rempublicam quicquam machinatos, vimque cœlo potius ab ijs factam, quàm terræ intentatam; vnde factum est, vt conuiuere maluerit, quàm, vt sibi videbatur, de nouo crabrones irrire. Iam enim diu didicerat ex Arimensium firmitate, quam obfirmatè Christiani sua sacra retinerent. Biduo nihilominus posteaquam in vr̄bem aduenerat, præposito nostro provinciali, ceterisque religiosorum ordinum moderatoribus renunciari iubet, vti sibi quisque suo sumptu nauigia paret, quibus in exilium exportetur: staturum esse iam dudum Imperatori, acratum, ad vnum omnes vel indigenas vel aduenas rei Christianæ ministros tota Iaponia exterminari.

Ingens rei Christianæ malum quò propius omnium capitibus impèdebat, eò vehementius in animos influebat, pari apud omnes doloris sensu in causa non apud omnes dispari. Pastores angebat gregem suum deserere, gregem pungebat impendentium potius malorum metus, quàm præsentium sensus, non facilè dicas, vti vtris in suo quisque ordine cesserint. Omitto solitas totiesque cantatas, in simili casu, neophytorum ad diuina præsidia confugientium comparationes; quibus interim dū vacant, in negotio salutis otiosè, non otiosi, Satanæ ministri cum suo hero minimè dormitarunt.

Aduenit enim id temporis missus ab Imperatore cum selecta militum manu præfectus Fuximensis, Surungadonus dicebatur, qui satis molestè tulit, se muliebri metu, quem soror Sasioye concitabat, coactū ad inermes venisse, ad tumultum quem minimè repererat sedandum. Primis igitur diebus satis querulas ad Imperatorem literas scribit, quibus pacata omnia se Nangasaquij reperisse fatebatur. Referebat tamen magnopere ad existimationem Sasioye non vanos metus tumultūque nunciasse, seuerius igitur in neophytos posthac animaduertens quærebat in scirpo nodum, & quod vero falsòue causaretur. Nec defuit illi ex quorundam inconconsulta comparatione quod carperet. Conueniebant, vt alibi plerunque aliquot inter se neophyti, deque retinenda religione sanctè inter se conspirabant, sed quia difficile est etiam in bonis modum tenere, quorundam hortatu nonnulli in quadam, quæ mordicus retinerent capita, scripto & sanguine coniurarunt. Inter quæ duo sæpius à nostris impedita, nunquam tolli omnino potuerunt. Coniurabant enim se Imperatori in rebus fidei minimè parituros, quod tamen in retinenda religione sanctum erat, quia tamen sæpius eiusmodi sententiam scripto inuicem tradebant, calumniabantur aliqui maius ibi latere, quod seditionis speciem præberet. Alterum etiam minus poterat excusari, astringebant enim se, ne morte quidem propofita permissuros, vt religio si quidam ex Imperatoris voluntate laponia pellerentur. Quod sic ipsi intelligebant, vt quos vi retinere nullatenus poterant, absconditos sibi referuarent.

Hinc arripuit Sasioie, quo auxiliarium copiarum præfecto persuaderet, non inaniter à suis in præsentem re trepidatum, tum constaret apertè in Imperatoris edicta eius emporij ciues prope ad vnum Christianos pæne publice conspirare, quibus si accederent Arimenses eodem æstro perciti, quis non videt ab exigua scintilla potuisse pertinax incendium excitari. Communibus igitur literis Imperatorem monent Christianorum conspiracyonem non nullam fuisse, & detegi iam occepisse: excanduisse ferunt acrius vbi se negligi sensit, quàm cum priore nuncio muliebribus furijs ageretur, Nangasaquium deleri, Christianos perdi omnes oportere. Neq;

his

his contenti, ad augendam rem militem parant monito per præfectum Sazumę regulo, alijsq; conterminis vt in armis militem haberent, si fortè illum ad Nangasaquienses tumultus sedandos oportuerit euocari. Et ne quid ab Arima moueretur, quieta ibi omnia placuit hoc rerum motu conseruari, ac per fraudem moneri factam illis in posterum liberam Christianè viuendi facultatem. Sed hæc omnia quàm ficta fuerint, quæ mox à nostrorum discessu Arimę gesta sunt, satis supérque testabuntur.

Res igitur eo deuenerant, vt ab ingruente procella nullum sidus serenius affulgeret, cum ecce tibi præter omnium opinionem ex Amacaensi portu in Nangasaquiensem Sinensis commercij vectrix oneraria deuenit. Nullus fuit cui non ex hoc euentu si non meliora, minus atrociora saltem sperari posse videretur. Cum enim mortales fere suis lucris omnia metiantur, nihil dubitabant in præfecti onerariæ gratiam aliquid de concepto in Christianos rigore remittendum. Non defuit omnium expectationi præfectus qui in rei Christianæ gratiam nulli sumptui parcere parabat, adornata Imperatorem legatione placaturus, in qua sine dubio momenti erat plurimum, nisi ab eo qui hæc omnia cudebat, fuisset impedita. Cum enim de hac ipsa legatione cum eo ageretur, sine cuius auctoritate institui non poterat, per summam dissimulationem Sasioie auctor fuit, ne periculosam rem inconsultè præfectus aggredere, satius sibi videri si ex Lusitanis negotiatoribus aliquot in aulam cum suis muneribus ablegarentur, qui literis à se ad amicos conscriptis Imperatoris fauorem, si quis reliquus esse poterat, parua quidem spe, sed sine periculo venarentur. Non latuit Lusitanos ea fraus, sed ne quid intentatum relinquerent, rei Christianæ, quod solent, deesse noluerunt. Electus igitur ad eam rem alter à Præfecto onerariæ amanuensis, Amacaensis vrbs in eo commercio procurator. Additi sunt comites, nec munera ad inungendas negotij rotas defuerunt. Sed eum finem habuit ea legatio, quem Sasioie procurante habuerat paucos ante menses nostri Sacerdotis excursio: cum primoribus acta res est, aditus ad Imperatorem patuit, sed quæ ad negotia tractanda pertinent, non nisi scripto potuerunt impetrari, libellus supplex red-

Mm 2

ditus,

Vnde orta
coniurationis
suspicio.

Imperator ab
Sasioie in
Christianos
inflammatur.

Legatio sine
fructu peragitur.

ditus, in ijs omnibus, quæ ad religionem spectabant, reiectus est, nec impetrari potuit, vt Nangasaquij saltem sacerdos aliquis cum negotiatoribus rem sacram procuraturus remaneret; quin Imperatorem denuo dicunt in Christi sacra debacchatum, quas initio huius libri causas attulimus in memoriam reuocasse, elapsaque Taicosamæ precessoris tempora repetentem aduertisse, ex vna, quæ Nangasaquij remanserat nostrorum sede, cetera per vniuersam Iaponiam domicilia quædamque sacras renouatas, idemque fore, si huius mali semen denuo intra Iaponensem agrum, extremo licet in angulo, remaneret.

Tristis ex aula nuncius, extremique mali narrator aduenit, qui spes omnes intercidens præter solita diuinæ opis præsidia nihil reliquit, quod speraretur; quibus ab Octobri ineunte, cum desperari cœptum est, inuocandis, tanto ardore certatum, vt nostris etiam in ea multitudine nocturnæ diurnæque comparationis labor solidus ac sine quiete fuerit subeūdus. Quo tempore aduenit ex Imperatoris familiaribus quidam, Gozaimon dictus, cui proscriptorum expulsio demandata præter alios duos credebatur, ne forte mitius agerēt, aut segnius, si qua vis foret, repugnarent, quæ in finem miles iam monitus è regnis cõterminis in Nangasaquienses fines cœpit immitri. Octobris igitur quinto supra vigesimum edicit Sasioye, vt intra biduum proscriptorum classis vniuersa conscenderet, neque causarentur imparata nauigia, nisi ea vellent in Facundæ portu Nangasaquio pulsi præstolari. Erant tunc in vniuersa Iaponia ex sacris religiosorum ordinum familijs Diuorum Dominici, Augustini, Francisci, Sacerdotes omnino duo supra viginti, & laici quinque, Indigenæ sacerdotes septem, inferioribus ordinibus initiati quinque; E Societate nostra sacerdotes ac laici omnino septendecim supra centum, in seminario alumni plerunque centum & alij iam rei Christianæ adiutores prope totidem, è quibus tamen plerosque huius procellæ initia dissipauerant. Ad hos omnes euehentos nauigia Sinensia non maxima, iuncos Lusitani vocant, in portu tria numerabantur, eaque malè materiata naufragium in ea multitudine satis certum minabantur. Ex toto numero latere permitti sunt quotquot occultari potuerunt, è Societate nostra 18. sacerdotes, Laici 9. alijque plu-

Inuentur pro-
scripti intra
biduum sol-
uere.

Proscriptorū
numerus.

Aliquot ce-
culta ma-
nent.

plurimi ex alumnis nostris, rei Christianæ, Iaponensis ecclesiæ more, administrari; vltra quos plures alij ex nostris erant designati, & ipsemet Prouinciæ præpositus omnino manere decreuerat; sed quia omnibus noti erant, profectiois tempore ostentare se iudicibus cogebantur; Eaque fuit custodum solertia, vt è nauis in scaphas ad id in medio maris præparatas elabi non possent, & ideo cum ingenti dolore excedere coacti sunt. Ex alijs quoque religiosis ordinibus nonnulli intra tela pro sua paucitate remanserunt; nec plures delitescere poterant, tametsi sancta lite felicem sortem ambiebant; sed parendum fuit, ne maius malum ecclesiæ Iaponensi crearetur, donec adspiraret dies, & inclinarentur vmbra.

Extremus huius tragædiæ actus nos vocat. Sacra ne in ethnicorum manus venirent, quantum licuit occultata: sacra martyrum pignora nõ vno in loco, pro reditus pignore, relicta sunt, nec efferri placuit, ne cum viuis mortui discedentes tota possessione cedere viderentur. Idem factum est cum plerisque sociorum corporibus, qui hanc ecclesiam suis sudoribus excoluerant: nudata sacris imaginibus templa solitudinem luctumque inuehebant; extremum missæ sacrificium lacrymæ singultusque interruperunt: augustissimi sacramenti species, distributa per neophytos synaxi, cõsumpta; ad eosdem extrema oratione peroratum, eo omnia sensu perfecta, quem res exigebat, faciliusque is animo concipi quam oratione potest explicari. Octobris igitur septimo ac vigesimo, salutis nostræ anno 1614. Nangasaquio, præter eos qui latebant, omnes extruduntur. Eorum maxima pars Tueundam delati piscatoria mapalia, dum nauigia concinnarentur, incoluerunt; pauci cum præposito nostro provinciali propius urbem dies aliquot subsisterunt. In his mapalibus vnus è nostris moriens ab exilio solutus, in cœlestem patriam euolauit. Is fuit P. Didacus de Mesquita Lusitanus, ille ipse quem iam annos supra triginta vidit Europa ab Iaponia reducem, cum primam inde legationem ad pontificis pedes ac regis Hispaniæ manus adduxisset, qui cum iisdem redux ad hunc vsque annum suam retinuerat in excolenda Iaponia stationem, quem corripuens extrema, in communi hoc luctu, ægritudo latum alacremque consumpsit, & quidem haud sine aliqua specie martyrij, quod hic mor-

Anno Christi
1614. pro-
scripti Nan-
gasaquio ex-
truduntur.

P. Didacus
Mesquita
moritur.

bus ex persecutionis laboribus itinerisque in aulam huius causa suscepti contractus creditur, pædoreque casæ piscatoriæ, in quam negato hospitio, à Saffoie delatus à medicis ac debitis remedijs prohibitus animam emisisset.

Templa diruuntur.

Vix bene ex oculis Nangasaquienfibus abierant pastores, cum in caulas, ædes inquam sacras, lupi sæuierunt. Nam conferta manu templa diruunt, & ea quæ ignium sunt pabula flammis absumunt, quo ipso die ferunt inusitatam multorum annorum in Iaponia pacem, exortis bellis ciuilibus, vt suo loco videbitur, interruptam in posterum in apertam defectionem erupisse, vti constaret, eum, qui bellum cælo infert, bella è cælo euocare. Sed nostros exules conscendentes nauigantesque comitemur.

Ipsa die simile bellum exortus.

PROSCRIPTI È IAPONIA SOLVENTES PARTIM Philippinas Insulas, partim Amacaum petunt.

CAPVT XXI.

NOuembris itaque septimo nonnulli, ceteri octauo die Iaponiam à tergo relicturi conscendunt, & quidem in vnum nauigium religiosi ceteri omnes, è Societate nostra sacerdotes octo, Laici quindecim, alumni totidem ingressi comites habuerunt nobilissima illa Iaponiæ lumina Iustum ac Ioannem cum sua quemque familia. Iuliam item nobilesq; alias matronas, & aliquot eodem tempore Miaco proscriptos, hi omnes in Insulas Philippinas profram suaque vota direxerunt. Alijs duobus nauigijs Amacaum Sinensem portum petebant è Societate omnino sexaginta, alumni supra quinquaginta, quos relictæ tantisper Iaponia, in portum quemque suum deducamus, ad Iapones deinde reuifendos nullo edictorum metu reuersuri.

Ibantigitur oculis Iaponiam, quam, diu licuit legentes animo nunquam dimissuri, ac tametsi multa erant, quæ in tantis malis leuamen adferre poterant ijs, qui diuina iudicia, potentiam, prouidentiamque solerent intueri, non potuit tamen parentum in filios amor minus afficere eorum animos, quam solet in humanis par iactura parentes filiosque perturbare. Nauigia quæ Sinas petebant, ali-

aliquanto meliora breuioris itineris moram ventorum felicitate fefellerunt, & intra dies paucos piam exulum sarcinam in ficcum exportarunt. Verum tertium quod in Philippinas ferebatur malemateriatum, annosum & oneri impar, pæne fatifcebat, cui formidini accrescebat in commodum ex ergastuli potius quam nauigij angustijs, in quo vix crederes stare potuisse tot, quot oportebat nauigare. Ex ijs incommodis è Societate paulo post quatuor exilij sui breuitatem cum æternitate commutarunt. Et ne quod hostium incommodorumque genus ad meriti cumulum deesset, hæretici quoque Bataui cum ethnicis libenter conspirassent, nisi illi ipsi hæreticis mitiores impedirent. Nauigia Batauorum duo id temporis Firandensi in portu prope oculis hæc ipsa spectabant, ac fortasse prædam aliquam subodorati ad eam rapiendam, à qua ethnici abstinerant, seipfos comparabant. Sensit hoc Firandensis toparcha, suaque auctoritate ne per eos dies portu abscederent impediuit, ita in extremo terrarum orbe in ethnicis catholici contra hæreticos patrocinium repererunt. Tandem igitur mensem totum cum procellis incommodisq; conflictati, in Insulis illis Maniliæ portum tenuerunt, in quo vt excepti fuerint dicturus cursim aduerto, vt iæquus iudex discrimen inter hæreticos catholicosque Christianæ humanitatis aduertat.

Duo nauigia breui ac feliciter Amacaum appellata.

Tertium post incommoda & pericula multa Maniliam tenet.

Notiorem esse arbitror Iustum Vcondonum Iaponensium Annalium non imperitis, quam vt opus sit eius merita commemorare, quibus exhibitum illi ab Hispanis honorem in se prouocauit, de quo nihilominus elogij loco capite insequenti quicquid è multis seligamus, satis vereor vt non possimus contineri.

È quatuor nostræ Societatis viris quos breui exilium cum æternitate diximus commutasse, vnus P. Antonius Critana in ipsa nauigatione extinctus est, prouecta ætate vir, quique triginta annos in Iaponia egerat, magna sanctitatis laude Zeloque animarum, nulla alia corpus infestante ægritudine, sed solis laboribus, squalore, angustiisque nauigij consumptus, magna animi lætitia animam exhalauit. Nota erat omnibus eius virtus & sanctimonia, exilijque causa vnde tanquam illustris Christi

*Exules à Præ-
tore Philippi-
narum pu-
blica pompa
excipiuntur.*

Christi confessor colebatur, eiusque corpus, quod longè à portu abessent, ventusque esset aduersus, in scapha exceptum ab ipso nauarcho, & viris religiosis in littore sepelitur, vt postea maiori cum veneratione in collegium Societatis asportetur. Hac igitur occasione priusquam exscenderet inuicta fidei pugilum cohors auditum est Maniliæ de omnibus, ac de Iusto maximè, appellere Iaponensium athletarum classem, cum integro quod inde deportabant uictoris fidei vexillo. Placuitque prætori Ioanni à Silua (quem sæpe strenuum audientes nunc pium legemus) placuit inquam inuictatis officijs insolens facinus persequi, Christi que exules cum suo duce Iusto publica pompa cohonestare. Triremis igitur instructa omnium obsequiorum genere in portum expeditur, in quam Iustus cum sua turma laborum immemor, beneficiò que gratus exscendit, & cum littus legens festo tormenti principis sonitu obuias prætoris ædes salutasset, tota velut signo dato, que pro muris stabant, tormentorum furia reboauit. Effuderat se ad spectaculum ciuitas vniuersa, totumque late littus occuparat, prætoria etiam in littore cohors exscensuros præstolabatur, eos in prætorias ædes abductura. Diceres patriarcham illum post exsiccatas eluionis aquas ex arca sua in aridam exilire. Iustus enim cum vxore, filia, nepotibus quinque, animæ omnes octo exscendebant. Sequebatur eum cum familia Ioannes ac deinde Thomas, cum ceteris neophytis quanquam horum vxores & filia, simul cum Iulia, & quas Miaco pulsas pari exilio multatas fuisse comemorauit, fæminæ que omnes, pro innata decencia, ac verecundia, vitata prætoris domo, alia scapha recta sese ad Societatis ædes receperunt. Solenne enim nobilibus matronis apud Iapones & Sinas vultum studiose velare ne à quopiam facile conspiciantur. Hos omnes omnium ordinum religiosi sequebantur, qui cum exscendissent, nobilem supplicantium pompam ex composito instituisse videbantur, quæ dubium vtrius plus alacritatis pareret aut gaudij. Sub vrbis muros cetera præsidij militaris multitudo exulibus festo sclopetorum sono applaudentes Christi milites militariter salutabant, & Iapones natura pugnaces suis ludis recrearunt. In palatio Prætor cum vniuerso regionum iudicum senatu venientes præstolabatur: qui vbi in conspectum ve-

*Prætoris in
Iustum Vcon-
donū officia.*

nère

nère passis vlnis alter alteri occurrentes in mutuos amplexus corruerunt, nec vtrinque lacrymæ defuerunt testes gaudij, cui solent etiam non rarò famulari. Prætor Iusto ac socijs sua prælia, triumphosque in fidei causa gratulatus, catholici regis nomine omnia detulit, quæ de catholico rege vbi que possunt à catholicis expectari. Non defuit Iustus tantæ humanitatis obsequijs eaque fecit ac dixit, quæ aulicorum rituum peritus per vniuersam vitam exercendo didicerat. Expletis vtrinque officijs, Iustus cum nepotibus in prætoriam rhedam conscendere iussus, præeunte vniuerso prætoris satellitio, in oculis clarissimæ ciuitatis non sine faustis multorum acclamationibus in Societatis collegium, vbi cibum sumpturus erat abducitur. Iter illi fuit per ædem principem, in cuius vestibulo cæcus eum vniuersus cum omni musici concentus genere præstolabatur, ad quam salutandam, rheda sua exiliens Deo sua beneficia breuiter est cum socijs gratulatus. Idem ex itinere præstitit in Diui Augustini & postridie in Diuorum Dominici & Francisci cœnobijs. In Societatis vero collegio præter cetera omnia canticum Te Deum laudamus musici suis numeris decurrerunt. Domestico deinde exceptus epulo in vicinas collegio ædes demigravit.

Officiosa vrbis humanitas diei vnus angustijs claudi non potuit, postridie prætor illum non sine digno vtrinque munere voluit visitari, quod ille deinde ipse subsequutus officiosæ benevolentia numeros omnes explere contendit. Exinde orta inter vtrumque familiaritas vix quotidianis in collegio nostro colloquijs poterat saturari. Nec absimili officiorum genere omnes cum eo socijs primorum vrbis ordines decertarunt. Sed non in nudis officiorum verbis constitit humanitas. Satis constabat Prætori Iustum sociosque apud suos nobilissimam gentem in hoc infortunio quod Christi causa patiebantur, fortunis omnibus excidisse. Prætor igitur è regis catholici voluntate futurum ratus, si tantorum virorum inopiam subleuaret, censum annum designauit. Sensit hoc Iustus, serioque adhibito è nostris sacerdote laborauit, ne inopia sua, quam copiam præfererat, excideret, cupere se vbi vitam non potuerat, cetera in fidei causa prodigere, nec ad ea redire, quæ Christi causa reliquisset, neque iustum videri id ætatis senem, quæ non meruerat,

*Prætor ex a-
rario regis ca-
tholici cen-
sum annu-
um Iusto as-
signat.*

N n

nec

nec moreri poterat, ab rege catholico stipendia acceptare. Quibus rationibus, tamen prætoris voluntatem ad dies aliquot distulit, non sustulit tamen, cum enim Iusto mors intra dies paucos obtigisset, perfecit tandem, ut ceteri in catholici regis munificentia sine cura conquiescerent. quam rem cum rex catholicus tandem literis prætoris accepisset, non confirmavit solum, sed humanissimis literis prætoris factum collaudavit.

IVSTVS VCONDONVS INTRA DIES QVADRAGINTA MORITVR.

CAPVT XXII.

Nihil est in humanis rebus diuturnum, vix bene nostri exules præteritos labores in præsentem humanitate sepeliuerant, cum Iustus noster communis huius lætitiæ caput lætitiæ communem sua morte intercidentem, sua gaudia, quæ intercidi ultra non poterunt, inchoavit. Nam siue cœli permutatio, siue ciborum insolentia, siue navigationis reliquiæ, aut denique simul omnia coniurato impetu eum inuaserint, continua febre corripitur, qua paulatim contabescens intra dies quadraginta, ex quo appulerat extinguitur. Aegritudinem omnes, quam leuare non poterant, frequenti visitatione Prætor, Archiepiscopus religiosorum ac magnatum gradus omnis cohonestavit. Ex quo non minus existimatio Iusti crescebat, quam in eo solitudinis desiderio sensus augebatur, non ideo solum quod extremas fugientis vitæ horas vni Deo sacras esse cuperet, sed ne quam meriti sibi partem honor exhibitaque officia detraherent. Vbi se aegritudo prodidit cum vicina morte conspirasse, quod per vniuersam vitam fecerat, mori studuit, priusquam moreretur. Et quidem Patrem Petrum Moreion, cui se regendum expiandumque commiserat, in hæc ipsa verba dicitur allocutus. Facile aduerto me mori, tamen si meorum causa dissimulem. Abeo magno gaudio delibutus, quod diuinam esse videam voluntatem, maxime, quod tot religiosi stipatus, & apud eam gentem quæ Christum colit, ex me Prætori, Archiepiscopo, iudicum senatui, Religiosorum ordinum fami-

*Iustus in-
uadit febris
continua.*

*Iusti verba
extrema ad
sacerdotem
nostrum.*

lij, ceterisque gratias ages, pro ea qua nos benevolentia exceperunt. Ad uxorem, filiam nepotisque quod attinet, omni cura liberemur. exules Christi sunt, hoc vnum est satis. Quod me in exilium abeuntem persequi voluerint, amori multum debeo, sed is qui eos in externas regiones aduexit, ut parentis officio fungeretur, ita magno eorum lucro, hac me cura liberabit. Crescente postmodum aegritudine, frequenti cohortatione Tobiæ testatorem imitatus, suam suis supremam expressit voluntatem: ea fuit, ut in fide persisterent & Societatis nostræ sacerdotes perpetuos vitæ suæ rectoribus adhererent. Si quis aliquid peccaret, ceteri monerent, monendum ad Patres deferrent, quos si non audiret, hæreditate ac gentilitio nomine priuaretur. His expletis sacramentis omnibus ad extremam luctam muniri eo tempore voluit, quo nondum aegritudinis vi pietatis sensu priuaretur, inter quæ cum prope continuo hæc verba proferreret: iam tandem cupio frui Domino meo, suauissimè in Domino obdormiuit, sub noctem mediam quæ Februarij quintam inchoat. Anno salutis infestis. Sed in hunc annum illius mortem materiæ series necessario reiecit.

Quantus viuentem amor acceperat, tantus morientem luctus excepit. Prætor funus eius eo est honore profecutus, cui nihil addi potuisse videbatur. Vbi ad efferendum feretrum conuenere, pia lis orta piæ sarcinæ humeros supponere gestientium, ea tandem dirempta est in hunc modum, Prætor cum consiliarijs regijs ex ædibus in mediam urbem sarcophagum extulit, ibi excipitur ab ijs sodalibus, qui à misericordia nomen inuenerunt, vna cum magistratibus ciuitatis. Cuius sodalitij institutum iam diu apud Iapones inductum ipse Miaci, Nangasaquijque susceperat. Pro foribus ædis sacre, quæ nostra fuit, religiosorum ordinum superiores ad aram vsque principem cadauer, omnium æstimatione sacrum extulerunt. Ibi dum ecclesiastico ritu parentatur, vix auelli multitudo potuit, quæ ad deosculandos pedes manusque, postquam id officij maximus quisque præstiterat, concurrebat. Denique cum in tumultum inferretur, profanas secularium manus à sacro corpore placuit amoueri.

*Ad famili-
am suam.*

*Moritur Iustus.
1625.*

*Effertur per
quam hono-
rificè.*

Religiosi confertim circumfusi extremum hoc obsequium impenderunt.

*Iusto Vcondo-
to parenta-
ur.*

Nec dum satis honoratus Iusti exitus visus fuit. Indicta iustis funebribus de more dies, regio nihil minus habuit apparatus. Pulla vestis totam ædem serico panno circumuestiuit. Sed eam candida papyro conscripti versus, emblemata, aliæque id generis illustrarunt, quæ cum in sacello principe minime caperentur, in ceteram sese ædem diffuderunt. Quatuor linguis descripta pleraque videbantur, latina videlicet, hispanica Iaponensi, ac Sinensi, quibus omnibus vnica viri virtus celebrabatur. In æde quoque primaria & apud ceteros religiosorum cœtus, suo apud quemque die Iusto est sanè iustè magnificèque parentatum. D. porro Augustini Patres in æde nostra idem pietatis officium exegerunt. Stupuisse feruntur Iapones, qui supra mille ea in vrbe numerabantur, quod ciuem suum tot officijs coli viderent apud exteros, cui apud suos ne viuere quidem licuisset. Orationem funebrem habuit Collegij nostri Rector, cuius orationis desiderium commemoratis quam breuissimè Iusti per vniuersam vitam facinoribus prout potero, temperabo.

Non id ago nunc vt Iusti mortem vitæ antea actæ commemoratione cohonestem, aut virtutum eius seriem texere aggrediar, ne instituta breuitate rei magnitudini detraham, aut extra limites vagus antea acta tempora pererrem. Appello Iaponensem historiam, quam ab initio nascentis ibidem ecclesiæ cudi audio, fortasse breui excudendam. hoc vnum, in quo Iustus tota Iaponia neminem parem habuit, de eo dici potest, quod de tribus Imperatoribus, iisque apud Iapones potentissimis in fidei causa triumpharit. De Nobunanga videlicet, de Taicosama, deque Cubosama. Prima victoria sequenti prælio comparatur. Araqui potens in paucis dynasta, idemque Iusti amicus & beneficiorum vinculis illigatus Nobunangæ bellum indicebat, cum Iustus ab eo bello cum frustra remouere contendisset, ne minus fidus haberetur, nouo sacramento fidem amicitiamque suam obligarat & vtriusque obsidem filium vnicum ac sororem adhuc pueros ei tradiderat, quare iam securus Iustum pacis sequestrem in regiam ipse mox secuturus amandauit. Vix bene abierat cum Iusti hostis Xefioye dictus Araqui persuasit Iustum

*Iusti Vcondo-
tores de tri-
bus Iaponia
Imperatoribus
Historia.
Prima de
Nobunanga.*

stum in hac causa non dubium esse proditorem. Ergo ne à Nobunanga præueniretur, Araqui bellum prior occupauit, in quo bello Iustus licet inuitus amicum sequitur, ne quod Araqui crediderat, proderet se fidem prodidisse. Ad eos expugnandos Nobunanga cum ingenti exercitu superuenit. Et quia Iustum nouerat strenuum iam tunc belli ducem, selectissima militum manu instructum victoriam dubiam effecturum, nihil prius habuit, quam vt eum metu, promissis, largitionibusque si fieri posset, eriperet, maximè quod in munitissimam arcem refugerat, quam auro potius quam armis posse credere expugnari. Verum cum omnia frustra tentasset, anctem vltimum adhibuit, quo vno Iustus poterat expugnari. Renunciari illi iubet, nisi Araqui partes deserat, se sacras omnes Christianorum ædes solo æquaturum, neophytos extincturum, P. Organtium reliquosque Societatis nostræ sacerdotes (qui soli ijs temporibus eam vineam excolebant) in crucem acturum in conspectu arcis, quam pertinaciter tuebatur. Ingens fuit vtrinque bellum, illinc fides Araqui data, perfidiæ horror, obsides traditi detinebant: hinc religio & innocentia nostrorum in eius pectore decertabat. & quidem in eo bello Nobunangæ pars iustior esse putabatur. In his angustijs Iustus ad orationem totius rei vnus conscius refugit, ibique coram Christi è cruce pendentis effigie nixus genibus religionis bonum, filijs, honori, fortunisque anteposuit, & crimem sibi radens Iaponensi ex more huius vitæ spes decurtauit, dum breuibus literis Darium parentem suum ceterosque intra arcem duces monuit, se cum exitum nullum reperiret Iaponensi ex more mori debuisse, quod cum proprijs manibus Christiano sit nefas, eo se modo mori quo fas est voluisse, ideòque pergere in Nobunangæ castra, vt vna cum patribus in crucem ageretur, ipsi fidem Araqui seruarent, arcemque pro viribus tuerentur. Nec minus fecit quam dixit. Ipso Nobunanga Iusti non solertiam minus quam virtutem admirante. Darius parens citatis equis Araqui se stitit professus Iusti factum sibi non nisi post factum constituisse, venire se vt filij culpam propria multa lueret, in fontesque obsides morte liberaret. Verum Araqui, Iusti etiam in retinenda religione studium potius admiratus, quam perfidiam detestatus, ab innocentium sibi sangui-

netemperavit, & à Nobunanga breui victus hanc litem diremit. Iustus porro rebus omnibus, quas reliquerat, cumulatè restitutis obsides recepit, Iaponiamque vniuersam admiratione virtutis in se conuertit, effecitque vt Christiana religio ab Imperatore commendaretur, perque omnium ora volitaret.

Altera Iusti victoria de Taicosama siue Quabacondono triumphauit. Cum enim Nobunanga vnus è ducibus Aquechi manu periisset, Iustusque in primis eius mortem vlturus Quabacondoni partes ita promouisset, vt eius opera fere potissimum totius Iaponiæ Imperium occupasset, magnis honoribus ab eo auctus inter primarios Imperij Principes habebatur. Et quoniam in eius fortuna Christianæ religionis incrementa fere voluebantur, tantum auctoritate sua perfecit, vt nobilissimus quisque fidei nostræ prælectiones admitteret, eoque hortatore multi legis nostræ sanctitate caperentur, ita per annos aliquot christiana religio secundo euangelici torrentis impetu omnia rapiebat, donec humani generis hostis videns & inuidens Iusto infortunium, & inde religioni detrimentum procurauit. Acaxi enim Sacrificuli omnes, cum Iustus eam prouinciam ex Imperatoris munificentia esset aditurus, suis dijs malè metuentes eorum simulacra sacratiora ad Imperatoris parentem anum deportarunt, illius auctoritatem contra Iusti insolentiam obstetati, gauisus est maximè oblata Iustus occasione, vt Boncios è ditionis suæ finibus arcere posset, questus eos nulla à se iniuria læsos reipublicæ suæ statum perturbasse. Quod illi iniquissimis tulere animis & præcipuè Yacuin ex Boncio Imperatoris medicus, qui eorum causam tuendam susceperat, moxque persecutionis huius præcipuus extitit author. Cum enim hic ex medicoleno, Christianas ex Arimensi agro virgines Imperatori pellices futuras abducere pararet, effecit apud Arimensem dynastam Pater vnus, vt Christiana pudicitia ethnicae libidini minimè subiaceret. Leno ad Imperatorem reuersus, de audacia queritur, amissam prædam exaggerat, indignumque exclamat, vt externi Sacerdotes inductos in fraudem Imperij principes ita fascinent, vt suam voluntatem imperatoris opponant voluptati. Ea res, (vt impotens est accensæ libidinis furor, si ad sui contemptum adiungatur)

gatur) Imperatorem in furias egit, iratum grauitèrque Christianis infensum cum primum eum sensit, conceptum iam pridem in eos & in Iustum animo virus euomuit Yacuin: tolerare nefas esse dictitans ignotos aduenas tanta audacia templa Deosque suos, tanti à maioribus habita demoliri, Boncios, quos vt magistros & semideos antiquitas venerabatur, malè multatos templis bonisque spoliatos cogere è natiuo solo exulare, tum in regno Bungi Arimæ alijsque locis, tum præcipue Tocazaqui & Acaxi Iusti opera. Grauibus id verbis exaggerabat, neque suspitione carere Iusti sagacitatem dicebat, qua optimatum corda, vt Christi fidem amplecterentur, sollicitabat. Aestuanti Imperatoris animo circumstantium corona faces subijciebant, factumque repente est vt edictis crudelissimis Christianam religionem nobilitati interdixit, euangelij ministros Iaponia tota proscripserit, & Iustum velut ab ijs dementatum ad saniora reuocare, omni ope atque opera laborarit; cuius id fuit vnicum responsum ab internuncio Imperatori reddendum, se in Taicosamæ gratiam fortunas, prouincias, vitamque non grauatè proiecturum, sed prius id ipsum se regi regum supremoque Imperatori Christo debere. Nemo fuit cui satis esset animi ad id Imperatori referendum, quod Iustus animosè renunciabat. Ait igitur, responsum ego ipse & simul ficam, qua me obtruncet, ferre nihil dubitabo. Verum Imperator cum alia tentasset omnia, quæ longum esset commemorare, fortunis omnibus exatum, toties merita dignitate ingratus exturbauit. Nec id infortunium ad eum solum attinebat, sed ad eos omnes qui ex Iaponensi consuetudine clientelæ nomine illi obsequijs astringebantur. Verum vt erat selecta, habebaturque militarium animorum cohors, à reliquis principibus certatim in familiares adsciti, quam à Iusto didicerant Christi fidem, per multorum principum familias magno rei Christianæ bono Deoque in bonum mala vertente diuulgarunt. Annum integrum Iustus priuatam vitam duxit, & apud Societatis nostræ sacerdotes in Amacusa Insula, quo se receperant, eam vitam vixit, quæ religioso non indigna videretur. Tandem Imperator mitigato nonnihil furore, cum de Iusto sibi adiungendo desperaret, in extrema Iaponia regulo

regulo illum cuidam pro dignitate alendum commendauit, vbi annos sex supra viginti prope priuatus ita vixit, vt vicina loca omnia eo fidei ardore, quo incensus erat, inflammaret, perpetuósque quoad potuit comites è nostris habuerit, vt eorum operam autoritate sua roboraret.

*Tertia Iusti
Victoria de
Cubo.*

In his occupatum tertia cum Imperatore Cubo pugna, victoriaque quam hoc ipso libro descripsimus deprehendit, quæ tanta admiratione Iaponiam affecit vniuersam, vt affirmarent plerique ethnici dynastæ, iustum hoc extremo facinore totius vitæ decora velut sigillo munisse. Sed hæc de Iusto sint satis, cui Dominus pro merito gloriam æternitate dimensurus in extremis abeuntis vitæ diebus videtur inchoasse.

APVD MOSCOVITAS NICOLAUS IAPON
martyrij palmam inuenit.

CAPVT XXIII.

Priusquam nos in Iaponiam recipiamus, longius excurrendi facultatem accepturi non nihil digredimur. nam tametsi Iaponenses triumphos intra Iaponiam partes scribimus, materia tamen similitudo allicit, vt Iaponensem apud Moscouitas triumphum ab obliuione vindicemus. Quicquid in hac re commemorabimus ex religiosorum Patrum D. Augustini autoritate constabit, nec non cuiusdam patris Ioannis Tadæi à S. Eliseo ex Carmelitarum discalceatorum familia, & maximè postquam excussa hæc omnia ab Illustrissimo Alexio Menesio ex eadem D. Augustini familia Archiepiscopo primum Goano deinde in Lusitania Braccarensi (qui nuper Madriti Lusitani senatus præles obiit) nobisque tradita sunt, quæ conscripta sine suspicionis nota possunt edi.

*Nicolaus Iapō
pō è Philippis
Europam pe-
ssit.*

Ex eodem D. Augustini ordine P. F. Nicolaus de Mello Lusitanus in Philippinas insulas nauigarat, vbi post annos sedecim in Procuratorem electus Europam reuisebat, adiuncto illi comite F. Nicolao Laico, qui cum parentibus è Iaponia Maniliam puer venerat, ibique Christi fide suscepta in baptismo Nicolaus à P. Nicolao est appellatus, educatusque in ipso cœnobio tandem habitum illum susce-

suscepit, illiusque professus est institutum. Illo igitur comite cum per Orientis Indiam iter ideo instituisset, vt Archiepiscopi Goani, quem dixi, autoritate ad sua negocia vteretur, eoque anno ex India nulla nauis Lusitaniam peteret, ne deesset negotijs, si annum insequentem præstolaretur, terrestre per mediam Persiam iter Armuziam delatus arripuit, quo tempore, cum in Europam ad summum Pontificem ceterosque principes Christianos Persa legationem adornaret, legato comitem se adiunxit, qui per Moscouiam iter instituit, vt à Polonia legationem inchoaret. Cum in regiam quæ Moscuam dicitur deuenissent, vterque hospitio excipitur à Paulo doctore medico Mediolanensi, quem eo nescio quæ fortuna detulerat. Is vt erat catholicus, domi suæ missæ sacrificium, ceteraque sacramenta ministrari latino ritu permittebat, & filiulam, quæ id temporis medico nata fuerat, sacris aquis Romano ritu tradiderat eluendam. Ea res Moscouiæ legibus interdicta Anglorum quorundam Calvinistarum indicio ad Ducem erupit, cuius sententia vterque vinctus in Insulam Solocci relegatur, ibique monachis è D. Basilij instituto schismaticis commendatur. Sex annos in ergastulum retrusi in digna multa pertulerunt. Cibus illis erat ille ipse quæ cœnobij seruitia vtebantur, cetera ex odio Romanæ religionis apud Moscouitas licet conijcere. Sæpe ad defectionem sollicitati non constanter minus quam appositè repugnarunt.

*Captiuus in
Moscouia de-
tinetur.*

Interim moritur Moscouiæ Dux sine hærede, cui Demetrius ille Europa tota notus, Poloniæ regis auxilio, post bella multa successit. Is vt erat catholicus, facilè Nicolaum vtrumque liberasset, si quidem illorum captiuitas ad eum deueniret: id factum Clementis VIII. autoritate, cum per Moscouiam Carmelitas discalceatos in Persidem destinaret. Liberantur igitur insulari ergastulo, sed mox in atrociora vincula retrudendi, nam cum Moscuam deuenissent, alia omnia quam sperauerant, inuenerunt, quod eam in ciuiliu belorum tumultu Basilij Demetrio suffectus occupasset, qui vt erat schismaticus, in custodiam eos publicam vnà cum ceteris reis ablegauit: Sed ea lege, vt, si eiurata Pontificis Romani autoritate ritu Ruteno baptismum iterarent, liberi mitterentur, Ducis deinde magnificentia honorandi. Verùm cum vterque repugnasset, post atrocem

cem flagellationem, in obscurissimum totius carceris ergastulum retruduntur, ibique annos quatuor detenti, sæpiusque flagellati, nec rarò per vicos publicos detrahitis vestibibus raptati & ad ingentem pyram quæ in foro ardebat, adducti, semper tamen sibi in catholica religione retinenda constiterunt, quod cum facerent, publicè flagellati in vincula non sine contumelijs verberibusque ac pugnis reducebantur.

E' Moscua postea educti ad urbem Nisna supra flumen volgæ cum iisdem vinculis abducuntur, nec ibi mitius habiti, tandem à Basilio Duce iubentur denuo ad incensam pyram adduci, in eaque nisi resipiscant, concremari. Ducebantur ad supplicium eo die quem ecclesia D. Andreae memoriæ consecrauit, inspectante multitudine, & vtriusque vel maximè Iaponis animum admirante, quem minuendum rati, si à socio separaretur, in alium locum publicum denuo sollicitandum abducunt, vbi ad eum territandum, variam suppliciorum suppellectilem ostentantes acerrimè vrgent, vt à Romana fide deficiat. Sed ille: absit, inquit, vt veritati errores antepōnam, vt ab ea fide discedam, quam à Socio puer accepi. Vbi minæ nihil poterant fraudem adhibent, accurrit è composito, qui P. Nicolaum ad se defecisse mentiatur. Sed ille Iaponensi correptus animo, summa libertate, mentiri omnes affirmavit, non eum esse socium suum, qui post tot supplicia extremum exhorruerit, quod et si fecisset, cuique salutis suæ curam peculiare munus esse, cupereque pro fide Romana centies, si licuerit, emori. Recurritur igitur ad Ducem, qui admiratione constantiæ mollior factus supplicium mitigavit, iubet enim vt denuo ad socium reductus incensidij præsentia terreatur, si repugnarit capite plectatur, sibi que spectandum caput offeratur.

Nudus etiam tum stabat ad pyram P. Nicolaus, totoque corpore frigidissimo cœlo ad ignem palpitabat, ingens vtrique solatium fuit mutuus hoc rerum statu conspectus. Carnifex igitur vbi optanti frustra ignes intentasset, prout erat iussus, inspectante socio Iaponem obruncavit, eo ipso die anno salutis supra millesimum sexcentimum vndeçimum. truncum caput Duci delatum ludibrio materiam dedit, quo expleto sacrum cadaver canibus lacerandum

Nicolaus Iapon in Moscua capite truncatur.
1611.

dum morè gentis exponitur, à quo tamen canes schismaticis mitiores, ita pertinaciter sibi temperarunt, vt ea res pro miraculo habitata negotiatores quosdam Polonos, qui fortè catholici aderant, inuivarit, vt humanum etiam contra leges impetrarint. Non defuere tamen ex schismaticis, qui rem admirandam in peius trahentes dictarent, Romanam hæresin vsque adeo pestilentem esse, vt lue in corpus vulgata canes ipsos à laceratione deterreat. Adeo nullus etiam prodigijs & miraculis schismaticorum & hæreticorum pertinax error corrigi potest.

P. interim Nicolaus sanctæ inuidiæ lacrymis perfusus suam fortem expectabat, verum Polonorum eorundem intercessione, dilata in custodiam reducitur, in qua annum totum denuo latuit martyrij spe, ex qua toties exciderat prope exturbatus. Degebat ibidem Marina Gurgia Demetrii nuper Ducis vxor, quæ vt erat catholica, summo opere catholici sacerdotis, cuius opera vteretur libertatem exoptabat, quam tamen si alias frustra tentauerat, sublato interim Basilio ab altero Demetrio, qui successerat posse sperabat impetrari. Nec eam sua spes fefellit. Adhibito enim ad eam rem mariti quondam sui duce primario, quod tantopere cupierat, tandem est aliquando consequuta. Ex ergastulo igitur suo post tot annorum vincula Nicolaus educitur, & in familiam suæ liberatricis adsciscitur, in qua catholico ritu sacra procurans familiæ totius parens habebatur. Ex eadem numerabatur nobilissima matrona Barbara nomine, quæ Marinam ab ipsa Polonia cum Duci Demetrio tradenda venerat, comes fuerat profecuta. Non minus fuit illius gaudium, quod ex catholico eoque insigniter religioso nacta fuerat sacerdotem. Demum cum ciuilibus omnia bellis arderent, Marinaque plurimum ab hostibus mariti sui vexaretur, in extremam Moscouitarum urbem, quæ Persidem tangit Astarcam nomine secessit, in Persidem deinde si qua se commoditas offerret, abitura. Quod priusquam perficeret ab hostibus suis oppressa eadem in vrbe matris prius, qui eam tuebantur, famulis domi suæ.

Barbara verò cum P. Nicolao vinculis oneratur, & religionis Romanæ nomine rituumque latinorum exercitio contra leges vsurpato deferuntur, ac deinde post redintegrata prælia

A cadauere lacerando canes pertinaciter abstinent.

nisi Rutenos ritus iteratimque baptismum susceperint, incendio viui damnantur, abductique in publicum supplicij locum ad suam singuli pyram, propofitis denuo legis mutandæ conditionibus, repudiatisque, in medios ignes vterque conijcitur & expirantem animam, recto ignium itinere, sursum exutis mortalitatis exuijs, exhalat.

Ea res in hunc ipsum annum 1614. quod inciderit huic loco studio est à me reseruata. Nicolaus igitur, postquam socium Iaponem in cœlum præmisisset, anno ætatis suæ sexto supra sexagesimum, à religiosa professione quadragesimo, seruitutis suæ decimo quinto quam amissurus non est inuenit libertatem, qui securus dicere poterat moriens, post aditas fidei causâ Philippinas Insulas, Malacam, Goam, Armusiam, Persidem, atque Moscouiam, Cursum consummaui, fidemque seruauit. Qui nunc repositam à iusto iudice coronam est consecutus. Verum tempus est vt Iapones nostros prælia Domini præliantes denuo reuisamus.

Libri Tertij Finis.

DE

CHRISTIANIS
APVD IAPONIOS
TRIVMPHIS

Anno Domini MDCXV.

LIBER QVARTVS.

ATROCISSIMÆ CONTRA
*neophytos Arimenses persecutionis
initia.*

CAPVT I

Ræsenti anni triumphos aggressurus in memoriam reuoco, quod aliàs dixi, me minus religiosè annorum periodos metiri, quàm Astronomi soleant. Cùm enim Ecclesiæ administrorum proscriptio furori ethnico habenas laxauerit, placuit ab eius furoris initijs, quæ mox ab eorum discessu sese exeruerunt, inchoare potius quàm inchoatam materiam religiosa mensium obseruatione interfecare. Scribimus igitur hoc libro ea, quæ ab Euangelij præconum exilio, ad exeuntem vsque annum quintum decimum, post secularem contigere. Et quoniam disturbatis vbique sacris ædibus, nostrorumque domicilijs, qui latebant tota Iaponia vagi, certis in sedibus nusquam constitere, non est quod eorum vestigia vagi persequamur, aut loca omnia in quibus olim degebant percurramus, quod tamen nõ inutiliter faceremus,

00 3

fi

*Quid hoc libro scribens-
dum.*

si certis auctoribus ea quæ ubique contigerunt, constarent, sed in eorum absentia non fuit, qui minutiora cum fide colligeret. Narra-
bimus igitur ea solùm quæ sua magnitudine ac splendore in om-
nium oculos incurrerunt, quæ quoniam tanta sunt, tamque ad-
mirabilia, ut apud nonnullos fortasse fide laborare possint, pri-
usquam ea aggrediar, fontes ipsos ex quibus hausta sunt de-
signabo.

Ex ijs, qui è Societate nostra latebant, à Præposito Prouinciali
nostro P. Valentino Carualho quem Iaponensis Episcopatus Ad-
ministratorem in interregno canonicè electum dixi, nominatus est
vnus P. Hieronymus Rodericus, qui & Viceprouincialis officio
& Vicarij Generalis auctoritate eam Ecclesiam regeret, aliùmque
præfecit in Vicarium Nangasaquiensium, & ideo, quod ipsemet oc-
cultari non posset. Hic officij sui esse putauit, ut profectò erat, le-
gitimè de Martyrum certaminibus causaque inquirere, eque iura-
tis testibus purissimam elicere veritatem, cuius inquisitionis exem-
plar authenticum, penes me habeo cum hæc scribo, ipsius etiam vi-
carij Generalis sigillo munitum, sancteque restor, me ab ea ne la-
tum quidem vnguëm discessurum, ac nisi tædio futura esset iuri-
dica testium interrogatio, solemnesque legum formulæ, maluis-
sem eam ipsam rotidem verbis reddere, quam ex ea medul-
lam elicere: non omitam tamen, quin huius ipsius exempla-
ris proëmium hoc loco inferam ad posteritatis fidem sine nota
exigendam.

Pater Carolus Spinola è Societate Iesu Vicarius Generalis in
partibus Ximo (ita vocantur regiones illæ quæ Cami partibus ad
eam Iaponiæ partem opponuntur in quam Lusitana nauigatione de-
uenitur) pro P. Valentino Carualho eiusdem Societatis Prouinciali
& Episcopatus Iaponensis administratore, sede vacante, cum in-
tellexisset publica voce & fama, quod in Arimensi terra regni Fi-
gen multi Christiani, iussu Iaponiæ Regis martyrio affecti fuis-
sent, quod Christi Fidem, suadentibus licet ministris regijs nega-
re noluerint, ipsemet in eas partes se contulit, inquisiturus de
his rebus & veritatem indagaturus. Mandauit igitur inter neo-
phytos edici, ut ij qui similibus martyrum certaminibus inter-
fuissent

fuisissent ad se venirent, ut legitimè interrogarentur &c. In poste-
rum enim sequuntur ea quæ iurati testes affirmarunt, quæ ego
in historiæ ordinem redacta cum fide, ut promisi, iam sum nar-
raturus.

Sasioye Nangasaquiensis Præfectus exacto tandem malis arti-
bus Arimensi Dynasta, ut superiore libro vidimus, ei ab Imperato-
re suffectus Nangasaquiensi Præfecturæ Arimensem aggregarat, ac
tametsi eam rem annos iam plures designatam summis votis ex-
petiuerat, ne tamen adolescentem sefellisse, & in rerum suarum
perniciem dolo malo (quod fecerat) coniecisse videretur, artes
suas repetens versipellis finxit, eam rem sibi nouam nec opta-
tam accidisse, viderique voluit inuitus id onus subire ad quod per
tot iam annos aspirarat, præferebatque se vicariam alterius operam
interim subiturum, dum Imperator legitimum Arimensis agri do-
minum nominaret.

Conuenerat igitur illi cum Imperatore, ut eiecto Arimensi
Toparcha, quem natura molliorem, & suis nimis addictum in ex-
tinguenda barbara religione fecerat, non ante Christianos ad defe-
ctionem vrgeret, quam eiectis Pastoribus liberior in gregem pate-
ret incursum; ita enim sibi persuadebant, eorum præsentia multos
in officio vel cohortatione vel verecundia contineri, ac tametsi
paucis antequam eijcerentur diebus, cum timeret ne Arimenses
Nangasaquiensibus coniuncti tumultu excitato Pastores suos abi-
re prohiberent, missa ad eos legatione pacata omnia in posterum a-
pud eos fore nunciarat, ex eo quod iam in Cæsarei iuris ditionem
transiissent, cum quibus mitius quàm cum cæteris priuatorum dy-
nastarum clientibus ageretur; nihilominus, postquam sine tumultu
pastores abierunt, quam induerat lenitatis personam posuit, exuto-
que vellere lupum aperuit.

Habebat in armis ut superius dixi, è vicinis regnis ad compe-
scendos, si nascerentur tumultus, exercitum iustum potius quàm
selectam paucarum cohortium manum. conuocatis enim vnde-
quaque copijs ad decem millia dicuntur conuenisse, quorum capi-
ta Sasioye, Præfectus Surungandonus & Gonzaimondonus, quorū
vterque ideo missus fuerat, ut eiectis sacerdotibus externis Chri-
stianos

inde de-
scripta qua
oc libro scri-
untur.

Sasioie Ger-
pellis.

Sasioie exer-
citus contra
Christianos.

stianos ad vnum omnes, eiurato Christo, cogeret ad patria sacra redire, qui renuerent, acerrimis tormentis, longam mortem viuerent, vitamque morerentur, ne breuitate gloriosæ mortis allecti, martyrij palmam adepturos se rati, Christiani maiore impetu repugnant. In Arimensis igitur agri neophytos primus tempestatis furor detonuit. Sed superioris anni (nondum enim decimum quartum excessimus) fortissimi athletæ, qui excussam ignibus animam, ultra ignium sphaeram in cælos immiserant, suis illis ignibus ita neophytos, qui spectaculo frequentissimi interfuerant, in eum retinendæ religionis ardorem induxerant, vt sua prælia præfigere viderentur, aut etiam prouocare.

PRIMVS HVIVS PROCELLÆ FVROR IN
Portum Cochinetzu defertur.

CAPVT II.

CVchinetzu Arimensis Oceani portus, primos huius procellæ fluctus ita excepit, vt sua stabilitate deterritos aliò auerterit, donec ad se maiore impetu referrentur. Vix bene decem duodecimue dies abierant, ex quo proscriptorum classis è Iaponiæ conspectu discesserat, cum Sasioie ratus nullum planè huius gregis Pastorem superesse (tametsi supra triginta è suis latebris rem Christianam procuraturi, remanserant) toto impetu rem aggrediendam ratus, in portum Cochinetzu cum exercitu toto defertur, quo cum peruenisset lenitatem simulans, qui venerat sæuiturus, è familiaribus suis primarium ad plebis capita (Otonas vocant) cum hac oratione amandat; significarent plebi, cum hoc exercitu se in agrum Arimensem ab Imperatore destinatos, hoc vnū spectare, vt omnes eiurata quam susceperant barbara religione, Dijs Patrijs redderentur, sibi gratum futurum, si qui totius populi capita censebantur, ceteris præirent, sibi que subditos ad obedientiam, quæ Cæsari debebatur, non auctoritate minus, quàm exemplo prouocarent, pristinaque obstinationis oblit, demum intelligerent hoc insultu pertinaciæ arcem expugnandam; non esse sibi nunc negocium cum dynasta suo, quem sua remissio parentum suorum hæreditate auitisq; honori-

Sasioie cum exercitu venit Cochinetzu.

Plebis capita sollicitat.

honoribus exturbarat; rem sibi nunc fore cum Sasioie, Surungandono, & Gonzaimondono Imperij primoribus, quos Imperatoris immediatus fauor auctoritasque munierunt, rem sibi fore cum ceteris, qui aderant belli præfectis, qui hunc in fidem è diuersis regnis euocati Arimensi agro non essent pedem, nisi cum euulsis stirpibus barbaris sacris elaturi; quamobrem varia sine morte supplicia in eam erant moram protracturi, donec illorum atrocitas in gloriosam ad defectionem volentes nolentisue pertraheret, pedum manuumque digitos singillatim detruncandos, corporis molem subneruatis cruribus alienis auxilijs fulciendam, candenti ferro cauteria frontibus inurenda; neue solatium superesset bonorum proscriptione exuendos; quæ si nondum essent satis; coniuges, filiosque ac filias in seruitutem redigendas, & quibus esset in corporis venustate ætatis ac pudicitia decus, lenonibus prostibulisque tradendas, postquam ad ignominiam nulla petulanti se vulgo spectandas præbuisset: voluisse se de his omnibus ante præmonere, ne quis superesset ignorationi vel querelæ locus. Ex aduerso vero si à pertinacia deficerent, seque ipsos intra obseruantia, quæ supremo Imperatori debetur, castra reciperent; effecturum se vt tributis oneribusque, quibus obruti gemebant sub pondere, magnam partem leuantur, permissurumque vt in suum portum Sinensia nauigia suas opes inueherent, quibus in antiquum splendorem oppidi facies reuocaretur. Denique nihil futurum in quo non eius fauor cum Imperatoris munificencia conspiraret.

Auditus est à Præfectis parum secundo suæ concionis applausu Sasioie internuncius, à quibus responsum in hæc ipsa verba remittitur: Annos se iam aliquot communi consilio statuisse constantia, non obstinationis arce; patientia non armis ad extremum tuituros; non habere se quod actum agerent, aut certa in dubium reuocarent, sibi que nefas esse id à neophytis exigere, quod ipsi nefas esse statuisent; quod enim facere non licet, quis non videat nefas esse suadere? effecturos se pro viribus vti ex tota multitudine reperiretur nemo, qui à iurata retinendæ religionis firmitate resili- ret, oppidumque suum turpi defectione scædaret. Hanc esse postremam suam de hac materia irreuocabilemque sententiam. Cum hoc

P p respon-

Constanter præfecti respondent.

*lebs ipsa si-
militer solli-
catur.*

*similiter re-
spondet.*

*Describun-
tur Christia-
ni.*

responso parum latus ad Praefectum legatus reuertitur. Sed non-
dum spe sua excidens Sasioie eundem remittit cum mandatis, vti
omnino totidem verbis coacta multitudine res illi tota constaret;
ne ignorasse quispiam ante tormenta in tormentis ipsis causaretur,
maximè quod non id nunc agebat, vt Christi fidem abdicarent, sed
satis sibi factum fore, si se quod iuberentur facturos esse reciperent.
id si qui tamen ita facillè renuerent, sua ei seorsim nomina descri-
pta mandarent. Fecere minorum Praefecti quod iuebantur, con-
uocataque multitudini Sasioie mandata euulgarunt: à quibus vna
voce responsum fidem sibi Christumque vt vt esset retinendum,
descriptis illorum nominibus qui duntaxat familiarum capita cen-
sebantur, cum iam numerus ad duodecim supra centenarium ex-
creuisset, Sasioie familiaris exclamauit animi sibi non esse satis, vt
seriem ita numerosam hero suo velut munere suo malè functus ob-
truderet, viderent etiam atque etiam quid agerent, deque hac mul-
titudine quam plurimos detraherent, ideo quod traditis semel no-
minibus facile non erat futurum, à negotio resilire. Sed vicorum
Praefecti augendi se non tamen minuendi modum facile repertu-
ros, ideo quod ad felicem pro Christo multi patiendi fortunam æ-
que omnes aspirarent.

Redit igitur ad herum nuncius, qui decursis descriptorum no-
minibus excanduit non sola multitudine irritatus, sed multò magis
quod primarium quemque cuius industria oppidum regebatur de-
scriptum inueniret, quibus sublatis scdam toti oppido solitudi-
nem inuehebat, qua ex re ad ipsum insignis ignominia non sine pe-
riculo fortasse redibat, quod Arimensem agrum primis diebus ita
tractasset, vt nobilem vicum portuque ipso per commodum imma-
nitate sua destruxisset. re igitur in deliberationem vocata, placuit
primum furorem aliò auertere, ne primo impetu victi, victoriæ a-
pud cæteros desperationem primo ex oppido exportarent: mul-
tum enim ad rem facere videbatur cæteris neophytis quod imita-
rentur, vel firmitatis vel remissionis exemplum quod deinde se-
querentur exhibere. Suppliciorum tarditatem grauitate compen-
sandi, maximè quod cæterorum vel exemplo vel metu reddi pote-
rant ipso tempore molliores.

*Sasioie mul-
titudine de-
territus alia
sunt consilia.*

Inte-

Interim auditur ab regia Ozacam, Fydeiori Principis & Taico-
samæ filij arcem ab Imperatore deficere, seque ad bellum vel infe-
rendum vel ferendum acriter comparare. quæ res cum satis solli-
citos haberet huius expeditionis duces, in noua consilia coniecit,
nolentes neque ab incepto resilire, neque Imperatori deesse cum
ad bellum vocarentur. Placuit igitur Arimensem agrum totum in
tres omnino portiones partiri, in quas immissa exercitus parte, dum
singuli singula occupant, vno eodemque tempore aggredierentur
vniuersa. quod consilium non id habere solum videbatur, vt tem-
poris compendium sine rei dispendio fieret, sed etiam vt multipli-
catus vbique tormentorum fragor horribilius detonaret, neque so-
lum suppliciorum atrocitas velut fulmine, sed eorundem multitu-
do velut grandine baccharetur. Firandensibus igitur turmis Ari-
mensis agri occasus Chinijua & Obama cum suis limitibus com-
mendatur: Sazumani ad ortum Ximambaram, Ariye, Miye, cæte-
rosque pagos inuaserunt: Fyensibus Arima ipsa cum proximis vi-
cis committitur. Hanc partem velut præcipuam Sasioie & Surun-
gandonus velut primariam sibi reseruarunt expugnandam, quo-
rum communi consilio Gonzaimondonus suppliciorum præses
est appellatus. hunc ordinem perfequitur etiam ab Arimen-
sium, quæ atrociora fuerunt, prælijs
inchoando.

*Exercitum
in tres Ari-
mensis agri
portiones di-
uidit.*

Pp 2

ARIMÆ



ARIMÆ IN CHRISTIANOS ATROCITER SEVITVR.

ARIMÆ IN CHRISTIANOS ATRO-
citer sauriceptum.

CAPVT III.

PRæses igitur vicorum Præfectos oppidique moderatores mis-
so apparitore ad se in tribunal euocauit, aduentus sui confes-
susque causa indicata mandauit, vti quamprimum à sibi subdi-
tis exigent, quam Imperatori debebant obedientiam, cuius exe-
quendæ causa, ingens ille in agrum Arimensem exercitus immitte-
batur. Verum illi Christiana libertate fidenter responderunt, se
quod nefas esset, neque posse neque velle præstare, cumque super
ea re multa vltro citroque fuissent agitata, in eo tandem præses ac-
quieuit vti postridie familiarum capita eum in locum, vbi nuper
Societatis Collegium steterat, cogerentur. Incidit ea dies in No-
uembri vigesimum, Anni 1614. qua eum in locum ad duentos ex
ardentioribus neophytis sua sponte conuenere, ceteri vel domi
præstolabantur euocandi, vel imbecillitatis suæ consciij nonnulli se
in latebras abdiderant. Vbi eum in locum deuenissent, sacras sta-
tâsque Christianorum preces elata simul omnes voce recitarunt,
quibus exhaustis varios Psalmos piè flebiliterque decantarunt:
quod dum facerent, Satanæ ministri singulorum nomina in tabulas
referebant, exscriptos, qui aderant milites in vicinum locum coge-
bant, vbi nuper sacra ædes nostra paucos ante annos ab Arimensi
dynasta Ioanne religiose constructa, & ab eius hærede nuperrime
sacrilegè solo æquata visebatur.

Eo in loco defixis alrè sudibus repagula cinxerant, quibus or-
bum pastoribus gregem lupi continerent, cingebant militari coro-
na satellites supra mille; omni ad terrorem armorum genere instru-
cti, vel solo conspectu minaces, & ad inferenda supplicia compa-
rati, quæ res ita terribilis nonnullis visa est, vt ex omni numero pau-
ci aliquot primo intuitu titubarint.

In media repagulorum corona, carnifices omnino viginti resti-
bus armati, in quos furorem suum exercerent ingressuros præsto-
labantur. In ianua enim erat, qui ab illis exigeret, vti Christi fidem
eiurarent, qui si repugnassent, intra claustra immittebantur à carni-

*Chonz aimo-
donus Ari-
mensis Sico-
rum præse-
ctos sollicitat.*

*Familiarum
capita eum
in locum con-
ueniunt.
1614.*

*Liberè preces
recitant &
canunt.*

*Fidem profes-
si septo inclu-
duntur.*

ficibus torquendi, à quibus vncinis ferreis capillitium & aures etiam vellebantur, & solo afflicti, calcibus, pugnis, fustibusque ita salubantur atrociter, vt ex ijs nonnulli semianimes stupidiq; vix spirarent. Quibus erat animus integer nihil erat antiquius, quam vt elata voce cæleste auxilium recitatis precibus inuocarent, nec ab ijs impetrari potuit fustium pugnorumque grandine vt à diuinis laudibus abstinere. Et quoniam etiam iudicum cura in eo versabatur, vt cum paucissimis certamen ad extrema deueniret, ex militibus nonnulli hospites suos, apud quos diuertebat, inuitos reclamantesque à supplicio exemerunt, & atrocitatem mentiti fustibus pugnisque misericordes extra repagula dimiserunt, succlamantes eos iam Christi sui fidem abdicasse, qui si pararent reclamare, obdurato ore loqui prohibebantur, tantusque erat inconditæ multitudinis tumultus, vt audiri nemo potuerit, tametsi totis viribus reclamaret.

*Durè & con-
tremeliosè
tractantur.*

Qui intra repagula remanserant, post primam fustium pugnorumque salutationem, vestibis omnibus exuti, funibus crudeliter astringuntur, iterumque solo afflicti calceis luto infectis faciè ipsam proterebantur, quæ res apud Iaponios ignominiam habet præ ceteris singularem. His iungebant sales & scommata, id maximè exprobrantes, quod impudenter suam minus sentirent nuditatem. In angulum deinde retrusi ita raptabantur, vt alij super alios lapsi triginta mutuo grauitè offenderint. Et toto numero septuaginta supererant, è quibus quinque supra quinquaginta fortiter nuditatis ignominiam pertulerunt, nec intra eum locum solum sed per oppidivicos, eos in primum vbi conuenerant locum conduxerunt, concurrente ad spectaculum multitudine, cuius petulantia ignominiam duplicaret. tum in tres diuisi turmas in vicinas ædes retruduntur, in quibus totam eam noctem, alij alios exhortati, supplicia quibus vitam clauderent animis votisque prouocabant. quo in genere Petrus Quiuan, natura eloquens gratiaque, feruidus excelluit, totamque eam noctem concionabundus exegit, ac deinde Diuos omnes ex ordine cantu euocans, sacras litanias psalmosque percurrit: nec fortasse alienum erit credere, illius ardore usam gratiam, pluribus ex ea turma martyrij palmam concessisse. Die insequenti in eas ædes in quas

*In carcere se-
mutuo ad-
hortantur
& canunt.*

sele

*Quidam libe-
ri dimittun-
tur.*

sele receperant, turmatim milites ingressi, non paucos nullo alio excusos examine liberos ideo dimiserunt, quod vel largitionibus amicorum corrupti noctu aliquam humanitatem induissent, vel paucorum morte & supplicio reliquum vulgus terrere cupientes, in reliquos furorem congerunt, & acriter vt à Christo deficiant urgentes, nihil tamen impetrarunt, tametsi ea sæpe ingererent, quæ à suppliciorum grauitate, atque tarditate, à coniugum proliumque supplicijs & ignominia defectionis argumenta sumebantur. Et cum minis nihil cederent, qui iam supplicia pertulerant, atrocissimum questionis genus inuenerunt. Tibiarum quippe ossa intra octogona ligna duo arctissime constringentes, ingentem doloris sensum prouocabant, quem vt auerent, supra ligna ipsa, extensosque solo milites saltitabant. Quo in dolore pauci aliquot animo lapsi circa fidem titubarunt, & Satanæ vinculis induti, corporis emerunt libertatem. Hoc supplicio duo supra triginta torti feruntur, & nonnulli iterum ac tertio, tanta carnificum rabie, si quem constantem reperissent, vt aliquoties ligna illa tametsi crassiora in frustra diffilierint. Hoc supplicio perfuncti, in eisdem ædes, in pomeridianas horas retruduntur, quibus ad eos reuersi, intermissa certamina integrarunt, minisque suis tantum potuerunt, vt aliqui amicorum preces admixtas admiserint, tametsi ex ijs aliquot etiam nulla sua culpa, propinquorum intercessione libertatem impetrarint. Nec admodum egrè quod, vt monui, id vnum ministri agerent, vt extrema certamina ad paucos contraherentur.

SEPTENDECIM ARIMÆ NEOPHYTI MARTYRI PALMAM FORTISSIMÈ CONSEQUUNTUR.

CAPUT IV.

QUI ad finem vsque perstiterunt, simul extremo supplicio plectendi, artibus ijs quas partim ministri comenti sunt, partim mortalis quorundam fragilitas palmæ subtraxit, ad septendecim contrahuntur; quibus alij deinde duo, & demum vnus ad explendum vicesimum numerum, postero die tertioque sunt aggregati, quorum nomina hinc adscribi oportebit, ex libro vitæ descripta.

1. Michael

1. Michael Nixi Xichiroyemón.
2. Ludouicus Matzuxíma Ienyemón.
3. Thomas Ocumúra Domi.
4. Adrianus Ocumúra Iuyemón.
5. Ioannes Nacamúra Sofuqué.
6. Dominicus Yaquichi.
7. Michael Acafóxi.
8. Andreas Yocónzu Iinxiró.
9. Dominicus Yafángui Xóijro.
10. Dominicus Matzudáque Fióngo.
11. Adrianus Sunga Yaquichi.
12. Martinus Tacayá Mango Yemón.
13. Petrus Quiuan.
14. Dominicus Ocumúra Xófuque.
15. Ioannes Tacaya Quiufayemón.
16. Cosmas Tacaya Xóbióye.
17. Michael Conganemáru Quiú Yemón.

*Septendecim
capite tran-
cantur.*

Hi septendecim (ceteros enim alio capite commemorabimus) eo ipso die Nouembris 21. sub noctem id obtinuerunt, quod iustis scriptura promisit: quasi meridianus fulgor consurget illis ad vesperam. Nam post varia certamina, quæ minæ, preces, promissa, propinquorum amor intulerunt, cum sibi semper æque constitissent, alius post alium amputatis ceruicibus obtruncantur. Quo in supplicio id omnes obseruarunt, ut sibi Deoque beneficium ingens gratulati immensam eius clementiam extollerent, quod è toto numero liberi iam à Dæmonis eiusque ministrorum artibus, ad eam palmam electi fuissent, è qua tot alij sua vel culpa vel infortunio excidissent. Ergo inuocato suauissimè Iesu, à quo salutem præstolabantur, salutem inuenerunt.

Sed ij tamen à nobis celeri morte sublato abierunt, nos eorum desiderio moram trahentes tantisper in singulis, eo quo scripti sunt ordine, immoremur, sicubi maxime erit, quod non inuiti mora dignum iudicetur.

Primus



CRVRA MARTYRVVM INTRA TRABES COMPRIMVNTVR.

Primus, Michael Nixi Xichiroyemón Fingensi regno oriundus, annum agebat quartum supra quadragesimum, is cum præfidi se oblaturus ex ædibus abiisset, coniugem suam ita dimisit, ut nunquam alias rediturus, idque vnum ab ea postulauit, ut continuis interim precibus, quam non merebatur, martyrij palmam à cœlestibus impetraret, quod ipsum ex itinere, misso ad eam rem vnam internuncio, inculcandum iudicauit, quod nollet mittens manum suam ad aratrum, retro respicere. Cum vincula indueret, vestitum carnifex induebat, quod ille passus non est, ne ceteris minus aliquid pateretur, quos videret alacres ignominiam non refugisse nuditatis, ergo excussis vestibus seipsum nudauit, ne in extrema lucta vestitus cum nudo dæmone, ut ait Gregorius, inæquali forte luctaretur.

Secundus, Ludouicus Matzuxima annos octo supra triginta in hac mortalitatis infirmitate numerans, emit morte immortalitatem. Arima ciuem suum sibi vendicat, Is in arenam descensurus cum aduertisset coniugem suam in colligenda supellectile, quam latebris fideret occupatam, ne faceret admonuit. Quid agis mulier? ait, vbi nos in sacrificium ipsi Deo destinamus, nec supellectilem illi subtrahas, qui rapinam odit in holocausto, nullo loco eam tutius collocatam putes, quam si eam ipsi Deo tradideris afferuandam. Peculiaris illi fuit per vniuersam vitam, de alienis culpis indicta non linguæ solum, sed auribus abstinentia. Nec enim auditus est vnquam vel aliena tangere, vel aliena tangentes audire. Solenne enim illi erat talibus se colloquijs, etiam cum violatæ vrbannitatis nota subtrahere. Cui cum vxor quadam die obiecisset, eum morem alienum esse ab eo, quem inter homines viuere oporteret, ita respondit, Ceteri, hominum leges, ego diuinas, quibus id mihi nefas est obseruabo. Idem cum in vinculis, prensatis iam cruribus constantem se præbuisset, extremo die ad suorum, quæ obijciabantur oculis supplicia, breui futura defecit, iam iamque liber domum abibat, nisi eum diuina electio martyrem factura reuocasset, vbi enim aduertit sociorum iam truncari capita, denuo ita exarsit, ut ad supplicij locum recurrens, recantata palinodia, quod amiserat recuperarit.

Tertius,

Tertius, Thomas Ocumúra Ximambaræ natus in Arimensi agro, annum agebat septimum supra sexagesimum, is cum in extremo, quod vxori dicebat, vale, veniam illa erratorum à marito postulasset, ita respondit: mutuum sit, quod petis vtrinque munus extremum. mihi certum est in hac tandem causa mori, nec minus, ut reor, certum, vltimum fore hunc vxoris mariti que conspectum, in quo tibi maximè sum auctor, ut constans in fide persistas, si mutuum affectas in altera vita conspectum. ac licet multi sint, qui non quam bene, sed quam diu victuri sint attendant, tu de multis esse ne labora, pauci sunt enim ij qui ad vitam ingrediuntur æternam. Præterea si te Christiano nomine quicquam pati oportuerit, eius causa patere, qui te patiando præuenit. Ac tametsi difficile sit iustum iniuste pati, iustius tamen erat, ut tuorum peccatorum vltor Deus à te pœnam exigeret, quam tu te illi subduceres patiando. Hoc senis est consilium ad martyrium properantis. An fortasse immemor es eius, quod toties à magistris nostris audiimus, Christianum oportere mori dum viueret, si viuere vellet, dum moreretur. Neque nos ethnici arbitrentur vitam viuere iniucundam, aut minus esse fortunatos, ideo quod asperam pœnitentiæ viam ingredimur, se autem beatiore, quod in sua vagentur libertate. Vtrum, amabo te, videtur eligendum, an ipsi Deo victimam offerri, cum animi quiete, conscientia securitate, salutisque certitudine; an Dæmoni, tigribus, leonibusque lacerandum cum indubitata pernicie? Quæ cum dixisset, quinque quos habebat, famulos euocans veniam ab ijs postulare non dubitauit, si quod verebatur, minori, quam par erat, eos amore tractasset.

Quartus, Adrianus Ocumúra Ciuis Arimensis Thomæ, quem nominaui, adoptionis beneficio filius, ac deinde gener, annum agebat vnum supra trigesimum. Is cum filium in communi vapulatione cruentum conspexisset, exclamauit: Euge fili fortunate, præbe te virum, quam nobiliter cruorem fundis illius causa, qui tua suum ante profudit. Vxoré ille quoque suam abiens martyrij spe plenus reliquit, & precatorijs globulis donatam scriptis ex itinere literis in eandem sententiam salutauit.

Quintus, Ioannes Nacumúra Amacuse triginta septem annos natus

Qq 2

tus

Patiendi desiderium.

Vxoré ad constantiam excitat.

e detrahitur.

Socios ad constantiam hortatur.

tus ac Thomę propinquus, in communi prensatarum tiliarum supplicio socios fortiter exhortatus exclamabat, vt inuocato Iesu ac Maria presentem sibi Deum exhiberent. Quod cum faceret frequentius, atrociter à carnifice, vt fileret verberatus, vultu hilari grates illi pro beneficio retulit. Cum ad ceruices amputandas trahe-
retur, tertium locum occupans carnifices exorauit, vt in vltimum differretur, in eum finem vnum, vti ceteros spectator postremus ad constantiam hortaretur.

Sextus, Dominicus Adachi, ciuis Arimensis, secundum ac vigesimum numerabat annum. Is cum prensatis tibijs à socijs hortatoribus audisset, vt ætatis suæ florem maioribus, quæ ventura credebantur, supplicijs consecraret, exclamauit, Veniant tormenta quælibet etiam hoc, quod patimur, atrociora, omnia libens, aspirante cœlesti fauore tolerabo.

Septimus, Michael Acafoxi, è regno Fingensi, minus etiam ætatis annos natus nouendecim numerabat, is è nobili familia, bellorū fortuna, libertatem amiserat Arimensi quæ neophyto seruebat, in quo nihil erat quod herus culpare posset, nisi quod domesticis officijs horas quotidie minimum duas orando subtraheret. Soleñe illi erat, quartæ, sextæ feriæ, sabbathi que ieiunium; & sexta quidem feria ad orizam pro condimento præter salem nihil adhibebat. Frequens illi erat corpusculi flagellatio, quæ omnia Christianæ pietatis exercitia Christianæ modestiæ pallio occultabat. Herilibus obsequijs nuncius de Christianorum verberatione occupatum inuenit, itaq; succendit, vt nulla mora seminudus, vt erat, ac puluere cōspersus accurreret, obuij currentem interrogant, quo vadis, aut quid acturus es? docebit me Deus, ait, ac iuuabit. Urgebant vti vestem componeret, seque ipsum cibo reficeret. Non est, inquit, Deo difficile suorum vires alio cibo sustinere. Cum eo deuenisset neque illum milites intra repagula reciperent, conscenso pariete, ceteris se adiunxit, tametsi quod seruus esset in serie ceterorum non fuisset adscriptus. Eiectus est igitur à militibus, sed denuo seipsum insinuans ad ceterorum supplicia non minore ambitione admittitur, quam ab alijs solent euitari. Fuit è militibus heri sui hospes, qui cognitum liberaret, verum ille ita reclamauit, vt voti compos per vim

Seminudus ad martyrium currat.

Per vim martyribus se adiungit.

viu fieri obtinuerit. Cūque prensatis tibijs ad eiurandum Christum vrgeretur, protestatus est in hæc verba, Nihil doloris sentio, tibijs pali tangere non videnter, stringite amabo, vt doloris aliquid experiar; iterūque liberari potuerat, nisi eodem animo restitisset. Capite iam iamque truncandus, cū denuo ad defectionem sollicitaretur, ita respondit, Neque volo, sed nec possum quod vultis prestare, ita me interna vis adigit ad fidem retinendam.

Octauus, Andreas Yocónzu, è Bungenfi regno annos natus quadraginta, cum instante exercitu quorsum mitteretur inaudisset, gratias Deo egit, quod se in hæc tempora reseruasset, sociosque compellans ait; globulos hæcenus precatorios in eum finem virgini decurrimus, vt ea auspice victoriam imminentis prælij consequeremur, agite modo, facite ne vana fuerit nostra postulatio. Ita de se sentiebat demissè & modestè, vt martyrium sibi ad salutem necessarium profiteretur, vnde factum est vt sortem suam vix caperet, cū atrocius tibiæ prensarentur, osque ipsum frangeretur, qua ex causa stare prohibitus, flexis genibus ad Martyrij locum capite truncandus adreptauit.

Nonus, Dominicus Yafángui Arimensis agri pago Oye oriundus annum trigessimum decurrebat, biduo ante quàm moreretur, domi suæ multis explicuit, dudum se pro Christo mortem exoptare, ad quam subeundam ne filiolæ, quam habebat vnicam, amore prohiberetur, se illam Virgini Matri filiam consecrasset, illamque ipsam noctem quæ vincula præcessit Pascha suum appellabat, & vxori valefaciens, præter multa monuit, vt carnifices suos odio ne prosequeretur, sed pro eorum salute Deum exoraret.

Decimus, Dominicus Natzudáque annos natus quinquaginta, alterius Domini ciuis, neophytum apostatam auctorem habuit, vt hanc procellam in latebris falleret. Verum ille, Triennium est, inquit, ex quo in hanc occasionem intentus, ad martyrium aspiro, certum mihi est eam minime negligere, cum incertum sit, an similis aliàs offeratur.

Vndecimus, Adrianus Sunga Aracauæ, Arimensis Agri pago exierat; annos numerans vnū supra triginta, qui quod in ciuibus suis, nefcio quam in fide retinenda remissionē aduertisset, expungi voluit

Feror in tormentis admirabilis.

*Martyr de-
derunt.*

ex eorum tabulis, & in Arimenses, quod atrocius ibi scituros ho-
stes crederet, procurauit adscribi, & abiens Arimam parentes his
extremis verbis salutauit, A beo vitam pro legis nostræ sanctitate
positurus, extremum à vobis peto, vt eam fortiter teneatis.

Duodecimus, Martinus Tacayá Ciuis Arimensis, annorum qua-
draginta, cum ante huius tempestatis initia Nangasaquium, ibi vi-
cturus abijisset, ad primas martyrij spes Arimam reuolauit, ceteris-
que adiunctus, cum vinculorum sensu non nihil ingemisset, noluit
tamen laxare volenti, vt dolorem minueret, assentiri. Aiebat e-
nim se in pœnis suis solatium aliud nullum, quam à cœlo præstolari.

Decimus tertius, Petrus Quiuan octo annos & quadraginta de-
currerat, natus Vncemoti. Adolefcens eam sectam professus fue-
rat quæ dæmonem veneratur, eorumque fuerat sacrificulus. Ve-
rum Fingenfi in regno cum Augustino famularetur, Christum agno-
uit, ita feliciter, vt sacerdos noster absentiam suam illius ardore in-
natâque facundia suppleret. Anno superiore Arima proscriptus,
Nangasaquium refugerat. Ad eum expugnandum plus industriæ
ministri posuere, sperantes ex eius lapsu ruinam cæterorum. Ne-

*o Sarno & i-
ad marty-
um inui-
tor.*

que enim adduci potuerat, vt spem martyrij Nangasaquientî vita
dimitteret, qua in re cum illi vxor aduersaretur, visa est nocturno
prodigio Arimam inuitari. Matronam enim admirabili auctorita-
te conspicuam hortatricem audiuit, vna cum comitibus quos ha-
bebat angelis, vt iter quod ostendebat Arimense arriperet, in hæc
verba prolocuta, Iter hoc vobis erit fortunatum. Quod visum
cum illa marito enunciaffet, nulla mora vocantem secuti sunt. Ille

*ipsum si-
iudicibus.*

præfidi se sistens ita iudices dicitur allocutus, Fortunas omnes in
causa religionis amisi, vxorem ac filios à me remouens Deo redo-
naui, nihil præter me ipsum mihi superest, hîc sum mortem præ-
stolaturus, nec ædes meas vltra reuifurus tametsi differatur. Cum
torqueretur, & supplicia maiora intentarentur, exclamauit, Quan-
tum volueritis ac potueritis torquete, ad omnia venio compara-

*tormentis
stantia.*

tus. Cumque ligna prensatis tibijs intorta prensantium vires ex-
tremis in partibus coniunxissent, interrogatus an Christum eiura-
ret, nihil simile cogito, inquit, nedum eloquor, & ad præfidem con-
uersus ita eum compellauit, In regno Quinocuai natus, cum Chri-

stianos

stianos hic torquendos audissem accurri, præsentem Deum eun-
demque adiutorem quis negabit? obtruncandus porro elata voce
succlamauit, Deo, quem tametsi videre non liceat, præsentem gratias
ago immensas, quod me eam in horam, qua pro eo morerer, reser-
uauit, & subito implorato Iesu obtruncatur. Prodigio carere non
potuit quod sequitur, Filioli duo, octennis alter, alter bimus, quo
momento truncum parentis cadauer occubuit, absentes videntur
conspexisse, Octennis lacrymis obortis dolorem testari, bimus in
gremio suæ parentis exclamauit, Pater meus in cœlum penetrat, *In cœlum e-
uolans à filio
conspicitur.*
collatisque temporibus ipsa momenta conspirarunt. Eo iam è vi-
uis sublato, schedula reperta est, in qua narrabat se Martij vigesimo
septimo, anni 1614. cum matutinis horis de more crucem adora-
turus se ad locum, in quo illa steterat, nuperrimè contulisset, pri-
mum stellam vnâ, deinde duas, postea tres, ac denique aliam cir-
cularis figuræ maiorem, quæ alias plures ex se ipsa videbatur iaculari
conspicuum, vt inde portendi videretur quamplurimos regia cru-
cis via id impetraturos, vt sicut stellæ, fulgerent in perpetuas æter-
nitates.

Decimus quartus, Dominicus Ocumúra annos natus erat tri-
ginta.

Decimus quintus, Ioannes Tacayá priorem annis octo su-
perabat.

Decimus sextus, Cosmas Tacaya prioris frater, vterque Yama-
to oriundus.

Decimus septimus, Michael Conganemáru Miacensis, anno-
rum quinquaginta, quem cum transfuga hortaretur, vt exemplo
suo vitam seruaret, his ipsis verbis excepit, Itane tu viuere te pu-
tas? vel audes in hoc misero statu constitutus, neque formidas, vt
terra hiet, ac tartarus absorbeat, cum tu Deum ipsum tibi hostem
effeceris? auctor tibi sum ego, vt ad fidem redeas, turpémque defe-
ctionem eluas pœnitendo.

Hæc de singulis breuiter, ac spero sine tædio. quis enim non
eo in statu constitutos libenter audiat, ac minutim extrema omnia
de more prosequatur?

ALII

ALII TRES IBIDEM SUPERIORIBVS
adiunguntur.

CAPUT V.

Petrus &
Ludovicus
Gotó fratres.

AD hos decem & septem fratres duo, non pietate minus quam nascendi forte germani, mox accesserunt, alter Petrus, Ludovicus alter, vterque Gotó dicebatur. Petrus annos duos & quinquaginta natus, decennio toto fratrem superabat. Hi vicum incolebant Arimæ conterminum, eumque vicaria heri præfectura moderabantur: vterque cum superioribus, intra repagula vinculis, fustibus, ceterisque supplicijs pugnae suæ principia nobilitabant; sed quoniam è primoribus nescio quis, vicum illum sublati fratribus minus commodè administrari posse credebat, inuitos ac renitentes vinculis exiit, suæque libertati redonauit, sparsomentientis famæ rumore, vtrumque in sui gratiam, Christi gratiam abiēcisse: vnde factum est, vt in dubium constantissimorum pugilum constantia vocaretur: sed breui fuit suus veritati locus, non sua tantum professione, in qua suspicionis esse nota poterat, sed multò magis iterata Christianæ religionis confessione; dimissi quippe se à Christo nunquam defecisse proclamabant, socios in arena relictos ad constantiam hortabantur, & imitem ethnici clementiam hostiliter sibi procuratam interpretabantur, cuius rei veritas breui erat, vt sperabant, è suis tenebris egressura. tum deinde Ludovicus ad circumfusam militum coronam conuersus, iterum ac sæpius hæc ipsa verba proclamauit: notum sit omnibus nunquam nos à Christo defecisse, quod ipsum cum se domum recepissent, ciuibus inculcarunt, satis mœsti quod paratam è manibus coronam, sua, vtaiebant, sibi peccata excussissent; neque ex eo tempore à confirmandis in fide neophytis, nondum excusso martyrij ardore, destiterunt.

Toties repetita fidei professio, non potuit fautorem ethnicum ac ceteros iudices latere. ergo fraudem detectam, iniuriam suam sunt arbitrati. Præfecto cuidam militiæ vltio demandatur. Euocatur Ludovicus prior, q̄ ardentius ea in re, iuueniliùsq; se gessisse deferretur. Ibat alacer, nihil dubius ad iterata prælia palmamq; euocari. Obuium

Defectionis
suspicionem
à se liberè a-
uoluntur.

Ob fidei pro-
fessionem ste-
rum capti

Obuium habet ex itinere fratrem, qui se adiungens ita coniecit, Dubio procul ad defectionem sollicitandus euocaris, quippe iauor hesternus, visus est mihi semper aliena commoda potius quam amicitiam redolere: adiungo me comitem quod ominer hoc euentu nobis certissimam martyrij coronam à domino præparari. Vbi in præfecti ades deuenère, vinculis vterque constringitur, ideo quòd toties Christum recuperata libertate profiteri, præfectus iniuriam suam ex mendacij nota interpretaretur, quæ vinculorum causa ab alio militaris ordinis amico suo, coram multis testibus, denuo est apertè confirmata.

Nec plura, eum in locum abductis, vbi pridie trunca cæterorum cadauera temerè iacebant, denuo ex iudicum voluntate significatur, ideo illos plecti, quod se nunquam à Christo defecisse sapius, non sine iudicum iniuria proclamassent, ea res enim accuratius à iuratis testibus excussa ita constitit, nequa suspicionis nebula rumorum vaporibus excitata, martyrum splendorem obscuraret. Ad eam iudicum denunciationem fratres de mortis causa securi, confirmatis quæ obijciebantur omnibus, denuo Christum professi carnificem rogant, vt in ea causa volentes obruncet, quod inuocato de more in auxilium Iesu feliciter impetrarunt.

Deerat ad destinatum numerum vigesimus, quem die insequenti Thomas Matzuxima, annos natus sex supra triginta, postremus expleuit. Is Arimensis agri vicum propè suburbanum natalem habuit, in quo potiora, iudicij potius bonitate, quam natalium splendore obtinuerat. De eo sparserat miles quidam amicum liberaturus, Thomam suis cohortationibus adductum, barbaris iuratis, ad patria sacra redijisse. vnde factum fuerat, vt de Thoma tardius ageretur. Patuit tandem militis dolus, ac Thomas à præfide totam rem excussuro in tribunal euocatur. Nondum sciebat ille quid sparsisset miles, minus quid præses in milite detexisset. Cum igitur ad eum vincendum carnifices accederent, scire prius voluit, qua ex causa vinciretur: si quidem aiebat in fidei causa; manus porrigo; si qualibet ex alia, militariter ex Iaponensi consuetudine me tuebor. Strenuum virum, carnifices veritatem totam aperiunt, ipseque extemplo abiecta sica, pugione,

Rr

bal-

Capite ple-
ctuntur.

Thome Ma-
tzuxima
martyrium.

baltheo que militari, agnum dices, vincula non refugit. Coram præside re discussa, cum defectionem negaret, Christumque profiteretur, capitis sententiam lætus excepit, ipseque ad præsidem conuersus ait; vera sunt quæ pronunciaſti præſes, nunquam à Christo defeci, nec simile quippiam etiam animo solo tractaui: quisquis alius dixit amicè magis quàm verè faciens, nullo fundamento commenta sua stabiliuit, plus tibi debeo quod me hac in causa iubes obtruncari. Ergo agnus in macellum abductus, ceterorum cadauerum carnificinæ adiunctus, post neophytorum preces postulatæ Iesumque inuocatum, iugulatur.

Omnium



CANDENTI FERRO IN FORMAM CRVCIS FRONTIBVS
INVRVNTVR.

Omnes post
mortē mem-
bratim con-
iſſa capita
altiore loco
defixa.

Ethnicorum
de Christia-
nis iudici-
um.

Omniū cadauera, vt hoc de omnibus ſemel dicam, immani-
tate ſicarum Iaponenſium barbara, capitibus iam euulſis membra-
tim conciſa, ita permixta ſunt, vt cuius ſingula membra fuerint à
neophytis dignoſci deinde nunquam potuerit. Iacebunt interim
cōfuſa omnia, donec in vitam reuocata, diuina vi, cui ſubtrahi nihil
poſteſt, ſingula in ſuum locum reuocentur. Capita verò ad ſpecta-
culum altiore loco defixa, ne à neophytis raperentur, diurnos ac
nocturnos diu cuſtodes habuere. Horum incredibilis in ſuppli-
cijs conſtantia, & in obeunda morte alacritas, ita ethnicos ſpectato-
res affecit, vt ſtupentium eſſet vna vox, Fieri nullo modo poſteſt vt
ab his vera ad ſalutem via ignoretur, qui tanta hilaritate ſupplicia,
mortemque ipſam tolerarunt. Plusquam enim humanum eſt, con-
iugum, filiorū, propinquorum, quibus ita rapimur, obliuiſci. Et ſa-
nè tametſi cæcutirent, aliquam tamen in hoc veritatis ſplendore
lucis partem admiferunt. Ad amorem enim ſuorum quod attinet,
vix alias clarius conſtitit pronuntiata à Veritate ſententiæ Veritas
raro nota, Inimici hominis domeſtici eius. Non pauci enim poſt-
quam atrocia ſupplicia propè ſine ſenſu toleraſſent, vbi de ſuorum
ſupplicijs, ſeruitute, nūditate agi cœptum, leones vidimus in lepo-
res animo deficiente mutatos. Clarius hoc vnus exemplo patuit,
quod ad poſteritatis inſtitutionem non debet prætermitti. Propria
vnus ex ijs qui defecere, neophyti conſeſſione cōſtitit, eum pedes
manūſque ita conſtrictum, vt funes intra carnis latebras ſe prope
totos occultarent, fauces porro more patrio propè præfocatas vix
ſpiritum admitterent, eo in ſupplicio diu ſine vlllo doloris ſenſu ſu-
perante gratia iacuiſſe, donec admiſſa de filiolo, quem tenerrime di-
ligebat cogitatione, alteri compatiendo naturam ſibi reddidit, quæ
gratiam extrudens tanto doloris ſenſu patientē inuaſit, vt impatiens
extemplo à Chriſto deficeret, & ab inchoato prælio turpiter reſili-
ret, hoc ille deinde de ſe prædicans, pœnitentię beneficio in gratiam
cū gratia rediens cæteros docuit, quam exiguū ſit illud quod nature
viribus ſine peculiari Dei concurrentis auxilio, humana poſſit infir-
mitas, vt nemo ſibi fidat qui viderit eū, qui præſentis gratiæ viribus
in ſeiſpo atrocia tormenta ſine ſenſu tolerabat, abſentis auxilio de-
ſtitutum, alienorum ſuppliciorum minas, ſuorum, ſenſu reddito
non potuiſſe ſuperare.

IN



VIGINTI MARTYRVM CAPITE SVSPENSA.

Rr 3

INTERMISSAM CVCHINOTZV PERSEC-
tionem Safioye redintegrat.

CAPVT VI.

PRima neophytorum in Cuchinotzu Arimensi portu repugna-
tio alta mente reposita manserat Safioye. Ratus igitur Arimen-
sium supplicijs & nonnullorum lapsu reddi posse molliores, ad
eos redit magnam iram habens, maximè sciens, quia breue tempus
haber. Rumores enim bellici nouis quotidie nuncijs ab regia re-
crudescebant. Ab ipso igitur portu priusquam discederet, missa
legatione superiori satis simili, multitudinis animos nulla non arte
tentauit. Responsum superiori par fuit, sed responso superior ani-
mus seipsum superauit. Postridie quippe cum iam exscenderet,
neophyti ad septuaginta, sua sponte nondum vocati in arenam de-
scenderunt. Arena fuit ædis sacræ & domus Societatis solo æqua-
ta area, in quam fama sparserat pugiles ad certamen euocandos.
Quo in studio patiendique desiderio tanto à neophytis ardore cer-
tatum est, vt nonnulli sua secum vincula, si carnificibus fortasse de-
ficerent, domo exportarint. Hæc neophytorum animositas ethni-
cos rabie incendit, ac rubore perfudit, præueniri se ad supplicia fe-
renda potius quam inferenda, suam ignominiam arbitratos. In eum
igitur vbi conuenerant locum, militari tumultu delati, tres trium
cohortium ordines sclopeta, sagittas & pila, triplici corona expli-
cuerunt, medium gregem precibus occupatum suauique psalmo-
rum cantu personantem vndequaque cingentes: & quoniam id a-
gebant potius vt terrerent, quam torquerent, vnusquisque vultum
seueritate ac minis armabat. Vicinum erat eidem loco cœmiteri-
um, illud eodem trium cohortium ordine ac præsidio munientes,
in mediam aream omnem suppliciorum supellectilem territuri vel
torturi congesserant.

*Neophyti 70.
Safioye se nõ
vocati offe-
runt.*

*Precibus &
canticis occu-
pati à tribus
militum co-
hortibus cin-
guntur.*

Præses



SEPTVAGINTA NEOPHYTI SAFIOYE SE VLTRO AD
MARTYRIVM OFFERVNT.

Præses item in lapideo tumulo editiore sibi tribunal elegerat. In ingressu apparitor è publicis tabulis neophytorum nomina pronuncians, singulos euocabat. Dicam prius quid ab omnibus toleratum, ne longa singulorum commemoratione, nimia lectorem mora suspendam. Ne tamen ignoti remaneant singuli, & præclara eorum dicta factaque, vel in hac ipsa pugna, vel in antea acta vita, indigna obliuione sepeliam; quæ digna iudicauero sequentibus capitibus, ne cum tyranno conspirem, ab interitu vindicabo. Euocati ergo neophyti, cum è priore corona bis inter militares cohortium ordines facto transitu, in alteram admissi, præsidi se stitissent, in genua lapsi quini consistere iuebantur, & interim fuis ad Deum precibus cæleste auxilium euocabant, tum singulos, milites duobrachijs vtrinque raptantes, acriter vt Christum eiurarent lacecebant, qui si renuerent, octo decemue carnifices, solo afflictos pugnis, verberibus, calcibus ita impetebant, vt ex ijs alij malè saucij cruoremque naribus, auribus oculisque mittentes, & semianimes multi iam iamque expiraturi viderentur. Huic primæ salutationi succedebat nuditas, nuditati varia ludibria, sed maximè calceorum luto infectorum, quod Iapones horrent, sæda in vultu verberatio. In aliorum deinde carnificum, nihilo mitiorum iura transmissi, manibus pedibusque arctissime vinciuntur, & funibus in collum immissis prope præfocantur.

*Variè lace-
suntur.*

Hæc



CHRISTIANI CORONA MILITVM CINCTI ET POSTEA INTERFECTI

SI

Hæc omnia inauditi patiebantur, euocati deinde à præfide singuli, verbis ad lenitatem compositis, iterum iterumque monebantur, atque rogabantur, ut à pertinaciæ proposito desisterent: renuentes extemplo in aliam aræ partem raptati, machinam reperiebant in patibuli modum erectam, in quam pedibus educti, capite in terrâ demisso pendebant, & ne corporis pondus leuiter pedes sustinerent, saxū duorū triumue virorū iustū pondus addebāt, manus enim ad pedes à tergo retortæ, iisdemq; vinculis cōstrictæ, vacuū in tergo saxo locū relinquebant; alijs tibias prensabāt vti modò diximus,

*Crudeliter
& variè tor-
quentur.*



transuer-

IN TIBIIS MANIBVS PEDIBVSQ; IN TERGV M REVINCTIS
CORONA MILITVM CINCTI ET PECTUS INTERACTI

21



CHRISTIANI MANIBVS PEDIBVSQ; IN TERGV M REVINCTIS
DORSOQ; GRANDI SAXO IMPOSITO SVSPENDVNTVR.

SI 2

transuersaque toto corpore ligna stringentes, ipso saltu carnifices extrema ligna supremum cum infimo ad contactum cogebant, & admirabile multis visum est, nullum in ea prensatione fuisse, cui iam libero, stare atque incedere non licuerit; vix vt credi possit natura fieri potuisse, vt non ipsa ossa comminuta dissilirent. Nonnullis pedum ac manuum digiti ita truncabantur, vt pollex primum, deinde reliqui simul digiti amputarentur, atque ita octo vulneribus viceni digiti dissiliebant.

Plerisque

CHRISTIANI ALIBI PEDIBUS IN TERGVN REVICITIS
HORSO GRASHI SAXI MORTO SVBIVNTVR



TIBIA INTRA TRABES PERSTRICTA MANVS PEDESQ̄ TRV̄CATVR

Plerisque etiam candenti cauterio crucem non paruum in frontibus præses inuri iussit, quo supplicio nullum gratius neophytis fuit, quod iam sibi viderentur hoc signo in Christi seruitutem indelebiter ascripti. Ad singula supplicia, ut Christum eiurarent urgebantur, quem si profiterentur, obtuso saxi ore carnifices labia lacerebant. Denique ad gradus infimos, quibus in eum locum conscendebatur, in auersis genibus subneruati corruerant. Quo ex supplicio mox exspirarunt. Viui reliqui omnes, vno die octodecim, truncis ceruicibus in hoc certamine victoriam reportarunt. Aliqui tamen post tot supplicia viui ad exemplum, meritique cumulum superstites remanserunt. Qui glorioso fine trunci vitam finierunt, Nouembris secundo ac vigesimo nouam in æternitate, quæ non finietur, vitam inchoarunt.

Admirabilis porro neophytorum constantia tepidusque martyrum sanguis vim extemplo suam exeruit, omnium enim ore lex ea prædicabatur, quæ tantis animis sectatores suos contra omnia supplicia muniret, mirabanturque omnes, fieri potuisse, ut externorum sacerdotum industria (vim enim gratiæ non agnoscebant) ea mortalibus acrius persuaderet, quæ à sensibus remota sperantur solum, esse perfequenda, quam ea quæ videmus ac sentimus, esse retinenda. Præses porro, cum nimis crudelitatis à quibusdam insimularetur, causatus est id à se lenitatis potius amore factum, quam immanitatis furore. Neophytos enim oportuisset truncare singulos, nisi atrocibus supplicijs deterritos ad minorem numerum contraxisset, tanto omnes ardore martyrij palmam, suppliciorum breuitate affectabant.

Sed ad singulos, quorum hic nomina subijciam ex ordine veniamus.

1. Petrus Faximóto.
2. Paulus Rióyéy.
3. Ioannes Narayá.
4. Ludouicus Fífazúmi.
5. Michael Yxinda.
6. Michael Coráy.

7. Soter

7. Soter Cundó.
8. Matthæus Xinyemón.
9. Thomas Niyemon.
10. Dominicus Yoíchi.
11. Petrus Coráy.
12. Petrus Ixinda.
13. Michael Yaxichiró.
14. Thomas Vñui.
15. Thomas Cáyxe.
16. Matthæus Aráqui.
17. Dominicus Yenámi.
18. Matthias Aráqui Xinzamburó.

DE SINGVLORVM MARTYRVVM DICTIS
ac factis.

CAPVT VII.

PRimas obtinuit Petrus Faximóto, annos natus duos & quinquaginta, quem Cuchinotzu ciuem suum agnoscebat, is per vniuersam vitam Christi fidem eximio ardore coluerat, sodalitiij sui magnam partem moderabatur, & in id incumberebat maximè ut in fide persisterent, nec frustra fortasse, cum ex eo aliquot martyrij palmam in hoc certamine fuerint assecuti. Nosocomij quod ibi erectum nuper fuerat, curam suscepit, illique stipem corrogans abiectissima seruitia seruebat; à biennio triennioue, ex quo minari vel sæuire tempestas cœperat in Christianos, ingens martyrij votum accurata comparatione incendebat. Antè hoc extremum certamen & vincula, militum præfectus eum tentaturus per iocum monuit, se læti nunciij baiulum, significare nihil in Christianos hoc tempore sæuendum, nulla res illi tristior accidit; quam cum dissimulare non posset, subridens præfectus, alia omnia serio nunciauit; quæ subito ad sodales excurrens & vnà lætitiæ suæ partem effudit. Ergo vbi opratus dies illuxit, magna festinatione, tametsi pedibus infirmior claudicaret, scipioni innixus animo vitium naturæ

*Sollicitatur
ad deficientem.*

naturæ supplebat, cui cum obuia mulier ipsi nota occurrisset, intelligeretque qua ex causa properaret, Vade age, inquit, Petre, perfiſte, & fortiter in hac causa decerta. Cui Petrus, curam pone, ait, ſpero me cum bono Deo, tamenſi pedibus claudicem, animo minimè titubaturum, Sed & pedibus ipsis perfectam hodie ſpondeo ſanitatem. Prius verò quam torqueretur, è belli ducibus vnus viri virtutem miſeratus eripere illi amicè ſtudebat, quod tot votis ambierat. Ergo ſuadebat, vt ab externa fidei demonstratione tantisper abſtineret, cui Petrus in hæc ipſa verba reſpondit: Chriſtiana lex fraudè dolùmque reſpuit ex eo, quod Deum vnum cœli terræque conditorem agnoſcat, cuius poteſtati & ſapientiæ nihil ſubtrahitur, vt occultum eſſe credatur: atque ita cum vnicum ſit ſine conſorte numen, vnicum eſt etiam ad ſalutem æternam iter, quod ille proſcripſit, vnde fit vt Chriſtianiſ nefas ſit, aliud ore quam corde præſiteri. Quod verò idem Deus ſuos ab ethnicis torqueri ſinat, magna id facit in electos ſuos clementia, quorum fidem amorèmq; hac ratione experitur, & illis ſecuram & cum mèritorum fœnore ſalutem parat, maximè quod Dei filius in noſtram veniens mortalitatem, pœnis, quas pro nobis tulit, atrociffimis ad ſui noſ imitationem, gratùmque beneficijs animum hac ſuppliciorum ſimilitudine prouocauit. Ad hæc præfectus ſubridens inſtitit, Tota hæc conſtantia veſtra vſque ad ſuppliciorum conſpectum ſenſùmque protrahetur. Vbi ad rem ventum fuerit, alius erit rerum color è proximo, quàm is quem fingitis è longinquo. Cui Petrus: qui altas in hac lege radices egerunt, hæc omnia ſine metu vident, ac prope ſine ſenſu tractant, tantique boni participes ſuos omnes eſſe geſtiunt. Quibus alijsque dictis præfectus reſiſtere non potuit ſpiritui qui in Petro loquebatur. Sed qualis fuerit in ſupplicijs ipſi ſmediâ que arena videamus,

Cum



PETRVS FAXIMOLO TRVNCATIS MANIBVS ET PEDIBVS
FERTVR ET MORITVR.

Tc

Cum igitur in media militum corona dum quini genibus neophyti niterentur, intenta prece diuinam opem inuocaret; subito elatis in cœlum manibus oculos eodem ita defigebat, vt insolens aliquid spectare videretur, & effusis gaudijs exclamans hæc verba, Sancta Maria quid est hoc? repetiuit. Qui aderat illi neophytus metum interpretatus dixit, Titubas Petre titubas? cui ille non est hic metus sed gaudium. & pergens iterum exclamat, Iesu bone, quot angelos, quot Diuos aureis argenteisque vestibus insignes conspicio? quod ipsum visum moriturus deinde vxori suæ domi narrauit, afferens ex eo se lætitiæ sensu absorptum omni prope doloris sensu caruisse. Verberatur ergo, nudatur, vincitur, & in atrocem machinam pedibus manibusque à tergo reuinctis actus ingenti saxo opprimitur, digitis manuum pedumque volens libensque truncatur, candenti crucis cauterio frontem inuritur. Quod etsi carnifex faceret otiose, caput sine motu quietum dolori minimè subtrahebat, & ad infimos gradus transuerso sub axillis fuste delatus sub poplitibus eneruatur, & impetu ruens solo affligitur. Aderat domesticus illi miles qui hospitem suum sæpe ad defectionem lacefferat, is Petrum miseratus ita compellat, iam spero intelligis quam vtilia tibi consilia dederim, Cui Dei seruus manus pedesque truncos ostentans, non sine risu respondit: quid censes amice miles, annon ex diuino fauore impleri vides quod domi sæpe dicere me memini nullo me casu à Christo defecturum? annon vides quanta sit Dei nostri gloria, qui ad hæc ferenda supplicia nobis vires animùmque subministrat, ne ipsius fidem abdicemus? Inde domum elatus vxorem suam cælesti perfusus gaudio ita compellauit, Vides mulier, & vulnerum suorum stigmata ostentabat, vides inquam ingentia bona Dei que beneficia quibus me cumulauit? in referendis gratijs auxiliarem mihi confer operam, ac deinde superius cæleste visum ea qua morientes fide solent, prout supra retulimus, enarrauit, tum illa ipsa nocte Deo mortem illius causa obitam gratulatur, in ipsa sanctissimorum Iesu ac Mariæ nominum inuocatione pedibus manibusque truncus meritorum alis ad coronam euolauit.

Secun-

Secundus, Paulus Rióyey ciuis Arimēnsis, annos numerabat nouem supra sexaginta. Isoctennium totum ædis virgini sacrae procurationem exercuit, quam cum ethnici diruissent, ne à pijs exercitijs otia retur, pueros Christianæ legis rudimenta docendos suscepit, Martyrium in continuis votis habebat, cui cum nescio quis dixisset hunc in Christianos turbinem cum Sasioie discederet differendum, respondit, Quantum placuerit differatur; triennium est ex quo magnæ matri concepto voto sponendi me nunquam vllis tormentis cogendum, vt benedictum illius filium negem, tametsi longius longiusque spes martyrij differatur. In arenam porro proditurus amico distichum scripsit in hanc sententiam:

Hi quibus à puppi faciens afflauerit aura

Securi ex voto litora tuta petunt.

Quibus verbis innuebat hanc persecutionem ventum sibi esse prosperum, à quo securus in gloriæ portum deferretur: eodemque tempore rem animo suo, posteritatisque memoria dignam patrauit. Cum enim carnifices nosset ad supplicia inferenda nominatos, ad eos domum officiosus visitator accessit, eosque in hæc verba supplex compellauit. In vestras manus breui venturus sum, amabo vos, officio vestro mecum rigidè fungimini. Cum enim Christianus sim & annos natus septuaginta, cuperem in gloriam meritibus onustus introire. quod illi se facturos liberaliter promiserunt, & liberalius expleuerunt. Supplicia igitur omnia fortiter tulit & ad extremum poplites eneruatus domum refertur; vbi cum audisset ex amico viginti neophytos certamen feliciter expleuisse, actis Deo gratijs fide seruata cursum ipse quoque suum feliciter consummauit.

Tertius, Ioannes Naraya annum agebat quinquagesimum primum è regno Deua, quod est in extrema ad Boream Iaponia. Priusquam Christo nomen daret in Insulas Philippinas excurrerat, vbi salutari fonte elutus annos viginti Christum coluit, & in Iaponiam reuersus in hoc portu coniugio illigatus confedit. Quo martyrij desiderio teneretur, tum maximè præ se tulit, cum nunciaretur eo in oppido contra neophytos atrocis

Tt 2

cuis

Constantia
a fide.

cius sc̄uendum. Tantis enim gaudijs incedebat, vt minacibus, qui hæc nunciabant militibus dixerit, Cum vos amici mei sitis, à minis ad manus venite, torquete rigidè, neque enim alia me vlla re felicius faciliusque beabitis, quibus verbis minas eludens, importunè minacibus silentium indixit. Iis porro qui amicitia causa importunius Imperatoris obseruantiam externo saltem cultu exigebant, in hæc verba satisfecit, Nec interno, nec externo cultu impetrabitis vt tam immane scelus admittã, conditor enim cæli ac terræ vtrumque sibi cultum exigit, neque ore minus quam corde decet eum venerari. nec facile est scelus in hac materis grauitate admissum eluere aut corrigere. Adolefcens eam sectam colui quam Focquexus appellatis, ceterarum Iaponensium sectarum peritiam profiteor, illarum nulla suos in salutis tramite deducit, securi erratis, & quia sine remedio vobis ex animo compatior, cupiõque vt Christianas prælectiones in aures saltem admittatis, tum enim, quam vobis ingero, in animum admitteretis veritatem, cuius retinendæ causa certum est truncas manus, truncos pedes, concisos artus, lentos ignes, ardentis ollas lubentem admissurum, nec tamen ideo cogitetis Christianum nomen in Iaponia posse deleri, quin potius Christianorum sanguis, Christianorum semen, quos sustuleritis cum sc̄no re multiplicabit. In tormentis porro ita se gessit, vt nihil verbis facta debuerint. Supplicia cum ceteris paria fuerunt, hoc peculiare, quod amputatos non satis stirpitus digitos. Præses aduertens, supplicium repeti iusserit. Ipse iam truncas manus hilariter offerens, iterato supplicia duplices animos præ se tulit, succisis poplitum neruis in tergum ruit, manusque iunctas, oculosque in cælum ferens, animum eodem itinere iter aggredientem generosè dimisit. Carnifices demortuo cervicem amputant, & in reliquum cadauer digladiatrices sicas immittunt.

Quartus,



IOANNES NARAYA CVM ALIIS CHRISTIANIS OBTRVNCA TVR
ET IN MVLTA S PARTES CONCIDITVR.

It 3

Quartus, Ludouicus Fisazumi annis vixerat quatuor supra septuaginta è regno Chicungo originem trahens. Non illum ætas à certamine subduxit; nec ætati fauor diuinus, defuit. Supplicia cum cæteris eadem tulit, cum quibus tamen id ætatis bimestre spacium fere superstes octauo Ianuarij renitentem animam, tormentis expulit, nec alia illum ægritudo nisi quam secum ferebant vulnera confecit. Nam vt aliud nihil foret, tantum è vulneribus sanguinem mittebat, vt id ætatis firmioris nedum senectutis vires vltra ferre non posse viderentur. Quo die mori desijt vitam inchoaturus, domesticos admonens iussit omnes eo die sibi adesse, quem esse sciret extremum, rei que finem probauit euentus. Postquam enim longam mortem, sæpe à peccatis expiatus & sacro viatico refectus animosè pertulerat, eo quo die monuerat, expirauit.

Quintus, Michael Yxida è regno Fixen, annum sexagesimum secundum decurrebat. Post cætera supplicia eneruis diem noctemque totam sub Ioue id temporis perfrigido vulneribus nondum obligatis transegit, ac deinde dies vnum & quinquaginta superstes Ianuarij duodecimo suppliciorum finem inuenit. Admirabile est, quod sacerdoti nostro cuius opera suum animum frequenter expiabat, moriturus retulit. Exactis nempe quindecim primis diebus duos pueros venustissimos à se conspectos affirmabat, à quibus è vase quod ferebant exiguum liquorem suauissimum propinantibus exhaustisse, qua potione sibi nauseam cuiuslibet feruli ita iniectam, vt totos triginta sex postea dies nihil omnino gustarit. Plerunque toto ægritudinis tempore clausos oculos subtrahebat vanitati, quod assereret nihil esse, quod in hac valle mortalitatis arideret. Paucis ante diebus quam oculos mortis nocte damnaret, hanc velut fidei suæ professionem dictauit exscribendam. In martyrij locum delatus verbera, nuditatem, ac vincula tolerauit; in aërem eductus ex machina pendendi pedibus ac manibus à tergo vnà reuinctis, saxumque ingens in humeris ibi tuli, digitos pedum, manuumque truncos dimisi, sanctæ crucis cauterio inustam frontem gestauit, ac demum faucijs poplitibus enervatus corruit. Potuisse me tam atrociam tormenta

alesti potio-
confirmat.

menta perpeti non id viribus meis, sed Iesu Christi meritis, magnæ Matris intercessionem acceptum fero, vnde vires obtinui à sanctissima Trinitate Patre Filio & Spiritu sancto tribus personis vnòque Deo, vt eum non negarem. Imperatoris Iaponiæ potestas sanctæ fidei viribus cedere coacta victoriam mihi reliquit in manibus. Hæc ego scribenda curauit vt de rei veritate constaret.

IN EADEM MATERIA

pergitur.

CAPUT VIII.

Michael Coray à regno dictus quod natale illi solum fuit, annos natus octo & quadraginta sextum in perferendis supplicijs locum inuenit. Is in bello, quod Iapones contra Coray sub Taicosama susceperunt, in seruitutem redactus, Nangasaquij Christianam libertatem inuenit, ac tametsi secunda expeditione in patriam cum hero redierit, maluit tamen patria quam Christo carere. Ergo in Iaponiam rediens ab hero iam libertate donatus pro sororis suæ libertate seruus vltro annos aliquot denuo seruiuit seruitutem. Multa de illius virtute scribi possent, nisi alienum esset ab instituta breuitate. Quotidie horis antelucanis, ne quid labori detraheret, leucam vnani per montium solitudines vagatus in locum pium ad orationem missæque sacrificium secedebat. Satis constat etiam ipso teste, stellam ipsi sapius ducem cælitus affulxisse: aliquoties etiam fertur Dei parentem, angelos, aliaque visa sua vitæ innocentia à Domino impetrasse: quæ omnia non temerè de tanti viri simplicitate, quam glorioso sine coronauit, credi posse arbitrandum. Labores manuum suarum quotidie manducabat, è quibus quod in pauperes distribueret sextæ feriæ ac Sabbathi perpetua ieiunatione subtrahebat, fraudata etiam necessitate potius quam voluptate. lepra infectos in domum suam inducebat, eosque quibus poterat pro sua tenuitate delicijs recreabat, aiebatque, isti sunt fratres mei quos spernere est nefas, quibus si similis nõ sum diuinis beneficijs miserationique debe-

Vita ante
martyrium
sanctè acta.

Stella dum an
templum e-
unt.

*Martyrij de-
siderium.*

debetur. Martyrium illi ex quo sperari potuit, perpetuo fuit in votis, & ut comparatior prælium affectaret, in S. Spiritus sodalium, quod in hunc finem erigebatur, ascribi voluit, & vxori, socru, ac sorori narrasse scribitur, prius in eum portum, quam suppliciorum ministri appulissent, visam sibi per quietem matronam vultu venerando, quæ moneret venturos breui qui Christianos atrociter insectarentur, ipsumque cum alijs in fidei causa moriturum. Cum igitur tyrannica classis appulisset, læticia gestiens in hæc verba prorupit, Iubilæum nobis aduenit, pascha mox celebrabimus. Et cum alijs colloquens dicitabat naues illas, quæ tyrannos veherent, à Deo missas, esse maius omnibus bonum; vnde oportebat milites illos deposita omni malevolentia amore prosequi, & intra quædam receptos omni officiorum genere demereri. Iam diu cum vxore continentiam mutuo ex consensu seruabat, aiebatque se ex eo tempore nouum in pietatis exercitationibus ardorem concepisse.

Satis mirabile est quod de eo tot testium fide narratur, quod in Cuchinotzu agro capita censebantur. Paulo antequam sciretur, Michael tritici agellum seminauerat, cui vxor, dimitte, inquit, metendi tempus nunc est potius, quam seminandi. Cui Michael velut vaticinans: mihi metitur, tibi seritur. Res mira soliro tardius semina iecerat, idque triticum eiusmodi est ut mens tardius in spicas exeat, quam triticeæ species ceteræ, & tamen quinto Ianuarij, asperrimo apud Iapones æque ac nos, hyemis tempore, conspicitur ad quatuor palmorum altitudinem excreuisse, inque spicas & flores erupisse, inuito gelu ac niuibus, quibus omnia tum rigeabant; ceteræ autem triticeæ species, quæ prius semina iecerant, vix tres quatuorue digitos assurrexerant. Spicæ illæ proculdubio ad perfectam frugem excreuissent, nisi neophyti certatim euulsas pro miraculo habuissent. Ex ijs aliquot in Europam missæ à multis & à me quoque conspectæ sunt, nec fuit qui eam rem à prodigio eximere potuerit, maximè quod etiam semel demessæ iterum pullularint, ac nonnullæ etiam tertio messores suos inuitarint. Ea res neophytis magno solatio fuit. Exinde magnam Euangelici seminantis messem martyrum sanguine irrigatam in posterum augurati, tamen si persecutionis niues ac frigora ingruerint, aut carnificum gladijs messis

*Triticum
media hyeme
in spicas al-
tas excreuit.*

messis iterum pullulatura demetatur. Michael igitur in tormentis vno illo caruit, quod fuit atrocissimum, machina videlicet illa quæ suspensos saxo opprimebat; Sed eius vicem subiit, quo alij caruerunt, tibiæ præfatio, qualem cum de Arimensibus neophytis ageretur expressimus. Initio suppliciorum in hæc verba prorupit, Michael Coray dicor, Deo meo immensas gratias ago quod ex gentiliis terris eductum ad hæc supplicia pro eo toleranda segregarit. Poplites ad extremum eneruatus, ipso momento corruens expirauit, caput illi detruncatur, cadauer Iaponensium sicarum ludibrio in frusta dissiliit.

Septimus, Soter Cundo è Bungenfi regno annos natus duos & quinquaginta. Hunc à puero nostri educarunt, & quoniam Iaponensium sectarum peritia & ingenij bonitate multa spondebat, adhibitus est ad fidei nostræ mysteria, postquam ea didicerat, accuratè in alios diffundenda. Septem annos in Insulis Gotò nostrorum sacerdotum, quos toparcha Imperatoris metu excluserat, suppleuit industriam; idem deinde præstitit in Insula Xiqui & Amacusa, quibus in Insulis olim Augustini tempore nullus erat qui non Christiana sacra suscepisset, nunc verò toparcharum gentiliis insolentia nonnulli sensim ab incæpto resilire velle videbantur, quos continuis laboribus Soter ad salutem reduxit lapsos, lapsurosque confirmavit; nec ethnicos paucos & in his præfecti, apud quem debebat coniugem, Christo adiunxit, & quos deinde illi pepererat solitis Christianæ pietatis exercitijs tuebatur. In eam Insulam, postquam Imperatoris edicta nauigassent, ægrè hoc dimittitur, quod esset omnibus carus, quàm pro Christo relegatus ipse discedit; nec tamen eum caritas longius abire permisit, nam in vicinum pagum secedens, sub alio toparcha vtrisque satisfecit, nocturnis excursionibus officio suoungebatur, diurnis recursionibus præfecti voluntatem explebat. Ea res præfectum non latuit, cuius sensus nimis impotens Soterem iubet occidi. mox vbi Soter inaudiuit, ad sacerdotem nostrum excurrens, qui tum fortè neophytos illos clam visitaturus accurrerat, peccata expiauit, ac tametsi ex eo au-

*Sacerdotum
vicefungi-
tur.*

*Etiā rela-
gatus & pro-
posita morte
prohibitus.*

taminis occasionem omitteret. Ergo domum redit satellites præstolaturus, qui postridie ad eum concurrerunt. Excepit illos Soter hilari vultu, deque vita agi arbitratus, breue spacium ad se comparandum flagitabat. Verum illi responderunt, se ab hero suo ideo missos, vt si intra ditionem suam reperiretur, vitam relinqueret; sin, moneretur ne alios ad neophytos morte proposita excurreret. Dimisit igitur satellites, sed non officium suum, quia iustius est obedire Deo quàm hominibus.

Non latuit denuo præfectum quod fiebat in latebris. Ergo nouo furore correptus vicinum præfectum rogat, in cuius toparchia Soter degebat, vt huic malo remedium quæreret, ab eo comprehenditur, & in arcem abductus verbis asperrimis increpatur, quod sua pertinacia præfecturam totam Imperatoris furori exponat, vrgétque morte proposita vt fidem eiuret, cui Soter in hæc verba respondit. Dynastæ, toparchæ, præfecti laborant vt regiones suas in hac vitæ breuitate conseruent: ego officio meo fungor, si pro viribus laboro, vt æternam hæreditatem mihi meisque subditis parem ac tuear. Ad fidem porro eiurandam quod attinet, ita in eius veritatem altè penetraui, vt fieri nullo modo possit quod iubetis, quamdiu integer mihi sensus fuerit animusque. De cætero de me pro suo statu arbitratu. Excanduit hoc responso præfectus, testatus se effecturum, vt tamen si magnus sibi orator videretur, palinodiam tamen recantaret, & simul illum ethnico sectarum Iaponensium peritissimo tradi iussit, vt falsitatis conuictum à Christo abduceret. Is operam diu lusit, demumque persuasit, vt Soterem ad præfectum cuius erat subditus ablegaret; à quo post multa cum coronam se manu tenere arbitraretur, extra insulas relegatur, ideo maximè, ne illius cōstantia neophyti confirmarentur potius, quàm supplicio terrentur. Igitur post tot tribunalia vinculaque, demum in hoc portu potissimum confedit, quod ab eo Arimensem procellam initia sumpturam iudicaret. Abeuntem porro sacerdotem nostrum Patrem Garcesium, sub cuius cura fuerat, his verbis valesaciens est profecutus. Quoniam prohibeor vobiscum exulare, curabo per vniuersam vitam, vt Christianos iuuem ac confirmem. De me curam ponat, vbicunque spes vitæ pro religione ponendæ affulserit,

eo

eo me oblaturus accurram, eaque vnare in hac me statione solatur. In supplicijs paria illi omnia cum cæteris fuerunt, nisi quod silentium indicturi, cum Iesum frequentius inuocaret, saxo illi os immaniter percusserint, ac tandem cum ad omnia repeteret, Deum meum, Dominum meum non sum negaturus, ceruicibus amputatis cadauer ludibundi lacerarunt.

Octauus, Matthæus Xinxemon eiusdem huius oppidi ciuis, annum attigerat quadragesimum, cū æternitatem adeptus est. Is quam ardentibus votis ad martyrij lauream aspiraret, continuis domi suæ colloquijs præ se tulit. quæ omnia id vnū spectabant, vt domesticis suis, quàm arcte vitam Christo debeamus inculcarent. Domus illi erat editiore in loco, arbutis vndiq; circumdata. ea cum egrederetur in martyrij locum cum cæteris excursurus, vxorem ita compellauit, Domus hæc nostra hortus mihi Gethsemani videtur, è quo exiens Christum comitor ad profundendum sanguinem, sequè Patri æterno victimam offerendum omnium causa meaque priuatim exeuntem, in eius societate, quis à Domino præeunte animam viresque desperet? nec spes illum sua fefellit. nam paria cum cæteris supplicia, mortemque pari cum ceteris animo tolerauit.

Nonus, Thomas Niyemon Amacufanus, annos vnum supra triginta decurrerat. Erat is ex copiosis oppidi negotiatoribus, idque maximè curabat vt seruitia, quibus abundabat, diuinæ præcepta legis obseruarent. Huius tempestatis initio, sodalitijs parti præficitur, quam ipse domestico in sacello prope quotidie ad orationem cogebat, quam etiam aliquoties in quadraginta continuas horas curauit prorogari. Sexta quaque feria sortes de corporis afflictationibus intra hebdomadam obeundis, quisque ex vrna educebat, totusque Thomas negotiationis oblitus in hæc studia incumberebat. quibus ad martyrium ita accendebatur, vt moræ impatiens, cum nondum in Arimensem agrum hæc tempestas extrema deplueret, in Insulam Xiqui ad nunciatas martyrij spes nauigauit, vbi tamen vota, non tamen operam lusit. Confirmandis quippe neophytis non parum oportunus aduenit. Audit interea Nangasaquium ab regia mitti magnatem, qui Christianos insectetur. Eo Thomas extemplo recurrit, sed cum eum ibi spes quoque sua fefellisset, de Sasiroye inaudiens, ad eum excipiendum

Vu 2

in

Ad defectio-
nem sollici-
tatur.

Relegatur.

Post varia
supplicia ca-
pite trunca-
tur.

Martyrij de-
siderium.

Ad martyrij
spem in Sa-
rsa loca se
confert.

in ipsum portum properauit. Sed in itinere aberrans ab eo quod illi susceperant, domum redit, ubi cohortis præfectū, & Surungadoni familiarem diuersantem inuenit, à quo interrogatus, num in oppido aliquis superesset Christianus, ad vnum omnes, inquit, egoque me primum gaudeo nominari, cum ille ad defectionem vrgeret, ita respondit: Dudum has cohortes ac sollicitè præstolamur, & quoniam mori cupimus, omnes negotiatione intermissa, pauperes viuimus, sed hilares, quod fidem nostram veras nec perituras opes arbitremur. Responsum risu excepit ethnicus, fatius dicitans regijs mandatis obedientes, fortunisque intentos tempori obsecundare. cui Thomas, æternitati malumus, inquit, idque sapientius arbitramur. Neque tu gloriosum arbitraris, etiam in ea quam sequimini gloriæ vanitate, quod plebeios homines & inermes armati toparchæ, duces, militesque tanto numero persequantur? Impotentius hoc responsum tulit ethnicus, & Christianos vecordes, quod se suaque prodigant, contumaces, quod suos superiores spernant, pronunciauit. Biduo toto varijs altercationibus vtrinque certatum. Sed hoc vltimo responso hospiti suo os in perpetuum occlusit: satis miror Imperatorem, eosque qui illi sunt à consilijs, arbitrari Christianum nomen illatis supplicijs posse deleri, cum illud adhuc alia nulla ratione magis excreuerit. Idem quod alias semper, hodie futurum quis dubitet? Quod igitur à vobis petimus hospitalitatis præmium hoc vnum est, vt postquam vxores nostras filiosque nobiscum immaniter cruciaueritis, capita deinde nostra demetatis.

Ipso die quo ad martyrium iturus erat, antelucanis horis sodales sibi commendatos domum euocauit. ubi lectis de Deiparalitanis, de Christi tormentis caput appositum oratione, quæ sola mente fit decurrerunt, cuius finem hoc ipso colloquio Thomas excepit, Christi pendentis effigiem manu tenens, genibusque nixus ait: cum tu, Domine, verus sis Deus, Rex cæli ac terræ, voluerisque pro nobis miseris peccatoribus, tanta pati, diuinæ tuæ maiestati supplicamus, vt vires nobis subministres, atque constantiam, vt in tuo amore vitam ipsam posituri persistamus. Nec reiecta videtur oratio, cum ex illo cœtu plerique vitam glorioso martyrij fine con-

cluse-

cluserint. His dictis omnes sibi mutuo valefacientes & fratrem in primis suum Dominicum, æque martyrem futurum, extremum salutauit. Cui Dominicus, ardeo desiderio, frater, vt quemadmodum in vita dileximus nos, ita in morte minime separemur, in cælo ipso sanguinis vinculum, quod natura inchoauit, gloria perfecturi. Cui Thomas, Ita futurum confido. Nec diuturna fuit mora, nam eo ipso die, alter in alterius conspectu, quod maximè optauerat, est consecutus. In supplicijs enim toti cœtui communibus, non solum sibi constitit Thomas, sed neglectis etiam ministrorum minis socios confirmabat, & fratrem maximè, nec non Barnabam, qui supplicijs superstes in alium locum reseruatur. Cùm enim eum truncis pedibus manibusque conspexisset, ita compellauit: Eia strenue Christi miles, cuius causa truncandos digitos præbuiisti, consta tibi fortiter Deo placiturus, & promissam lauream adepturus. Quibus cohortationibus os sibi contundi neglexit, prensatúsque tibias cum cæteris supplicijs fortiter tolerauit, ac trunco deinde capite, laceratoque corpore ad præmium euolauit.

Decimus, Dominicus Yoichi Thomæ frater, annorum septem supra viginti, cætera cum cæteris supplicia tolerauit: Id peculiare, quod ætatem miserati, importunius vrgerent, vt vitam cõseruaret; hoc saltem tempore dissimulans, facturúsque deinde, quod magis arrideret. Verum ille ita, nec aliter respondit: non si mihi totum orbem dederitis à fide desistam, cuius causa neque Sasioye vereor, neque alium quempiam. Responsum liberius milites notarunt, deque eo atrocius cruciando conspirantes primo, in arena impetu solo afflictum crudeliter ore toto contuderunt. Sed in hoc ceterisque supplicijs æquabili semper hilaritate omnia superauit, ac demum vno cum fratre mortis genere parem est palmam cõsecutus.

CÆTERORVM FACTA DICTAQVE
concluduntur.

CAPVT IX.

VNdecimus, Petrus Coray æque vt Michael, à patria nuncupatus, annos natus octo supra triginta. Is ab ætatis anno tertio

Vu 3

deci-

In supplicijs
socios confir-
mat.

In fide con-
stantia.

Comparatio
ad martyri-
um.

decimo vsque ad trigefimum inter ethnicos seruietat. postmodum nescio quo casu Cuchinotzu deuenit, vbi eum nostri Christi sacris imbuerunt, è quorum præscripto vitam instituens, ex optimis habebatur. Cum vicorum præfecti Christianorum nomina in tabulas retulerunt, Petrum excludebant, quod in aliena domo habitaret ac tenuior haberetur, sed ille precibus importunis ab oppidi moderatoribus euicit, vt heri loco scriberetur. quod cum impetrasset de sorte sua nihil vltra dubitauit, sed omiffis curis omnibus id vnum agebat, ne imparatus caperetur. Præ multis alijs trium sibi dierum, intra octauum quemq; indixit in ediam, bis corpusculum flagellabat: ipsa nocte quæ martyrium præcessit amico suo aperuit, post preces comūiter institutas, sacratissimam virginem Dominam nostram sibi visam, è cuius præsentia maximos animos concepisset, certamque spem fore vt breui martyrij palmam obtineret, nec diutius dilata spes. Die insequenti, visi cælestis promissa sese, vnde venirent prodiderunt, nā paribus supplicijs cruciatus hoc vnū obtinuit, vt post os saxo contusum, cū nondum ab inuocando Iesu desisteret, graui vulnere sancius ab vno è ministris audierit, Christum tuum abdica sodes; quod cum se facturum negasset, obtruncatur.

Duodecimus, Petrus Yxida Michaelis quinti martyris filius, annos natus nouem & viginti, postquam in Christiana pietate diu ad grauiora certamina prælusisset, in hoc ita certauit, vt cū amici crudeliter pij rogarent, ne spes ætatis primæ truncaret, ita responderit. Cum Iesus Christus filius Dei viui ac veri, suscepta miseriarum nostrarum mortalitate, tres annos ac triginta tanta pertulerit, ac deinde innocentissimam vitam cum ignominiosa morte salutis nostræ causa comutarit, hoc solum nobis, qui Christiani videri & esse volumus, satis esse debet vt in eius obsequio vitam nostrā profundamus. Cui quicquid domi habebat adiungens carnificibus libens vna cum vita offerebat. Idem cum in tormentis parentem vidisset pedes manusq; truncum sibi constitisse, exclamauit, quid est in hac vita, quod angere me possit in posterum, cum id modo videā, quod de parente meo tot votis optauī. Verebatur enim ne inclinata ætas tormentorum atrocitati succumberet. Ad extremum carnifices ad egit desperatione victoriæ, vt longiora certamina capite breuior amputaret.

Decimus

Decimus tertius, Michael Yaxichiro, cuius ipsius oppidi Cuchinotzu. Is ad martyrij comparationem in sodalitiū, cui à Spiritu Sancto nomē erat, adscriptus, inuentus est in schedula se iureiurando astrinxisse, consilijs Petri Faximoti, qui erat eidem sodalitiū præfectus, in omnibus pariturum. Postquam inaudijt Safioye Cantzufc excendisse (abest ab oppido leucā vnam) eo mox accurrit, obsequium illi aliquod ideo præstiturus, quod ad se per futura supplicia beandos aduenisset. Ergo ante lecticam prodromus, iter ignorantibus baiulis indicabat. Quærit interim ex eo Safioye verūne sit ciues suos suppliciorum metu in latebras diffugisse. Cui Michael, nihil minus inquit, præfecte, sed potius illi qui aderant, in ædes suas aduentum tuum prætolaturi redierunt. In militarium hospitorū distributione decem illi milites obtigerunt, quibus vti liberaliter quæ domi reperiebantur effunderent, volens libensq; permisit; Cui cū illi respondissent, non inutilia fore superstiti familiæ, quæ morituro superarent, Michael retulit: si mihi fortunata sors obtigerit, pro Deo meo moriendi, bonū illis in eo parentem æconomūq; prouidi, cuius prouidentia vltra necessitatis limites sollicitudinē est laxatura. Cū alias ex eo quæreretur, an Christiani suos persecutores odio persequerentur necne, ita respondit: minimè gentiū, inquit, lex enim nostra amore vult illos, etiā beneficijs prosequendos. Ex quo in Christianæ legis sanctitatem oratione dilapsus in hunc modum perorauit. Magnam orbis partem nauigando percurri, regna Sion, Camboyam, Cochinchinam, & alia peruagatus vidi regnum illud natale Xacæ vestri, solum ipsius, fanum, statuamque conspexi, sectas illas omnes stirpitis excussi. Vos ea quæ sacrificuli vestri, quæstu dolisq; concinnant, præterea scitis nihil: sed indubitata veritas est, nullū apud eos esse vestigium veritatis. Cum ad supremi iudicis tribunal omnes rediuiui cōsistemus, nā ego pertinaciæ vestræ delator prodibo, & diem locūq; explicatæ vobis veritatis & indicatæ ad salutē viæ in perniciē vestram exprobrabo, quasq; hodie aperio fraudes conscientia vestra teste confirmabo. Hæc ille aliāque multa secundo suæ concionis applausu ita dixit, vt comēdata legis nostræ sanctitate, dolerent se temporū iniuria ab eius accurata discussione prohiberi. Cum ad martyrij locum Deo iam plenus properaret, opportunis prius familiam consilijs erudiuit, maximè que

Erga persecutores beneficis.

Ad ethnicos de Christiana lege perorat.

con-

Precibus importunis impetrat, Siti cū neophytis decribatur.

Sibi ac parenti martyrium gratuitatur.

cōiugem allocutus monuit, vt ne tormentis cederet, aut corporis ignominiam animi fœditati anteponeret, non horreret nuditatem, immortalitate vestienda, non horreret lupanar à quo abesse, qui v-bique præfens est, non potest. Nulla vis animum fœdat, nisi consensus accesserit, cætera quæ ab hominibus inferuntur, duplicantur ad coronam. De supplicijs fortiter ab eo toleratis, tametsi nihil dico, nihil tamen omitto, cum cæteris parem fuisse proauncio.

Decimus quartus, Thomas V sui Cantuzæ natus, annos tres supra quinquaginta numerabat, triennio iam toto multum se ad id vnum quod necessarium est, continua pietatis exercitatione collegerat, ex quo filius illi vnicus familiæ spes & solatium inopina morte perierat. Sæpius enim repetebat Abrahami Patriarchæ exemplum, quem oblato filio nobilem vnà cum scriptura miratur antiquitas. Defuit mihi animus quidem ad eum, composita cum diuina, vt decebat, voluntate hilariter offerendum; nunc tametsi tardus illum offero, & cum eo me ipsum in amoris holocausto absumentum; quippe si me medium secuerint, si digitos singulos singulis ictibus per dies totidem lento supplicio truncauerint, si quolibet cruciatu tentauerint: totum hoc ad diuinorum beneficiorum nomina compensanda quantulum esse arbitraris? Deo meo fido, me illius fidem nunquam negaturum. Abeuntem vxorin hæc ipsa verba prosequitur, cum cæteri torquebuntur, oculos in cælum diuerte, vnde veniat auxilium tibi, humanum est, sæpe grauius metu malo torqueri. In cœlo habes quod spectas, præmium quod expectas. Dies aliquot, qui proximè præcesserant, ægritudine correptus ficcam mortem exhorrebat, Deo recuperatam salutem gratulabatur, quam Deo redonaret. Euocatus pridie vt in eorum tabulas referretur, qui se sua sponte cruciatibus erant oblaturi, tanta festinatione accurrit, vt pede lapsus satis grauius offenderit; monitusque vt gradum moderaretur ita respondit: Indignum & nefas arbitror diuinis in obsequijs moram trahere, tum maximè, cum occasio capillatam frontem subducens, caluum occiput exhibet tardius pœnitenti. Eadem supplicia parem cum cæteris animum inuenerunt, prenatis tamen tibijs, cum illi doloris sensus elatiorem vocem inuocato Iesu expressisset, visus est carnificibus posse animo deficere; quibus

*Ingens patiens
endi desiderium.*

*Currit ad
martyrium.*

quibus ille; supplicia inferte pro arbitrato, de neganda fide silentium vobis indico; tum laboribus cæteris herculeè defunctus, mortalitatis hydram extremo ictu truncus amputauit.

Decimus quintus, Thomas Cayxe è pago vicino annos censebat duos & quinquaginta, plures annos Christianis præfuit Ecclesiæ Iaponensis more, cum sacerdotum nostrorum paucitatem suppleret aut absentiam. Saffoye familiaris nescio quis, mentientis famæ rumoribus sparserat nullum eo in pago superesse Christianum: non tulit communem iniuriam Thomas, sed in oppidum bis aduolans, vt tamen in tabulas referretur, præ martyrij candidatorum multitudine non potuerit impetrare. Verum à desperatione consilium sumens, qui nil potest sperare, desperat nihil. Vbi ergo Saffoye iterata prælia cum oppido redintegrare nuntiatur, tertio aduolat, Præsidique se sistens, non inuitatus in nuptias se intrusit, & quia nuptiali caritatis veste seipsum induerat excludi non potuit: & qui nomen suum in libro mortis ascribere prohibebatur, vt in libro vitæ legeretur impetrauit. Tanti ardoris ignis tormentorum aquis extinguere non potuit, sed peculiari præ cæteris hilaritate supplicia prouocans, ceruicem denique præbuit amputandam.

Martyrij desiderium.

Decimus sextus, Matthæus Araqui huius oppidi ciuis, annum agebat ætatis sexagesimum, de quo præter paria cum cæteris omnia, hoc solum peculiare reperio, quod domo voluntaria victima discedens, salutata solenni cantico, Salve Regina, Dei matre accurret, cum prius cum hospite suo militum præfecto, domesticis prælijs fortiter præluseret.

Decimus septimus, Dominicus Yenami, ex eodem oppido annos natus quatuor & septuaginta, dici non poterat iste neophytus ac tiro, sed potius non solo tempore sed virtute quoque veteranus. Cosmaseum de Torres societatis nostræ sacerdos ex primis apud Iapones Euangelij præconibus salutari iam dudum fonte eluerat, Martyrij votum cum alijs octoginta commune statis temporibus varijs pietatis exercitijs in sacello domestico confirmabat; quæsiit ex eo cohortis vnus præfectus, quàm graui odio Christiani suos in-

Martyrij desiderium.

dignitatis, vt supra reges euehamur; præter beneficium legis nostræ, scita de diligendis hostibus minimè ignorantur. Multa illi promisit iste, si gratiæ defectionem daret, quæ omnia ita reiecit, vt spem illi omnem sustulerit. Hæc primo Saffoye aduentu contingere; altero exscendentem eundem præfectum excepturus, in portum se contulit, à quo cum Arimensia supplicia ex itinere ad incutiendum metum fœdiora, quam par erat pingerentur, Dominicus ita subiecit: Laureatus mihi nuncius aduenis, hinc enim, coniecto non inferiora nobis quam Arimensibus tormenta deberi. Ad me quod attinet dies iam plurimos eam sortem præstolabar eò ardentius, quod inclinata iam ætas longiores non fert moras, & maioris meriti cumulum festinat implere. Die igitur insequenti cum rosarij precatorij mysteria decurrisset, salutata Virginitis auxilio fretus descendit in arenam, in qua simili fortitudine paria perferens supplicia demum obruncatur. De quo peculiare illud retulit ethnicus belli dux, quod caput sua sponte ad truncum redierit, corporique coniunctum oculos in cælum sustulerit, ac si abeuntem animam exanime spectaret. Eam rem stupuisse scribitur Ethnicus, nec minus tantam in ea ætate fortitudinem admiratus.

Decimus octauus, Matthias Araqui eiusdem oppidi ciuis, annos vixerat duos supra quadraginta, quos inuicta constantia cohonestans, medio in curriculo metam est assecutus. De illo peculiare nihil inuenio, sed vulgaria non sunt omnia quæ cum alijs obtinemus.

*ALII QVATVOR AD MARTYRII LAVREAM
Nangasaquio accurrentes pertigerunt.*

CAPVT X.

Quod ardebat in Arimensi agro incendium, suo calore per vicina loca vulgabatur. Nangasaquienses eo accensi, aliquot ad spes proximas, in hunc portum diei vnus itinere nauigauerunt, è quibus quatuor duntaxat animam tormentis iam sæpe cantatis expulerunt, vnus supplicijs superstes Domini nostri Iesu Christi

Iesu Christi stigmata vulnerum suorum cicatrices in corpore suo portat etiamnum. Sed de hoc suus erit proximè dicendi locus: Nunc eos prosequimur, qui vitam in hac causa posuerunt.

Primus fuit Georgius Acafoxi & multis nominibus primus, ætate, nobilitate, pietateque conspicuus. Fingensis regni natale solum agnoscebat, annos porro quatuor & sexaginta natus, matura morte non immaturam clausit ætatem. Is nobiliter natus nobilitatem virtute militari ita cohonestarat, vt alius nemo toto Fingensiregno fortior haberetur. A puero Christianus miles Christo nomen dederat, & ita serio, vt Canzuidono Fingensis tyrannus eum aggredi ausus non fuerit, sed cum eo dissimulans religionis odium bellicæ virtutis opinione temperauerit. Eo mortuo dynastæ filij moderatores actutores, quem non potuerunt expugnare, exutum fortunis relegarunt. Sed eum Ximadonus alter dynasta suscipiens duplicato prouentu ad se inuitauit. Verùm ipse quoque in hac procella Imperatoris metu Georgium promissis lacessens quem minis expugnare desperabat, hoc ab eo responsum accepit, Non si mihi Ximadonus ditionem suam vniuersam, non si Iaponense Imperium tradiderit Imperator, Christi fidem eiurabo. Dimissus igitur Nangasaquium cum sua paupertate se recepit, vbi toto ardore Christum colens præfagire quod optabat, accurata comparatione videretur. Post commune Pastorum exilium eo se recepit, vbi ad spes martyrij, proxima spes aspiraret. Cùm igitur venisset Cuchinotzu, omnem lapidem mouit, vt in eorum tabulas, qui ad martyrium aspirabant referretur. Sed præ candidatorum ciuium multitudine externus admitti non potuit. Nondum tamen abiecto clypeo cum sua spe venit in arenam, vt vel martyrum intueretur victorias, eis que ad tormenta sufferenda animos iniiceret. A qua tertio per vim reiectus, tristis domum se recepit. Et cum domi suæ à Domino ardenti prece contenderet, ne diutius repulsam pateretur, in ea oratione occupatù satellites, qui per domos excurrebant, inuenerunt, à quibus interrogatur, esset ne Christianus? affirmantem vrgent, vt esse nolit quod à puero fuerat, quibus Georgius, non sum ego puer, à quo in re tanti momenti mutatione

*Abscissum
caput ad truncum
redit; oculos
in cælum
attollit.*

*Georgius Acafoxi
martyrium quaerit
ut nec inuenit.*

possitis expectare. Georgium cætera satis notum etiam corporis proceritas & alterius oculorum orbitas facile prodebat. Agnitus igitur terrori fuit, & ad eum vincendum triginta ferè milites euocantur, quos ille à metu liberos ijs verbis esse voluit: laudetur Deus, qui Christianos docuit hoc se casu armis non tueri. si qua alia ex causa vincula pararetis, procliue mihi erat inermem solis calcibus quatuor è vobis quinqueue solo affligere; Sed absit hoc ab eo, qui vincula Deo gratulatur, eiusque nomini consecrat.

Sistitur ergo præfidi, sed agnitus soluitur, & vrbane rogatur vti cum patrijs dijs redeat in gratiam, in hoc ipsi Cæsari obsecutus. non decere strenuum virum inferna supplicia formidare, vel Imperatoris totiusque nobilitatis societatem, si eò descenderit, detrectare. Cui Georgius iocanti serio ita respondit, Si nosse præses, æque ac norunt Christiani, quid sit illud quod infernum barathrum appellamus, satis certus sum, te alia consilia tibi sumpturum, alijs ingesturum, alia in re qualibet facile erat obsequi, sed vbi æterna salus tangitur, ne verbo quidem solo reiici debet. Domum ergo remittitur, iubeturque responsum accuratiùs meditari; sperabat enim posse Georgium coniugis ac propinquorum precibus reddi molliorem, sed vt abiret impetrari non poterat, nisi postquam præses sanctè affirmavit, eum se denuo vocaturum. Egrediens neophytum sibi notum cum alijs aliquot, vincula indutum salutatur in hæc verba, Quàm gloriosi mihi videmini cum his in Christi causa vinculis, nolite ab incepto desistere vllò suppliciorum metu, quæ enim vna hora torquent, æterna mercede donantur. Confidite in domino qui vires non negabit; ego domum remittor inuitus, sed ea spe, quod sim denuo euocandus. Cum rediret, cohortis vnus præfectum inuenit, qui cum suorum militum manu Georgij ades inuaserat, velut hero iam mortuo destitutas; excepit illos perhumanè primùm, sed in Christum blasphemos deinde non tulit, sed increpitos in hæc verba compescuit: sectæ Iaponenses ad vnam omnes salutem spondent, non conferunt: Christi fides quod spondet exsoluit, ideo quod vnum cæli terræque conditorem Deum agnoscit, eundemque bonorum ac malorum remuneratorem mortaliumque seruatore[m] veneratur. Qui huius veritatis lucem semel

con-

conspexerit vltra cæcutire non potest aut fidem negare, vel solo vnicòque verbo. Sed contra, pro ea veritate tuenda, quam horremus mortem, suppliciaque prouocat, votis quibus accenditur.

Sensit tandem voti se compotem breui futurum, salutatisque amicis, festiuore cultu hilaritatem animi declarauit. Præses igitur eum ad se vocat, ad quem cursu iuueniliter incitato moram redimens ire pergebat, præstolabatur eum ex itinere. Naiquid oxo primarius Surungadono familiaris, Cui salutato iter decurtaturus iudicum sententiam indicauit, Non decet te virum nobilem ac strenuum plebeia manu truncari, hic ego te præstolor, vt mea manu honestior moriaris. Hic Georgius exultare, gratijsque habitis rogare vti spacium breue morituro concederet ad ea præstanda, quæ Christianæ leges id temporis exigunt. Concessit alter prolixè quod petebatur. In genua ruens Georgius erectas in cælum manus attentissimæ precatiõni coniunxit, paulòque post cruce se muniens solennem confitentium formulam idiomate vernaculo vsurpauit, ac deinde cælum intuens erecta manu percussori signum dedit, à quo primo ictu obtruncatur, & mox truncum caput suo loco reponens decenterque operiens famulis heri sui sepeliendi facit facultatem. Ea res in vigesimum tertium Nouembris contigit, ethnicosque admiratione compleuit illius legis, quæ nobilissimis viris fortunarum contemptum mortisque desiderium tanta cum hilaritate persuaderet.

Secundus, Thomas Teramáchi, annorum quatuor & quadraginta è regno Chiunga aduena. Is in ætate teneriore à belli fortuna seruitute damnatus herum habuit Christianum, apud quem breui bis libertus corporis animique excussit seruitutem. Nangafaij in æde nostra Christo nomen dedit, libertate recuperata negotiationi paruis initijs pro tenuitate sua operam dabat, sed non exiguo quæstu, quem ars artium quæstuosissima Christiana munificentia captiuis redimendis, visendis agris cæterisque huiusmodi operibus congerebat. Totus erat in sepeliendis mortuis ac missæ sacrificio iuuandis: si quem nosset ethnicum ad Christiana sacra propendere, conquisito ad prælectiones quibus imbui eum oportebat, ducem se præbebat, qui si tenuior esset, in Thomæ charitate

X x 3

domo

Comprehensus soluitur
& domum inuitus remittitur.

Tandem Geor-
gius combos ca-
pite trunca-
tur.

Vita ante
martyrium
sanctè acta

domo exceptus, tenuitatis nesciebat angustias; & qui aliena curabat, à se ipso sumebat initium. Corpusculum enim suum ad ceteros labores ita tractabat, ut trium sibi dierum qualibet hebdomade ieiunium indiceret, & quotidianæ flagellationi cilicinam vestem adderet. In solenni quadraginta dierum ieiunio piscem sibi ac vinum interdicebat. Nec his contentus, annum integrum, qui martyrium proximè præcessit, in solitudinem se recipiens, non procul Nangasaquio cælo propiorem vitam in monte transegit, ea vitæ sanctitatis opinione, ut ibi martyrij tyrocinium censeretur decurrisset. A Nouembri quippe mense in Nouembrem alterum, solitudine exercitus fidem solenniter est professus; ac licet ut in martyrij candidatorum tabulas referretur, extorquere præ multitudine non potuerit, non euocatus tamen supplicia euocare visus est. nam in mediam militum turbam audenter ingressus, à custodibus ex editiore loco excussus spes suas desperavit. Ergo Nangasaquiū se recepturus scapham cōquirebat: verum diuina eū manus inhibuit, itaq; omnia designauit, ut nullam inueniret, ex eo quod Sasioye, ne quisquam se inconsulto fugam adornaret, omnes impediuerat. Cū ecce tibi postridie militū per domos cursantiū manus in Thomā incidit apud quos, cum quæsitus se Christianū profiteretur esse, ac semper fore, ad præsidem adducitur, à quo nudatus vincitūque, cum fide sua spoliari nō posset, & in Christi confessione libertatē vincitū reseruaret, mortis sacræ cōpendio cetera supplicia abrumpens iubetur obtruncari.

Tertius, Petrus Cabaxima quinque annorum ac viginti, tertium locum obtinuit. Ex eodem ille regno Nangasaquium veniens Christum agnouit, in æde nostra baptismum suscipiens, quinquennium vix expleuerat eo virtutis ardore ut veteranum diceres. In breui consummatus expleuit tempora multa. Oriza distrahenda vitam sustinebat; sed ita tamen tempus partiebatur, ut quotidie decies quinquies è seruo precatorio Deiparæ coronam texeret, postquam ante lucanis horis oratione, quæ sola mente decurritur è Christi vita selectum aliquid commentatus, sacrificio missæ interfuerat. Intra octauum quemq; diem bis indicta sibi inedia corpusculum fraudabat. Illo quod à Christi fide suscepta primum habuit temporis lapsu solenne ieiunium, non nisi semel quotidie se reficiebat,

Ad martyrium se vitro ingerit.

Petri Cabaxima vita ante martyrium.

bat, exclusa quæ permittitur cænula: quadraginta sequentis anni dies Oriza sola, cui ad aquam & salem nihil accesserat, victitavit. Tertiam redeuntis anni ieiunationem quotidiana flagellatione & insuper cilicina veste exasperavit. ita annis singulis ascensiones in corde suo disponebat donec videret Deum in Sion; à coniugio se per vniuersam vitam continuit, vulgòque credebatur voto se castitatis obligasse. Ad hæc mense quolibet pœnitentiæ se & sacræ synaxis sacramentis accuratè comparatus muniebat; frequens amicis dictitabat oportere Christianum vbilibet etiam vicis terentem Christum in cruce pendentem animo velut oculis exhibere, nullum finem faciebat suæ vocatiōnis ad fidem, beneficium Deo gratulandi. Venit igitur cum cæteris ad martyrij speratam lauream. Captus est à militibus qui eum ducem sequebantur, à quibus ad præsidem raptatus cum in cælum oculos defixisset orationi quam decurrebat intentus, à præside interrogatur, quid esset in cælo quod ita intentè suspiceret, & quid secum tacitus mullitaret? cæli terræque conditor, inquit hominūque seruator, à quo singuli operum suorum stipendia sunt accepturi, cœlestem boni gloriam, infernas pœnas mali, æternum vtrumque. Deum illum adoro ac veneror, cuius beneficijs vitam redditurus hinc asto, meque oratione munio rem tantam aggressurus. Apage, inquit, istas nugas, teque patrijs dijs eiurata religione barbara quam nuper suscepisti, restitue. Subrisit modestè Petrus in hæc verba respondens, Nangasaquio veni quæsiturus quod teneo, qui patiar è manibus elabi? facerem profecto quod ineptè faceret, qui longa navigatione perfunctus ab ipso portu regressus, tempestatem naufragiumque certissimum, in altum se referens, prouocaret. Eo responso nimirum crabrones irritauit, à quibus nuditate, vinculisque damnatus, cum nullum finem faceret suauissimum Iesu nomen inuocandi, carnifices duo bacillum in os transuersum ingerunt, eumque medium crudeliter extrahentes genam vtramque lacerarunt. In immani deinde tibiæ prensatione milites octo extrema ligna saltu corporisque pondere deprimentes horribiliter eum cruciarunt. Sed cum inuictus eius animus nulli malo cederet, nitentis in genua & Iesum inuocantis decussio capite animum excusserunt.

Eiusdem di-
ra supplicia
& mors.

Quar-

Quartum, Thomam Firay regnum Chicungo, annos iam duos natum supra triginta martyrem dedit. Decennio ante Nangasaquium venerat Christum agnitus, quod ita seriò fecit, ut Iaponicè ac Lusitanicè legere didicerit, ideo solùm, ut pios libellos, qui vtriusque gentis characteribus idiomate Iaponensi prodierant, lectitaret. Martyrij desiderio accensus amicos vndecim adduxit, ut instituto inter se sodalitia, ad ponendam pro Christo vitam iureiurando tenerentur, cuius hæc erat formula, quam illius manu scriptam, postquam obierat reppererunt. Spondemus quotquot huic formulæ manu nostra subscripsimus, ad honorem sanctissimæ Trinitatis, quod tametsi procella in Christianos atrocissima excitetur, Iesu Christi fidem nunquam simus negaturi. Quin potius ubi de illis inquiri cæptum fuerit, spondemus nos in eundem locum conuenturos mutuòque ad sanctissimæ fidei nostræ confessionem perpetuo retinendam cohortaturos. In cuius rei fidem sua quisque manu subscripsimus. Aprilis 27. Salutis anno M. DC. XIV.

Cum Idem Nangasaquio venisset Cuchinotzu, obuios habuit Safioye famulos, à quibus agnitus suspicionem dedit illius quod venerat, quæsiturus, vrgetur igitur audiente Safioye ut esse desinat Christianus, quibus Thomas: veri Christiani à suscepta fide nunquam deficiunt. audijs Safioye & ad eum conuersus, Quod iuuentutem tuam decet, id age, cætera prætermitte. Nangasaquio, inquit, Thomas, huc veni pro fide Domini mei Iesu Christi moriturus; millies id faciam potius, quàm eum negauro, liberiore responso actus in rabiem præfectus, iubet eum nudum vincitumque ad præsidem raptari, cuius iussu cum prensatis tibijs sibi constaret, hilariter dato capite seipsum coronauit.

ALII QUATVOR SVPPliciis SVPERSTITES
longam mortem viuunt.

CAPVT XI.

IN hac postrema procella cum duo supra quadraginta mortalitatis naufragio immortalitatis portum tenuerint, non omissi mihi videntur, qui nondum emensa nauigatione adhuc fluctuant,

ant, portumque inspicientes ad quietem aspirant: nam cum tyrannus animos perdere potius quàm corpora cogitaret, hoc ut alias monui sedulus agebat, ut mortem intentaret, non inferret. Verum rabies furentium carnificum & obliuiosus tyrannorum furor tenere se non potuit, quin suppliciorum atrocitatem eo pertraheret, quò vitæ pertingere non licebat. Plerique igitur supplicijs cessare, vitamque tyrannis vel inuitis reliquere: ne tamen deesset Ecclesiæ Iaponensi nobile tanti facinoris monumentum, & ad æmulandam virtutem incitamentum, visum est illi, qui præmia nunquam aufert licet differat, superstites aliquot gloriæ suæ reseruare. Quibus non tantum animi satis fuit ad moriendum in tormentis, sed etiam ad viuendum post tormenta superauit.

Quatuor illos omnino fuisse reperio qui mense Martio anno M. DC. XV. supeterant; & quoniam de illorum morte nondum insequentis anni literis audiuius, satis credibile est illos obligatis vulneribus suis vitam in hunc vsque diem protraxisse. Ex prima in oppido Cuchinotzu athletarum turma, tres quos prius commemorabo cenfebantur, quartus Nangasaquio cum ijs venerat, quos proximè collaudaui. Inter tres, primus Paulus de Vro Fingenjs fuit, isque meritò primus, qui etiam cum octodecim martyribus prima supplicia tulit, verberatus, nudatus, vincit fuit, & in machinam actus, sæpe cantatam, saxi pondere quod illi in humeros ingestum fuit, funes disrupti sunt, ipseque in terrâ lapsus grauitè afflictus fuit, multumque sanguinem naribus misit, & lubens digitos pedum, manuumque obtulit decurtandos, professus se nullis cruciatibus adigendum, ut à corde suo fidem exigeret, truncas igitur manus ridente vultu ad pectus iungens, præfidi deinde velut insultans ostentaui, crucis porro cauterium immota fronte constanter admisit, ac demum eneruis domum remittitur, ubi cum vulnerum dolore velut quotidiano tyranno fidei suæ causa conflictatur.

Alter Barnabas dicebatur, Sina parente, natus annos octo & quadraginta eadem cum priore tulit, eadè semper alacritate: quòdque magis in eo mirum est, quod natura timidus supplicia sentiebat atrocius, maximè quod gentis suæ in doloribus sensum acriorem à parente trahebat: is licet sine nota, quod alij fecerant la-

Thomas Firay auctor sanctæ ad martyrium conspirationis.

Capite truncatur.

Paulus de Vro post atroci supplicia superstes.

tere potuerat, seipsum tamen gentisque suæ vitium gratiæ præsidio superauit.

Matthias Yénfay annorum septem & quadraginta, Coxiró regni Fijen natale solum habuit. Is salutis suæ commodius procurandæ causa, cum alia nulla suppeteret, domi nostræ serui loco famulabatur, peccandi laqueos, vt aiebat, facilius vitaturus, quare ita se cohonestari arbitrabatur, vt pro tribunali nomen rogatus ediderit, *Patrum famulus*, & aliud nihil. Paria illi cum socijs supplicia fuere, in hoc superior, quod digitos iterato truncari præses iusserit, ideo quod semel truncos sibi velut insultans ostentasset.

Didacus Toyoxima Nangasaquiensis ciuis è borealibus Quantó regnis oriundus, annos numerabat octo & triginta. Is cum cæteris Nangasaquio ad martyrij famam accurrerat, nec tamen impetrare potuit, vt in purpuratorum potius quam candidatorum tabulas referretur, atq; ideo fortunam tentaturus in arenam prodijt, ac socios confirmans comprehenditur, & in mediâ coronam euocatus iubetur Christum abdicare, itane verò, ait, ego qui alios veni confirmaturus, deficiam? Interim auditur illum esse Nangasaquiensem ciuem, ideoq; dimissus magnum doloris sensum præ se tulit, quod sperata illi palma è manibus laberetur. Abibat igitur exclamans, Christianus sum, ideoq; solum excludor ab arena quod certamen in patriam differatur. Abijt igitur, & die tamen insequenti à militibus denuo capitur, nudatur ac vincitur, cumq; adduci nullo modo posset, vt Christianam fidem abijceret, iubente præside nares illi præcisæ manuumq; digiti decurtati. atq; ita dimissus est constantiæ suæ specimen fœdis vulneribus gloriosè præbiturus: ac tametsi acriter eum pupugerit, quod ex amoris in Deum holocausto viuus exiret, quod tamen signatus superaret, solatium fuit amissæ coronæ non inane. Præter hunc alij tres quatuorue, qui Nangasaquio aduolabant vinciti, nudatiq; iussi sunt Nangasaquium redire, ibiq; sperata supplicia præstolari. Qui ex arena discedentes hæc ipsa verba proclamabāt, Christiani sumus & è composito Nangasaquio venimus ad Christum profitendum & supplicia in fidei causa perferenda.

Sed priusquam ab his martyribus abeamus, ad eorum gloriam pertinebit scribere, quod testium fides iurata narrauit. Voluit enim

Deus

Deus Opt. Max. cœlesti calculo præclara illorum facinora illustrare. Quodq; alias accidisse narrat antiquitas, hoc ipsum recentis exempli testimonio confirmatur. Lux nempe nocturna non infrequens ipsum martyrij locū sæpius collustrauit, nunc stellas exhibens, nunc ignium spheram, quæ in alias deinde plures erumpebat, ignesque illi sursum delati disperebant, idque frequentius Sabbatho ac die dominico, in quos dies illorum certamina inciderant, fertur euenisse. Natalis Domini nocte splendor fuit sua magnitudine insolens, & qui à prodigio nihil discreparet. Quibus neophyti magis magisque non ad venerationem minus quam ad exemplum incitantur, coniectantes eorum in cœlo gloriam, quæ in terram sua se luce diffunderet. Verùm à Safioye ad alias duas tyrannorum turmas vnus certaminibus defuncti transeamus.

QVID SATZVMANA COHORS AD ORTVM
in Arimensi agro turbarit.

CAPVT XII.

Interim dū apud Arimenses Safioye sæuiebat, Satzumana cohors ad ortum excurrens Miye & Ximambára cum vicis conterminis sæuitura secesserat. Sed lenior fuit isthic procella remissiorque persecutio. Cum enim Satzumani præ ceteris Iaponiæ populis militiæ leges religiosius obseruare sibi videantur, indecorū putant & vile vulneribus supplicijsq; cum inermi hoste certare, sanguinemque profundere quem neq; militaria iurgia, vel monomachia, vel denique bella prouocarint. Et quoniam Christiani non nisi patiendo repugnaturi sciebantur, cum inermibus de legum cōtrouersijs certare vile censuerant, maximè quod non nescirent eosdem calumnijs oppressos iniuria malè apud Imperatorem audiuisse, cuius ira mollior futura erat si veritati niteretur. Præmittunt igitur in ea que petebant loca, qui moneat horteturq; Christianos vt huic turbini tantisper se subducant, ne cum præsentibus sæuire cogentur. Factum est id à plerisque, ne martyrij cupiditas tyrannorum furorem iusto acrius incitaret. Veniebāt igitur Satzumani, & maiore tumultu quàm impetu Christianam rem parùm serio perturbabant; si cuius in ædibus absente patrefamilias è famulis aliquè deprehenderāt,

Yy 2

isque

Locus supplicij nocturna luce collustratur.

Satzumani in Christianos et inermes, militibus agunt.

Didacus Toyoxima præcisæ manibus ac decurtatis digitis & iuuus dimittitur.

isq; parùm cordatè se gereret, adscripto illius nomine contenti, de cetera familia nihil admodum laborabant, ita perfunctoriè omnia peruagati, in neminem nisi volentem, seque magno Spiritus ardore ingerentem inuiti sauerunt; è quibus cum altero vinculis solum, cum altero etiam supplicijs ad territandos cæteros decertarunt.

Prior Paulus Vchibóri Ximambáræ natus, damnata quam ingredi potuerat fuga, maluit sortem suam præstolari, quam tormenta declinare. Ita nonnunquam Spiritus Sancti vnctio diuersis primòque aspectu pugnantis ad salutem vijs, electos suos solet inuitare: in hoc enim euentu quosdam docuit publica rei Christianæ commoda priuatis anteferre, alijs ingessit vt diuinæ gloriæ procurandæ inutilem fugam esse iudicaret. Vtrumque placet probare, neutrum reiicere. Ergo postquam cum eo multis ad eiuandam Christi fidem actum fuit, ipseque sibi semper æque constitisset, ab inuitorum manibus vincula prope tandem extorsit. Vinculus igitur ad cæterorum metum, vicatim vna cum tota cohorte circumraptabatur, ac tandem hac se cura liberaturi in Arimensem custodiam ad Sasioye illum amandant. Ibi incredibile est, quanto ardore, quanta in publicis vinculis pateretur: Carcer erat in aprico campo sub Ioue gelido, solis vndeque repagulis libertatem coereens, quod apud Iapones non est infrequens, caueam dixisses potius custodiendis feris, quam reis accommodam. Tempus erat, quale in Iaponia esse solet Nouembri mense asperimum, gelu niuibúsque etiam ijs terribile, qui cæli iniurias domesticis parietibus arcere conantur, ipse seminudus, præter vilem storem nuda in humo dormiturus, aliud nihil habere sinebatur, & tamen tanto ardebat diuini amoris igne, vt in corpus caloris communionem vulgaretur, eo donante, qui dat niuem sicut lanam, & facit eum tentatione prouentum. Nam cum ad expiandum nocturnis latebris tectus, corruptis largitione custodibus, sacerdos noster adrepisset, hominem miseratus quærit, qui fieri possit, vt eo frigore eaque nuditate non rigeat, Cui Paulus affirmavit, se nullo planè frigore correptum, aère frui vel maximè temperato. Quod qui naturæ viribus factum putauerit, velim vt suas vires in eo frigore

Paulus Vchibóri sub Dio & asperissimo gelu aërem sentit temperatum.

gore experiatur. Tandem cum ipse mortem in Christi causa lætus expectaret, spe sua excidit, ideo quod fratris gratiæ, qui Ximambáræ Primus erat, vitam dederit, aut potius mortem distulerit, domum enim cum vinculis remittitur, dum extrema de illo sententia statuatur.

Meliore adhuc fortuna vsus est Adrianus Quindo Tacayemón, cum enim Paulus vicatim circumtraheretur, Ariye nobili in vico Adrianus occurrit, & egressus domo Christi pugilem perquam officiosè salutauit. Quæritur ex eo, quid sit, cur hominem reum tanto pere veneretur, sitne ipse quoque fortè Christianus: veneror, inquit, pro merito strenuum pugilem, qui pro rege ac Domino Iesu Christo tot labores tolerat, Scitote quoque me cum illo æquè esse Christianum. Eidem igitur, aiunt, ac legem tuam nega, sin, paria cum eo vincula præstolare. Adrianus porro: neque fidem, neque legem meam nego, sed libens pro vtraque cruciabor. quibus dictis domum remittitur, iubeturque intra eam, quid de eo statuatur præstolari. Non diuturna fuit mora, nam breui reuocatus ad defectionem acrius laceffitur, constitit sibi fortiter Adrianus, & mox manus, brachia, collum ipsum asperimo vinculorum genere induitur, & vicatim raptatus cum nihil vrgentibus spei daret, dexteræ manus vno digito truncatur, iterumque laceffitus sua firmitate carnifices adegit, vt sinistrae manualios duos totidè ictibus amputarent, idq; ad doloris sensum augendum ita lento supplicio, ac si serra funderentur. Ferebat omnia, vel nullo, vel dissimulato dolore, quin potius subridens exclamabat, Benedictus sis Deus meus pro eo beneficio, quo me afficis immerentem: cumque vltèrius rogaretur, num in eadem sententia persisteret, affirmanti nares excinduntur: tum deinde vestibus omnibus nudatus, cruore ex vulneribus diffuens, cohortem quocunque iret iubetur comitari, donec in pagum Sucáua intra quartam leucæ partem constitutum deuenitur. Ibi à Iudicibus interrogatur, quid esset causæ, cur legis suæ retinendæ studium Christiani vitæ anteferrent? ita respondit, Ideo quod extra hanc legem salutem nullam reperiri credamus, ac deinde de Deo homine ita diuinè perorauit, vt dicere nihil ethnici dubitarint, Qui talia sibi persuadent, quid mirum si pro Deo suo

Adrianus Quindo lentis supplicijs ad defectionem sollicitatur.

hilariter moriantur? Die insequenti cum ad eum filius nescio quid edulij detulisset, à custodibus rogatur, vt à parente defectionem impetret, amore illum expugnaturus, qui timorem superaret. Verum Adrianus à filio conuersus ad importunos hortatores fidei nostræ mysteria vrgentibus ingessit, orationemque ita conclusit, Si quod credimus, Dei filius homo factus pro mortalibus tot tantisque tolerauit, cum id mea priuatim causa fecerit, non sum Seruatorem meum, tametsi discerpar in frustra, negaturus, nihil est quod vltra vrgear, certum habeant, me nunquam ab eius lege discessurum. Quibus dictis ad cibum sumendum se, præmissa prius oratione, actisque postmodum gratijs in genua nixus accinxit.

Nullus fuit eius regionis pagus vicusue qui non raptatum spectauerit Adrianum, & quoniam grandiori ætate prolixo in itinere multum sanguinem miserat, aliquoties deficientibus viribus in terram ruit. sed eum immanes carnifices calcibus, fustibusque contusum erigebant. Continuum orationem decurrens, cum aliquando pieratis sensu suspiraret, milites pusillum animum interpretati obiecere, Quid tu degener quereris, cum tua culpa pertinaciæque crucieris? facile apparet, refert Adrianus, vos nondum in cordis mei abdita penetraste, neque enim hæc suspiria mæsticiam metumue redolent, cum mihi mors ardentioribus quam reliquis vita sit in votis, è diuinorum beneficiorum commentatione, & huius maximè, quo me sua in patiendo similitudine dignatur, hætenus eruperunt. In quo responso Satzumanorum militaris animus habuit quod satis miraretur. Denique cum denuo acriusque breui moriturus vrgeretur ita respondit, vultis à me naufragium in portu extorquere? Quibus dictis iunctas ad pectus manus ambas in crucis figuram componens, Iesumque ac Mariam inuocans, reliquum truncatis cervicibus sanguinem constanter effudit.

De quo elogij loco nonnulla subijciam. Ariye annos viginti nouem natus, Christianæ militiæ nomen dedit, in qua ad annum sexagesimum, emeritis stipendijs, æterna hodie rude donatur. Habebat inter neophytos aut ardentissimus aut in primis. de quo Michael primus Arimensis agri martyr dicere solebat, dum viueret, fore vt Adrianus Ariye, si quis alius, procul dubio pro Christo moreretur.

reretur. Christianæ doctrinæ rudimenta, orandi modum & sacramentorum vsum aptè libenterque quos poterat docebat, sacerdotum nostrorum penuriam vel absentiam vicario labore supplebat. Infantes, si quando necessitas vrgebat, eluebat, infirmos visebat, tenuiores sustinebat, mortuos, tametsi ethnici essent, sedulo sepeliebat, ac neophyto, cui ea res immodica nimirum videbatur, respondit, dum inter opera, quibus alienam miseriam subleuamus, sepeliri mortui iubentur, eam rem nullis hominum limitibus coarctari. Arsit semper martyrij desiderio, etiam dum Taicosama olim fureret. Cum enim placuisset Christianæ religionis arma tantisper seponere, ipse etiam cum capitis periculo precatorios globulos è collo gestabat, donec ab vno è nostris admonitus, publicæ quieti ac cæterorum cessit authoritati. Si quando quempiam pro Christo extinctum audiebat, ipse in seipso sancta inuidia correptus, antiqua sua vota renouabat, non diffitens id quod agnoscebat, esse se tanti boni gloria perindignum: si quis inter supplicia titubauerat, diuina iudicia reformidans perseuerantiæ donum extollebat. In hac procella ita desideria excreuerant, vt latebras suadenti filio ex ætate argumentum sumenti responderit in hæc verba, Annos attigi sexaginta, vincula nondum expertus, nec tamen id ætatis horreo, nec vitam in hac cauta ponere reformido. Cum filijs valefaceret obuium Paulum excepturus, donatos sacra sua supellectile & opportunis præceptis institutos dimisit, primogenitum in hæc verba allocutus, Abeo nunc quidem pro Christo moriturus, Tu vide quid egeris, si victoriam de supplicijs desperas, fidei tuæ thesaurum intra latebras abde conferuandum. Quod cum dixisset, festam vestem induens ad publica certamina prodijt, domesticis generose defunctus.

TERTIA COHORS, DVM QUATVOR CRV-
ciaret, duobus vitam eripuit.

CAPVT XIII.

A CiesFirandensis cū suo duce Chingiuā, Obāmam & loca contermina discutienda suscepit, quæ Satzumanæ nõ ab similibus satis pfunctoriè decurrebat & quasi coactus illi cohortis præfectus, vt feuerius

Adriani con-
stantia, ora-
tio, & mors.

Adriani an-
te martyri-
um exerci-
tia.

Martyrij de-
siderium.

Seuerius ageret, cum quatuor ad se delatis adductus est. Meminisse nos oportebit, inter prima Arimensium prælia, nobiles aliquot familias atroci proscriptione damnatas, posteaquam dignitates, annuos census, patriamque dimisissent, igni & aqua publicè interdictos, in secretiora Arimensis agri loca secessisse. Ex ijs quatuor, quorum nomina mox, cum de singulis pauca dixerimus, subiiciemus. His in edito monte, cum rupes specum præparasset, eo se immiserunt vnà cum suis familijs exilio suo latebras quæsaturi, neque enim abire aut vsquam habitare sinebantur. sub ea rupe quanta tolerarent, facilius erit cogitare quàm dicere, nam ad cetera incommoda, extremaque paupertatis angustias, aqua ipsa asperitatem loci refugiens erat quàm longissimè conquirenda & in arduum magno labore euehenda. Hæ latebræ proditorem apostatam nescio quem minimè latuere, qui ex alienis malis gratiam sibi procuraturus, cohortis præfecto latebras aperit. maluisset ille quidem nescire quod sciebat, ne id agere cogere quod nolebat, sed cum tandem ea res multorum iudicio in publicum erupisset, maluit præfectus alijs quàm sibi nocere. Euocat igitur proximi vicini capita, & grauitè increpat, quod igni & aqua publicè interdictos apud se latere permisissent, neque fouere dubitassent. Simul iubentur eos ad se victos pertrahere, pertinaciæ suæ culpam luituros. Redeunt ad eos pauidi multisque lacessunt renitentes, vt externis saltem signis non nihil de suo rigore remittentes illorum quieti consulant, à quibus non sine periculo adiutos esse se fatebantur. Voluissent planè athletæ Christiani hospitem suorum indemnitati consulere, si cum diuinis legibus factaque fide beneuolentia illa stare potuisset. Officiosus itaque verbis culpam deprecatur, inurbani videri quàm infideles esse maluerunt; & id quidem eo rigore, vt grauitè poenituerit ex ijs vnum, quod officiosius sibi locutus esse videretur. quam culpam qualis qualis illa fuerit, cum ad supplicium raptaretur, serio à se remouens, & satis religiose exponens, videri noluit remissius in retinenda fide locutus, cum laxius aliquanto se reciperet conaturum, vt beneuolentia nihil caperet detrimenti.

Ad præfectum igitur è cauernis suis leones educuntur in arenam prodituri, triduum certis in ædibus deponuntur, dum Sasioye moni-

monitus de illis statuisset. Statuit igitur in hanc iniquissimus iudex sententiam, vt quatuor viri isti, quia Christiani, & quia fidem abdicare noluerant, ideòque fortunis omnibus excidentes, herilibus dynaste Arimensis obsequijs se subdlexerant, naribus ac pedum manuumque digitis truncarentur, frontemque candenti ferro iniustam gestarent, ac deinde viuere sibi ad pœnam cæteris ad exemplum finerentur. Ea sententia octauo ac vigesimo Nouembris die Obamam venit, & mox præfectus in forum delatus, eo in loco, vbi crux superioribus annis prodigiosa prodierat, sibi tribunal erexit, & notari fortasse non ineptè potest, Iudices istos sibi plerisque in locis, torquendis neophytis sacra prius loca sacrificij quodammodo aram diuino planè ex nutu elegisse, quod ipsa locorum recordatio Christianis esset ad fortitudinem cohortatio. ita Arimæ, ita Cuchinotzu & alibi factum vidimus, ijs in locis vbi sacræ steterunt ædes, aut Societatis Ecclesiæ, supplicia publicè fuisse constituta. Singuli ergo singillatim ad iudicem pertrahuntur satis læti, quod desperatam tanta exilij mora martyrij coronam ad spem proximam reuocarint. Qui solutos adduxerant, cum vinciri illos oporteret, vt præfecto sisterentur, satis timidè ad eos vinciendos accedebant, non innoctentiæ solùm opinione, sed multò magis ex antiquæ nobilitatis gradu, qui plebeios homines ab inferenda vi cohibebat. Verùm Christi milites nouam militiam edocti, quæ ipsi horrebant, molliora reddiderunt. Ipsi enim seipsos, quoad fieri potuit, vinculis induentes, tandem vt vincirentur impetrarunt, professi nihil esse quod magis, quàm admissa pro Christo vincula, gloriose initium mortis, optarent.

Sasioye sententia quatuor isti ad supplicia damnantur.



GERMANI GOROSVQVE ET ALIORVM SVPLICIA
CHRISTI CAUSA EXANCLATA.

Adducuntur igitur ad iudicem singuli, & primus Germanus *Germanus*
Gorosuqué annos natus vnum & quadraginta, ciuis Obamensis, *Gorosuqué*
qui cum pronunciatam adhuc de se sententiam ignoraret, eamque *supplicia.*
capitis esse arbitraretur, in genua ruit ceruicem oblaturus. Verum
in nuda humo extensus, transuersis palis in crucis modum alliga-
tur, & Christi cruce nihilo tepidior suo cauterio latus insignitur,
tum ad pollices cæterosque digitos sigillatim truncandos deueni-
tur, quorum etiam nares fortunam subiere. Quæ supplicia omnia
constantia pro Christo certantis eludens non corpore minus quam
animo immoto suscepit, soli linguæ ad inuocanda sacratissima Iesu
ac Mariæ nomina motum imperans.

Alter Michael Toysmón annos septem & quadraginta Oba- *Michael*
mæ natus, is eadem supplicia pari sustinuit animi firmitate. De qui- *Toysmon.*
bus hoc solum querebatur, quod essent exigua, sibi que martyrij, vi-
ta superstita, palmam inuidissent, quanquam hac in re ita suis votis
indulgebat, vt tamen à diuina voluntate nusquam discederet. Vter-
que post hæc supplicia in eadem arena (erat enim ad mare consti-
tuta) duos dies supra viginti vulnerum dolorem, famem, frigus a-
liaque sexcenta incommoda rustico mapali exceperunt. Nanga-
saquio tamen, corrupta custodum qui assidui aderant fide, subuen-
tum illis fuit, quantum inhumanitas humanitati permisit. Hi duo
longum martyrium ingressi, viuunt etiamnum cruce ceterisque
supplicijs insignes, & indies mortem viuunt inter longa supplicia
diuturnam. Qui sequuntur duo intra eandem suppliciorum aleam
martyrij iactum seipsis abiectis coniecerunt.

Ioannes Fayemón tertius, annos natus quinque & triginta O-
bamentis, cum in arenam prodijisset, coniectis eum in locum o-
culis, vbi crux olim steterat, facta prece sanctissimè testatus est, se non
digitos ac nares solùm, sed quidquid haberet lubentem in hac cau-
sa offerre, vt diuinis beneficijs gratus suisque sceleribus pœnitens
aliquid tribueret. Excepit igitur supplicia fortis animus & corpo-
ri suos dolores latus imperauit, totamque eam noctem cruore suo
non indecorè sordidus in arena volutatur. Nec fuit qui à custodi-
bus extorqueret, etiam haultum aquæ præbiturus. Concubia ni-
hilominus nocte neophytus vnus aliquis ad eum dormitante iam

Ioannes Fa-
yemon ex fri-
gore obrigit,
post suppli-
cia.

custodum fidelentus adrepfit, eumque vt Christi Domini meminisset, admonuit. A quo etiam retulit dignum hoc posteritatis memoria responsum. Ab ineunte Martio crucem non vnam in rei familiaris angustijs exegi. cum præter non ingentem specum ad familiæ totius angustias coërcendas aliud nihil superesset. Hodie digitos narésque obtuli, deque ceteris nihil sibi mea vota reseruarunt, quibus omnibus in spem adducor fore vt clemens Dominus mea mihi peccata indulgeat, æternamque vitam largiatur: nec votis suis excidit, viribus quippè ex nimia sanguinis missione cæloq; frigidus destitutus, die insequenti nono ac vigesimo Nouembris obriguisset reperitur.

Postremus fuit Saluator Fachiró, annos natus sex & viginti, Chingiuæ natus, iuuenis erat, in quo cum ætatis flore venustas conspirarat. Ergo vt eum præfectus est intuitus, subito exui mandauit, O infelix iuuenis, exclamat, id ætatis ac formæ ad mortem venis huius causæ vilitate fœdatus? Utinam esset in mea manu paratis te supplicijs liberare, quod in tua esset manu (quod facturus non es) si barbara sacra tantisper eiurares. Quod quia non facis, Imperatoris ac Safioye voluntati cogor etiam nolens obsecundare. Cui martyr ita respondit, Propensæ gratias habeo voluntati, petoque vt mea causa dolere desinas, eo ipso quod ego volens libénsque suscepi, votisque omnibus affectaui: nihil enim est, quod æquè cupiam ac pro Christo meo pati quam plurima, quibus Deo gloriam, mihi æternam vitam paro. Utinam ea supplicia quæ tantopere horres plura essent ac maiora, neque vitæ conseruandæ parum vtiliter famularentur. Pronunciata igitur publicè ex omologesis formula, cum eam orationem, quam Dominus docuit, Angelicæ salutationi præmississet, ad paria cum socijs supplicia constans admittitur; bi duo superstes, eo ipso in loco vulnerum dolore, quæ nemo obligauerat, frigore, alijsque incommodis animum expulit diutius viuere renitentem. Omnium coniuges ac filij sua paupertate diuites, aliquandiu magnas rei familiaris angustias experti sunt, sed demum alienis ædibus crediti nihilo prope melius quàm in sua cauerna commorantur.

TEM-

TEMPESTAS IN CHRISTIANOS EXORTA,
ciuili bello se remittit.

CAPVT XIV.

Tantus erat depluentis in Arimensem Ecclesiam grandinis furor, vt publicæ calamitati nihil intactum relicturus videretur. Verum ille qui mari & ventis imperat, eique obediunt, effecit, ne tentaretur supra id quod poterat neophytorum grex nouellus, & vt constaret è cuius manu fulmen hoc à Christianis retortum è cælo vibraretur, inopina bella pacem Iaponibus insueram, annosque plures ab Imperatore custoditam perturbarunt. Quorum bellorum causas & euentus ideo nunc præmitto, quod peculiarem locum sint in historiæ serie breui sortitura. Quod nunc ad rem facit, est, quod exercitus ille, qui per Arimensem agrum bachabatur, ad obsidendam Ozacam cum cæteris copijs in Cami regionibus nulla mora accersebatur, cuius belli rumores primum effecerunt, vt per transfennam ac velut cursim omnia tractarentur, & Christiani potius terrentur paucorum supplicijs, quàm vbique torquerentur. Et sanè non cursim notari debet, Imperatorem tot annos bella ex vniuersa Iaponia exterminasse, ipsoque tempore cum in Christi fidem læuire cœpisset, bella velut ab exilio reuocasse. Quod ipsum Miacensis illi præfectus, vir prudens & cordatus primis huius tempestatis initijs videtur prædixisse, cum enim de Christi nomine inter Iapones delendo ex Arimensis dynastæ cum Paulo Daifachi controuersis plus æquo incitatus ageret; illo authore placari non potuit, tametsi diceret prope varicinans, fieri posse vt ex ea re quies publica motus aliquos euocaret.

Reuocatus igitur Safioye cæteri que duces sparserunt, neminem toto Arimensi agro superesse, cui ad Christum profitendū satis animi superesset. Quod tametsi euidenti falsitate ruebat, potius quàm nitebatur, victi tamen esse malebant, quam videri. Ne forte rei male gestæ apud Imperatorem nomine deferrentur. Cui rumori causam tametsi nullam dederint Christiani, plerique tamen adstringi se non putauerunt, vt sparsam nulla sua culpa, non sine

Zz 3

rei

Saluator Fachiró post supplicia bi duo superstes moritur.

Exercitus ex Arimensi ditione ab Imperatore reuocatur.

Arima re-mittit se per-secutio.

rei Christianæ periculo maiore, diluerent falsitatem. Nec ea res præfecto Sasioye displicuit, non ideo quod non ex animo veller Christi fidem stirpitus, si potuisset, euelli, sed quia desperabat id fieri posse, cognita iam neophytorum firmitate, temporisque angustijs in arctum redactus, lætatur id credi posse, quod fieri posse non sperabat. Cum Christianorum coniugibus ac prolibus, contra quàm minæ persuaserant, nihil est etiam tentatum, nihil in reliquam familiam turbatum, nihil de absentibus, qui se subdlexerant, inquisitum, vnde factum est, vt tamen si Arimæ & Cuchinotzu nonnulli defecerint, alibi tamen vix vlli, nec ibidem quoque complurimi. Ergo Arimensis agri victoria tamen si non sine sanguine, & aliquorum lapsu, à Christo tamen indubitata stetit, stabitque in ecclesiasticis fastis præter æternitatis memoriam sempiternam.

Abijt igitur Sasioye Nangasaquium, relictis in domestica custodia ad speciem seueritatis aliquot Christianis, & spoliatis militari petulantia neophytorum ædibus, duces crudelitatis suæ vestigia vbique reliquerunt. Ex eius discessu cum non nihil Christiani respirarent, ad colligendas martyrum exuias, quas posteritatis testimonio, venerationi, exemploque reseruarent, animum adiunxerunt. Otium quoque fuit ijs qui à Christo defecerant, seipsum inspiciendi, inspectaque perfidie suæ fœditate, seipsum exhorrendi, diuinaque iudicia non admirandi minus, quam seipsum non sine stupore recolendi, cum se viderent post tantum orationum, ieiuniorum, cæterarumque corporis afflictationum comparationem subito corruisse, quos rupe firmiores nulla vi labefactari posse vulgo credebatur. Didicerunt minus sibi fidere, Deo magis. Ex his tacitis apud vnumquemque commentationibus ortus est dolor ille, publicæque pœnitentiæ ardor, quo se lapsi pristinum in gradum reuocarunt. Cum quibus illius Ecclesiæ administris è suis latebris aliquantò liberius erumpentes ita se gesserunt, vt neminem facilitas laxaret, aut difficultas deterreret.

Aderant quidem Christianis Patres sedulo, etsi occultè, hoc persecutionis tempore, eorumque necessitatibus pro viribus succurrebant, ex umbra in puluerem prodire gestientes, vt desideratam cum alumniis suis coronam consequerentur. Sed cum compertum iam

*Martyrum
reliquia col-
liguntur.*

*Lapsi se eri-
gunt.*

iam esset, fidei hostes nil aliud in animo habere nisi vt aduenas omnes expellerent, & eorum subsidio in posterum Iapones priuarent, deprecabantur eos Christiani ne se detegerent, eosque præpropere feruore ope & consilio in perpetuum spoliarent. Hoc enim modo acrior haud dubiè futura erat persecutionis atrocitas, maiorque eius Ecclesiæ desolatio. ex umbra ergo, vt dixi, per se & alios administratos quos poterant Christianis suggerebant animos, mitescente verò persecutione aliquantò liberius boni pastoris ministerium exercebant.

Nangasaquienses porro, audita è proximo sociorum vel firmitate vel ruina, aduenientem Sasioye sapientius alienis exemplis edocti exceperunt. Qui enim de suis viribus non satis sibi promitterent, in tutum se vel suos tempori subducentes receperunt. Alij Christum propugnaturi in castris fortiter sese tenuerunt, spiritus enim, qui vbi vult spirat, cum quibusdam suspirat in tenebris, cum alijs vehementius incitatus de Christo tuendo conspirat. Cuius ductum qui non sequitur, nã ille deficiet in supplicijs aut tristitiæ tenebris obruetur. Et sanè tantus fuit apud Nangasaquienses nonnullos pro Christo patiendi ardor, vt eo nonnullæ mulieres incitata capilitium sibi deraferint, virilemque habitum mentitè ad martyrij palmam viriliter aspirarint, ne forte muliebris infirmitas huic certamini non satis apta videretur. Nangasaquium etiam ad speratum tumultus famam religiosi è suis latebris singuli ad pugilum pugnas auxiliaris cohors aduenere. Qui si tenebris se nocturnis tuebantur, non id vitæ desiderio, sed cæterorum bono, salutique faciebant, maximè quod nullo fructu prodituri, martyrij quoque palma ex imperatorijs edictis, vt alibi monui, carituri credebantur.

Nangasaquium porro posteaquam præfectus aduenit, res Christiana in deliberationem vocata, diu ancipites tenuit, vtum potius eligerent, num extrema omnia nullo fructu tentanda, num reliqua vel omittenda vel differenda viderentur. Præsidi placebat, hoc vno impetu concussam Christianorum religionem excutere, ne intermissa res euerteretur lenitate. Surungadonus belli huius cum suis pertaxus ad aliud aspirabat, & quæ ad eum diem gesta fuissent, sufficere arbitrabatur. Sasioye, cuius erat litem dirimere, neutrum

*Nangasa-
quiensium
mulierum
patiendi ar-
dor.*

*Infroye omnis
sis neophytis
in rosaria,
Et imagines
Etc. Nanga-
saquij sauij.*

neutrum displicebat, quod optaret vtrumque, & tamen in leniorem partem suis commodis nulla naturæ bonitate protiocatus inclinavit. Sciebat quàm acriter Nangasaquienses ex longa rei Christianæ tractatione repugnaturi crederentur: videbat Amacaensis Onerariæ commercium, quæ tum Nangasaquij aderat, in Lusitanorum conspectu Christianorum supplicijs posse perturbari, cuius rei inuidiam, cum religione cupiditas acrius Imperatorem afficeret, non satis tutò posset sustinere. Verebatur adhæc ne rem aggrediretur, è qua minùs honoratè posset egredi, nec prudentis esse putabat, in eas angustias se conijcere, è quibus exire deinde non liceret. Urgebat præterea auxiliarium copiarum, quas Imperator euocabat penuria, sine quibus nihil auderet, & quas dimittere honore saluo non posset. Statuitur igitur, inchoata cum Christianis prælia in aliud tempus differri, non auferri. Ne tamen nihil egisse viderentur, publicis flammis precatorios globulos, cereas agni cœlestis, aliàsque pias imagines, quas Christianis eripuerant, ante abitum damnauerunt. Abiere tandem, & cum ijs metus ac spes, prout quemque rei expectatio affecerat, exularunt.

*Post abitum
Sassie quid
actum.*

Sed ad colligendas tempestatis reliquias labor huius navis rectoribus duplicatus accreuit. Ac tametsi id facerent, plerique intra prudentiæ limites angustiasque conclusi; latere tamen non potuit omnia scrutantem, etiam cum abesset, minùsque timeretur, ex neophytorum ardore, Præfectum. Dissimulavit nihilominus præsens omnia quamdiu potuit, verum ex itinere, cum in castra pergeret ex vrbe Sacayo, in hanc sententiam scripsit ad negotiatores ex oneraria Lusitanos, constare sibi contra Imperatoris edicta, religiosos aliquot sese cæterorum exilio subduxisse, vix adduci posse, ut crederet, quod credere cogere; eius rei culpam vni onerariæ Lusitanæ sine controuersia deberi. Quæsi ad Imperatoris aures pertingeret, satis esse, ut omnia religionis causa, emporium Nangasaquiense extremam sibi cladem pertinaciæ suæ pœnam euocaret. Viderint igitur negotiatores quid agant, neque de sua clade præmoniti postmodum deinde conquerantur. Non videbatur vana denunciatio, sed tamen ab eo sperandum, qui metum hûc motumque prope sopierat, fore ut suo quoque munere fungentes contra vim tueretur.

QVID

QVID RELIOVA IAPONIA GESTVM
fuerit.

CAPIT. XV.

Nihil dubium quin præsens rerum motus, post Ecclesiæ Iaponensis exulantibus illius ministris orbitatem, alibi extra Arimensem agrum multa turbarit, maximè priuatim apud toparchas minores domesticis in suos prælijs sauientes. Verùm in nostrorum absentia aut saltem vaga nec otiosa paucitate, vix satis temporis fuit ad agendum nedum ad scribendum. Rerum nihilominus gestarum frustra reliqua Iaponia colligam, non illa quidem pro dignitate sed pro scribentium breuitate concisa.

Apud Fingenses in vrbe Cumamoto Paulus Yasodâyû annos natus quinquaginta scribitur Christo vitam consecrasse, sibi que illustre martyrium comparasse. Erat is insignis architectus & præfectus operum ea in arce sub Canzuyedono illius regni quondam dynasta, & acerrimo Christiani nominis hoste, cui cum esset artis peritia carissimus, adduci tamen nõ potuit, ut ab eo laceffitus Christum abdicaret. Moritur tandem Canzuyedonus, & teneriorem sibi filium substituens, sui in Christianos odij reliquit hæredem, non illum quidem sæuendi sed regnandi libidine incitatum, quod nimirum malè metueret, ne paternam hæreditatem Imperator Christianis infensus tolleret, aut saltem decurtaret, nisi cum eo in extinguenda Euangelij luce conspiraret. Ergo in hoc tumultu non pauci ab eo vel potius ab eius moderatoribus iubentur exulare, hoc solum nomine, quod à Christo deficere noluisent. Paulus porro annua prope vincula perpeffus ab eo dimitti non poterat, artis illius præstantia non nihil furorem leniente. Et quoniam mutari eum volebat potius quàm torqueri, dici vix potest, quot arietibus illius constantia quateretur. Sed illius animum nulla vis de sententia deturbavit, ideo fortasse quod continua prece, piorumque librorum lectione vires quotidie velut nouo pabulo reparabat, & ut in neophytos stipem aliquam corrogaret, in ipsa custodia non nihil artis suæ exercitio conquirebat. Mirum est quanto cæterorum exemplo vitæque comprobatione omnes architectus noster adificaret,

Paulus Yasodâyû nobilis architectus ad defectionem sollicitatur.

Aaa

non

non verbis magis quam incommodorum tolerantia ad supplicia futura præludens.

Tanta Paulus tamque diuturna firmitatis suæ significatione hoc à dynasta suo impetrauit, vt in posterum de plectendo potius quàm de peruertendo cogitarit. Ergo Ianuarij vigesimoquinto, mittit ad eum, qui renunciaret ipsi, ea ipsa die moriendum. Cui denunciationi Paulus in hæc verba respondit. Hero meo propter annua vincula plurima debere me fateor. Sed multo magis quod ea nunc mihi cum optata morte commutet. Quare nuncium accipere nullum possem æque laureatum. Educitur ergo Paulus vrbe, totum iter oratione sua consecrans. Cùm in supplicij locum venisset nixus in genua ad certamen sese præmunivit, qua finita in humo nuda nudus extenditur, in latus alterum reclinatus, iusserat enim inhumanus dynasta, vt in eo diuidendo sica quædam pro Iaponensi barbarie probaretur. Carnifex igitur ictum in latus vibrans, vnico ictu per medium pectus in duas partes diuiditur. Diuisus dicitur audientium testimonio tertio Iesum ac Mariam inclamasse. Tum tribus alijs ictibus lacer in frustra quinque dissecatur. Sicam suo functam munere cum apud tyrannum collaudarent, respondit, Probata est illa quidem, verum peritissimum artificem mihi sustulit, parenti meo carum & præ ceteris Christianis vnice conseruatum. Verùm id illi sua pertinacia peperit, & ab inuitis extorsit. Neophyti illum sanè honorificè humo commendarunt. E nostris sacerdotibus vnus cum auxiliariis ad eum accurrisset, ita venit opportunus, vt post extremi supplicij præsidia certantem in agone viderit ac inuiderit.

Sed non solus Paulus fuit, ex literis nostri sacerdotis, qui rem Christianam in vrbe Fuximi occultè procurabat; alij duo neophyti eadem in causa prælio suscepto victoriam reportarunt, alter Fiozaymon Iaponensi nomine, Christiano, Paulus vocari credebatur, vir nobilis & integritate vitæ oculos in se conuertens cæterorum, baptismum susceperat ab vno è nostris sacerdotibus, idem anno superiore 1614. cùm in Christianos inquireretur, remissius se gesserat etiam cum offensione cæterorum. Sed inspecta per vicinos Miacenses neophytorum quinque pro fidei causa nuditate, vnde

vnde in tepefcere potuerat (tanta vis est exempli in vtramque partem) subito exarsit, & sacramentis primum expiatus ad vrbis moderatores se contulit, his verbis perfidiam suam inculcaturus, Agnosco me cum Imperatoris voluntari cessisse me præ me tuli, graue scelus incurrisse, quo ad incredibilem dolorem adigor ac pudorem. Christianus sum igitur, & Christianus viuam ac moriar diuina gratia semper adspirante. De me ergo pro libito statuatur. Ea res incitatos Iudices eo pertraxit, vt extemplo vincula imperarent, è quibus post dies paucos ad publicæ nuditatis ignominiam ille ipse pertrahitur, quem inspecta neophytorum nuditas tantopere excitarat. Inde ad vrbis portam, publicum ad palum alligatus, vinculorum spirat totum ab ipso collo corpus obuoluitur, & vt supplicium augerent, pectus ipsum arundineo arcu stringitur, quales apud nos vasa circumligant. Dies quinque sine cibo ac potu, quem custodes prohibebant, animo stetit & corpore, quibus exactis in asperiores custodiam remittitur, eaque ipsa tenebatur cum Ecclesiæ Iaponensis pastores gregem suum deserere cogerentur, nunc è latebris suis monet sacerdos noster Paulum, post annua vincula Ianuario mense millesimo sexcentesimo decimoquinto, post varia verborum ac verberum certamina, Christo caput dedisse, ne vitam negaret. Cui socius additus est alius vere neophytus ac tiro, quem Paulus in vinculis suis Christo pepererat, quorum corpora carnifices in vrbis fossas coniecta, debito cultu priuare nitentur, priuassentque, nisi quidam ad eos inueniendos animum ac industriam adiecisset.

Ex eodem sacerdote nostro rescitum Imperatorem, priusquam ad bellum Ozacense Surunga discederet, iussisse vt Christianis quinque pedum ac manuum digiti truncarentur, & ardenti cauterio crucis iniustæ signum in fronte paterentur. Quorum nomina tametsi nondum certò sciantur, vitæ tamen libro non exciderunt. Verùm hæc aliæque non pauca locorum interualla, nostrorumque, vt dixi, vel absentia vel paucitas nobis eripuerunt, donec otio maiore collecta enucleatius proferantur.

Ad mortem
damnatur.

Vnico ictu in
duo fragmen-
ta diuiditur.
Diuisus ter
Iesum &
Mariam in-
clamat.

Paulus Fio-
zaymon la-
psus fidem
profitetur.

Post varia
certamina
capite ple-
ctitur.

CAPVT XVI.

ANno salutis nostræ 1598. moriens Taicosama Iaponiæ totius Imperator filium reliquit puerum, eumque sui regni nominauit heredem, Is Fideyori dicebatur. Cuius regendæ pueritiæ regnorum Quantó dynastam, Daifusama dicebatur, præter alios aliquot dynastas, primarium tutorem moderatorémque præfecit. Tutores omnes, vt fieri solet, mutuis inter se discordijs primario ianuam aperuerunt, vt quod puero debebat, sibi procuraret. Anno igitur seculari, biennio post Taicosamæ obitum Iaponiæ totius tyrannidem armis occupauit, & Xógun vel Cúbo-sama voluit appellari. Fideyori verò in arce tota Iaponia nobilissima, & in illius propè cardine constituta, cum moderato censu reliquit. Multos annos tenuit ea gubernandi ratio, sine insigni aliqua, quod apud Iapones rarum est, rerum mutatione: donec anno post occupatum Imperium & nostræ salutis æquè decimoquarto acris eum cupiditas incessit arcis occupandæ, & Fideyori prouinciæ, in qua suspitionis ac metus esset minus, quod sæpe alijs faciebat, cum alia permittendæ. Optabat enim filio ac heredi suo hunc metum eripere, certoque certius imperium in sua stirpe conseruare.

Id vt faceret, noluit aperto Marte uti, ne Taicosamæ defuncti factionem iniquissimo bello irritatam in seipsum prouocaret. Sed (vt est necestendæ fraudis peritissimus) in mille partes se vertit, vt voti compos euaderet. Verùm adoleuerat iam Fideyori, & sub parentis suæ tutela, quæ regnantium fraudes longa reipublicæ tractatione pernouerat, tutoris sui artes diu tutus elusit, donec tandem aliquando in apertum Martem artes eruperunt. Extruxerat, vt huius operis initio dixi, Fideyori templum ingens hortatore tyranno, qui versipellis hoc agebat, vt exhausto Taicosamæ thesauro, filius eneruato ærario, bello inutilis redderetur. Fanum illud dedicari tandem oportebat, & simulacrum Daibut, ingentem illum colossum inter numina recenserit. Ad eam dedicationem, quæ in octauam Lunam, id est, extremum Septembrem inciderat, tria sacri-

*Imperator
 Ozacam ar-
 cem Fideyoro
 Taicosamæ
 filio eripere
 conatur.*

erificulorum millia conuenerant, & ingenti sumptu omnia parabantur; & quoniam arce sua exiturus Miacum, in cuius terminis erat fanum Fideyori, cogitabat, ipse quoque Imperator vniuersæ fraudis suæ tempus obseruans Ozacam cogitauit. Erupit ea res. certis indicijs ac Fideyori inaugurationis illius celebritatem distulit, ne arce sua pelleretur. Interim Imperator Surungam ad se Ozacæ vrbs Gubernatorem accersuit, Ichinocami dicebatur, quem sibi arctè deuinxerat, & à fide, quam Fideyori debebat, auerterat. Colloquij publica fuerunt initia, ne secretiora consilia erumperent, de Fideyori grauitè queri, quod in æs campanum, cuius ingentem machinam templo fuderat, characteres nescio quos incidisset, quos in sui contumeliam legi causabatur. Verùm secretioribus deinde congressibus illi aperit, quantopere cupiat Ozacæ arcem sibi ad hæredis securitatem necessariam occupare, illiusque ad id auxilium promissis exigit ac impetrat.

Redit Ozacam Ichinocami, spargitque Imperatoris iram ex machina campanæ characteribus exortam, & suis artibus quas parum astutè texit eò deuenit, vt suspectus haberetur: ac nisi matura sibi fuga consulisset, vitam Ozacæ reliquisset. Ex illius fuga cum cæteris suspitionum causis liquido tandem Cubosamæ consilia parauerunt, vimque vi necessario repellendam Ozacenses intellexerunt. Ergo Fideyori arcem bellico instruere cœpit apparatus, & varios ad se duces, qui superiorum bellorum fortunam experti diu latuerunt, euocauit, è quibus non pauci Christiani proscriptionis suæ refugium Ozacæ reppererunt. Interim monetur imperator ab Ichinocami arce male prouisum, illiusque occupandæ spem in celeritate repositam. Ipse igitur quam maximum potuit tumultuari-um conflans exercitum venire parabat. Interim dum circum Ozacam trium quatuorue leucarum ambitum, fana omnia diruuntur, ædibusque solitudo indicitur, parum abfuit quin eadem Sacaium urbem nobilissimam clade damnaret. Quod si fecisset, venturo contra exercitui annonam planè subtraxisset, quæ inde toto belli tempore suppetebat.

Non fuit in Cubosama tanta, quantam oportebat esse, celeritas. nam expectato filij exercitu, non ante Decembrem obsidio cœ-

*Primum do-
 lo.*

*Deinde G
 aperta.*

Ozacam Imperator obsidet non sine frequenti suorum clade.

Imperator pacem se vel se simulat.

pit, obsessosque à nulla re imparatos inuenit. In ea obsidione varij fuerunt insultus, ijque omnes obsidentibus aduersi, cum obsessis fortuna miserante conspirarunt, & maximè cum prodicione prodita, authore sublato, obsessi per summam dissimulationem obsidentes præstolati, ex insidijs adoriuntur, multosque mortales obtruncant. Imperatoris exercitus ad ducenta millia numerabat, è quibus triginta millia scribitur in hac insultuum oppugnatione sublata. Et iam non pauci inclinantis fortunæ vento auolantes ab Imperatoris acie difflebant, fuissetque procul dubio extrema senis clades, nisi eam astutia sua, qua plurimum semper valuit, præuenisset. Cum enim videret, se non ad occupandam Ozacam, vti scriptum fuerat, cum euocaretur, sed ad oppugnandam venisse primosque impetus ita tulisset aduersos, vereri meritò cœpit, ne Taicosamæ memoria multos ab occidente sole in orientem filium auerteret, & subito aliquo tumultu tot annorum labores senex perderet, eo maximè tempore quo illorum fructum in posteros suos propagare conabatur. Ad pacem igitur fingendam, obsidionemque non iniquis legibus soluendam animum explicuit, quod ut faceret, ex arce, annuente Fideyori, propinquum illius euocat Nobunangæ, qui Taicosamam præcesserat, fratrem, cui multum Fideyori fidebat atque deferebat. Fide igitur publica euocatus, multa cum Imperatore contulit, qui hoc maximè agebat, ut tegeret quod optabat, videreturque beneficiū in obsidione soluenda præstare, non accipere. Aiebat potuisse se ac posse quoties vellet Fideyorum perdere, ostendebat literas, fictasne an veras ipse nouerit, plurimorum dynastarum, qui à Fideyori contra se sollicitati auxiliares venire renuerant, dictitabat se non paucos ex ipsa arce prodere illum volentium posse exhibere, sed se Taicosamæ beneficiorum memoriam in filio referuare, neque velle parentem illius, cuius soror hæredis filij sui vxor erat, in extremam cladem redigere, nec suam senectutem, cum vita tota pacem accuratè quæsiisset, bene de se meritorum sanguine scædare. Verum quoniam suspiciones inter vtrumque recens exortæ in apertum Martem eruperant, nolle se iniquis legibus abire, ne, qui alium perdere potuerat, victus videretur. Cum his alijsque mandatis in arcem redit legatus, à quo iuuenis ex parentis suæ cōsilio ad pacem inclina-

inclinatur, ideo maximè, quod in tumultuario arcis tuendæ apparatus multa deessent, si obsidionem pertinacius Imperator vrgeret, longiusque protraheret. Multi quoque duces militesque aduenerant, quorum fidem tametsi non satis exploratam necessitas admiserat, de quibus non videbatur incredibile credi, quod affirmarat Imperator, fierique posse, ut plures, quod nuper vnum fecisse confiterat, de arce tradenda conspirarent. Vtrinque igitur ficta pax adornatur. rarò enim apud Iapones controuersia, quæ in apertum bellum eruperunt, alia ratione, quam alterius partium extrema pernicie sopiuntur. Imperator quippe ideo pacem adornabat, ut maiore deinde impetu instauratòque exercitu inermem obrueret, & incautum. Fideyori oblatam pacem etià parum æquis legibus non respuebat, ut otiosè deinde comparatis sollicitatisque nouis ducibus auctior inclinante ad se fortunam tutius reuocaret. Ianuario igitur mense 1615. certis legibus pax parum vtrinque fida iuratur. Imperator à laceffendo posthac Fideyori abstineret, amicitiam fidelius tueretur: Fideyori è tribus fossis, quibus arx tota cingebatur, duas oppleret. Atque ita ab armis vtrinque, sed non diu, cessatum.

Vtrinque ficta pax adornatur.

OZACÆ ALTERA OBSIDIO ET MORS
Cubosama.

CAPIT. XVII.

PAUCORUM mensium pax fuit, vix enim bene ab armis discesserant, cum denuo de armis cogitatur. Fideyori diffidentia, Cubosama pudore permouetur: vtrinque fertur ducenta in armis mortalium millia singulos habuisse; cum enim ad Fideyorum alioqui imparem, victoria nuper sapius inclinasset, mirum non est plurimos eò secundis fame ventis appulisse. Ergo Ozacam arcisque angustias non ferens, castra castris sub urbem opponit, cum prius Sacaium emporium in fauillam redegisset, ne quod prius contigerat, hosti annonam, hospitiumque suppeditaret. Verum quia æstate pugnabatur, hospitijs caruisse minus nocuit, quàm si rigidior aura pugnaretur. Duabus velitationibus, quæ iusta prælia videri alibi potuissent, Fideyori superior euasit, tertium prælium iustum fuit, in quo denuo Cubosama de victo-

Imperator obsidione iterata tertio pugnat insuliciter.

victoria desperans adstantes sibi monuisse fertur, vt vbi spem nullam superesse aduertissent, ipsum obruncarent, ne viuus in hostium manus deueniret. Verum ecce tibi secunda fortunæ aura subito ad proram reflauit, certasque victorum spes momento intercidit. Sanandadonus copias vniuersas pro Fideyori ducebat, is aduertens victoriam non dubijs signis à suis inclinare, misit qui moneret Fideyori, vt certæ victoriæ honorem adepturus in castra properaret, manserat enim intra arcem parenti suæ solatio futurus aut arci præsidio. Venit igitur ardore iuuenili honorem sitiens, parumque fidis custodibus arcem reliquit incendendam. Vix enim bene abierat, cum proditio in fumum erumpens sese prodidit. Antiquiores enim illius affectæ, quibus arcem fidebat asseruandam interpretati se præ nouis, qui ad herum venerant, ducibus negligi, ac fortasse Cubosamæ largitione corrupti, exeunte Fideyeri in tumultum conuersi arcem incenderunt. Ea res victis animos dedit, victoribus abstulit. nam Fideyori in arcem regrediens, parentem suam, vxorem, quæque potuisset, flammis erepturus, ad salutis curam ab honoris cupiditate conuertitur. Ita subito reflante fortuna miser Fideyori victoria excidit. Quo quid factum fuerit, nondum planè compertum, verum perijsse certius videtur, ideo maximè quod tametsi literis anno 1616. ineunte datis viuere scribatur, & in borealia regna ad factionis suæ dynastam profugisse; recentioribus tamen eiusdem anni mense Iulio, die decimo octauo datis, nulla illius mentio fit, sed Ozaca tantum deleta, nullusq; Imperatoris hostis superesse legitur; qui si viueret præcipuam scribendi materiam erat præbiturus. Graue & cruentum fuisse prælium satis constat, nec in eo titubat fama, hoc extremo bello multa mortalium millia perijsse, si cæteras velitationes in numerum adduxerimus.

Hoc metu perfunctus Imperator, victoria sua inflatus Surungam se recepit, nec dubitauit hunc prosperioris fortunæ successum simulacrorum suorum fauori ex eo arrogare, quod Christi sacra tota Iaponia dijs suis obsecutus exterminasset. Mox igitur ad omnia componenda animum adijciens, Sasioye Nangasaquiensem præfectum Sacai ruinis excitandis præfecit. Itaque cum eare detentus nepotem suum sibi suffecisset, Nangasaquio & Arima pacata omnia nuncian-

*Incensa per
prodicionem
arce vincitur
Fideyori.*

nunciantur. Iulio igitur mense anni 1615. Imperator Ozacam deleuit ac solo æquauit, cumque sibi videretur spes ætate longiores inchoare, anno 1616. Martio mense, cum venationi operam daret, morbo corripitur. Cuius vi, ætatisque vitio sensim contabescens primo Iunij extinguitur, cum prius Principem eorum, qui Dairi aflare possunt (magnates Hispaniæ referre videntur) seipsum nominasset, nondum satur tot honorum gradibus ac titulis, quos secum libens, si posset, efferret. In arce sua Cunó humari voluit, vbi ærarium suum asseruabat. Ita verum est quod veritas pronunciauit, vbi est Thesaurus tuus, ibi & cor tuum erit, non desiderio solum cum viueret, sed cadaueris quoque societate cum moreretur. Filius, quem dudum heredem appellarat, imperij possessionem adiit. neque est vllus qui adhuc repugnarit, recens enim Fideyori clades plus omnibus dedit quod timerent, quàm quod noua factione sperarent. Non creditur tamen sopitum, nisi dolosos inter cineres incendium, quod erumpet breui, denuòque omnia turbabit. neque enim hic parenti similis, æquali prudentia vel authoritate poterit volubiles Iaponum animos continere. Alterum filium parens moriturus videre noluit, vnde nunc nescio qua ex causa proscriptus viuit. De alijs duobus palam senex edixit, vt nisi se intra officij sui limites continerent, capite plecterentur. Quod parentis præceptum heredi fortasse ansam dabit in fratres maiore licentia, de decore minore sæuiendi. Multa imperij sui initia largitione scædauit, itaque se gessit, vt iam nunc precario regnare videatur.

Ad rem Christianam quod attinet, tametsi constet eum nihilo minore odio Christi legem insectari, nondum tamen quicquam mouit, neque beneuolos nobis dynastas à fauore coërcet; neque illi eius authoritatem ita verentur, vt Christianos ritus ex odio alieno metiantur. Vnde fit, vt Ecclesia Iaponensis in antiquam reditura speretur libertatem. Nostri maiore iam numero redeunt, suaque munia (occultè tamen) plerisque in locis exequentur. Nondum tamen sacras ædes aut priuatas instaurare possunt, ne nimia libertate velut mortuo insultantes, malum euocent ac procurent. Ea est omnium neophytorum sententia, qui Principem iudicant demerendum potius cunctatione moderata, quàm præpropera festinatione

*Imperator
anno 1616
morbo extin-
guitur.*

*Filius eo
mortuo im-
perat pene
precario.*

*Christiana
res ad anti-
quam liber-
tatem, sed ta-
men cautè
redit.*

tione irritandum. Ita factum est, ut cum religiosus vnus aliquis Nangasajuij cænobiolum extruere, etiam alterius nomine, cæpisset, id neophyti tulerint ægerrimè, effecerintque, ut, quoniam res in publicum eruperat, vitandi periculi causa, ab eo qui extruxerat, solo æquaretur. Atque hoc est tandem, quod per hosce annos contigit, ortamque procellam, si nondum sustulit, prorsus interrumpit, nec aliud recentius, cum hæc finio, ex Iaponia legimus quam à Iulio M. DC. XVI.

CAPUT XVIII.

Occurrebant multa passim in huius historiae scriptione non sine fructu aduertenda, quæ studio in hunc locum, ne historiae seriem importunus orator interpellarem, finem libro quarto impositurus referuavi. Ac primùm, quo ipso tēpore pcella desēuij, satis mirum est quanto numero neophytorū grex accreuerit. Verū vt fuerit, non antiquis solum temporibus, quod scriptum legimus, Non minuitur persecutionibus Ecclesia, sed augetur, & Martyrum sanguis est Christianorum semen. Anno quippe 1611. quando iam persecutio timeri cœpit, quinq; millia, quatuor & viginti (de adultis loquor) Christo se adiunxerunt. Anno sexcentesimo duodecimo, quo anno planè erupit, quatuor millia & quinquaginta. Anno sexcentesimo decimo tertio, quater mille trecenti quinquaginta octo. Anno insequenti, cum iam suis sedibus nostri alijq; pellerentur, mille trecenti octoginta. Sexcentesimo decimo quinto, ratio iniri non potuit. Quin imo subductis calculo adultis, quos soli Patres Societatis Iesu ab anno 1598. quo Taicosama Ecclesie persecutor extinctus est, vsq; ad annum 1614 quo Patres, vt dixi, expulsi sunt, vltra centum quadraginta millia salutaribus aquis expiassè numerantur. vt è factis baptismalibus constabit. Dixi adultos, nam infantes qui Catechismo non indigent, ab hoc numero excluduntur. Quis non speret magnos secundis auris afflantibus progressus, quando aduersis ita nauigatur?

Aduerto præterea insolitum Ecclesie huius ardorem, cui non legimus

gimus fere vsquam maiorem, præteritis in seculis, cui non videmus æqualem inter hæreticos à Catholicis nostro seculo pro fide certantibus. Tanto quippe studio non paucos, sed prope omnes martyriū optare, ad illud tanta cura se comparare, occasione illius vltro quærere, mærore affici eos qui exciderint, tanta lætitia exultare illos, qui hac sorte gaudent; nec solos illos viros fuisse, ab armorū tractatione vitæ contemptores, sed pueros ac puellas, mulieres etiã nobilissimas ea optasse ac tulisse, à quibus natura tantopere abhorremus. Quis non videt agnoscitq; in his eandē Dei manum, cuius potentia primis illis Ecclesie nascentis temporibus legē suam natura, Principibus, Orco repugnante in orbem introductā. Eadem est sanè fides nostra, eadem doctrina, eadem Ecclesia ad nos nulla interruptione per tot sæculorū gradus propagata. Sed dicet aliquis; miracula defuerunt, qualia nobis maiores nostri vnà cum antiquitatis fide reliquerunt. nō defuerunt illa quidē omnino, sed rariora, obscurioraq; fuisse non diffiteor. Causam nouerit ille, qui etiam cū non vult, potest, sed ideo fortasse, quod nunc Ecclesia quibusdam pollet adiumentis, quibus noua carebat omnino: Habet viros literatos quorū rationes diuina luce cum influit adhibita, miraculorū necessitatem supplet, quæq; sunt supra naturam, hominibus persuadent. Sed omissis, quæ ad institutum non spectant, his disceptationibus, ad rem facit, quod ex hac ipsa obiectione in rem meam traho, videlicet eò magis admirabilem, præconiòq; digniorē, & illustrius diuinæ potestatis argumentum, quod Iapones nullis prodigijs allecti, ea tolerant, quæ alij, qui quotidianis illis è cælo fouebantur auxilijs. Quis enim dubitet fidei meritum perfectionemq; ex eo crescere aut minui, quod ad euidentiã plus minúsue accedit aut recedit. Ego sanè miraculū aliud illustrius nullū videri volo, quàm q̄ externi aliquot ac pañosi sacerdotes, balbutiente adhuc lingua, potuerint apud gentem sagacissimã ac superbissimam efficere, vt sua reiicerent, externa probarent: idq; tanta animi firmitate, nihil vt dubitauerint ad ea tuenda fortunas, principum suorum fauorem, carnis illecebras, vitam denique ipsam atrocissimis supplicijs exponere, idque ea alacritate, qua natura ferimur in ea, quæ his aduersantur. Qui hoc prodigium non admittit, neque si aliquis ex mortuis resurrexerit, credet.

Insolens Iaponensium ad martyrii ardor.

Quid in hac persecutione maxime admirabile.

Quanto numero adulti tempore persecutionis baptizati.

Et quàm verum hoc sit Ecclesiæ verè signum, cuius nomen tot hæreticorum sectæ vsurpant, ex alio constat, quod è superiore deducitur. Repete memoria mecum superiora post Christum natum secula quindecim; percurrere mecum Christiani orbis regiones ad vnam omnes; nullam orbe toto repereris, quæ sectam aliquam, ex ijs quas Ecclesia nostra antiquauit, habeat aut agnoscat primam apud se Christianæ fidei propagatricem, multæ multas iam Christo adiunctas in errorem abduxere, nulla tenebras ethnicas etiam suis nebulis potuit utcumque illustrare; verùm hæc quæ longiorem tractationem requirerent, omittantur, sufficiunt illa ijs, qui sponte oculos non claudunt veritati.

Habet porro Europa nostra gentis nuper sine numine exempla quæ imitetur. Non iudicabitur difficile veteranis catholicam fidem apud hæreticos sanguinis sui sigillo confirmare, quando ad eam rem neophytos habemus extremo in orbe horratores exemploque suo præcessores. Quis non operam suam per tot maria, labores, pericula, bene collocatam putet, cum viderit fructum ex cultu huius noualis ad messem peruenisse. Quid est, quod nos teneat, quin tantam indolem, tantasque spes per vltiora etiam, si forent, maria conquiramus. Et quibus ad eas expeditiones animus, atas, valetudo, conditio vel quippiam simile defuerit, nondum à fidei propagatione procuranda se arbitrentur excusatos. Alij eam suo fauore, alij consilio, alij autoritate, alij opibus, nos industria, laboribus, periculis, vita ipsa procurabimus. Cætera subsidia, ab ijs quorum interest, aut quos Deus peculiari beneficio ad id permouerit expectantes. Vnum est, in quo omnes possumus conspirare, si nempe fusis communiter precibus Orco repugnanti nos opponentes diuinum ad res tantas auxilium euocemus.

Libri Quinti Finis.

DE

DE

CHRISTIANIS
APVD IAPONIOS
TRIVMPHIS

LIBER QVINTVS.

PROOEMIUM.



Dissequar his litteris è Iaponia Goam ante menses aliquot allatis captum in Europa opus, & quatuor libris comprehensum, de Christianis apud Iaponios triumphis, quæ è gloriosis fidei certaminibus contra gentilitia perfidia ministros à neophytis Iaponensibus sunt constantissimè reportati. Priusquam enim in stationem meam reuocarem, in Europa commentarium reliqui, iusto volumine quatuor libris comprehensum, quem Christianos è Iaponia triumphos inscripsi, sæptos ab anno 1612. per quadriennium ferè continuum, nam etsi aliquid ex ijs tetigi quæ anno 1615. contigerunt, ea tamen è priuatis Sociorum literis erueram, interim dum iusta narratio solito annaliuꝝ nostræ Societatis more perueniret, eam è Lusitano sermone acceptam non transfero, sed refero, aut potius ex ea seligo ea omnia quæ Europam nostram sine fastidio lecturam esse conijcio, vulgaria vel potius consuetæ, vel solum tango vel plane prætermitto, ne singulis annis repetita non noua legantur sed vetera. Vetera enim sunt in hoc genere quæ à veteribus non discrepant, Quin etiam breuitatem sectaturus hoc biennium 1615. & 1616. non seiungam sed continuo

Bbb 3

tinuo

tinuo filo alterum alteri subiungam, ita tamen ut legenti constet quo singula tempore contigerint. Nec inferiora illa esse video ijs qua tetrabiblio superiore etiamnum perseverant, modo asperiora, modo leniora, prout Dominus hanc sponsam suam tentare constituit, ex secretorum iudiciorum norma ita dirigens omnia, ut in suam gloriam, in quam omnia decet collimare, vel suaviter vel fortiter, sed nunquam non certo deducantur.

DE POLITICO IAPONENSIS
Imperij statu.

C A P V T I

Incipiam ab altera Ozacæ obsidione (de priore quippe proximè ut iam arbitror edito rerum Iaponensium commentario agere, & Iaponiam malè stabilita inter Daifu & Fideyori pace nutantem relinquere me memini) Ignis igitur, ut ait ille, suppositi cineri doloso ut in flammam eruperint, quibus arsit Ozaca, totaque Iaponia caluit, dicere aggrediamur. Ex Ozacensis belli fortuna Daifu domum retulerat stragem suorum, eorum æstimatione qui parcissimè scripserunt, ad quadraginta millia, retulerat parum honestæ pacis, ac sollicitati fœderis indignas sua æstimatione, ætate, dignitate conditiones, maximè cum adolescentis tirocinio ac tenuitate comparatus, apud quem reliquerat ducentos exigua strage mortales, eosque de militum grege si duos tresve aliquanto celebriores exemeris, apud eum reliquerat spem Imperij, fortunæ opinionem, ætatis auroram, senij sui occidentis calcibus imminentem.

Ergo ad solitas artes conuersus, quod sibi sentiebat esse non posse perpetuum, in filio statuit omnino retinere, nec ei relinquere spes dubias, nutante prioris belli fortuna inclinatam. Ergo iam iterum perfidus, neglecta nuperrimi sacramenti religione, mittit ad Fideyori, qui suadeat Ozacam relinquere, & maiora sperare, quæ fusè sed falso promittebat. Non latebant adolescentem parentis sui potissimum artibus instructum, senis consilia, nec facillè spe futurorum præsentia dimittebat, sed quod præsentens nihil dubitauit,

eum

eum collectis denuo viribus ad se rediturum, ut quod arte subterfugerat infortunium, fortuna meliore sarciret. Ergo cœpit clam primò, deinde cum ultra regi non posset, palam militem conscribere, & in suas partes quotquot posset euocare. In his numerati sunt Francisci Bungenfium quondam Regis filius, & trium qui Taicossam tempore omnia moderabantur filij, quorum parentes Imperij mutationem experti, superioribus bellis perierant, & alij complurimi è quibus exercitum conflauit, quo centum & septuaginta mortalium millia censei dicebantur, si ijs credimus qui vero propius numerabant; quem exercitum, non ut prius, intra vrbs angustias stringere, sed sub vrbs castra metari voluit, quod iam obsideri nollet, sed vnus prælij fortunæ vel infortunio iam non dubitaret summam rei definire. Exercitum tres omnino moderabantur, Ethnici duo, Christianus vnus, Ioannes Acaxicamon appellatus, à quibus etiam in omnem belli apparatus commeatus, & cætera præliorum supellex temporari conuecta colligitur. Quo tanto bellumore finitimæ vrbes & oppida metu correpta, eo in interiora se recipiebant, quo coniciebat vnusquisque arma non penetratura, putabant enim nec temerè irruptionibus tentanda omnia, & alieno sumptu militem continendum. In ipsa vrbe Miacensi tanto tumultu, trepidatum est, ut in palatium Dairi sui, velut in asylum plerique confugerent, & in eius ambitu subito opere mapalia extruerent, arbitrati capta etiam vrbe, Dairi non impetendam de more maiestatem. Non desunt qui hunc metum inter astuti Daifu artes referant, ut constaret ex hac publica trepidatione arma non à se, sed à Fideyori moueri, nec violari nuperrimi sacramenti religionem, sed necessaria defensione cohonestari. Quin & hoc intendebat, ut iniecta inuasuri mora ærarium exhauriret, & multorum animos armorum languore debilitaret, nec male fraus illi cessit, quæ quemlibet alium dilatione perdidisset, cum enim animi nondum esset satis Principi Fideyori, & Imperij Iaponensis potentiam aggrediretur, defendere se non offendere cogitabat, quod si auctore vulgo metum illius Ducem secutus fuisset, næ magnam Imperij partem prius occupaf-

cupasset quam senex occurrisset, proprioque parcens ærario ex hostium spolijs militem iam victoris more furentem saginasset. Interim Daifu, (quem alias Cubum, alias Imperatorem appello) planè sibi non deerat, sed partim insidijs, partim aperto Marte seipsum comparabat. Insidiarum hoc initium fuit. Onaxari, ex primarijs Fideyori ducibus arcem egressus, à sicario ad eum alloquendum accedente, grauius in altero latere vulneratur, is comprehensus socios coniurationis cum nominare nollet, in frustra discerpitur, sed intra paucos dies tota conspiratio prodita est, illiusque auctores obtruncati, constititque tum demum rupta fœdera non sine sanguine, rei summam, in dubiam belli aleam eruptura. Nam exinde Imperator vicina loca quæ proximo metu trepidabant, præfidiario milite cinxit, & sensim Duces alij post alios cum suis turmis submittebantur, donec tandem ineunte Maio Daifu ipse cum filio Xogun, cuius causa maximè agebatur, aduenit, & hic in arcem se Fuximum, ille Miacum recepit, & interim dum se totus vniuerus exercitus, mentita denuo fœdera tentantur, eo consilio ne iniquo Marte prius cogeretur decertare, quam robur omne conuenisset. Abest Ozaca Sacajum leucas omnino duas, Emporium tota Iaponia celeberrimum. illius ciues priusquam Daifu adueniret, in umbram se Fideyori receperant, commeatum & reliquum belli apparatus profusè obtulerant, sed cum Daifu aduenisset, vtraque manu pugnare, vel potius mentiri statuerunt, nam perquam occultissimè ipsi Daifu eadem deserunt, arbitrati se in bello communi communem calamitatem euasuros sed miseri seipsum, neutrum se fellerunt. Cum enim ab ijs rogatus Daifu, præsidium submitteret, subodoratus Fideyori miles superuenit, qui promissa exigeret, duo millia eo perueniant ad vitandam suspicionem, non plures: qui cum à Daifu tenuè adhuc præsidium reperissent, euocatis mox auxiliarijs copijs, iussi Sacajum incenderunt eo furore, vt ex emporio nobilissimo intra vnam noctem ne vna domus illuxerit, in qua viginti familiarum millia censebantur, hoc in ædificijs Iaponum ligneis procliuè est fieri, credique, sed quam horribile fuerit, non æque procliuè est æstimari. Eo ipso tempore, quo Sacajum ardebat, Fideyori Ducem submitit Onaxari fratrem, cum quindecim millium copijs, vt arces

duas

duas vicinorum regnorum Izzumi & Cinocumi inuaderet, quæ arces, Daifu partes tuebantur, sed in vanum cecidit expeditio non sine multis in eo prælio desideratis. Quod vt audiuit Daifu, nihil ultra cunctandum ratus, hominum animos sibi satis conciliaffe, vt hactenus pacem præsetulisse visus est, exercitus eum comitabatur qualem vix alias Iaponia videre se meminit, sub signis quippe suis expeditum militem, non adductis in numerum impedimentis, ad trecenta millia numerasse dicebatur; eo exercitu per Yamato regni gyro circumducto, primo Iunij priora signa è vicinis montibus sub velperum cōspecta sunt, quem exercitum iam toto biduo Fideyori cum suo iam intra castra distributo, satis fidenter expectabat. Postridie primo diluculo, duo exercitus Ozacensis Duces singuli cum decem millibus velitaturi, descensuros ad pedem collium præstolantur, & iam ad manus ventum erat, diuque dubio Marte pugnabatur, sed tandem Ozacenses ab Imperatorijs fugari ceperant, cum alij Duces duo, in quibus noster Ioannes, prælium restaurarunt, & renitenti fortunæ virtutem opponentes hostem coegerunt in suos se montes, vnde exierat fuga recipere. vtrinque cæsi sunt multi sed Ozacensium plures ijque ex prima nobilitate, Ioannes ipse glando saucius ad suos redijt victor.

Die iterum in sequenti, Iunij tertio, exercitus duo in ingenti planicie totum illum diem ad secundam horam post meridiem in armis quieti consistere, vel ad prælium se parentes, vel dubij fortasse quid agerent, in eo enim prælio Iaponensis Imperij fortuna nutabat; Daifu veteranus Dux, Marti artem additurus, fingit se diuiso impetu velle urbem varijs in locis inuadere, vt hostis sui vires quoque separaret, Interim in vnam partem egregium militem selectosque Duces euocat, vt primo impetu hostem aggressi victoriam ad se inclinarent, quam deinde reliqua turba persequeretur, nec Ozacenses fraudem aduerterant, sed in suam quisque stationem sese recipientes repugnare potius quam pugnare parauerunt.

Vix benè altera hora post meridiem ad occasum declinabat, cum duo exercitus impetu facto coeunt, sed eo impetu quo quisque res suas in ea Imperij concussatione tuebatur. Primum Ozacensium agmen ducebat Sanada vnus è tribus summis exercitus Præfectis &

cum eo alius, Morinus vocabatur. Hi militum è Quanto Imperatoris partium primum agmen eo impetu repulerant, vt tertio quarto ue cederent, mox vt apparebat, fugam paraturi. Eo tandem res adducta est, vt ex Xogun exercitu nonnulli iam fugam caperent, ipseque idem parabat, nisi à suis detentus paululum restitisset, quin ipse Daifu victoriam desperans, propè iam sibi ventrem de more lacerabat, cum ecce tibi repente fortuna conuertitur, fatis leui euentu subito inclinata. Onaxari numerofo agmine, Fideyori vexillum habebat sibi commendatum, is nimis inconsultè victoriæ gaudium non vltra ferens, in urbem regreditur, ipsum Principem, qui prælio aberat ad victoriæ gloriam euocaturus; cum vexillo fortuna quoque regressa est, nam primò creuit hostibus animus, quasi cum sui Principis vexillo fugerent, inque urbem se reciperent Ozacenses. deinde digresso iam in prælium Principe, cum nihil minus cogitaretur, armata intra urbem coniuratio, ignibus in varios vrbis angulos iniectis, sese prodit, quæ fumo suo Imperatoris victoriam reuehens prælium tanto impetu restituit, vt iam Ozacenses de vita magis quam de Imperio solliciti, fugam nullo ordine arripuerint, quemque via necessitas abducebat.

Ea omnia intra duas non amplius horas expedita, victoriam minimè dubiam Imperatori reliquerunt, qui suos statim classico à prælio reuocans fugientibus viam aperuit, & pontem, vt aiunt, stravit argenteum, qua parte apparebat plerosque fugam adornaturos, ne forte, si de vita certamen esset, desperatio prælium instauraret, & qui nollent mori, deinde vincere se denuo posse non desperarent, Iter itaque Miacum versus patuit fugientibus, eo die reliquo & nocte tota insequenti. Ferunt ex ea parte plerosque & nobilissimum quemque diffugisse, quin & ipse Fideyori cum parente, diu creditus est fuga salutem inuenisse, sed cum iam sesquianno toto nusquã, ne fama quidem indice comparuerit, credibile vix videtur huiusmodi Principem, diligentissimè ab Imperatore filioque conquistum latere tanto tempore potuisse; Dilabente iam exercitu, Imperatorij in urbem inuadunt, nemini parcentes, nec etiam suis, cum alij vix alios agnoscerent, urbem vniuersam populabundi incendunt, evertuntq; . Sub noctem qui intima arce adhuc Fideyori partes tuebantur,

tur, desperatis rebus eam incendunt, & horribile spectaculum exhibent, cum tota arderet Ozaca, quam ex optimis Iaponiæ vrbibus sæpè annales nostri cantauerunt. Cuius cladis, solitudinis, incendij adeo tristis fuit facies, vt lóga narratio superesset, si singula prosequerer. Sed neque hoc est instituti nostri, neque apud bonos æstimatores opus esse pluribus iudicauit. Hoc solum addam, Iapones vulgo arbitrari, nullum aliud prælium exijs quæ apud se celebrauit antiquitas, maiorem mortalium vim intra duas horas absumpsisse, cuius numerum tametsi plus alij, alij minus augeant, centum millibus tamen plerique circumscribunt, ferunt ipsum flumen Ozacense altum alias, alueoq; latiore, cadaueribus oppletum, velut pontem fugituris aperuisse, & ad duas retro leucas cum sanguine flueret, aquis suis, velut metu contractis, refugisse.

Parta victoria, Daifu Miacum redit totius Iaponiæ nobilitate stipatus, & quasi iam demum Imperium occupasset, sibi iam recens videbatur imperare. ibi præmijs propositis eorum capita, qui à Fideyori steterant, illumque ipsum ad se adferri & adduci iubet, imperata fecere permulti, & viuos illi multos multorumque capita intra paucos dies stiterunt, & in cæteris ipsius Fideyori septennem filiolum ex illegitimo toro susceptum, quem tota Miacensi vrbe per ignominiam circumductum voluit obtruncari, quem ferunt animo supra ætatem efferuescente, ipsi Daifu præsentem exprobrasse, quod iusiurandum solemni, quoad fieri potest, ritu conceptum, bis per summum nefas violasset, Multi deinde mortales omnis ordinis in hac ipsa causa iugulati, & vt in posterum spes omnes coniuratis rebellandi præscinderet, voluit extemplo toto regno, vt reguli omnes, quotquot sub Imperij, quod ipsi Tenca vocant, legibus viuunt, arces suas omnes diruerent, vna excepta, quæ illis ad habitandum permittebatur. Nec fuit, qui atrocissimo huic mandato sic ausus repugnare, dirutasque ferunt intra breue tempus arces tota Iaponia minimum quadringentas. Quibus tandem ita compositis Surungam ipse ad suam Imperij sedem, Xogun ad suam Yendo se recepit, dimissis ad suos regulis omnibus ac milite, quibus vsus in hoc prælio nobilissimam victoriam reportauerat, quæ vtrum Ecclesiæ Iaponensi comòdè ceciderit nec ne, num forte magis optari

An Tenca?
Et alij.

poterat, vt in Fideyori declinaret, vtrinque dubitari posse video, sed quia hoc ad sequens caput spectat, in quo de eius statu agitur vniuersim, in eum locum quaestionem differemus.

Non diuturna fuit Imperatori victoriæ fruendæ mora, quippe quod nihil sit in humanis rebus durabile, vel hoc exemplo patuit. venerat ille iam ad votorum verticem, in fortunæ rota tenebat apicem, cum horrendo casu miser in æternam calamitatem è summa felicitàte prope in momento gustata descendit. Nam 8 Martij, anni 1616. graui super ætatem morbo corripitur, cumque se moriturum intelligeret, filium suum principem, quem Iaponensis Monarchiæ relinquebat hæredem, aptis temporis monitis ad ritè gubernandum instruebat. In his fuit, ne cum Dynastis ac Toparchis subditis iam iniret subito rationem, qua se videbat perpetuo vsum, aliud iam tempora, aliud pacem vna cum Imperio partam postulare, conaretur sibi omnes animi facilitate ac lenitate demereri, nisi si fortè vnus aliquis peruicax eam facilitatem verteret in contemptum, talem enim oportebat collecto exercito per seipsum persequi funditusque delere, neque enim aliter Iaponensis imperij possessionem posse conseruari. Addebat his qua se ratione cum fratribus gereret, nihil illis aliud, inquebat, moriens lego, præter id quod à me viuo donatum possidebant, tuum erit prout eorum in te merita postularint, ita fratres remunerari, quorum si fortè quispiam aliquid in te peccauerit, non omittes eum pro delicti ratione mulctare, nec eorum vitæ parces, si criminis fortasse id postulauerit magnitudo; nec in hac re hominum obloquia vereretur, neque enim id immanitati dabunt, quod à parente mandatum sciuerint, extrema morientis voluntate. Hæc ille aliaque huiusmodi plura, tandemq; Iunijs Calendis, eodem propè die quo nobilem illam victoriam, anno superiore reportarat, diem clausit extremum, & breuia huius vitæ gaudia, tam late fusi sanguinis humani, sed maximè Christiani reus, cum tormentis æternis infelicitissimus commutauit.

Hæres imperij, quem perpetuo Xogun appellabo, adita nemine inturbante Imperij Iaponensis Monarchia, sedem suam vbi hæctenus habuerat, in vrbe Iendo reliquit, Surunga quæ parenti sedes fuerat, fratrem suum Fitachidonum reliquit arcis custodem, nõ thesauri,

thesauri, quem senis cupiditas conseruata tot annos in Imperio pace compilarat, eum enim ad se transtulit, ne fratri esset ad coniuandum incitamento. Cætera solito cursu fluunt, neque ad Nouembrem 1617. de vlla mutatione scribitur, nisi quod è Sinensis Regni Prouincia Fuquiana à negotiatoribus nunciatum Amacao scribitur, ipsum quoq; filium, & nihil aliud, perijsse. Ex hoc rerum publicarum statu vniuerso ad Ecclesiæ faciem & Societatis nostræ veniamus, tum per singula loca in quibus olim domicilia nostra sita erant, excurrentes peculiarem vbiq; rerum statum; in hac temporum varietate memoria dignum exploremus.

ECCLESIAE IAPONENSIS FACIES

vniuersim.

CAPUT II.

Non immerito dubitari potest, si rei euentus humanis rationibus exquirendus est, & in alteram partem controuerti, num Ecclesiæ Iaponensi commodius cecidisset, Imperij summam ad Fideyori redire, an in familia vt factum videmus, Daifu remanere. Nam etsi pacata semper Ozacæ omnia quantum per Principem licuit nobis fuere, nec vnquam vt alibi sæpè publicè fuerit Euangelij cursus per eum impeditus, tametsi etiam in eius exercitu strenuam illi operam Christiani multi, tum maximè Ioannes Acaxicamon impenderunt, eratque satis credibile fore vt officiorum memor, rei Christianæ laxaret angustias, id nih. lominus initio duntaxat futurum non temerè conijcitur, Nam ille doctus à vidua parente, se nullam Imperij repetendi spem humanam habere, totum se ad colendos Deos beneficijsque prouocandos conuerterat. Duo simulacrorum genera colunt Iaponij, alterum Camis, alterum Fotoques vocant, Priores Deos putant humanas res moderari, easque mortalibus pro arbitrato diuidere, pro ratione meritorum his fortunatas, alijs infelices. Posteriores Dij futuræ vitæ bona partiri posse creduntur. Ergo Fideyori de alia nondum vita sollicitus, totum se ad colendos Camis contulerat, nec propè vllum erat tota Iaponia Fanum illorum celebrius aut opinione vulgi sanctius quo non eius.

beneficia penetrasset, ille sana instaurabat, extruebatque, ille sacrificulorum cœnobia dotabat, ille ad omnes munera submittebat. Ozacæ restituerat intermissam diu supplicantium pompam, in quam annis singulis dicebatur minimum aureorum sex millia profunderi, vulgo vt dicerent omnes, pendente adhuc belli fortuna, illius euentum magis ad Camis, quam ad Fideyori pertinere, qui si Principem toties de se benemeritum ad Imperium non eueherent, nemo noluisse, sed omnes non potuisse, credituri non temerè videbantur. Ad hæc cum eius parens Taicosama iam inter Camis relatus, vulgo coleretur, præliorum numen appellatus, cui tum alibi sana multa, tum Miaci molem illam insanam de qua superioribus annis, erexerat, quis non metueret eam legem, cuius calculo diuini honores Parenti vulgo dati negabantur, diu illi placere potuisse, quin eam rebus iam confirmatis, cum Christianis non egeret auxilijs, acrius infectaretur fortasse, quam hactenus Daifu fecerat, cui res minus quam de parente cotendo cordi erat. sed vt vt sit, hoc saltem ex eo prælio consecutum est, vt de inanium Deorum auctoritate multum decesserit, dum vel, si noluerunt ingrati, vel si non potuerunt, infirmi ab omnibus iudicantur. Quin ipse Daifu cæteroquin & ipse superstitiosus in paucis, victoriæ insolentia dicitur præliorum numini, quod filium in prælio destituerit, insultasse.

Verum enimuerò non inferior ex alia parte metus, eoque maior quo præsentior, non timeri sed teneri videbatur, nam è tribus primarijs belli ducibus sciebat vnum fuisse Christianum, eumque in paucis fidei ardore præstantem, quem habuerat etiam in alijs prælijs cum Imperium occuparet, cum reliquis Fideyori tutoribus Regnique moderatoribus, contra se conuiratum, quem cum tot iam annos plectendum inquirat, hodieque quærat, non est dubiũ furoris illius, quo in eũ ferebatur, partem in ipsam Religionẽ deriuatum iri. Ad hæc ignorare non poterat in exercitu Fideyori neophytorum vexilla multa crucibus Iesu nomine, D. Iacobi effigie, ac similibus insignita contra se militasse, vt non omnino temerè suspicari poterit, Christianum nomen, vna cum suis hostibus contra se contempnasse. Quid quod propè ipsius prælij tempore Ozacam euocati è nostris

nostris duo, totidem è D. Francisci familia, nec non & vnus è D. Augustini ordine alijque duo sacerdotes indigenæ ad Duces militesq; Christianos diuinis misterijs confirmandos accurrerunt, quod si ad aures eius peruenit, vt facile est peruenisse, suspicionem auctum iri nihil dubitandum. Ex his eiusdemq; generis alijs futurorum argumentis, neophyti non videbantur temerè nouam procellam augurari, ad eamq; solitis præsidijs ad diuinam opẽ euocandam vtebantur. Nullus erit finis, si sacramentorũ frequentia, si orationis, eiusq; potissimum quæ in 40. horas excurrit, assiduitatem, si spontè susceptas corporis flagellationes, si cõtracta sodalitia inter viros, mulieres, ac pueros, si institutas de martyrio collationes, si huiusmodi sexcenta commemorauero, ea si nusquã commemorabũtur, vbiq; factitata solito etiã accuratius intelligi velim, nusquã desiderata, nusquã remissa, multoq; minus prætermissa. Quin potius in tanta temporũ varietate, cultorumq; penuria satis mirũ videri debet, potuisse neophytis tota Iaponia sparsis, ex ordine omnibus subueniri, magis admirabile, quod subiungam, potuisse nostros è suis latebris cum tot neophytis paucos, tot ethnicos ad Christum adducere, nam hoc biennio adulti bis mille nongenti Christo nomen dedisse scribuntur, quibus si addideris eos qui à Christo defecerant, & ad eum redierunt, profecto magnum laborem magna messis est consecuta.

Sed quid pepererit tandem non omnino vanus neophytorũ metus videamus. Nihil eorum hic commemorabo quæ priuati Dynastæ suis in ditionibus, propria auctoritate, turbarunt, hæc habent priuatum suis locis locũ, sed quid ab Regia velut Imperij fonte in reliquum Iaponensis Ecclesiæ agrum eluuiõis redundarit, & quidem eo anno toto qui victoriam est consecutus, vsq; ad obitum Daifusamæ, magnum in Regia de Christianis rebus silentium, fortasse quod occupati rerum nouitate animi, dum proprijs comodis consulunt minus curant aliena. Verum ex mortuo vix aliquot mensium fuit quies; nam septembris mense anni 1616. in Christianos edicta publica renouantur, quæ tametsi maximè ex eo dimanarint, quod filius vestigijs parentis insistere se per omnia profitetur, habuere tamen hanc quantum assequi potuimus, de ijs renouandis cogitandi occasionem. Annis superioribus relegatos in Tzugaru ad

ad ortum Insulae scriptum est permultos Miaco; & aliunde Neophytos, ut ibi eruendis syluis & noualibus exercendis, Dynastæ illius regionis operam darent. In ea Iaponia parte, hoc ipso anno iugens annonæ caritas fuit, quod Nangasacum cum esset auditum, collata stipe aurei trecenti corrafi, è quibus Oriza coempta, Nangasacum ad proscriptos nauigauit, unde factum est ut eorum necessitati temporari consuleretur, priusquam eo deueniret penuria, ut indigenæ ipsi exhaustis herbis & oleribus, mortales multi fame interierint, neophyti, ad quos egestas primo peruentura putabatur, non incommodè publicum incommodum tolerarent; Pupugit ea res quæ probari debuerat indigenas, atque adeo Dynastam ipsum, molestè ferentes homines apud se proscriptos, & ad vilia colonorum damnatos officia, commodius habere quam ipsos qui in patria commorabantur indigenas, Ex eo euentu Dynasta fremens inuidiæ causam arripuit in Regiam in hanc sententiam ferè scribendi. Monebat multos esse tota Iaponiam contra edicta Neophytos, quod ex eo probabat, quod qui apud se exulabant, collecta trium millium aureorum stipe (trecentos enim iam Fama vel inuidia ducta per decem proportionem multiplicauerat) à collegis submissa Oriza commodè famem, qua indigenæ multi periissent, hæcenus tolerabant, quæ summa non facillè cogi potuisset, nisi magna esset etiamnum in Iaponia Christianorum multitudo. His adde quod eodem tempore nauigium Lusitanorum cum Malacam peteret in Iaponiam, quod subinde contingit, aberrarit, eo nauigio è nostra Societate duo & alij religiosi totidem uehebantur, alijs etiam nauigijs quæ è Philippinis & Couehinchina redierant, aliqui è nostris & Iaponenses duo sacerdotes in Iaponiam appulerant, quæ omnia Corrocu Nangasacum gubernator pro Sasioie patruo suo non potuit ignorasse, qui ne quis eum præueniret, misso in Ægiam cursore monuit Xogun eorum qui in suum portum recens appulerant, addiditque insuper extra hos, plures alios in mentito habitu passim & impunè per varia loca diuagari, Ex alijs quoque portibus etiam peiora nunciabantur, nam è regno Tosa in Insula Ficocu scribebatur nauim vnã, dum è noua Hispania in Philippinas ferretur, orta procella eo delatam ægrè in portum confugisse, cuius sociam deinde scri-

describent in Satcumano portu confedissee, priore nauis ferebantur è D. Francisci familia duo, & aliæ plures, quatuor uidelicet & viginti, ex eodem ordine, qui se ex Europa delatos aiebant, legatione missa in Europam inductos, quæ ab ipso Imperatore adornata dicebatur, de qua legatione parum his temporibus opportuna, alias memini me scribere, quæ utinam plura non pariat mala, & hoc primum sit extremum. Satcumanus Dynasta de hac re ipsum Xogun admonuit in hunc modum, uenisse Hispanam nauem, quæ religiosos habebat 50. è quibus media pars iam exscenderat priusquàm ipse monitus impedire potuisset, eos qui exscenderant, nescire se ubi delitescerent, sed monere tempore, ne in hoc negotio remissus haberetur, Ita ille multis mendacijs, opera sine dubio sacrificulorum confarcinatis, obruens totius rei ueritatem.

Ex his omnibus excanduit in Christianos Tyrannus, & pro eo quo rem Christianam prosequitur odio, in quo ipsum etiam parentem superabat, factus iam ex imperandi libertate potentior, sua in Christianos edicta in hunc modum renouauit; iubet igitur suo nomine à supremis Imperij gubernatoribus diploma conscribi, ab omnibus Iaponiæ regulis subscribendum, in hæc uerba, Has literas nomine suæ Maiestatis scribimus. Quoniam Daifu tanto rigore uetuit legem Patrum, adhibete omnem curam, ut ne uel unus in uestris ditionibus, tametsi colonus sit, aut è qualibet sæce uulgi, eam legem profiteatur aut suscipiat, & si contigerit Lusitanorum naues aut Hispanorum, Anglorum etiam & Hollandorum, qui eandem legem sequuntur, in portus uestros appellere, ne permittatis eos merces exponere aut exscendere, sed in portus nostros Nangasacum, uel Firandum amandate; Sinarum porro nauigia, quocumque in portu maluerint, liberam habeant negotiandi facultatem, Octauæ Lunæ octauo, & in 18. Septembris nostri ceciderat. Diploma hoc per varios cursores quaqua uersus dimissum, ut exceptum fuerit & executioni mandatum, per singula loca uidebimus, quo eam rem, quæ non ubique fuit æqualis, sum arbitratus pertinere. Hoc edicto tametsi Nangasacumenses non excipiebantur nominatim, tamen excipi uidebantur, quod nominatim nihil in eos dicebatur, & sanè cum ijs nihil fuisset innouatum, nisi quorundam nimius

fortasse feruor crabrones irritasset, id quomodo acciderit ad eum quoque locum pertinebit.

DE SOCIETATIS IN IAPONIA REBUS
uniuersè.

C A P V T III.

HOc biennio in Iaponia nostri minimum nouè & viginti, summum tres & triginta numerati sunt, ex ijs duo Nangasaquij laboribus perfuncti quietem inuenerunt, sacerdos alter, alter rerum temporalium adiutor, Iaponius vterq;. Sacerdos Mancius Fira-baixi, alter Mancius etiam, sed Misogachi dicebatur, sacerdoti mors ingentibus doloribus euocata, maximam quoq; diuinorum solationum vim euocabat, quibus delibutus hæc verba Iob sapius magnoq; sensu repetebat. Hæc mihi sit consolatio, vt affligens me dolore non parcat. Reliqui è nostris qui ad hanc prouinciam spectant, Amacai ferè degunt, vel in Insulis Philippinis, sed ibi plures hic pauciores. De omnium spiritualis exercitationis consensione & in virtutibus progressu nihil dicam, memor institutæ breuitatis.

Nostrorum omnium in hac vinea excolenda labor est incredibilis, ex temporum iniuria duplicatus. nam excolendi sunt eodem quo prius numero Neophyti, sed à paucis non eodem numero colonis, qui etiam, si Europæi sunt, nunquam nisi in tenebris publicum vident, aut ex vno in alium locum migrant, ne diuersitate vultus ab indigenis dignoscantur; ij tametsi nusquã certas sedes habeant, plerumque tamen ijs in vrbibus aut oppidis degunt, vbi prius domicilia habebant, hoc vnum discrimen est, quod vnus, labore in orbem redeunte, aliquot locorum sæpè curam gerat, vnusque multorum vicem suppleat, denique nunc Iaponensis Ecclesia suos sacerdotes habet, & reliquos rei Christianæ ministros, non secus atque Anglicana suos, qui è latebris mentitoque habitu procreant vel parta tueri, vel quærere noua quæ tueantur, hoc solum discrimen est, quod latent nostri operosius, ex ipso vt dixi vultu, sermoneq;, atq; adeo, vt aiunt, ipso incessu pro Europæis facillimè dignoscendi: sed hoc etiam est leuius, quod fere non est æquale in ethnici-

cis

cis odium religionis Christianæ, illi odio quod est in hæreticis contra Ecclesiam Catholicam & priuatim contra nostram Societatem.

Sed quoniam de ingenti nostrorum labore, quo hanc vineam vel tumentur à procella, vel instaurant illius stragem, operæ pretium est aliquorum Patrum testimonia referre in huius rei argumentum. Ita scribit ex ijs vnus. Nullus est in hac mea domo locus, præter vnã cellulam, cui per ianuam & fenestellam duorum palmorum lumen immittitur, in ea vixi clausus diebus his continuis sexaginta, non sine ingenti labore propter æstum intolerabilem, iam sex dies, ex quo in alium pagum concessi & cœlum aspexi, sed in antrum meum me acturum recipio, quod in hoc loco latere non possim. Alius scribit in hæc verba: Intra hunc annum ter iui Cocuram (metropolis est Regni Bungenensis) non sine ingenti labore & euidentî vitæ periculo, nocturnis horis iter faciebam, diurnis confessiones excipiebam, nec sæpius egressum esse, fuit ex mea voluntate, sed eorū apud quos dego, & qui huius Ecclesiæ sunt primores, à quibus pendet mea in hoc regno statio, tantas in omnibus angustias patior, in obscuris mapalibus, æstum, frigus, famem vsq; adeo vt non meminerim alias me pati plura, è quibus omnibus tertio quartoue in ægritudinem incidi, Non semel contigit, cum noctu iter facerem per abrupta, pede labi, & cum ipsis pedibus laceris cadentè, lacero vultu assurgere, sanguine subito, erumpente. facilè constat hæc parū carni grata ideo suscipi, vt Ecclesia hæc sibi constet, & aliquando restituat nobis neophytos docendi libertatem, Alius aliunde scribit in hanc sententiam, Hoc tempore non deest nobis meritorum seges, clausus viuor in tenebris, & horas canonicas recitaturus ad rimam accedo, quæ lucis aliquid admittit, Mapale meū stramineum est, in ipso solo stat, humidum supra modū, vnde intra paucos dies ingentes laterum dolores contraxi, qui neq; stare me, neq; iacere permetterent. hospes meus nec famulis suis fidit omnibus, quod eorū aliqui etiamnum ethnici sint, sed neq; filijs, quos etas nondū silere docuit, quia nondū timere, atq; ita nesciant hic me cū alumno meo latere, cibū clā nobis submittit, eumq; sæpè tardissimè. Cib⁹ est Oriza, aqua & sale cōdita, dū coquitur, cui ad delicias aliquid falsi piscis accedit, si cōfessionis causa excurrendū est, id noctu fit postquã omnes

D d d 2

iam

iam sopiti creduntur, sæpe ad mediam noctem, sæpe in auroram excurrimus. Et nihilominus cum his alijsque incommodis, maioribus solatijs afficimur, quam cum nuper nostram retinebamus libertatem, neque hæc solatia in solo sunt spiritu, in corpus ipsum videntur præ copia redundare, nam intra paucos dies ex ijs doloribus conualui, & alias ægrotudines, quibus olim tenebar expuli. Alius quoque inter cætera hoc affirmat, vescimur ad mensuram, ac velut vnciatim iam dudum, cibus est Orizæ pila, eaque propè cruda, quæ mihi clam per foramen iniicitur ab ijs qui me domi suæ occultarunt, loco angustissimo, non fidentes etiam eiusdem domus inquilinis, & ex his incommodis non solum non exij æger, sed solito valentior, & morbos quos antea pariebar, hac velut dieta decoxi. Fufius aliquanto alius ex partibus Cami scripsit, in hæc verba, iam fere biennium est, ex quo de domo in domum, ex oppido in oppidum perpetuo sine vlla quiete demigramus, ne hos neophytos animo ad ferendam persecutionem destituamus, latitamus in Iaponum mapalibus, cibus inueticis vescimur, perpetuo, non nostra sed hospitem nostrorum causa trepidamus, ne tenues illorum fortunas ac vitam ipsam in discrimen vocemus, & metus noster post Ozacense bellum accreuit, ex eo quod Daifu iubente, nusquam non essent exploratores, qui coniuratos inuestigarent, qui si in nos incidissent, par erat eorum periculum, qui nos occultabant, quod contra eiusdem edicta, tota Iaponia proscriptos domi suæ occultarent, & quoniam externi sumus, non possumus æque latere, vt in Anglia sacerdotes Angli, nos ipso vultu signum, quo prodimur gestamus, vnde non æque pronum est, vt illis, occultari. O nos felices si hac causa vitam posuerimus. Hæc ille, De alio quoque scribitur sene illo & cui anni ad onus erant satis, ingressum sibi fecisse facilem in urbem ad quam euocabatur, baiulum mentiendo, & nocturnis horis onustum sarcina, eo penetrasse magno suo vel neophytorum solatio, qui boni senis industriam caritatemque maximè suspexerunt. Aliis his similia permulta contingere, quæ materiæ similitudo à descriptione liberat, maximè quod id ipsum magis constabit ex ijs, quæ per singula capita infra narrabuntur.

Sed non nostri solum in suis laboribus ac periculis exultabant, ipsi

ipsi neophyti magistros secuti, certatim nos excipere etiam cum capitis fortunarumque periculo gestiebant. & si quando cautè ac timidè nostros custodirent, nostrorum periculum, non timebant suum. Nobilis matronæ breues literas huius rei testes subiungam, ad nostrorum in Iaponia superiorem. Ludouica illa dicitur, Soror Didaci Fato Cangayamo noti nostris annalibus, ob veterem illam insignemque in tuenda fide constantiam. Ex eo quod Dynastæ nostro (scribit illa Bungi) scriptum sit Miaco vnum è Societate sacerdotem comprehensum, nõ defuit qui nobis suaderet, vt eum quem domi habemus, Nangasaquium remitteremus, verum maritus Ichinocami affirmat, quod, vt maxima sit Miaci vel alibi persecutionis furia, nihil sibi noui posse contingere, quod non ea determinatione qua sacerdotè excepit, abundè contineatur, quod si creuerit inuestigandi solertia hostibus nostris, nobis crescet occultandi cura, qui si tandem proditus fuerit, votorum nostrorum faciet nos compotes, quibus etsi peccatores ad offerendam Domino vitam nostram ex singulari eiusdem beneficio aspiramus, vna cum nostro Patre, in cuius gratiam libentes, quæ Dei causa est, moriemur, & si fortè P. V. eum reuocauerit, sciat nos semel iterumque ac sapius repugnatos: Nam si quid Miaci erit periculi, ne Nangasaquium quidem erit immune, & quo euidentius erit periculum, eo ardentioribus votis Patrem retinemus, Deoque seruimus. Hactenus Epistola, quam hic exhibui velut exemplar cæterarum, quas vt breuis sim prætermitto, ad singula iam tandem ordine solito descensurus.

DE NANGASAQUIENSI
Ecclesia.

CAPVT IV.

QVI oppidum Nangasaquense, emporium ad mare tota Iaponia celeberrimum, Christianæ religionis asyllum, contra idolatriæ perfidiam appellarit, Nangasaquium suis coloribus vno velut lineamento depinxerit, eo enim plerique à patria pro fide proscripsi profugiunt, fortasse vt hi omnes, cum reliquis alibi comparati, propè numero excedere videantur; De ijs nolo com-

munia, quæ vix sine illorum iniuria commemorari possunt, quasi quis dubitet non esse hodie, quod semper fuerunt Nangasaquienes exulum hospites, pauperum parentes, martyrum raptores, sodalitorum auctores, sacramentorum si, dicere liceat, helluones, orationum publicarum institutores, corporis afflictionum inuentores, denique vt vno verbo cætera comprehendã, Ecclesiæ Iaponensis absolutissimum Christianæ pietatis exemplar. Eam urbem præter alios religiosos & indigenas sacerdotes fere quatuor, è Societate nostra septem hoc tempore in latebris suis incolunt & excolunt, ex ijs quatuor inter se urbem partiti munus suum exercent, reliqui tres, neophytos ferè suburbanos; ad eos excipiendos certatur à ciuibus tametsi proposita morte, ne hoc facerent, cum pelle-remur inhibiti sunt, sed non deterriti: solent dicere se nunc in hac procella videri sibi beatiore, quod domi suæ sacerdotes excipiant, quod quietis rebus, cum domicilia nostra incoleremus, non licebat. Tempa omnia & collegium, ac reliquæ sedes nostræ stare permittuntur, sed clausa sua solitudine squalent, & nobiscū lugent sordidata. Verum dici verè potest pluribus locis modo sacra fieri, & neophytos conuenire quam prius. Nam plurimis suis in domibus oratoria pereleganter adornarunt, ad quæ sacerdotes euocati sacra peragunt, eaque omnia faciunt, quæ in templis ante consueuerant, tantusque est concurrentium, vbi rescièrint, globus, plus vtnunc laboretur in ijs continendis, quàm olim in ijsdem excitandis.

Non idem fuit hoc biennio rerum status Nangasaquij, toto eo tempore, quod ab Ozacensi victoria ad Daifu mortem, & aliquot alios deinde menses pax fuit, qualis per reliquam ferè Iaponiam, pax inquam nullis nouis edictis irritata, sed magis bellicis rumoribus potius, quam vilo principum fauore bellum intermissum. Edictum porrò septembri mense ab hærede scriptum, vt cap. 2. Diximus, Nangasaquij tum nihil admodum res commouit, nam edictum est publicè, vt Christiani suæ religionis exercitia domi continerent, nec vllus ethnicus aliunde commercij, vel alterius rei causa commeans à Christianis in gregem suum adscriberetur. Verum postea cum Nangasaquij comodè res flueret, sed fortasse minus caute ageretur, quam tempora suaderent, nouis edictis cautum, ne
quis

quis sacerdotem quemcunque exciperet: eiusque criminis pœnam non ea solum domus sustineret, quæ illum occultabat, sed vicinæ decem, vtrinque quinque luerent non inæqualem, quod in edicta regia peccantes non prodidissent, qui modus iam diu apud Iapones inuectus, vix quicquam esse sinit occultum. quibus edictis Europæi religiosi quatuor, primi in hac persecutione iugulum fidei causa ferro præbuerunt, Hęc vt se habuerint aggrediamur enarrare, sed quoniam hæc Omuræ gesta sunt, non Nangasaquij, quæ in toto Regno Figen persecuturi, Pauli cuiusdam insigne martyrium prius illud tempore præmittemus.

IN REGNO FIGEN PAVLVS TAROSVQVE
pro fide obruncatur.

CAPVT V.

XImadonus Figensis Regni maximam partem Dynasta, priusquam in Christi fidem hæc edictorum, ab Regia fulgurum murmura detonarent, non alienus esse à Christianis videbatur, sed in hoc tumultu ad Imperatoris nutum factus, acriter apud suos institit, vt Christum abdicarent, nam præter exilia neophytum quendam, cui Pauli Tarosuque nomen erat, extremo supplicio in hac ipsa causa damnauit. erat is ex Regno Iamaxiro Miaci natus & educatus, sed in Regno Chicungo, in eius metropoli Christum agnosens à nostris fuerat baptizatus. Idem ante aliquot annos factus iam Regni Figensis incola, in eius metropoli Riuzogi artem inaurandi discebat. In prima huius persecutionis procella, cum eo prima illa in Christianos edicta iubente Daifu peruenissent, magna in vrbe fuit perturbatio, ad detegendos, vocandosque Christianos instituta. quin ipse Pauli magister, & eiusdem collegæ qui eandem artem discebant, è viuendi ratione Christianū illum agnoscentes, acriter apud eū institerunt, vt Christo terga verteret. diu restitit ille, donec intra cubiculum retruso, minarentur se illū nō nisi negato Christo educturos. Nutauit ille nō nihil, ac dubie locutus, vt solueretur impetrauit, sed huius fraudis ita illū deinde pœnituit, vt denuo sit protestatus apud eosdem, se fuisse esse,

esse, ac semper fore Christianum, tametsi eorum minis victus non nihil nuperrime titubasset. Inde ad sacerdotem quærendum excurrens peccatum suum magno pœnitentis animi sensu expiauit, & in posterum pro Christiano se gessit, nihil veritus edictorum rigorem, vitæq; quod adibat ex ea professione periculum.

Exacto post hæc biennio, cum denuo recruduissent edicta, denuo etiam Paulo nostro sua prælia recreuerunt, vrgente vrbis Præfecto vicini amicique instant vt Christum eiuret, renuit primum fortiter & obfirmate, sed cum exscripissent chirographum, quo se Christi sacra deserere profitebatur, arrepta manu effecerunt, vt per vim subscriberet, in quo tamen non omnino culpa videtur caruisse. Id chirographum ad vrbis Præfectum defertur, vicinis ratis se homini magnum vitæ conseruatæ beneficium contulisse. Interim Paulus iterum pœnitens, quod iam secundo Christum turpiter deseruisset, conscientia iudice torquebatur, non illi cibus sapiebat, non somnus obrepebat, satis dubio quid ageret, & qua ratione se ipsum à sui ipsius carnificina liberaret, neque enim illi tum suppeditabat præsens remedium, absentia sacerdotis. Constituit ergo ad ipsum vrbis Præfectum pergere, palinodiam recantare, chirographum repetere, sed dū differret vel metu, vel fortasse pudore præpeditus; ecce tibi diuinæ procul dubio prouidentia nutu, quæ ipsum ad martyrium destinaret, occasio labitur in manus eius, quod maxime tum cupiebat, peragendi, cui cum vberiore influxu gratia succurrisset, animosior solito, de tyranno cœpit triumphare. In ea quippe cogitatione positum, vt ad Præfectum pergeret, missus ab eodem iustitiæ minister, pulsatis foribus interpellat; admissus in ædes profert chirographum, dicit vrbis Præfecto minus placere quod in eo desit, quam Iaponensium sectarum suscipiat, quemue sacrificulum eligat in magistrum, cuius etiam sacrificuli magistrum admittentis chirographum desideraretur. Irruit in Paulum Spiritus Domini, arripit chirographum, lacerat, comburit, & in hæc verba deinde prorumpit, Dic amabo te, Præfecto, me non solum non aliud chirographum scripturum, sed quod ex eo tempore, quo ad hoc ipsum subscribendum me cogi permisi, nullam ceperim quietem, mali quod à me commissum lugebam, conscientia perturbatus,

batus, & apud me iam ipse statueram ad illum ipsum adire, chirographum repetere, & de fide mea dubium, extremo responso fidei meæ reddere certiolem, deliberatum esse mihi viuere morique Christianum, super quo negotio requisitus quoties placuerit, ipsi me sistam, & calicem Domini mei post hac nihil dubius epotabo.

Redit internuncius ad Præfectum, qui audito responso nihil ultra tentandum, aut cunctandum ratus, mittit eodē die 24. Octob. 1616. nocturnis iam horis, militum manum, qui non sine ingenti tumultu Paulum nostrum in custodiam publicam, vinculis onustum pertraxerunt, ibique adhibitis excubitoribus dimiserunt, ibi iam demum sibi persuasit, se non nisi cœleste iter arrepturum, è vinculis istis dimittendum, frequenti se oratione, altiore voce concepta ad foelicem exitum comparabat, & memor quam tepidè seu potius trepidè semel iterumq; se in Christi confessione gessisset, ex impetratis à suis custodibus, funiculis flagellum armat, eoque manum induens, totam vnam sine vlla intermissione noctem, pernox se flagellat, donec aurora exeunte, à flagellatione fatigatus abstinuit, stupuere qui audierunt, ad tot verbera custodes, nec satis capiebant Pauli, Christianæque religionis, quo moriturus videbatur, ardorem. Postridie porrò matutinis iam horis, neophytis valedicturus, ad quinque nominatim, quibus familiarius vsus fuerat, breue hoc expedit epistolium. Ardens desiderio, vitam in obsequium Dei ac Domini mei Iesu Christi consecrandi, vinctus teneor isto carcere, si morti adiudicatus fuero, magni eam rem æstimabo, & Deo meo multis gratulabor, rogo vos igitur, vt eidem Domino accuratè me commendetis. nona Luna. die 15.

Eo ipso die sub vesperum, minister Præfecti venit in carcerem, & in Paulum sententiam mortis enunciat, quam ille eadem animi serenitate excepit, qua cupiditate exoptarat, Compellato deinde illo, cui sciebat exequendam sententiam demandari, rogat illum seriò vt in crucem ageretur, habere se depromptas è Christiana disciplina causas, cur hoc ipsum postularet, negat ille, causatus deesse ex mandato vel tempus, vel apparatus, eum iussu Dynastæ obtruncandum, Acquiescit Paulus, & è vinculis, vt coniecerat egressus, in cœlum se ferri iam cogitabat, & cum venisset ad locum, impetrato

ad orationem spatio, sanctissima Iesu ac Mariæ nomina inuocans primo ictu iugulatur, Octobr 25. cum annum ageret ætatis plenitudinis Christi tertium supra tricesimum. Nondum expleta sæuitia Iaponius carnifex sicam probaturus, truncum cadauer altero ictu aggressus, prope illud circa pectus in duo frustra diuisit, ac deinde vili storeæ inuolutū, in vicino agro terræ commendatur. Caput vnus ex satellitibus secum derulit, ratus fortasse Præfecti mandato pro murorum pinnis, vt sæpè fit, exponendum, sed & illud storeæ fragmento etiam obuolutum humatur, donec vtrumq; clam neophyti rapuerunt, & Nangasaquium, vt afferuaretur, tulerunt.

Non eadem fortuna vsus est alius in eodem regno Figensi, qui cum iussus est occidi, nulla sua culpa votis excidit, & coronam martyrij, sed non meritum, vt speramus, amisit. Is olim apud suos sacrificulus fortè Nangasaquium venerat, & ibi conspecto Christianæ religionis ardore exarsit & ipse, & necessarijs præceptis imbutus baptizatur, & domum reuersus, abdicato sacrificuli munere legitimas nuptias cum superstitioso cœlibatu permutat, Is quo tempore renouatur in Christianos procella, interrogatur à nescio quo idolorum cultore, ex ea secta, quæ Dæmonem ipsum sine alio numinis fucō veneratur, esset nec ne Christianus? Non sum, inquit, ex optimis, sed quoad vires meæ ferunt, eam legem profiteor. Vadit ethnicus ad Præfectum, prodit hominem, & mox submissis famulis iubetur occidi; quod cum noster præsensisset, obuius fit suis interfectoribus, domum abducit, frugali conuiuio pro sua tenuitate excipit, qua humanitate, quod minus optabat, aut cogitabat, impetrat. Hortantur hominem igitur tanta humanitate capti, vt se tantisper subducatur, dicturos se tyranno, se fuga lapsum non reperisse, Absit, inquit ille, vt oblatam pro fide mea moriendi occasionem abijciam, perficite quod habetis in mandatis, præsto sum. Attoniti hoc responso diu substiterunt, & tandem hominem dimiserunt, sibi sumentes Præfectum ab hac sententia, quod & fecerunt, abducere, quo euentu fortis Christi athleta tantum doloris conce-

pit, quantum alter gaudij, qui præsentem mortem illæ sus euasisset.

OMV-

OMVRE DYNASTA RELIGIOSOS EVRO-
peos, quatuor è singulis ordinibus, singulos obruncat.

CAPVT VI.

Nondum in hac à Daifu commota in Christum tempestate vltus Europæorum Ecclesiæ ministrorum obierat, cum fuisset hæctenus in solos indigenas proposita morte sæuitum, externi sola proscriptione plectebantur, sed tandem aliquando Domino placuit quæsitæ post tot maria coronas, quibus paratæ ab æterno fuerant, elargiri; nam è quatuor religiosorum ordinum familijs, quæ in Iaponensiu hodie salute desudant, videlicet D. D. Dominici, Augustini, Francisci & Societatis Iesu, è singulis singulos elegit, quos eodem ferè tempore hac martyrij gloria insigniret, quod etsi adhuc parca manu concedi videtur, spem tamen acuit fore vt in posterum plures eandem gloriæ societatem consequantur. Id hac occasione scribitur accidisse.

In his postremis fidei certaminibus Daifu, & filius cum Nangasaquiensibus mitius sese semper habuerat, nam etsi deletō Nangasaquio, religionis Christianæ iugulum peti videbatur, ille tamen vt erat externi commercij cupidissimus, noluit illud emporium Lusitanorum portum acrius quam edictorum minis, & interdito palam religionis exercitio, dimissisque fidei magistris, nec aliter diuexari; id maximè patuit, cum annis proxime superioribus, Arimensibus instaret Sasioye, cum suis tamen Nangasaquiensibus sæuire tam diu distulit, dum Ozacensis belli rumor minas inturbaret. Quin etiam hoc ipso tempore, cum tota Iaponia nefas esset aliquem in suis terris, etiam è vulgo tolerare Neophytum, à solis Nangasaquiensibus exigebatur, vt religionis suæ exercitium intra domesticos parietes continerent, nec posthac ethnicum vllum Christo aggregarent. Ex hac Nangasaquiensium velut immunitate, cœpta est ibi maiore quam fortassis oportuerat libertate res Christiana tractari; id ex eo accidit, quod cum ibi Religiosorum ordinum quatuor, & aliqui sacerdotes indigenæ delitescant, nullusque sit cui sede vacante parcant omnes, sed singuli suum superiorem agnoscant solum,

Ecc 2

hinc

hinc fit, vt non sit vna rei Christianę tractandę ratio, & licet in eundem scopum, non eadem omnes tamen via collimant, sed arbitratur vnusquisque suum esse optimum quod concepit. Ex neophytorum etiam parte, quicquid est in hoc genere diuersitatis, ex eodem quoque fonte procedit, quod ijs contingat id quod olim scribit Apostolus, Ego Apollo, ego Cephæ, ego verò Pauli. Alij putant Imperatori, quoad fieri potest, salua fide parendum, tempori consulendum, & orta procella libertatis vela non nihil contrahenda; alij Zelo ducti, faxit Deus vt sit secundum scientiam, feruori suo indulgentes turpe putant, cedere, latere, conuiuere.

Ex hac nimia libertate constare cępit Iaponiæ vniuersæ, esse Nangasacqui, contra duorum iam Imperatorum edicta, sacerdotes, cum enim illud sit emporium, in quod commercij causa negotiatores ethnici vndequaque conueniunt, ad suos hunc de sacerdotibus rumorem referebant, & simul suspicionem, non paucos fortasse alibi, & tota Iaponia multos occultari. Huius rei fama cum ad supremum Imperij senatum delata peruenisset, & ita vt iam dissimulari, salua Imperatoris auctoritate, vltra non posset, totam rem ad ipsum Xogun detulerunt, veritine, qua alia via, res ad eum suo periculo penetraret; nam cum soleat Xogun, ex quo Imperium adeptus est, secretos quaqua versus expedire inspectores, quos Nangasacqui etiam non dubia fide venisse ferebant, facile erat suspicari eum nihil eorum quæ Nangasacqui gererentur, ignorare.

Id temporis Omuræ Dynasta, nepos Bartholomæi Omurandoni in Regiam iuerat ex more, sub initia redeuntis anni, eum igitur supremus senatus negotijs breui expeditum remittit cum mandatis, vt Nangasacqui diligenter exploret, num quem sacerdotem è latebris eruat, & contra edicta fecisse deprehendat, ferunt eum initio nihil aliud in mandatis habuisse, quam vt deprehensos denuo ex Iaponia tota dimitteret, sed postmodum nouis mandatis, vt morte mulctarentur imperatum. Hoc autem negotium huic Dynastæ, quam vlli alteri demandatum, non id solum vicinitatis iure, sed quia anno 1614, vt omnes emitteret, eiusdem curæ fuerat commendatum, vnde & hæc prioris velut negotij reliquiæ, videbantur ad illum quoque iure pertinere. Et hic est Dynasta filius Tangodoni,

qu

qui Tangodonus cum è cunis ipsis Christi fidem ad multam ætatem eduxisset, demum ante annos aliquot Christo terga verterat, & ad simulacra redierat, subditos suos, quoad potuit secū trahens, & cum tandem huic filio suo Mimbudono ditionem tradidisset, reseruatō sibi censu, quantum satis esset ad familiam sustinendam, tandem inopina morte perijt, cum sororē suam Marinam Augusto mense 1616. visitasset, doloribus correptus acutissimis, à quibus iudicio priuatus, intra biduum extinctus est, sed ad institutam narrationem redeamus.

Non fuere ita secreta, quæ Omurenfi Dynastæ fuerant demandata, quin Nangasacqui obscure tamen prorumperent. Ergo Urbani magistratus, qui omnes sunt ex selectissimis Neophytis, inter se deliberabant, quid de Patribus rogati responderent, ad eum igitur Prouincialem nostrum (Prouincialis enim Amacai degebat) vt aliquot Amacum amandaret ijs nauigijs, quæ in Cochinchinam propediem solutura dicebantur, posse cæteros è nostris in vicina loca tantisper emitti, dum exploratorum primus feruor tepesceret, vt etiam possent rogati non falso affirmare, nullum delitescere Nangasacqui sacerdotem. Visa est superiori non iniqua magistratum postulatio, ergo ijs nauigijs quinque dimisit, cæteros in opportuna loca ita dispersiuit, vt tamen subitis neophytorum casibus, sacramentorum præsidia non planè deessent. Idem fecere Religiosi cæteri, quorum alij, cum soluere se simulassent, clam redibant in portum, alij denique alio dilapsi, urbem vel omnino reliquerunt, vel intra illam cum nostris perpauca, quam occultissimè se occultarunt.

Vix benè rebus ita compositis, nauigia è portu soluerant, cum ecce tibi Omurandoni familiares, velut aliud acturi, solertissimè sed frustra sacerdotes inuestigant, nec defuere qui Iudam imitati è Neophytis facti sunt proditores, nusquam enim id genus hominum deest, quod Apostolico duodecim collegio constat minimè defuisse, qui tametsi confessionum prætextu se tegerent, non fuere tamen ignoti. Cum nihil Omurense proficerent, ex oppidi moderatioribus quærunt, vbi delitescerent? si eos tempori proderent, nihil sibi, nihil hospitis, qui eos occultassent, mali creaturos, si alijs indicijs proderentur, omnes legum recens latorum atrocitate mulctan-

Ecc 3

dos,

dos, sed quotquot interrogati sunt, candidè se de Patribus, vbi late-
rent, ignorare responderunt, nec ipsi fallebant quæsitores, si qui e-
nim Nangasaquij supererant, ita paucis conscijs latebras elegerant,
vt sine mendacij conscientia cæteri, quod erat, affirmarent. Nan-
gasaquij ergo tum quidem Patrum exploratio sine vltiore iniu-
ria conqueuit, nam cum Omurensis Dynasta Patrem habuerit
Auumque Christianos, & ipse quoque infans sit baptizatus, facilè
Christum profiteretur, nisi pluris faceret ditionis quam animæ sa-
lutisque iacturam; Præterea optandum erat Dynastæ, post accura-
tam inquisitionem nullum reperire, ne si multos deprehendisset,
remissus, cum illos eiecit, fuisse videretur.

Hoc igitur rerum statu Nangasaquij relicto, ex quo sequens
narratio dependet, ad martyres hoc nobis capite propositos venia-
mus. Ex ijs qui à Prouinciali Nangasaquio dimissi sunt, vt jam
diximus, P. Ioannes Baptista Machado vnus fuit ex Insula quam
Terceram Lusitani vocant, oriundus, illi Neophyti Omurenses
& Insulares in Goto visendi incumbebant; ergo ad suam sta-
tionem Nangasaquio emissus numerum minuebat & munere fun-
gebatur, & vt videas martyrij lauream non esse neque currentis, ne-
que volentis, sed miserentis Dei, qui videbatur extra ictum teli re-
motis in Insulis tutus, capitur, & qui Nangasaquij vel sub vrbem
latet, quæsitus etiam nominatim euadit. Nam Omurenses ex ijs
quæ Nangasaquij didicerant, assæcuti sunt, multos quidem ibi nu-
per delituisse, sed eorum nonnullos postremis nauigijs abijsse,
alios alio dilapsos Nangasaquium reliquisse. Mittuntur ergo
exploratores terra marique, nam sicut Omurensis Dynastæ rebus
consultum non erat, plures deprehendere, ita ad ostentatio-
nem industriæ cupiebat vnum aliquem alterumue, non plures au-
cupari.

Primus itaque qui in exploratorum manus incidit F. Petrus ab
Ascensione dicebatur, è D. Francisci familia, proditus est ille nebu-
lonis indicio, qui sacerdotem ad ægrum confessione expiandum
mentita pietate disquirebat. Captus est non procul Nangasaquio, in
pago, cui nomen Quinquizu, in terris Isafai, & in Omurensis ditio-
nem abductus in locum, cui nomen Cori, excubitorum fidei com-
men-

mendatur, eo quoque ipso tempore in sacerdotem indigenam, Nan-
gasaquio scapha soluentem, exploratores inciderunt, qui tamen vt
erat indigena, nescio qua arte, sed tamen exploratorum manus euasit.

Egressus igitur noster Nangasaquio, circa loca vicina & in O-
murensi ditione se in exercendo suo munere detinebat, quod in In-
sulas nauigandi non esset opportunitas, & cū deinde transmissionē
pararet, aduersis ventis repulsus, Firandū petijt, facilius, inde vt aie-
bant, transmissurus: Interim dum nauigandi comoditas expectatur,
noster solitis suis munijs occupatus Nangasaquio monetur à sode-
litis quodam, cui prius ille præfuerat, spargi rumore constare iam
in Insulas amandatū, eo exploratores ad eum comprehendendum
nauigaturos, rediret potius Nangasaquium, securior ibi futurus,
nam inuestigatores inde, nomine deprehenso, discesserant; aut si
mallet, ex eo portu in partes Cami curaret se transportari, posse ibi
sine periculo præsens periculum declinare. Accepto ille hoc
nuncio, instituta super hac re seria ad Deum præce, constituit se non
alio, quam quo à superiore mittebatur, abiturum, nihil teme-
rè fieri, cum sit quod iubetur. Neophytis verò gratiam habuit, ad-
diditque se, si in locis suæ curæ commendatis caperetur, duplicem
coronam manere, alteram martyrij, alteram obedientiæ. Explora-
tores prædam secuti, in Omurensi ditione Patris vestigia ex auditis
vbiq; confessionibus odorati, non enim defuit qui proderet, eumq;
quacunque transferat, persequentes demum Firandum peruenerunt,
sed iam in Insulas noster vocante repente vento, breui nauig-
atione transmiserat, eoque peruenerat Aprili, anno 1617. in
portu, qui Canoco vocatur exscendens. Et quoniam iam de eius
aduentu exploratorum literis moniti erant magistratus, postridiè
quam appulerat, dum pœnitentibus aures daret, ingressus est ado-
lescens, quem sibi deinde suspectum fuisse Pater dicebat, à quo mo-
niti extemplo magistratus in ædes irrumpunt, eo ipso tempore quo
iâ expiatum pœnitentem absoluebat, absoluendi formula ritè pro-
nunciata noster assurgit, & magistratibus obuius factus, cum au-
diisset se ab Omurensi Dynasta ex Imperatoris mandato com-
prehendi, quod eius edicta neglexisset, ita respondit. Hæc vin-
cula non refugio, sed ea sunt, quæ ab ipsa Eüropa in Iaponiam
vsque

vsque quæ siturus adueni, nec vlli hoc nomine succenseo aut quietam queror, quin potius Deum obtestor, vt ijs qui ad hoc mea vincula quicquam contulerunt, hoc peccatum dimittat & condonet.

Omuram reuehendus noster, aduersis ventis biduo detinetur, quo biduo, magistratibus volentibus, sacrum fecit, & SS. Sacramentis Neophytos expiauit, eosdemque magno spiritu cohortatus dixisse fertur, se septennem puerum de Iaponia inter suos audijisse, ex eoque tempore ad eos Christo adiungendos animum concepisse, vnde nunc exultet in Domino, quod suorum se votorum etiam supra spem summum videret assecutum. Nauigium conscensurus, custodes suos rogauit, vt vinciretur, sed non obtinuit, quod dicerent, nihil esse quod vinciretur is, qui vinciri cupiebat. Soluentes igitur veniunt in Insulam, iam in Omurense ditone, in qua nautas & neophytos dimiserunt omnes, præter Patris alumnum, qui summis precibus vix à ministris impetrauit, vt comes esset magistro, quod dicebant se solos quærere sacerdotes, nec habere in mandatis vt religiosum laicum comprehenderent, etiam deprehensum. Impetrauit tamen bonus alumnum, Leo dicebatur, tum quidem vt Patri comes esset, postea etiam vt vinculorum, ac deinde coronæ particeps in eandem martyrij gloriam vocaretur. Inde moram iniicientibus ventis non nisi 29. Aprilis Omuram deueniunt, vnde postridie iam nocturnis horis, cum facibus incensis, abducitur eum in locum, vbi F. Petrus tenebatur, qui ex tumultu se ad iugulum peti suspicatus, in orationem incumbere aggreditur, cum ingreditur noster; eaque vinculorum Societate non parum est vterque recreatus, hic nouis precibus Leoni certandum fuit, vt iisdem vinculis teneretur, quod tandem agentibus vinctis impetrauit, ac sedulo quibus in rebus potuit, vtrique ministravit.

Ex hac sua custodia literas scripsit ad aliquos, è quibus ternas, quarum exempla ad manus meas venerunt, à me impetrare non potui quin hic insererem, nihil prolixitatem veritus, sua vt spero pietate salutarem. Ita igitur ad eum scribit, qui Nangasaquij nostris præerat, 3. Maij. Hodiernus dies est duodecimus, ex quo comprehensus sum. Deo gratias ago, quod eam mihi quietem dederit, vt
nihil

nihil magis cupiam, quam eum vitæ statum, quem in hoc ergastulo sum consecutus, eidem gratias ingentes habeo, quod ex ea hora, qua me video detineri, nihil aliud occurrit, quam quod me in cruce fingam, aut subiectu sicæ Iaponensis. Benedictus sit Dominus, qui ad hunc modum suos solatur, pro se vel exigua patientes, vim verborum sacre scripturæ, & robur spiritus, quod conferunt, nunquam alias sum assecutus, nisi ex quo me video in hoc rerum statu constitutum: atque ita Imperiorum orbis in vnum collecta potentia non videtur mihi vnus è terra vermiculi vixes æquare. Facile intelligo me in hanc rem nihil conferre, totumque esse Dei ac Domini mei beneficium, cum quo, & pro quo in finem decerabo. Vnum dolebo, si eius causa parum pati me contigerit, iam est quadragesimus dies, ex quo ingenti dolore crucior, qui ex huius carceris, qui est in media palude, humiditate ita increuit, vt nullam quietem capiam, id in magnis Dei beneficijs repono, vt quoniam hæcenus mecum mitius agitur, hos dolores, qui similes sunt mortis doloribus, à Deo immisos alacriter feram, & inueniat Dominus quo me probeat, cum præter peccata mea nihil sit, quod me afficiat, non carcer, non ipsa mortis expectatio. Hæcenus ille.

Ex alijs literis, 17. eiusdem mensis Maij datis, excerpti quæ sequuntur. Afficior vestrorum laborum & angustiarum recordatione, sed Dominus, qui hæc ita deponit fines suos habet, quos nondum assequimur, & quoniam causa ipsius est, & ille omnia moderatur, credi debet eum omnia ex maiori sua gloria, & huius Ecclesiæ nostroque omnium bono directurum. Hæc me cogitatio contentum facit, eique gratias ago, quod mei memor fuerit, cum animum subministrat, quo labores omnes, totiusque mundi tormenta, pauca esse mihi fingo, quàm nihil sit, quod ex me possum, quàm multum, auxilio eius instructus, quod nunc experior, Bonus Iesus eos qui se ipsi tradunt non deserit, quæ promissis explet ad amissim, nemo eum inuocauit, qui non eum inuenerit, non deserit suos in vinculis, in tribulationibus non derelinquit, & ideo diuina eius lex iugum, quod semper est duorum, appellatur; vt soli patiamur, ipse non patitur. Id iugum etsi natura sit plerumque insuaue, tamen est & vocatur, quia socium habet, qui, quod est
Fff ponde-

ponderis, in se suscipit, & ita nostræ infirmitati accommodat, ut non patiatur nos tentari supra id quod possumus. Gratulor igitur ex animo Deo, eiusque me voluntati, accommodo, tametsi velit me incommodiore ergastulo ad diem iudicij detineri, nam si de me ita disposuerit, vires quoque in huius itineris longitudinem suppeditabit, si me voluerit è contra vitam hodie reddere, quam in eius obsequium impendendam accepi, beneficio gratus non repugnabo, satis certus, quod ut ut fuerit, me tametsi peccatorem indignissimum non derelinquet, & ita cum Propheta dico: factus est Dominus refugium pauperi, & adiutor in tribulationibus, Iesum Christum habemus pro refugio, quotquot eius causa omnia relinquimus; sumus enim pauperes, habemus fidum in tribulationibus adiutorem, qui tempore subuenit opportuno, velut amicus semper & ubique fidelissimus. Hactenus ad eundem literæ.

Ad alterum denique scripsit in hæc verba: Captus sum in Goto, cum ad absoluendi formulam manum erexissem, eâ pronuntiata, magistratibus occurri, ea dixi quæ Dominus id temporis in os immittebat. Huc in Cori pertractus sum, & custodior diligenter, utinam etiam aliquid in eius causa paterer. Benedictus sit ille, à quo maiora meritis beneficia suscipio. Affirmo R^a V^a & ipsissimam scribo veritatem, Præsentem rerum mearum statum, cum totius Orbis imperijs vel sæcularibus vel Ecclesiasticis neutiquam permuto, nunquam alias vixi mea forte æquè contentus, nunquam æquè hilarem me sensi, nunquam æquè sine cura sine sollicitudine me reperi. Benedictus sit Deus à quo ita copiosè compensatur tantillum illud, quod in eius causa toleramus. Nunc quod vincula patior, ut Euangelij præco, videor mihi iam aliquod de munijs Societatis Iesu affecutus. Hactenus noster, iam velut entheatus, diuinoque spiritu correptus, animo suo indulgebat, ut videas ab eo sperandas hoc euentu vires à quo conferuntur, nec timenda pericula, quibus eripimur à potenti Dei manu proprijs viribus omnino diffidentes.

In suo carcere, dissimulantibus magistratibus, nostri à die Pentecostes ad alteram diem post festum SS. Trinitatis, in quem incidit eos plecti, quotidie sacrificium missæ obtulerunt incru-

entum,

entum, mox de se cruentum oblaturi. Eo ipso die, qui fuit Maij secundus & vicesimus, Dynasta misso internuncio utriusque significat venisse ab Regia supremi senatus mandatum, quo mactari iubebantur, quod illa ipsa nocte ut fieret, imperabat. Eum nuncium uterque hilaris vel maximè excepit. P. F. Petrus dicebat se, per eos dies sacrificantem vel orantem aliud nihil à Deo postulasse, & quod auditus esset, se Domino maximè gratulari. P. Ioannes Baptista respondit se tribus in vita sua diebus, præ cæteris, maximo gaudio delibutum, cum societatem ingrederetur; cum nuper caperetur; & nunc cum de morte moneretur. Abijt cum utriusque responso senator internuncius, & athletæ nostri se ad agonem comparabant, & prolixius orantes, modo in silentio, corde clamabant, modo in externam vocem erumpentes Christi in cruce pendentis effigiem piè amplexati cum eo suavissimè colloquebantur. Deinde mutuo se mutuis peccatis expiarunt, simul se uterque flagellavit, tum psalmos aliquot cantu elatiore decurrerunt, & cum aliqui ad eos, vulgata iam fama, concurrissent, aptis eos cohortationibus accendebant. P. Ioannes Baptista, postquam est de morte admonitus, breuissimè ad superiorem scripsit in hæc verba. Hac ipsa hora laureatus ad me martyrij nuncius aduenit, morior solatio plenus, quia pro bono Iesu morior, ago illi gratias, quod me licet indignum, tam insigni beneficio affecerit.

Cum iam dies vergeret in occasum, impiæ sententiæ ministri conuenerunt, vnus ab ethnico senatore Nangasaquiensi missus, alij tres ab Omurensi Dynasta destinati, iubent Patribus cibum parari, sed illi iam se nullo ad sustinendam vitam cibo indigere professi, qui ad eam sustinendam duntaxat debet adhiberi, ac tum denuo alter alterum de peccatis confitentem excepit, tum simul Litaniarum ritu sanctos in auxilium omnes euocarunt, quibus expletis è carcere emissi, ad locum martyrij perrexerunt. Aberat is leucam ferè dimidiatam; gestabat uterque manu suam crucifixi effigiem, & subinde ex itinere alter alteri succedens, neophytos qui multi comitabantur, exhortabatur ad ea, quæ tempori erant opportuna, sed quoniam omnes ingenti planctu eos prosequiebantur, non satis fuerunt, quæ dicebantur affecuti, cum ad locum ven-

Fff 2

tum

sum esset, alter alterum tenerrimè amplexatur, P. F. Petrus ad Neophytos conuersus orationem habebat, quæ cum senatoribus prolixior videretur, à P. Ioanne Baptista, qui hoc aduerterat, vt finem faceret admonetur, Tum denique breuiter alter alterum à peccatis confitentem absoluit, ac denuo se inuicem complexantur, & elata voce salutatis extremum Neophytis, alter ab altero non nihil seiunguntur, vnde se inuicem intuiti, cum nescio quid essent collocti, quod neophyti non assequerentur, latissimè arriserunt. Tum ex Neophytis vnus Damianus dicebatur, qui vinctis magno amore ministrabat, & vnus ex adhibitis custodibus fuerat, qui solus ex ijs nunquam à Christo defecerat, vtrique stoream suam protulit, in qua genibus positus obruncarentur, ne vt aiebat, cum ruerent capita, in solo volutarentur, verum illi eodem vterque sensu renuerunt, affirmantes, corpus è terra factum, & in terram rediturum, nusquam melius quàm in humo nuda posse volutari. Ergo tandem reiectis storeis, in genua ruunt, manibus in cælum erectis, & hoc situ compositos illico obruncarunt. P. F. Petrus primo ictu truncatus ruit prior. D. Ioannes Baptista cum primum vulnus excepisset, errore carnificis, nondum truncus assurgit, ac iterum in genua ruit, Iesum ac Mariam inclamans, & tum tandem tertio duntaxat vulnere obruncatur. Mortuos neophyti cum ingenti deslerent vlulatu, lachrymas ipsis qui aderant senatoribus excitarunt, & neophyti alius super alterum ruentes ad sacrorum pignorum venerationem irruerunt, quin & ipse, qui Nangalaquio venerat senator ethnicus, vnum è famulis, quem sciebat esse Christianum, vt idem faceret admonuit, si enim in vlla lege salus est æterna sequacibus, in hac deesse non potest, quæ mortem excipit eo hilaritatis sensu, quo alius quilibet vita donaretur. Neophyti deinde de martyrum capillis, vestibus infectis sanguine, herbis, humo, lapillis harpastum exercentes, omnia rapiebant. Quin & alumnus Leo, qui à magistri latere nunquam discesserat, Sudarium quoad potuit, illius sanguine infectum, secum retulit, nescius se breui eadem laurea coronandum.

Vtrique Sarcophagum Neophyti attulerant, quo conditos

opta-

optabat Damianus illico terræ, quæ iam aperta erat, commendare, sed concurrentibus vndequaque neophytis; vt id fieret, non nisi expletis omnibus, videndo, deosculando, plangendo impetratur. Magdalena Christiana mulier, sindonem, qua P. Ioannes inuolueretur obtulerat. Socius storea inuoluitur, Postridie missi à Dynasta viri supra centum, sepulcrum extructo pariete cingunt, honoris, vt aiebant causa, & ne ex alijs locis neophyti subducta cadauera pro thesauro, alio asportarent.

ALII DVO RELIGIOSI ET CVM IIS LEO
alumnus noster in fidei causa plectuntur.

CAP. VII.

EXtrincto Magistro, lugebat Leo suam orbitatem, fortunamque suam, quod vna cum eo mori non licuisset, serio deplorabat, ignarus futurorum, nam expletis omnibus, inde abductus à ministris in eundem carcerem reducitur, & traditus quinque custodibus arctissimè vincitur, quos carceris Præfectus indignans ita compellauit. Quid est quod hac atrocitate Leonem alligatis, an periculum erit in eo fugæ, qui sponte magistrum comitatus, ne carcere quidem ab eo diuelli potuit, & ipsa morte noluisse, ego pro illo spondebo, si fugam timetis, oportebat vos suam solitudinem deploranti condolere, & non addere afflictionem afflictio, quibus auditis, illi iam facti mitiores, funium nodos ita laxarunt, vt sine dolore vincirent.

Post dies à martyrum certamine ferè sex, alij religiosi duo, sacerdos vterque P. F. Alphonus Nauarrete, Prouincialis Vicarius suorum ex ordine D. Dominici, qui in Iaponia degunt, & P. F. Ferdinandus à S. Iosepho, qui solus ex D. Augustini familia in Iaponia remanserat, nouo spiritu correpti in euidens se martyrij periculum coniecerunt, quod etsi vulgo non probatur, in multis tamen SS. martyribus non damnamus, sed admiramur. Communicato igitur inter se consilio, salutatis amicis, Nangasaquio in Omurensem

Est 3.

ditio-

ditionem palam demigrant, reiectoque habitu sæculari, quo tum utebantur, suum induunt singuli, & crinem circum rasi, sacerdotibus vsurpatas coronas aperiunt, eos Nangasaquio multi, ac deinde ex alijs locis plures comitantur. Sunt qui duo millia numerent, sed vltra dimidium vix fuisse accipio, ij cum in Omurensum terras aduenissent, excitata repentino opere, ex arborum ramis, velut æde, medio in agro, vt plures caperet, palam sacra facere, consitentibus aures dare, sacramenta ministrare cæperunt. Omurenensis Dynasta tametsi excandesceret, sæuire tamen ad dies aliquot distulit. Postquam vero sine suo periculo vltra conuiuere non posse iudicauit, mittit qui eos comprehendat. Occurrunt lætissimis ad se magistratibus sacerdotes, & postquam eos, eo quod ad manum erat, frugaliter excepissent, vna cum ijs libenter nauigium conscenderunt, & in Insulam non procul ab Omurenfi arce deportati, sine iniuria tumultuque, sed potius cum honore ibidem detinentur. Non defuere qui Patribus se vinculorum comites offerrent neophyti, sed maximè Nangasaquienses duo, qui se illos toto hoc biennio domi tenuisse fatebantur, alius quoque Patrum alumnus idem vrgebat, sed tum quidem nullus quod maximè vrgebat, impetrauit.

Post quadriduum ferè, cum iam illos Dynasta pro eo quod ab Regia mandatum fuerat, eiusdem supplicij pæna mulctandos, cum alijs duobus iudicaret, expediri noctu celocem, & in eam vtrumque, sed & Leonem alumnus imponi iubet, eoque ipso tempore, quàm occultissimè potuit sociorum cadauera exhumeri, non ferens vltra concurrentium multitudinem, vt simul omnia in mare mergerentur. Non latuit intentos ad omnia Neophytos, nam aliquot nauigijs locum exploraturi, consequi cæperunt soluentes. Nox erat perobscura, celox incitato remigum multorum cursu expedita, quæ momento disparuit, ac Neophytorum studia & vota frustrata est, sed ex ijs, qui interfuerè ministris, omnia deinde constiterunt. In desertum itaq; scopulum delati postridie mane, concesso ad orationem pro arbitrato spatio, cum se ad moriendum comparassent, repente Leo nonnihil à Patribus se iunctus, aliquid sibi temporis petijt prorogari, veriti sunt Patres,

ne

ne subito mortis metu immutatus nollet ijs viuentibus à fide deficere, ergo incipiunt illi animos addere; verum ille modestè subridens, non est hic, inquit metus Patres, sed quia me indignum arbitror, vt vna vobiscum hanc martyrij coronam adipiscar, decet me nonnihil præstolari, mortemque differre, quam rem admirati, simul vterque, & Leo post paululum capitibus amputantur.

Omnium sacra pignora, prout à suis exacto iureiurando, sanguine confirmato Dynasta præceperat, in mare abijcienda hunc in modum disponuntur. Aperiunt vtrumque sarcophagum, & P. Ioanni Baptistæ P. F. Alphonfi Nauarrete socium cadauer adiungunt, alterique alterum, vtrumque denuo deinde occludentes. Leonis autem sacrum corpus storea inuolutum, alligatis ingentibus saxis vna cum reliquis in mare demergunt, in ea maris altitudine, qua triginta minimum passus ad ima ferebatur, veritus enim fuerat Dynasta, ne ex concursu neophytorum nouas sibi molestias crearet. Auditum est, quod contigerat Nangasaquij, nec defuit, qui locum plus minùsue proderet, sed hoc ad incitandum in Neophytis vestigandi studium vsui fuit potius, quam ad sacra pignora eruenda, nam tametsi multis nauigijs, retibus, harpagonibus tentata res est, omnia in irritum reciderunt, verum postea cum vt apparet, tempore funes computruissent, assurgente altero è duobus sarcophago, duorum sacra pignora enatarunt, P. F. Petri videlicet cum socio, in quæ fortè cum neophytorum scapha incidisset, Nangasaquium quam occultissimè deuehuntur, ibique asseruantur. Ad priorem tumulum, explendæ pietatis sua causa, venerat inter cæteros Marina Dynastæ amita, de cuius in fide constantia annales propè singuli habent, quod dignum historia commemorent, & multa miseratione simul & comploratione vtrumque venerata, domum se receperat, neglectis hominum de se sermonibus, qui voluissent superstitosam nobilium faminarum apud Iapones solitudinem, hac velut excursionem minus necessaria violare, præter cætera id sensit nepos Dynasta, neque se continuit, quin parum vrbane misso internuncio, animi sui sensum explicaret, verum illa nepoti suo responderi iussit in hanc modum, se si alios in posterum sacerdotes comprehenderet mactaretue, maximè si essent

si essent è Societate Iesu, quos illa magistros semper habuerat, se inquam, vna cum ijs ad moriendum proditura, quo ille responso acrius quam prius incitari se præsetulit.

*ALII RELIGIOSI DVO, PLVRESQVE NEO-
phyti ibidem comprehenduntur, ex his duo occiduntur.*

CAP. VIII.

Nondum fuit hic Omurensis tragædiæ finis, cum opprimi nullo negotio potuissent omnia, si tantum prudentiæ quantum feruori, communi placuisset consilio indulgere. Sed tantus in Nangasaquienfibus hæctenus ferè intactis erat ardor martyrij, vt prudentiam interpretarentur metum, & iam intra latebras non posset ignis contineri, quin erumperet. Quin si qui eos continere vellent, hominum obloquia non effugiebant. Nam cum senatores Christiani, concursus ad superiorum martyrum tumulum ventarent, deque ijs inquirerent in singulos vrbis vicos, ecqui eo contra mandata excurrissent, in eos multi propè velut in hæreticos, qui diuorum exuias venerari nefas volunt, insultabant, quasi verò non id agerent, ne iustum ex Regia furorem accerferent, dum ea quæ salua etiam religione omitti possunt, studio viderentur consultoque factitare. Et fuere, qui velut dubium putarent fidei proditiæ argumentum, si de ijs spargeretur ad martyrum tumulum nondum excurrisse, nam cum vnus à magistratibus Christianis rogatus, ecquis è suo vico eo se contulisset, id negasset de omnibus, serio qui eo se contulerant, exquisuere, vtrum tenerentur ex fidei profitendæ debito seipfos prodere, an liceret eius qui nescierat confessioni acquiescere. In quo sanè neophytos laude dignos esse quis dubitet, sed vtrum æque illos à quibus incitabantur, nec audeo probare, nec meum esse puto damnare, sed reliqua quæ hæctenus contigerunt colligamus satis trepidi; insequentibus annales quæ cæpta sunt mala, perducent.

Vbi auditum est de posteriore martyrio, eiusdem etiam cupiditate incensi tres alij religiosi, ad Omurensis agrum se contule-

re, in

re, in quo & messem de commotis iam neophytis colligere, & quod sperabant, consequi sibi posse videbantur, verum aliquanto cautius in mentita veste, & sine comitatus tumultu perrexerunt. Sed non latuit diu res tota, quod fortasse concurrentium ad sacramenta multitudine proderentur, Dynasta, quem iam penitebat inchoatæ disquisitionis, quod vt supra dixi, plura deprehenderat, quam eius rebus conduceret, dies aliquot iam excursionis conscius substitit, vt sese recipiendi tempus, & viam daret. Verum, vbi res quotidie magis ac magis erumpebat, non est ausus ultra differre, ne si huiusmodi supremo senatui non proderet, ipse proderetur. Iubet igitur Religiosos illos comprehendere, quod vbi ad ipsos est perlatum: conati sunt illi quidem sese periculo subducere, sed id vnus duntaxat impetrauit, in reliquos exploratores inciderunt; ij fuerunt P. F. Apollinaris Religiosorum S. Francisci, qui in Iaponia degunt, commissarius, & P. F. Thomas à S. Spiritu è S. Dominici familia. Cum ijs etiam aliquot neophytos comites & Patrum hospites, nec non alios qui Nangasaquio venerant, spiritu nouo correpti, & per Omurensium terras concionabundi vagarentur, martyrium vt aiebant quæsituri, hi non pauciores sed decim septemdecimue, exclusis Patribus, omnes simul in vincula protracti sunt, noluisse in hac venatione Dynasta tantam prædam, quanta se sua sponte in retia conijciebat, sed ira incensus, inopsque consilij quid acturus esset, non satis se expediebat. Venerat per eos dies nouus Imperator ab Regia sua Miacum, ad quem visendum nobilitas vniuersa properabat. Hinc occasionem sumpsit minis impetrandi, quod nollet morte conficere. Ire se aiebat Miacum Nangasaquienses delaturum, quod suam ditionem turbarent, quod falsis chirographis nullum apud se sacerdotem degere iurati confirmassent, quod quotidie novos ex se dimitterent, aliosque plures occultarent, viderint ipsi si quid inde in Remp: vniuersam mali erumperet, ipsos in se culpam conferre, in alium neminem oportere. Miacum iuit, quid dixerit non constat, nisi ex ijs quæ deinde sunt consecuta. Sasioye quippe id temporis à Regia scripsit in hæc verba, literis ad magistratus Christianos destinatis. Dicebat se iam aliquoties monuisse, constare sacerdotes aliquos ibi delite-

Ggg

scere,

scere, & vnus folius latebras sufficere, vt toti vrbi solitudinem inuehant, extremamque perniciem, & vt ad hanc regulam suas moderarentur actiones, id se denuo & postremum iam admonere. Mandatur etiam ex Regia, vt Gonzocu Sasioye nepos, Nangasaquiensis gubernator comprehenderet eos, qui se Patrum hospites professi Omuræ fuerant, & vinculis obtulerant, eorum bona publicaret, vxores ipsas ac filios in seruitutem redigeret, & ipsos hospites obtruncaret.

Comprehendit illico cæteraque fecit omnia, sed victorum mortem coactus est differre, quod tumultum vereretur, quamquam neophyti non alia ex causa sexcentis plures & sæpè septingenti carcerem cingerent, quam vt morituris adessent, & mortalitatis exuias raperent, debito cultu prosequendas. Gubernator igitur cum professus esset ciues ipsos vrbi suæ excidium allaturos, quod ipse cum patruo tanto tempore iam & toties auerterat, supplicium distulit, donec tepescente paulatim ex mora neophytorum ardore, cum alia omnia suspicarentur, victos ad se adduci iubet velut eos auditurus, certisque de rebus percunctaturus, cumque illos ianua publica in domum admisisset, ad quam neophyti multi euentum præstolabantur, secretiore emittens nocturnis iam tenebris rectoris in nauigium imponi iubet, & post tertiam leucam, in alto iam mari, capitibus minui, & cadauera vna cum capitibus in mare demergi, quæ omnia perfecta sunt priusquam neophyti aduerterent, aut se ad eos compararent persequendos.

Qui interfuere deinde narrarunt eos summa alacritate ferro iugulum præbuisse, & religiosissimè animas proprii sanguinis flumine deportatas in cælestem portum appulisse. Cum ad eos comprehendendos ministri publici in domum irruerunt, in superiore conaignatione religiosi tres Dominicani, cum ara sua erecta ornataque aderant, qui ne caperentur neophytorum, qui concurrerunt industria factum est, ministros enim diutius in inferiore aula detinentes in describenda suppellectile occuparunt, interim dum illi se subducunt, & quæ suspicionem mouere poterant è conspectu eferuntur. Viuebant hi duo Patrum Dominicanorum hospites in eodem vico, & ædes contiguas habebant, concluso igitur iam
eum

cum ijs negotio, cum vicinis agebatur. Nam vt supra tetigi, non multi anni sunt, ex quo in Iaponia, vt nihil secreti sit, cuius Dynastæ mox conscij non sint, mos inuectus. Decem proxima inter se ædes conueniunt, & iureiurando inter se colligatæ adstringuntur, quicquid ab singulis scitur aut agitur in commune conferre, & ad Dynastam, si res digna videatur referre, sin fecerint, ex eaque re mali aliquid oriat; ad omnes æque culpa peruenit, inque omnes æque pæna diuiditur, hoc ipsi Iuningumi vocant, & colligationem sonat. Nangasaquij mos iam ille inualuerat, & Gubernatorum voluntate dena quæque inter se ædes erant vrbe, tota colligatæ. Hinc factum est, vt cum iam duarum ædium domini plexi fuissent, quod sacerdotes hospicio excepissent, alia octo familia superessent eadem pæna mulctandæ, nec diu dilatum est, mortuis illis, familiarum capita comprehenduntur, coniuges prolesque seruitute damnantur, bona omnia publicantur, idque tanto rigore perfectum est, vt decennem puerum comprehenderint pro familia capite, qui parentis demortui locum occuparet, oportet enim è singulis ædibus vnum familiae caput comprehendere, quin etiam ethnicus qui forte ex eadem colligatione erat, victus est, non recepta quam ad se purgandum adferebat causa, esse hanc de religione, quam ipse non profitebatur, quæstionem, hinc enim ipsi culpam eius augeri non minui dicitabant, quod ethnicum cum Christianis grauius sit, quam Christianos inter se de silentio conspirare. Octo igitur illi hætenus sunt in vinculis, vt & Omureses, quos supra numeravi, quid ijs futurum sit, nondum constat, postremæ quippe literæ etiam priuatæ annalibus posteriores nihil ultra commemorant.

DE CHRISTIANÆ REI STATV APVD
Arimenses.

CAP. IX.

Hoc biennio apud Arimenses quies fuit, non in vrbe solâ, sed agro toto, quem Tacacu vocant, quam proculdubio martyrum
Ggg 2 preci-

precibus acceptam ferunt, qui eam regionem suo sanguine purpuratam ita copiosè, vt annis superioribus vidimus, irrigarent. Eam excolunt è nostris quatuor magno labore, nec minore fructu; & licet regio tota, postquam tyranno Michaëli erepta est, sub Safioye fuit, etiam huius biennij magna parte, & qui census exigunt & gubernant, ferè sint è famulis Dynastarum, Figenfis, Omurenfis, Firandensis, tamen neophyti quieti sunt, & cum nostris, si quid de eorum latebris audierint, hæcenus conuietur. De his multa dicenda essent, si vulgaria & consueta commemorarem, hoc sanè fuit insolens & annalibus dignum. vxores pleræque neophytorum, cum arderet, anno superiore, tyrannorum furor, in syluas se cum puellis abdiderant, ne earum pudori, vt fama erat, petulanter insultaret militaris proteruia, postquam illæ se denuo receperunt, quæ martyres maritos, quæ mancos, & vulnere nondum clausis cicatricibus, insignitos inuenerunt, in Domino exultantes triumphabant, quæ verò integro corpore, quod animo nutassent, suos reperiabant, in planctum effundebantur, ac si mortuos reperissent, perfidos illos timidosque increpabant, nec cum ijs viuere inducebantur, etiam postquam cum Christo in gratiam rediissent, & scribitur aliquot etiamnum ab eorum, qui nondum resipuerunt contubernio abstinere. Supra ea loca, quæ martyrum sanguinem biberunt, scribitur etiamnum splendor, ijs maximè diebus, quos ipsi suo martyrio consecrarunt, apparere, permultisque visos, non dubiam fidem facere illius gloriæ quam sunt in æterna luce consecuti.

E Regno Ficonga in patriam redijt Arimensis puella, quam Fime Michaëlis apostatæ Iezabel, Daifu proneptis, secum abduxerat, quæ cum non ferret in suo gynecæo Christianam, sedulo curauit vt illa Christum eiuraret, nunc agebat promissis, nunc minis, nec illis minoribus. Sed ignes illos, quibus octo victimæ apud Arimenses viuæ arserant, puellæ intentabat, sed maior erat ignis in tenero pectore, amoris in Deum Christiani. constitit illa sibi perpetuo, suæque constantia tamen speratum non impetrauit incendium, ignominiosè tamen è palatio dimittitur, & in patriam conuersa, redibat gaudens, quod ab ethnicorum consortio Christianis viribus, quibus diu caruerat, redderetur. Chin-

Chingina Arimensis agri pagus est, ethnicis finitimus, in quem idololatriæ lues penetrans, semper aliquos inficiebat, ex quo factum est, vt cum præliandum fuit, permulti deficerent. Eo senoster sacerdos contulit, & diuina ope ducentos Christo reddidit, vixerat eo tempore apud pium Neophytum, qui secretam cellulam domi suæ in eam rem nostris extruxerat, Xistus vocabatur; Receperat se iam noster alio, cum ea res ad ethnicum vici moderatorem, nescio cuius indicio erupit. Is iubet Xistum comprehendere, quod ceteri neophyti non ferentes ad moderatorem adeunt, fere ducenti; in clamant Xisti culpam, si culpa est, communem esse, quod hospitium Patri dedisset ex omnium voluntate, ergo vel omnes vinceret, vel Xistum solueret, quod cum dixissent, ex vniuersa multitudine duo audacter sanè vinculis Xistum exsoluunt, domumque reducunt, hoc factum apud Iapones est capitale, ergo non hi duo solum, sed reliqui etiam omnes ad mortem se comparabant, ad eamque rem Christi effigiem gestantes, & globulos precatórios decurrentes, in supplicantium morem prodierunt, ac si media in pace, non etiam turbulento Ecclesiæ tempore omnia agerentur, & in hunc modum sine armis omnes illi occurrerunt, qui ad eos plectendos aduenerat, sed ille denuo comprehendere Xistum iubet, eaque re satis sibi factum voluit, nihil ultra molitus. Ea res permouit ceteros, qui nondum à sopore perfidiæ excitati etiam tum in fide niçtabant. Præ reliquis vnus è vici primoribus, qui ceteros impulerat ad ruinam, nec facile surrecturus putabatur, qui hoc euentu permotus, donec se Christo redderet, nunquam conquieuit, effecitq; tandem qua valebat apud Iudicem gratia; vt Xistus impunè solueretur, totique rei silentium impetrauit, ea res vniuersum Arimensem agrum permouit, miratum quod ijs quos in pace timidos nouerant, in bello viderent animicos. Celebre fuit etiam perditum cuiusdam neophyti infortunium, quod cælo vindice immissum nemo dubitauit, Is vt alienam vxorem raperet, duas leucas excurrerat, & cum infami præda lætus domum redibat, ex ijs factus, qui gaudent cum malè fecerint. & exultant in rebus pessimas, Sed breue gaudium fuit, nam in eo ipso itinere, nulla quæ quidem sciatur ex causa, subito moritur, stupefacta muliere,

licere, quæ inuita rapiebatur, liberâque refugit ad maritum, narra-
toque & comprobato adulteri infortunio, magnus animorum mo-
tus in ijs fuit, ad quos culpæ ac pænæ fama peruenit.

Commentario superiore constat ex Arimensi ditione in Re-
gnum Fiunga Michaële translato, interim Saffoye, vt iam dixi, fu-
isse commendatam. dum ad eam proprius Dynasta mitteretur, id
hoc anno factum est 1617. Nam Xogun postquam est adeptus
Imperium, inter componendum illius statum, huic etiam ditioni
de proprio toparcha prouidit, is Mathucura Bungo, ex Regno Ya-
mato oriundus, quod vnum est ex ijs quinque Goquinai appellatis.
Is nobilis in primis, & in bello strenuus habebatur, ceterum natu-
ra mitis ac facilis, & ingenij bonitate præditus in paucis, quem
cum Arimenses ethnicum audierunt, nihil dubitarunt nouam sibi
procellam imminere, ad quam solitis se ex Christiana disciplina ex-
ercitationibus comparabant, sed meliora prouidit Deus, & iam
probatis quietiora permisit. Nam ille tametsi ab Imperatore disce-
dens acceperit in mandatis, vt inter familiares & asseclas suos ne-
minem adscriberet, qui eam legem profiteretur, sed neque vlli ex
subditis eam legem sequi permetteret, habet se nihilominus cum
omnibus humanissimè, professusque se nulli molestiam legis suæ
gratia facturum, solum postulare, vt ab exterioribus suæ fidei de-
monstrationibus sibi temperarent, neque in se hominum oblo-
quia prouocarent; quibus & ipse quoque prouocatus cogere-
eorum supplicijs, Imperatori persuadere, se illius mandata mini-
mè neglexisse. Et quia non desunt ex Iaponensium sectarum præ-
scripto, qui toto regno vagi peregrinantur, & pietatis prætextu,
quæstum faciunt, stipe vndique collecta. Sunt & alij, qui se dæ-
monem colere profitentur, eumque sacrificijs placare, ne morta-
libus noceat, à quibus ipsi largitionem acceperint, & vtrique ve-
lut aliud agentes explorent, quicquid vbique rerum geratur, vt se
ab hoc hominum genere liberum redderet; à quibus prodi pote-
rat, quod Arimenses permetteret esse Christianos, aliud causatus,
edicto publico illis omnibus toto Arimensi agro, magno illius bo-
no interdixit; & nuper à duobus sacrificulis officiosè visitatus, ro-
gatus est, vt stipendium sibi à Saffoye ex ærario publico assignatum,
nouo

nouo diplomate confirmaret, satis lepidò responso se & illos ex-
pediuit. Assignatos sibi ab Imperatore in Arimensi agro centum
& viginti sex Orizæ saccorum millia, si post dimensos agros suos,
inueniret se vltra Imperatoris censum habere aliquid, quo illis sti-
pendium penderet se facturum; sin de suo, nihil imminaturum, sed
posset tum, quo vellent ad pinguiorem fortunam per se proficisci,
quod ille dixit, qui his quoque carere velit Syndicis, vt cum neo-
phytis agat, quæ agenda iudicarit, nullo teste, qui possit oculata
fide res suas calumniari, & hæc ille consilia Firoximæ à propinquo
suo nobili illo, non fide minus quam sanguine fertur accepisse,
quibus in spem venimus forè vt sensim in antiquum splendorem
Ecclesia Arimensis reuocetur, & à tumultibus præteritis martyrum,
quos in cælis habet, patrocinio tandem aliquando conquiescat.

IN REGNO FINGO MARTYR VNVS,
ceteraq; ibi gesta.

CAP. X.

Aceptum à parente Christiani nominis odium, Canziue filius,
huius regni Dynasta nunquam dimisit, nec tamen impetrare
potuit à suis, quin plurimi Christianam vna cum fide retineant pie-
tatem. Eos nostri aliquoties modo Nangasaquio, modo ex Tacacu,
modo aliunde vt res fert, interuisunt, eoque semper fructu qui spe-
ratur, Idem de Insulis Amacusa, & alijs quæ ad hoc regnū spectant,
intelligas velim, in hac nostrorum paucitate ac latebris nihil omis-
sum, labore tempus bene diuisum subministrante. In ijs diuinâ pro-
uidencia enituit in eo, quod iussu Dynastæ, septem octoue ethni-
cos viros primores, à quibus coloni, sed maximè Christiani vexa-
bantur in redituum exactione, videront extremo supplicio luentes,
quod iniuste exegerant, qua ex re mollior eorum conditio facta,
plus aliquanto temporis in salutem procurandam dedit, iam abaxi
nomen est eorum nebulonum, quos dixi dæmonis cultu terribi-
les; ab omnibus stipem extorquere. Ex ijs vnum Insulares neophy-
ti magna constantia reiecerunt, nihil veriti Dynastæ sui
furo-

furorem, à quo ille, vt hoc illi liceret, literas impetrauerat, quæ res ne ad aures Dynastæ deueniret, ab ipso ethnico gubernatore illius loci, largitione placato impostore, sopita est, ad quem eundem gubernatorem vnus è neophytis se contulit, quem iam apostasiæ suæ pænitebat, & eo vidente scripta abiecit, quæ impostores characteribus Sinensibus descripta, contra dæmones valere mentiuntur, eamque rem tacitus dissimulauit gubernator, ne in Christianos sæuire cogereetur.

Anni superioris 1615, res gestæ in Europam venerunt non vt solebant rebus per loca nostra dispositis scriptæ, sed in recenti nostrorum exilio nondum compositis rebus, illustriora, quæ certis auctoribus constitere descripta sunt, ommissa multa, plura suis circumstantijs nuda prodierunt. Ex his vnum quod vel omissum fuisse credo, vel sane tactum solum, est Pauli Yafudayu martyrium sane nobile, animique ad grauissima quæque comparati illustre monumentum. Erat ille quidem è Regno Firoxima, sed multos iam annos in vrbe Cumamoto, quæ est Regni Figenfis Metropolis, vitam sustinebat opificio, pixides bitumine illo suo illiniendi, quod opificium Europæi quoque nostri non immerito admirantur, hic in omnibus prælijs, quæ Christiani Figenfes multa per-tulerunt, sibi semper æque constiterat, nec adduci vnquam potuerat, vt nutaret, sed continuo pietatis studio, quod minutim scribere longum esset, martyrij coronam è qua toties exciderat, à Domino tandem dici potuit extorsisse.

In hac igitur vltima velitatione sub Daifu, à quatuor totius regni moderatoribus vocatur in domum vnus, ad quam ceteri conuenerant, ibi vrgetur vt multorum exemplum secutus, sese tempori accommodet, sed cum modestè renueret, ac nihil proficerent, exhaustis iam promissis rationibusque, ad minas deueniunt, scias igitur tibi moriendum esse. Ille verò nuncio lætus, præsto sum inquit, hoc vnum peto ne vltra mecum tempus teratis, nihil enim est in hac vita mortali, quod me possit à proposito meo deterrere. Age igitur, cum ita sis animosus, inquit, in domum perge moderatoris vnus è quatuor, quem nominabant, eo denuo conueniunt omnes & iam Paulus præuenerat, ibi denuo
lacef-

laceffitus his ipsis verbis ad defectionem extremis prouocatur, at qui falli nolis, aiunt, nisi enim acqueueris, tormenta te manent, quibus atrociora nemo vidit Iaponia tota. atqui, respondet Paulus, animo iam efferuescente, videbitis etiam ea tormenta ferentem eo animo, qualem nunquam Iaponia vidit vniuersa, quod cum dixisset, irruentibus ad iudicum nutum ministris, Paulus reuinctis post terga manibus, & iniecto in collum fune, in carcerem abducitur, & cum eo priuignus illius raptabatur, qui metu iam certæ mortis consternatus in iudicum se voluntatem turpiter inclinauit, ipsoque momento liber dimittitur, vt videas vel hinc qua Paulus ex causa caperetur; huius defectionis sensus athletæ nostri gaudium non nihil temperauit, in carcere maximam temporis partem cum Deo terebat, reliquam fallebat opificio suo exercendo, submissis ad amicos neophytos ex eo munusculis, si quis ad eum adibat, colloquijs illius ita incendebatur ad retinendam in fide veritatem, facile vt appareret hos ignes ex martyris corde prodire.

Ianuarij tandem nono supra vicesimum, quatrduo ante anni Iaponensis initium, quo tempore leuioris culpæ rei dimitti, grauiores plecti solent, vt carceres in publica lætitia vacui videantur. Paulus noster cum tormenta præstolaretur. Sibique iam grauissima fingeret, vsitata morte damnatur, voluit enim in eius corpore Dynasta sicam vnã probare, quam ille in pretio habere dicebatur, eo nuncio lætus renunciari voluit Dynastæ, se pro ingenti beneficio gratias habere ex animo, eoque ipso die sub vespertum in apertum aërem educitur ex ergastulo, vnde cælum liberè, quo tendebat aspiceret, totum iter ad martyrij locum, nunquam interrupta prece decurrit, sub urbem erat locus, vbi ad concurrentes conuersus, admirabiliter de fidei nostræ sanctitate ac veritate, pro qua retinenda mori gaudebat, perorauit, tum fixis in cælum oculis intuens, mox illos ad amicum conuertens ait, abire tu iam potes, inquit, de me Deo meo libens hoc sacrificium offero, quod cum fecisset in terram ruens, caput in solum vsque declinauit, interim dum nescio quis scelerum suorum reus plectebatur: eo mortuo, Paulus in alterum latus reclinatur, & vt illi ægrius morienti facerent, priuignum apostatam cogunt, & illius affinem, vt alter pe-
Hh h des

des, alter brachia interim dum plectitur, contineret, subridente semper Paulo, & hilaritatem vultus ad omnium stuporem præferente, cum priuignus iam prope martyr, carnificis adiutor esse maluisset. Iacentem in hunc modum victimam, sicarius vno ictu, quod satis mirere, in duo frustra diuidit, infra cor, sica rotarum corpus penetrante. Ferunt eam corporis diuisi partem, in qua caput est, etiam post ictum, ter Iesum ac Mariam distincte inuocasse. Carnifex nondum eo ictu contentus, repetitis ictibus in frustra quinque corpus partitur. quod amicus illius Magoyemo colligens, erat ille neophytus, in horto suo clam sepeliuit, quam ob rem ab vno è gubernatoribus increpitus, non ineptè se expediuit, quod diceret id à se factum, ne Nangasaquienses, harum rerum eximij raptores, alio, non sine iniuria Dynastæ, Pauli corpus asportarent, qua excusatione contentus gubernator, quod fecerat approbavit, ille verò nostris, cum primo tuto poterit, tradendum asseruat. Ea morte ferunt non solum non terribos esse neophytos, sed quod semper fiebat accensos, nec paucos desertores hoc exemplo permotos ad Christiana castra rediisse.

Idem rerum status fuit reliquo tempore, multa bis visitatis neophytis perfecta, sed consueta, quæ inusitata selegi, hic subiungam. In eadem Fingensis regni metropoli, sacrificuli inter se dissentientes, propè in Christianam fidem inclinarunt vniuersos. Iconu vocantur ij, qui animam Amidæ putant in sacrificuli Ozacensis corpus, & in omnes deinde illius stirpis primogenitos demigrasse, quos ideo non secus atque Amidam viuum venerantur, ij cum viderent, quam decem legis nostræ præcepta passim tota Iaponia probarentur, ea ad verbum descripta in Amidæ libros inserunt, sui que sequacibus eadem obseruanda proponunt.

Yabe vicus est inter asperos montes, vbi se neophyti conseruant adiuti potissimum à duobus eius loci primoribus, alter è sacrificulo factus est strenuus legis Christianæ propagator, alter pro Dynasta census exigit, estque regni gubernatoribus carus in primis, à quibus cum sæpius vrgeretur, vt Christum desereret, tandem, vt se semel expediret, ita respondit, vocate si vultis quotquot li-

buerit,

buerit, sectarum Iaponensium peritos, atque adeo sacrificulos, ego vos eligo iudices, si victus è certamine cum illis suscepto, abiero; vobis acquiescam, sin; me ritu meo viuere permitteris, non abnuunt Iudices oblatis certaminis aleam; rati hominem illiteratum nullo negotio à sacrificulis superatum iri, conueniunt euocati contra eum sexaginta non pauciores, partim sacrificuli, partim qui se pro Iaponensium sectarum peritis venditabant, venitur in certamen acre ac diuturnum, è quo noster, non dubius victor pronunciatur, posteaquam conuictos silentio damnauisset. Verum vt est perucax huiusmodi sciolorum contumacia; Age inquit à verbis ad rem veniamus, si aliquid præter naturam admirabile in omnium oculis perfeceris, qualia multa in confirmationem vestræ legis facta iactitatis, næ tu meritò tunc omnium calculo victor iudicaberis. faciam, inquit ille, non vnum sed duo, quæ si vestrum aliquis facere potuerit, miracula non esse iudicabit. An creditis me tanti facere vxorem, filios, fortunas denique meas, quanti Xogun imperium suum? tanti inquit, Ego verò infert noster, hæc omnia hodie legis meæ causa dimitto, ne illam dimittam, & hoc est primum, quod vestrum nemo faciet pro sua secta miraculum. Alterum est, quod non hæc quæ dixi solum dimitto, sed vitam quoque trado, qua nihil est homini carius, ne fidem prodam, quam profiteor, facite sodes & pro lege vestra vitam exponite, sin facitis, hæc vt verè sunt, pro miraculis acceptate, quibus cum nec illi, nec iudices haberent, quod vltra obijcerent, noster est non dubius victor appellatus, & tamen iudices re iam nimis publica, hominem liberum dimittere non sunt ausi. Sed ad speciem aliquot mensum exilio damnatum, in patriam deinde & munus antiquum libentissimi reuocarunt, ita tamen vt ex omnibus nemo, prout sunt tempora, satis probatam complecti veritatem auderet.

In Regnum Satcumanum, Iaponensium superstitionum arcem, hoc etiam anno noster sacerdos non sine periculo penetrauit. Præmissus est è fratribus nostris vnus indigena, qui exploraret ecqua via posset noster eo penetrare, quo explorato, exceptus est à neophytis instar angeli, iam enim aliquot annis eo nullus è nostris penetrarat, hospitium illi fuit in ipsis ædibus

Hhh 2

matris

matris illius, quæ vxor est Dynastæ, illa enim mater fidem Christianam profiteretur, quæ filia quamuis ethnica proculdubio persuasit, vt hospitem suum misso munere cohonestaret, & vicissim ab eo peteret aquæ lustralis vasculum, & cereum ritu ecclesiastico consecratum, peteretque vt se ac primogenitum suum regni hæredem, Deo suo commendaret, quæ res inter Christianos vulgata, magnos illis animos dedit, ac spem fecit fore vt aliquando sperare possint meliora.

Factum est etiam postrema in Fingo excursione, vt matronæ omnes à Dynastæ gynecæo, quæ olim Christum professæ ac diu intermissa rei Christianæ exercitatione syluescebant, modum inuenirent, quo palatium clam egressæ ad pænitentia sacramentum conuenirent, & denuo res Christianas edoctæ conciperent animos nihil ultra admittere, quod ethnicos ritus saperet, Christianæque fidei veritatem vlla ratione pollueret, huius generis multa omitto, sed ex his facilè reliqua materia similitudine æstimantur.

QVÆ CHRISTIANÆ REI FACIES IN REGNIS Chicuien & Chicungo.

C A P. XI.

VNUS è nostris sacerdos horum regnorum neophytos curat, immenso labore, magno fructu, hæc enim duorum regnorum distantia, neophytorum multitudo, temporum iniuria huius agri curam perdifficilem reddunt, maximè in Regno Chicujen, cuius Dynastamirum in modum à Christi fide abhorret, & malè sibi ab Regia metuit, & vniuersæ ditioni. Nam cum in superiore sub Daifu fidei certamine, primus ipse inter Dynastas totius Iaponiæ, Imperatoris edictum, duorum pugilum sanguine fædasset, eo ipso tempore nescio qua ex causa delatus, fidei certamine, quod cum neophytis susceperat, intermisso, ad res suas tuendas, in vtramque regionem excurrit, ibique annum totum detentus, tantum non excidit statu, quem fuso Christianorum sanguine stabilire moliebatur, nec mitior ab Regia domum reuersus est, eo nihilominus noster sacer-

sacerdos excurrens, nihil quod non ociosè visitaret, reliquit intactum, tanti est constantia res persequi, & prudentia moderari.

Facilior est in Chicungo conterminum Regnum excursio, & Dynastæ benevolentia, qui tametsi edictis regijs parere se ad speciem præsefert, metu potius quam odio in Christianos incitatus, tamen ex eo quod adhibito studio, & iudicij bonitate affecurus est, & se affecutum profiteretur, nihil esse in vniuersa Iaponensium sectarum superstitione, quod valeat ad salutem, aut dignum sit homine, qui cerebro præditus fuerit, in fidei nostræ, quam nondum tamen excussit, veritatem inclinatur, ex eo quod eius professores ad eam retinendam libenter omnia profundant, & quod multorum obtreccationes incurrerit; quicquid enim bonum est ait, malorum inuidiæ subijci, & malevolentia laborare necesse est.

In vtroque nihilominus Regno, magno fructu laboratum est, sed Neophyti maximè in retinenda fide enituerunt, quorum certamina etiam ad sanguinem mortemque sensim persequamur, sed prius admirabilem senis cuiusdam ad Christum conuersionem perstringamus. Is annos natus octoginta, cum Christum agnouisset, iussus est solitas orationes & doctrinæ Christianæ compendium ex more memoriæ commendare; verum ea iam per ætatem ferrea, nihil imbibebat, non sine magno Catechumini senis mœrore, maximè quod non defuerit ex ethnicis susurro nescio quis, quieam rem ad salutem Christianis esse necessariam affirmaret, satius esse vt in antiqua religione persisteret, quam ad nouam sine fructu magno labore se inclinaret. Angebat ea res bonum senem, non satis distinguentem quid interesset, inter articulos fidei intellectos creditos, & eosdem memoriæ commendatos, neque se audebat sacerdoti à quo baptismum expetebat aperire. Ergo ad orationem conuersus, coram Christi seruatoris effigie, cor suum effudit supplex, vt sibi Deus significaret, num quæ vitio memoriæ sibi deerant, ita requireret ad salutem, vt sine illis eam esset negaturus, an fortè consultius esset in antiquis ritibus salutem quærere, quam sibi videbatur in ijs non posse reperire. Non distulit clemens Dominus candidi senis simplicem animum suo lumine collustrare. Non post mediam noctem etiam tum peruigil, & in oratione consistens,

sistens, videre sibi visus est ad læuam iter præcipitijs asperum, & ipso aspectu formidabile, ad dextram aliud, quo per gradus in amplas ædes verèque regias conscendebatur, & hæc omnia videbat in magna luce, quæ inuita nocte, totum cubiculum illustrarat, cui viso vox est addita, nec satis vnde ferretur aduertit, qua voce iubebatur bono animo esse, nec memoriæ vitio angeretur, fore si ad ea quæ iam audierat atque crediderat, diuinæ legis obseruationem addidisset, vt in amplum illud palatium reciperetur. Ex quo bonus senex itineris ad læuam præcipitia exponens, nihil dubitauit vno sectarum Iaponensium perturbationem, altero Christianæ fidei rectum ad vitam tramitem portendi, ergo reliquam noctis in gratijs Deo referendis decurrens, pergit in agnita veritate post susceptum fidei Christianæ sacramentum.

Veniamus nunc ad illustriora Neophytorum certamina, quæ in duas partes diuidemus, primum ea persequemur, quæ sub Daifu, tum quæ sub filio contigerunt, vt enim iam antea monui, ex nostrorum exilio factum, vt multa exciderint annis superioribus, quæ iam constiterunt, & ne pereant alieno tempore restituuntur, cum aliena non sint ab instituto.

Yanauagæ, Metropolis est Regni Chicungo, dum de Christianis iabente Dynasta inquiritur, ventum est in ædes Neophyti, Rochus dicebatur, quem tunc abesse fortè contigerat, sed non defuit qui pro capite familiæ caput exponeret. Nam vxor nihil ægritudinem qua tum forte grauitè tenebatur morata, vna cum filiolo nondum septenni prodijt in arenam, Quærentibus respondet Maria, ita enim vocabatur, totam familiam Christum profiteri, se priuatim, vt erat, ægram offerre, vt pro ea fide, quod reliquum habebat vitæ perderet potius quam proderet suam fidem, quo dicto in lectulum se recepit, in ædium interiora, mansit in arena puerulus, iacobum vocant, cum quo nihil ommissum est eorum, quæ pueriliter illam ætatulam mouere posse putabantur, sed responsa, quod in eo præcox erat, prodiderunt, viriliter impugnatus restitit; & cum ad suppliciorum minas veniretur, eo suggerente qui linguas infantium facit esse disertas, ita respondebat, vt nec blanditijs

ditijs cederet; nec minis moueretur. Longum esset illius responsa subijcere, quibus ministri perfidiæ, cum in desperationem victoriæ venissent, abierunt, & ad iudicem reuersi narrauerunt, quam inueltia cum puero prælia suscepissent, quem ille, si quando puerum habet obuium, minatur se in frustra discerpturum, vt ab eo responsum eliciat, quod est plerumque in hanc sententiam, vtinam ego me viderem in istis delicijs ad quas aspiro & suspiro, quæ tanto maiores futuræ sunt, quanto supplicia fuerint acriora, & reuera tantus est illi ad martyrium ardor iniectus, vt ipse sibi somnia fingat, & parentem suam inclamet, sibi visum esse in somnis, se sub fida carnificis ceruices inclinasse, quæ ille vota continuo fouens incendio, scribitur in quotidianas preces sesquihoram non pueriliter impendere, & ita viuere domi, vt foris etiam ad certamen ipsos laceffat sacrificulos, itaq; premat, vt propheticum illud confirmet testimonium Domini fidele, sapientiam præstans paruulis, de illi Dominus qui dedit initia, promissa perseuerantibus præmia.

Nihilo fuit inferior colonus neophytus, qui vici sui caput habebatur, is ad iudices vocatus rogatur an sit Christianus, & vt cæterorum, quos aiebant esse sexaginta, nomina proderet; ego quidam, ait ille, sum Christianus, de reliquis, nihil est quod quæritis, quamdiu vixero, conabor efficere, & perfecturum spero, vt nemo deficiat, quod si optatis, prima mecum prælia institute, si me viceritis, fortasse potestis de cæteris non omnino desperare, quæ cum ille magno animo pronunciaisset, & alios contra fidem tulisset insultus re desperata dimittitur, & modo cum suis viuit, vt vno verbo dicam Christiane.

In Aquizaqui, & Amaqui, vici sunt, regni Chicugen, sex neophytorum familiæ exilio suam fidem cohonestarunt, de quibus multa possem, sed ex vno Mariæ facinore cæterorum colligi velim. Illa quatuor iudicibus sistitur, blanditijs, promissis, precibus, minis, nulla non ratione, sed frustra tentatur, tum denique iudices, cum facultas nobis facta non sit mulieres morte mulcandi, mitteris in urbem Tucauoca, vt ibi negotium tuum merito sine claudatur, sed eques mitteris pro dignitate, quibus illa, quo vultis ibo, sed pedes, qualem eam decet, quæ pergit moritura; illi sperni-
se in-

se interpretati, pedes ibis age, sed & vestibus detractis, vt leuius incedas, imo illa, etiam pelle, si vultis, tum enim hilarior erit mihi ad mortem via, quo vltimo responso ita fracti sunt, vt nihil vltra exilium intendant. Alia mulier rosarium, quod è collo pendebat, rogata; ceruicem obtulit, qua detracta, nihil rosarium moraretur, hæc Beatrix dicebatur.

Sed præ omnibus admirabile mihi videtur quod subiungo. Ad futuri certaminis famam Thomas neophytus quidam, cum vxore & septem prolibus communi consilio statuunt, vitam si res ferat in Christi causa ponere, & ad crucem modestè subeundam, vestes iam diu sibi consuerant, è prolibus viuebat in vicino pago filia, iam coniugio illigata, quæ cum audisset in parentum ædes venturos ministros, qui de Christiana fide quærent, eo cum tribus filiolis suis occurrit, excubitores à marito dispositos, ne domo egrederetur fallens, dictitansque se ideo venire, vt de se & filiolis suis sacrificium Deo offerret in odorem suauitatis, quæ res non immerito in stuporem ethnicos qui aderant rapuit, tametsi trecenti satellites in eum vicum, cum suo iudice irruissent, & interim dum toto triduo vix omnibus pusillus ille grex ad defectionem sollicitatur, puerulus nondum sexennis, crepundia sua cum æqualibus diuidebat, quod assereret ea sibi in posterum nulli vsui futura, quod pro Domino Iesu mactandus esset, ipsoque die in cælum penetraturus. Abeunt tandem infecta re desperationem secum referentes, quod è tot pueris nec vnum à Christi fide dimouere potuissent, exijs tamen satellitibus aliquot, ne nihil fecisse viderentur, è Thomæ filijs vnum solo affligunt, eique per vim sacram agni thecam eripiunt. & ibant iactabundi, quasi huic suam fidem rapuissent, verum ille cum assurrexisset, ad abeuntes recurrit, quærit ex ijs cuius rei causa missi essent, an vt se ad defectionem impellerent, an vt aliena per vim eriperent, sed abirent quo vellent, esse se & semper fore sine sacra theca vel cum illa Christianum, cauerent porro ne signum proditæ à se fidei, quod per vim eripuerant ostentarent, fore si id fecissent, vt ipse ad Dynastam pergeret, calumniam refutaturus atque protestaturus, se cum parente ac fratribus in fide persistere, & in posterum perstituros, & si ex fraude

pænam

pænam meterent, ne se deinde culparent, quo audito ita affecti sunt vt vel metu, vel potius virtutis admiratione permoti, suam adolescenti thecam restituerint, quam latus recepit, nec vltra cum ijs certatum est, aut indicta pæna, ne familia nobilis cara periret. Verum anno deinde insequenti, Thomas idem alia ex causa certamen iteravit, & bis victor de hoste triumphauit.

Exigebat proprius loci Toparcha ab incolis omnibus, vt scriptū, nescio quod, sui nominis scripture ac iureiurando confirmarent, cum ad Thomam ventum est, ait se ex legis Christianæ præscripto prohiberi ab huiusmodi sacramento, se vsurpatum suis Crucis iusjurandum non detrectare, quod si Toparchæ non esset satis, posse illum de se ac suis pro arbitrato disponere, se morte etiam proposita aliud in hoc negotio nihil esse facturum, Impotentius tulit hoc initio Toparcha, & cum vxore Thomam iubet in publicam custodiam raptari, exultantes, quod fortasse optatam illis Dominus coronam ostentaret, sed aliter cecidit, nam Toparcha tempore mollior factus, vtrumque solui iubet, & Christiano contentus sacramento cum Thoma redijt in gratiam.

VARIORVM CERTAMINA SED MAXIMÈ Ludouici supplicia grauissima commemorantur.

CAP. XII.

PRiusquam ab Regia, secundus ab Xogun tumultus in Christianos erumperet, is in Regno Chicujen, non procul ab Aquizuqui, videtur crucis cuiusdam portento, præfagio cælesti prænunciatus. In altissimo & maximè arduo monte crux olim fuerat, quam cum reliquis, prioris procellæ turbo deturbarat, ea olim fuerat concurrentium turba celebris, & quamuis asperrimus esset ascensus, vel loci natura, vel silicum molestia, non deerant tamen multi, maximè per dies solemni Ecclesiæ totius ieiunio consecratos, qui nudis pedibus subeuntes in montem, ingentia saxa humeris gestarent, aut corpus suum ascensu descensuque flagellantes affligerent,

Iii

rent,

rent, iter vniuersum sapius sanguinis sui vestigio notantes, de illa cruce certis auctoribus multisque narratur, sabbatho sancto anni 1616. sub noctem visum esse eo ipso in loco, quo nuper steterat ingens incendium, aut potius flammam, quam accolæ ethnici satis admirati, credebant fortasse excitatum ignem à concurrentibus de more neophytis, pellendo frigori exarsisse. Verum cum diutius arderet, visum esse ignem illum sensim diminui, & in medijs flammis, quæ rariores circumlucabant, crucem conspiciunt splendidissimam, quæ à superiore nuper exturbata nihil omnino differret, nisi quod hæc in ea ipsa magnitudine formaque ignea videretur, atque ita splendens, vt neophyti permulti ethnicique vltra leucam ipsum crucis titulum clarè distinguerent, quod prodigium minimum, duas horas oculos multorum tenens, crucem inter flammam modo maiores, modo minores prodebat, ac subinde occultabat, quid illa portenderet, nouit ille qui facit. sed eum deinde persecutionis incendium denuo exarsisset, vix fuit qui dubitaret, & crucem & flammam hanc iniuriam temporum prænotasse, de quo iam nonnulla de multis seligemus, nam si priuata domi prælia, si eiectiones à parentibus filios, si ab heris seruos, in hac causa commemorare aggrederer, ipsa rerum prolixitate lecturos deterrerem, & materiæ similitudine nauſeam inueherem.

Ad inquirendum de Neophytis præses, cum armata satellitum manu circumcursans vbique certaminum vestigia relinquebat. Ad eum, vbi non scribitur, Fabianus, vir non armis nobilior quàm fide, vna cum Regina vxore vocandum se sperabat, & ad gloriosam mortem votis omnibus aspirabat; cum ecce tibi à Præside nuncius hæc ferè attulit, se quod diffideret de victoria, nolle cum eo certare, sed quod esset in eo Regno externus, irer quo maximè veller cum familia vniuersa, nolle Dynastam in suis terris Christianos, sed nolle etiam externos alia pæna mulctare, aderat tum fortè in domo Fabiani vnus ex nostris, quem ille occultabat, ad eum se contulit mirè tristis, quod spe martyrij excidisset, certum sibi esse in metropolim excurrere, supremis iudicibus se sistere, & martyrij coronam vel ab inuitis extorquere. Laudauit noster animum, sed minus probauit consilium, quod longioris
marty-

martyrij pænam in hac bonorum proscriptione pateretur, & ne fortè cuiusquam ex familia, quæ octodecim capita numerabat, constantiam in discrimen adduceret, non facilè sua sponte adeunda pericula, ne nimia confidentia lapsu aliquo castigaretur. Acquieuit Fabianus, & profugus in magna rerum penuria vix inuenit mapale, quo se suosque recipiat, ita oppressi sunt vbique Christiani.

Mulier alibi Christiana maluit ipsa exulare & filium seruituti permittere, quàm à fide vel verbulo declinare. Alij duo maritus Thomas, & vxor Lucia proscripti non inueniebant vbi caput reclinarent, abiecti ab omnibus sub nudo celo auxilium cælesti præstolabantur. Illud fuit planè insolens, nam sacrificulus pænas legum nihil veritus, eos excepit, & alienam miseriam suo periculo sustulit. Verum omisis ijs certaminibus, quæ sine sanguine gesta sunt, ad atrociora veniamus. Cusanum est Regni Chicungo non ignobile oppidum, in eo præsidis iussu tres neophyti in publica vincula conpinguntur, de singulis agemus, ac primum de fortissimo athleta Ludouico Sottaro, is in priore prælio sub Daifu victor multa tolerat, neque hoc vltimum, quod erepta illi vxore, & in seruitutem redacta, ipse sibi noua prælia procurans, ex eo tempore continentiam imperauit; Is vbi de hoc vltimo tumultu inaudijt, primum omnia, quæ forte contraxerat debitorum nomina dissoluit, res suas domesticas composuit, peccatis se expiauit, ac deinde iudici se stitit, ea passurus quæ nunc subiungã, quibus atrociora nemo in hac secunda tempestate pro fide tolerauit, sed quia tandem liber cum vita dimissus est, & Nangasaquij viuit, rogatus est vt propria manu diuina circa se mirabilia testaretur, quod fecit ille auctoritati nostrorum cedens, qui eos colit vt magistros, & quamuis à nostro sacerdote & ab alijs fide dignis eadem scripta sint, iuuat tamen potius ex eius scripto candidè ac fideliter rem excipere, & eum velut narrantem audire. Ita igitur se habet narratio ad verbum è Iaponensi descripta.

Vndecimo die Lunæ postremum renascentis (cecidit is dies in 21. Octobris anni 1616) sexta quadam feria Cusani, cuius

eius oppidi ego eram incola, edictum publicatum est, quo edicto Christiani, propositis grauibus pœnis, suam legem deserere iubebantur. Eo ipso die res meas composui, & sequenti sponte ad iudicem vrbānum me contuli, vbi mox multis prælijs lacessitus sum à multis, vt me à fide Domini nostri Iesu Christi remouerem, quibus ego respondebam, me neque cum vitæ periculo tantam perfidiam in Deum admissurum. Tum iudex iubet me inuolui intra stoream, è fistis arundinibus intertexto fune contextam, & inuolutum funibus exterius tota ferè storea conuolutis stringi, & ita nudum, in medium vicum ad ignominiam proijci, in quo tormento perstiti totum eum diem reliquum, ad mediam noctem, vrgentibus interim qui adstabant, vt Christum eiurarem. Primo diluculo insequenti, dies erat Dominicus, Yanauagam Regni metropolim vinctus, abducor, & asseruari iubeor in ædibus præfecti, cui Cusanum, eiusque ditio est commendata, is Vacajadonus vocatur; qui totus in eam curam incubuit, vt me de proposito deturbaret, sed cum videret me per Dei gratiam nihil suis persuasionibus commoueri, iubet me ad vnum è supremis regni moderatoribus abduci, is Tonaca Dayendonus vocatur, vbi vinctus in atrio ab astantibus multis, & maximè ab adolescentibus nobilibus vrgebar nunc blanditijs, nunc minis, nunc alijs rationibus, vt sententiam mutarem, quo in negotio supra duas horas me frustra tenuerunt. Tandem prodijt ipse gubernator, qui nihil reliquit intactum, quod non ad me de proposito deiiciendum adhiberet, sed ad omnes res, hæc vna mea deinceps responsio, nihil esse quod se vltra fatigarent, esse me Christianum, cum viuo, fore me cum moriar, æque Christianum.

Hoc extremum responsum grauate tulit gubernator, & vultu ad seueritatem composito dixit, se mihi ea supplicia inflicturum, quæ me fortasse ad huius contumaciæ pœnitentiam inducerent, ac deinde me in yendo Regiam amandaturum, vt ibi extremas peruicaciæ pœnas darem. Respondi posse illum quicquid vellet facere pro arbitratu, sed tamen longè ab futurum ab eo quod maxime cuperet, vt me ad negandam legem meam adduceret, & mox Domino Deo me commendavi, petijque vt à me peccatore manum suam

mini-

minimè remoueret, sed potenti suo brachio infirmitatem meam sustineret, quoniam pro sanctissimo eius nomine persecutionem patiebar. Et tunc in animo meo sensi magnum robur & solatium. Deinde me in priorem domum reduxerunt, vbi denuo vrsere me vt tandem aliquando desisterem, neque ita essem cerebrosus in eo maximè negotio, quod mihi tanti erat, sed nihil aliud respondebam, quam ne quid in Deum meum peccarem, me omnia quæcunque contingerent toleraturum.

Cum igitur iam demum intelligerent, me per Dei gratiam, nihil eorum verbis commoueri, ad opera venire constituunt, nam abducor in eum locum, vbi reist tormenta infliguntur, ibi ex trabe funem crassiorē suspendunt, & me manibus pedibusque in vnū colligatis instar globi vincientes, ex eo fune, de trabe suspendunt. Tum carnifices magna celeritate me in gyrum rotant, donec intortus funis ad ipsam me trabem eleuaret, tum laxato repente fune, in aduersum reuoluo ea celeritate, quam intortus per vim funis & corporis pondus efficiebat, & tum ita caput turbatum est, & oculi defecerunt, vt cordis agoniam, quam tunc sensi nullis valeam verbis explicare. Quieto iam fune, cum mihi præsens non essem, leuiter aqua perfundor, vt mihi restituerer, & tum vrgent denuo vt Christum eiurem, sed cum negarem me facturum, denuo intorto fune conuoluo, & quia ex illo primo tormento ita defeceram, credidi me ex secundo moriturum, verum inuocatis SS^{is} nominibus Iesu & Maria, ita mirabile robur sensi, vt magna illud secundū facilitate tolerarim, quo perfunctus, iterum vrgeor ad defectionē. verum Dominus Iesus vires mihi dedit, vt semper in sanctissima fidei confessione constans permanerem.

Tum igitur vinculis exsoluo, & pronus in terram abiectus, denuo vincior in globum, manibus ac pedibus inter se à tergo colligatis conuolutus, ad eum modum iterum ex fune suspensus in gyrum agor, hoc solum discrimine, quod nunc à dextra in læuam conuoluebar, & ad eum modum, quo supra eleuatus ac demissus celerimè reuoluebar, sed in hoc tormento sanctissima Iesu ac Mariæ nomina, quæ nunquam nec ex ore nec ex corde dimittebam, vnicum solatium fuerunt. Id tormenti genus tormentum surunganum appellatur.

lii 3

Vbi

Vbi nihil hoc tormento impetrare se vident, in atrium abducor, vbi duo carnifices magna vi os tibiæ sinistra intra duas scloporum fistulas arctissimè includunt, idque per longum spatium, continuis interim me interrogationibus laceffentes, num Christum abdicarem, & cum me facturum negarem, adfertur arundo non crassa, quales eæ sunt ex quibus sagittæ conficiuntur, ea crus dextrum sensim perforare aggrediatur, ad modum terebri arundine conuoluta, & arundo sensim in carnem penetrans, eam quoque carnem intra vacuitatem sua recipiebat, tunc extrahentes arundinem, carnem, quæ pro medulla erat, subducebant, & in idè foramen arundinem immittentes vltra perforare pergebant, donec ad os ipsum peruenirent, à quo non nihil discedentes secundum os arundinem circumuoluebant, semper interim sciscitantes num Christum abiurarem, & negantem me duobus in locis, in dextero crure, ad eum modum terebrarunt, cum interim tibia læua intra suas fistulas arctaretur.

Finito hoc tormento vices permutarunt; nam soluta tibia læua, dexteram ad eundem modum intra fistulam coarctarunt, & crus sinistram eadem arundine, duobus in locis, vt supra terebrarunt, interim interiore solatio perfundebar, quod hæc omnia paterer pro sanctissima fide Domini nostri Iesu Christi. Ad hunc modum cruciatum & cruentum duo tresue carnifices in interiorem me domum retulerunt, neque enim pedibus consistebam, & cum nescio quis, ibi ex astantibus diceret, tibia intra suas fistulas non satis arctè laborasse, carnifices responderunt se ita strinxisse, vt crepitum dissilientis ossis audirent, & reuera ita fuit; tum alia grauiora & atrociora tormenta minaces intenderunt, quibus singulos manuum ac pedum digitos per vim se extracturos iactabant, quæ cum dicerent, sensi me quodam sudore perfundi, qui permixtus sanguini, quem vulnera emittebant, in memoriam mihi reuocauit sudorem sanguineum, quem Dominus in horto expresserat, eaque meditatione admirabile sensi animæ meæ robur & solatium.

Tum præses ad me conuersus, alia multa tormenta me manere

nere pronunciauit, eiusque iussu baiulorum humeris in custodiam publicam deferor; ibique pro foribus, vestibibus planè omnibus exuor, & in terram abiectus ibi semiuuius relinquor, sed alij duo neophyti, qui in eadem fidei causa tenebantur, me in inferiora ergastula receperunt, ibique tres tenebamur propè nudī, nisi quod intimam nobis vestem tenuem illam, & tegendo corpori magis quam arcendo frigori accommodatam reddiderunt, cibus noster erat Orizæ paululum, nec plus aquæ, in diem semel vtrumque, quantum ad mortem arcendam non ad vitam sustinendam satis esse videretur, & ne quid nobis aliunde suppeteret, vigili excubitorum custodia, caritas omnis arcebatur. Denique Cusanæ ditionis in metropoli iudex Cusanis me reddidit asserens quod à supremis regni moderatoribus vt viuerem impetrarat. Hactenus Ludouicus qui modo Nangasaquij viuit, non latior eo quod passus est, quàm tristior ex eo, quod viuere sciret.

Alij duo neophyti, quos initio dixi, Cusani comprehensos, Ioannes Rocayemon & Leo Quezayemon dicebantur, vterque in his pro fide prælijs veteranus, multisque iam certaminibus nobilis, & qui iam aliquoties coram iudice bonam confessionem confessus, vincula sua quibus iam diu tenebatur, cohonestarat, vix dici potest quam acriter horum Christi pugilum constantia sit oppugnata, nihil blanditiæ, nihil preces, nihil adductæ rationes, sed nec minæ poterant, tametsi in ea nuditate, in ea penuria, in eo carceris pædore, in ea vinculorum molestia detenti audirent, eam rem fore perpetuam, in cuius condimentum varia deinde supplicia se addituros iminabantur, quam eorum firmitatem ethnicus nobilis qui criminum suorum reus iisdem vinculis tenebatur, cum attentius intueretur & diuturnitate temporis stuporem confirmaret, tandem apud se statuit eam alacritatè, eam vitæ integritatè, illud patiendi desiderium aliquid habere supra mortale, nec sine arcano aliquo mysterio posse constare, rogauit vt id arcanū atq; mysteriū doceretur, Ioannes in prælectionibus catechisticis probè eruditus, Christianis mysterijs hominem imbuit atq; adduxit, vt ad baptismi fontē anhelaret, quē Leo illi aperuit, & Ludouicus eū de sacro fonte susce-

suscepit, ita quod erat inchoatum omnium opus, omnes perfecerunt, alium etiam, qui iam olim infans ablutus fuerat, & ethnicorum consortio se deinde polluerat, horum eorundem opera se inspexit, & iisdem prælectionibus imbutus, cœpit esse, quod esse se nesciebat.

Nocte quadam eorum alter eductus vinculis ad Governatorem aut ad mortem rapi se cogitabat, sed ecce ad suos omnes qui ex composito conuenerant adducitur, ibi mater, ibi frater, ibi vxor, ibi filij, ibi cæteri propinqui cum eo pugnaturi aderant, rogabant, supplicabant; obtestabantur, modò singuli, modò simul omnes, vt tandem de pertinacia decederet, vt sui, vt cæterorum misertus, omnium gratiæ ne verbulum negaret. verum ille non respexit ad carnem & sanguinem, sed omnia tela nequissimi ignea scuto fidei excepit ac repulit, quod cum eius frater vidisset, in furorem versus pugionem strinxit, & arreptam vtriusque parentem se confossurum inclamat, ne diutius tanto filij dolore contabescat. Interim noster pugil veritus ne fratris furor in parricidium vertetur, nihil nisi SS. Iesu ac Mariæ nomina inuocabat, nec adductus est vt alieni periculi metu æternam sibi mortem inferret, Christoque negato animo non corpore moreretur. Quibus Governator auditis, de victoriæ spe deiectus, cum mortis inferendæ ius à Dynasta nullum haberet, etiam à tormentis abstinuit, Ludouici exemplo doctus, minus hæc quam reliqua valere, ad eos de proposito dimouendos; quod supplicia horrere nescirent, qui ea tantopere affectarent, dimittit igitur liberum vtrumque satis mæstum, quod cupientes dissolui, & esse cum Christo, vinculis mortalitatis, & quibus iam prope se expediuerant, adhuc tenerentur.

Horum exemplo accensus Andreas ita efferbuerat, vt sua sponte ad Iudicem pergens profiteretur, se in eadem lege viuere, cuius causâ tres illi dicebantur comprehensi, petere se, vt si hoc crimen erat, eadem cum illis pœna plecteretur. Ad hæc Iudex inquit de patria, cumque externum didicisset, damnat exilio, professus ita se habere in mandatis, & ad sua conuulsanda triduum illi attribuit, Incredible est quanto mœrore sententiam exceperit, quod mori pro Christo cuperet, & viuere cogeretur, ad nostram

itaque

itaque sacerdotem accurrit & totus in lachrymas effusus, suam sortem deplorabat, ac si non de vita, sed de morte lugeret, admisit tandem solatium & nondum planè desperans sperata exilij sententia, Christi milites cum Cusano Yanagauam ducerentur, statuit comitari, in eorum consortio sperari fortasse id, à quo nuper exciderat, sed ibi spem ludens Cusanum redijt, nec fuit qui neglectam exilij sententiam causaretur, sed viuit quiertus in martyrij occasione quamlibet nitentus aut potius anhelans.

IN REGNO CHICUNGO MARTINVS SV-

quimoto Christi fidem sua morte cohonestat.

CAP. XIII.

Martinus Suquimoto natus in Regno Chicujen, in pago Votanomura, parentem habuit auumque Christianos, ipse infans Christo aggregatus, in hac renouata sub Xogun tempestate, factò vitæ naufragio, martyrij tabula delatus in cælestem portum enatauit. Id quomodo acciderit ad Christianam fidem confirmandam sanè gloriosè, hoc, capite videamus, rem totam altius repetentes.

Cum primo Daifu edicto Christi fides impeteretur, & edictorum atrocitas in Chicungo regnum irruisset, Martinus tum gubernatori ditionis vnus seruebat, & ab hero euocatus monetur, vt ex edictorum sententia Christum eiuret, & quam maximè Iaponensium sectarum velit eligat, nec dubitet in hoc tanti momenti negotio consilium sequi, quod ipsa rei magnitudo secum adferret. Ad hæc Martinus respondit: negotium salutis æternæ tanti est, vt non malè monueris, illud consilium sequendum, quod ipsa rei magnitudo secum affert. quod dudum iam ipse secum statuerat, millies videlicet mori potius, quam eam legem deserere, in qua est solâ salus æterna, quam ego inquit, ab ipsis cunis acceptam, per vitam vniuersam retinebo. Nihil habuit ethnicus quod redderet, sed à furore consilium sumens, in Martinum inuadit, & in terram abiectum, rosario seruo quod è collo gestabat, exiit ac si vna fidem

Kkk

Marti-

Martino rapuisset, qui satis simpliciter aliquot dies mæstus dubitauit, num quid ea sibi rapina herus de fide detraxisset, sed tandem se colligens, nihil deinde dubitauit culpam sine consensu nullam esse, neque Christi fidem ita istis externis pietatis auxilijs contineri, vt ijs carere non possit, sine contemptu prætermittis, multoque magis per vim ereptis; & tamen, vt est tenera rectè factorum conscientia, renunciari iussit hero per contubernalem; nihil sibi de sua fide cum globulis peccatorijs rapuisse, quæ non erat necessario illis signis illigata, esse se non minus, ac semper fore Christianum. Quin etiam conquisito sacerdoti rem exponens, in sua firmitate confirmatus est, ne tamen ultra cum Religionis ignominia ad eum modum luctari cum hero cogere, ab eius famulatu descissit, & ad alium transit ethnicum, etiam alterius ditionis moderatorem, à quo præficitur censuum exactio nescio quibus in pagis exercendæ, quod munus cum vix exerceri posse videret & cum heri gratia, & cum vitæ puritate, maluit & hunc herum relinquere, quam huius gratiam diuinæ præferre, quantumuis ne id faceret ab hero, cui iam esse carus cæperat, impensè rogaretur, ergo in posterum sibi Deoque viuens egregiè se ad futura prælia comparabat.

His occupatum pietatis exercitationibus, altera tempestas, de qua nunc agimus, deprehendit, & quoniam nulli non erat notus hoc nomine, quod esset cum multis, & præ multis Christianus, in eum Iudex designatus primum & maximè decertauit. Ergo ad se euocatum his, vt scribitur, verbis non malè ad persuadendum compositis compellat, non est, inquit, Martine, quod tibi exponam, quanti referat ad Regni ac Dynastæ res tuendas, in eius ditione nec vnum censeri Christianum, quod ita exactè præcipit, ac procurat Imperator, velim vt maturè dispicias, quid è tua res sit, an in tua sententia pertinacem mille te molestijs immergere, an iter sequentem regium, quod in Iaponia tot iam sæculis supremi infimique terimus, barbara lege ac peregrinis ritibus abiectis omni metu ac molestia liberare. Ad hæc Martinus in his prælijs veteranus, ita respondit breuiter sed neruosè; mihi iam diu constitutum est, nullo periculo proposito, perfidiam in Deum
admit-

admittere, Christianus sum, & id esse coram vniuerso orbe profitebor, quo dicto abiit è conspectu, & salutato iudice domum suam se recepit. Non satis se expediebat Iudex, quid in hoc negotio consilij caperet, ne speratus fuisse videretur, demum ad se loci Præfectum vocat, iubet vt omni arte Martinum expugnet, adhibeatque si solus non potuerit, contra vnum vniuersos, quod si nihil impetraret, tum demum toto Regno pelleretur, Concurrunt ergo in Martini domum, & pro se quisq; exaggerat, quam carus sit omnibus, & quam cupiant ipsius res in melius semper crescere, vnum dolere, quod ipse nimium propositi tenax, euocet sibi magnos labores, quos omnium consilio, votis, precibus à se auertat, & cedat aliquando de sententia, neq; pertinax haberi velit, qui constans hætenus videri potuisset. Quibus Martinus primo responso, spera omnem victoriæ præripuit in hunc modum. Nihil est inquit, quod incassum verba teratis ac tempus, in ea, quam vos opinionem meam ac pertinaciam appellatis, ita sum saxeus vt, tametsi ad me ex ea deturbandum tres filiolos meos in oculis meis in frustra membratim discindatis, non erit hoc satis ad impetrandum vt vel tantillum deficiam à lege Dei mei, in qua velle me viuere & mori profiteor, quo responso tota ea turba ita obstupuit, vt suo silentio manus daret.

Vix benè finierat Martinus, cum ecce tibi à Iudice nuncius sciscitans ecquid Martinus de sententia discessisset, si nondum, intra stoream è fisis arundinibus contextam inuolueretur, & ad ignominiam suppliciumq; in publicum deportatus abiceretur. Proferuntur extemplo storeæ duæ, tum demum exultante Martino, sed mutato repente consilio, in alium pagum abducitur, iridente nostro pugile, quasi esset cum loco sententiam mutaturus, verum deinde ex eo loco, cum sibi relictus esset, redijt ad priorem cum vxore & filijs, quod illius pagi incolæ, nescio quos eius causa metus concepissent, & quoniam in dies incrudescere malum, Martinus iam Christianæ militiæ dux factus videbatur, vicina loca circumcursans omnes, vt sibi constarent hortabatur, nec eo regno contentus, in quo degebat, cum audisset Facata, quæ Regni Chicujen est metropolis, vrgeri Christianos, eo accurrit. Degebat ea in vrbe Paulus

Martini frater, fratri simillimus, aberat tum fortè domo, cum ad eam vrbani gubernator suos ministros destinavit, Paulo mandata ferentes vt à Christo deficeret. Quibus Martinus abesse fratrem ait, posse nihilominus responsum ei dare, à quo mittebantur, se illius nomine negare facturum quod videbatur, in eo quod ad legem spectabat immutandam, cui ministri nihil aliud de eo suspicamus, ita futurus vix à quoquam dubitatur, & tandem Paulus cum aduenisset iubetur exulare.

Ita fluebat tempus interim dum adhuc Martini causa pendebat, donec altero die lunæ decimæ, cum intellexisset gubernator eum non tantum non toto regno exulare, sed etiam intra ditionem suam commorari, excanduit, & alteri mandat, vt de tota re inquirat, reosque castiget, qui loci Præfectum aliosque ex eodem pago multos comprehendit, quod reuientem à fide deficere, toto regno non eiecissent, prout habuerant in mandatis; neque illos comprehenderat, sed etiam velut grauium criminum reos, iniecto in collum fune ac reuinctis manibus detinebat, nec adduci potuit vt solueret vinctos tametsi ad culpam eleuandam, pœnamque deprecandam aliquot illius loci seniores ad eum accessissent, dixissentque collaborasse omnes vt Martinus expugnaretur, sed eum ita esse pertinacem vt ne verbulo quidem, saltem vt fingeret potuerit impetrari, quibus Iudex respondit, eam culpam sui que contemptum, in ipsum Imperatorem cuius spernerentur edicta redundare, pro quo Martinum dedisse iam legibus pœnam oportebat.

Hoc ipso tempore apud fratrem Facatæ diuersebatur, qui accepto nuncio mirè lætus ad suos recurrit, & cum ex itinere ad ethnicum ditionis cuiusdam Præfectum, amicum suum diuertisset, accepit clarius quam multi eius causa vinculis tenerentur, teneri eum vrbani legibus vt in vincula se traderet, innoxios liberaturus. Cui Martinus ait se illius rei causa venire, neque aliud in votis habere, quàm ipsam mortem in Christi causa subire. Comprehenditur ergo Martinus vna cum vxore tribusque filiis, & quidem bono vt augurabatur omine, quod is vinculorum dies B. Martino patrono sacer esse ab eo non nesciretur. Primogenitus eius

eius Michael, nondum duodennis, parenti carissimus, quod ingenij ac naturæ bonitate multa promitteret, is igitur cum in conspectu parentis vinciretur, ita est ab eo compellatus. Has manicas, quibus manus, hunc funem, quo collum induisti, ne arbitreris te mei causa induisse, pro Christo Iesu Deo ac Domino nostro captus es, exulta fili, pro beneficio ac felici sorte, ne formides fili, nam curriculum erit breue, sed præmium sempiternum. Cui puer agnosco parens quæ dicis omni, nulla te mei cura angat, ego te ad mortem vsque comitabor, quod eo vultu dixit ac animi firmitate, vt stupuerint, quotquot aderant vniuersi, dicebantque inter se submurmurentes, pueri ad sicæ conspectum tremunt, hic iam propè de morte certus exultat, quid illud est, quod in hac lege arcanilatet, è quo tanti animi suppeditentur?

Dies nouem vna cum suis ergastulo detentus, prælia Domini nulla intermissione præliatus est, nam cum omnibus carus esset, amicitia dare se putabant, si eum de sententia deturbarent. Dicebant igitur alius post alium, renouato in horas certamine, hanc edictorum atrocitatem ventorum turbinem posse appellari, quem illæsus exciperet, si se tantisper inclinaret, si resisteret frangeretur: videret quantum famæ suæ detraheret, quod vxoris ac filiorum vitæ ne verbulum quidem daret, quam hoc ab omni naturæ ac vrbani legem esset alienum, quibus Martinus gratias agebat pro propensa omnium in se voluntate, neque se mirari aiebat, quod, ignoratâ salutis æternæ viâ, se ab ea conarentur auertere, sed attenderent omnes esse mortales, nec omnia cum huius vitæ breuitate finire, æternam manere vel vitam vel mortem, quis est satis mentis compos, qui breuem æternæ morti vitam anteponat, his ac similibus colloquijs importunos à se hortatores repellebat. Quod reliquum erat ab his prælijs temporis, totum illud Martinus in preces expendebat. Die porro quadam vxorem suam Magdalenam, ita fertur allocutus. Nihil est quod me hoc rerum statu sollicitum habeat nisi tu, si fortè quod Deus auertat, præsentis mortis metus te deiciat, atque ideo pro te virginem Mariam precor, vt à filio suo tibi talem animum impetret, vt eo confirmata hostium acies, nudas sicas, vibrata tela non horreas, nec animo permouearis, si te

presente filioi nostri membratim lacerentur, quibus illa ita respondit, ut maritum magna sollicitudinis huius parte liberaret.

De fratre iam victo, in pago Tanuximiro, Paulus interim audiit, eoque accurrit fratri suo vicem redditurus, cui Martinus, ego inquit, cuius rei causa teneor iam inaudieris, non arbitror me indignissimum in eam fortunam venire, ut pro fide mea vitam prodigam, qui Cusani capti fuerant, & Yanagauam abducti dimissi sint, quid est ultra, quod sperem quam mori, abire poteris, teque ad tua recipere. Cui Paulus tamen satis scio, nihil opus esse currenti calcar addere, rogo te tamen ut consummes cursum tuum, neque committas, ut te ego fratrem dedigner, imo & salutatione indignum putem, quod omnino contingeret, si spem meam falleres repente immutatus: subrisit Martinus, sperareque se ait eum qui hactenus vires dedit, in posterum minimè negaturum. Ille cui gubernator eius ditionis, in qua degebat Martinus, hoc negotium commiserat, cum monuit, se Martinum cum vxore & filiis in vinculis habere, iuberet quid ijs fieri vellet, ille pro ea malevolentia, qua persequitur nomen Christianum, tamen à Dynasta non haberet in mandatis ut quemquam morte mulceteret, ex ijs qui deficere renuissent, sciretque supremos Regni moderatores in metropoli à sententia mortis nuperrimè sibi temperasse, nihilominus in Martinum sententiam capitis pronunciat, vxorem cum liberis liberam dimittit, non illa quidem sua voluntate, sed multorum precibus adductus id permisit. Quam hilari laureatæ mortis nuncium exceperit noster, non facilè est exprimere, liberis vxoriquè vitam impetratam grates habuit intercessoribus, dixit tamen gratus sibi futurum, si omnes in sacrificium præmisisset, sed sicut fuerit voluntas in cælo, sic fiat. Cum educerentur inuiti è vinculis in eum eiulatum cum liberis Magdalena prorupit, ut intuentium oculis lachrymas imperarit, solus maritus sereno vultu, nullum ex oculis imbrem depluebat, & sicce postrema illis mandata, quæ semper fuerunt illi prima, de retinenda fide commendauit. Eodem tempore Cosmam Neophytum, qui ad eum in hoc agone confirmandum vnus accurrerat, breuissimo scripto salutauit in hæc verba, In diem huius Lunæ nonum indicta erat mors mea, biduo dilata est

in

in hunc vndecimum, quod ad me confirmandum veneris, gratias habeo, magnique æstimo quod tuis consilijs edoctus ingressurus mihi videor in eorum numerum, qui gloriæ Domini participes sunt. Vale.

Aduenit tandem optatus martyrij Lunæ decimæ, dies vndecimus, Nouembris nostri 19. anni 1616. sub noctem, quæ illi fuit æternæ lucis aurora, veniunt in carcerem magno satellitio stipati tres è senatoribus, & magna quiete præstolantem reperiunt, vincitur manus post tergum reuinctus, in collum funis iniicitur, vix præ orationis intentione aduertenti, & cum ad se redisset exclamare cepit, nescire se quo suo merito vincula & mortem in Christi causa pati consequeretur, hoc à Deo beneficium, non aliunde prouenire. exiit igitur à suo ergastulo, comitantibus ethnicis amplius trecentis, Neophytis omnino 12. è quibus duo, Cosmas & Gregorius non nihil præeuntes latus dexterum affini eius Dominico, sinistram Paulo fratri reliquerant, hic cereum accensum manum gestabat, Martino eum traditurus, sed vincula non permiserunt, idem fratri agni sacri effigiem ceream, deosculandam dedit, tum denique se totamque familiam ipsius precibus, cum in cælum mox venisset, commendabat. Cui Martinus modestè respondit, se martyrij corona indignum, si tamen ea potiretur, fore ut petitioni non deesset. Venitur interim in sacrificij locum, & Martinus ad ortum conuersus in genua ruit, cumque breui oratione se tacitus collegisset, elata voce ter Iesum ac Mariam inuocat, Deoque gratias agit, quæ verba cum repeteret amputatis ceruicibus vox nondum interrumpitur, sed quæ dicere ceperat accuratè pronunciauit, deinde in truncum cadauer immanes carnifices nondum sauire destiterunt, sed Iaponiensi barbarie fidas & neruos ostentantes membratim conciderunt, frustra Nangasaquium delata Ecclesiæ pacem colenda præstolantur. Ea mors multis hominum sermonibus causam dedit non satis capientibus, quid esset in lege Christiana, cuius causa Martinus vxorem, filios vitamque lætus exposuerat, quod nemo faceret ex indigenis sectarum suarum, non tanti pendentibus vanitatem.

DE

BVngensis ac Bugensis Regnorum Ecclesiam è nostris duo procurant, maiore quam alibi labore, quem neophytorum multitudo, locorum distantia, regionis asperitas tenuitasque auget, quibus etiam hoc biennio accepit Fiungæ Regni ea pars, in quam Arimensis tyrannus & apostata Michaël translatus est, ad cuius familiam, in qua multi sunt Christiani, altero annorum vnus ex alumnis excurrit, altero etiam sacerdos noster, fructus ex tota messe collectus spem colonorum non fefellit, & ipsam laborum magnitudinem sua copia cumulauit, verum ad priuata quædam descendamus pauca de multis seligentes.

Vrbis cuiusdam Præfectus ad Neophytum adolescentem nobilem, qui Leonis nomen, fortitudinis omen acceperat, se contulerat. Hunc oppugnaturus, sæpe repetitas artes admouit, cui Leo beatum se fore dicebat, si in causa fidei moreretur, qua re nihil esset in hac mortali vita, quod cuperet ardentius. Age igitur Præfectus inquit, quoniã cõrũmax es, & in hac tua sententia obfirmatus, scribe sodes te in hoc tuæ legis negotio nec Dynastæ nec Imperatori Daifu parere: scribo ait Leo; nec mora scriptum tradit, qua adolescentis constantiã cum creuisset, oppugnantium furor, in interiorum domum irruunt, quærentes si quid sacrum reperirent, nec aliud occurrit (cætera enim iam domestici seposuerant) præter papyraceam imaginem ipso tempore propè laceram. Tum in adolescentem irruunt omnes, arreptamq, illius manum per summam vim cogunt, scribere, se à Christo deficere, nomenque expresso sanguine è digito subscribunt, verum ex ipsis scripti lituris & malè formati characteribus, facilè vim homini factam esse apparebat, & licet iam liber reclamaret, abiire nihilominus cum scripto impostores. Id cum primario moderatori & huius causæ iudici traditum esset, facilè patuit fraus, maximè illi qui Leonem nouerat, vinci non ita facilè potuisse. Mittit igitur qui à Leone quærat,

nunna

num Christi fidem scripto à se abdicatam fateretur, negauit ille se id etiam cogitasse, simul aperuit fraudem, quæ seipsa prodebat, Iudex tamen hoc accepto responso conuiuet, & victor Leo antiquam retinet Christiane viuendi consuetudinem.

Casa locus est Regni Bungenfis, quo cum furor ethnicus deuenisset, inuenit Christiana pectora, quæ intrepidè repugnarent, sed præ cæteris nouem excelluisse scribuntur, qui intra saccos, Oriza detracta, arctissimè alligati (prout varijs in locis fuerat iam vsurpatum) abiecti sunt in desertum locum, additis custodibus, qui prohiberent quenquam ad eos ex vrbe diuertere, ergo sine cibo potuque lupis expositi, quos ea in regione ferunt esse permultos, dies quatuor, noctes quinque mortem læti præstolabantur, seque inuicem hortabantur non viri solum & fœminæ, sed & pueri, quos præ cæteris scribitur fuisse continuos hortatores, è quibus vnus nondum quadriennium totum vixerat, vt verum esset quod scribitur, ex ore infantium perfecisti laudem, qua ex firmitate iudex ne victus videretur, seruo suo cuidam mandat vt eos interficiat, sed ita mandat, vt famulus intellexerit, gratius illi fore si soluantur, ergo ad eos famulus cum perrexisset, funes maluit quam ipsos truncare, dimissi à famulo iubentur exulare; conuiuente in posterum iudice, nec vltra de reis inquirente.

Melior fuit alterius fortuna, qui suæ constantiæ præmium martyrij lauream est assecutus, in Regno Bugensi; è Bungenfi tamen oriundus, è familia supra vulgarem, Christianus factus, ita vixerat, vt exemplar esset cæterorum, nam orationi deditus erat impense horis præsertim nocturnis primoque diluculo, |solemne illi sextæ feriæ sabbathique ieiunium; alterum Christi tormentis, alterum colendæ virginis dedicatum. Is in primo impetu non tantum non nutauit, sed neque Iudici cessit, neque amicis defectionem vrgentibus, quod molestè ferens vnus è propinquis eius, Sotuiro appellatus, chirographum clam concipit, quo chirographo se Christum abdicare profitebatur, Romani manum quoad potuit imitatus; delatum est illud ad Iudicem, inficq, planè illo, cuius maximè intererat, donec tandem indicio Neophyti, fraus Romano prodita est, satis indignanti, quod à suo propinquo ad eum mo-

LII

dum

dum infamia notatus sibi videretur, sed ea, si quæ fuit, quam diu fraus latuit, eâ prodita facilè compensata est tot officijs, quæ ad eam delendam sunt à Romano procurata. Nam primum ex ea die globulos precatorios collo gestavit, domi suæ in aula, quæ prima ingredienti excipit, crucem exponit, nec adduci vnquam potuit neophytorum etiam consilijs, vel precibus, vt hæc externa religionis signa semoueret, dicebat enim id ijs licere, in quos nulla proditæ fidei suspicio cecidit, se ad offensionem tollendam, iniustæ sibi calumniæ teneri ad id quod credebat, externis signis profitendum. Nec his contentus ad Iudicem pergit, fraudem aperit, de iniuria quæritur, & quid credat, quam legem sequatur, ac semper fuerit secutus, exponit.

Iudex hominis libertatem, sui contemptum interpretatus, Romano iniici vincula imperat, & in publicam custodiam abduci, ibi varia prælia ab hostiliter amicis, quin ab ipsa sua coniuge & socru tulit fortiter, ac generosè, deinde in arctiorem custodiam compingitur, ac tandem post menses 8. Martij 21, anni 1616. morte damnatur, admirabili gaudio perfusus, quod in votorum suorum apicem euasisset. Educitur ergo in locum supplicij, quod iter & longum & asperum, vt aliter quam nudis ac deinde laceris pedibus emetiretur impetrari non potuit, eum neophyti sapientius calceamenta obrulissent. Totum illud iter tacitus, & cum Deo vno colloquens ita confecit, vt nemini etiam quippiam quærenti responderet, nisi fortè semel cum duo neophyti eum, vt ad finem sibi in retinenda fide constaret, hortarentur, respondit enim, vt sine cura essent, daturum se cum diuina gratia operam, vt ne deficeret. Fortè cum ex itinere nobiles aliquot in eum adolescentem incidissent, quærent ex ministris, cuius rei gratia moreretur, cum illi respondissent, mori quod esset Christianus, intulerunt miseros esse ac mente captos Christianos, si qui essent in Iaponia vniuersa, quippe quod legis suæ causa morerentur, in quos Romanus intuens subrisit, tum oculis in cælum sublatis dixit, Benedictus Deus, ac si diceret. Confiteor tibi pater, quia abscondisti hæc à sapientibus, & reuulasti ea paruulis. Inter hæc venit ad locum, in quo velut in ara, victimam mactari oportebat, ibi

fixis

fixis in terrâ genibus vltra horam orando absumpsit, donec carnifici venit in mentem nihil vltra præstolari, oranti enim caput primo ictu decussit, in ea ætate qua Christum Dominum pro nobis crucem subiisse vulgò creditur, & alia quoque re similis Domino suo, quod eandem cum fontibus infons tulerit sententiam. Corpus propinqui asseruandum sibi velut sacrum, quod erat pignus acceperunt, & vt certius constet, qua in causa sanguinem fuderit, omitti non debet illius testimonium, cuius erat rerum causas reuideri, is porro Zozayemon dicebatur, cuius rei causam Romanus capite luisset, quod Christianus esset, nec desierit se talem profiteri, & addidit Christianos in lege sua retinenda videri nimis duros, tum ille, qui quæsierat, Didacus Faitodono, felicem igitur illum ac ter fœlicem, quam felicitatem ethnici risu exceperunt, ignari quid tali morte Christi pugiles consequantur.

ALIA NONNULLA IN IISDEM REGNIS.

CAP. XV.

TAmetsi multa passim omitto similia refugiens, aut vñitata, non possunt tamen omitti casus aliquot euentu mirabiles, & varietate materiæ diuersi. A Christo defecerat neophytus vnus aliquis, Daifu fulminâte, is ex eo tempore subinde eo furore corripiebatur, vt nemo illi Impunè occurreret, ac si quando monebatur Iesum ac Mariam inuocare, in blasphemos clamores prorumpens, Amidam eructabat. Contigit die quadam vt velut aliud agentes neophyti quidam, hominem in ædem alterius neophyti deducerent, pro eo preces ad Deum facturi, verum in limine restitit iam sentiens quid ageretur, & è manibus omnium elabens, in domum suâ recurrit. Non multi dies abierant cum nocturnis horis, per magnos imbres domo erumpit quem eius frater, quoad potuit consecutus, demum & nocturnis tenebris & imbre fatigatus, cum extra conspectû se proripuisset, domum redit satis metuens aliquod bacchanti infortunium. Die insequenti cum nusquam compareret, ad eum vestigandum multi oppido egressi, ne vestigiû eius repererunt, verum post quintum diem, duas leucas à domo dissitus reperitur

LII 2

ad

ad rupis pedem mortuus, horribili aspectu formidabilis, è qua rupe videtur ille præcipitem se dedisse, aut à dæmonibus præcipitem datum defectionis suæ pænas luisse, qui casus omnes terruit, nec parum aliquos in retinenda fortiter fide continuit.

Ludouica matrona nobilis illa, cuius epistolam initio retuli, cum de nostris agerem vniuersim, illa inquam, imminente partu, insolitos dolores experta, toto etiam corpore intumuit, eoque res deducta erat, vt iam extra spem vitæ posita videretur. Ergo quoniam domi suæ nostrum sacerdotem habebat, peccatis expiata, sacro etiam pane ad viaticum confirmatur, & quia nulla ei spes ex artis medicæ subsidijs supererat, ad diuina conuertitur, acceptam à nostro sacerdote reliquiarum thecam, in qua de S. P. N. Ignatij sacris mortalitatis exuijs nescio quid, seruabatur, maritus è mulieris collo suspendit, nec mora, nullo negotio partum emittit, totoque corpore breui conualescit.

Magis admirabile videbitur fortasse eiusdem S. P. Ignatij contra dæmonem in energumeno subsidium, senex ethnicus ætate iam vltra 70. annum inclinata, in grauem morbum inciderat, rogatur is à neophytis propinquis vt in ea saltem ætate vitæque periculo de æterna salute cogitaret, annuit senex & euocatur catechista ex alumnis nostris, qui prælectiones solitas aggrediens eodem labore 14. alios instruebat. Iam biduum tenuerat ea prælectio, cum catechista eorum quæ dixerat rationem exigens, de Christi Domini tormentis sermonem ingesserat. Ecce tibi senex improviso furore corripitur, os vultumque ita contorquens vt terreret vniuersos, multa etiam extra rem effutiens, vix id ætatis & æger à multis poterat contineri, Ingesta illi per vim in manum agni cerei theca, quam ille tolli sibi exclamabat, quod ea sibi sentiret manum perforari, & quia dextro humero fortior videbatur, in eum eandem thecam transtulerunt, quod ille sensit extemplo & miserabiliter eiulans, querebatur quid esset, quod se probum & honoratum virum sine causa mactarent. Cum igitur catechista aduerteret energumenum nulla re conuiescere, profert è libello S. nostri parentis effigiem, & eam fronti applicans iubet vt in nomine Dei omnipotentis, per intercessionem illius sancti, qui societatem Iesu

primus

primus fundarat, edicat quis sit. Energumenus ab imagine vultum auertens respondet tandem se vnum esse de malignis spiritibus, qui Canis rufus appellatur, hoc enim sibi canis nomen dæmones in energumenis vsurpant, quin ipsa lingua Iaponensi dæmon Tenga appellatur, quod caelestem canem sonat, fatebatur se ex fano quodam prodijisse ac redire velle, si qua re donaretur, quam ad socium in eodem fano commorantem referret, quod abiens illi se facturum sponderat, abiit tamen inuitus & indonatus, & senex conqueuit ipsa lassitudine in soporem lapsus, qui deinde cum euigilasset, omnium immemor, satis mirabatur ea quæ à se facta dictaque dicebantur, hoc spectaculum efficacè fuit ad catechumenos prælectio, qui omnes vna cum ægro ritè iam edocti baptismum susceperunt.

Inciderat in puerilem variolarum morbum quadrima nondum puellula, cuius parentes à fide defecerant, & nondum perfidiae maculas pænitentiae lachrymis eluerant, eos voluit Dominus à puellula erudiri, & sui periculi admoneri. Nam nullo modo ferebat, vt se vlla mulier, nec ipsa quidem mater, nisi esset Christiana contingeret, non ferebat ab alijs quam à neophytis visitari, cum quibus illa præ gaudio gestiebat, chartulas nescio quas & superstitionas schedulas exhorrebat, si sacram cerei agni thecam in manus illi daret, venerabatur, & in caput erigebat, vnum ex ijs schedulis parentes intra vestem, illa inscia, consuerant, sed illa donec eam proprijs manibus laceraret, nunquam conqueuit. Moritur tandem sed eo vultu, quem adstantes prodigij loco habuerunt, è quibus aliqui hoc solum aspectu permoti, Christi fidem susceperunt, quin ipse parentum herus à Magistratibus, vt puellae funus Christiano ritu curaretur, hoc enim per hanc procellam neophytis est interdictum, tametsi non vbique, impetrauit. Cuius rei causa cum quidam Parentem suam ecclesiastico ritu sepelisset iussus est à magistratibus sacrificulos euocare, & funus ex eorum pompa denuo procurare, quod ne facerent exilium potius elegerunt, quotquot ad eam familiam, supra quadraginta capita censebantur, aliquo modo pertinebant.

Ad eum fere modum apud Bungenfes Bugensesque res Chri-

LII 3

stiana

stiana currebat, cum nondum benè serenato illo turbine, qui sub Daifu multa turbabat, nouus ab Xogun excitatus nunciatur, cuius strages non vbiq; fuit æqualis, ideo quod à varijs Toparchis variè hæc edicta curabantur, prout quisque in rem Christianam beneuolentia vel maleuolentia incitatus habebatur. Multa fuerunt neophytorum prælia, sed ea ferè alijs simillima, vnum commemorabo priusquam in vicina regna digrediar.

In oppido Taqueta, viuebat antiquus Christianus, & idem annis non malè in Christiana disciplina collocatis venerabilis, Paulus Quizayemon dicebatur, vocatus ad Præsidentem solitis artibus oppugnatur, sed ab eo consueta Christianis firmitate repugnatur, cui cum deinde Præsides vnum diem deliberaturo daret, ita respondit noster veteranus, nihil est opus ad deliberandum tempore, idem responsum hodie, cras idem, postridie erit idem, Christianus vixi, Christianus moriar, tamen si me frustatim laceretis, quo ex responso cum spe victoriæ excidisset, ad Dynastam res refertur, is iubet Paulum extemplo mactari, & iam se hilaris ad mortem comparabat, cum mutata repente sententia iubetur exulare, sed detracta sibi cum liberis coniuge, cuius non inferior fuit constantia. Illa enim sua sponte ad iudicem pergens professa est, se, si spe defectionis impetrandæ retineretur, minimè adducendam, vt etiam proposita morte à Christo descisceret, in cuius rei testimonium, ipsa in posterum precatorios sibi globulos è collo suspenderet, & Christi seruatoris effigiem publicè domi exponeret. Cui iudex age prout libuerit ait, nam & tu quoque extra ditionem prosciberis. Huic simillima fuisse videtur alia, quæ absentis mariti nomine iussa defectionem à fide scripto concipere, fortiter renuit, & neque se facturam, neque se auctorem maritum est protestata, & cum illi ex eo responso periculum immineret, à parentibus ethnicis clam educta inuita coronæ subducitur, sed illa tamen in medijs infidelium tenebris, Christianæ legis exemplo prælucebat.

DE CHRISTI ECCLESIA IN REGNIS

Chungocu.

C A P.

CAPVT XVI.

Regna Aqui, Suuo, Nangato, Iuami, Bingo, Bigen, Farima, Ninasaca, Yo; & Sanaqui, vno nomine regna Chungocu appellantur. In his omnibus sunt plures paucioresue neophyti, ad quos excolendos à nostris sacerdotes duo collaborant, & incredibile est quanto labore, factum est tamen vt intra eundem annum omnes viserentur magno solatio, magno fructu, nec vniuersim ijs in regnis ea sunt, quæ alibi rei Christianæ angustia, quod alibi Dynastia, alibi Iudices in rem Christianam minimè maleuoli, ad speciem duntaxat, Imperatoris edicta exequantur, sed hæc melius constabant cum ad singula descenderimus.

In regnis Suuo & Nangato, & maximè in vrbe Yamaguchi neophyti suam retinent firmitatem, quod satis mirum est propter odiū plusquam capitale, quo Moridonus horum Regnorum Dynasta, etiam nomen ipsum persequitur Christianum. Ibi degebat sacrificulus quidem, qui eam erat sanctitatis opinionem consecutus, vt etiam Amida viuis appellaretur, & allatæ stipis vnde quaque copia abundaret, is urgente malefactorum conscientia, facile totius rei consequebatur vanitatem, & quia non planè deposuerat animum, ingressit illi Dominus cupiditatem Christianæ rei penitus excutendæ: Ergo clam instar Nicodemi ad nostrum sacerdotem, cum eo venisset, excurrit, interrogat, audit, disputat, & tandem eos diuinæ lucis radios admisit, vt manus daret, nec infirmior fuit in amplectenda, quam acutior fuerat in dignoscenda veritate, nam detracto sanctitatis fucio, spreteque vulgi opinione, imo & abiectis rei familiaris commodis, maluit vni Deo se probare, quam agnitã semel salutem negligere, & modo viuit minore quidem nominis celebritate tenuior, sed tamen quod vnū est satis viuit Christiane.

Non æque feliciter cecidit quod subiungo. Constantifama creditur apud Iaponios, eos qui Dæmonem præ cæteris numinum nominibus venerantur, Yamabuxis vocant, habere in homines dæmonia immittendi facultatem, neque fortasse planè falsum est, ita Deo permittente, ad plectendam cæcæ illius gentis credulitatē. Exijs venefica mulier in Regno Suuo, in vico Inacuni, suis carminibus omnia implebat dæmonijs, nemini parcebat, ne nobiliorum quidem

quidem & optimatum filijs, eaque re tantum sui terrorem sparserat, vt nemo illam plectere, tametsi id omnes & maximè Dynastæ cuperet, ausus fuerit. Quod neophytus quidã inaudiens, non negligendam Christianæ legis cohonestandæ occasionem ratus, statuit apud se diuino fretus auxilio Rempub: suam communi metu liberare, ergo in eius domum perguit, Deo fidens, veneficam interrogat, num in mortales dæmonia immittendi habeat facultatem, an nui illa, rata, se vt id alicui faceret lucro inuitandam, Tum Neophytus immitte igitur in me si potes, & cum hoc diceret, sicam educens primo illam ic̄tu ad suos dæmones amandat, quam rem omnes miris laudibus comprobauerunt, tametsi non desuere qui audax facinus putarent non impunè transiturum. primis diebus obseruabant hominem, & si quid fortè præter ordinem vultum, aut os contorsisset, iam energumenum fieri suspicabantur, sed ille vanos metus irridens etiam dæmonibus insultabat, quo factum est vt tandem dilata pæna pro sublata teneretur, magna que inde in omnes Christianæ legis admiratio, quod maximè neophytus intendebat, cum summa comprobatione sequeretur.

In Regnum Mirasaca cum sacerdos noster excurreret, habuit obuios magno numero neophytos, qui antiquam retinent libertatem, quasi reliqua Iaponia nullo persecutionis igne confligaret, cum enim eo quoque edictorum fulmina communis turbo detulisset, Toparcha nihil innouauit, asserens id hominum genus in suis terris minimè reperiri, quod ille ex beneuolentia magis quàm ex ignoratione assererat, sub urbem quippe neophyti cæmeterium concinnarunt, & in eo elegantem crucem ad sesquipassum erexerunt, imo & in singulis neophytorum tumulis exigua crux assurgit, quod sacerdoti nostro magno solatio fuit, crucique gratulatus dicebat, Dominare in medio inimicorum tuorum; Cum missæ sacrificium in eius regni metropoli Teuyama sacerdos noster faceret, incredibile est quantum neophyti exultarint, neque enim alias ea in vrbe simile quid viderant, & multi ne viderant quidem per vitam vniuersam.

In regno Yio Neophytus quidam nobile cum dæmone certamen iniens victoriam reportauit, Energumenum ibi ethnicum

neo-

neophytus visitauit, ex eo quærit quis sit, & vnde veniat? negat se esse Dæmonem, sed neophytus, efficiam vt quis sis dicas, & rosarium sertum proferens solo conspectu fecit vt tremere, sed cum illud in collum sensit iniectum, tum demum bacchari cæpit ac furere. Tum neophytus, si precatorijs his globulis ita torqueris, quid est quod eos nō abijcis? nã tu bardus es & mentis inops inquit Dæmon. si ligatas habeo manus, qui vis, vt abijciã? quis eas ligauit? refert ille. hoc ipsum tuū rosariū ait dæmon. Itane verò! atqui scias ait neophytus? me hæc vincula minimè tibi detracturū, nisi prius edixeris qui sis, & vnde venias? è regno Sanuqui ait ille, Combria vocor, nomen illud est simulachri celebris, quod in eo regno impensè multi venerantur, Abi ergo ait neophytus & hunc hominem mitte, abibo responderis, si prius me meis vinculis exsolueris, exsoluam ait noster, sed ealege, vt nunquam post hac in hac ditione compareas, quod cum spondisset, neophytus sertum suum energumeni collo educit, & simul dæmonem, qui primo fractum corpus reliquit, sed mox in pristinam redijt sanitatem, eo euentu & neophytus ipse in sua fide confirmatus est, & ethnici in Christianæ legis admirationem versi, quam plures non illibenter complexi fuissent, nisi edictorum minis territi distulissent.

Eodem in Regno, in ædibus Toparchæ, cui paret magna ex parte Regnum Yio, puella viuebat ab ipsa infantia Christianis sacris eluta, sed inter ethnicos perpetuo educata, cui nondum licuit nostrum adire sacerdotem, tametsi id illa serio procurarit, quoties eo noster excurret, sed intra arcem inclusa, Iaponensis nobilitatis solitudine detinetur, in filiæ Dynastæ ipsius famulatu. Huic Monicæ, ita enim vocatur, casus nuper incidit, satis admirabilis, nam cum agni cerei thecam è collo eduxisset, & non aduertens, nesciret vbi reliquisset, breui disparuit, euerit illa domum primum vniuersam, deinde socias eiusdem gynecæi puellas rogat, vt sibi sua restituant, si fortè ioci causa, erant enim ethnica, religionis suæ pignus subduxissent, sed neque sic quod quærebat reperit, ergo heram quoque suam interpellat, cuius autoritate theca vbi que conquisita, etiam tum latebat. Cum ecce tibi repente ancilla ethnica morbo corripitur ac moritur, in cuius sarcinis theca iam minimè

M m m

quæ-

queritur, inuenta est, satis attonitis eo casu omnibus, quem illi sacrilegio non dubie imputabant, ex eoque die maior haberi Monicæ sacris rebus veneratio cepit, & ipsa suo ritu liberè viuere permiffa est.

In Regno Bingo, Tomo pagus appellatur, viuit neophytus cum vniuersa familia Christianè, huic vxor moritur, ad cuius funus procurandum, quod esset vir copiosus, accurrunt sacrificuli, sed ille ritus ethnicos detestatus, reiecit importunos, asserens se Christianum, & vxori æque Christianæ non nisi Christianè funus procurandum. Ergo domi suæ in aula interiore Cenotaphium exstruit non inelegans, in eo sarcophagum deponit, & circum 30. cereos accendit, & ipse cum Neophytis eius loci paucis, triduo toto continuas preces fundi curat, & si quis de more comploraturus adueniret, eum exteriori aula exceptum dimittebat. Exacto triduo voluit clam corpus humare, sed impetrare secretum non potuit, erupit res ad propinquos ethnicos & familiares, qui & ipsi cum suis laterculis, cereis, facibusque incensis concurrentes sese neophytis addiderunt, & noctem illam non sine pompa collustrarunt, exclusi tamen sunt sacrificuli, quos rabies inuitos domi rodebat, è quibus vnus celebrior cæteris ad loci moderatorem venit, queritur de Christianis, quod antiquam libertatem retinentes, edicta publica spernerent, palamque cum hac nouitate prodirent, verum ille nihil eius oratione commotus factum satis leuiter eludebat, quare sacrificulus indignans dixit, fortasse quod impunè per se hæc liceant, omnia in te postea recidere pænitebit, quas minas non ferens gubernator, sacrificulum contumelijs exceptum domo pellit, qui duplicem iniuriam intra stomachum cocturus ad suos se recepit, exultantibus contra neophytis, quod suæ causæ patrociniū gubernator ipse suscepisset.

In Regno Farima, magna est neophytis quies, ex eo maximè quod proximi pluriū pagorum moderatores, qui annuos census exigunt, ipsi quoq; Christi fidem colunt accuratè, quos Dynasta vbiq; fidos industriosque retinet, nec aliud ab ijs exigit, quam Christianorum propofita cruce iusjurandum. Eo igitur in Regno Christi grex conseruatur, & crescit etiam, nam post bellum Ozacense, eo diuertit

aco-

neophytus, rei Christianæ peritus in paucis, ex eo quod domi nostræ plures annos fuerit commoratus, Is ad Christum adduxit quamplurimos, dū quod didicit impensè docet. Neophytos inter vnus est, Ioachimū vocant, qui ad Christum adiunctus est eo tempore, quo potuerat alius separari. Nam cum ex orta inter Arimensem Regulam & Paulum Daifachi Neophytos lite, multi imperatoris exemplo, quod alias scriptū est, Christianæ fidei obloquerentur, voluit ipsetum rem totam diligenter excutere, cumq; deprehendisset nihil religionis vitio, sed duorum, qui eam sequabantur esse peccatū, Christo nomen dedit ita ex animo, vt breui se supra multos eueheret, & cū nuper urgente suo Toparcha, in sententia nihilominus persisteret, ausus est dicere, se in omnem profundendi sanguinis occasionē intentum, hac oblatam gaudere, quo responso fractus est ille, & cum deinde coniueretur, denuo est à Ioachimo laceffitus, quod vellet liberè, si liceret, Christum colere, sin, pro eo mori, & prius ab herosuo, cui erat perutilis, impetrauit.

In huius Regni metropoli Fimegi appellatur, nobilis neophytus sacerdoti nostro in interiore domo parauit, in quo lateret, hospitiū, idem fecit in proximo pago sibi comendato, in quo multos habet Christus affeclas, is ita incensus est pro fide sua patiendi desiderio, vt si quando proscriptum aliquem audiret, aut occisum in hæc verba prorumperet, nunquam ne mihi ea sors obtinget, vt ad me proscriptionis aut mortis nuncius laureatus adueniat! mea me peccata præpediunt, indignus sum qui Christi causa patiar, prout alij multi qui ab eo diliguntur. Verum ille tandem voti compos factus est, hoc enim ipso tempore, martio mense, anni 1616. Toparcha ille in cuius erat obsequijs, ad eum misit, qui suo nomine iuberet eū Christi fidem abdicare, & quia non imparatum pectus erat ad insultus huiusmodi repellendos, respondit se id non esse facturum, tamen si membratim discerpatur, cuius responsi sibi conscius, ad mortem se cum vniuersa familia comparabat. Verū Toparchæ satis fuit eum è sua familia excludere, & quem illi subministrabat censu priuare, quod ille libens pertulit, hoc illibens quod parum in ea causa profudisset, qui nihil sibi reseruabat. Eandem fortunam tres alij ex eodem Toparchæ comitatu subierunt, quibus adde, quem, nisi seipsum prodidisset, Toparcha nesciebat esse Christianum.

Mmm 2

FIRO.

FIROXIMÆ NEOPHYTVS IN CRUCEM

agitur.

CAP. XVII.

Firoximæ Christiana res etiam in hac persecutionis pruina floret imprimis, non numero solum ac nobilitate, sed etiam quiete plerumque maiore, quam præsens rerum status sperandum exhibet, Tayudono quippe huius (quod Aqui dicitur) & Bungenfis regni Dynasta non ignorat, quam iniuste res Christiana iactetur, nec dubitavit nuper in conuiuio perstringere nimiam in Christianos immanitatem, quos vitæ suæ prodigos tractare lenius oportebat, ac nisi communi metu teneretur, non videtur solo favore rem Christianam profecuturus, sed etiam de ea sibi eligenda tractaturus, cuius prælectiones, cum olim paucas audiuerit, ita captus est, ut eam sectis Iaponensibus ad vnam omnibus longè præferret, quin ipse Firoximæ, quæ metropolis est, Gubernatore exemplum Dynastæ & auctoritatem secutus, nihil nisi Ecclesiæ pacem, ut Christo se adiungat auidè præstolatur, Ex his fit, ut sacerdos noster Firoximæ diutius quam alibi commoretur, eoque neophytos tuto euocet ad ea peragenda, quibus ne filuescat Domini vinea excolitur.

Ita fluebant res Firoximæ ad Octobrem vsque anni 1616. quo renouatis ab Xogun edictis, cedere coactus, ædes nostras, quæ hætenus steterant diruit, sed ædem sacram reueritus tangi vetuit, ne quod sibi, ut aiebat, infortunium accerseret, ex eo quod sacri Christianorum ritus eum locum consecrassent, his etiam satis inuitus neophyti mortem addidit, quod is publicè delatus æmulo- rum inuidiæ materiam subministrare posse metuerat, cuius gloriosum certamen in quo nihil minus sperans, heroicè decertauit, describamus.

Cum Firoximæ publicam sedem figeremus, baptizatus est iuuenis honestis natalibus ortus, & indole iudicijque bonitate spectabilis, is in baptismo Dominicus est appellatus, Iaponensi cognomine Catzo dicebatur. Cæpit ille breui, exemplo suo etiam antiquioribus prælucere, & quoniam parentem & nouercam habebat ethni-

ethnicos multa domi prælia passus, & ne Christum negaret, tertio quartoue paterno domo eiectus, sponte cæpit exulare, & primum Nangasaquium venit, ad eum sacerdotem, à quo fuerat salutari fonte Christo initiatus, cum eo sua prælia, suasque victorias contulit, & expiatis peccatis sacroque pane refectus, in iter se dedit quocunque eum Dominus duceret. Delatus est in Insulam Xicocu, & in Regno Yio ethnico Toparchæ adhæsit, ab eoque moderato censu donatus est, sed cum eò sub Daifu edicta in Christianos deuenissent, ab hero tandem eiectus est, quod Christum eiurare noluisse, sapius ac sapius ab eo rogatus, quod illi percarus nec inutilis esset.

Audijt id temporis parentem ætatis vitio maximè laborare, redit ergo Firoximam, tentaturus an obfirmatum eius animum posset Christianæ fidei præceptis mitigare, sed frustra, moritur ille magno Dominici sensu, quem iam ex Christiana disciplina non latebat quam suppliciorum æternitatem incurrisset, mortuū parentis hæreditatem munusque quod gerebat, adnitente nouerca, frater eius iunior nouercæ filius adierat, eam rem Dominicus, ut erat, iniustam ratus, cum nihil iure impetraret, statuit recurrere ad Dynastam, & concepto quam aptissimè potuit libello, eum ad Regulum deferret Nouemb. 26. anni 1616. perlegit libellum Dynasta, & cum responsum pararet, ex eius comitatu nescio quis, nouercæ ut apparet largitione corruptus, Dynastam præuenit, dicit hunc adolescentem minus aptum esse, ut parenti substitueretur, non solum quod altero crure claudicaret, & animo satis vilis, ac minimè generosus, sed maximè quod Imperatorijs edictis suscepta & obstinata retenta Christianorum lege repugnaret, nec vlla parentis aut amicorum consilia de barbara religione dimittenda admisisset, dicta sunt hæc pro tribunali palam, non negante Dominico, ergo Dynasta in recenti edictorum feruore, non est ausus negligere quod audiebat, ne apud Xogun deferretur, quod eius auctoritatem tueri publicè neglexisset, Præcipiti igitur consilio Dominico actutum mandat, ut more gentis ventrem sibi laceret, verum ille sibi Christiana lege nefas esse respondit; tum Dynasta relictis alijs,

M m m 3

vnam

vnam religionem caufarus, increpuit Dominicum quod contra Imperatorum edicta Christi fidem obfirmatè retineret, quod si facere pergeret, in crucem, quam tanti faciunt Christiani, protinus ageretur.

Non capiebat se præ gaudio Dominicus, cui pro patria hereditate litiganti, funes ceciderant in præclaris & dicebat. hæreditas mea præclara est mihi, ergo interim dum crux paratur, abducitur ille in vicinam arci domum, in qua Dynastæ affinis morabatur. Ibi Dominicus Deo sua beneficia, sibi suam sortem gratulabatur, quod & pro Christo mori & in cruce mori se videret, cum id minime sperandum putauisset, sed non longi temporis interiecto spatio ad Dynastam reuocatur, Deo ita disponente vt constaret euidentius cuius rei gratia moreretur, sperabat autem Dynasta, quia cupiebat eum mortis metu subito consternatum, deficere à Christo potuisse, quod si fuisset, præcipitem illam de morte sententiam ipse reuocaret, reducitur ergo in arcem, alio iam habitu, manibus post terga reuinctis, & iniecto in collum fune, spectaculum factus Deo, angelis & hominibus. Ad eum mittit Dynasta familiarem suum, quem maximè carum habebat, iubet ex eo quæri, num in eadem persistat de sequendo Christo sententia, posse si eum abiurasset, & viuere & patriam hæreditatem recipere, magnum telum esset ei quem nondum diuina sibi gratia præuenisset, cui noster inuictus miles, ita respondit: Christianus sum & semper ero, cuius rei gratia nemo est, qui nesciat me parentis gratia excidisse, eam fidem non ex corde solum, sed nemo est etiam, qui mihi ex ore eripiat, vitam mihi eripiet, qui voluerit, certam mihi salutem in Christi fide esse persuasi. Illustrem nostri pugilis professionem Dynasta indignabundus excepit, eam igitur responcionem extremam interpretatus, iubet vt extemplo in crucem agatur, eo in loco qui reorum supplicijs infamis habebatur, sub urbem, ad iter publicum, ne quid esset quod ultra noster martyr optaret, si Christo simillimus esse optaret.

Educitur itaque ex arce, habitu quo supra, spectabilis; præibat satelles cum incriptione, quæ literis cubitalibus expressa his verbis

verbis legebatur, iubeo hunc hominem mori, quod se Christianum fecit, contra Imperatorum edicta, & quod nullis consilijs de illa lege relinquenda, ne parentis quidem ac fratrum acquieuerit, sed Nangasaquium iuerit & huc deinde redierit. Improvisa in Dominicum sententia pauciores ad eius mortem neophytos euocauit, totum iter in agendis Deo gratijs exhaustit, quod se ad mortem, mortem autem crucis adduxisset. venit interim in Caluarie locum (quid enim impedit quin à similitudine ita nuncupetur) vbi cum crucem suam humi iacentem conspexisset, in genua ruens maxima illam religione veneratus est, alterum Andream videre te dixisses, deinde instar agni mansuetissimi brachia crucis, brachijs illiganda tradens, in altum erigitur, & interim dum ipsa crux intra suum foramen aptatur ac firmatur, cœpit noster pro suis rostris ad circumfusam ethnicorum multitudinem de fidei nostræ veritate ac sanctitate perorare, pro ea se mori, nec extra illam salutem esse.

Denique



DOMINICVS CHRISTI CAVSSA IN CRUCEM ACTVS.

Denique fixis in cælum oculis cum SS. Iesu ac Mariæ nomina inuocaret, lancea de more quater impetitur, & in sui sanguinis fluuio in cælestem portum anima deportatur, eo ipso die & anno, quem dixi, cum ageret ille ætatis 23. vel 24. in professione verò fidei Christianæ vix octauum, mox vt fluere cæpit sanguis, concurrere neophyti, neque à satellitibus, quin magnam illius partem exciperent contineri potuerunt. Corpus verò non nisi post octiduum quo toto excubitores adhibiti, sacrum furtum vetuerunt, de eo rapiendo consilia inierunt, & iam perfecerunt, Firoximamque suam sacro hoc pignore nobiliorem reddiderunt.

QVID IN CAMI HOC RERVM STATV
ageretur.

CAP. XVIII.

Regna aliquot circum Miacum, Ozacam, Sacajum, Fuximí nobilissimas vrbes, aliasque permultas Cami, vel Goquinai vno nomine nuncupantur, in his magna vis est Christianorum, quibus instruendis è nostris hoc tempore quatuor sacerdotes dant operâ, Longum esset horum excursiones, sudores, pericula, sed & fructum commemorare, pauca de multis more nostro seligemus.

Neophyti multi, quos in vinculis nondum damnatos, priore de Iaponijs triumphis commentario reliquimus, annum propè totum ibi detenti sunt, tanta vitæ sanctimonia, vt carcerem in ædem sacram dices commutatum, bis intra octauum quemque diem ieiunabatur, quotidiana erat corporis flagellatio, oratio, de diuinis rebus collocutio, quasi verò non sufficerent vinculis sua vincula, pædor, angustia, fames, aliaque sexcenta incommoda, sed in his cum Apostolo dicere poterant, superamus propter eum qui dilexit nos. Impetratum est tandem vt soluerentur, sed dato sponse, qui eos quoties accersirentur exhiberet.

Ozacam, vt initio dixi, nostri duo quam occultissimè excurrerant, continuis precibus euocati ab ijs neophytis, qui plurimi sub Fideyori militabant, ij intra urbem stragis & excidij tempore de-

Nnn

prehen-

prehensi cum vita euaserunt, sed tot perfuncti periculis vt vtriusq; literæ totius rei narratrices non videantur omittendæ. Alter ita scribebat: cum inimici Ozacam victores ingrederentur, ego in ædibus Acaxicamon Ioannis morabar, & mox vidi me flammis cinctum, quod ædes ipsas non procul distarent à loco certaminis. Ibi dem aderat Monica mater Acaxicamon, cum eius filia Catharina & alijs nobilibus matronis, quæ omnes ea dicebant eiulantes, & filiolos complexæ, quibus adamantina corda concuti potuissent, eo ipso tempore aliquot ethnicos, qui me rogarunt, baptizauit, adiutore alumno meo Michaële, qui hoc postremum officij sui munus exercuit, paulo post moriturus, substiti horam propè integram, quod dicerent, victores primo illo impetu obuios omnes nullo delectu mactare, sed posteaquam ad nos propius accessit incendiū, & famuli Monica in sella gestatoria nescio quo extulissent, aiebant se in arcem tendere. Ego tum cum meo Michaële, & alio Neophyto Xoam domo exij, neophytus iste, tum angelus mihi tutelarior fuit. Vix exijmus cum incidimus in facem exercitus, calonum & lixarū turbam. Exierunt nobiscum femine aliquot, quas cum illi vidissent, nobis relictis in eas irruerunt strictis gladijs lanceisque, quod illæ videntes in ædes suas Acaxicamon inquam recurrerunt; nos iter nostrum prosequuti cadauera calcamus aut adhuc spirantia corpora vel potius trunca membris monstra, quorum lamentabiles eiulatus audire vix proprii periculi presentia permittebat; nondum tertium vicum egrediebamur, cum in oculis meis Michaël alumnus noster, cæsim concisus vulneribus occiditur, ego interim præstolabar idem mortis genus, nam in me quoque irruentes strictis gladijs pecuniā exigebant, ac deinde etiam rapiebant, nec illam solum, sed ipsa quoque scripta mea quod grauius sensi, quod ea multorum annorum labore conflauissem. Deinde vestibus omnibus ad nudam toto corpore carnem exuor, non pileum, non calceos, non ipsam sacram mihi thecā reliquerunt, & tandem quia senex & externus, viuis dimittor. Cum me ita nudum conspexissem, quod non potui corpus vestibus tegere, proximo mapali occultabam, certus ibi mori siue incendio grassante correptus, siue cuiuslibet ingressuri manu. Interim socius meus Xoam, & ipse nudus, vtriusque nuditati remediū qualecunq; vestigabat, cum ecce pauperis abiectum temere centonem reperit, eoq;

me

me induit, nihil eius breuitate moratus, cingor etiā stramineo fune, & nudis pedibus qua cadauerū strues iter dabat ingrediebar, & alijs mendicis additus sub hora tertiam pomeridianā, ad ipsum corpus exercitus peruenio, & arbitror ab ipso Daifu eiusque filio probè visum ac fortasse agnitum, sed alia tot vrgebant mala vel malorum metus vt pudori locus nullus relinqueretur. Deinde leucas duas calcatis cadaueribus emetior, alios aduerto semianimes, alios mille locis faucios, sanè obstupui tanta hominum multitudine, tametsi qua minor militum globus conspiciebatur, illac iter dirigerē; Non facile numerauerim quoties in collo sicam, in pectore lanceā viderim, vtinam hæc mihi pro merito tantillo coram diuina maiestate computentur; sæpius ex itinere id occurrit, O vtinam in ædibus Acaxicamon, vna cum ijs qui aderant Neophytis, mortem fuisset præstolatus, sed planè me peccati conscientia coëgit, ne volens arderē, cum fugere me posse minore maximè periculo iudicarem. Illa ipsa nocte propè media, cum Achate meo, veni in pagum Quixinouadar in Regno Izumi nouem ab Ozaca leucis, nec enim propius Ozacenses cum omnia vastarant vlli pepercerant, veni inquam pedibus ita lacer & tumidus, vt quindecim diebus ibi oportuerit apud Neophytum, Mazayemon dicebatur, subsistere.

Ista ille, sed alius nihilo feliciore fortuna usus, tandem tamē euasit infortuniū. Posteaquā enim bellum Ozacense descripsit, ita pergit. ædes in quibus tum degebant erant perangustæ, ideo neophyti duo in vicinas ædes ampliores abduxerunt, quibus vt militaris furor parceret, ex eo sperabant, quod illarum herus in Daifu castris militaret, non enim permittebant neophyti vt me primo victorum furori exponerem, & ita fecissem nisi totam Ozacam propè momento ignes occupassent, & quoniam venti cum incendio conspirabant, ante horam post meridiem quintam, Ozaca vel vrbs, vel arx in fauillam concidit, quo tempore magnum adij vitæ discrimen vel ab igne vel à fumo, sed quoniam illa non tota simul arsit, potui nunc hac, nunc illac fugiens flammis cedere, sed non æque fumo qui oculos torquebat, etiā cum in arundineto proximo, deinde combusta domo latitarē, in illo ipso arundineto, neophytos quotquot aderant, peccatis expiaui, quin etiā ethnicus periculo permotus, voluit baptizari. Totam illam noctem in arundineto latuimus, neque enim in ea quæ urbem cingebat

N n n 2

multi-

multitudine tenebræ spem effugij dabant, sed potius militarem tegebant insolentiam, & maiorem cædibus libertatem dabant, sperari verò posse fatigatum iam furorem primo diluculo mitigandum, vix illud illuxerat cum milites ferè viginti in arundinetum irrumpunt, & vt latentem prædam eliciant fistulis suis temerè glandes toto arundineto displodunt, ac deinde cum in conspectū venimus, stricto in nos ferro concurrunt. Alumnus meus ac famulus vna cum alijs diffugerunt, neque enim tempus erat auxilij mutui, sed solum vt quisque quo meliore posset modo sibi consulere. Ego nullum in fuga præsidium videns accurrentes præstolor, ratus fortasse cum me vidissent externum, fore molliores, nec planè me mea spes fefellit, postquam enim me vestibus exuissent dimiserunt, non planè nudum, ideo quod consultò prius intimam vestem indueram tritam illam ac laceram, vt quæ militibus inutilis videri poterat, mihi non esset importuna. Atque ita Ozaca egredior nescius qua iter ingrederer aut aggrederer, vbique à dextris & à sinistris cadauera, semianimes, ambusti, faucij iacebant, tristi planè spectaculo, egrediebar igitur & hostes Ozacam per turmas suas ingrediebantur, obuij me non vno modo salutabant, alij dicerijs & scommatis, ferociore sicis & lanceis propè decies truncari me iam arbitrabar, sed clemens Dominus ex medijs me periculis eduxit, satis fidentem eius prouidentia, satis alacrem ex eo quod in eius causa hæc paterer.

Ibam tandem per medium agmen, Massamune Regis Voxu, (is qui nuper legatione, per P. Ludouicum Sotelum procurata, Pontificem & Hispania Regem salutauit) qui focer est secundi filij Daifu, ibi me vir nobilis fortè conspicatus, & fortasse quis essem ex ipso vultu coniectans, in tentorio suo me perurbanè detinuit, vetuitque serio ultra progredi, nisi vellem extemplo maçtari, totum eum diem Iunij quintum apud eum delitui, qui cum die insequenti Miacum pergeret, ego sine Duce ac sine remedio substiri, dubius quid maximè agerem, & tandem optimum factu iudicavi, si ad ipsum Masamune pergerem, quem iam equitare parantem Miacum versusinueni, Dixi me externum esse Nangasaquij commorantem, & ex eo quod Ozacæ me clades ista interceperit, in
has

has angustias esse coniectum, quibus adductus rogabam, vt me incertum locum, Muro dicitur, abduci iuberet, tuto inde me Nangasaquium petiturum. Ad hoc postulatam ille mihi per honorarium puerum ita respondit, facilè sibi esse quod petitur, nec illibenter facturum, sed ideo quod sim Christianus, omnino sibi non licere quicquam auxilij conferre. Hoc responso lætior abij, quàm si mihi, quod petebam non abnuisset, nam cæpi firmiter de diuina prouidentia confidere, fore vt ipse me protegeret, sin faceret, hoc solo peribam quod essem Christianus; atque ita hac vna fiducia armatus, cætera inermis, exercitum vniuersum, qui è Quanto venerat, illæsus pertransij, donec in Sumaxaxi veniret, nam cum ad locum accederem, obuios habui milites aliquot, qui me comprehensum tantum non sicis confecerunt, nisi vnus ex illis externum esse me, quod ego quoque monebam aduertisset, socijsque persuasisset, vti me dimitterent. Dimissus in vico proximo incidi in viros nobiles Dynastæ Regni Aua, à quibus quis essem repenti cognitus sum, vetant vltius progredi, periculum exaggerant, & tandem exijs vnus, non sine magna doloris significatione, quem ex incommodis meis capiebat, conuiuio me domestico excepit, vestem addidit, & ferè sex dies me tenuit, in Aua secum nauigaturum. Sed prius nobilis Neophytus Tacuydo Matayemon appellatus, de me rescivit, & ad se per amicum me euocauit, hic demum malorum meorum oblitus, excipi cæpi Christiana caritate, & in tuto tandem sum collocatus. Ita maximè nostri duo qui Ozacam ad Christianos milites excurrerant, suo munere functuri, Deo duce per mille pericula in tutum euaserunt.

Verum quid Acaxicarnon Ioannis filia, in hoc prælio acciderit, ad nostrum non ineptè spectat institutum, illa enim Christianè à parente educata, egregium de se toti Iaponia præbuit spectaculum. Obses erat in arce Ozacensi pro parente, qui vnus erat è tribus Ducibus exercitus Fideyori, quæ ingenij bonitate ac indole se matri Fideyori probarat, & in eiusdem se gratiam insinuarat, vt si prosper fuisset huius belli euentus, illa procurante nobilissimis nuptijs illiganda dicebatur. In communi rerum omnium perturbatione Regina, ita dicebatur, arcem egressa incidit in gregarios mi-
Nnn 3 lites,

lites, è quibus cum esset vnus petulantior, restitit animo plusquam puellari, ceruicem aliquoties præbens, ne pudorem amitteret, & quia vires illius ætatis & sexus contra scurrilem impetū videbat diu non posse subsistere, non dubitauit quænam esset prodere, quod mallet vitam exponere, quam pudorem. Rogat igitur vt ad Daifu educatur, esse Acaxicamon filiam, continuit ea res petulantia, vel præmij spe vel pænæ metu. Sistitur ergo Imperatori, qui puellæ consilium, quod è generoso pectore eduxerat comprobans, noluit videri victoria insolens in puellam sæuiisse. Iubet illam in gynæceo suo excipi, primariæ cuidam pellicis suæ commendatam, iussitque eam pro dignitate, & pro insigni facinore, magnificè tractari. Ac deinde cum vellet Surungam redire, denuo sibi Reginam sisti iubet, ex ea quærit de parente quid sciret, Illa quod erat, nihil se de illo inaudisse, quod Ozacæ intra arcem obses clauderetur, quærit deinde quot fratres haberet, respondit quatuor, imo quinque ait Daifu, cui Regina, quinque sunt omnino, sed quod ad rem facit, sunt quatuor, quintus enim abdicato sæculo in societate Iesu Religiosam vitam ducit, quem ego ex eo tempore velut sæculo mortuum æstimauit, mirè placuit Imperatori acuta Reginæ responsio, & hoc maxime omnes mirabantur, quod illa nullo metu perturbata, sibi semper constaret, nec hostem reuerita verecundiam animo superarit, fortes enim creantur fortibus. Institit Daifu, cum filia sis Acaxicamon oportet te proculdubio esse Christianam? planè ait Regina, esto inquit, age esto Christiana, & Deo tuo parentem tuū, qui hoc bello periit, commenda, (ideo periisse putabatur quod nusquam compareret, sed quod hodie hæcenus sciamus, est superstes) obtulit deinde illi, vt in familiam Maudacoræ, quæ Taicosamæ vxor fuit, si vellet adscisceretur, verum maluit illa suum infortunium cum fidei thesauro in tutum recepto, quam aliud quidlibet cum eius periculo; ergo libera dimittitur & quidem à Daifu non in donata vestibus & reliquo ad iter apparratu. In toto Imperatoris exercitu magna comprobatione vagabatur heroicum Reginæ facinus, prudensque consilium, & plerique Christianam efferebant, è cuius exierat professione, disciplinam. Non defuerunt aliæ plures in eodem prælio viragines, nam vna nobilitate quoque sui generis nota, arrepta sic seipsam

seipsam contra scurram est tuita; alia crinem sibi refecuit, ægritudinem finxit, & dierum quinquaginta inedia sibi indixit, orizæ paululum clam omnibus fumens, donec tandem pretio à propinquis redempta cum filijs duobus, pedisequas etiam suas liberauit, & ex Ozacensi strage thesaurum sui pudoris ereptum intra coniugij limites conseruauit.

Sed neque omitti debet magnum in ea strage prodigium, quod in fidei nostræ commendatione, vna cum ignibus illis toti Iaponiæ illuxit, nam cum milites in fauillis quærent ea quibus ignes parant, repertæ sunt aliquot imagines nostræ, in sola charta expressæ, quæ sub alto cinere sepultæ nihil ab igne pertulerant, nisi quantum ad faciendam fidem erat satis, nam extremi solum margines ambiti ad fidem miraculi videbantur, has imagines ethnici repperant, tantaque fuit ex admiratione reuerentia, vt eas neophytis tradere nec pretio vellent, aliquot nihilominus in potestatem venerunt, è quibus qui hoc scribit tres se vidisse profitetur, vnâ pueri Iesu tormentorum suorū arma intra sportulâ gestantis, alteram S. Ignatij, tertiâ S. Xauerij effigiem nominauit. faxit Deus vt hoc prodigio fidem nostrâ in medio persecutionum incendio illasam semper fore portendatur.

ILLVSTRE MARTYRIVM IOANNIS

Neophyti in vrbe Fuximi.

CAP. XIX.

Fuximi vrbs est inter Iaponenses primaria, Taicosamæ quondam Regia, & nunc ipsius Daifu, filijque quoties in Cami comorantur, in ea vrbe illustre Christi causa prælium suscepit, ex eoque prælio illustrem victoriâ reportauit neophytus quidam, Ioannes vocabatur, nomine verò Iaponio Fiozayemon. Is in Regno Aqui, honesto loco natus, in oppido, cui nomē Tacayan primis annis militiâ profitebatur, duce nescio quo Dynastæ Noridoni, sub quo etiam strenui militis nomen in arce quadam expugnanda dicitur consecutus. Verū Surungæ tandem meliorem militiam à fratre nostro Paulo Rioym edoctus, in Christi castra confugit, cum annum ætatis ageret quartum supra tricesimum, nec tyro vnquam videri voluit in ea militia, in qua etiam illico multos superabat veteranos, bis quotidie

in ædem nostram ventitabat, singulis noctibus ad stas preces suas somnum abrumpebat, ieiunium illi erat frequens itaque rigidum, vt biduo subinde triduo vix tantum caperet, teste coniuge, quantum ad vitam ægrè sustinendam satis esse videretur, huic addebat alias corporis afflictiones, & flagillationes æque asperas ac frequentes. Primum eius pro Religione certamen intra primum Christiani tyrocini biennium, velut veteranus athleta sustinuit, eo enim tempore, quo Daifachi cum Arimensi regulo contendens, fraudes suas ignibus expiauit, à Duce suo qui Tateu qui dicebatur, ad defectionem lacessitus repugnauit, eoque dum morti se exponeret, & missionem pateretur, publicatis bonis vna cum familia proscripius, qui exilij sui sedem Fuximi constituens, alterum ibi prælium post edicta Daifu sustinuit, nam pro neophyto se suosque prodens inscribi voluit, cum facile omitti potuisset, eaque cum ethnicis vicinis inijt prælia, quæ alibi sæpè in alijs tetigimus, & cum de sententia dei se non pateretur, ad vrbs gubernatorem est delatus, qui eum & coniugem ad orizæ saccos, vt intra illos alligarentur, damnauit, supplicij genus est libris superioribus sæpè commemoratum, in eoque supplicio, quod habet cum dolore contumeliam, abijcitur cum alijs ad pontem, qui Miacensis appellatur celebre illud, si tota vrbe est, triuium, & concurrente multitudine non defuere petulantis vulgi dicteria, quæ non altius quam in aures admitterentur. Verum ex eo supplicio non ita multo post ipse cum socijs, intercessione nonnullorum eripitur, liberque dimittitur eo consilio, vt tum denique deficeret, sed cum noua prælia vetere illo animo superasset, iterum iubetur comprehendi.

Non est facilè verbis exponere quanto gaudio hæc altera vincula induerit, in spem fundendi pro Christo sanguinis postliminio reuocatus, ethnicis ergo vicinis traditus vna cum vxore, arctissimo ergastulo clauditur, quod ægrè vtrumque capiebat, illud exterius repagulis cinctum, excubitores nocturni diurnique custodiebant, nec ad ea quæ necessaria erant inferenda, lucemque admittendam præter angustum foranem, aliud quicquam patebat, in eo ad dies viginti, minus quam vnquam soli degebant, ita alacres

hila-

hilaresque cum beatis spiritibus conuersari videbantur, nihil inter se nisi de cælesti gloria suauissimè conferentes, & quoniam Firoximæ parentem, habebat ethnicum, è suo ergastulo literas ad eum scripsit hortatrices, vt extremo vitæ tempore iter ad salutem rectum arriperet. Post dies 20, vxor libera dimittitur, ipse ergastulo eductus, nec sciebat quo vel quorsum, ab vxore iam libera multum monebatur, vti sibi constaret, arbitrabatur enim illa maritum ad mortem raptari, suumque lugebat infortunium, quod eiusdem fortunæ beneficio priuaretur. In hunc igitur sensum scribitur prolocuta. Ne arbitris mi Ioannes esse in me vel minimum defectionis vestigium, cuius causa dimittor, ego tecum mori cupiebam & sperabam, indigna tanto beneficio excludor. Tu licet hortatione mea non indigeas, nihilominus me auctore consta tibi, tametsi in cinerem ac puluerem redigi iubearis, & his dictis à marito diuellitur, ille à satellitibus in vrbs vicum, qui Miacensis vocatur abductus, in ea parte in qua vici quatuor coeunt, & vulgi frequentiam vix capiunt, tormentis exponitur. Nam eo in loco prægrandi sude altè defixa, vestibus planè omnibus exiit, tum brachia in tergum immaniter retorta, iuxta cubitum arctissimè vincuntur, manus verò immisso in fauces fune nihilo mitius constringuntur, per vim ad humeros vsque erecta, in hoc habitu ad palum funibus arctatur, iussus in globum complicatis cruribus Iaponensium more confidere, alter funium collum sudi iungebat, alter brachia eidem coniungebat, ipsa quoque crura complicata triplici fune eoque admodum aspero colligant, & ne qua ex parte motus liber esset, arundinibus iam ex contorsione instar viminum lentis ad Zonam cingitur, vna cum ipso palo crudelissimè constrictus, in eoque ipso palo ad apicem inscriptio legebatur neophyto nostro gratissima, Ita plectitur quia Christianus. sex dies totos totidemque noctes, absque villo refrigerio aut relaxatione in hoc supplicio detentus, vulgi petulantiam animo semper æquabili tolerauit.

Elapso sex dierum interuallo soluitur, & reuinctis vt prius manibus, per celebriores vrbs vicos abductus, in carcerem reducitur, vbi eum neophyti aliquot præstolabantur, quos ille agnoscentes humanissimè salutauit. Eo in carcere menses aliquot Ioannes

Ooo

nes

nes noster detentus est, tanta semper æternæ vitæ cupiditate inflammatus, vt ea iam frui videretur, & vt non inutiliter tempus falleret, capit ad vinculotum socios, de fidei nostræ veritate verba facere, & tribus quod suadebat persuasit, eosque Christianis mysterijs imbutos, ipsemet sacro fonte lustrauit, sparso fortè rumore inter neophytos increbuerat, eum ad extremum supplicium vocari, quo audito vxor eius Maria per internuncium hæc marito suo renunciari iubet: ferunt te iam morti adiudicatum, rogo vt tui memoriam, thecam tuam sacram ad me mittas, & addas aliquot capillos è capite tuo resectos, moneo vt cum ad mortem raptaberis, abiectè semper de te sentias, nam ad spectaculum concurrent permixti neophytis ethnici complures, vnã Deiglòriam, cuius causa moriere spectabis, ego tamen si indigna procurabo tamen vt ad sim tibi morienti. Huic ita respondit Ioannes. Miratus sum spargi de me posse, me fore martyrem, profiteor me planè indignum, vix audere ad tantum Dei beneficium aspirare, nonne vides Surungæ nuper septem Dei famulos tot supplicijs toleratis de Deo benè meritos (de ijs mox agemus) à Deo tamen vt pro eo morerentur non impetrasse, ego quid tuli, quid mereor nisi pro peccatis meis penam, quam timeo futuram, si fuero libertate donatus, tum enim hoc erit, quod est nobis in diuerbio, manibus vacuis à diuitiarum monte domum reuerti, non audeo igitur martyrium sperare, si me viderem amputatis digitis subneruatum cum nostris Surungensibus, haberem satis quod mihi gratularer. Thecam meam facillè misissem, si tu ad me misisses tuam, capillos à me non habebis villo modo quã diu vixero; si me in Christi causã mactauerint, spero de Dei misericordia fore, vt & nos videndi, & quæ cupis obtinèdi facultas nõ negetur, aut desit, hæten⁹ noster hac sua demissione cõparior.

Interim quippe, dum ipse se humiliat exaltatur, nam altero post Christi natalem, benè ominato protomartyris die, sub vesperam monetur Ioannes ceruicem illi ex gubernatoris mandato, ea ipsa nocte amputandam, nuncius illi fuit supra spem lætus, & iam nox illi, velut expectatum lucis æternæ diluculum, tardiore cursu aduenire videbatur, quæ cum aduenisset, iniustitiæ ministri eductum è carcere, manibus ex more à tergo reuinctum, transflumen abdu-

abducunt, non procul à eo ponte, qui Miacensis appellatur, Aderat tum fortè famulus eius, lynzo dictus, cui tradidit agni cerei sacram thecam & precatorios globulos, quæ vtraque manu nunquã dimiserat, etiam dum vinciretur, eidem commendat vt heræ suæ sedulo obsequatur, deinde vt peccati penitens ad Christi fidem, in qua nutarat, omni studio reuerteretur, quod vtrumq; facturum se abundè promisit. Cum eo plectendi abducebantur rei tres, viri duo & mulier vna, è viris alter eo ipso die in Christi renatus, ipso Ioanne procurante mortem suis sceleribus debitam, spe vitæ melioris moderatius patiebatur. Ioannes igitur vbi ad locum ventum est, ingenua ruit, Domino suum agonem comendaturus, & eidem eiusdè comes & nouus discipulus, qui nihil quod à magistro fieri videret omittebat, huic primum Iesum ac Mariam piè inuocanti ceruices amputantur inspectante Ioanne, qui nihil dubitabat eum cum innocentia veste præire, quo ipse mox erat secuturus, nam ad eum carnifex se conuertens, sacra illa nomina repetentem obtruncat, cū ageret etatis annũ 40. In eius deinde caduere barbari satellites suas exercuerunt, quod in flumen abiectum, à Christianis deinde harpagonibus extrahitur nocte concubia, & in sarcophagũ recondentes loco decenti terræ mandarunt, idq; secretissimè; donec Ecclesiæ Iaponensi reddita pax honores martyri suos aliquando restituat.

*SVRUNGÆ NEOPHYTI SEPTEM GRA-
uiora supplicia tolerant.*

CAP. XX.

Quæ hoc capite scribenda suscepi ad annum pertinent 1614. sed ideo hætenus omissa sunt, quod nondum constaret certis auctoribus rei totius minuta narratio, nunc autem cum Nangasakuji viuant, suorum cicatricibus insigniti, ex ijs aliquot qui superstitites euaserunt, ex eorum aliorumque occulta fide totius rei gestæ ordo constitit, nec visus est hic, è maximis fidei nostræ triumphis tamen si alieno tempore omittendus.

Februario mensè anni 1614, Surungæ capit ex mandato Daifu atrociter de Christianis inquiri, & tandem 27. Martij, quinta feria

hebdomadæ maioris, qui descripti fuerant iubentur à gubernatore Ficosaca Cufioye in domum vr bani Iudicis, qui erat eius famulus, Faxegaua Matafaburo dicebatur, conuenire, quos ille omnes vt à Christo deficerent, omni arte sollicitabat, sed cum plerique sibi constarent, comprehendebantur, sed tandem variorum rogatu soluuntur omnes, exceptis quinque, Ioanne Dogici, Petro Calusugue, Ioachimo Suquecuro, Petro Soquiu, & Emanuele quodam, quem surdum ac mutum natura parens effuderat, sed gratia illum Christianæ fidei ornamentis ad stuporem adornarat, hi victi remanserant, sed soluti in gubernatoris palatium amandantur, qui interim, dum in atrio præstolantur, ethnicis concurrentibus dicteria multa & conuicia tolerarunt, quamuis non deessent etiam alij ingenio præditi molliore, qui compaterentur, imo qui legem illam extollerent, quæ sectatores eo adducit, vt nihil sit, quod eius causa pati recusent, sed fuit in turba defertor vnus aliquis, qui petulanter neophytis insultans animos illis addidit, cælestisque solatij compleuit. Nam Christi effigiem cum à Pilato spectandus proponitur his verbis, ecce homo, euoluens insultabat, ecce miseri, ecce quem adoratis? ad quod spectaculum neophyti profundæ venerationis officio perfuncti, ita ferè se inter se animabant. Crastinus dies ille est, in quo Dominus Iesus in quem nulla culpa nulla peccati macula cędebat, nostri causa in hanc miserabilè totius corporis lacerationem pro nobis venit, pro nobis est ad spectaculum expositus, ex eodem nos spectaculo sumamus animos ad omnia opprobria suppliciaque cum eo & pro eo toleranda.

Inde in Iudicis vr bani domum, nondum gubernatorem allocuti reducuntur, vbi ad noctem nunquam interrupto certamine prælia Domini depugnarunt, quorum hæc erat vna vox, neminem ne millies quidem proposita vel addita morte defecturum, ergo tandem in publica vincula mittuntur, sed ita vt fugam suadere viderentur, nam liberos nec vllis vinculis constrictos à longè secuti satellites præmittebant, sed nimirum maior erat in ijs ardor patendi, quam in carnificibus supplicia inferendi, ibant igitur alacres hi quinque in carcerem, quibus breui additi sunt alij quatuor, Leo Cacubioye, Ioannes Xogiro, & Didacus Xeyam & Ioannes Faramondo,

mondo. Hi vinculis vltra septem menses detenti vix dici potest, quoties in fidei causa certarint, credi vix potest quoties vicerint; nemo fuit ex amicis, ex propinquis ethnicis, nemo qui non sapius cum ijs manum contulerit, Iniustitiæ ministri minis vrgebant, & supplicia, quæ illi optabant, satis ineptè minabantur, sed illud ineptius, quod capite deorsum defossos terra obruerent, ne eorum animæ, quo ad spirabant ad cælum iter inuenirent, & incidit die quadam, vt ad incutiendum metum, magno tumultu in carcerem delati, plectendos omnes euocarent, quos, cum hilariter prodirent, iubent præstolari tantisper, dum ethnici rei plecterentur, ficta res erat, euocatur tandem vnus Leo Cacubioye, velut capite minuendus, sed cum è cæterorum conspectu abiit, liber domum remittitur, nulla tamen sua culpa, sed amicorum rogatu satis illibens, & inopinans liberatur. Non latuit omnino Neophytos quod erat, ex eo quod præter morem sine vinculis educeretur suspicatos, vnde factum est, vt cum eadem ex causa Ioannes Xogiro euocaretur egredi recusarit, protestatus nolle se etiam sine culpa liberari, sed omnino velle quæ vinculorum socij paterentur, supplicia experiri, atque ita detentus est, attonitis stupore ethnicis, quod viderent ea quæ natura horremus omnes, salua etiam sua religione, ab illis ardentè exoptari, solutus est etiam planè inuitus Emanuel ille surdus & mutus, de quo mihi deinde plura, ex eo quod huiusmodi hominum monstra negarent edictis comprehendendi.

Nec fuit Christianis militibus cum sola perfidia fidei certamen, ipsa natura gratiæ præsidio, cum diuturni carceris incommodis, cum victorum iniurijs, cum satellitum petulantia, ita certauit, vt tandem inuicta ipsorum patientia in venerationem verteretur, & contumeliæ in encomia conuersæ, alio iam sermone loquerentur, aiebant in illis Deum suum, Deum viuum in singulis viuere, in singulis operari, nec in laudibus constiterunt, sed comprobatio in imitationem ita exarsit, vt è facinorosis hominibus, toto illo tempore sex & viginti Christum agnouerint, & quatuor fidei desertores cum Deo suo penitentia duce, in gratiam redierint, & omnes quidem præsentis virtutis exemplo Christi fidem persuadebant,

bant, sed Petrus Soquiu etiam oratione, quos exempla permouebant imbuebat, Ioannes autem Doju probè iam instructos salutaribus aquis eluebat, ab his occupationibus, quod supererat temporis, totum in cætera pietatis exercitia, sed maximè in statas preces effundebatur, tanta omnium comprobatione, vt iam carcer infidelium sceleribus hæcenus infamis in sacrâ ædem cõuersus esse videretur.

Quod cum rescuisset gubernator, audissetq; propè reos omnes dum plecterentur Iesum inuocare, hæc sit anceps dubiusq; quid consilij caperet, sperauerat enim se diuturno carceris pædore effecturum, vt tepesceret sensim in Christianis fidei retinendæ ardor, nec difficile deinde futurum, vt planè Christum abdicarent, sed cum his contraria intellexit, timuit, ne qua alia via res ad Imperatorem erumperet, sibiq; pro gratia, quâ sperauerat, ex eorum defectione, indignationem accersiret, statuit ipse apud eum de Christianis queri, eos non solum contumaces suis edictis, persistere, sed & alios in vinculis nos eadem legis contagione inficere, nec vllis rationibus, vt de sententia discederent adduci potuisse, Excanduit ad hæc inueteratus dierum malorum tyrannus, & supra quàm decebat eam dignitatem, bacchatus Dei seruos mortalium pessimos & abominandos appellauit, & deinde solers suppliciorum inuentor, quibus eos pænis torqueret, per omnium gubernatorem dicitur instuxisse, tria igitur indixit tormentorum genera, primum vt eam crucem quam tanta ambitione iactabant, candente ferro in frontibus eorum impingeret, deinde manuum digitos singulatim amputaret, ac deniq; singulos sub ipso genu subneruaret, ac illis aqua & igni interdiceret, vt longam mortem viuerent, & longam vitam morentur. Extemplo iussit gubernator per fabrum crucem ferream expediri, quatuor digitos vndeque longam, quam tamen Daifu iam propè carnifex factus, furore suo breuiorem iudicauit, nam ille crucis truncum extendi iussit, & ita crux intra suam simmetriam perfecta & absoluta, prout hodieque videtur Nangasaquij in superstitum frontibus expressa.

Gubernator itaq; satis inuitus ad exequendum supplicium accingitur, & vt id constaret illi, cui hoc negotium commendauerat, edicit ne è familia sua carnificem eligat, sed pretio conducat aliquem, nolebat enim huius iniustitiæ infamiam in familia sua sustinere, vix enim erat vrbe tota, qui non eam immanitatem fuisset execratus, si

cui.

cuiquam licuisset mussitare. Primo Nouembris igitur eiusdem anni 1614, cum armata cohorte supplicij Præses, magno strepitu fertur in carcerem, & iam exulantes hilari nuncio, quem prius audierant, neophytos educit è cauea, vt in arenam cum perfidia descenderent. Vinciuntur ex more, & interim dum igne ferrea crux induitur, ipsi adstant, vt essent de numero signatorum. Ergo alius post alium in media fronte sacro cauterio inuruntur, ea animi fortitudine, vt nullo motu, aut capitis nutu dolorem restarentur, stupentibus ad eam nouitatem ethnicis, nec satis capientibus, quid esset in hac lege quod hæc è suis impetraret. Et ne ab hoc spectaculo cursum recedamus, iuuat etiã quo ordine signati sint signo Tau, in frontibus suis enumerare, & fortissimos Christi athletas dignos qui essent in libro vitæ agni, ab obliuione, quoad fieri poterit, vindicare. Primus Ioannes Doju, 2. Petrus Cacusuque, 3. Petrus Soquiu, 4. Ioachimus Saquecuro, 5. Ioannes Xogiro, 6. Didacus Xeian, 7. Ioannes Faramodo.

Sed quid interim dum signarentur acciderit, omitti nullo modo potest, Neophytus quidam Ioannes Sacuyemon, Ioannis Doju in baptismo filius, adolescens, sed in Christi fide colenda retinendaq; ardentissimus, sumoperè hoc tempore exarsit, vt eandem cum cæteris fortunam subiret, quid non fecit vt cum de Christianis inquirebatur, nomè daret? reiectus à vici sui Præfecto, ad alios confugit, æquè reiectus, nullum solatiū capiebat, statuerat porro cum vinciti nostri ad supplicia sua vocarentur, exclamare, se eandem pænã pro eiusdem legis professione promereri, sed ab ea mente deductus est à patrino suo Ioanne, alijsque neophytis, vbi tamen vidit signari seruos Dei nostri in frontibus eorum, igne illo quem Dominus misit in terram magis, quam ferrea crux incanduit. Ergo vi via sibi facta, per medios satellites ad Christianos athletas irrumpit, & eos videns sicis oculis ac vultu sereno ignem excipere, exclamauit in hæc verba, felices vos ac terque quaterque fortunatos, satis scio fidei commilitones, nihil vos mea cohortatione indigere, rogo tamen vt quod captis facere, ad exitum perducatis, & pro me Deum rogate, vt me participem fieri vestris coronis peccatorem licet indignum non dedignetur. Interim non me contineo quin sacrum illud salutis nostræ signum in frontibus vestris venerer osculando, quod & fecit satellitibus præ stupore attonitis nec prohibentibus.

Inusto

Inusto iam Christi seruis seruitutis Christianæ cauterio, per primarios vrbe vicos raptantur, vt gloriosum Christi vexillum tota vrbe deportatum, de ipsa quodammodo infidelitate triumpharet, quem triumphum noui cruciferi suo tandem sanguine purpuraturi ad ripam fluminis, quod Surungam alluit abducuntur, & mox digiti manuū in trunco detruncantur, & deinde proni in solū abijciuntur, & utroque poplite subneruantur, manante ex singulorū vulneribus cruoris riuo quo tota illa area rigabatur, vt in Ecclesiæ Iaponensis agro felicius deinde fides excreceret. Hæc omnia supplicia ita nostri tulerunt, vt merito dubites fortitudo mansuetudinem, vtra vtram superarit. Interim dum nostri suo in sanguine voluntur gratissima illis erigitur inscriptio, in qua characteribus cubitalibus hæc verba legebantur. Homines isti, quia legem Christianam contra Imperatoris edicta profitentur, hac pœna damnati sunt, nemini liceat illos in ædes suas recipere, qua vltima sententia planè omni humano auxilio destituti, ab vna hora antemeridiana vsque ad primam noctem in summo frigore lethaliū vulnerum agoniam pertulerunt, sed diuina illis solatia defuisse à diuina bonitate videtur alienum, postea in pauperum quorundam tuguria vicina dimissi sua vulnera obligarunt.

EX HIS NEOPHYTIS DVO VI TORMENTORUM cruciatibus immoriuntur.

C A P. XXI.

Verum exijs duo supplicijs cessere, & ipso die expulsam tormentis animam in cælum intulerunt. Alter Ioannes Daju, alter Petrus Sufusuque vocabatur, de quibus priuatim pauca ideo dicenda sunt, quia iam ipsi salutem suam extra huius mortalitatis aleam in tuto collocarunt. Is in Regno Yama Xiro, cuius est metropolis Miacum, totius Iaponiæ caput, benè natus, ingenio valebat, nec illiteratus apud suos habebatur, sed in Christiana religione colenda absolutissimum erat & habebatur omnis sanctitatis exemplar, quem etiam ideo cæteri Christiani milites in vinculis pri-

mum,

num, in supplicijs Ducem habuerunt, nec planè mirum, nam in prælijs pro Christi fide adeundis veteranus iam erat, tolerato iterum in Regno Micaua exilio. & cum prima Miaci edictorum fulmina detonauerunt, Ioannes cæteros neophytos confirmabat, asserens hoc quicquid esset negotij, nihil vltra difficultatis habere, quam si quis apud se planè constitutum haberet, in Christi causa vitam ponere. Cuius constantiam ex eo iam ipso tempore multi concutere frustra conati sunt, petitis ab vxore liberisque rationibus, nam vt tu omnia perferas, quod de te creditur animosè, vxore tua liberisque quid agendum putas? Vtinam illi, ait, in minutissima fragmenta in oculis meis, pro eadem causa comminuerentur, haberem vnde in Domino exultarem, haberem de quo eidem Domino gratularer.

In vinculis iam Surungæ constitutus, ex carceris angustijs, pudore, æstuque intolerat ili æstiuis mensibus in morbum incidit, quod cum vici Præfectus audisset, ad gubernatorem ire parabat, rogaturus vt illum suæ fidei curandum committeret, quod erat perfacile impetrate. Verum ille vbi rescivit, vehementer impediuit, nec adduci vnquam potuit, vt annueret, quod assereret se captiuitatem suam totius orbis libertati præferre, nec assensurum vnquam, vt è suis vinculis abiret, tamen si iudicum sententia liber domum mitteretur, nec egressurum ante (nisi ad mortem,) quam Daifu restituta Ecclesiæ Iaponensi pace, id iuberet. Hic enim aiebat, hic inquam pro Domino meo Iesu Christo viuam & moriar, quæ hominis constantia plurimum cæteros in eodem confirmauit.

Tandem venit vt supra commemorauimus, ad supplicium crucis inurendæ, quod ille primus flexis ante carnificem genibus, ac oculis in cælum erectis pacatissimè pertulit, Iesu ac Maria suauissimè inuocatis, quod cum alteri fuisset iniustum, ita Ioannes exclamauit. Næ tu beatus es, non me teneo quin sacrum illud signum exosculer, quo te conspicuum video, & ad eum accedens, crucem recentissimè iniustam, in osculo sancto veneratur, & deinde ad socios conuersus, qui & ipsi signum suum præstolabantur. Agite inquit socij, animos sumite, Bonus Iesus pro nobis pugnat,

Ppp

tor-

tormentorū sensus leuior est eo, quem ipsa sibi terribilis natura fingebat, nam diuina gratia in auxilium naturæ submittitur, quibus verbis ita exarserunt commilitones, vt nouum illi esset supplicium, qui se fore timebat extremum. Cum deinde signati nostri se celebrioribus Regiæ vicis spectandos ostentaret, Ioannes nudis pedibus suas stationes decurrebat, nec adduci poterat vt oblata à Ioanne filio baptismi, sandalia indueret, quod diceret audisse se Christū Dominum, cum ad crucem raperetur, nudis in Caluarie montem pedibus euasisse, verum tandem ætatem grauiorem, quinquagenario quippe maior erat, recentemq; morbum causanti cessit, ne dum austerus videri vellet, caritati repugnaret. Cum iam eneruis in terra iaceret, oculis propinqua morte grauatis, accessit ad eum è neophytis vnus Iesum ac Mariam illi in memoriam reuocans, quem illi oculis apertis agnoscens ita est allocutus. Fili extremum à me vale, accipe constantem in Christi fide retinenda firmitatem, tibi nihil melius, mihi nihil gratius feceris, & cum idem reliquis concurrentibus commendasset, alienatus à sensibus defecit, & cum ad eum fouendum orizæ paululum in os immisissent, cum ad se redijt ex ore eiecit, asserens se illo die ieiunij religione, à cibo sumendo prohiberi, nec ita multo post cum iam vltimis suspirijs, vita cum morte luctaretur, oculos aperiens, & in certum locum attentè defigens, in hæc verba prorupit. Adorate Dominum Iesum, qui modo huc ad nos aduenit, quæ cum diceret expirauit, & in Diuorum societatem eo ipso die, quem illis Ecclesia celebrem designat, euolauit.

Petrus Cacusque in sequentem auroram superstes fuit, de quo etiam nonnulla subiungam. Nangasaquij natus fuerat, sed Surungâ concessit, mox vt pueritiam excefferat, ibi militiæ operam dedit & quoniam iam ab infantia fuerat Christianè educatus, facillè aduertit in quantum salutis discrimen, militari libertate, vocaretur. ergo missione à suo Duce impetrata, minutis mercibus distrahendis tantum temporis & studij dabat, quantum ad sustinendam vitam satis esse videbatur, donec exorta sub Daifu, de qua nunc agimus, tempestate, ipse cum alijs duobus, Petro ac Ioachimo, inter se conueniunt egredi, quam huius Tragœdiæ finem viderent, fieri posse, vt ex ea plausum consequi, reportata victoriæ palma, possent, neq;

se ab

se ab hoc consilio vllis vel amicorum vel propinquorum cohortationibus abduci voluerunt. Tandem comprehenduntur; Petrus noster in vinculis, vt externus, plura initio patiebatur, sed eo euentu quem supra. Ad carceris labores & incommoda ferè continuum addidit septem mensium ieiunium, quamuis eo carcere teneretur, in quo solæ angustiae satis erant ad hominem, vt robustus esset, de innato robore deturbandum. Nam intra palmos octodecim, in quadrum vincti, quadraginta tenebantur, cui cum accederent alia sexcenta incommoda, voluit etiam Petrus rerum omnium quibus laborabant, inopiâ ipsa etiâ ieiunij lege contineri. Si quando à visitatoribus neophytis de patientia moneretur, vix habebat verba quibus suam felicitatem explicaret, quæ omnia dicebat se sociorū meritis consecutum, suisq; peccatis fieri vt omniū corona differretur.

Postquam è suo ergastulo educendi veniam offensus inter se mutuo fuissent comprecati, vbi in conspectū circumfusæ multitudinis venerunt, ita Petrus distinctè & voce sublata exclamauit, Quotquot ex adstantibus Christum profitemini, amabo vos, pro eiusdem Christi reuerentia, in illius fide perstate, & eius præcepta seduli obseruate. Cæteri verò, qui nondum illum Dominum agnoscitis, quam possum enixissimè supplico, audite quæ de illius lege docentur, audita complectimini, & errores vestros abdicare, nam extra Christi legem nulla est vllibi spes salutis, illa est mortalibus ad æternitatem gloriæ via, illa est ianua, fieri poterit vt ex circumfusa corona me aliquis agnoscat, & meorum criminū memoria offensus resistet, sic habete, quicquid à me peccatum est, id ex mea infirmitate, ignorantia, malitiaq; profectum est, nihil inde legis, quam profiteor, sanctitati detrahatur, si enim ex eius præscripto mores meos conformassem, nihil esset profecto, quod ipsi etiam iure carperent obrectatores, illa enim est fons limpidissimus totius sanctimonie atq; puritatis. Ita noster Petrus totidem verbis scribitur perorasse. Cū verò iam cruce insignitus, vrbe tota cum socijs circumraptaretur, ipse ingenti gaudio perfusus Psalmum, Laudate Dominum omnes gentes, cantu ecclesiastico inchoauit, quem ad finem vna cum socijs persecutus, videri potuit vespertinum sua celebritatis officium præuenire. Cum iam ad flumen digitis truncus & poplite eneruis in solo iaceret, ab hora ante

meridiem postrema ad noctem vsque, perpetuo de nostræ legis sanctitate ad eam concurrentes cohortatus verba fecit, & cum vires animo deficerent, animus viribus destitui non posse videbatur. Nocturnis horis in vicinum leprosi mendici mapale deportatus, euocari se sensit ad præmium, & cum tota nocte fuisset cum Iesu suauissimè collocutus, primo diluculo eum inuocans in æternam lucem euocatur, 2. Nouembris eiusdem anni 1614.

Cæteri cum suis doloribus diu multumque colluctati, vitam hodieque retinent, & superstites quaqua versus feruntur, vetitas tota Iaponia Cruces circumferunt, suaque fidei professione continua decorantur. Horum nobile certamen videtur prius neophyto cuidam diuinitus præmonstratum, nam cum Didacus Margoichi ad flumen Abe iter faceret, improuisus eum venti turbo inuasit, & mox in eo ipso loco, in quo postea plexi sunt, crux in aëre visa est, ijs coloribus insignis, quos in iride natura mentitur, ad cuius conspectum ipse subito horrore correptus, in genua ruit, tam diu crucem veneratus, donec illa disparuit. Alio etiam prodigio scribitur Deus hanc seruorum suorum agonem cohonestasse, nam ex fide dignis testibus constat, carnificem illum, qui pretio conductus neophytis digitos amputarat, ipsum deinde paulo post vtriusque manus vsu priuatum, spectaculum esse diuini furoris in se prouocati.

Ibam ad cætera, quæ Surungæ contigerant, enarranda succinctus, cum Emanuelis surdi ac muti nutibus admoneor, vt qui particeps vinculorum fuit, non planè ignotus dimittatur, nam tres illi qui è signatorum numero Nangafaquij commorantur, multa de illo narrant, è quibus illustriora seligamus. Natus fuit ille Surungæ, aurium, & quod sequitur etiam linguæ beneficio destitutus, parentes habuit natione Coreas, professione infideles, & in eodem ritu educatus, primos vitæ suæ annos ad reliquam corporis miseriam etiam hac animi cæcitate laborabat, sed cum in altera Regia Yendo aliquot annis viueret, de Christianorum æde, cum nescio quibus nutibus aliquid didicisset, in eam quotidie ventitabat, & quia vix est quicquam, quod non assequatur nutibus, aut explicet, & Christianum se velle fieri docuit, & ipse quid sit esse Christianum admi-

admirabiliter edoctus est, & deinde summo cum gaudio baptizatus. Inde dici vix potest quam accurratè Christianæ pietatis exercitia persequeretur, & quam capitali odio falsorum numinum simulacra detestaretur, eratque tandem Emanuel Neophytis ethnicisque gratiæ & naturæ prodigium, Surungam rediens à parentibus ethnicis vt ad simulacra rediret vrgetur, vexatur etiam ac demum patria domo eicitur, quam ille dimittens, nummulos etiam quos fortè corraserat, spontè dimisit, & à neophytis exceptus, ab eorum liberalitate pendebat. Vbi aduenit præsens procella, viditque neophytos, quod essent Christiani (hoc enim nutibus didicerat) comprehendere, ad eos se non euocatus adiunxit, & cum in gubernatoris ædes ducerentur, adduci nunquam potuit, vt ab alijs auelleretur, imo quod admirabilius, cum monitus eius parens accurrisset, post multa, etiam apprehensa veste conatus est illum per vim abducere, sed ille fortiter cum parente luctatus vt remaneret obtinuit. Porro si ad eiurandum Christum nutibus vrgeretur, ipse capite, oculis, manibus, ac denique toto corpore abuebat, sed maximè in Iudicis vrhani atrio restitit, cum enim varijs nutibus ac signis vrgeretur, ipse quoque pluribus repugnabat, nares, aures, digitos, caput sibi amputandum offerebat, quibus obtinuit vt tandem cum reliquis vinciretur & in carcerem mitteretur.

Post dies vinculorum quindecim, mater Emanuelis, cuius ille nutus omnium optimè assequabatur, in carcerem mittitur, vt filium expugnet, verum ille intra carcerem in eas se latebras addidit, vt reperiri non potuerit, sed illa deinde supplici libello, à iudicibus impetrauit vt solueretur, asserentibus in libelli ea petitione huiusmodi hominum monstra Imperatoris, vt dixi, edicto non contineri, nec ille tamen educi se patiebatur, nisi postquam vnus ex ministris illi globulos precatotios in collum iniicit, quo signo intellexit demum licere sibi viuere Christianè. frequens deinde in carcerem itabat, nec vacuis vnquam manibus, semper enim habebat quod in illorum victum adferret, nam per eos dies, per singulas neophytorum domos circumcursabat, stipem pro victis corrogabat, & quod magis mireris, etiam neophytos in fide confirmabat. Cum neophyti ad sua supplicia raperentur, aberat fortè

Emanuel in Arxi vico, non procul ibi de sociorum tormentis, solitis nutibus omnia didicit, & extemplo accurrens eos inuenit iam saucios truncofque in miseris leproforum mapalibus humi iacentes, quorum ille vulnera suis primum lachrymis illinens, sua deinde etiam caritate confouit, quicquid hactenus manuum labore congesserat, in hac Christianæ commiserationis officia liberalissimè profundens ferunt illum etiam horas multas orando transigere, maximè coram Christi pendenti effigie, vel illa quam nos, ecce homo appellamus, & quoniam sæpe in lachrymas effunditur, credibile est eum diuinis inspirationibus doceri, & quod natura negauit, gratia supplente redundare. Agit ille annum quintum & vicesimum, de quo licet plura dicantur, hæc selectiora sufficiant.

*LEPROSI SEX IN YEGIRI VICO SVRVNGÆ
contermino pro Christi fide obtruncantur.*

CAP. XXII.

Conterminus Surungæ Regno vicus est Yegiri appellatus, in eo leprosi sex nitidiores anima quam corpore, miseris in mapalibus vitam emendicata à transeuntibus stipe sustinebant. Hi Christianam fidem egregiè colentes anno 1616. in Diuorum societatem admissi fuerunt, qui hactenus hominum societate naturæ vitio carere videbantur. Non procul ab his viuebat Petrus Soquiu, de quo paulo ante multa, ex ijs vnus qui biennio ferè ante, cruce fronte insignitus, cætera supplicia Surungæ pertulerat, sed ex amputatis neruis solo sinistro poplite subneruatus euaserat. Is ex ipsorum leproforum voluntate eo se receperat, factus ex viro non ignobili, mendicorum magister in ijs quæ ad Christianam spectarent disciplinam, & bonorum proscriptione in Christi causa eo deuenerat, vt eadem cum leprosis stipe victitaret, Contigit id temporis, nocturnos latrones in proximum fanum irrupere, quod erat in proximo ethnicorum pago, Iuara vocant, eosdemq; multis, qui ex eo fano fuerant intercepti maestatis, omnia deprædatos ita se recepisse, vt ad hunc diem auctores facti, post longas disquisitiones, nesciantur. Porro cum Daifu illa via transiret, in regiam Yendo iter aggressus,

sus, quidam, cuius vxor in eo latrocinio perierat, regionis moderatorem interpellauit, vt de facto accuratius inquireret, fieri posse, vt ex vicinis leprosis, quis de hac re inaudierit. Is ad supremos Regij tribunalis senatores rem referens, effecit, vt hic cohortem militum propè mille submitterent, qui ex improviso irruentes arces illas, mapalia leproforum obsidione cinxerunt, ibidem castra metari, comprehenditur illico Petrus vna cum Simone Xofuque neophyto, qui fuerat olim Petri famulus, & nunc circumforaneus rerum minutarum venditor, ad herum suum visendum venerat, cum quo etiam non nihil de sua tenuitate partiebatur, cæteri intra sua mapalia clausi tenebantur, satis solliciti, qua ex causa tanto tumultu cingerentur, donec rescierant, tum enim facilè in innocentia suæ conscientia seipos collegerunt. Deducitur interim ad supremos senatores cum Simone Petrus, in nouam arenam è cauea sua, quod non sperabat, eductus. Quæritur ex eo, quis sit? respondet intrepidè se vnum ex ijs esse, qui iubente Daifu, quod esset Christianus, cum alijs sex cruce frontem notatus fuerat, & digitos amputandos præbuerat, nervosque sub vtroque poplite succidendos, & quia cum vinculis teneretur, suis concionibus plerosque reos ad Christum adduxerat, eiusque rei delatus fuerat apud eosdem Iudices, agnitum, ingenti cachinno senatores excipiunt, & mox quærunt num etiam tum in Christi fide persistat, quibus inuictus Christi miles ita respondit, si prius eram Christianus, quam supplicijs in hac ipsa causa torquerer, nunc planè multo magis in eadem Christi lege persisto, nec erit orbe toto quicquam quod me ab ea colenda deterreat.

Ab his Iudicibus raptantur ad alium, cui nomen erat Fuosaca Cabioye is Simonè interrogat, quis sit, & cuius rei causa eo venerit? respondit ille, quod erat, se quondam Petri famulum fuisse, & esse vna cum hero quondam suo Christianum, subinde se ad ipsum ventitare officij causa, & vt aliquid rerum omnium indigenti, de suo lucello partiatur, Iudex omissis cæteris quærit, audierit quam seuera Imperator edixerit, ne cuiquam liceat illam legem profiteri, audiui inquit adolescens, edicta planè atrociora, sed, nihilo quàm ante minus sum & semper ero Christianus, quia salus æterna nihil habet cum quo conferatur, & hæc ipsa causa est cur in hoc ætatis flore, sine hero

hero viam, neque hoc parum quæstuoso viuendi genere sustineam. Audisti inquit Iudex, de nocturnis illis latronibus, qui nuper fanum inuaserunt? Nihil planè ait Simon, nec ullius suspitionis vestigium intratenuis vtriusque sarcinulas potuit deprehendi, Ergo secessit iudex tantisper & mox rediens Simonem, quod hero suo etiam in aduersa fortuna fidem seruaret, collaudauit, idem ex Petro quærit, ecquam habeat effigiem ex ijs quas Christiani venerantur, cupere se aliquam videre, quam cum esset intuitus, absque vlla contumelia Petro reddidit.

His ita hæctenus suspensis ad leprosos itur, eoque Petrus & Simon abducuntur. Iudices erant, hic quem modo nominaui, regionis illius moderator, Sugacu, nominatus hostis Christianæ legis ac nominis, plusquam capitalis, educuntur leprosi è suis tuguriolis, quæritur ex ijs, sint nec ne Christiani, & omnium nomine respondit Paulus, qui erat leproforum velut Archimandrita, esse se ad vnum omnes Christianos, Petrum se quoque, rogasse vt ad se diuerteret, vt eo magistro, in ijs quæ ad salutem suam spectant commodius vterentur. De latrocinio quæsitum etiam sed nihil planè deprehensum; quæritur denuo, sint ne Christiani? & denuo æquè constanter, æquè explicatè respondetur. Interim ex ijs qui dæmonem se venerari profitentur, Iamabuxis vocari sæpè iam dixi, duo intercepti sunt, & in eandem latrocinij suspicionem vocati, à quibus vna cum Petro & Simone tormentis conati sunt de latrocinio elicere veritatem, sed vbi nihil est deprehensum, ethnici liberi dimittuntur, Petrus in domum suam, iussus omne de hoc facto curam deponere, Simon vici Præfecto traditur, inter compedes asseruandus. Interim leprosi in tuguriola Pauli & Petri omnes compinguntur, adhibitis qui eos custodirent excubitoribus, quod dicerent de Christianis diligenter inquiri, nolle magistratus, vt eorum indicio moniti diffugiant; sed post triduum, quod res erat edocentur, satis credibile esse, eos quod se Christianos essent intrepidè professi, capite luituros, quod illi alter alteri mutuo gratulantes, Petrum rogant, vt aliquid è pio aliquo libello, quod ad rem faciat, prælegere ne grauetur, qui ex libro P. Ludouici Granatensis. quem peccatorum ducem inscripsit, tria capita illis prælegit,

legit, de morte, de iudicio, de gloria, & ita impofterum vel oratione vel pijs colloquijs tempus fallebant, votorum suorum spe se sustinentes, quod in ijs nouum non erat, cum enim ex magistro suo alias audiret, quam multi eo tempore tota Iaponia proscriberentur, aut sanguinem profunderent, ex imo corde suspiria trahentes dictitabant. O vtinam hoc postremum nobis contingeret, nihil enim habet aliud tenuitas nostra, quo Domino suo fidem protestetur.

Tandem igitur desiderium pauperum exaudiuit Dominus, nam quartæ Lunæ die decimo, in quem cecidit 24. Nouembris anno 1615, magna militum manus, cum duobus iniustitiæ ministris, ex vrbe ad leprosos erumpunt, eductos interrogant num Christum profiteantur ad vnum omnes, annuunt leprosi, quibus ministris mittite hanc legem, iubente Daifu, quod si feceritis, commodiore in loco commodiores ædes vobis extruentur, & deinde quam maximè vellent sectarum Iaponensium nullo prohibente, sequerentur, ad hoc omnes simul vna voce responderunt, nec possumus nec volumus fidem nostram mutare. Moriemini igitur omnes. Hoc est quod maximè optamus aiunt leprosi nostri, quid differtis? & mox hortatore Petro, ad id quod cæperant, oprato sine claudendum confirmantur, & toti in preces effusi, magno animo singuli ceruices præbuerunt, & breui morte suas miseras claudentes, æternæ sibi felicitatis ianuam referarunt. Eorum nomina nullo modo hic desiderari permittam: Christiana sic se habent, Iaponensia non reperi, Franciscus, Gaspar, Paulus, Thomas, Matthias, Lucas, qui etiam hoc ordine obruncati fuisse scribitur.

Qui adsuere milites, stuporem secum retulerunt, quod vidissent miseros mendicos ac leprosos, in ferenda morte generosissimum quemque militem superasse, nec illi solum ita sibi constiterunt, sed etiam mulierculæ trium vxores proposita capitis pæna Christum eiurare iussæ, caput obtulerunt, quod admirati ministri vltra vrgere destiterunt, & à mendicis ac mulierculis victi in tugurium se Petri receperunt. hi duo iniustitiæ ministri legem nostram prodigiosam admirabilemque prædicantes, deinde quærunt, esset ne in aliqua sectarum Iaponensium spes salutis, quod vt negauit

Petrus, ita etiam dilucidè probauit, erat enim rei Christianæ probè peritus, nec habuere quod ethnici seprobarent, vrsit tamen vnus audisse se ex Christianis fidem suam persecutione non minui, sed augeri, quod tamen iam aliter fieri videretur, verum Petrus commemorauit etiam in ipsa Europa idem contigisse, & à Christo legem suam frumenti grano comparatam, quod oportet prius mori, quam in messem multiplex exuberet, si veritatem æq; facile esset amplecti, vt agnoscere, nostri suppliciorum Præsides domum alij rediissent. Abiere tandem, sed postea submissi sunt, qui tuguria martyrum incenderent, quasi nondum furori factum esset satis.

Verum vt nihil dubij super sit, quin leprosi in sola causâ fidei iugulum præbuerint, quod deinde contigit, non videtur omittendum. redibat Surungam Daifu, & eius supremi senatores, quarunt quid factum sit leprosis, eiusque mapalibus? obtruncati sunt respondit quidam quod essent Christiani, & tuguria iussa sunt incendi, nimia fuit illa crudelitas inserunt senatores, ecquid referetis mendicos paucos, quam maximè vellent, legem sequi?

PETRVS ET SIMON NEOPHYTI POST

leproforum mortem subneruantur.

CAP. XXIII.

Huius tempestatis initia exceperant quatuordecim ex Imperatoris familia nobiles, qui tota Iaponia proscripti aqua & igni propositis grauissimis pænis interdicebantur, prout initio huius de Iaponijs triumphis, commentarij scribere me memini. Nesciebatur hæc, quid ijs factum esset, & cupiebat Imperator scire, vbi asylum ac latebras contra sua edicta reperissent. Obtruncatis igitur leprosis, Petrus ac Simon post varios carceres & iudices, tandem in urbem ipsam Regiam Surungam adducuntur, vt de his aula primoribus, ab ijs inquireretur, quod fortasse de ijs aliquid inaudire potuerint, sistuntur ergo Iudici Iungacu, capitali Christianorum inimico, & lectis aliquod eorum nominibus iubentur prodere vbi delitescant, simul indicent omnes, quos nossent vbiq; Christianos, cuius tandem ordinis aut conditionis essent, nec ipsos mendicos leprososq; prætermitterent. Multa petebantur, nihil

hil impetratum, ne tormentis quidem sæpius ac sæpius repetitis, minis, promissa libertate, si ea proderent, quæ prodere videbantur, sed cum nostrorum constantia nullo statu flecteretur, sententia in Simonem pronuntiatur, vt digitis manuum truncus, vtroq; poplite subneruaretur, Petrus in dextro crure, quod solum supererat supplicio eodem plecteretur, verum Simoni soli sententia exponitur, Petro post peractum Simonis agonem tandem explicatur. huius tormenti occasione, Simon denuo ad eirandum Christum sollicitatur, impunitate proposita, si faceret, nec vltra de prodendis Christianis agebatur, sed ille seipso semper fortior, importunos reiecit hortatores, Ergo Sabbatho sancto horis matutinis & Aprilis 2. 1616. Simon è vinculis educitur, & vna cum eo Petrus exire permittitur, ibat reorum more manus post tergum reuinctus, & collum recte impeditus, ducitur in locum cui Mangericane nomen est, vbi ex aduerso cuiusdam fani truncus erat, ad digitos detruncandos collocatus, super quadrato trunco culter erat ingens supplicij atrocis instrumentum. Et iam ventum erat ad locum, cum Petrus qui non ignarus mali misero succurrere didicerat, Simonem iam in genua prouolutum in hæc verba compellat, Simon age Deo sua inte beneficia gratulare, non ignoras apud mortales honestum haberi, pro hero suo cuius annona viuunt, vitam vbi casus tulerit, exponere, quanto honestius erit pro eo mori, à quo nihil est quod non accipiamus, & super omnia pro vniuerso eius, in nos amore, quo inductus est, vt homo factus tot laboribus supplicijque nostra causa se subijceret. Ne igitur horrueris eius causa sanguinem fundere, vitamque prodigere, sed potius ei gratias age quod occasionem tibi dederit, amorem amori, supplicia supplicij referendi.

Simon his heri sui sermonibus ita incensus est, vt mox ad truncum accedens, cultrum vtraque manu correptum, capiti suo gentis more venerabundus imposuerit, stupentibus ad rei nouitatem spectatoribus, digitos deinde sua sponte præbuit amputandos, quos inhumanus carnifex, ter ad manus singulas ictu repetito, omnes amputauit, ac deinde cū aliquod à doloribus respirandi spatiū concessisset, proni neruos in vtroq; poplite succidit. Tū ad Petrum conuersi huius supplicij Præsides exponunt ei, quid habeat in mandatis, quo ille

nuncio exultans poplitem dextrum, qui solus supererat, præbuit eneruandum, atque ita iacebat humi vterque sine vlllo solatio, quod à mortalibus mortales possunt expectare, cum tamen tum immortalibus solatijs redundarint. Tandem vxor Petri Martha, vt in vicinum mendicorum tugurium deportaretur impetrauit, de Simone nihil, nisi die insequenti, potuit impetrari, vterque nunc Nangasaquij viuit, suoque conspectu neophytos in suscepta fide confirmat.

Nondum satis expleta videri voluit perfidia his contra fideles supplicijs, nam Iudices cum audissent sub vrben tres è septem signatis illis delitescere, denuo comprehendi mandarunt, & multatentantes, plura minati nihil profecerunt, cum etiam ipsi pedum digitos obtulissent, vt manuum fortunam sortirentur, detenti sunt diebus quinque supra quadraginta, sed tandem intercessione nescio cuius ethnici magnatis, liberi sed victores se cum sua religione Nangasaquium quoque receperunt.

*DE SIMONIS NEOPHYTI MARTYRIO IN
altera Regia, deq; reliquis regnis Quanto.*

C A P. XXII.

Noluit altera regia Yendo Surungæ æmula, sine fructu suo hoc tempore sterilis apparere, nam prætereos, quos nuper tanto numero martyres dederat, alterum addidit, cui Simon in baptismo nomen obrigerat, patrio nomine Iambioye dicebatur, viuebat ille in regno Yio, quod facit Insula minima inter quatuor Iaponiæ maximas. Eo cum noster sacerdos Firoxima excurreteret ad visendos excolendosque neophytos, non patiebatur Simonis caritas, vt alibi quam apud se diuerneret, & tum illi solemne erat seipsum peccatis expiare, ac cælesti pane reficere, sed nondum illis excursionibus contentus, excurrebat & ipse Firoximam sinu maris ad 15. leucas transmissis, ibique se sacris epulis exercitijsque in æde nostra satiabat, & quoniam ad martyrium Deo duce, vocabatur, in Regiam Yendo, nescio cuius negotij causa, se contulit, ibique in
reli-

religiosum incidit è D. Francisci familia, qui eo tum excurreteret ad neophytos excolendos, & vt erat religiosus excipiendis assuetus, eum in suas ædes aut potius hospitium inuitauit, non potuit ea res diulaterere, quod in propria domo nihil haberet vel secretum, vel securum, resigitur ad iudicem defertur, ad quem ea res pertinebat, nec mora deprehenditur & comprehenditur vterque, nihil minus suspicantes, alter quod in Iaponia post proscriptionis edicta remansisset, alter quod proscriptum hospitio æquè contra leges excepisset. Religiosus denuoiubetur exulare, Simon mori, nisi à fide deficeret, verum ille nec vitæ cupiditate, nec mortis metu, nec amicorū precibus adduci potuit, vt tanto se scelere contaminaret, ergo ad supplicium ducitur mirè hilaris, quod vbi minimè crediderat, martyrij coronam reperisset. Priusquàm plecteretur ad circumfusam concionem pauca hæc verba protulit: nolite me arbitrari cuiuspiam maleficij reum, debitam legibus vitam dare, morior, quia Christianus sum, nec ab hac professione desisto, quæ cum dixisset, sacris nominibus Iesu ac Maria tertio repetitis obtruncatur & vinculis suæ mortalitatis exsolutus in liberam immortalitatem latus euadit.

Cum noster Sacerdos, per hæc regna oues quærens, velut bonus pastor vagaretur, in regno Daua, in vrbe Xambocu nouum gregem reperit, qui nondum viderat pastorem, nam cum à septennio neophytus nobilis, Fitonique Petrus vocabatur, Firoxima venisset, in Dynastæ illius familiam adsciscendus, vt erat rei Christianæ benè peritus, idemque fidei propagandæ cupidissimus, adducenos Christo pepererat, suaque manu baptizarat, eosque omnes propè militaris ordinis non ignobiles, hos omnes magno suo solatio, adhibita extrema manu, si quid adhuc rude reperit, sicut vrsus catulos suos lambendo expoliuit, & primum illis locis sacrificium litauit, primumque peccatis expiauit. Ita Iapones non raro extironibus fiunt magistri, neque intra se quod bonum conceperunt, possunt auari continere.

Initio dixi de neophytis ad ortum Iaponiæ, in regnum Tzugaru, Miaco relegatis, sed alia occasione narratio suscepta quædam non omittere intermisit, quæ ex eorum litteris & nostri sacerdotis,

eis, qui eo missus est, excerpta sic se habent. Equodam Surungæ Regni portu 9. Maij 1614. soluerunt, & in mari multis tempestatibus iactati, non sine labore, salui tamen omnes & incolumes in exilij sui locum appulerunt. Missus fuerat ad exulum solatium, cum ijs alumnus noster, quem scribunt magno illis auxilio fuisse, maiore solatio. Vix benè in portum appulerant, cum illius regni Dynasta, Yechudono appellatur, ad eos misit, qui significet, sibi à Dai-fu scriptum, eos in eum finem huc esse relegatos, vt extirpandis saltibus & aperiendis noualibus operam darent, scire se velle, an huic Imperatoris sui mandato parere sint parati. Huic ita neophyti consultatione inter se habita responderunt, se hactenus agriculturam numquam exercuisse, sed nihil esse ita asperum, itaque difficile, quod facere detrectarent, dummodo liberum sit illis Christianam religionem profiteri & exercere, cuius retinendæ causa vitam obtulerant, nec exilium detrectarant, Eo responso lætus Dynasta petijt hoc sibi responsum scripto dari, quod ad Imperatorem transmitteret, nec hoc abnuerunt, & deinde se suo muneri accingentes, hactenus coloni facti syluescentem iam tot sæculis Iaponiæ vastitatem suo exemplo eruderant, vt deinde in Ecclesiæ hortum conclusum conuertatur, qui mihi nascentis illius prima tempora referre videntur, cum Christiani ad effodienda metalla in abruptas rupes relegabantur. Contigit deinde fames illa, quæ Christianorum elemosynis sublata Dynastam indigenasque quæsitæ, non data causa irritauit. Ad eos visendos vnus è nostris sacerdos Miaco excurrit, cuius epistolare fragmentum hic subiicio. Neophytos in Tzugara visitauit, solatus sum & confirmaui, diuisi eos in sua sodalitia, & illis præfeci, qui curam omnium gererent ex ordine. Bene collocatum habui laborem itineris, cum ad eos excurrerem, superauit montes duos, quibus asperiores non habet Iaponia, sæpè mihi perremenda dumeta, & niuium præcipitia calcanda, quibus non raro ad cingulum immergebar, nec vltra progredi aliquando me posse arbitrabar. Ibam pedes ac sine cibo plerumque, quod ea loca carent hospitij, nec sit qui in his locis viuat. Aliquot etiam epistolas ipsorum Neophytorum subiicere possem, sed quia ferè narrant quæ scripsimus, breuitatis causa prætermitto, non tamen

vnus

vnus Epistolæ præclarum epiphonema, & dignum, quo etiam hunc de Christianis apud Iaponios triumphis quintū librum claudam, in hæc verba: Non est gaudium, non est solatium quod eo perueniat, quo peruenit, pro Iesu Christo Domino nostro multa tolerare.

Hæc igitur Goæ reperi, quæ superioribus libris quatuor in Europa relictis adderem, & quia nondum præliorum, sed nec triumphorum finis, conabor efficere vt continua rerum, temporisque serie prodeant, quam diu Dominus vitam ac vires dederit, & donec Ecclesiæ laboranti pa-

cem quietemque reuocari.

Finis libri Quinti.



AVCTA.

AVCTARIVM

A D

Libros quinque Trigautij

STATVS ECCLESIE
apud Iaponas

Anno CIOIOCVII. XIIX.

XIX. & XX.



IN EAM Iaponensem anno CIOIOCVII. XIIX. exco-
luerunt duo de sexaginta, e quibus nostræ Societatis
vnus & triginta censi, reliqui partim indigenæ sa-
cerdotio honorati, partim aduenæ e varijs sacrorum
virorū ordinibus nobis suppetiatum missi, ad quos &
sacri iuuentutis institutores accessere, qui rudibus elementa reli-
gionis Christianæ tradebant, nec non Ecclesiastæ qui ad populum
certis diebus agebant. Et quia Nangasaquium propetorum, Chri-
stum Deum colit, asilumque est omnium Christi causa proscri-
ptorum, exulum, vel eorum, qui vltro tyrannidem sæuientium,
Principum fugitantes, huc se conferunt, ab incolis Christianis cum
ingenti charitatis significatione excipi solent, & amantissimè tra-
ctari. Ad quam rem impulsu Sociorum instituta sodalitas est quæ
magnam vim pecuniæ ad exules subleuandos confert. Prætor vr-
bis homo paganus ex familia sua Simonem quendam Cuyemon
Christiani nominis cultorem, singularem, imperio regis omnibus
artibus frustra tamen conatus est à Christo auellere, suisque idolis
initiare, vicit enim constantia sua fregitque Prætorem Simon, &
mores etiam quibus Christianam integritatem sædè inquinabat &
offendebat emendauit, impetrauitque vt ab ipso etiam ab religio-
ne

ne abducendo prætor desisteret penitus, & desperaret.

Infederat infernus hostis & hospes alienum hominis hospiti-
um & corpus, quod is homo se pro Christiano gereret, cum sa-
cro fonte tinctus nunquam esset. In æde quondam sacra inter re-
liquos Christianos aqua lustrali pro more sub finem sacri aspersus
se genitrali vnda ritè lustratum credidit, monitus identidem ab alijs
& familiaribus non paruit, & inepto pudore præpeditus baptismū
neglexit, ita factum vt malus genius suum mancipium ratus inua-
serit; sed precibus populi S. Ignatio illius causa sæpe supplicis tan-
dem ab infessore liberatus, lustratus & altero mox die cum ingenti
spiritus consolatione ad cælum translatus est.

Nangasaqui hoc anno tempestas atrociter in omne Christia-
num nomen defæuijt, quod Patres, qui magno numero Nangasa-
qui conuenerant ad Dominos & magistratus Tenzæ delati, curam
prætoris excitarint, vt multis promissis & minis latentes e tenebris
in lucem protraheret, & comprehensos vltimo supplicio necaret.
Paucos tamen e multis nactus, duos S. Dominici sodales P. Fran-
ciscum Moralium & Alphonsum Menam presbyteros, & P. Caro-
lum Spinolam cum Ambrosio Fernandefio e Societate nostra O-
muram cum præsidio misit, quos multa Christianorum millia om-
nis ætatis, ordinis, & sexus, quantumuis præside per apparitores
in populum sæuiente & prohibere conante, profecuti sunt. Paul-
lum quendam Christianum prætor eo nomine comprehendi ius-
sit, quod pecuniæ in delatores Patrum partiendæ curam nollet su-
scipere. Præter Patres in vincula tracti sunt, qui eosdem hospiti-
o susceperant, & alij qui in vicinia degebant, quos inter, fuit Domi-
nicus Georgius domo Lusitanus, Morayanus Tochuan Andreas
Ioannis Antonij prætoris Nangasaquensis defuncti filius, Cotheda
Thomas vir clarissimis natalibus oriundus & multis ante annis re-
ligionis causa proscriptus & relegatus, cum non paucis alijs iam
omnibus in censum martyrum relatis vt infra exponetur.

Omurenfes Christiani fidem suam erga Christum luculentis
testimonijs comprobarunt. Triginta admodum patres familias
nomina sua chirographo signata Patri Societatis, qui cum illis ver-
sabat, tradiderunt, testati se cum vxoribus & liberis totisque fa-

R r r

milijs

milijs in Christiani nominis professione constantissimè persevera-
turos, nec ullis suppliciorum acerbitatibus cessuros nec vnquam
de fide defecturos. Ex hoc numero fuit, cui prætor Omurensis
rogum minatus erat, ni Christi sacra eiuraret. Sed is eo nuncio
tam non percussus fuit, vt etiam diceret, sibi verò nihil gratius
aut opratius posse accidere, quàm si ipse ad incendium illud ma-
teriam suis humeris velut alter Isaac deportaret, tanta intus flama
ipse ardebat: qua constantia prætorem & in stuporem dedit,
& ne sententiam exequeretur deterruit: cuius vxor pari cum ma-
rito ardore flagrans, cum sibi suisque supplicium vltimum immi-
nere arbitraretur, vicinis ritu Iaponico velut ad epulas triumphales
euocatis, omnes opes suas apposuit. Ab hac cum anicula quæ
fidem prodiderat, præsidium iudiciumque nomine coronam B.
Virginis exigeret, quod defectionis signum erat, nostra heroina
obiecto proditionis crimine, si omnis, inquit, Omura hoc fa-
ceret, nemo tamen vnquam efficiet, vt hoc scelus in me admitta-
tam.

Omura igitur hoc anno quinque palmari laurea martyrij affe-
cti sunt, è quibus pater Iamaguchi Gonsuquius cum Xoïro Tho-
ma filio tanquam Pyladès cum Orestè contendit, vter prior more-
retur. hi iussu magistratus IV. Nouembris CIO IOO XVII. capite
plexi sunt. Tertius Thomonaga Girobioye Linus, is fuit, qui antea
P. Ioannem Baptistam Machadum è Soc. nostra sacerdotem cum
alijs ceperat iussuque prætoris interfecerat, & mox ipse postea pri-
die Nonas Nouembr. anno CIO IOO XVII. ob religionis Chri-
stianæ cultum obruncatus est. Ad eò vis cælestis humanas mentes
vertere & versare cum ingenti paganorum stupore potest &
solet. Ad hos accessit Yeyri Miyemon Ioannes, sectæ prius Iodo-
xanæ, sed cum tumultuantis conscientia fluctus aliter sedare non
posset, (quamuis multam in eo sed inanem docendo operam Bon-
zij consumsissent) quam vt ad castra Dei transfirer, suasu Lini Nan-
gasaquium se contulit, ibique Christianæ legis tirocinio imbutus
& tinctus Omuram redijt, eodémque anno varijs machinis tenta-
ta illius constantia gladio cæsus ad lauream victoriae capiendam in
cælum ipsis Natalibus Christi cælo renatus martyr abiit. Quin-
tus

eus fuit Quintaro Ludouicus cuius fides initio tempestatis nonni-
hil laborauit & fluctauit, sed vxoris Hagnes conuitio euerbera-
tus & ad nouum certamen obarmatus ad prætorem redijt, sextó-
que & vigesimo Julij CIO IOO VII. capite punitus palmam rece-
pit. corpus è vestigio in cineres redactum, & in mare sparsum, ne
quid inde Christianorum pietas Iapanorum quod coleret, ha-
beret.

Arimæ, vbi quinque de focijs versantur, pax Christianis fuit,
quod præses vel mitiori esset ingenio, vel exemplo aliorum de for-
tissimis Christi athletis victoriam desperaret. Ibi anicula annos na-
ta septuaginta in confinio mortis tingi voluit, rogata causam quod
multos, inquit, videam solo metu tyrannorum reclamante con-
scientia à sacris Christianis deterreri.

Duo quidam pagani vna iter cum Christiano faciebant, cum
orto de religionis cultu sermone Christianus vana illorum numi-
na irridere, Camisq; & Fotoques explodere: tum alter ex paganis,
attende sis, inquit, quid agas dicásque & caue ne hos olim cachin-
nos sero luctu redimas. Nec territus his minis Christianus disputa-
tor multò magis personatos Deos ludibrio habuit. Ventum inter-
rim ad fanum idoli, cui miles Christianus non solum honorem
omnem abrogauit, sed contumelijs & oneravit, & conspuit etiam,
literæ enim factis ipsis impium idolum delusum aiunt. Sed Ache-
ronticus hinc hostis irritatus, cum nihil in irri sores Christianum
auderet, cultorem suum inuasit, torfit, cruciauit, & tu inquit,
audes cum impio illo Christiano hoste nostro colloquium misce-
re, familiariter agere & versari? arripuit inde paganus occasionem
tortoris sui deserendi, petitóque baptismo Deum suum eiuravit,
& illius conditorem omniumque auctorem professus demonem-
que execratus hominem veterem exiit, Christum induit, inferos-
que cælo commutauit.

Fibicone vico, mulieri, quod à Christo defecisset, à dæmo-
ne arrepta & atrocissimè cruciatae exorcismis & R. P. Ignatij
imagine, quam hostis velut telum igneum exhorruit, pulso infami
hospite à Patre Societatis succursus est.

In Fingensi regno vir vxorem à Christo auerterat, ex quo tanta poenitudine affecta est, vt præ dolore & angore animi notabili modo inciperet emarcescere atque contabescere. Cui misericordiam parens B. Virgo significauit, vt apud Patrem è Soc. nostra si in aliquem alicubi incideret, animi sui curas deponeret. Aperuit hoc foemina matri, quæ filiam ad Patrem misit, erant enim id temporis ibi aliquot è Societate, ad cuius prouoluta pedes seelúsque confessa curatæque ad maritum redijt, sanctè iurata & testata nunquam se deinceps à Christo recessuram. Alij duo fidei desertores cum ad se redijissent & facinoris magnitudinem perpendissent, sibi ipsi certas corporis afflictiones vel preces præscripsere, quoad sacerdoti nostro, si quem offenderent, satisfacerent. Alter enim coronas tres quotidie se coram B. V. lecturū sponndit & toto triennio nunquam inter misit. Alter fune lumbos constrinxit donec peccatis exsolueretur. Foemina maritum precibus ab tridua-na, seipsam aquâ sacris reliquijs tincta morbo liberauit.

In Chicungano regno nullus Patribus vbi hærent, relictus locus, per viatorum speciem subinde Christiani lustrati. Quos inter omnino tres ad lauream martyrij Yanagabæ sede regia adspirarunt; Sacai Torobioye Paulus, Moniubo Petrus, Xorzono Paulus, sexto & xx. Nouembris c10 100 xvii. interfecti.

Sacai Paullus aliorum institutor quos potuit Christianis saceris imbuit, è quibus eminebant Moniubo & Xorzono, quos modo nominaui eius sectæ, quæ militiam cum religione coniungit. Hi dæmonum cultores se pro militibus & Bonzijs gerebant. Capti & Bonziorum archisynagogo ad supplicium traditi sunt, quos ille è vinculis & vrbe cum magno præsidio, tumultu & tubarum strepitu eductos & intra labra cadorum constrictos lapidum imbree obruit sexto Cal. Decembris c10 100 xvii. Paulus paganis maioribus natus sub ætatis annum xx. Christum professus, vxorem. Claram repudiauit, paganamque duxit, quam ad sua quoque sacra traxit, Maxentiámque dixit, quæ de officio admonita ab illo rursum diuertit, & piè sanctèque opera etiam ipsius Pauli decessit, tum & ipse se collegit cæpitq; mores & vitam emendare, quamquam à benefactis etiam cum malus esset, non destitit, nam & in
sua

sua toparchia ædem sacram posuit, Christianos in eam coëgit, (quibus Pater quem secum habebat, sacra ministravit) benignè omnibus fecit, succurrit omnibus. Matrem prouecta ætate faminam & plurimis annis superstitionibus mordicus affixam tandem Christo genuit. Mulierem anam quæ quadragesimum supra centesimum, vt ferebatur, agebat, adeoque obtusis erat auribus, vt vix vllum sonum quantumuis vocalem admitteret; hanc iam Orco imminentem hac arte ad Christianas leges erudiuit. Arundinem auribus illius quam potuit proximè admouit, & per illam Christum edocuit, quem ipsa & agnoscere, quamuis vltima ætatis hora, & colere cœpit, ipsiusque baptismi caractere insigniri. Miseros & omni ope destitutos tecto recepit, fouit, aluit. Patribus in re Christiana promouenda maximo subsidio fuit. Delatus demum de Christiana religione & comprehensus, arctissima custodia per sesqui annum fame, siti, frigore, omnibusque ærumnis confectus literas interim plurimas pietatis & religionis plenas ad familiares composuit, in quibus ad D. Pauli exemplum sub extremam clausulam semper adiecit, Paulus vincus in Christo. Caput III. Nonas Martij c10 100 xlii. interfecti in maxima hominum corona Christianus magna cum veneratione sublatum, deosculatus est, sed ab licitoribus extortum & exoculatum est, quod Iaponij persuasum habeant oculos & cor martyrum venerationis causa Romam transmitti, reliquum corpus ab ministris iudicum mucronis experiundi in mille partes concisum.

Regnum Bungense in plures diuisum toparchas & præfides, quos Tonos appellant, qui nationem Christianam crudeliter exagitarunt, vt placerent regi quas fecissent tragœdias.

Fingi, firmo castro, iuuenis erat annos natus vnum & viginti Asotarofacu Petrus, Nangasaquij à Patribus à puero institutus, hic pulsus nostris, in nobilis pagani familiam adscitus & omnibus artibus ab hero ad dæmonum cultum frustra semper sollicitatus, capite reuulso obruncatus est.

Yetchudono Bugensis toparcha olim Christiani nominis & Societatis I E s v fautor singularis, iam domino Tenzæ seruit, tantus Christianorum hostis, quantus antea amicus, gentem nostram

acerrimè per ornam suam prouinciam persequitur. Ita factum ut multi pro Christo ijs in locis fortiter facerent, & occumberent; quos inter Cangayama Faito Iacobus, equestri loco natus & tribunus militaris, cui non minus octingenti parebant. Huius opera quamuis magnopere Dominus vteretur, cum tamen in eo à Christo auertendo frustra laborasset; officio, stipendio, & recto exiit, & per diu singulari domicilio inclusum, & ab nostrate subinde illac transmittente confirmatum tandem resecta ceruice anno *CIO IOC XIX.* mense Octobri interemit, cum sub initium anni *CIO IOC XIX.* esset in custodiam coniectus Octingentis illis signa ipsius secutis proscriptis & in exilium eiectis.

Idem tyrannus quinto & vigesimo Febr. *CIO IOC XIX.* in principe ciuitate sua Cocura sex Christianos gladio obtruncavit, quorum hæc nomina recensentur. Nacamura Guenxiqui Iustus, Cangayamæ affinis, cum filio Nacamura Gidayn Leone sedecenni adolescente, Onogorozayemon Simon cum filio suo vndecenni Paulo, Cuxifarienyaman Thomas & Cuba Matayayamon Ioannes. Octauo & xx. eiusdem mensis, septem rursus è nomine Christiano capita ademit, Kisai inquam Leoni, & Marthæ coniugi, Ximada Ioanni cum vxore Anna & bimulo filiolo, quem è complexu mater noluit dimittere, quod diceret secum eum ad amœnissima locorum & Elisios campos deducere velle. Huic Annæ fertur B. Virgo se videadam præbuisse, quæ illam ad mortem constanter perferendam hortata sit, adieceritque tempestatem illam persecutionum breui finiendam optatamque pacem securam, quod ipsa marito suo denunciauit. Secutus hos est Fucata Suquezayamon Petrus, quem vxor & propinqui valde ad defectionem sollicitarunt. Septimus fuit huius filiulus Marcus puer sexennis.

Eodem anno *CIO IOC XIX.* VIII. Cal. sextiles idem tyrannus rursus duodecim heroibus capita decussit. Ytonaga Leoni qui ingentes in carcere sollicitationum vexationes pertulit, Miyabara Ioanni, qui & ipse mille aduersariorum technas & insidias elusit tam lætus & alacer in vinculis, uti stolidi pagani illum insanire dicerent, cum vel ipsi maximè furerent & insanirent; Toyaman Paulo, Ximaya Suqueso Leoni, Xeizayamon Didaco, Cufioye
Lucæ,

Lucæ, Cagiyochim Gofioye Ioanni, Ximaya Ychizuqui Paulo, Ximaya Ioannis germano, Leonis Suquezo filijs. Hi duo in diurna custodia, omnibus machinis ab hostibus fidei necquicquam oppugnati v. i. Idus sextiles auulsis ceruicibus triumpharunt. Paulus natu maior Ioanni assidue salutis nomina Iesum & Mariam suggestit. Postremus fuit Cori Fari Romanus, Cori Fari Thomæ martyris filius & prætoris Yetchudono filij famulus, v. Cal. Martias in heri domo cæsus. Yetchudono alios duodecim in vrbe Nacathu è medio sustulit. Primi duo Cori Fari Michael, Cori Fari Romani frater, Thomæ filius, Cuba Fixacuzuchi Thomas Cubæ Matayayamon filius, qui sexto & xx. Febr. sunt trucidati, biduo post eandem palmam recisis capitibus retulerunt Cuzayaman Benedictus, Guiugij Didacus, & Miyanari Thomas. III. Nonas Martias. Tyrannus idem septem Christianos pedibus in cælum versis ad exemplum D. Petri in crucem egit, Ichizayamon Vincentium, Naiyamon Simonem Mixanaga Ioannem, (qui vices patris absentis in instituendis catechumenis, rironibus, neophytis, tingendisque infantibus expleuit) Miyanaga Paulum natu minorem, Kixaman Benedictum, Gentaro Paulum hospitem Patrum, qui vltro se ad mortem obtulit loco cognati infantis, quod diceret illum fari nondum posse, nec ad obiecta capita respondere. idem filios suos geminos peroptabat secum ad palmam trahere, quo nomine etiam absentes quæsiuit, sed ut patrem sequerentur illis permissum non est: agmen clausit Saymofara Yosai Stephanus. Plures eodem tempore ex nobilitate & officijs prætoris morte pro Christo præclara defuncti sunt.

In prouincijs Nangato & Suo de Societate Pater Christianos reuifendo ad constantiam excitauit, quod fuit pernecessarium. nam paulò post prouinciæ prætor capitis pæna sanxit, ut omnes deserta Christiana religione ad sua idola & paganas superstitiones redirent: nec segnius quàm edixerat, sententiam executus est. nam Fangui metropoli prouinciæ statim quatuor nobilissimos agonistas viuos cremauit, Quimura Paulum, Fluandaya Thomam, cum vxore
(neque

(neque enim foeminae viris in hoc stadio vel segniores vel deteriores, saepe etiam fortiores sunt) Clara, Guempo Vincentium, qui multis annis ecclesiae Fanguiensis deseruijt, & Patribus in propugnanda religione maximo subsidio fuit. His cum ad rogam ducerentur praelata tabula, quae causam necis spectatoribus hoc elogio ostendebat.

NANGATVS TONVS

HOS FLAMMIS ADDIXIT
QVOD CHRISTVM COLANT
ADESTE. SPECTATE.

Cineres in mare sparsi. Dum hi quatuor caeli candidati ad supplicium ducuntur, occurrit illis Maquimura Cuzayamon Sanchus nobili genere natus, qui multis annis in Nangati Toni officijs fuit, cumque Paulum salutasset, accipit ab illo coronam B. V. quam illi Paulus libenter, tanquam pignus amoris exhibuit. Sed hoc palam Sanchus sciens prudens fecit, vt suspicionem de se inconstantiae vulgo conceptam dilueret, fluctuarat enim nonnihil antea, & conscientia postea urgente hoc illius sanandae remedium inuenit. Delatus illico ad praetorem capitis damnatus, prius apud Patrem quem domi suae habuit, peccata per confessionem expiauit, tum cultu corporis quem habebat splendidissimum indutus, tanquam ad solennia nuptiarum procederet, ad Christi de cruce pendentis effigiem in genua demissus Idib. Aprilis 1510 XIX. ferrum accepit.

Postridie ex cineribus Pauli nouus exiit phoenix: nam Guubara Cacuyaman Didacus ad eundem palum ad quem pridie Paulus & Vincentius religati & exusti fuerant, adstrictus flammisque, sed paullo remotioribus, vt torreretur potius quam exureretur, circumfusus fortissime supplicium exantlavit, & sempiternum in caelo sibi triumphum, apudque mortales gloriam peperit. Hic postridie quam illi quatuor, quos iam dixi, essent cremati per medias

dias custodias ad martyres penetrauit, in genua procubuit, palamque se illis velut iam Diuis commendauit, Pauli faciem cum magna veneratione absterfit, hocque ad exuendam horum opinionem, qui illum ab religione defecisse sparserant, fecit. Illico ergo comprehensus, vincitus & exustus est, cineresque in altum dispersi. In Firoximana & Aquiana toparchijs, sicut & Bigensi, Farimana & Ana praefecturis neophytos Pater de Societate adijt.

In Farimana Bonzius, multorum auditorum doctor Christum Deum agnouit, & vsque ad extremum spiritum (quamuis ipsius sectatoribus omnibus modis, illum ad damnatas superstitiones suas retrahere conantibus) constantissime professus coluit, & non sine magna spiritus consolatione defunctus est, identidem Dei clementiam laudans, qui se ante mortem caelestis veritatis lumine illustrarit.

Prouinciam Cami quatuor Patres non sine ingenti & praesenti mortis periculo obierunt dignumque laborum & periculorum fructum retulerunt. Miacum P. Ioannes de S. Maria ex D. Francisci disciplina sanguine suo purpurauit & ornauit, qui xix. Cal. Septembris 1510 XIX. gladio ceruicem praebuit. Ad cuius caedem vis ingens Christianorum accurrit, qui a corpore occisi (quod propè complexi sunt) nullis verberibus potuerunt auelli; proinde duo recta in neruum ducti, quibus alij adiuncti sunt. Sacai nobili ciuitate inter Bonzios egregie doctus simulque Varelae praeses per vxorem suam (quam paganam duxerat, sed postea Christiana disciplina eruditam & caelesti fide illustratam) ad Christiana sacra deductus est quod illius conuicia, irrisiones, & aduersus idololatriam disputationes peragre ferret, sed cum aduersus stimulum conscientiae diutius calcitrare non posset, cum identidem illi conuix obiecit, quod post tot annorum labores, tantamque operam studij impensam, nondum veram salutis viam reperisset, quam ipsa per Christianam doctrinam, quam apprehendisset, tam cito didicisset.

Alterum cum se Christianis sociasset, pater bonis omnibus exiit, quod ipse non solum patienter, vti germanum Christi sectatorem decebat, tulit, sed paratum etiam si vsus esset, vitam pro

Christo ponere. Huic charitas Christianorum omnia, quæ ad vitæ usum pertinebant, liberaliter subministrauit.

Regnum Oxu, prouinciam Masamune & circumiecta loca duo Patres prope sine periculo peragrarunt; in quibus adultos octingentos Christo genuerunt. Populus est admodum pius & religiosus, pueri decennes, & capulares senes octoginta annorum stata ecclesiæ ieiunia sanctissimè obseruant. In his regionibus duo quoque Bonzj synagogæ suæ principes eiuratis dijs suis, vnum Deum Christianorum colere ceperunt.

Pictor idola effigiare solitus, inuita sua thalami consorte ad nostra sacra transijt, quæ mox ipsa quoque cælesti viso edocta admisit, cum illi fæmina humana specie augustior per quietem oblata pronunciauit hæc verba, Deus Pater, Filius, & Spiritus sanctus Amen. Virum è catechesi nostra postridie domum redeuntem rogauit an hæc apud Christianos in usu essent? ex cuius affirmatione & reliqua institutione, sententiâ mutata, sacro fonte tincta est.

Christianus alius pagani ædes nocturnis lemorum & spectrorum terroribus infestas delata Christi in cruce pendens imagine repurgauit. Vicus excitato fortè incendio & vento latè propagato arserat; in quo restinguendo cum in colæ frustra dominante flamma laborassent, duo Christiani in suorum tectorum fastigia euaserunt, illic quoque magnis clamoribus ope potentissimæ mundi patronæ Virginis Deigenitricis implorata, domicilia sua sola salua & intacta vento repente auerso seruarunt; reliquo toto vico incineres relapso.

Ex Patribus alter ad extrema Iaponum Deua & Sutgaru progressus Christianos ob fidem ibi exulantes cum magno illorum fructu & gaudio reuifit. Idem Pater in regnū Yezo quod Iaponiæ ad septentrionem est, septemque inde miliaribus abest, nauigauit, quo nemo Patrum vnquam antea aspirarat, nec procul inde alia est prouincia Iaponum regi, sed liberiore lege nec tam seruiliter subiecta, cuius vrbs Mathumai negotiatoribus frequentissima inter quos nonnullos Pater Christianos offendit, ex quibus didicit peninsulam esse, alteraque ex parte ad Scythas vsque seu Tarta-

ros,

ros, vt est opinio, pertinere; institorum ibi versari decemmillia, populum solem & lunam adorare, colore candido, bellicosum, ingenio minime obtuso, carere idolis, Bonzijs, sacris, nec in varias diuisum sectas, vt spes magna sit, vtilem apud hanc gentem Christianæ legis sementem fieri posse. Atque hæc de septimo & octauo decimo anno. Sequitur nonus decimus, cum vigesimo.

EX LITERIS PATRIS MATTHÆI DEL COBO

Prouincialis Nangasaquij 19. Octobris. Anno 1619.

ad P. Valerium de Ledesma Prouincialem scriptis.

Politicus Iaponiæ status opima nunc pace fruitur, sed Christiana religio iam aliquandiu vehementer exagitata est, & Miaci immaniter adhuc affligitur, vt omnino mihi nascentis primùm Ecclesiæ faciem & exordia, quæ crudelitatis Imperatorum, quæ constantiæ Christianorum Iaponum virtus referre videatur. Miaci sexaginta in vinculus sunt, è quibus quinque aut sex cum summa animi æquitate Deo penitus deuoti & coniuncti in ipsa custodia varijs ærumnis extincti sunt. Nangasaquij non vno in carcere octo & viginti è religiosis viris custodiuntur. Omuræ è S. Domini quatuor, duo Societatis, vnus è S. Francisci familia cum decem indigenis Christianis detinentur. è quibus tres vltimo supplicio affecti sunt, Linus, Petrus, & Thomas. Linus, quod, cum esset carceris præfectus & mente clam Christum coleret, plus captiuis sanctis cibi admitteret, quàm lex ferret. Petrus quod eisdem obsonia submitteret, Thomas quod illa deferret. Quibus impunitas oblata est, si à Christo ad idola redirent. Sed incliti heros oppetere maluerunt, quàm datam Christo fidem fallere.

Idem pater Matthæus x. Nouembris cio i o c x i x in hæc verba scribit: Pridie Nonas Octobris vrbs Miacum ex Iaponicis potentissima, nobilissimū cælo munus, quale nunquã antea viderat, transmisit. Quinquaginta Christo initiatos, quod Dominū Deūque nostrū adorarent, lentis ignibus coctos, victimas cælo consecrauit,

crauit. Ante hæc renunciatum est non paucos Miaci è Christianis, quod nollent genua curuare ante Baal in neruum datos, è quibus nouem è vinculis carceris & corporis expediti in cælum euolarunt, quod ærumnis & vexationibus carceris sustinendis voluntate quidem, sed non æquè viribus pares essent, cum interim se beatos prædicarent, qui morte spe melioris vitæ defungebantur.

Cum Iaponum Imperator Duirium, quæ totius Iaponis caput & sedes regia est, esset ingressus, nunciatum est illi de Christianis qui passim in custodijs vrbis seruabantur. Is Christi & omnis Christiani nominis capitalis hostis omnes lentis ignibus torreret & cremari iussit. Itaque in foro publico ad fanum idoli Daibu, ingentem molem singulari artificio spectabilem, propter labentem aquam sex & viginti palos humi defixit. Pridie Nonas Octobris è vinculis sacratum agmen e ductum, in quo tenerrimæ virgunculæ, infantes ab vberibus matrum pendentes spectabantur, quorum nulla vel ratio vel miseratio habebatur; tanta tyranni erat sæuitia & immanitas. Incessere per principes vrbis regiones & vias, præ lato elogio quod Christum colerent, & eo nomine flammis sensim vstulandi & exurendi essent. Omnes tanquam cæli candidati candida veste exornati procedebant, animo tam alacri, tam læta exporrectaque fronte & gestu, vt vis diuina quæ animos omnium occuparat, in oculos vultum, & totum corpus redundaret. Nec qui fortissimos heroes dictis firmaret opuserat, ipsi se mutuo ad constantiam fortitudinem & patientiam hortabantur, & notis, si qui se in vijs obrulisset vltimum, gratulabundi salutabant, publicè simul aperteque testati, se non nisi quod Christiano nomine gloriarentur ad supplicium proficisci. Vbi ad locum supplicij ventum est, magis magisque se martyres animo efferri senserunt, tanto promptiores ad necem perferendam, quo propius à meta & cælo se abesse videbant. Ad singulos palos bini sunt religati, & matres cum ipsis infantibus quos in vlnis gestabant. Ad suere inter alios Christianos & spectatores etiam nonnulli quos Doxicos appellant, qui nostris in promulgando Euangelio bonam operam præstabant, hi vt morituros solarentur, accesserant, quos tamen ipsi qui cum flammis & morte luctabantur ob insignem animi fortitudi-

titudinem & alacritatem, potius solabantur & firmabant. Magna pars vultu & capite in cælum erecto, quo toto animo tendebant extincti sunt, eoque habitu corporis post mortem reperti. Deum omnes constantissimè extremum supplicium sustinuerunt, rectâ que cælum animis adierunt. Corpora aliquot diebus à custodibus assiduis excubationibus seruata, è quibus tamen aliquid lipsanorum per religiosos viros qui haud pauci id temporis Miaci fuere, surreptum est.

P. Matthæus Cobus de Societate Iesu prouinciæ præfectus vt supra monui, ingens Christianæ gentis apud Iaponas columna est, cui Pont. Max. per literas demandauit, vt Episcopi vices, vbi is desideraretur ageret, quam potestatem reliquis etiam prouinciæ ijs in locis præsidibus fecit. Nam quamuis recens creatus episcopus Didacus Valens de Societate nostra ad Iaponas appulisset, coactus est tamen Mazani cum P. Matos procuratore hæere, ne aduentu suo promulgato grauius in Christianos incendium exardesceret. Reliqui Sociorum per omnem Indiam interim sparsi, expectant dum tempestas Iaponica sedetur, quod nullus ad eos aditus iam pateat.

Carolus Spinola Societatis Iesu presbyter de quo supra meminimus, adhuc est in custodia & quotidie lauream cælestem ex martyrio expectat. Scripsit is ad Sociorum præsidem in Insulis Philippinis in hanc sententiam.

Dei nutu factum est, vt ego & Ambrosius Fernandescius mihi adiunctus comes & laborum focius cum Dominico Georgio Lusitano apud quem diuersati sumus, illa nocte quæ S. Lucie diem festum insecuta est caperemur. Apparitores qui nos vinxerunt, ostenderant, se nos per mare in Manilam deportaturos, quod me non nulla affecit tristitia, cum Iaponas, apud quos mihi vitam ponere multis iam annis in votis erat deserendos putarem. Sed altera ex parte rursus consolabatur voluntas diuinæ prouidentie, quam in me perfici sentiebam. Sed longè diuerso itinere ducti sumus, Nangasaquio enim huc Omuram cum duobus S. Domini Sodalibus & tribus Iaponibus indigenis famulis nostris in carceres tracti sumus, vbi iam PP. Thomam Dominicanum & Apol-

linarem Franciscanum cum sex indigenis in vinculis reperimus. Nangasaquij restrictis manibus & restibus collo iniectis per aliquot vrbis vias tamquã infames circumducti ac tandem in naues impo-
siti sumus. Ad quod spectaculum tota ciuitas concurrit & abe-
untes multis lachrimis & lamentis tanquam publico funere effer-
remur, profecta est.

In carcere hic omnes perinde ac si vnus essemus familiae & or-
dinis summa concordia viuimus. Et quamuis neque graues vexa-
tiones, neque multae cruces desinat, quod loco perincommodo
degamus, & custodes submissa ab alijs vitæ subsidia persape non
admittant, nec plus porrigant quàm ad sustinendam duntaxat vi-
tam, ne ante mortem moriamur, necesse est. Nihilominus ta-
men subinde diuina puouidentia & benignitas ita nobis per alie-
rum pietatem succurrit, vt etiam lautius quàm optare possimus,
viuamus. Sed præ cæteris nobis & vincula & reliquas omnes a-
cerbitates mitigat lenitque conscientia nostra, dum recogitamus
nobiscum quod religionis & Christi causa hæc sustineamus & fi-
nem optatissimum speremus. Et quamuis non immeritò mihi
vel propter innumeras noxas meas vel quòd segniùs in excolenda
Domini vinea versatus sim, vel denique quod tantis tam liberali-
bus & effusis in me Dei beneficijs ingratus non responderim, mag-
nopere timendum sit, ne velut inutile nulliusque vsus mancipium à
Domino reijciar, miris tamẽ modis solatur me, quod dum ipsius Dei
causam ago & hominum salutem procurare studeo, vincus sim
& in carcere degam, quod ego inter summa Dei beneficia nume-
ro. Proinde cum in tantis coronis & præmijs impertiendis di-
uina Maiestas non semper ad hominum promerita attendat, spem
ingentem concipio fore, vt me quoque, quamuis postremissimum
& vltimum seruorum, sicut alios pios sanctosque religiosos Deo
gratiores meque longè digniores, respiciat. Per infinitam er-
go dulcissimamq; Dei misericordiam R^{am} V. etiam atq; etiã rogo
percòrque vti me cū debitas Deo gratias persoluat, quod dignus ha-
bitus sim pro nomine Iesu contumeliam pati & salutari hostia pro

me

melitet, vt in hoc martyrij tirocinio proficiam & dignam Christia-
no nomine professionem edam. Omuræ in vinculis V. Martij
CIC I DC XIX.

R^a V^a Seruus

Carolus vincus in Christo.

Atque hæc Carolus Spinola, qui longè maiori sibi honori
vincula duxit, quàm torquati proceres solent monilia sua, quibus
ceruices onerant & in pectus demittunt.

Dominicus Georgius adulto anno 1619. Quod Christi præco-
nes tecto recepisset, per flammam Deo holocaustum oblatus est,
cum quo idem supplicium cum alijs quatuor subiit Nansaquij Le-
onardus domesticus è Societate nostra adiutor indigena, qui ter-
tium annum in custodia omnia vltima pertulit, & patientiam no-
bili coronide conclusit, secundum quos alij XI. Iaponij securi
percussi.

Anno demum CIC I DC XX, mense Ianuario Ambrosius Fer-
nandesius socius & comes P. Caroli Spinolæ in vinculis fame, fri-
gore, aliisque sexcentis ærumnis exhaustus & confectus obiit,

& hac quoque via ad martyrij coronam hæud dubiè per-
uenit. Deus Opt. Max. his Iaponum no-
ualibus, sedatis tempestatibus, pro
infinita sua clementia pa-
cem largiatur.

Cata-

Catalogus

MARTYRVM IAPONENSIVM,

qui ab anno duodecimo supra millesimum sexcentesium usque ad XX. pro Christo passi sunt.

Leo Cayemón O.Zacæ capite plexus anno millesimo sexcentesimo duodecimo septima die Augusti.

Leo Quita capite similiter plexus Arimæ millesimo sexcentesimo duodecimo 22. die Augusti.

Bonaventura truncatur capite Mini millesimo sexcentesimo duodecimo.

Michael Sódai & Matthias Yoichi in Arié, idem capitis supplicium perpeffi sunt, vigesimo sexto Iulij millesimi sexcentesimi duodecimi.

Arimæ vigesimo octavo Ianuarij, millesimi sexcentesimi decimi tertij. Thomas Feibioye eius frater Matthias Xocuró, cum Martha matre, Iusto & Iacobo Thomæ filijs plectuntur capite.

In Yendo decimo sexto Augusti eiusdem anni millesimi sexcentesimi decimi tertij, plectuntur capite Michael Sasánda, Ioannes Monién, Ludouicus Canda, Vincentius Tenáye, Ioachimus Fachiquán, Antonius Dáicu, Leo, Thomas Quiubióye. Apollinaris vero in carcere obiit.

Ibidem Marcus Quenzaimón, Simon Ficozaimón, Thomas Quiyemón, Ioachimus Quenzaimón, Antonius Fauzanburó, Iacobus Faizó, Leo Sacunái, Ioannes Toxiró, Marcus Cacosuqué, Ioachimus Quensuque, Michael Yasó, Matthias Xingoró, Damianus Mosuqué, Didacus Xaxiró omnes oblati pro Christo ceruicibus coronantur decimo septimo Augusti anno millesimo sexcentesimo tertiodecimo.

Ioannes Mibócu, Gregorius Doxinxá, Paulus Mangobióye, Gregorius Gofióye, septimo Septembris anni millesimi sexcentesimi decimi tertij ibid. abscissis ceruicibus triumpharunt.

Arimæ Leo Suqueyemón, Martha eius vxor, Magdalena filia, & Iacobus frater, Adrianus Mondo & Ioanna eius vxor, Leo Canyemon

yemón & eius filius Paulus vini flammis exuruntur septimo Octobris millesimi sexcentesimi tertij decimi.

In Oriqui Arimensi Pago Thomas Ecclesiæ custos capite plexus est, anno millesimo sexcentesimo decimo tertio vigesimo nono Octobris.

Ioachimus Xindén & Thomas triduo in equuleo suspensi tandem capitis abscissione martyrium consummarunt. Facatæ anno tertiodecimo supra millesimum sexcentesimum decima quinta die Martij.

Matthias Xichirobocóye, plectitur capite Aquizúquij 15. die Martij anno millesimo sexcentesimo decimo quarto.

Benedictus intra saccum stramineū præfocatus Búngi martyrij cursum conficit sexto Aprilis eiusdem anni.

Ludouicus Miue ceruicibus amputatis Fucafóri coronatur vigesimo nono Maij anno decimo quarto.

Adamus glorioso martyrij certamine post varios conflictus, cæsa ad extremum pro Christo ceruice triumphat Xiquij die quinta Iunij millesimo sexcentesimo decimo quarto.

Michael Xobióye & Linus Tarosaimón, viui comburuntur decimo tertio Iunij millesimo sexcentesimo decimo quarto, Maxentia verò Michaelis vxor abscisso prius capite igni traditur.

Arimæ variè excruciat tandem datis ceruicibus agonem complent, eodem anno decimo quarto primo & vigesimo Nouembris Michael Nixi, Ludouicus Mazuxíma, Thomas Démi, Adrianus Ockómúra, Ioannes Nacamúra, Dominicus Adáchi, Michael Acafoxi, Andreas Iinxiró, Dominicus Yaxángui, Dominicus Mazudáque, Adrianus Súnga, Martinus Tacayá, Petrus Gotó, Ludouicus Gotó Michael Guiyemon, Adrianus Quido Ariyé & Thomas Cacunáy in Sucáua Arimensi pago vigesimo ac secundo Nouembris millesimi sexcentesimi decimi quarti martyrio coronantur.

In portu Cuchiuótru variè exagitati partim sola tormentorum acerbitate, partim capitis abscissione agonem consummarunt, vigesimo secundo Nouembris sexcentesimi decimi quarti. Petrus Faximóto, Paulus Rioyéi Thomas Chaúri, Ludouicus Fifazúmi

Dominicus Xagami, Matthæus Aráqui, Thomas Nanguó, Dominicus Nanguó, Petrus Ikiunda, Michael Ikiunda Michael Caray, Matthias Neúda, Matthæus Fucúxima, Petrus Coráy, Soter Cundó, Michael Cobayáxi, Ioannes Naraia, Thomas Caye.

Georgius Acafoxi Thomas Teramáchi, Petrus Cauáxima, Thomas Firáy vigesimo tertio Nouembris sexcentesimo quarti decimi varijs cruciatibus martyres effecti.

Fr. Nicolaus Ordinis S. Augustini natione Iapon viuis in ignem coniectus martyrium in Moscouia est assecutus, anno decimo quarto supra millesimum sexcentesimo.

Ioannes Fayemón, Saluator Fachiró Obámæ tormentorum atrocitate gloriosè defuncti vltimo Nouembris sexcentesimo decimi quarti.

Ioannes Fiozaimón eiúsque socius cuius nomen ignoramus Fuximi, Paulus Yasudayu Fingi amputatis ceruicibus pro Christo decertarunt, vigesimo quinto Ianuarij sexcentesimo, quarto decimo.

Paulus Tarofúque in regno Figen gladio occubuit 25. Octobris anno 1616.

P. Ioannes Baptista Machado Societis Iesu & P. F. Petrus ab Ascensione ordinis S. Francisci, iussu Omuræ Dynasta obruncati 22. Maij. Anno 1617.

P. F. Apollinaris religiosorū S. Francisci qui in Iaponia degunt Commissarius, & P. F. Thomas à S. Spiritu è S. Dominici Familia eiusdem Dynastæ iussu gladij peremti. Circa idem tempus. Paulus Yasudayu in regno Fingo 9. Ianuarij anno 1615. In partes pro fide Christi fissus & diuisus.

Martinus Suquimoto in regno Chicungo fidem morte testatur amputatis ceruicibus. 19. Nouembris. 1616.

Romanus in regno Bugensi pro Christo obruncatus 21. Martij. 1616.

Dominicus Catzo Firoximæ in Crucem actus. 1616.

Ioannes Fiozayemon Fuximi pio fide gladio mortem oppetit. 26. December.

Ioanes Daiu, Petrus Susufúque seu Cacufúq; tormentorū cruciatibus

tibus immoriuntur Surungæ, ille 1. hic 2. Nouembres 1614. Leprosi sex in Yegiri vico pro fide ibidem in regno Surungæ obruncantur 1616.

Simon Neophytus in Yendo martyrio afficitur.

Quintaro Ludouicus 26 Iulij 1617.

Iamaguchi Consuquius 4. Neuemb. Omuræ. | Pater & Filius

Xorius Thomas 4. Nouembris 1617.

Thomonaga Girobioye Linus 4. Nouembris 1617. Omuræ.

Yeyri Miy. mon Ioannes 25. Decembris 1617. Omuræ.

P. Franciscus Moralius. |

P. Alphonfus Mena. | Dominicani.

P. Carolus Spinola adhuc in carcere è Soc. Iesu.

Ambrosius Fernandescius | è Societe Iesu mense Ian. 1620.

Omuræ.

Dominicus Hergius Lusitanus.

Morayanus Tochuan Andreas Ioannis Antonij prætoris | Omuræ

Nangafaquiensis defuncti filius.

Cotheda Thomas vir clarissimis natalibus ortus.

Sacai Torobioye Paulus | In Chicungano regno, sede Ian-

Moniubo Petrus | gabæ 26. Nouemb. 1617. lapidibus

Xorzono Paulus | obruti.

Afotarofacu Petrus in Fingi castro capite plexus.

Gongayama Faito Iacobus eques nobilis & tribunus militaris in Bugensi regno obruncatus 1619. mese Octobri.

Nacamura Guenxiqui Iustus Cangayamæ affinis cum filio Nacamuro Gidayn Leone sedecenni adolescente Cocuræ, 1618. 26 Febr.

Onogorozayenon Simon cum Paulo filio undecenni eodem loco, die & anno.

Cocuræ 1618 25 Febr.

Cuxifarienyaman Thomas & Cuba Matamayamon Ioannes. ibidem eodem die & anno.

Kisai Leo, Martha Leonis coniunx, Ximada Ioannes cum Anna vxore & bimulo filio. 28. Febr. 1618 capite puniti.

Fucata Suquezayamon Petrus cum filio Marco sexenni puero ibidem 25. Iulij 1618.

Ytonaga Leo, Migabara Ioanes, Toyaman Paulus, Ximaya Su-
queſſo Leo, Xeizayamon Didacus, Cufioye Lucas, Cagiyochim
Goſioye Ioannes.

Ximaya Yxizuqui Paulus Ioannis Ximayæ frater, Leonis Su-
quezo filij, 7. Auguſti 1618.

Cori Fari Romanus, Cori Fari Thomæ Martyris filius 23 Febr. 1618.
Eod. año 26. Febr. vrbe Nacathu ab Yetchudono tyraño interfecti.

Cori Fari Michaël, Romanj frater, Thomæ filius.

Cuba Fixacuzuchi Thomas Cubæ Matazayamon filius.

Ibid. 28 Febr. 1618.

Cuzayaman Benedictus, Guingij Didacus gladio caſi.

Ibid. 4. Martij Miyanari Thomas ferro obtruncatus.

Eod. tempore in crucem acti ad exemplum D. Petri Apoſtoli Ichi-
zayamon Vincentius, Naiyamo Simon, Mixanga Ioannes,
Miyanaga Paulus, Kixaman Benedictus, Gentaro Paulus, Sag-
mofara Yofai Stephanus.

In Prouincijs Nangato & Suo quatuor flammis exuſti.

Quimura Paulus, Fluandaya Thomas cum vxore Clara, Guempo
Vicentius, quorum cineres in mare ſparſi. 1618. 13. April. Ma-
quimura Cuzayamon Sanchus eques nobilis gladio occubuit 13.
Aprilis 1618.

Gnubara Cacyaman Didacus flammis toſtus & exuſtus 14. Aprilis
1618.

Maci P. Ioannes de S. Maria affectus eſt Martyrio 14 Auguſti, 1618.
Erat è S. Franciſci contubernio,

Linus, Petrus, Thomas, Omuræ interfecti anno 1619.

Quinquaginta martyres Miacenſes lentis ignibus toſti 1619. x. No-
uembris.

Alij nouem è carcere ærumnis conſecti in cælum liberi evolarunt.
Duirij, quæ metropolis eſt Iaponiæ 6. Octobris ſex & vigintilen-
to ignim tormento abſumti ſunt, inter quos infantes etiam è
ſinu & vbere matris avulſi, & in rogam coniecti, quorum no-
mina nondum expreſſa interim in librum vitæ ſunt relata.

Dominicus Georgius cum alijs quatuor

Leonardus domesticus è Societate adiutor

De his ex Auſtario deſcriptis plura in dies & certiora expectamus.

Cata-

Catalogus

DOMORVM AC RESIDENTIA-

rum Societatis Ieſu, quibus hac perſecutione ſauien-
te Patres coacti ſunt cedere.

Hic numerus eſt illarum Eccleſiarum in quibus Patres ſedem
ac domicilium fixum habebant, prætermiſſis alijs innumeris
locis, quos in pagis habebant & aſſidua ſolicitudine curabant.
Si verò domicilia ſeu reſidentias quas in alijs perſecutionibus re-
linquere aut mutare coacti ſunt, recenſeamus, quadraginta pro-
pe numerantur vltra prædicta.

Sub Reſtore Miacenſi.

Miaci regni Vamaxirú Reſidentia Reſtoris.

Fuximi in eodem regno.

In Camigió eiufdem regni.

O záca regni Tunocúni.

Sacái eiufdem regni.

Canazéua regni Cánga.

Firóximæ regni Aquí.

Surúnga regni Surunga.

Sub alio ſuperiore Bungi.

Tacátæ Regni Bungi Reſidentia Maior.

Xingua eiufdem regni.

In Nótzu eiufd. regni.

Item Sub alio Facata.

Cócura regni Biyen reſidentia maior.

In Nacátzu eiufdem regni.

In Facatá regni Chicugi reſidentia maior.

Aquiſúqui eiufdem regni. Et poſtea Amanguj,

Yanadáua in regno Chicugó.

In Curumé eiufdem regni,

Ttt 3

Sub

Arimæ Collegium cum seminario.

In Arié ditionis Arimensis.

Ximambáre eiusdem ditionis.

Canayáma eiusdem ditionis.

In Saégo eiusdem ditionis.

Chinguiuæ in eadem ditione.

Cauzusa in eadem ditione.

In Cuchinotzu eiusdem ditionis.

Xiquij regni Fingo.

Conzuræ eiusd. regni.

Amaculæ in eod. regno.

Sub Rectore Nangasaquiensi.

Nangasaquij, vrbs est regni Figen, Collegium.

Ibidem residentia dicta á Misericordia.

In eadem vrbe Hospitale S. Iacobi vbi nostri residebant.

In ead. domus probationis dicta omnium sanctorum.

Vracáni regni Figen.

Moqui in eod. regno.

Fucafori eiusd. regni.

Ysafáy eiusd. regni.

Fundayámæ eiusd.

In Tone eiusd. regni.

Aliorum porro Ordinum Religiosi suis etiam sedibus pulsi sunt.
S. quidem Francisci, Nangasaquio, Ozaca, Fuximi, Yéndo,
Quayáma, Sacai.

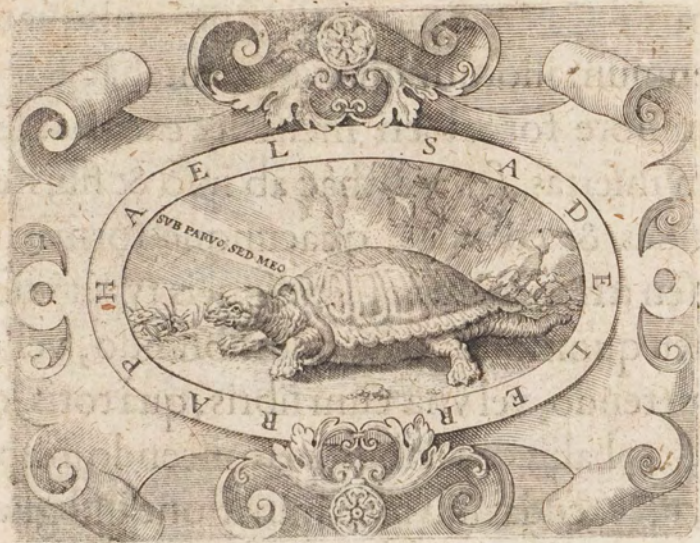
Patres familiæ S. Dominici ex Fungitzu, Nangasaquio, & duabus præterea quas in pagis Regni Figen fixerant.

S. Augustini denique, Nangasaquio & Usúquio regni Bangi & Fiunga.

F I N I S.

NOS FERDINANDVS II. Dei gratiâ electus Romanorum Imperator, &c. renouamus, extendimus, & damus Raphaëli Sadeler hoc priuilegium ex Cæsareâ potestate, ne quisquam intra decennium illorum imagines antehac seu maiore seu minore formâ æri incisas & excusas, seu libris etiam infertas, seu posthac ab ipso & filijs eius incidendas & edendas, quacunque formâ imitando, seu æri incidendo, seu ligneis typis inscribendo, seu quomodocunq; adumbrando, vel è libris eius petendo, vel vnâ cum libris, quâ totis, quâ diuisis, vel alijs operibus permiscendo imprimat, edat, vel excudat sub interminatione indignationis nostræ Cæsareæ Majestatis & poenâ duodecim pondo puri puti auri, partim in fiscum Cæsaris redigendi, partim ipsi Sadelero & filijs eius sine vllâ remissione soluendi, operisque totius simul amitendi.

Ferdinandus.



938 Hollan

シテ

101



